C. TURTURICĂ

ÎN CASA ASTA TOȚI TRĂGEAU CU ARMA

roman

*

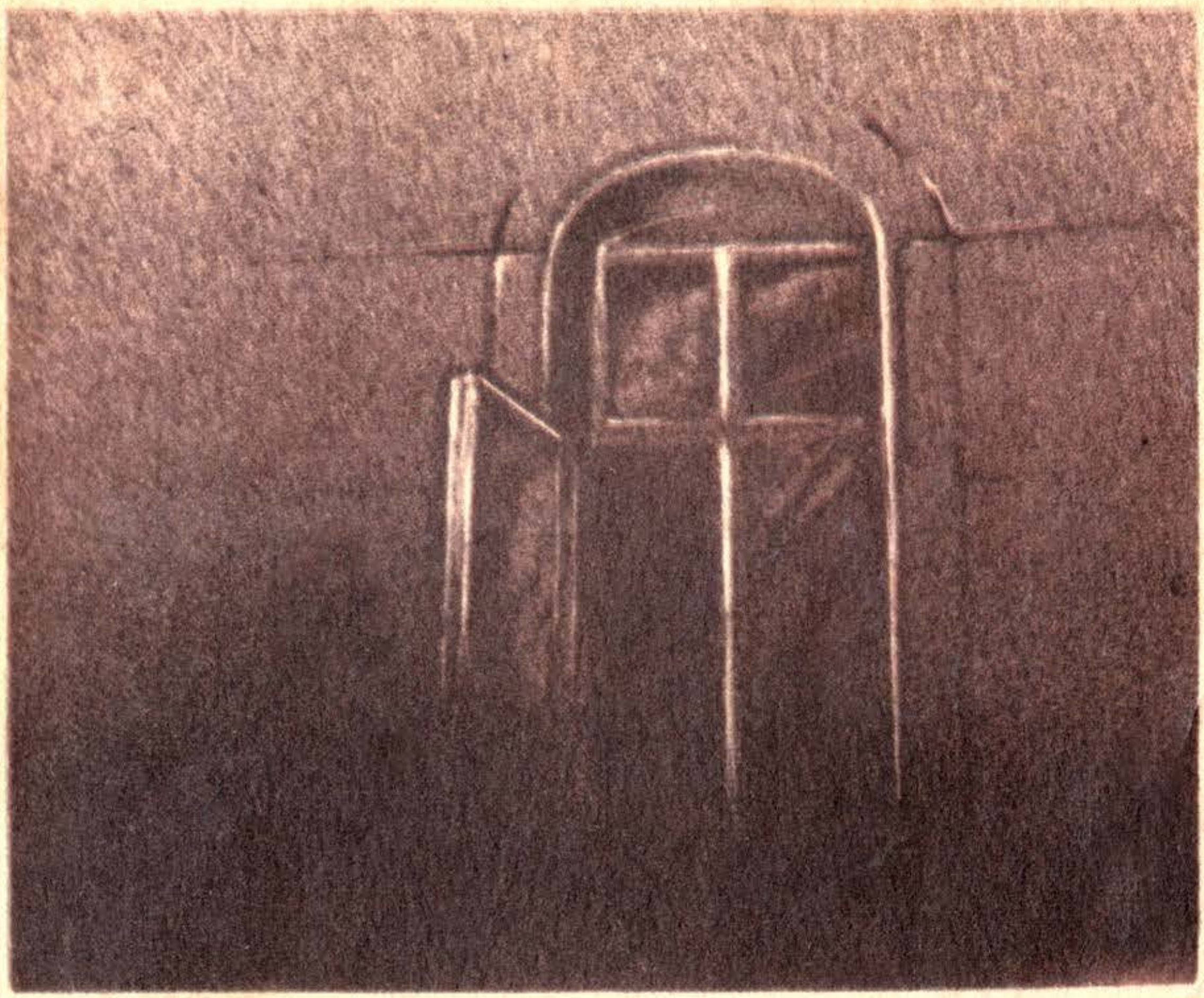

EDITURA MILITARĂ

În casa asta
toți trăgeau
cu arma

C. TURTURICĂ

În casa asta toţi trăgeau cu arma

EDITURA MILITARĂ, BUCUREŞTI, 1985

Coperta : D. STANCIU

Orice asemănare cu fapte sau persoane reale este întîmplătoare.

Capitolul I

Orice vizitiu care se respecta, respectînd în acelaşi timp şi casa în slujba căreia se afla, ştia foarte bine că o trăsură trebuie purtată pe străzile oraşului numai în trapul cailor. Nici la pas (caii lasă obligatoriu capul în jos şi seamănă a mîrţoage), nici în buiestru (se leagănă de parcă ar avea mînji în burtă) şi nici la galop (animalele întind gîtul, gîfîie, fornăie, lovesc crucea trăsurii cu picioarele dinapoi, timp în care cei de pe perne trebuie să se apuce cu mîinile de ceva, să privească îngrijoraţi în jur, să nu mai vorbească între ei, ajungînd la destinaţie prost dispuşi). Deci numai trapul putea să plimbe cu demnitate nişte oameni bogaţi prin faţa concetăţenilor lor ; era destul de încet ca să poată fi văzuţi de toţi şi destul de rapid ca să nu-i ajungă din urmă înjurăturile duşmanilor.

A merge într-o trăsură altfel decît la trap era un semn evident de bădărănie. Nici birjarii care se retrăgeau noaptea tîrziu pe la casele lor nu-şi mînau caii altfel decît la trap. Sau cel puţin aşa făceau birjarii din Brăila.

De aceea, într-un moment de linişte a oraşului — era ora patru dimineaţa, cînd doar dinspre bariera Focşanilor se auzeau nişte vagi sunete de căruţe ţărăneşti — apariţia acelei trăsuri, purtată într-un galop neobişnuit pe străzile pustii, îi făcu pe unii locuitori să creadă că s-a întîmplat o nenorocire : s-au speriat caii, birjarul a căzut de pe capră şi acum animalele aleargă de capul lor pînă vor sfîrşi disperata cursă lovind trăsura de vreun stîlp sau răsturnînd-o la vreo cotitură.

Dar au fost foarte puţini cei care s-au îndurat să se şi dea jos din pat pentru a se convinge că presupunerile lor

sînt adevărate. Singurii care au văzut bine că trăsura nu alerga de capul ei au fost doi măturători, așezați pe tîrnurile lor de nuiele în jurul unui foc de hîrtii, paznicul de la circul *Sidolli*, instalat doar de cîteva zile pe Bulevardul Carol I, și băiatul de prăvălie de la *Paharul de aur*, sculat cu noaptea în cap de bucătăreasă să-i taie niște găini pe trotuar. Dealtfel aceștia au fost și primii care au făcut legătura între trăsura ce trecea ca bezmetică și evenimentele care au urmat.

Ea nu era fără stăpîn. Dimpotrivă, avea chiar doi : un soldat, pe capră, care plesnea fără milă crupele cailor cu coada hățurilor și un sergent, la spate, în picioare, ce se uita cu atenție, din mers, la numele străzilor și la numărul caselor :

— Aici !

La acest strigăt, caii încetineau goana, sergentul sărea, intra într-o curte, bătea la o ușă sau la o fereastră, șoptind apăsat :

— Să trăiți ! Urgent la Legiunea de jandarmi !

Se răsucea, fugea înapoi călcînd peste straturile cu flori veștejite sau împiedicîndu-se de vreo sîrmă, ceea ce îl făcea să înjure scrîșnit. Ieșind din nou în stradă sărea în trăsură, soldatul plesnea spatele cailor cu hățurile și animalele smuceau trăsura, pornind direct în galop. Prima la stînga, a doua la dreapta...

— Asta-i Plevnei !

— La o sută doi stă dom'toner Stanciu.

Caii încetineau, sergentul sărea...

La numai cîteva minute de la trecerea trăsurii, din casele în fața cărora oprise ieșeau sergenți-majori, plutonieri și adjutanți, chiori de somn, încingîndu-și curelele din mers. Unii încălecau niște rable de biciclete, cu manșoane pe cauciucurile uzate și șeile roase, acoperite cu bucăți din blană de oaie. Lăsîndu-se cu toată greutatea corpului cînd pe o pedală, cînd pe alta, ca să le dezmorțească încheieturile, lanțurile scăpau, pîrîind, pe roțile dințate cu zimții tociți. În liniștea nopții pîrîiturile semănau cu un cîrîit de ciori.

Toți acești jandarmi se îndreptau spre Rond.

La Legiunea de jandarmi, colonelul Cireşaru, palid, dar încercînd să pară liniştit, bine dispus, scuipa des într-o batistuţă de damă. Cum se deschise uşa sălii de mese îi şi luă în primire pe ultimii veniţi :

— Hai, Tudorică, hai ! Trebuia să fi făcut întîi armata la pompieri şi pe urmă să fi trecut la jandarmi.

Tudorică tropăi mărunt — *se silea* adică la ordinul comandantului — după care se aşeză lîngă ceilalţi camarazi, pe care îi întrebă din ochi : Ce e, mă, de ne-a scos de sub aşternuturi ?

— Stanciule, mîine-poimîine vrei să te trec la un post...

— V-aţi face pomană cu mine, domnule colonel !

— ... Or, dacă tu te mişti greu aici, sub ochii mei, ce-o să faci acolo, de capul tău ?

Stanciu zîmbi, dar numai pînă ce trecu de Cireşaru. Cînd ajunse pe bancă se foi neliniştit :

— Numai pe noi ne-a convocat ?

— Numai, mormăi plutonierul Mihai, căruia i se încleştase gura de tot.

— Don' căpitan Gerea unde-i ? se răsuci Stanciu spre altul. Dar cum şi acesta săltă din umeri, se adresă celor din spate : Don' locotenent Predescu, don'locotenent Suciu unde-s ? Şi, pentru că nu-i răspunse nimeni, trase liniştit concluzia : Aici pute urît !

Între timp, colonelul îi număra din ochi, ca un podgorean care vrea să ştie exact numărul butoaielor din cramă. Cînd se convinse că sînt toţi lăsă capul în jos. Medită aşa cîteva secunde, după care ridică ochii şi, ţintindu-şi subordonaţii cu o privire obosită, spuse rar :

— Mă, să ştiţi că eu n-am dormit toată noaptea.

„Eu, care va să zică, traduse Stanciu fără să-şi mişte buzele, am muncit cînd voi dormeaţi ! Acum v-a venit şi vouă rîndul să vă puneţi pe treabă, ca să mă pot duce şi eu liniştit la culcare".

— Daţi-mi o cască !

Se repeziră vreo trei, dar adjutantul Andone, din prima bancă, doar se întinse peste masă şi-şi aşeză şapca pe masa colonelului. Ceilalţi rămaseră descumpăniţi, la mijlocul drumului, uitîndu-se la Andone cu zîmbete ironice : Porcul ! Se bagă pe sub pielea şefului !

Se întoarseră la locurile lor, zeflemisiți pe șoptite de cei care nu se oferiseră să-și pună caschetele la dispoziția superiorului. Desigur, Cireșaru nu observă această strădanie de a i se intra în grații, ocupat fiind cu ruptul unor fîșii de hîrtie dintr-o coală mare, bătută la mașină. Timp în care zise :

— De aseară am fost anunțat că o să primesc un ordin secret de la București... Sergenții de stradă au venit ?

— Sînt în curte, să trăiți !

Sala de mese fiind la subsol, prin ferestruicile zăbrelite, ce dădeau în curte, se vedeau zeci de perechi de bocanci și manșete de pantaloni cafenii, culoarea uniformei gardiștilor.

— Eu am făcut bilețelele, continuă Cireșaru, și le pun în caschetă. După care întrebă — dar mai mult ca să i se confirme decît să capete un răspuns care presupunea și da și nu : Aveți armele la voi ?

Ca la comandă toți își pipăiră pistoalele. Cîteva glasuri îngăimară speriate :

— Nu... Eu n-am cartușe...

Colonelul îi fixă uluit și, sub ochii reangajaților, fața lui palidă deveni stacojie. După modul cum se dezlănțui, jandarmii se convinseră că într-adevăr comandantul Legiunii de jandarmi nu dormise deloc. Un om mărunțel și slăbuț, după o noapte albă, nu se mai poate stăpîni chiar să vrea. Lăsă cascheta cu bilețelele pe masa lui și se repezi la cei din bănci urlînd pițigăiat :

— Vă ia mama dracului ! Ce-ați crezut cînd v-am chemat ? Că vă invit la o țuică ? Unde-ți este arma, Necșulea?

Plutonierul Necșulea sări ca ars, răcnind — fără să vrea — tot așa de tare ca și Cireșaru :

— La mine, să trăiți, domnule colonel !

— Atunci ce mă-ta-n-cur zici că n-o ai ? Sau nu vrei să execuți ordinul ? Spune și te duci direct la Curtea Marțială.

— Execut orice, să trăiți !

Colonelul îl măsură o clipă, vrînd parcă să se convingă dacă subordonatul este sincer sau, cînd o afla despre ce e vorba, va prefera Curtea Marțială. Dar toată făptura lui Necșulea vibra de dorința de a-i îndeplini ordinele. În sfîrșit, își luă ochii de la el și li se adresă celorlalți :

— Să se ridice cine nu are pistol !

Plutonierul Mihai vru să se scoale imediat, dar, nevrînd să fie el primul, renunță. Colonelul îi observă însă zvîcnetul și-i înțelese tactica :

— Scoal' în sus, animalule !

Mihai răsări încet dintre mese, de parcă l-ar fi apăsat ceva pe creștet, dar încremeni într-o perfectă poziție de drepți. Colonelul se apropie de el cu pași mici. Se opri însă surprins :

— Văd că ai pistolul la tine !

Plutonierul Mihai lăsă capul în jos, iar ceilalți pufniră în rîs. Ochii lui Cireșaru alergară întrebători de la cei care rîdeau pe înfundate la subofițerul care stătea în picioare. Și deodată pricepu.

— Scoate imediat ce ai în toc !

Cu mîinile tremurînde, Mihai bîjbîi un timp la nasturele tocului de pistol și, după o scurtă ezitare, îl desfăcu. Puse cu grijă pe masă un ghemotoc mare de vată din care se rostogoliră și cîteva seminte de floarea soarelui. Reangajații își duseră imediat palmele la gură, să împingă înapoi hohotele care le gîlgîiau în gît, neștiind cum le-ar fi primit colonelul în aceste momente. Cireșaru își privea însă subordonatul cu mare atenție. În ciuda celor întîmplate și a felului brutal în care îi vorbise, ținea mult la acest subofițer, pentru că pusese o ordine aproape perfectă în scriptele Legiunii de jandarmi. Totuși, pe vremurile acestea tulburi, cînd însuși primul ministru fusese împușcat în plină stradă, acestui om îi ardea de spart seminte ? Și umblă și fără pistol la el ! E inconștient sau curajos ? părea că se întreabă colonelul. „Nu, își răspunse singur după cîteva secunde de meditație, e doar un biet funcționar în haine militare".

Sub privirile cercetătoare ale comandantului, fruntea plutonierului Mihai începu să se brobonească de sudoare.

— Ți-e greu să-l porți tot timpul, constată Cireșaru încet, dar mustrător. Îți rupe șoldul, militar ești tu ?

Ceilalți reangajați se foiră înveseliți — le făcea plăcere să se distreze pe seama unuia care le fusese dat de atîtea ori drept exemplu. Și colonelul le intui motivul real al satisfacției pe care o încercau. Dar fin psiholog militar, în loc să se răstească la ei, hotărî să-l sacrifice pe plutonier

acelei bune dispoziții de care subordonații lui aveau nevoie înainte de a îndeplini ordinul pe care li-l va da, făcîndu-l pe Mihai, pentru multă vreme, eroul compromis al glumelor cazone. Zise cu regret sincer, care mări efectul replicii, prin acel înțeles ascuns de *îmi pare rău, dar ăsta-i adevărul* :

— Lăsați-l că-i la ciclu !

Hohotele care urmară zguduiră sala de mese și cîțiva sergenți de stradă se aplecară spre ferestruici să vadă ce este cu veselia dinăuntru. Jandarmii putură astfel să-și însuflețească rîsul cînd unul zări, și imediat le arătă și celorlalți, niște animale nemaivăzute, formate numai din capete și picioare — mutrele nedumerite ale gardiștilor care se uitau pe ferestrele joase printre bocanci și manșetele cafenii.

Colonelul îi așteptă răbdător să se potolească, făcîndu-le în același timp semne celor de-afară să plece de la ferestre.

— După ce terminăm cu tragerea la sorți, cine n-are pistol și cartușe să ia de la magazie pe bon de mînă. S-a înțeles ?

— Da, să trăiți !

Cireșaru se apropie iarăși de cascheta cu bilețele, oprindu-se lîngă ea, cu spatele la subordonați, părînd că se gîndește cum să înceapă. Cu asta gluma se termină, realitatea pătrunse din nou printre jandarmi. În sală nu se mai auzea decît picuratul unui robinet și, din cînd în cînd, cîte o tuse reprimată imediat. În clipa în care se întoarse cu fața la sală, chipul colonelului era din nou palid :

— Mă băieți, începu el cu voce liniștită, vine o vreme cînd militarul trebuie... V-am mai spus eu ! Trebuie să executăm repede și în secret un ordin în care ne putem pierde și viața.

Tăcu și, un timp, urmări pe fețele reangajaților efectul cuvintelor lui. Toți îl priveau atenți, încruntați de efortul pe care îl făceau să priceapă cu o secundă mai devreme ce li se va cere.

— Țara ne pretinde asta ! adăugă, fără să-și ia privirile de la subordonați. E cineva care nu vrea să execute ?

— Nuuu ! mugiră jandarmii, foindu-se neliniștiți.

— Bine, mă băieți ! zise colonelul mulțumit.

Se aplecă peste o altă foaie de hîrtie, tot bătută la mașină, de unde citi :

— Andone !

Și săltă capul să-l vadă mai bine pe cel care avea să tragă primul. Adjutantul, lat în spate și cu o cicatrice pe buza de sus, se sculă grăbit, făcîndu-și loc cu greu, și veni cu mîna întinsă spre caschetă. Prin acest gest, Andone voia să le arate celorlalți că el, ca cel mai mare în grad din corpul subofițerilor, a înțeles imediat de ce-l strigase Cireșaru. Își suflecă mîneca mantalei, pregătindu-se să-și vîre mîna în șapcă. Colonelul însă i-o prinse și i-o ținu așa pînă le mai preciză :

— Pe bilețel o să vedeți un nume și o adresă. Păstrați-le pentru voi. Nu trebuie să știe nici vecinul ce-am tras eu. S-a înțeles ?

Se auzi un *da* prelung, nesigur, ceea ce îl făcu pe Cireșaru să spună concesiv :

— Nu-i nimic, o să pricepeți și încă foarte bine. Rețineți doar că eu o să vă întreb pe fiecare numărul biletului, ca să vă bifez aici, să știu cine pe cine are de împușcat.

Buzele lui Andone se întredeschiseră brusc, ca și cînd nările, din cine știe ce pricină, i s-ar fi lipit pe neașteptate. Ceilalți jandarmi se uitau nedumeriți unii la alții. Li se părea că n-au auzit bine. Stanciu se gîndi : Nu cumva colonelul, care mai glumise de cîteva ori, vrea să-i sperie zicîndu-le că-i pune să se omoare între ei de leneși ce sînt ? Sau poate o fi vorba de vreun exercițiu nou cu gloanțe oarbe ? !

— Trage, Andone !

Neliniștit, adjutantul băgă mîna în șapcă și, în timp ce scotocea pe-acolo, se simți obligat să le arate camarazilor din bănci că lui nu-i e teamă, făcîndu-le cu ochiul.

— Hai, mă, că e ceasul cinci fără douăzeci și cinci ! se răsti colonelul.

Andone scoase repede două bilețele, dintre care unul îi scăpă pe jos. Cireșaru mormăi ceva, nemulțumit, despre unii care au mîini cu oase moarte, ceea ce îl făcu pe adjutant să se fîstîcească de-a binelea. Puse repede înapoi bilețelul pe care îl ținea între degete și se aplecă sub masă, după cel căzut. Cu mîinile tremurînde de enervare, dar

și din pricina deselor popasuri prin cîrciumile din raza lui, îl desfăcu anevoie și citi tare :

— Bălan Eugen, strada...

O palmă scurtă și neașteptat de puternică, îl făcu să-și culce capul pe umăr. Imediat însă, din obișnuință, se aplecă să-și culeagă cascheta de pe jos, uitînd că i-o dăduse colonelului.

— Numărul biletului, idiotule ! țipă Cireșaru.

Andone se bîlbîi de cîteva ori pînă să articuleze :

— Optsprezece !

— Treci la loc !

Și colonelul îl urmări disprețuitor, cu ochii îngustați. Adjutantul se duse să se așeze în ultima bancă, nemaiîndrăznind să-și deranjeze camarazii. Era parcă alt om decît bărbatul voinic, sigur de el, care se dusese doar cu cîteva minute înainte, cu mîna întinsă, să tragă biletul. „Uite, o nenorocire ca asta poate să-ți strice toate rosturile!" oftă Stanciu, bucurîndu-se în același timp că numele lui începe cu una din ultimele litere ale alfabetului.

După palma dată adjutantului, deveni clar pentru toți că ce aveau de făcut putea fi orice, numai o glumă de-a colonelului nu. Sec și disciplinat, fiecare reangajat se perindă prin fața lui Cireșaru, trăgînd un bilețel. După ce spuneau numărul făceau o întoarcere scurtă, revenind la loc. Aici, ferindu-se de ochii vecinilor, continuau să se uite speriați la literele scrise de mașină, încercînd să priceapă mai bine — o presimțire aveau de-acum — în ce măsură numele acela putea să le schimbe cursul vieții. Numai Andone, fără culoare în obraji, stătea nemișcat, cu ochii în gol, ca și cînd ar fi căzut într-o stare de prostrație.

Cînd toți erau de-acum în bănci, fiecare cu fîșioara lui de hîrtie în podul palmei, Cireșaru le ceru să fie atenți, foarte atenți :

— Toți ăștia sînt legionari. Într-o oră, indiferent de locul unde se găsesc...

Aici se opri, părînd că ezită să pronunțe ultimele cuvinte. Primise ordinul de la București, îl gîndise, îl și trăise cu toate implicațiile și consecințele lui, era de acord cu el, dar transmiterea lui subordonaților însemna de-acum executarea... Deși părea să fie calm, o vînă de la gît i se umflase și i se zbătea nervos. Ca să nu pară că

stă la îndoială, își plimbă privirile în semicerc, întrebînd de cîteva ori :

— Ați priceput, nu ?

Apoi adăugă pe neașteptate și foarte hotărît :

— Trebuie împușcați !

Un murmur surd pluti o clipă pe deasupra meselor nevopsite, dar foarte bine frecate și spălate cu leșie. Colonelul ascultă acest murmur cu multă atenție, ca un muzicant care își acordează instrumentul. Încă neconvins, Cireșaru săltă capul, interesîndu-se bănuitor :

— E cineva care nu vrea să execute ordinul ?

„Dacă întreabă așa ceva, care-i prostul să spună EU?!" șopti Stanciu, zîmbind cu tristețe. Și, cum era de așteptat, tăcură toți. Colonelul însă continuă să-i privească răbdător, pe fiecare în parte, insistînd asupra celui care stătea cu capul în jos. Iar dacă cel vizat nu-și ridica ochii să răspundă la întrebarea din privirile lui — „Execut, să trăiți !" — Cireșaru îl striga pe nume :

— Brânzescu, se aude ?

Brânzescu sări în picioare, lovind puternic călcîiele sub masă :

— Fac întocmai cum ați spus !

Andone se sculă neîntrebat și bălmăji :

— Să trăiți, domnule colonel, vreau să-mi spăl rușinea !

— Bine, mă ! zise Cireșaru, într-o doară, neputîndu-se opri să nu guste echivocul expresiei.

Cînd nu mai fu nimeni cu ochii în pămînt, colonelul hotărî :

— Luați fiecare cîte un sergent de stradă... Poliția e acum sub comanda jandarmeriei ! Ăștia cunosc bine străzile. Pe drumul cel mai scurt, direct la legionar acasă. Nu discutați nimic cu el. Tranc și gata ! Cine nu-mi raportează că a executat ordinul e degradat imediat și trimis în justiție. Asta-i... Acum la treabă !

Băncile și mesele, împinse nervos, huruiră pe ciment, făcîndu-i pe mulți să tresară. Nervii le erau încordați și orice zgomot mai puternic le amintea de împușcăturile care aveau să urmeze.

— Stați ! îi opri din nou colonelul. Mai e nevoie să vă spun că cine scapă o vorbă cuivaaa....?!

Stanciu făcu un pas înainte, luînd poziția de drepți :

— Să trăiți, domnule colonel, pot să vă întreb dacă...?

— Nimic ! Executarea !

Plutonierul bîigui ceva — nu se așteptase să nu fie lăsat să vorbească. Ce-l interesa pe el era o chestiune de foarte mare importanță.

Rămas singur, colonelul urcă în biroul lui. Un soldat cu un șorț de mușama agățat de gît spăla pe jos. Îl dădu afară. Cînd ușa se închise și galenții de lemn ai soldatului nu se mai auziră pe scări, Cireșaru ridică receptorul și-i ceru sergentului de la centrală :

— Casa căpitan Gerea !... Mă Gerea, spuse apoi, eu am terminat și mă duc să mă culc. Să ziceți mersi că pe voi nu v-am băgat în porcăria asta... Lasă-te de lingușeli ! Scoală-te imediat și vino încoace, să fii aici în caz că sună Bucureștiul. Spui că sînt în zonă, controlez îndeplinirea ordinului.

Stanciu luă un gardist bătrîn, pe care îl cunoștea mai de mult — avea sectorul *Grădina publică* și, de cîte ori se ducea cu nevastă-sa și copiii pe-acolo, sergentul de stradă îi făcea rost de o masă mai ferită, să stea cu familia la o bere.

— Nea Decule, am dat de dracu ! îi spuse plutonierul îndată ce ieșiră de la Legiunea de jandarmi.

În același moment însă își mușcă limba : colonelul nu precizase dacă gardiștii au sau nu voie să știe ce le ordonase. Voise să-l întrebe, dar i-a închis gura cu „Nimic ! Executarea !"

„Dar cum te poți duce cu cineva ca să omori un om fără să-i spui, măcar pe departe, despre ce e vorba ? se enervă Stanciu. Chiar dacă-l las pe gardist în stradă, să zicem, și intru singur peste legionar, Decu n-o să audă focul de armă ? N-o să audă vaietele și țipetele ălora din casă ? Poate cineva să-mi spună mie că un sergent de stradă, albit în poliție, o să-și închipuie că eu trag în casă cu pistolul ca să-i fac pe-ăia să rîdă ?"

— Știi cumva unde stă avocatul Anton ?

— Din Bulevardul Gării la dreapta, pe lîngă cofetăria lui Izbescu. Are casă cu grădină la stradă, gard de fier înalt și o cutie mare de scrisori la poartă...

Era ora cinci fără cinci, dar străzile începuseră deacum să prindă viață. Cei din port și de la *Franco-Româna* se grăbeau la lucru. Aveau sub braț pachețele învelite în ziar și mergeau tăcuți, rebegiți. Unii se salutau cu gardistul. Alții, mai tineri, se uitau în altă parte, ca și cînd nu i-ar fi văzut pe cei doi.

— Paștele mamii voastre de derbedei ! mormăia bătrînul, căutînd să nu rămînă în urma jandarmului.

„Nu-i spun de ce-l iau din pat, încerca Stanciu să-și facă, în gînd, un plan de bătaie. Îi zic doar că vreau să-mi dea niște informații, dar că ar trebui să ieșim pe sală că-s murdar pe cizme..."

Și aici se împotmolea. Cînd ajungea cu Puiu Anton pe hol, nu mai știa cum să procedeze. *Tranc și gata !* erau niște vorbe. Cum să omori un om fără să-l întrebi măcar dacă n-are cumva niște daraveli de lichidat, vreo vorbă de lăsat cu limbă de moarte, să fumeze o țigară măcar ? Apoi, cu avocatul, tatăl legionarului, fusese de cîteva ori la vînătoare. Cireșaru obișnuia să-și ia cu el și cîțiva subofițeri care aveau arme de vînătoare cu două țevi. Ultima oară Anton nu împușcase nimic. Or, Stanciu știa că nici cel mai mincinos vînător — și cel mai mincinos vînător nu e ăla care se laudă că a împușcat un mistreț cu alice de dat la prepelițe, ci cel care se întoarce cu tolba goală și o face pe nebunul zicînd că pe el nu-l interesează rezultatul ; la el totul e să umble prin aer curat — nici ăsta, deci, nu se simte bine cînd intră seara în casa lui și n-are de unde trînti, cu nepăsare voită, un șoldan pe masa din bucătărie. De aceea, din cei doi iepuri împușcați de el, unul îl strecurase — cerîndu-și iertare — în geanta avocatului, fără să-l vadă cineva. Ce-l surprinsese și-l bucurase pe jandarm, fusese fîstîceala lui Anton, recunoștința cu care îl privise, căldura din glas cînd îi spusese : „Dacă ai vreo dificultate... Dacă ai vreun necaz, vino la mine și-ți dau cuvîntul meu de onoare, te scap chiar dacă-i vorba de omor !"

„Fi-su e o lepră, asta-i adevărat, dar taică-su îi om sincer, care știe să se poarte popular cu oamenii. Dacă eu trag în Puiu, ce-o să zică inima bătrînului ? Oricît ar fi el de cumsecade, n-o să mai poată deschide gura pentru mine în cazul în care m-aș duce să-l rog ceva. Dar aș mai

îndrăzni să-l rog ? E la mintea oricui că un avocat apără şi pe ăl mai al dracului criminal, dar nu pe ăla care i-a omorît băiatul, singurul lui băiat".

Stanciu oftă din greu şi privi cu coada ochiului spre Decu — uitase de el. Sergentul de stradă dispăruse însă de lîngă plutonier. Se uită în urmă şi îl văzu discutînd cu unul din ăia care se duceau la lucru cu pacheţelele sub braţ. „Ce mama dracului îi spune ?!" se întrebă îngrijorat şi se întoarse grăbit, pînă aproape de cei doi, trăgînd cu urechea.

— Domnu' Stroe, zicea gardistul supărat, eu îţi spun numai atît : să nu-l mai prind în casă la Sifonaru că-l bag la beci !

— Păi, joacă barbut, domnu' Decu, se apăra celălalt.

— Lasă barbutul ! i-o reteză gardistul. Cu barbutul n-am nimic. Dumneata spune-i numai atît : vezi-ţi de meseria ta, băiete, că de politică are cine se ocupa !

„Ia uite de ce-i arde lui !" se miră Stanciu, după care îl strigă supărat pe bătrîn :

— Hai, nea Decule, că se face tîrziu !

Sergentul de stradă veni spre el, roşu de enervare, mormăind :

— Mama lui de cutră, parcă fi-su de la cine-a-nvăţat să-şi lase meseria şi să se ţină de politică ! Mi-a fost ruşine să-i zic de la obraz, că am băut de cîteva ori împreună... Politica nu e bună, dom'toner ! Eu, de pildă, am priceput chestia asta cum nu se poate mai bine...

Începu să spună o întîmplare cam încurcată, cu el şi cu nevastă-sa, de pe cînd erau ei tineri. „Politica, îi spusese el soţiei, e ca *pielea* aia *a vacii* pe malul gîrlii !". Femeia nu pricepuse şi atunci el o dusese la malul Dunării, într-un loc cu nisip mult, întărit de umezeală. „Calcă aici !" îi zisese. „De ce ? Cum ? !" s-a mirat ea. „Ai să vezi !" Şi au început amîndoi să calce mărunt şi repede pe locul ăla. În scurt timp, nisipul de sub ei a prins să se înmoaie din adînc, să se clatine, să plutească parcă pe ceva nesigur. Nevastă-sa a dat să fugă. „Stai aici!" i-a poruncit el. Nisipul devenise un fel de saltea pe arcuri, dar veche, putea să-ţi scape piciorul în măruntaiele ei. Le cuprindea gleznele încetul cu încetul, vrînd parcă să-i înghită. „Acum, fugi !" îi ordonase el nevestei. Dar ea n-a mai

putut să-și scoată picioarele din mlaștina aia curată și a început să plîngă. El s-a opintit, și-a smuls un picior, l-a pus pe loc tare, apoi și l-a tras și pe celălalt. Cînd s-a văzut scăpat, a început să rîdă de lacrimile nevesti-sii : „Asta-i politica !" Bineînțeles, a tras-o și pe ea de-acolo...

— Ce-o fi priceput ea din întîmplarea asta, încheie Decu, n-aș putea să-ți spun, domnule Stanciu. În orișice caz, la toate vecinele le zice cu mîndrie : „Bărbatu-miu n-a făcut și nici n-o să facă politică !"

În altă situație, plutonierul ar fi rîs, pentru că și-ar fi închipuit-o pe Dorina, nevasta lui, cu picioarele în nisip, acum însă, tot ce-i spusese gardistul i se păru o sporovăială cu totul nepotrivită pentru starea sufletească a unui om care mai are puțin și trebuie să omoare un semen de-al lui. Aproape că-l înfuriase. Dar nu zise nimic, convins că ispășirea unui păcat mare, poate cel mai mare din cîte îi sînt date omului să le facă — luarea unei vieți tinere — începe dinainte de-a înfăptui omorul, indiferent sub ce formă și din ordinul cui.

O sirenă — a Întreprinderii metalurgice dunărene, după sunet — se opinti de cîteva ori pînă izbuti să găsească un ton potrivit pentru mugetul ei. După ce-o ținu așa un timp destul de lung, ca și cînd ar fi vrut să demonstreze orașului că nereușita începutului fusese un simplu accident, începu să slăbească din intensitate, transformîndu-și sunetul acela aspru într-un geamăt prelung și înfundat. Stanciu se înfioră.

Lîngă el, gardistul călca nepăsător — sau doar liniștit — ca orice om care a plecat dis-de-dimineață cu o treabă obișnuită în meseria lui, nici plăcută, nici neplăcută. „Ce fac eu cu ăsta ? ! se întrebă plutonierul. Nu vrea să afle ce căutăm cu noaptea în cap la unul ca Anton !... Asta pentru că știe că mă are pe mine în dreapta lui, mai mare în grad, și nu-i pasă".

Gardistul însă nu-l întreba nimic pe jandarm pentru că observase, în decursul anilor, că un om care zice singur *am dat de dracu !* oricît ar vrea el după aia să nu-ți spună despre ce-l arde, pînă la urmă tot nu rezistă și se mărturisește.

„Poate știe de la ai lui!" se dumiri Stanciu. Și pe măsură ce gîndea, își dădea seama că așa trebuie să fie. „Nouă

ne-a dat colonelul ordin, iar lor le-a ordonat chestorul. Nu le-o fi spus poate numele celor care trebuie împușcați, dar că or să ajute la lichidarea legionarilor, asta-i sigur !". Răsuflă ușurat. După ce că trebuia să facă ce avea de făcut, ar fi fost o prostie să se mai și fercească de gardist. Totuși hotărî să-l ia pe departe :

— Ala cu care ai stat de vorbă adineauri era legionar ?

Sergentul de stradă îl privi surprins, după care mormăi:

— Mai degrabă beau cu o șatră de țigani decît să cioc-nesc un pahar cu damblagiii ăia !

„Nu-i înghite pe legionari !" se bucură Stanciu și continuă :

— Ce-ai cu ei ?

— Uf, fir-ar mama lor a dracului ! răbufni bătrînul cu năduf. Intră duminica în Grădina publică, cu camionul, și s-apucă să cînte... De-ale lor, cu arhangheli, cu căpitanu'. Avem ordin să nu-i lăsăm să cînte, dar mă fac că nu-i aud. Chipurile mă uit după hoții mei, să nu bage mîna în buzunarul cuiva. Ce-ar face niște oameni cu glagorie în cap, văzîndu-te pe tine, organ de ordine, că nu-i bagi în seamă ? S-ar preface și ei că nu mă știu acolo. Ei, nu ! Strigă la mine : „Alo, gardist ! Nu ți-a dat nimeni ordin să nu ne lași să cîntăm ?". „Ba da, zic eu, dar...". „Atunci de ce nu-ți faci datoria ? Pentru ce te plătesc dumneaoastră ?" Și mă arată la lume cu degetul : „Uitați-vă, domnilor, pe cine aruncă Statul banii dumneavoastră !" Mă fac de ris. Dar nu mă pot atinge de ei, că stau cu degetul pe trăgaciul revolverelor. Au omorît ei pe dom' prim-ministru Duca, ieri pe dom' prim-ministru Armand Călinescu... Oameni mari, nu ca mine ! Dacă le spun că n-am un asemenea ordin să-i opresc de la cîntat, e și mai rău: scot ei unul, în copie : „Uite aici semnătura chestorului șef, iar dincoace a comisarului vostru. Citește-l cu glas tare !" Și-l citesc, că nu glumesc. Îmi tremură glasul și, cum nu văd bine, stîlcesc vorbele. Rîde lumea. După ce-l citesc mă pun să-l semnez c-am luat la cunoștință, după care îmi zic : „Și acum fii atent ce facem noi !" Încep să cînte, dar eu — cum le scap din mîini — fug prin tufișuri, în zig-zag, ca iepurii... Ce mai pătimesc cu nenorociții ăștia de legionari !!!

Bătrînul se înfuriase. Stanciu găsi că e momentul cel mai potrivit să afle cam ce-ar zice gardistul despre o treabă ca a lor :

— Ai omorî unul dacă ți-ar cădea în mînă ?

Sergentul de stradă stătu o clipă să se gîndească :

— Păi, mi-au căzut ei, dar fără ordin...

— Cum n-ai ordin ?! tresări plutonierul. Ce ți-au spus ai dumitale cînd te-au trimis la Legiunea de jandarmi?

Gardistul se uită la el de parcă n-ar fi priceput ce-l întrebase. O pleoapă i se zbătea neliniștită, și bătrînul chiar o apăsă cu mîna. Apoi răspunse liniștit :

— Domnul comisar Cristea ne-a strîns la Chestură pe toți care-am fost de serviciu în noaptea asta și ne-a zis : „Duceți-vă imediat la jandarmi și faceți exact ce vă ordonă ăia !" Atît !

„Deci nu știe nimic !" oftă plutonierul. Se găsise de cuviință să nu li se spună nimic gardiștilor. Dar consideră această prevedere aproape firească : sergenții de stradă beau și trăncăneau prin cîrciumi cu oricine. „Dar ce fac eu acum ?! se frămîntă. Dacă nu i-aș fi zis nimic-nimic despre omorul legionarilor, chiar așa, pe departe, aș fi putut să-l trimit acasă. Acum, cu vorbele alea dinainte, mi l-am agățat bine de git."

— Dom'toner, începu Decu îngrijorat, legionarii ăștia n-or fi cumva chiar nebuni-nebuni ?

Stanciu săltă din umeri. Se gîndea că erau la jumătatea drumului și nu se împăcase cu ideea că trebuie să-i împuște lui Anton băiatul. Apoi se supără pe el însuși : „Ce-mi fac atîtea griji ? !" Și fu gata să-i dea dreptate colonelului Cireșaru, care le spusese odată : „Militarul de azi devine din ce în ce mai obraznic. Fiecare vrea să arate că-i deștept, că judecă ordinele mai bine ca superiorii lui. Le pune, deci, la îndoială, de parcă înainte de-a fi date ele n-au fost judecate..." Atunci el fusese cît pe-aci să-i zică de plutonierul Stan, dar se stăpînise de frică să nu-l bage la carceră. Dar toată lumea știa că lui Stan nenorocirea de la un ordin — pe care ăla îl executase cu tot zelul — i s-a tras. Se întoarse totuși spre gardist, întrebîndu-l calm:

— Nea Decule, dumneata de ce crezi că mergem noi *acum* la avocat ?

Bătrînul se opri, apoi își duse încet palma la gură, privindu-l drept în ochi pe plutonier. Lumina felinarului le cădea puțin dintr-o parte. Expresia feței gardistului era a unuia căruia nu-i vine să creadă că poate să fie adevărat ce-i trece lui prin minte.

— Uitasem că fi-su e legionar ! șopti într-un tîrziu, dar bucuros.

Stanciu observă foarte bine sclipirea jucăușă din ochii bătrînului și-și zise uimit : „Uite, domnule, unul care e mulțumit că trebuie să omoare un om !" Imediat Decu oftă satisfăcut :

— Care va să zică le-a venit și lor rîndul ! Ăsta al lui Anton — acum îmi amintesc bine — nu venea la Grădina publică. Se *distra* în stațiune, la Lacu Sărat. Lua lumea de pe plajă, așa goală și mînjită de noroi cum era, și făcea instrucție cu ea. Bineînțeles, cu revolverul în mînă ! Zicea că vine căpitanul lor, Codreanu, de pe lumea ailaltă, în inspecție, și-i trebuie defilare... Mi-a povestit sergentul Zamfir, care are sectorul Lacu Sărat.

„Acum, chiar să vreau să fac ceva pentru domnu' Anton nu se mai poate, că mă spune ăsta !" constată plutonierul cu părere de rău, de parcă înainte hotărîse cu adevărat să nu-l împuște pe Puiu.

— Ești în stare să tragi în el ?

Bătrînul nu-i răspunse imediat, părînd că de-abia acum, după ce i se potolise bucuria, începuse să se gîndească cu adevărat la cele discutate pînă atunci.

— Mie nu mi-e frică, dom'toner, zise el încet, revenind la calmul dinainte, cu toate că ar trebui să-mi fie. Ăștia au fel de fel de oameni pe-aici, pe la București...

— Asta așa-i, șopti Stanciu.

Din Bulevardul Gării făcură la dreapta. Și, pe măsură ce se apropiau de strada avocatului, gardistul cobora vocea fără să-și dea seama. Asta făcu să crească neliniștea plutonierului.

— În ziua de azi, zicea sergentul de stradă, cînd primești un ordin nu mai ești sigur dacă trebuie să-l îndeplinești. Or, se știe, ordinul a fost dintotdeauna scutul militarului. Orice ai fi făcut din ordin, te duceai liniștit acasă, mîncai, te jucai cu ăi mici, le povesteai ce-ai făcut tu de flăcău — nu te mai privea ce-o să fie.

— Mda !

— Pe cînd acum nu mai eşti sigur de nimic. Şi asta numai din cauza politicii. S-a încurcat aşa de-al dracului, că, pe cine te pune să baţi azi, mîine vine la putere şi-ţi dă la cap.

Stanciu îl privi rugător :

— Mă nea Decule, te rog eu mult, nu mai spune nimic.

Gardistul tăcu, înţelegînd că jandarmul, mai tînăr fiind, făcea o treabă ca asta pentru prima oară. Lui, poate, îi venea mai uşor, pentru că mai văzuse om murind de glonţul lui. Continuă să meargă fără să spună vorbele care îi umblau prin minte. Plutonierul însă nu rezistă mult, sparse din nou tăcerea, oftînd :

— Mă tem rău, nea Decule !

— Şi eu, recunoscu gardistul cu simplitate. Mai mult ca dumneata chiar. Că mie, dacă mă gîndesc bine, nu mi-a dat nimeni nici un fel de ordin să-l împuşc pe golanul ăla al lui Anton. Nici măcar dumneata. Pot să-l bat de să-l bag în spital, dar să-l omor... Îmi trebuie un ordin scris, o condamnare, ceva la mînă...

— Parcă eu am ! gemu Stanciu, cu ochii umezi.

— Cum n-ai ? se opri gardistul uluit.

— Am verbal. Din gură a zis : „Lichidaţi-i !"

Gardistul îl trase de mînecă, să stea pe loc. Ce zicea plutonierul era treaba dracului, nu se putea discuta mergînd cu şapca pe-o ureche :

— Dom'Stanciu, te credeam om serios ! zise bătrînul aproape revoltat. Ordinul ăsta nu-l poţi pune în buzunarul de la piept, să-l tragi de acolo cînd te-o întreba cineva — c-o să te întrebe sigur, mai devreme sau mai tîrziu. Asta-i politica, 'tu-i candela mamii ei de politică, fie că-i ţărănistă, fie că-i liberală, cuzistă sau legionară. Fii sigur c-o să te întrebe odată : „Plutonier, pe ce bază l-ai omorît pe numitul Anton ? !" Ce-o să te faci atunci ? Normal, ar trebui să-ţi deschizi liniştit nasturele de la veston, să scoţi hîrtia din buzunar şi s-o întinzi ăluia care-ţi cere socoteală. Iar ăsta, după ce-o citeşte, să zică : „Mda, mda ! Care va să zică Cireşaru ţi-a ordonat !" Dacă vrei îi răspunzi, dacă nu — nu !, că scrie clar acolo sub ştampilă. „Poţi să pleci, plutonier, o să discutăm noi cu acest colo-

nel !" Şi lasă-i să se mănînce între ei. Eu îţi spuneam că nici cu ordin scris nu mai eşti sigur, darămite pe vorbe...

— Oricum, nea Decule, eram atîţia inşi acolo, doar ai văzut. Toţi s-au dus să împuşte pe cîte unul. Aşa că, nu mai zice dumneata...

Sergentul de stradă rîse cu amărăciune :

— S-o crezi dumneata că toţi or să execute ! Andone, poate — îl cunosc bine, e beţiv şi vrea să i se ierte păcatul —, dar Necşulea ? Să-ţi spun eu ce face Necşulea : îl ia pe-al lui frumuşel din pat, îi pune cătuşele, îl duce în beci, sau în closet, sau în magazia de lemne — dar aşa, pe îndelete, pînă face ăla pe el. Că legionarii ăştia-s foarte viteji cînd sînt cu cîrdul, dar singuri behăie ca mieii rătăciţi de turmă. După ce i-a băgat ăluia frica în toate oscioarele, începe să se căineze : „Îmi pare rău, te rog să mă crezi, n-am nimic cu dumneata, nici nu te cunosc, n-aş vrea să te omor, că te văd om tînăr, dar am ordin şi, dacă nu-l execut, mă dau ăştia afară din jandarmerie. Rămîn, dragă, pe drumuri cum ar veni, tocmai acum cînd n-am un ban în casă..." Înţelegi, dom'toner ?

Stanciu se gîndise de multe ori că el, dacă ar fi priceput unele lucruri din viaţă cu un ceas mai devreme, n-ar mai fi trecut prin ce trecuse. În satul lor şi despre treburile cele mai grabnice se spunea că e bine să se facă *astăzi*, şi nu *în clipa asta !*, ca la oraş, şi mai ales în armată. De aceea, credea, ritmul gîndirii lui nu reuşea să ţină pasul cu solicitările urbane. El nu rîdea cu ceilalţi nici la glumele care se făceau la Legiunea de jandarmi, ci cu o secundă mai tîrziu. Faptul acesta nu-l remarcase nimeni, dar îl observase el şi-i fusese de ajuns pentru a-şi spune : „Sînt un prost !" Concluzia îl determinase apoi să-şi privească camarazii cu un soi de respect invidios, pe toţi cei care prindeau din zbor ceea ce el era nevoit să rumege multă vreme. Unul din aceşti oameni i se păru că ar fi şi Decu. Totuşi, Stanciu se temu să spună că a înţeles ce-i zisese bătrînul, tocmai pentru că nu-i venea să creadă că — într-un astfel de moment — cineva putea să se mai gîndească la bani.

Gardistul era ispitit să-i mai spună şi cum or să procedeze ceilalţi reangajaţi — îi ştia pe toţi de la Legiunea de jandarmi —, dar se opri de frica plutonierului. „Asta,

își zise Decu, pare om cinstit și milităros. Dacă aude că numai vreo doi-trei vor executa ordinul, o să se sperie și, sigur !, îl împușcă pe al lui Anton. Apoi îi va veni poftă să-i arate colonelului că el nu-i ca ceilalți și va vrea să facă mai mult. Adică o să ia trăsura Legiunii de jandarmi și se va duce să-i împuște pe toți legionarii care au scăpat cu viață. Dar nu singur, ci cu mine. Or, eu mai am un an pînă la pensie..."

Așa că tăcu. În față, pe trotuarul de vizavi, se vedea firma cofetăriei *Ion C. Izbescu — dulciuri de toate felurile pentru toți*. În dreptul ei, un țigan bătrîn curăța iarba uscată dintre dalele trotuarului. Săpăliga fulgera slab ori de cîte ori vîrful de oțel izbea piatra. Și gardistul și jandarmul încetiniră pasul din instinct. Scînteile semănau cu focurile unei arme mici, dar nu mai puțin inofensive. Cînd să traverseze strada, Stanciu se opri, privind cu teamă pietrele cubice din pavajul străzii. Erau tocite, aproape cu lustru, dar consolidate bine, mai ales de roțile mașinilor. Tîrnurile primăriei curățiseră bulevardul cu grijă, la rigole îndeosebi, în vederea ploilor și a zăpezii care aveau să vină. Dacă ar fi nins și s-ar fi topit zăpada, apa putea să se scurgă în voie prin bătrîna canalizare a Brăilei, pînă în Dunăre, apoi în mare, în lume. Plutonierul se uita însă la pavaj ca și cînd acel șuvoi viforos de scurgeri s-ar fi aflat la suprafață și el avea ordin să se arunce îmbrăcat în valurile reci și murdare.

Gardistul îl privea contrariat, dar — obișnuit de multă vreme să nu se mai mire de toanele celor mai mari în grad ca el — aștepta. Brusc, Stanciu se întoarse spre el, întrebîndu-l fără ocol :

— Între pensie și Curtea Marțială ce preferi ?

Sergentul de stradă nici măcar nu tresări. Poate că se așteptase la o astfel de somație. Lăsă însă capul în jos, fără să se jeneze că stă la îndoială, că se străduiește în văzul lumii să cîntărească cît mai bine avantajele și dezavantajele alternativei în fața căreia fusese pus. Într-un tîrziu zise încet :

— Eu cred că e bine să tragem amîndoi.

— Bun, admise Stanciu, dar cum ?

— Dumneata o să intri în casă, iar eu o să mă aţiu pe la ferestre şi...

Vorbeau în şoaptă, cu caschetele aproape lipite, privind pe furiş în jur, deşi trecătorii, rari şi rebegiţi, nu le dădeau nici o atenţie.

— Am tras eu primul, îi aplici şi dumneata al doilea cartuş. Tragi dumneata primul, descarc şi eu...

— Gata ! îl opri Stanciu, pornind să traverseze strada.

Gardistul îl urmă morocănos, zicînd de cîteva ori : „Aşa, dom'toner !" Să omoare un singur legionar i se părea acum o treabă aproape obişnuită, faţă de măcelul pe care şi-l imaginase înainte.

— E mai cinstit aşa, continuă bătrînul să-şi dea curaj, că unde-s două guri de armă e mai greu să ştii cine l-a omorît de tot. „Poate a murit de glonţul jandarmului !" îmi zic eu, iar dumneata o să-ţi spui că dintr-al gardistului, şi nu-l mai visăm noaptea...

Stanciu mai fusese în casa avocatului. Întrebîndu-l pe Decu unde stă Anton, urmărise doar să-i creeze sergentului de stradă impresia că el nu-l cunoaşte personal, că-l ştie doar din auzite, cel mult din vedere, în nici un caz că ar fi avut de-a face cu el.

O străduţă liniştită, asfaltată, semn că pe aici locuia un personaj important, căruia municipalitatea — de ziua onomastică sau la vreo aniversare — ţinuse să-i facă un cadou sub forma unui covor de asfalt. Personajul acesta putea fi avocatul Anton, fost deputat liberal, dar şi vreun angrosist sau armator, la buzunarul căruia bugetul primăriei privea cu jind.

Nimic nu tulbura încă somnul locuitorilor ei. Nici măcar lăptarul. Îşi oprise droaga lîngă cofetărie, aşteptînd să mai treacă un timp pînă să scoale servitoarele cu zdrăngănitul balercilor lui.

— Nea Decule, rămîi la poartă şi, dacă încearcă să fugă pe fereastră, tragi în plin !

— Lasă-l pe mine, mînca-i-aş călăvia lui !

Jandarmul îl privi surprins :

— Eşti oltean de ziseşi *călăvie ? !*

— Nevastă-mea.

— Dar ştii ce-i aia călăvie ?

Decu scutură din cap că nu, deși mîncase de multe ori. Se gîndi că prea vorbise tot timpul, iar plutonierului i s-o fi părut că vrea s-o facă pe deșteptul. Și Stanciu chiar se apucă să-i explice :

— Niște colăcei puși într-o farfurie în care este vin îndulcit cu zahăr. Pe-aci nu se obișnuiește.

După care îl bătu pe Decu prietenește pe umăr. Faptul că nevastă-sa era cam din aceeași regiune cu el, ștersese aproape orice suspiciune dintre ei.

— Dă-te după stîlp să nu te vadă ! îl sfătui cu căldură în glas, înainte de a intra în curte.

Poarta nu era încuiată. „O fi lăsat-o deschisă pentru lăptar ! ?" își zise plutonierul, ca apoi să se mire : „Dar care-i nebunul să fure dintr-o casă în care se știe că stă un legionar ? ! Ăștia de-abia așteaptă să apese pe trăgaci".

Grădina — destul de mare — era împărțită în două de o alee pavată cu dale de ceramică. În dreapta și în stînga ei, se vedeau tufele de trandafiri și butucii de vie îngropați de-acum. Lăsau impresia că fiecare își săpase o groapă în care se ascunsese de gerul iernii care urma să vină, trăgînd și pămîntul deasupra. Acum năduşeau sub biloanele de pămînt. „Frica de moarte !" gîndi Stanciu. Fu aproape încredințat că și Puiu Anton transpira sub plapumă, punîndu-și în ea toate speranțele, ca și cînd l-ar fi putut scăpa într-adevăr de moarte. „Asta-i prost, domnule ! murmură el, călcînd cu grijă. Oamenii nu știu cînd mor. Dacă ar ști, zic eu, n-ar mai face atîtea prostii cînd nu le dă nimeni ordin să le facă. Și în timp ce dorm, beau sau își string muierile în brațe, moartea se apropie tiptil. Poate că și pe mine m-o picni așa, într-o zi, cînd m-oi frămînta că trebuie să-mi pingelesc cizmele sau că de ce nu plouă mai mult, că stă pămîntul uscat. De unde să știu eu ce glonț sau ce cuțit se pregătește să-mi găurească burta ? !"

Se apropie de ușa masivă, cu plăci groase de stejar sculptat. Putea să jure că și asta era deschisă. De sunat trebuia totuși să sune, ca să nu nimerească cine știe unde. Casa era mare și destul de complicat împărțită. „Pe de altă parte, își zise, dacă sun, lepra aia de băiat s-ar putea să mă vadă și să nu fugă. Că el se crede dat în mă-sa. O să tragă, iar la cercetări o să zică : «N-am știut ce-i cu el, îmi pare rău, că-l cunoșteam și eu și tata, dar a intrat

ca prostul, cu noaptea-n cap, fără ordin, fără nimic !» Și procurorul, chit că nu-l poate suferi — asta în cazul cînd nu e și el legionar — o să-i zîmbească, zicîndu-i: «Transmiteți-i tatălui dumneavoastră urările mele de bine !» Că așa obișnuiesc ăștia. Și, cu asta, s-a terminat. Stanciu merge la *Buna Vestire*, cu dric de clasa a treia (un cal, un prapur și un popă), iar domnul Puiu la *Paharul de aur*, să le povestească însuflețit camarazilor lui, cum s-a sculat el cînd a auzit ușa, cum și-a luat repede pistolul *Walter* de sub pernă, cum a tras direct prin fereastră și cum am căzut eu strigînd : Ah, copilașii mei ! Partea a doua, cu ancheta, n-o s-o mai povestească: «E clar că n-am pățit nimic, din moment ce sînt cu voi, nu ?»"

Din toată scena asta imaginată în cîteva secunde, cel mai mult îl înfurie pe Stanciu presupusa ironie cu : „Ah, copilașii mei !", tocmai pentru că o presimțea adevărată în cazul în care ar fi fost vreodată omorît. Și toate îndoielile de pînă atunci îi dispărură.

— Îți arăt eu ție ! spuse ca pentru sine și se bucură că glasul îi sună destul de amenințător.

Apăsă hotărît pe clanța din fier forjat, simțindu-i răceala pînă în creștetul capului, și intră în casă. Înăuntru era beznă. Își amintea însă că aici era un fel de marchiză largă, avînd pe laturi diferite lucruri de care trebuie să scape omul cînd vine de afară ; un coș înalt pentru umbrele ude, cuier, ladă pentru perii și cutii cu cremă de ghete...

Înaintă drept, știind că în față se află salonul. Bîjbîi un timp destul de lung după a doua clanță. În sfîrșit o găsi și intră. Cum închise ușa, scoase pistolul și-i trase piedica. Țăcănitul scurt și sec îi dădu curaj. Dar trezi javra din somn. Uitase de ea. Vru să iasă, dar nu mai avu cînd. Rostogolindu-se prin salon, cățelușa flocoasă, cu părul în ochi, i se repezi direct la picioare. Lătra furioasă, rîcîindu-i cu dinții carîmbii cizmei. O voce de femeie somnoroasă strigă, nemulțumită, de undeva :

— Bombonica, treci la lădiță !

Și imediat se aprinse lumina, dar înăuntru nu era decît el. Instinctiv se lipi de perete. Apoi aceeași voce, de data asta furioasă, o strigă pe servitoare :

— Milica, spune-i lăptarului să nu mai intre prin față!

Plutonierul ascultă încremenit, în timp ce Bombonica, văzînd că cizmele nu se lasă străpunse de dinţişorii ei, începu să lingă de pe ele untura de gîscă, cu care jandarmul îşi ferea încălţămintea de umezeală. „Acu' o să iasă nebunul ăla, îşi zise Stanciu îngrijorat, şi-o să vrea să-l sperie pe lăptar. Cu pistolul, nu-ncape discuţie ! Va trebui poate să trag mai multe focuri. Ce hărmălaie o să fie !!!"

Dar nu ieşi nimeni. Nu veni nici măcar servitoarea să-i spună lăptarului că nu mai are voie să intre pe uşa din faţă. Toţi erau foarte siguri în casa asta. Numai el avea îndoieli. Şi acum, cînd se hotărîse să termine repede cu legionarul şi să plece, siguranţa lui nu era, de fapt, decît un soi de disperare.

Se îndreptă spre camera din care i se păruse că a auzit vocea femeii. Bombonica se ţinu după el, mîrîind surd că nu stă locului şi-i strică plăcerea aia nou descoperită, cu linsul cizmelor. Stanciu nu se putu opri să nu constate că, într-o casă ca asta, nu poţi şti exact nici măcar din ce cameră te strigă cineva, ca să te poţi duce cît mai repede, să-i îndeplineşti ordinul. Şi atunci te apropii de fiecare uşă, că sînt vreo şase, mergi pe vîrfuri şi-ţi ţii răsuflarea, să auzi vreo mişcare.

Împinse căţeluşa cu putere, lipind-o de perete. Indignată, Bombonica se aşeză pe labele dinapoi şi începu să se vaite, plîngîndu-i-se stăpînei, în limba ei.

— Ia vezi, Julieta ce e cu Bombonica !

Asta era voce de bărbat. A avocatului. La auzul ei, căţeluşa se opri ca la comandă şi începu să dea din coadă cu ochii la jandarm : „Să vezi tu ce-o să păţeşti acum !" părea să spună privirea ei.

Una din cele şase uşi se deschise şi, în cadrul ei, apăru o femeie între două vîrste, cu părul foarte rar, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte portocalie. Bombonica fugi la ea şi începu să i se împletească printre picioare, văicărindu-se. Nevasta avocatului vru să-l ia la rost pe musafirul nepoftit, dar, văzînd pistolul în mîna jandarmului, înlemni:

— Ai vrut s-o împuşti ?! şopti ea şi indignarea părea gata s-o sufoce.

Stanciu fu atît de surprins de această acuzaţie că deabia reuşi să bîiguie un „Sărut mîna, doamnă !", după

care săltă de cîteva ori din umeri și numai cînd termină această apărare prin gesturi, spuse :

— Cum s-o omor ?!... Eu... pentru... am venit...

Nevasta avocatului nu așteptă însă ca jandarmul să-și vină în fire. Se aplecă furioasă, luă cățelușa în brațe și, strîngînd-o cu duioșie la piept, intră în cameră. Stanciu se trezi din nou singur. „Mă, să fie mama lor a dracului dacă nu-i împușc pe toți !“ decise el, mai mult ca să-și învingă teama în fața acelei siguranțe de care părea plină întreaga casă. Ușile se închideau perfect, parchetul nu scîrțîia, lămpile erau legate de plafon cu lanțuri, iar tablourile erau prinse de pereți cu niște piroane groase, cît un mîner de cravașă. Pînă și paharele de cristal din vitrină se simțeau sigure în fragilitatea lor, apărate de niște cămăși metalice, filigranate.

Din altă cameră se auzi o tuse groasă, apoi tîrșîitul unor papuci apropiindu-se de ușă. „Puiu e, că ta-su doarme dincoace, cu mă-sa ! își spuse Stanciu. Dacă iese îl împușc și fug !“ Ridică pistolul și îl îndreptă spre ușa ce urma să se deschidă. Dar pașii se opriră în spatele ei și nu se mai auzi nimic. Părea că cel dinăuntru stă pe gînduri, dacă să iasă sau nu. „Ieși, 'tu-ți năfuroaica mă-tii, că mi-ai scos peri albi !“ se rugă Stanciu furios, dar pașii se depărtară. Se auzi apoi o altă ușă deschizîndu-se și închizîndu-se în interior. Ușile astea își făceau de cap. „M-a simțit și fuge !“ tresări plutonierul. Apoi se bucură : „Fugi pe fereastră că dai peste Decu !“ Acum putea să lase pistolul în jos și să aștepte liniștit împușcătura de afară.

La celălalt capăt al sufrageriei, o altă ușă se crăpă încet, fără ca jandarmul, atent la ce avea să se petreacă afară, să simtă. Altfel, pe linia subțire a acelei crăpături, ar fi putut să vadă o dungă dintr-un om : cîțiva centimetri de păr alb, o fîșie din frunte, un ochi, o bucată de obraz palid și, pînă la pata albastră a papucilor, un șraif mare, care sugera o pijama. Ochiul era singurul lucru viu în crăpătura ușii. El îl fixă un timp pe jandarm și pistolul din mîna acestuia, apoi se închise meditativ. Cînd pleoapa se înălță din nou, avocatul deschise ușa larg, zîmbind nemulțumit :

— Cam tîrziu, domnule Stanciu !

Jandarmul se răsuci speriat, gata să tragă. Cînd îl recunoscu pe avocat, în alt loc al casei decît acolo unde crezuse el că ar fi trebuit să se găsească Anton, se trezi că-şi spune uimit : „Nu doarme la un loc cu nevastă-sa". Lăsă pistolul jos, ruşinat.

— Ce-ai păţit ? Ai dat de necaz, nu ? !

Era replica cu care avocatul începea discuţiile cu toţi clienţii săi. Ea invita pe cel ce apela la serviciile lui să-şi spună păsul, ca după aia el să poată fixa preţul. Plutonierul, obsedat de ordinul primit, oftă :

— Da, domnule Anton. Îmi pare rău de Puiu, dar gîndiţi-vă că am şi eu familie...

Avocatul făcu repede legătura între băiatul lui şi pistolul din mîna jandarmului şi înţelese că pe Puiu îl paşte o arestare. Rîse însă liniştit :

— Nu se procedează aşa, domnule Stanciu ! Noi doi nu ne cunoaştem de ieri...

— Aveţi dreptate, oftă plutonierul, dar nu puteam face altfel, că ordinul e secret.

Avocatul rîse din nou şi jandarmul îl ascultă, de data asta cu atenţie. Ceva din rîsul ăstuia îi amintea de rîsul lui, din ziua cînd Tutuş îi spusese că halvaua este brînză de iepure. Adică o credinţă copilărească, de care nici nu merită să te ocupi. Cum ar veni, nici ordinul ăsta secret nu...

Anton nu-i dădu răgaz să-şi ducă gîndul pînă la capăt. Fără nici o altă lămurire trecu la îndatoririle lui de gazdă :

— Poftim în dormitor, să nu fim deranjaţi...

Şi, fără să mai aştepte, intră în camera din care ieşise. Nici nu se uită înapoi să vadă dacă jandarmul îl urmează. Trase o măsuţă cu picioarele curbate lîngă un scaun, evident, pentru musafir şi, în timp ce aşeza tişlaifărul pe ea, îl întrebă bine dispus :

— Ce zici de polonezi ?!

Întrebarea asta îl aduse parcă fără să vrea pe jandarm în cameră. „Care polonezi ?! se miră Stanciu. Refugiaţii ?! Bine, dar asta a fost mai demult. Nu i-am însoţit eu pînă la Bucureşti şi, cînd i-a sărit doamnei ăleia căţelul din tren, a trebuit să trag semnalul ?! Ce legătură are cu... ?!"

Înaintă, privindu-și îngrijorat cizmele, nu murdare, dar nepotrivite cu acel covor moale, plin de culori albe, care ar fi țipat sigur cînd le-ar fi apăsat el cu țintele și cu potcoavele de pe talpă.

— Calcă fără teamă ! îl încurajă avocatul, indicîndu-i scaunul pe care trebuia să stea.

Stanciu se grăbi să se așeze, privind curios în jur. Nu mai intrase niciodată în dormitorul avocatului. Pe pereți erau cîteva arme vechi, iar în colțuri, pe niște măsuțe, lămpi cu brațe și postamente de metal greu. Pe lada de la capul patului, lîngă o carte deschisă, se vedea un cuțit lung cu două tăișuri. Pe jos, două scrumiere mari de alpaca și un vătrai. „Cu oricare din lucrurile astea ai putea omori un om", gîndi plutonierul fără să vrea.

După ce-l văzu așezat pe scaun, avocatul își luă un halat de casă peste pijama și se lăsă într-un fotoliu, zicînd mulțumit :

— Ești bun să deschizi puțin ușa ?

Stanciu se ridică imediat și făcu întocmai.

— Julietaaa ! strigă avocatul. Vino, te rog, pînă aici.

Și, deși nu primi nici un răspuns de dincolo, îi spuse jandarmului că poate s-o închidă. Iar acesta se execută ascultător, fără să i se pară nelalocul lui că o gazdă își pune musafirul la astfel de treburi. Apoi Anton îl rugă să-și ascundă pistolul undeva :

— Nevastă-mea nu suportă armele. Dacă-ți povestesc ce-am pățit odată cu cea de vînătoare... Iar cînd trebuie s-o șterg sau s-o ung... Te vei mira cum de mai sînt vreo plăcere cînd ies la vînătoare ! Într-o zi...

Și-o ținu așa pînă ce intră nevastă-sa cu Bombonica în brațe. Femeia și cățelușa îl priviră cu răceală pe jandarm.

— Fii drăguță, scumpa mea, și spune-i femeii să-i aducă domnului Stanciu ceașca de cafea. Sau preferi o dulceață ?

— Dar nu trebuie ! se fîstîci plutonierul la gîndul că doamna avocat va trebui să se ducă, pentru el, pînă la bucătărie, să-i comande cafeaua pe care și așa o va bea în silă, pe stomacul gol.

— Lasă, domnule Stanciu, se supără avocatul. I-am spus femeii mai devreme să ne facă cîte o cafea. S-o fi

răcit poate. Dar să știi că foarte mulți mi-au spus că obișnuiesc s-o bea neat.

Stanciu îl privi năucit. Înțelese că fusese așteptat, că avocatul știa de ordinul primit în noaptea aiu și că cineva se repezise pînă aici sau îi dăduse un telefon lui Anton.

— După ce-i spui toate astea femeii, te duci și te culci, scumpa mea !

Nevastă-sa ezită să plece.

— Ce mai e ? se miră avocatul.

— Îl scol și pe Puiu ?

— Nu, te rog, nu !

Nevastă-sa plecă și avocatul oftă ușurat. O urmări cu privirea pînă ieși, apoi îi ascultă pașii, vrînd parcă să se asigure că se duce, într-adevăr, la bucătărie și nu rămîne în spatele ușii să tragă cu urechea. Cînd se convinse că s-a depărtat suficient, îi șopti lui Stanciu :

— N-am spus la nimeni nimic. Nici chiar lui Puiu !

— Foarte bine ați făcut, domnu Anton, că eu...

Și aici nu mai știu ce să zică. Nesiguranța îl luă din nou în primire, dacă-l lăsase vreo clipă.

— Cum de-ați aflat ?

Anton îi făcu un semn liniștitor din mînă și să fie atent, că vrea să-l întrebe și el ceva, ceea ce spori neliniștea jandarmului.

— Știi cîte vapoare au intrat în port luna asta ?

— Nu ! tresări plutonierul.

— Cincizeci și două ! îl anunță avocatul cu voce scăzută. Ultimul a intrat aseară la ora 23 și 40, sub pavilion australian. E încărcat cu 86 de tone de piei crude și în momentul ăsta descarcă la dana trei.

„De ce-mi spune mie toate astea ?!" se miră plutonierul, căutînd să fie cît mai atent la ceea ce-i comunica Anton.

— Dar cîtă făină a măcinat *Herdan*, de la începutul anului, pînă azi-noapte, la orele 24, știi ?! Îți spun eu : 560 de mii de kilograme. Albă 172.150, 96.600 integrală și neagră 280.040. Diferența pînă la 560 de mii sînt tărîțe. Din această cantitate 320 de mii a vîndut-o Germaniei, iar restul armatei. Nici un kilogram la populație... Cunoști cît a încasat cinematograful *Pasalaqua* ieri, din cinci rulări, două dimineața și trei după-amiază pînă seara ? Nu-ți

mai aştept răspunsul : 7720 de lei. Apropo ! Voi pociţi denumirea acestui cinematograf. Îi ziceţi cînd *Pasalaca*, cînd *Pasalca*, fără să fiţi conştienţi că vă bateţi joc de o mare idee. Ştii cum se traduce ? *Trece apa*. Sau : *Apa trece*. E aici un început de filozofie grandioasă, Stanciule ! Pentru că nu numai apa trece şi pietrele rămîn, cum spune înţeleptul nostru popor, ci şi ordinele şi partidele. Chiar şi regii se duc. Dar proprietatea rămîne. Înţelegi ?

— Da, şopti plutonierul.

— Aş putea să te mai întreb cîtă sîrmă sau fier a laminat IMD-ul, sau cît ciment bun şi cît ciment prost a fabricat *Stînca*, dar n-are rost să cred că-mi vei răspunde, fiindcă cifrele astea sînt foarte secrete.

„Atunci de unde le ştie ?!" se întrebă plutonierul aiurit. Apoi îşi dădu seama că nu mai era nevoie să primească vreo lămurire din partea avocatului — pricepuse şi singur : Anton voia să-i dea de înţeles că el cunoaşte nişte lucruri pentru care alţii ar da bani grei să le afle. Era deci un răspuns la întrebarea lui de mai înainte.

— Sînt în posesia a foarte, foarte multe secrete, Stanciule ! zise avocatul şi oftă. Parcă îi părea rău că el, singur, trebuie să păstreze în cap o încărcătură aşa de preţioasă. Ce nu ştiu sigur, adăugă Anton, este dacă dumneata ai priceput ce-am vrut să-ţi spun...

— Am priceput, domnule Anton. Nu chiar totul, că eu n-am şcoala dumneavoastră, dar că trebuie să mă feresc asta am înţeles bine.

— Aşa, domnule Stanciu. Şi trebuie să-ţi mai aminteşti că la vînătoarea aia ţi-am spus să vii la mine cînd ai vreun necaz. Eu nu uit gestul frumos, pornit din inimă.

Plutonierul se frămîntă necăjit pe scaun :

— Domnu' Anton, vă rog să mă credeţi, n-am fost bucuros sااă... Dar învăţaţi-mă ce să fac.

— Nu, Stanciule ! Dumneata faci cum crezi că e mai bine. N-am dreptul să-ţi impun punctul meu de vedere. Pot, cel mult, să-ţi spun ce-aş face eu în locul dumitale ca să-mi ajut un prieten, pentru că, te rog să mă crezi, m-am gîndit întotdeauna la dumneata ca la un bun prieten şi, în acelaşi timp, să-mi pun şi eu cariera la adăpost.

— Şi capra şi varza, domn' Anton ! rezumă plutonierul, nerăbdător să afle ce are de făcut.

— Exact ! Dar pentru asta trebuie să știu foarte bine, reține te rog, foarte bine, cu amănunte, ceea ce știi dumneata. Nu cred că am reușit să mă fac înțeles...

Lui Stanciu — după ce reușise să-i arate avocatului că el pricepe repede totul — de data asta îi fu rușine să recunoască că n-a înțeles. Ar fi fost bucuros să-i spună, dar ce știa el ?! A primit un ordin să-l execute și atît. Or, despre ordinul ăsta, era clar, avocatul fusese înștiințat înaintea lui. Atunci ce vroia să mai afle ?

— În afară de ce cunoașteți, altceva nu mai știu, domnu' Anton. Vă rog să mă credeți...

Hopul ăsta ivit pe neașteptate îl făcu pe avocat să se încrunte. Trebuia să-l ia mai pe departe și fără să se enerveze :

— Uite, Stanciule, vreau să-ți arăt cîtă încredere am eu în dumneata. Sursa cifrelor nu ți-o spun, că nu ți-ar folosi la nimic. Îți dezvălui pe omul care m-a vestit în privința ta și a lui Puiu.

Stanciu își lungi gîtul, pregătindu-se să asculte cu mare atenție. Dar tocmai atunci se auziră cîteva ciocănituri timide în ușă.

— Hai, Milico ! zise avocatul.

Intră servitoarea cu două cafele pe o tavă și se îndreptă spre stăpînul casei.

— Servește, drăguțo, întîi musafirul ! rîse el cu bunăvoință.

Femeia, destul de în vîrstă, se răsuci fîstîcită spre plutonier. Se vedea clar că nu era pusă prea des să servească. Făcea cafelele, le aducea pînă la ușă și aici ciocănea, zicînd: „Coniță, am adus cafeaua !". Stăpîna lua tava și servea musafirii. „Ce-o face nevasta ăstuia acum ? ! se întrebă Stanciu neliniștit. S-a culcat cu adevărat sau a prins mișcarea și acum Puiu se pregătește să fugă ?!"

— Pe-a mea las-o pe masă !

„Ce frumos s-ar aranja dacă Decu... Și nici avocatul n-ar avea pentru ce să-mi poarte pică. «Nu eram eu cu ceașca în mînă, domnule Anton cînd s-a auzit împușcătura ?!» l-aș întreba."

— Acum fii bună și lasă-ne !

Servitoarea se strecură pe ușă, închizînd-o cu grijă și imediat avocatul reluă discuția :

— Azi-noapte, la două, m-a sunat scîrba aia de Pandelică. Îl ştii pe fratele meu, că venea în fiecare iarnă, la vînătoare, pe aici... După ce ne-am certat însă n-a mai dat pe la mine. Ei, şi oricum, certaţi-certaţi, dar într-un caz ca ăsta sîngele apă nu se face ! Îmi zice : „Mă, porcule..." Ţi-l aminteşti ce urît vorbea ? „Mă porcule, vezi că dimineaţa, foarte devreme, o să vină un jandarm să-l caute pe Puiu !" Dacă nu era vorba de băiat, îţi dau cuvîntul meu de onoare că-i trînteam receptorul în nas. Mi-a spus tot !

— De unde a ştiut, domnule Anton, că nouă domnul colonel ne-a zis... ?

— Mă Stanciule, cum poţi întreba aşa ceva ?! se scandaliză avocatul. Ce-ţi închipui tu, că ăia de la Bucureşti se feresc unii de alţii cum ne ferim noi aici, în oraşul ăsta nenorocit ?! După care oftă, rostind cu tristeţe : Că tot am zis să vînd şi să mă mut în Capitală.

Omul simplu, cînd stă de vorbă cu cineva recunoscut ca un om deştept, se simte dator să aprobe tot ce spune celălalt. Şi graba pe care o dovedi Stanciu în a da din cap, că aşa e, domnule Anton, vru să însemne că şi el se gîndise la treaba cu oraşul ăsta nenorocit şi ajunsese la aceeaşi concluzie, numai că el nu ştiuse s-o exprime aşa de bine.

— Eu de cînd mă zbat să trec la un post, că atîţia codoşi cîţi sînt în legiunea noastră de jandarmi nu cred să mai fie în altă parte...

— O să se aranjeze, Stanciule ! îl linişti avocatul. Pandelică mi-a atras atenţia : „Vezi că pentru treaba asta Cireşaru n-o să trimită un soldat. Trimite un grad superior !". Deci, m-am gîndit eu, o să vină aici unul de-al nostru. Ori Andone, ori Stanciu, ori Necşulea. Dar cel mai bine ar fi să vină Stanciu. Şi, atunci, ce rost mai avea să-l scol pe Puiu şi să-l trimit noaptea la moşie sau în baltă, la cherhanaua lui Costică Cristescu, unde nu-l mai putea găsi nimeni. Aşa este ?

— Este, domnu' Anton.

— Şi acum spune-mi exact, ce ţi-a zis Cireşaru cînd te-a trimis încoace ?

— Că fiecare, cum ajunge la legionar acasă, tranc, fără discuţie !

Avocatul făcu ochii mari :

— Adică... să-l omorîţi ?!

Plutonierul îl privi, la rîndul lui, mirat :

— Păi, nu aşa v-a spus şi domnul Pandelică ?!

Anton se urcă grăbit în pat, apărîndu-se :

— Ba da, Stanciule, că-i împuşcaţi mi-a zis şi el, dar mie nu-mi venise să cred. „Cum, domnule ?" mă întrebam... Te rog să mă scuzi că stau în pat, dar mi-e cam rece.

Se acoperi bine cu plapuma, să nu observe jandarmul cum începuseră să-i tremure mîinile şi genunchii. „Cum, domnule, este posibil să-i omori aşa ?!" Şi se aplecă înainte, rezemîndu-şi pieptul de genunchi, privindu-l pe jandarm în albul ochilor. Din cauza concentrării, plutonierul se multiplică într-o companie de jandarmi, care stăteau ţepeni, cu ceştile de cafele în mînă, atenţi la ce le spune el.

— Vasăzică, tu Stat, tu rege, pui un tren special să-i plimbe prin ţară pe Moţa şi Marin, închizi ochii cînd găseşti în sertarele lui *Bayer* şi *I.G. Farbenindustrie* acte din care reiese că nemţii le-au dat bani legionarilor, să aibă cu ce-şi cumpăra arme ; nu le zici nimic cînd molestează vînzătorii şi chiar pe cititorii ziarelor *Dimineaţa* şi *Adevărul* ; nu le dai peste gură cînd urlă „Omul şi pogonul"; le desfiinţezi Garda de Fier şi, la un an, tot tu, cel care ai interzis-o, le propui să activeze sub o altă denumire : *Totul pentru ţară*. Te rog să mă crezi, generalul Zizi Cantacuzino mi-a spus-o personal : „Nelu, dragă, chiar Carol ne-a sugerat această denumire !" Deci, logic, regele le e naş legionarilor, şi — ca orice naş — şi-a ajutat finii să devasteze, să ucidă. Şi atunci de ce-ţi ieşi abia acum din sărite ? Nu le-ai dat finilor pantalonii jos, de la început, ca să le tragi o mamă de bătaie, şi vii, aşa, deodată, cu împuşcarea ! Dar eu înţeleg ce vrea Carol ! Domnule Stanciu, părerea mea este că regele asta face acum : îi sperie puţin.

Respiră puternic pe nas şi tăcu.

Din toată vorbăria asta, Stanciu înţelese ce trebuia să înţeleagă un grad inferior din jandarmerie. Ăia de la Bucureşti s-au certat iar cu legionarii şi le-au dat lor ordin să-i omoare. Dar peste o săptămînă, două, s-ar putea împăca din nou, şi chiar să-i cheme în guvern. Iar legiona-

cii — se știe — se răzbună pe cei ce s-au atins de camarazii lor și cînd nu sînt la putere, darmite cînd vor avea miniștrii lor.

Avocatul reluă :

— Carol nu putea să dea, cu adevărat, un astfel de ordin, în urma căruia mișcarea legionară, pe care a simpatizat-o de la naștere, să fie făcută una cu pămîntul. A ordonat, cît a putut el de hotărît, să fie împușcați legionarii, recomandînd și cel mai desăvîrșit secret, tocmai ca să fie auzit de toți, și toți aceștia să le spună legionarilor, cu toată convingerea : „Băieți, potoliți-vă, ce dracu !"... Fii bun și dă-mi cafeaua !

Stanciu se sculă, nu mai înainte de a-și așeza cu grijă ceașca lui pe scaunul pe care stătuse, de frică să nu păteze tișlaifărul, apoi luă cafeaua avocatului și i-o duse la pat.

— E o rînduială în toate, Stanciule ! îl avertiză el pe jandarm, luînd ceașca din mîna acestuia. Și cine calcă această rînduială riscă să fie dat la o parte. Or, lucrul ăsta nu e deloc ușor de suportat pentru unii. Că pe mine, să zicem, dacă mă dă afară din barou sau din politică, mă retrag la moșie și tot avocatul Anton rămîn. Cireșaru, dacă-l trece în cadru disponibil se duce la Jariștea, că socru-său are acolo o sută și ceva de hectare cu vie... Dar tu ce faci, Stanciule ? ! Ești un om deștept, îți închipui că, după ce împuști un om fără judecată, doar așa, pe vorbe spuse dimineața, după beție, tu, cel care ai executat ordinul, vei fi avansat ?

Plutonierul se întoarse tăcut la scaunul lui și, cînd își luă iarăși cafeaua în mînă, avocatul auzi clar cum îi zorpăie ceașca pe farfurioară. „Ce mă făceam, se întrebă jandarmul speriat, dacă avocatul nu era acasă ? În ce dandana mă băgam ?!"

În cameră se lăsă o tăcere de gheață, întreruptă, din cînd în cînd, de sorbiturile lui Anton. Îi dădea plutonierului răgaz să gîndească, să poată înghiți mai ușor cele ce aveau să urmeze. Deși, se gîndi el, poate nici n-ar trebui să se mai oboscească și cu alte argumente.

Undeva se deschise o ușă, trîntindu-se de perete și, aproape imediat, cineva apăsă pe clanța ușii dormitorului,

unde se aflau cei doi. Apăru un tînăr înalt, cam prea gras pentru vîrsta lui, îmbrăcat cu o pijama vărgată.

— 'Neaţa, papa ! zise el căscînd. Cu cine vorbeai?!

Taică-su îi făcu semn să se uite după uşă, adăugînd :

— Îl mai ţii minte pe domnul Stanciu ?!

Jandarmul se sculă repede şi, cînd Puiu închise uşa, îl găsi pe Stanciu în picioare, pocnindu-şi călcîiele :

— Să trăiţi, dom' Puiu !

— Ce faci, mă găinarule ? rîse tînărul şi-l trase de cozorocul caschetei, îndesîndu-i-o pe ochi. Stai în casă ca mocanii, cu căciula în cap.

— Puiule, fii cuminte ! strigă avocatul speriat.

— Dă-l încolo, că ştie de glumă ! continuă Puiu să rîdă, dar dădu drumul cozorocului, ducîndu-se din nou la uşă :

— Milico, adu-mi şi mie o cafea !

Roşu la faţă, stînjenit, dar încercînd să zîmbească, plutonierul îşi scoase cu greu cascheta de pe cap şi, prevăzător, o puse jos, la piciorul scaunului. Tremura tot. Fusese cît pe-aci să scoată pistolul.

— Ia loc, Puiule ! îi spuse Anton. Trebuie să hotărîm cum facem să nu-l băgăm la apă nici pe omul ăsta.

Fiul păru că n-aude ce-i spune taică-su, căutîndu-se de ceva prin buzunarele pijamalei, şi-l întrebă pe jandarm :

— E frig afară ?

Se aşeză apoi direct pe covor, căscînd zgomotos.

— Puiule, fii te rog atent !

Tînărul îşi opri căscatul la jumătate, surprins de ordinul pe care-l simţi în vocea lui taică-su.

— Dar ce s-a întîmplat ?!

Şi, convins că i se va spune cine ştie ce chestie, care pe el, personal, nu-l interesează, îşi scoase ţigările şi bricheta, pregătindu-se să-şi aprindă una. „Habar n-are, gîndi plutonierul, că în clipa asta ar fi putut să fie mort !“ Şi iar fu obligat să constate siguranţa care domnea în această casă. Puiu îşi alese o ţigară din pachet, frămîntînd-o între degete.

— Nu fuma în dormitor ! îi porunci din nou avocatul.

Tînărul îl privi amuzat, întorcîndu-i vorba :

— Atunci de ce mai ţii aici scrumierele astea ?! După care îi zîmbi complice plutonierului, arătîndu-i-l din ochi pe avocat : Ce zici de el ?

— Fii atent la ce-ţi vorbesc ! îi atrase atenţia Anton. Şi, pe îndelete, începu să-i povestească tînărului despre rostul jandarmului în casa lor la o oră atît de matinală.

Stanciu asculta, dar, încă de pe cînd îi dusese avocatului cafeaua la pat, îşi dăduse seama că nu-l mai putea împuşca pe Puiu. Se lungise prea mult la vorbă, momentul hotărîtor trecuse. De-abia acum pricepu, dureros de clar, ce voise colonelul să le spună cu acel „Tranc şi gata!" Îi crezuse slabi, proşti şi lacomi. Oftă necăjit şi-şi întoarse încet capul spre cei doi Anton. Tatăl vorbea însufleţit, în timp ce fiul, cu privirile în jos, părea că ascultă cu pioşenie predica celui care îi dăduse viaţă. Dar plutonierul băgă de seamă că trupul tînărului, mare şi slăninos pînă atunci, moleşit şi de somn, începuse să se încordeze, să se subţieze parcă : burta i se lipea de spinare, muşchii pieptului i se încordau văzînd cu ochii, iar braţele groase, care umpluseră bine pînă atunci mînecile pijamalei, se lungeau pe fibră, făcînd pînza să atîrne în cîteva locuri. Furia îi luă legionarului corpul în primire şi Stanciu simţi că îl cuprinde teama. „Iese şarpele la drum !" îşi zise, în timp ce, prevăzător, îşi deschise nasturele de la tocul pistolului.

Asigurat astfel, continuă să se gîndească : El, poate, e slab şi prost, dar lacom n-a fost niciodată, cu toate că avocatul ar putea crede că nu execută ordinul pentru că aşteaptă de la el cine ştie ce recompensă. „Dar eu nu-l omor pe lepra asta pentru că ştiu că oameni ca Anton, adică ăştia care stau pe bani şi pe moşii, sînt legaţi între ei prin fel de fel de fire telefonice şi pot nenoroci un militar ca mine numai ridicînd sau coborînd glasul în receptor. Dar animalul ăsta de Puiu m-a supărat rău de tot ! Cum dracu-ţi mai arde ţie — îl ocărî plutonierul în gînd — băiat tînăr, amestecat în fel de fel de porcării, să vii aici şi să-mi spui mie, care am ordin să te împuşc, *găinarule*, după care să-mi îndeşi cascheta pe ochi ? Iar cînd bietul taică-tu îţi spune nu fuma, tu să-i rîzi în nas şi să mi-l arăţi din cap, că ce zic eu de el ?"

Scoase încet pistolul din tocul rămas desfăcut şi-l puse uşor pe genunchi, cu gîndul să-l sperie puţin pe legionar,

La o vorbă a lui taică-su, Puiu vru să se întoarcă furios spre jandarm și să-l întrebe : „Așa, mă ?!“ dar nu mai apucă, pentru că bătrînul, observînd pistolul de pe genunchii plutonierului, strigă îngrozit :

— Stanciule, ești nebun ?!

Puiu scăpă țigara pe covor și, aplecîndu-se repede să și-o ia, se răsti la taică-su :

— Ce țipi, domnule, așa ?!

Și, fără să-i mai dea vreo atenție avocatului, se răsuci pe fund, cu genunchii spre plutonier. Buzele groase i se subțiaseră, maxilarele îi erau încleștate, iar nările îi palpitau aproape ritmic din cauza respirației, pe care încerca să și-o disciplineze. Se stăpînea probabil să nu răbufnească. Zise aproape scrîșnit :

— Cum îndrăznești să te atingi de *Mișcare,* mă ciobane ?

— Dom' Puiu ! îl avertiză ușor Stanciu și mîna i se strînse pe mînerul pistolului.

Dar tînărul nu-l luă în seamă, continuînd să-l interogheze cu o satisfacție vădită, convins că nu va primi nici un răspuns la întrebările lui :

— Ce știi tu, mă, despre misiunea noastră ? Ai auzit tu vreodată despre crezul legionarismului ? Sau de...

Cu ochii holbați, cu gîtul întins și cu bustul aplecat în față, ca un om care a încremenit așa nu cu mult înainte de a cădea în nas, avocatul nu-și putea dezlipi privirile de la pistolul de pe genunchii jandarmului. Din gît îi ieșeau doar niște sunete neclare, în timp ce mîna stîngă — cu dreapta se sprijinea de plapumă — bătea aerul în neștire, cu intenția vădită de a-i atinge umărul lui Puiu, pentru a-l avertiza de pericolul care îl păștea. Dar nu reușea să ajungă pînă la fiu-său. Iar acesta, fără să bănuiască pantomima la care se deda bătrînul în spatele lui — sau o bănuia, dar nu voia s-o ia în seamă — continuă cu satisfacția răutăcioasă a omului citit, care ține neapărat să pună în încurcătură un semen de-al lui aproape ignorant :

— Sînt însă sigur că ai auzit cine a fost Nietzsche. Nu-i așa că l-ai și studiat ? Dar îți mai amintești ce zice el în *Voința de putere,* despre ideea *veșnicei întoarceri ?*

— Nu vedeți că pe domnul Puiu nu-l interesează ? și se uită lung la tînăr.

Ochii ăstuia stăteau gata să-i iasă din orbite, iar fața roșie, plină de sănătate, îi era brobonită de sudoare. Respira greu, cu gura întredeschisă din cauza polipilor, fără să-și poată lua privirile de la gura neagră a țevii care-i țintea pieptul.

— Pe dînsul îl interesează dacă e frig afară...

Avocatul pricepu ce l-a supărat pe jandarm. Aruncă imediat plapuma de pe el și coborî din pat, strigînd la fiul lui :

— Nu ți-e rușine, măgarule ?! Începu să-l plesnească cu putere peste față și peste ceafă, cu mîinile lui uscate, gîfîind și vorbind întruna : Omul ăsta își riscă pentru tine cariera... De cîte ori nu ți-am spus să te astîmperi ?... Ce-ți trebuiau ție pistoale și scandaluri la Lacul Sărat ? !

Capul legionarului se apleca cînd în dreapta, cînd în stînga, după direcția din care îi venea lovitura. Din ochii căscați și goliți de expresie săriră lacrimi. Dar palmele lui taică-su păreau mai degrabă că au scopul de a readuce la viață un om leșinat, decît să-l pedepsească. Spectacolul era dezgustător și plutonierul se sculă în picioare, vîrîndu-și pistolul în toc :

— Lăsați-l, domnu' Anton !

Avocatul încetă să-l mai pălmuiască, dar continuă să-și țină fiul de umăr, de care, poate, se și sprijinea. Transpirase. Îl privea pe jandarm de jos în sus, cu un fel de credință de cîine, care, după ce-a smotocit bine un dihor, stă acum cu laba pe el și cu ochii la stăpîn, întrebîndu-l parcă: „Îl mai scarmăn sau ajunge ?!"

Plutonierul se fîstîci în fața acestei slugărnicii și presimți că nici avocatul și nici fi-su n-aveau să-l ierte pentru că îi silise să-și descopere în fața unui răcan partea urîtă și nesigură a celor cu bani și moșii. Dar nici să le ceară iertare n-avea chef. Se duse la fereastră și o deschise larg. În stradă, gardistul ieși imediat de după stîlp, cu pistolul îndreptat spre geam.

— N-a fugit pe undeva, nea Deculă ?!

— Nu, dom' toner. Nu m-am mișcat de-aci.

— Fii cu ochii în patru, că ăștia văd că mă mint !

— Ce zice, dom'toner ?

Ei, ai face bine să te străduiești nițel. Adu-ți aminte că arta antică grecească... Ce taci, mă ? se enervă ușor.

Stanciu nu se mișcă. Stătea cu ochii încremeniți la Puiu, dar îi vedea numai pieptul, în partea stîngă, sub inimă, cum li se arătase de atîtea ori la școală, pe planșă. Erau atît de aproape unul de altul, încît nici n-ar mai fi fost nevoie să ochească pentru a-l omorî dintr-un singur foc.

— Adu-ți, dragă aminte, rîse tînărul, că el opune spiritului apolinic, contemplării senine, raționale, irupția forțelor elementare, care să...

Stanciu acceptă bătaia de joc a lui Puiu Anton, ca pe o umilință meritată : „Așa-mi trebui dacă n-am executat ordinul !"

— Puiule, șopti sfîrșit de puteri avocatul, tu nu vezi ce are domnul Stanciu pe genunchi ?

— Ce ? tresări tînărul și întoarse capul spre taică-su, apoi reveni cu fața la plutonier. Nevăzînd nimic suspect, continuă :

— De Wagner știi, nu-i așa, că zicea...

— Ia saltă-te nițel ! îl sfătui Anton.

— Ei, fie-ar să fie ! mormăi tînărul nemulțumit. Se ridică totuși și, aproape imediat, dădu și el cu ochii de pistolul pe care plutonierul îl ținea, ce-i drept, culcat, dar cu țeava îndreptată spre pieptul lui, cu degetul pe trăgaci:

— Dă, mă, drăcia aia încolo ! zise el, încercînd să glumească.

— Am ordin să te împușc ca legionar, dom' Puiu! spuse plutonierul posomorît.

Avocatul nu îndrăzni să se mai miște, iar fiul lui păru că-și dă drumul în jos, că se topește, pînă ce se făcu mic și începură să-i clănțăne dinții.

— Parcă am vorbit ceva, domnule Stanciu ! scînci avocatul.

Plutonierul își întoarse fața spre el, zîmbindu-i obosit, dar fără să schimbe poziția pistolului.

— Am vorbit, domnu' Anton, dar ce-i spun eu colonelului cînd m-oi întoarce la Legiunea de jandarmi ?!

— Găsim noi ceva, dragul meu ! N-am zis adineauri să hotărîm ce facem ca-și dumneata să ieși nepătat ?!

Nu-i mai răspunse. Închise fereastra și li se adresă celor doi :

— E vreo ieșire care să dea în altă stradă ?

Avocatul scutură din cap, iar Puiu nici nu înțelese măcar ce-a întrebat jandarmul. Se uita în jurul lui de parcă ar fi ajuns de-acum în altă lume, în timp ce jarul țigării îi frigea degetele, fără ca el să simtă.

— Atunci, uite cum facem, domnu' Anton...

Avocatul își rezemă fiul de pat și veni repede spre plutonier, sorbindu-i cuvintele.

— ...Puiu să dispară de-acasă. Unde o știi. Și nu se întoarce pînă nu viu eu să vă anunț că poate să se întoarcă.

— Bine, domnule Stanciu. Îți mulțumesc ! Ai auzit, Puiule ?

Legionarul, sfîrșit, dădu din cap că a înțeles. Apoi, deodată, se sculă în picioare, vorbind precipitat :

— Fereastra de la baie !

Jandarmul se trase un pas înapoi, punînd iar mîna pe pistol. Dar avocatul îi făcu semn să nu se teamă și se apropie de fi-su :

— Ce-i cu fereastra de la baie, Puișor ?!

— Pot să fug pe-acolo ! Dă în curtea profesorului Timofte. Trec prin ea și ies prin strada Andrei Șaguna. Cînd eram mic...

Avocatul se întoarse spre jandarm, cerîndu-i părerea, din ochi.

— E bine, dar țineți, vă rog, minte : Puiu n-a dormit în noaptea asta acasă !

— Desigur, domnule Stanciu ! Aveți cuvîntul meu de onoare că...

Plutonierul salută, se răsuci și plecă. Simțea nevoia să iasă cît mai repede afară. Să nu aibă timp să-l apuce îndoielile pentru ce n-a făcut și gîndurile negre pentru ce avea să urmeze.

Cînd ieși din casă, o rupse la fugă pe alee, să-l vadă gardistul grăbit, neliniștit, să nu-l întrebe de ce-a stat atîta și să înțeleagă că treaba cea mai grea de-abia acum începea.

— Repede, nea Decule, că-i la o curvă în Dorobanți !

— N-a dormit acasă ?

— L-am căutat peste tot ; mi-am zis că ai lui mă mint. Dar n-am dat de el — patul era neatins.

Porniră amîndoi grăbiți, gata să răstoarne balerca lăptarului.

— Să luăm tramvaiul, dom'toner ! propuse sergentul de stradă.

„Ce-i spun eu colonelului ? se frămînta Stanciu, călcînd repede și apăsat. Că trebuie să mă și creadă, altfel..."

Își opri gîndul aici, refuzînd să-și imagineze pedeapsa care îl aștepta în cazul în care nu-și va minți comandantul destul de convingător. Cireșaru, înțelegător de obicei cu subordonații lui, devenea *fiară* cînd era vorba de executarea ordinelor pe care le dădea. Mulți reangajați și chiar ofițeri o pățiseră punîndu-i severitatea la îndoială. Palma, de o forță neobișnuită, primită de adjutantul Andone cu o oră în urmă, dovedea că Cireșaru nu se mai controlează în clipa în care i s-a încălcat o dispoziție.

Gardistul, rămas puțin în urma plutonierului, sufla din greu. „Asta o bănui oare că eu am vorbit cu Puiu Anton ?" se întrebă Stanciu, simțind dintr-o dată că-l urăște pe bătrînul sergent de stradă. Dacă n-ar fi fost el s-ar fi descurcat mult mai ușor. Indiferent însă de răspunsul pe care și l-ar fi dat la întrebarea de mai înainte, nu mai avea ce face. Trebuia să alerge cu Decu pe la cît mai multe adrese și la fiecare din ele gardistul să rămînă în stradă, iar el să intre, să întrebe pe ăla sau pe aia care i-o deschide despre ceva sau de cineva, apoi să se întoarcă în fugă la poartă și să-i strige bătrînului : „A fost, dar a plecat. Cică ar fi la una, în Brăiliță !" Scopul acestei manevre obositoare era ca ei să ajungă ultimii la Legiunea de jandarmi, transpirați și negri de supărare că n-au reușit, oricît s-au străduit, să execute ordinul primit. Ce-o urma...

Tramvaiul galben, cu vopseaua scorojită, era format dintr-un singur vagon. Încă de departe îl văzură pe vatman învîrtind cu furie roata mare a frînei, care scîrțîi îndelung pînă încremeni. Toți călătorii se îndreptară spre ușa din spate, în timp ce Stanciu și Decu se apropiară de cea din față. Ca polițiști aveau dreptul să se urce pe acolo și să călătorească gratuit. Chestiunea asta, de fapt, nu se știa

dacă era prevăzută în vreo lege, dar de practicat se practica.

Plutonierul apucă mînerul de aramă și trase de ușă, dar nu reuși decît s-o crape puțin. Nici asta nu i se supunea. Dîndu-și seama că-i tremură mîinile și că nu mai avea nici un pic de vlagă în el, strigă la manipulant :

— Ce stai, mă ?!

Vatmanul însă nici măcar nu catadicsi să se uite la el. În locul ăla strada era puțin în pantă și era preocupat să țină roata frînei cu ambele mîini.

— Lăsați-mă pe mine, dom'toner ! zise Decu. Le știu seama, că doar toată ziua umblu cu tramvaiele astea.

Și, într-adevăr, deschise ușa cu o mișcare scurtă, sigură, repetată probabil de mii de ori, după care îl pofti pe jandarm să urce. Imediat ce puseră piciorul pe platformă, o funie care traversa vagonul de la un capăt la altul zvîcni, se întinse, la început săltîndu-i, apoi aplecîndu-i lui Stanciu cascheta pe ochi. Plutonierul se întoarse brusc, ducînd iute mîna la tocul pistolului. Dar în aceeași clipă, pe platformă răsună clopoțelul — taxatorul îl anunța pe vatman că toți călătorii s-au urcat și că poate să pornească. Ceea ce manipulantul și făcu, dînd pur și simplu drumul la roata de fontă, care începu să se învîrtească singură. Tramvaiul prinse să zdrăngăne din toate încheieturile.

Stanciu respiră zgomotos, își scoase batista din buzunarul mantalei și-și șterse fruntea de nădușeală, apoi o privi cu atenție : pe petecul de pînză albă, cazonă, rămăseseră urme de negreală — transpirație cu praf. Cînd frînghia clopoțelului — de a cărei existență uitase — îi atinsese șapca, avusese impresia că Puiu Anton e la spatele lui și că îi îndeasă cascheta pe ochi. „Ce bine ar fi fost ! se gîndi plutonierul. Acum l-aș fi împușcat fără să mai stau pe gînduri, că nu mai era ta-su alături. Și totul s-ar fi terminat, scăpam de alergătura asta de-acum..."

Decu îi făcu semn cu cotul. Jandarmul întoarse repede fața spre el, privindu-l întrebător și oarecum supărat că sergentul de stradă își permitea să-l împungă în coaste.

— I-auziți ce vorbesc ăia ! îi șopti gardistul, indicîndu-i cu capul interiorul tramvaiului.

Stanciu vru să se răsucească, dar Decu îl opri :

— Nu vă uitați direct la ei că-i intimidați !

— Intimidez pe dracu ! oftă plutonierul cu tristețe, amintindu-și într-o fracțiune de secundă de tot ce se întîmplase în casa avocatului.

Dar se lăsă ascultător pe spate, lipindu-și ceafa de ușa care despărțea platforma tramvaiului de interiorul lui, încercînd să deslușească ce vorbeau călătorii înăuntru. Îi vîjîiau însă urechile, iar zgomotul făcut de tramvai îl împiedica și mai mult să audă ceva. Dar așteptă. Și așa n-avea altceva mai bun de făcut. La un moment dat, un bărbat cu vocea răgușită întrebă enervat :

— Bine, asta înțeleg eu, că adică au început să-i omoare, dar cine ?

— Nu se știe, îi răspunse o femeie, la fel de iritată. Era noapte încă. Am auzit doar niște strigăte și împușcături...

Stanciu nu se mai putu stăpîni și întoarse încet capul, privind curios, prin geamul ușii, în interiorul vagonului. Pe cele două bănci dispuse față în față pe toată lungimea tramvaiului, stăteau cîteva femei și mai mulți bărbați, îmbrăcați destul de gros, ca mai toți cei care pleacă de-acasă cu noaptea în cap și nu știu cum va fi vremea peste zi. Între ei, cu o tașcă de piele agățată de gît, în care se aflau biletele, banii și cleștele de perforat, stătea taxatorul· înalt, slab, cu obrajii căzuți, dar cu un nas cîrn și umflat la vîrf. Părea un arbitru plasat la mijloc, cu misiunea de a ține la respect cele două tabere care se aprinseseră de-acum. Și, ca să nu pară că se lasă influențat de una din cele două grupări, se străduia să stea drept. Din cauza clătinărilor tramvaiului așa ceva ar fi fost însă o performanță, așa că taxatorul se agățase cu o mînă de unul din mînerele de lemn care spînzurau de plafon, iar picioarele și le ținea desfăcute, cu genunchii ușor îndoiți. Stabilizat astfel, privea pe rînd, cînd la stînga, cînd la dreapta, la cel care vorbea, înregistrînd tăcut părerea acestuia, apoi se uita la cel sau la cea care da replica. Și oamenii păreau că i se adresează lui, ca să le comunice celor care nu erau de acord cu ei, ca și cînd ar fi fost sub demnitatea lor să discute cu niște indivizi incapabili să priceapă atîta lucru.

— Nici nu l-au scos din casă, dacă vreți să știți l'spunea foarte convinsă o femeie negricioasă. L-au împușcat în pat, lîngă nevastă-sa.

— Vai de mine și de mine ! se căină un bătrînel și taxatorul își mută imediat privirea spre el. Așa s-a întîmplat și în '918. Ai, ai...

— Da, confirmă femeia negricioasă, iar cînd a-nceput soția lui să țipe — că s-a speriat, firește, dar ce să priceapă unii ! — i-au spus : „Taci că te achităm și pe tine !"

Un bărbat rotofei, cu o damigeană în brațe, interveni, explicîndu-i taxatorului :

— Cum să nu simtă primejdia, te rog eu să-mi spui ! ? Popa Niță de la biserica Sfînta Mina de ce-a reușit să iasă pe fereastră, chiar dacă numai în cămașă și izmene cum se afla ? Iar de aici, pe Transilvanici, apoi prin Piața Mare, pe Regală, pînă...

Se opri observînd că toți ceilalți călători îl ascultau încruntați — nu erau bucuroși că a fost amestecat și un popă în afacerea asta sîngeroasă. Rotofeiul se uită nedumerit la ei, dînd intimidat din umeri :

— Jandarmii, poliția i-au făcut felul, nu eu...

Stanciu își întoarse încet fața spre Decu, privindu-l într-un anumit fel : „Vezi, ăia au executat ordinul !" Gardistul — ca și rotofeiul — săltă neputincios din umeri : „Nu-i vina noastră !"

Cînd plutonierul reveni cu fața spre interiorul vagonului văzu că toți călătorii se uitau întrebători, speriați chiar, spre platforma unde se aflau ei. Mai bine zis la uniformele lor — bleu-jandarm a lui și cafenie a sergentului de stradă. Decu observase și el, probabil, privirile curioase, descumpănite, alarmate ale celor din tramvai, pentru că zise cît putu de liniștit :

— Nu vorbesc de noi, să ne vedem de treabă...

Stanciu își fixă ochii la șinele de tramvai : străluceau, erau drepte, drum fără surprize. Oftă, ridicîndu-și privirile, de parcă Dumnezeu ar fi fost undeva foarte aproape, deasupra ciobului de oglindă în care vatmanul se uita în urmă. Cînd vru să-i ceară socoteală celui de sus, că-l tot bagă în fel de fel de încurcături, din care numai EL știe cum scapă, văzu doi ochi negri, îngustați de dispreț, fixîndu-l neîndurători.

— Ce e, mă ? se răsti.

— Nimic, mormăi manipulantul, învîrtind repede de roata frînei.

— Atunci de ce te holbezi la mine ? se înfurie jandarmul.

Omul din față însă nu-i mai răspunse, preocupat să frîneze tramvaiul. De-abia cînd lumea din stație începu să se urce, mormăi, dar fără să se întoarcă :

— De ce vă rușinați, bre ? Ați făcut și dumneavoastră o treabă bună, scăpînd lumea de descreierații ăștia și vă ascundeți. Păi eu...

— Care descreierați ? se răsti Stanciu, dar mult mai potolit.

— Noi nu știm nimic, interveni și Decu. Noi de-abia acum ne ducem la serviciu.

— He, he, he ! rîse vatmanul. Păi, ce-ați făcut toată noaptea de-ați nădușit așa ?

Stanciu îl înjură scrîșnit și vru chiar să-l pocnească, dar tocmai atunci peste picioarele lui căzu un sac zornăitor, în timp ce un bărbat se ruga de jos :

— Faceți loc, vă rog !

Și aproape imediat, între polițiști și vatman se interpuse un ins voinic, plin de o nefirească voie bună ; zîmbi spre manipulant, îi salută vesel pe cei doi militari, apoi le comunică familiar :

— Rămăsesem fără castane anul ăsta ! Nu toți știu să le folosească, dar din ele se pot scoate o mulțime...

Deși destul de în vîrstă și gîfîind de efortul pe care îl făcuse, noul venit părea animat de niște scopuri care îl entuziasmau. Și Decu, dar mai ales Stanciu îl priviră cu răceală, ca și cînd i-ar fi jignit personal cu veioșia lui. Pe deasupra omul mai era și bine îmbrăcat — adică nu era un golan, un bețivan care trăncănește pe oriunde se duce tot ce-i trece prin minte.

În timp ce vorbea însuflețit, explicînd că el este farmacist și că face fel de fel de medicamente extraordinare din substanțe cărora oamenii nu prea le acordă mare importanță, *domnul cu sacul* — cum avea să rămînă în memoria jandarmului — se opri brusc, ca și cînd de-abia în clipa aia și-ar fi dat seama pe cine are în față :

— Dumneavoastră trebuie să știți, spuse precipitat, cu ochii la uniformele celor doi polițiști. Ce-a fost cu împușcăturile alea de azi-noapte ?

Stanciu întoarse capul, scîrbit parcă de acest subiect, dar gardistul îi răspunse nepăsător, în timp ce împingea ușa de care stătea rezemat plutonierul :

— O să scrie în ziare. Intrați în vagon, că n-aveți voie cu bagaje pe platforma din față...

— Da, da, într-adevăr, spuse farmacistul, apucînd sacul zornăitor și tîrîndu-l înăuntru cu destulă ușurință.

Și deși gardistul închise ușa imediat la loc, și el și Stanciu auziră clar cum călătorul acela agitat îi întreabă bine dispus pe ceilalți călători :

— Ce-a fost, domnilor, cu împușcăturile alea ?

Celor din vagon atît le trebui, să găsească unul care nu era la curent. Începură cu toții să povestească aceleași întîmplări, la concurență cu rotofeiul, care, de data asta, renunță la precizarea că legionarul era preot, și descrise într-un fel foarte dramatic scena împușcării lui : Niță s-a refugiat în clădirea cinematografului *Pasalaqua*. Bineînțeles, era tot în cămașă și izmene. Acolo, printre schele și căldări cu var, a fost împușcat fără milă, deși victima striga ca din gură de șarpe că nu va mai face politică cît o trăi. La început, rănit doar, se tîra în genunchi și pupa parchetul sălii, care numai a parchet nu semăna, aducînd mai degrabă cu un drum de țară care merge de la o carieră de unde se scoate humă pînă la gara cea mai apropiată. Ăsta de aici era și umed. Cînd a murit, legionarul era alb, alb, ca un înger, pînă și urechile i se înfundaseră cu mizeria de pe jos. Și cum stătea așa, cu fața în sus, puteai să juri că este un pește cu barbă de dumnezeu, care cheamă apa să-l inunde...

— Nea Decule, șopti Stanciu cu un soi de teamă în glas, cinematograful *Pasalaca* este în reparații ?

— Da, dom'toner, cam de vreo zece zile.

— Și-atunci cum de-au dat ăia cinci filme ieri, două pînă în prînz și trei după-masă ?

— N-am auzit pe nimeni să fi spus așa ceva. Și nici nu se există să dea film, cînd toate scaunele sînt în curtea din

dos, la grădină cum ar veni, unele peste altele. Cinemaul ăsta este în zona mea, știu bine ce zic...

Plutonierul nu mai spuse nimic. După un timp, Decu îl văzu zîmbind. Dar era un zîmbet trist, care voia să spună că el, Stanciu, a rîs întotdeauna la glumele unora mai tîrziu decît toți ceilalți din jur. Iar cînd coborîră din tramvai, gardistul îl auzi chiar șoptind :

— Și cafeaua era fierbinte.

Capitolul II

La cîteva ore după ce reangajații plecaseră în oraș, la adresele indicate pe bilețelele trase din cascheta adjutantului Andone, luînd cu ei și cîte un gardist, la Legiunea de jandarmi sosi un plutonier destul de voinic, cu o mustață cănită cam prea fără măsură, plin de praf și foarte încruntat. O burtă suptă și ochii roșii te obligau să gîndești cam așa : „Ăsta bea mult, mănîncă puțin și doarme pe unde apucă".

Sergentul care făcuse spre ziuă cursa aceea nebunească cu trăsura era acum în curte, văruind pașnic cărămizile aleii care ducea de la poartă la *Intrarea ofițerilor*. Lîngă gheretа din stradă însă, care ziua n-avea nici măcar o santinelă, acum erau două și încă echipate ca pentru luptă : cască metalică pe cap în loc de capelă, sac de merinde plin cu cartușe, arma pe umăr. În plus, la șold, alături de baionetă, atîrnau cîte două grenade cu mîner de lemn. Soldații nu vorbeau între ei, iar ochii le fugeau întruna cînd în susul, cînd în josul străzii. La intrarea plutonierului prăfuit în curtea Legiunii de jandarmi, cei doi îl salutară ; el, cu figura aia posomorîtă, trecu pe lîngă ei, și, ajungînd lîngă sergent, îl întrebă morocănos :

— Domnul colonel e aici ?

— Acasă, să trăiți ! răspunse acesta, ridicîndu-se încet și lovindu-și moale călcîiele.

— La ora asta ? ! se miră plutonierul. Dar imediat se gîndi că nu e treaba lui să-și judece comandantul : dacă aude s-ar putea supăra că el s-a mirat că nu vine la slujbă. Așa că schimbă vorba : Unde mai stă dumnealui ?

— Tot pe Regina Elisabeta la numărul paișpe. Dar nu cred să vă primească. N-a dormit toată noaptea din cauza legionarilor, așa căăă...

Plutonierul rămase pe gînduri. De undeva se auzeau niște bufnituri înfundate — cineva bătea niște covoare — iar peste ele răsunau țipetele unor copii, fără să-ți poți da seama dacă se joacă sau plîng. După ce stătu nemișcat cîteva minute, timp în care chibzui probabil cum e mai bine să facă, plutonierul se răsuci și ieși în stradă tot așa de tăcut precum intrase. Aici îl aștepta o căruță acoperită cu o pătură cazonă, sub care se vedea ceva mișcîndu-se.

— Ține-te după mine, nea Ilie ! îi zise omului de lîngă cai, fără să încetinească pasul.

Se îndreptă spre Rond. Cu o mînă își ținea cureaua armei așezată în bandulieră, în timp ce cu cealaltă rupea nervos tulpina subțire a unui fir de in. Paiul pîrîia scurt, zgomotul făcut semăna cu plesniturile artificiilor aprinse la pomul de Crăciun.

După ce se uită un timp după jandarm, țăranul luă încet traistele de la gîtul cailor și, fără să pună mîna pe hățuri, mormăi :

— Hai, mă !

Căruța prinse să zdroncăne pe piatră, iar păsările de sub pătură începură să cîrîie nemulțumite. Peste zarva lor răzbi guițatul unui purcel, răgușit de cît strigase pînă atunci fără să-l ia cineva în seamă.

De la bariera Focșanilor la Legiunea de jandarmi ajunseseră pe străduțe dosnice, dar acum, dacă voiau să descarce acasă la colonel, erau nevoiți să treacă chiar prin centrul orașului. Nu-i oprea nimeni să circule fie chiar pe Regală, dar oamenii de la țară și, mai ales, animalele lor nu se simțeau bine deloc. Caii ciuleau urechile întruna, cei mai nărăvași repezindu-și botul, cu dinții rînjiți, spre umărul trecătorilor.

Iar la încrucișarea cu tramvaiul sau cu vreo mașină care făcea un zgomot mai puternic, puteau chiar s-o rupă la fugă, tîrînd căruța în zig-zag, izbind-o de case, de pomi, lovind oameni... Nenorocire !

De cum ajunseră la ceas însă, în față avînd statuia împăratului Traian, nea Ilie se apropie de calul din stînga și-l apucă de căpețea, pășind alături. La timp, fiindcă ora-

șul, răscolit de evenimentele nopții, fierbea, trepida. Acum își explicară cei doi și misterul țipetelor înalte de copii : erau băieții cu ziare. Strigau cît îi ținea gura, în primul rînd *ediție specială*, după care povesteau pe scurt, și în felul lor, conținutul singurului articol care interesa, și pe care ei nu-l citiseră, dar le fusese povestit de cineva la tipografie : împușcarea legionarilor. „Plăpumaru găsit mort în pădure la Monument !... Popa Niță ucis neîmpărtășit și fără lumînare la cap... Bălan Eugen în pat, lîngă nevastă-sa... Berbecaru — în timp ce se pregătea să se ducă la pește..."

De multe ori, vînzătorii de ziare poceau numele victimelor sau le atribuiau altora împrejurările în care au murit. Cel mai des era repetată următoarea confuzie : „Ciolan Eugen, omorît la nevasta altuia, plecat la pește !"

Dar cine i-a ucis pe legionari nu spuneau. „Se fac cercetări !" își încheiau băieții strigarea, ca imediat s-o ia de la capăt.

Plutonierul mergea posomorît pe lîngă trotuar, cîțiva metri înaintea căruței. Părea că nu vede și nu aude bine ce se petrece în jurul lui. Poate dacă vînzătorii de ziare ar fi strigat că jandarmii i-au împușcat pe legionari, ar fi devenit și el mai atent. Așa însă călca pe piatra netedă cu un fel de teamă, ca omul neobișnuit să meargă pe pavaj. Cu gîndurile aiurea pășea cam de sus, în gol cum se zice, și abia atunci tresărea, se trezea parcă la realitate. Iar ca să-și păstreze sau să-și regăsească echilibrul, repezea piciorul cu putere, făcînd piatra să scapere la lovitura potcoavei de pe tocul bocancului. Cîteva minute bune mergea mai atent, privind și el la lumea care se scurgea în ambele sensuri. Dar se uita pe furiș, cu teamă, chiar întrebîndu-se uluit : „Cum or putea ăștia să trăiască într-o așa înghesuială ? !"

Apăsat de alte griji decît cele ale plutonierului, țăranul se uita curios în toate părțile, dornic să audă ce se mai vorbește pe la oraș. Ca să înțeleagă ce spun cei care se plimbau, se urcă pe bordură, lăsînd caii să meargă singuri. Erau prea obosiți ca să se mai sperie. Din cauza năduşelii, în locurile umede părul strălucea aburind, iar firele svîntate de-acum erau pătate de sare. Mergeau la pas, cu capetele în jos și fornăind din cînd în cînd.

În curînd nea Ilie înțelese că toată lumea discuta cu un soi de încîntare reținută tot despre împușcarea legionarilor. Numai că domnii de pe trotuar știau mai multe decît băieții cu ziare. Cunoșteau adică și făptașii. „Cum vine asta ? se întrebă el nedumerit. Se omoară jandarmii cu legionarii !“ Iar după un timp mormăi : „Păi, ce-au de împărțit, că doar seamănă între ei ?“ Numai plutonierul putea să-l lămurească.

Grăbi puțin pasul, dar fără să se depărteze de căruță, strigîndu-l de cîteva ori, cu vocea înfundată, că doar nu era în pădure :

— Dom'Barabaș !... Dom'Barabaș, i-auziți ce zic...

Dar jandarmul nu se opri și țăranul renunță fără părere de rău. „Ce mă interesează pe mine !“ își spuse. Altceva dorise el să afle de la orășeni. Dar pe ăștia nu-i munceau aceleași temeri ca ale lui. „Lor le arde de politică !“ își mai zise, disprețuitor.

În fața Teatrului comunal, un cal săltă coada și se învioră parcă de plăcere. Țăranul îl privi cu bunăvoință, dar nu-l iertă cu vorba :

— Al dracului să fii tu dacă te-oi băliga unde trebuie!

Apoi își roti ochii la oameni, la case, la tot ceea ce se petrecea în jurul lui, de data asta fără acel interes de mai înainte. Și acum chiar văzu altceva : în primul rînd că ieșise soarele din nori, apoi domni și doamne care se plimbau, de la *ceas* pînă la strada Sfîntu Niculai. Aici se opreau un timp, formau un grup, discutau cu voce joasă, apoi porneau din nou spre *centru*. Așa făceau zilnic, de ani de zile, fie iarnă, fie vară sau toamnă ca acum. Între orele 11 și 13, lumea bună ieșea pe Regală. Cei care munceau se aflau în fabrici, în port, în docuri, la gară, prin magazine... Ba nu ! Mai erau și pe stradă din cei care se speteau pentru ei. Din cînd în cînd, pe lîngă trotuar trecea cîte unul cu cobilița pe umăr, strigînd cocoșat sub greutatea coșurilor sau a oalelor mari, cu două toarte :

— Iaurtooooo !... Ia zarzavaaaatul !

Uneori depășeau cu mult casa cucoanei care avea nevoie de astfel de produse — pînă se scula, pînă deschidea fereastra... Pe neașteptate răsuna o voce cîntătoare, tînără, sau una aspră, dogită de tutun :

— Iaurgiu !

Olteanul încremenea ca împușcat din spate, apoi se răsucea cu cobiliță cu tot, în timp ce oalele de pămînt se ridicau puțin în aer, de parcă s-ar fi dat în călușei, pînă ce stăpînul lor se întorcea cu fața în direcția din care venise. Cînd se convingea că balansul poverii de pe umăr s-a potolit, negustorul pe picioare — cum li se zicea — pornea înapoi, urca pe trotuar, rugîndu-se de cei care se plimbau, demni sau gălăgioși, să-i facă loc :

— Pardon, vă rog ! Feriți că stropește !

Se oprea în dreptul casei din care fusese strigat, cu privirile pe sus — la parter erau magazine, clienții lui stăteau la etaj. Pe fereastră sau de pe balconul împrejmuit cu nelipsitul fier forjat, legat cu o sfoară trainică, cobora un coșuleț în care se afla o farfurie sau un castronaș de faianță. În urma lui venea și vocea :

— Cît dai kilul ?

— Atît !

— Vai ce scump !

Începea tocmeala : olteanul jos, cu capul dat pe spate, ținîndu-și căciula cu mîna, clienta sus, cu privirile pogorîte furios asupra șarlatanului de negustor, și vorbele repezite curgeau dintr-o direcție în alta pe linii paralele, ca lanțurile unei fîntîni cu roată și două găleți — una care urcă, alta care coboară. De jos în sus — microase sau pline de văicăreli —, de sus în jos — autoritare, revoltate, indignate... Dar pînă la urmă tîrgul se încheia, coșulețul urca cu grijă, pentru a fi coborît iarăși cu banii...

La asemenea scene se uita din cînd în cînd și Barabaș, dar cu un soi de greață amestecată cu dispreț, pe care orice om de la țară, mai ales dacă avea tot ce-i trebuie în gospodăria lui, putea s-o cuprindă într-o singură expresie : „Viață de oraș !“ Să cumperi lapte bătut cu porția și cîntărit cu balanța era pentru el ceva de neconceput. Privindu-i fața scîrbită la vederea unor astfel de scene, numai un nebun și-ar fi putut închipui că plutonierul se duce la colonel să-i ceară să-l mute la oraș.

Înainte de a ajunge la casa lui Cireșaru, cei doi mai avură parte de un tablou specific orașului : trecuseră de-acum de Bulevardul Carol I, cotiseră chiar la stînga, pe Ghiocei, urmînd să dea în Elisabeta. Aproape de colț, la o căsuță cu ferestrele spre stradă, era oprită o etuvă. Pe

coșul instalației de fiert rufe, ieșea fum și abur. Trei bărbați tineri, îmbrăcați în halate albe, dar peticite, cărau boarfele unei familii, aruncîndu-le mai întîi, apoi îndesîndu-le în cazan, în timp ce o femeie mărunțică, slabă și foarte nervoasă, țipa fără jenă la ei :

— Să vă ia dracu, împreună cu ăla de v-a spus că am eu păduchi !

O făcuseră de rîs în cartier. „Păduchii trag a război !" mormăi țăranul și oftă lung.

În sfîrșit, dădură în Bulevardul Elisabeta. În dreptul unui gard făcut din șipci suprapuse, ca și cînd ar fi fost împletite pe diagonală, vopsit în verde, plutonierul îi făcu semn să oprească, iar el se îndreptă spre poartă, hotărît să intre. Dar imediat ce atinse clanța, își retrase mîna ca și cînd fierul acela ar fi fost murdar de păcură. Și rămase în acea poziție meditativă, care îi era de-acum caracteristică. După un timp, se ridică pe vîrful picioarelor, uitîndu-se peste gard. Casa destul de înaltă, lată însă, semăna cu mai toate locuințele notabilităților din oraș, în special cu a lui Anton : bine întreținută, multe camere, ferestre largi, luminoase. Le deosebeau doar curțile. A avocatului mai îngustă, dar amenajată și întreținută cu eleganță — alee de beton, straturi cu flori și butuci de vie nobilă, globuri colorate — totul făcut să impresioneze pe cei care urmau să-i devină clienți. În timp ce a colonelului, în care nu intrau decît foarte rar oameni străini, ținea să arate că aparține unui militar serios, chibzuit. Ograda era cît un cîmp de luptă și, cu excepția casei, singura care avea pereții îmbrăcați în iederă și glicină, restul acareturilor, adică magaziile, bucătăria de vară, grajdul — sau garajul ? — cotețele diferitelor păsări și animale de curte fuseseră vopsite în alb, cu varul cel mai neaoș, în jurul lor păstrîndu-se o curățenie și o ordine exemplară.

Barabaș înregistră toate acestea dintr-o privire, după care se retrase intimidat. „Greu de înduioșat un astfel de stăpîn !" Dar trebuia să îndrăznească totuși, n-avea rost să stea pe stradă pînă o ieși colonelul pe poartă. Mai ales că în mod sigur va pleca în trăsură, cum o să-l oprească în plin bulevard ?!

Țăranul, lîngă căruță, îl privea de-acum nedumerit. Nu putea pricepe cum de ezită șeful lor de post să intre, cînd a adus atîtea bunătăți ?!

Plutonierul se apropie iarăși de poartă, apăsă pe clanță și constată că era încuiată. Se uită încurcat în jur, căutînd ceva să bată în gard. Dar era bine să procedeze așa ? Pînă la urmă descoperi butonul soneriei. Apăsă cu degetul tremurînd și, probabil, în casă clopoțelul sună întrerupt, fiindcă imediat apăru o servitoare furioasă, convinsă că la poarta lor se joacă un copil. Cînd văzu însă cascheta unui militar, se îmbufnă pe loc și dădu să reintre în casă...

— Domnișoară ! strigă plutonierul, gîfîit de încordare.

Fata stătu puțin pe gînduri, apoi se hotărî să vină la poartă. Barabaș o întrebă de departe :

— E acasă dom' colonel ?

— Sssst ! Doarme. Și fără să vadă căruța întrebă : ce-ai adus dumneata ?

— Poftiți după minc ! șopti plutonierul — de parcă Cireșaru ar fi dormit în dosul gardului —, făcîndu-i semne grăbite cu mîna să-l urmeze.

Servitoarea se codi, nu era pregătită să iasă *așa* în stradă, dar pînă la urmă... Cercetă totul cu atenție, după care începu :

— Găinile-s cam slabe !

— Păi dacă ouă, domnișoară ?!

— Purcelul e jigărit.

— Că l-am luat de la mă-sa, încă suge, și dacă pe drum n-am mai avut ce-i da... Cum era, nea Ilie, aseară ?

Țăranul dădu grăbit din cap, mormăind :

— Era bine făcut !

Servitoarea nu-l luă însă în seamă. Se apucă să dezlege cîrpa de la gura borcanului. Plutonierul se uită la ea, gîndindu-se : „O fi vreo putoare de-asta care să nu facă nazuri cînd le-aduci stăpînilor ei ceva ?" Și tot el își răspunse: „Nu cred să existe ! Pentru că neamul prost, cînd ajunge să se satură, crede că a ajuns și el boier și atunci îl apucă strîmbatul din nas". Fata gustă din smîntînă și, într-adevăr, strîmbă din nas :

— E acră, domnule...

— Vai de mine ! se alarmă plutonierul.

Simţea însă cum i se încleştează fălcile de furie. Cu ce plăcere ar fi luat-o de păr să tîrnosească strada cu ea. Dar trebuia să se stăpînească, interesul cu care venise la colonel fiind mult prea mare, vital fără discuţie, ca să-l rateze printr-o ieşire necontrolată.

— Şi mere de-astea nu mănîncă nici ordonanţa, continuă servitoarea să se strîmbe.

— Is mere de deal, domnişoară ! îşi apără jandarmul marfa.

— În putină ce e ?

— Ciortan de Siret. Bate crapul de Dunăre.

— Mda ! Bagă căruţa în curte. O să-i spun eu coniţei...

Plutonierul se prinse repede cu mîinile de loitrele căruţei, să nu se vadă cum îi tremură. Era convins că dacă i-ar cîrpi ăleia cîteva palme, s-ar linişti. Ce adusese el acum, sigur nu-i mai adusese nimeni colonelului. „Dacă putoarea asta s-ar gîndi niţel la purceluşul de lapte şi, mai ales, la peştii vii, prinşi azi-noapte la gard, n-ar mai vorbi. Dar proastă cum e, parcă o aud cum îi spune nevestei colonelului : «A venit şeful postului Vadra şi a adus nişte orătănii !» Atît, 'tu-ţi orătăniile mă-tii !"

— Trage în curte, nea Ilie !

Porţile, făcute ca şi gardul din şipcă subţire, dublată pe diagonală, de nu se vedea nici o crăpătură, se dădură în lături. Servitoarea uită de somnul colonelului şi strigă cu glas cîntător :

— Gheorgheee !

— Ce e, fa ? se auzi o voce somnoroasă.

La glasul ăsta leneş, servitoarea păru deodată că se netezeşte de ţepi, că se înmoaie şi paşii îi plecară parcă singuri spre grajdul situat în fundul curţii. Aici ciocăni cu sfială în uşă. „Ce înseamnă bărbatul, domnule !" medită plutonierul, urmărind-o cu atenţie. Fetei însă nu-i răspunse nimeni. Mai bătu o dată şi iar aşteptă. Barabaş îi făcu semn ţăranului să se uite şi el, că merită. Dar şi nea Ilie tot într-acolo privea, dînd chiar din cap, ca şi cînd ar fi vrut să spună : „Nu încape îndoială !"

Observînd că e studiată, servitoarea se fîstîci pentru o clipă, ca apoi să-şi vină în fire şi să strige furioasă la cel dinăuntru :

— Ieşi afară, fir-ai al dracului de puturos şi nu mai întreba atîta ! după care fugi în casă.

Imediat ce servitoarea plecă, din grajd apăru ordonanţa. Era un ţăran tînăr, lung, echipat, dar descheiat la toţi nasturii. „Colonelul e acasă şi el stă ca şi cînd stăpînul ar lipsi!" gîndi Barabaş, simţind cum furia adunată impotriva fetei se va răsfrînge asupra soldatului. Asta era răcan, nu ca putoarea aia care strîmbase din nas la tot ce adusese. Dar ordonanţa, cum îl văzu pe plutonier, se învioră brusc şi-l salută vesel, pocnindu-şi călciiele bocancilor cu şireturile nelegate.

— Ce e, mă, cu tine de stai acasă încătărămat ? îl întrebă Barabaş mai potolit.

— Aşa a ordonat dom' colonel, să trăiţi ! Din cauza legionarilor, adăugă în şoaptă. Eu de trei zile dorm îmbrăcat şi cu arma la cap, că dacă vin peste noi eu să...

— Ia astea din căruţă şi pune-le-n mă-ta undeva ! i-o reteză plutonierul.

Gheorghe zîmbi încîntat, de parcă l-ar fi mîngîiat cineva pe creştet, apoi îşi rezemă arma de una din roţile căruţei, se încheie la nasturi şi se repezi să descarce, interesîndu-se :

— Cum e cîmpul, dom' toner ?

— Ar mai trebui ploaie...

— Tăceţi, fă, fir-aţi ale dracului, că-l sculaţi pe dom' colonel ! se răsti ordonanţa la găini.

După ce soldatul se depărtă, purtînd în braţe cuşca cu păsări, Barabaş îşi roti din nou privirile prin curtea colonelului. Bunăstarea acestuia îi dădu curaj. „Doar nu le-a făcut din leafă ! îşi zise. Primeşte şi de la mine dacă a luat şi de la alţii. O să încep direct, fără frică..."

— Dar iepuri sînt, dom' toner ? îl întrebă soldatul, revenind la căruţă.

— Sînt, confirmă Barabaş. Ce, tu ai armă ?

— Am, să trăiţi ! Am c-o ţeavă, de-o încarc pe deasupra, da' bateee !

Şi se opinti să dea jos putina cu peşte. Ţăranul fuma, aşezat pe treptele de la intrarea în casă, uitîndu-se neliniştit în jur, cercetînd curtea şi acareturile. „Avere, nu glumă !" îşi spuse. Privi spre ordonanţă, care dăduse deoparte sacul

ce acoperea gura putinii, și se uita curios la peștii înghesuiți în apă, spinări și burți, minunîndu-se de ce vede.

— Cu mîna i-ați prins, dom' toner ?

— Bă, prost mai ești ! rîse plutonierul.

Gheorghe zîmbi mulțumit, acoperind putina la loc. Avea o plăcere parșivă să pună întrebări prostești, făcîndu-i pe cei mai mari în grad să-l privească îngăduitori, cu superioritate. Luă putina în brațe și se îndreptă spre grajd. Mergea crăcănat, prefăcîndu-se că e deșelat de greutate. Țăranul îl urmări cu simpatie, rîzînd ușor.

— Dacă nu-i gătește azi, schimbă-le apa ! strigă plutonierul în urma soldatului, și acesta, tot zîmbind, dădu din cap că a înțeles. Cînd se întoarse însă din nou la căruță, zîmbetul de pe fața lui dispăruse. Părea chiar foarte neliniștit :

— Cu purcelul dăm de dracu, dom' toner.

— De ce, mă ?

— Îl scoală sigur pe dom' colonel.

— Ia-l și tu cu grijă.

Dar Gheorghe, ca și cînd ar fi ținut să convingă lumea că el are dreptate cînd spune că un purcel este întotdeauna în stare să trezească un colonel, în loc să apuce animalul cu o mînă de bot, iar cu cealaltă să-l ia la subsuoară, bîjbîi la fundul sacului și apucă godacul de coadă. Îngrozit, purceluşul se opinti cu rîtul în țesătura de cînepă, scoțînd niște țipete de fluier răgușit. Plutonierul încremeni și nici nu mai îndrăzni să-l bețelească pe soldat, că e prost, că una îi spune omul și alta face el, și că dacă l-ar avea la postul lui, într-o săptămînă — cel mult o săptămînă ! —, l-ar învăța el cum să caște ochii și urechile cînd îi spune un superior ceva.

Nea Ilie rîdea înfundat, dar în același timp speriat că acum o să iasă colonelul la ei, să-i dea afară din curte cu înjurături și cu picioare în fund.

Și, într-adevăr, o fereastră se deschise, iar în cadrul ei apăru Cireșaru. Ordonanța prinse imediat purcelul de bot și acesta amuți, în timp ce Barabaș holbă ochii la comandant, aproape să nu-l mai recunoască : fața îi era suptă, palidă, cu buzele vinete, ca și cînd nu dormise și nu mîncase zile în șir. În prima clipă îi trecu prin minte că e bolnav, apoi își aminti ce-i spusese soldatul și înțelese că

povestea cu legionarii nu era o glumă. Aici se petrecuseră lucruri serioase. La Vadra *verzii* se ţineau mai mult de chefuri...

— Ce mama dracului faceţi, mă ? se interesă colonelul, mai mult intrigat decît furios.

Ţăranul sări în picioare, aruncîndu-şi în aceeaşi clipă ţigara. Acum stătea smirnă, cu mîinile lipite de tivul pantalonilor lui de dimie, plini de pleavă şi praf. Plutonierul însă, după momentul de derută, făcu cîţiva paşi hotăriţi spre comandant şi începu prezentarea :

— Să trăiţi, domnule colonel, sînt...

— Lasă, Barabaş ! îl opri Cireşaru, căscînd prelung. Tu spune-mi ce se petrece aici ?

— Păi, domnule colonel...

— N-am dormit toată noaptea, am venit spre ziuă acasă, iar aici am găsit telefonul urlînd întruna. Cum aţipeam, cum suna. Voi credeţi că n-am şi eu dreptul la puţină odihnă ?

Cei trei bărbaţi îl ascultau încremeniţi, înfiorati de vocea calmă, puţin confesivă a comandantului Legiunii de jandarmi. De fapt, nu ştiau încă ce să creadă : e supărat sau doar îi mustră părinteşte ?

— În lume se petrec lucruri foarte grave, continuă Cireşaru, iar vouă vă arde de... de...

Şi aici colonelul se opri, privind gînditor peste capul lui Barabaş, undeva departe, ca şi cînd dincolo de casele din preajmă, la orizont, ar fi întrevăzut nişte perspective, de care însă nu-şi putea da seama dacă sînt sumbre sau luminoase. Dăduse ordin să fie împuşcaţi nişte oameni. Dar pe ce bază ? În urma unei dispoziţii verbale venite de la Bucureşti. Nici măcar pe temeiul unei *note telefonice*, pe care sergentul de la centrală s-o fi trecut în registru şi pe care, la o eventuală interpelare, s-o arate cu conştiinţa împăcată.

Această tăcere prelungită, cît şi lipsa uniformei — mărunţel fiind, peste pervazul ferestrei, din colonel se vedeau doar umerii acoperiţi de o pijama în dungi şi capul descoperit — alungară teama celor din curte. Ei crezură că Cireşaru, sculat brusc din somn, încearcă acum să-şi adune gîndurile, să-şi reintre în tabieturile lui zilnice. Înţelegeau însă şi că, de data asta, şeful lor căuta să se liniş-

teasca pe sine în urma evenimentelor din ultimele douăzeci și patru de ore.

— Cînd am auzit țipetele alea, reluă colonelul, am crezut că au năvălit descreierații ăia...

— Eram eu aici, dom' colonel ! îi reaminti Gheorghe, cît se poate de serios.

Dar Cireșaru nu-l luă în seamă pentru că — lucru rar la acest plutonier — Barabaș făcu o glumă care destinse imediat atmosfera :

— Legionarul meu sperie lumea numai pe varză, dom' colonel !

— Ce spui, mă ! rîse Cireșaru.

Barabaș îi urmă exemplul, cam tare însă, fericit. Își îndoi apoi un picior din genunchi, pe loc repaus, privindu-și superiorul cu simpatie, dacă nu cumva chiar cu dragoste. Țăranul se uită și el la colonel destul de mulțumit, zicîndu-și : „Și eu m-am speriat ca prostul că ne dă afară !" Se aplecă, cercetînd gazonul din curte cu privirea, pînă își văzu chiștocul aruncat mai înainte. Îl culese de jos și, așezîndu-se din nou pe trepte, reîncepu să tragă din el. După primul fum însă, ca și cînd și-ar fi adus aminte de ceva trist, oftă îngrijorat.

— O să-i spun replica asta a ta și nevesti-mii, adăugă Cireșaru însuflețit, după care alunecă din nou în îngîndurare.

Barabaș se neliniști. Cînd mai venise la colonel, îi auzise de cîteva ori glasul : subțire, văicăros, de femeie care zace de ani de zile undeva în fundul casei. Cei care o și zăriseră o dată sau de două ori ziceau că e mai înaltă cu un cap decît comandantul Legiunii de jandarmi și că umblă tot anul cu ciorapi negri de lînă, să nu i se vadă vînătăile sau rănile unei boli de picioare. Desigur, soarta ei nu-l interesa pe Barabaș, dar era ca o cobe, aducea nenorocire.

Între timp, ordonanța duse purcelul în grajd, dîndu-i drumul. Scăpat din sac, animalul grohăi de cîteva ori nedumerit, învîrtindu-se de colo pînă colo, apoi vru să se strecoare afară, pe lîngă picioarele soldatului. Un bocanc mare i se așeză însă în față, împingîndu-l înapoi. Supărat, îi întoarse spatele și începu să încerce cu rîtul rezistența pereților.

Gheorghe reveni cu sacul gol în mînă și îl aruncă în căruță, spunîndu-i colonelului :

— Dacă nu-l tăiem, e-n stare să rîme și să iasă prin perete.

Cireșaru tresări, privindu-l nedumerit pe soldat. Apoi pricepu :

— Stai, mă, cum o să-l tai ? se miră. Ce, e al nostru ?

— Al nostru, dom' colonel ! Păi, nu ni l-a adus dom' toner ca să-l...

Și aici înghiți în sec, chipurile fîstîcit că a făcut o gafă. Și el și Cireșaru își îndreptară privirile întrebătoare spre șeful de post : nu cumva e o glumă ? Poate că omul o fi vrînd să lase alimentele astea aici numai pentru un timp, ca unul care vine la oraș și trage la un cunoscut, după care le ia și le duce unde avea el de gînd să le ducă înainte încă de a le pune în căruță.

Barabaș, la pîndă, zîmbi ușor, lăsînd capul în jos. Aștepta să vadă ce se va întîmpla, ce va mai zice colonelul. Pricepuse de-acum că Cireșaru se agăța de orice pretext ca să-și îndepărteze gîndurile negre care îl munciseră și îl mai munceau încă. Totul se hotăra în clipa asta.

Brusc, colonelul se retrase de la fereastră, lăsîndu-l perplex pe Barabaș, care-și ridicase privirea. „Cum așa ? ! se miră el, alarmat. Gata ? Păi, nici n-am apucat să-i spun de ce m-am cărat cu toate alea..."

— Iese, dom' șef ! strigă țăranul cu vocea înăbușită, aruncînd iarăși țigara, de data asta stingînd-o cu vîrful opincii.

Colonelul apăru în capul scărilor. Era, într-adevăr, îmbrăcat cu o pijama în dungi vișinii. Decojit însă de uniformă, părea și mai plăpînd, mai ales că în picioare avea niște botoșei pe care, se vedea clar, îi purta cu mai multă plăcere decît cizmele.

— Să nu răciți, dom'colonel ! îi atrase țăranul atenția, cînd trecu pe lîngă el.

— Ești drăguț ! remarcă Cireșaru, fără să se oprească.

Barabaș mai încercă o tentativă de prezentare, poenindu-și călcîiele și aplecîndu-se ușor înainte, dar colonelul nu-i dădu nici o atenție, îndreptîndu-se spre poartă, cu intenția clară de a da roată ogrăzii, pe care o cercetă cu

atenție — broasca, balamalele, vopseaua —, ca și cînd ar fi vrut să se convingă dacă n-a încercat cineva s-o forțeze. Apoi coti spre acareturi. Începea rondul de dimineață — azi mai tîrziu, în mod excepțional, din cauza nopții pierdute. De obicei, această inspecție în propria-i gospodărie, era un fel de repetiție generală la cea pe care urma s-o facă la Legiunea de jandarmi. Aici, acasă, participa numai ordonanța — astăzi și Barabaș, pentru că era tot militar — pe cînd dincolo, colonelului îi plăcea să se înconjoare de toți ofițerii. Aceștia, mult mai înalți și mai voinici decît el, se aplecau sau încremeneau în fața lui ca o pădure de stejari înaintea unei tufe de păducel, creîndu-i astfel un sentiment ciudat de putere nelimitată.

— Nu vă e rece, domnule colonel ? se interesă Barabaș, prevenitor.

— Mie ? !

Și nimeni nu mai îndrăzni să insiste pe tema asta, atît de indignat sunase glasul lui Cireșaru. Privea cu foarte multă atenție la toate lucrurile, obiectele, uneltele, acareturile din curte. Se uitau și ceilalți într-acolo, dar nu reușeau să priceapă ce găsește comandantul Legiunii de jandarmi atît de interesant la cușca cîinelui — goală, pentru că nu avea dulău —, la cele trei butoaie — două mari, de vin, și unul mic, pentru țuică —, la grajdul fără nici o vită și, mai ales, la pereții decorați cu roți de trăsură, arcuri, pompe de apă, felinare, rafturi cu scule, și cîte și mai cîte, toate șterse, unse, vopsite, aranjate ca la un muzeu. Dar din moment ce colonelul ieșea numai în pijama, într-o zi de toamnă răcoroasă, să cerceteze această aglomerare de lucruri, înseamnă că ele aveau o valoare mult mai mare decît erau ei în stare să aprecieze. Pentru că nu se uita la ele ca un gospodar, cu serviciu la Stat, care se simte dator să dea, din cînd în cînd, cîte o raită prin curtea lui. Mai degrabă le cerceta ca un ofițer de poliție : sînt toate ? lipsește ceva ? care a fost mutat din loc, de către cine și în ce scop ? Iar dacă ar fi constatat vreo schimbare — aici sau la Legiunea de jandarmi ! — ca să nu mai vorbim de vreo lipsă, atunci el ar fi trebuit să se îngrijoreze : cineva i s-a împotrivit, cineva a îndrăznit să nu se mai teamă de pedeapsa lui. Autoritatea lui, atît în oraș, cît și în județ,

a scăzut deci, or, așa ceva nu putea admite dacă ținea să trăiască în siguranță.

Și poate că subordonații mai înțelegeau ceva : că inspecția de azi, prin propria-i gospodărie, era strădania comandantului de a reveni la preocupările lui obișnuite, la normal, la mult dorita certitudine că totul e în regulă.

Servitoarea veni fuga din casă, cu o manta în brațe și, fără nici o vorbă, i-o puse colonelului pe umeri.

— Nu-mi trebuie ! se răsti Cireșaru la ea.

— Conița a zis ! îl avertiză fata și-i întoarse spatele, nu mai înainte de a-i arunca lui Gheorghe o privire furioasă. Colonelul se uita cam jenat la Barabaș, săltînd din umeri :

— Ce poți să faci cînd te roagă soția ?

— Nu strică, dom' colonel ! îi veni șeful de post în ajutor.

În aceeași clipă, tresele de pe epoleții mantalei străluciră în soare și toți cei din curte se crispară. Dar cînd privirile le alunecară spre picioare, botoșeii și pijamaua care se vedeau ca la orice civil, îi făcură să se relaxeze din nou. Numai astfel se explică de ce prinse Gheorghe curaj : obișnuit cu astfel de scene, el găsi de cuviință că e timpul să iasă din mutenie, pentru a mai destinde atmosfera. De altfel, își permitea, din cînd în cînd, cîte o glumă, pe temeiul că deține niște secrete în care Cireșaru îl amestecase de mai multe ori, pe vremea cînd îl ducea cu trăsura la cîte o femeie, ferindu-l de ochii și urechile nevesti-sii. Acum începu să-i explice foarte serios plutonierului :

— Dom' colonel se uită, poate găsește ceva să-mi mai dea de lucru. Să le iau adică de-aci și să le pun dincolo...

— Gheorghe ! îl avertiză Cireșaru, dar cu un ușor zîmbet în colțuri gurii.

Soldatul era un fel de bufon la curtea lui. În timpul petrecerilor din casele celorlalte notabilități ale orașului, colonelul povestea multe din *prostiile* acestuia, iar societatea respectivă făcea mare haz. Uneori, cînd comandantul Legiunii de jandarmi întîrzia cu relatarea ultimelor întîmplări cu Gheorghe, era întrebat : „Ce-a mai făcut tontul dumneavoastră ?“

— Nu suferă dînsul să mă vadă stînd degeaba, continuă ordonanța netulburată.

— Gheorghe !

— Pentru că putoarea aia de Maricica se plinge de mine că-s...

— Soldat ! N-ai treabă ?

— Am, să trăiți !

Gluma se terminase și ar fi fost riscant să mai întindă coarda. Pedeapsa putea să se mărginească la două palme sau la o zi de carceră, dar putea merge și mai departe, pînă la mutarea la companie. Or, mîncarea de-acolo nu era prea departe de ce mîncau ai lui acasă în timpul celor două posturi mari ale anului. Totuși nu plecă. Rămase doar puțin mai în urmă, trăgînd cu urechea la cei doi. Colonelul îl lăsă în pace, adresîndu-i-se plutonierului :

— Ia zi, Barabaș !

— Păi, ce să vă zic ? se feri șeful de post să atace subiectul. Nu vedeți că piața-i goală ? Se duce fata cu banii-n mînă și cu coșul la subraț și se întoarce cu te-miri-ce. Că nu mai vine lumea la piață. Ieri mă strigă soldatul Dragomir Apetculesii : „Ieșiți afară, dom' toner !" Era să-i dau o palmă, c-am crezut că e beat, cu toate că la mine la post nu se există să bea cineva...

— Hm, hm ! făcu Cireșaru.

Avea numeroase informații că plutonierul Barabaș își pune soldații să-i facă diferite servicii, dar că nu-i lasă niciodată să intre prin cîrciumi în locul lui. Însă nu era acum momentul să-i amintească de toate acestea. Cînd ți-aduce cineva niște plocoane, nu-i atragi atenția că miroase a băutură. Așa că-l îndemnă pe Barabaș să continue.

— Ies afară, zise acesta, privindu-și comandantul pe sub sprîncene, și ce credeți că văd ? Pe ulița școlii, doi nemți, cu o damigeană...

— Nemți ? se miră colonelul. De unde știi că erau nemți ?

— Vă zic îndată ! Mai încolo, aproape de cîrciuma lui Costică Dudău, că ați fost în inspecție la Vadra și cunoașteți, era o mașină. Neagră, lucitoare... Nemți erau, dom' colonel ! Am mai văzut-o după aia, și nu numai eu. Mi-a zis și Păduraru, șeful postului Baldovinești, că ăștia sînt de la Comisia Dunăreană...

— Ce făceau ? îl opri colonelul, ușor iritat.

— Mergeau cu damigeana aia mare, cu două toarte, din casă în casă. Se opreau la poartă și strigau : „Ouă, frau ! Ouă frau !“ Cu doi lei bucata le lua, dom' colonel ! Le spărgea și le turna în damigeană...

— Sînt nebuni ? ! șopti colonelul, surprins de ce aude.

— Nu sînt nebuni, dom' colonel ! îi apără plutonierul pe nemți. Cînd au umplut damigeana, îi astupă gura cu dop de plută, o smolesc cu ceară roșie și-o trimit la ai lor, în Germania. Păi cîte lăzi le trebuia să pună atîtea ouă cîte încap într-o damigeană mare ? !

— Ia uite ce le-a trăsnit prin cap !

— Cumpără tot, dom' colonel ! zise plutonierul, bucuros că veștile aduse de el l-au uimit pe comandant. Păsări, vite, dau bani buni, le taie și le pun carnea la saramură, să țină pînă în Germania !

— Bine, oameni buni, dar orășanul ce-o să mai mănince dacă voi vindeți ălora totul ? ! se supără colonelul de-a binelea, adresîndu-se, de fapt, țăranului. Nea Ilie rîse umil :

— Nu vă plîng eu pe dumneavoastră !

— Vin cu mașina, dom' colonel, consideră necesar să mai adauge Barabaș, și cumpără pe ruptelea. E o cîrîială și o măcăială în sat ! ! !

Se dădu mai aproape de Cireșaru și-i șopti ceva care nu trebuia auzit nici de țăran și nici de ordonanță. Colonelul îl ascultă atent, încruntat, apoi îl privi surprins pe șeful de post :

— Au mulți ? !

— Mulți, dom' colonel, și numai noi ! Asta mă sperie pe mine !

— Nu sînt falși, dom' șef ! zise moale țăranul și, uitînd unde se află, scuipă printre dinți, ceea ce îl făcu să-i spună speriat colonelului, ca o scuză : Au fost ai noștri la bancă. „Nu fiți îngrijorați, le-a zis unul de-acolo, sînt bani foarte buni !“ Așa că ce să mai...

— Le-ai vîndut și dumneata ? ! întrebă colonelul acum iritat de-a binelea.

— Le-am vîndut tot ce se poate mînca ! mormăi supărat nea Ilie. Dar în glasul lui se simțea și o oarecare satisfacție. Numai vaca și caii ăștia i-am păstrat.

— Dar gîndește-te mai departe ! îi ceru colonelul. Nu sînt alimente pe piață, încep spargerile la magazine, jafurile prin casele celor care au. Pe urmă, ăștia din fabrici, din docuri or să-și pună coada pe spinare și vor ieși în stradă cu sufertașele goale, urlînd că guvernul... De fapt vorbesc la pereți... Și cine-ți garantează ție, țăran, că ăia care au jefuit magazinele nu se vor urca în camioane să jefuiască și în comune, că arme au ! Ești legionar ? !

— Eu ? ! ! se miră țăranul. Să spună dom' șef !

— Nu e, domnule colonel.

Cireșaru își ieșise din sărite și își strîngea, furios, mantaua la piept :

— Dacă era, te puneam să-l împuști pe loc.

— E la locul lui ! își întări plutonierul mărturia.

— Atunci de ce faceți prostii, oameni buni ? ! se înmuie colonelul.

Din casă se auzi o voce ascuțită, plîngătoare :

— George, treci la masă !

„Gata, a început !" se sperie șeful de post.

— Vin acum ! îi răspunse colonelul, întorcîndu-și capul spre fereastra deschisă. Apoi îl fixă din nou pe plutonier :

— Ce necaz ai, Barabaș ?

Venise timpul să se lămurească rostul acelei vizite. Înainte de a vorbi însă, șeful de post îi spuse țăranului să scoată căruța afară din curte. Nea Ilie se sculă și, îndreptîndu-se spre cai, îi șopti plutonierului :

— Nu uita de ce te-am rugat, dom' șef !

— Nu uit ! îi promise; tot în șoaptă, plutonierul, întorcîndu-se spre ordonanță.

Gheorghe ascultase cu nesaț tot ce se spusese despre sat ; îi părea rău că nu e acum la el acasă, să se tocmească cu nemții. Ce știa o femeie ! Așa că, dus pe gînduri, nu pricepu de ce-i spusese șeful de post ăluia să scoată căruța din curte și nici nu băgă de seamă nemulțumirea cu care îl privea Barabaș, așteptîndu-l să se retragă mai încolo, că ce fusese de spus pentru toți se spusese. Acum urma o chestiune confidențială, dacă poate el să priceapă ce înseamnă una ca asta. Dar, întrucît Gheorghe nu se mișcă, șeful de post rămase derutat ; nu putea să-i ordone soldatului să-i lase în pace, atîta timp cît comandantul Legiu-

nii de jandarmi era de față ; Cireșaru s-ar fi putut supăra că un plutonier îi comandă ordonanței lui.

— Să trăiți, dom' colonel, începu el nesigur, eu mă zbat de ani de zile... Nu că mă laud, eu... De cînd m-am hotărît să vin la dumneavoastră, n-am mai avut liniște. Că mă tot întrebam : Ce i-o place dînsului ? Pentru noi sînteți...

— Ce bălmăjești, mă, acolo ? se miră Cireșaru, uitîndu-se iritat la plutonier.

Întîlni astfel ochii rugători ai șefului de post, care i-l arătară pe Gheorghe. Și, ca să fie convins că a fost înțeles, Barabaș adăugă repede :

— Nu pot să vă spun mai mult, dacă...

De fapt, prezența ordonanței îl deruta pe Barabaș fiindcă nu-și putea juca scena pe care și-o pregătise el încă de acasă.

Colonelul pricepu, dar ezită o clipă să alunge ordonanța, pe considerentul că Gheorghe e prost și tot n-ar pricepe nimic. Pînă la urmă însă îi zise moale :

— Tu ce cești gura ?

Scos brusc din gînduri, soldatul zvîcni în poziție de drepți, așteptă cîteva clipe neclintit să vadă ce urmează, apoi se întoarse și porni agale spre grajd, de unde se auzea guițatul purcelului.

— Ei, ia zi, Barabaș !

— Domnule colonel, mi s-au făcut copiii mari și trebuie dați la liceu...

— Și cine te împiedică ? se miră Cireșaru.

— N-aș vrea să stea la gazdă, dom' colonel, că știți cum e la străini...

— Dă-i la internat.

— Numai dumneavoastră mă puteți înțelege, că și eu...

Vocea plutonierului tremură, după care se frînse, pînă se stinse într-un gîjîit neplăcut. Tuși scurt, de parcă i-ar fi stat o flegmă în gît, apoi lăsă privirile în jos, convins că superiorul lui a înțeles foarte bine ce-i cere și că acum el așteaptă ca dumnealui să se gîndească la ce l-a rugat și să-i hotărască soarta.

Colonelul căzu într-adevăr pe gînduri. Ce-i cerea acest subordonat — voia să spună fața lui concentrată — nu

era o treabă ușoară. Dar nici să-l lase pe om cu rugămintea pe buze, cînd a fost atît de *drăguț*, nu putea. Ar fi vrut să-l ajute, dar cum ? Zise cu părere de rău :

— N-am pe cine trimite la Vadra în locul tău !

Plutonierul sălță vesel capul, spunînd curajos :

— Sînt atîția la cancelarie, dom' colonel, care s-au săturat de învîrtit hîrtiile.

— Din gură e ușor de zis că s-au săturat, dar arată-mi-l pe ăla care lasă, de bunăvoie, pavajul de dragul noroaielor ! Numește-mi unul !

— Doi vă spun, domnule colonel ! îl anunță victorios Barabaș. Am vorbit cu ei și vor să se ducă. Mi-au zis că fac și cinste dacă le las lor locul.

— Care-s ăia ? ! șopti surprins colonelul.

Se părea că nu-i vine să creadă, că așa ceva nu s-a mai pomenit. Doi, nu unul, din plutonierii Legiunii de jandarmi să vrea să se ducă la un post, cînd aici aveau tot ce le trebuie : casă, școală pentru copii, cinema, gale de box, Lacul Sărat, bîlciul din Piața Săracă, circul *Sidolli*...

— Care-s ăia, te-am întrebat ? !

— Nistor și Stanciu ! recită dintr-o suflare șeful de post.

Colonelul își lovi palmele micuțe, ca și cînd ar fi vrut să spună : „Ia uită-te, domnule, ce surpriză îți pot face niște oameni pe care-i comanzi de-atîta vreme !“ Putea să jure că-i cunoaște foarte bine.

— Nistor și Stanciu vor să plece la posturi ? !

— Da, să trăiți !

— Bine, omule, dar dacă la asta visează, de ce nu mi-au raportat ? Încercam să-i ajut...

Șeful de post tăcu respectuos. N-avea nici un rost să-i strice jocul colonelului. Pînă și soldații în termen știau că toți gradații vroiau să fie trecuți la posturi. Nu era nici o afacere să stai la Legiunea de jandarmi că, în afară de leafă, nu-ți mai pica aproape nimic. Așteptai la Crăciun și la Paști să-ți aducă șefii de posturi carne și ouă. Apoi, în oraș erai în permanență în ochii ofițerilor. Orice mișcare *mai așa* era cunoscută, în cel mult douăzeci și patru de ore. Pe cînd într-o comunăăă...

— Mă Barabaş, tu eşti sigur că ăştia vor să se ducă acolo de bunăvoie ? !

— Să n-apuc să-mi văd copiii şi nevasta, dom' colonel!

— Hm ! făcu Cireşaru şi căzu pe gînduri. „Măgarul ăsta de Barabaş îmi aruncă praf în ochi cu cei doi copii ai lui, îşi zise. Altul trebuie să fie motivul !"

— Te-aduc la Legiunea de jandarmi dacă-mi spui adevărul !

— Păi, dom' colonel, nu v-am zis căăă...

— Barabaş, mi se răceşte ceaiul ! se răsti colonelul la el.

Argumentul acesta cu răcitul ceaiului îl hotărî pe şeful de post să n-o mai lungească :

— Mi-e frică să mai stau acolo, dom' colonel ! mărturisi el, stînjenit.

Colonelul îşi săltă amîndouă sprîncenele cam pînă la mijlocul frunţii. Era foarte uimit de ce auzise. Deşi nu era prima oară cînd şefii de posturi îl rugau să-i mute *de-acolo*, că le e frică să mai stea în satul ăla. Altfel, zicea cîte unul, el îşi dă demisia şi se apucă de săpat şanţuri, cu metrul, la drumuri.

— De ce, mă ? se interesă Cireşaru calm.

— Nu mai pot, dom' colonel ! gemu plutonierul. Şi nu mi-e de mine. Mi-e de copii şi de nevastă, că-i las neajutoraţi.

Vru să-şi acopere o nară cu un deget ca să-şi sufle nasul, dar se abţinu la timp, mormăind :

— Iertaţi-mă ! Cînd vin seara acasă umblu numai pe mijlocul drumului, că nu ştiu cine mă poate pîndi pe după vrun gard, să-mi dea cu un par în cap...

Şi vocea i se stinse iarăşi în acel gîjîit care lăsa impresia că e gata să plîngă. Întoarse capul şi dădu cu ochii de Gheorghe, care stătea în uşa grajdului şi scărpina purcelul pe burtă. Godacul gemea uşor, mulţumit, în timp ce soldatul căsca gura la superiorii lui, nevenindu-i parcă să creadă că vede un plutonier de jandarmi smiorcăindu-se. Barabaş se înfurie brusc, uită că e şi colonelul alături şi se răsti la ordonanţă :

— Ce caşti gura, mă ?

Purcelul tresări, scoţînd un grohăit scurt. Gheorghe însă nu se clinti. Prefăcîndu-se a fi tare de-o ureche, strigă îndatoritor :

— Ordonaţi ? !

Colonelul îi reteză însă pofta de joacă, printr-un ordin scurt :

— Du-te de-aici, soldat !

După ce ordonanţa intră iar în grajd, cu purcelul în braţe, îi spuse plutonierului :

— Hai, Barabaş, vino-ţi în fire, că mă aşteaptă cu masa.

„Eu îs pe marginea gropii şi lui îi arde de masă !" nu se putu opri să nu constate şeful de post.

— Vrea cineva să te omoare ? ! îl cercetă colonelul, îndulcindu-şi oarecum glasul. Dar plutonierul tăcu în continuare, privindu-şi trist cizmele prăfuite. Cine ? ! insistă colonelul. Legionarii ? !

— Ai lui Tudor Chivu, mormăi şeful de post, înghiţind cu greu, ca şi cînd i s-ar fi pus un nod în gît. Dar să ştiţi, se învioră el pe neaşteptate, că nu mi-e milă numai de ai mei. Îmi pare rău şi de nenorociţii ăia, care, proşti cum sînt, or să mă omoare, fără să se gîndească la ce-i aşteaptă pe ei după aia...

Colonelul îl privi scurt, bănuitor, vrînd să se convingă dacă şeful de post nu încearcă să-i îmbrobodească, depăşind însă măsura prefăcătoriei, admisă de la început în asemenea situaţii. Dar Barabaş părea foarte convins de adevărul celor spuse, fiindcă insistă :

— Ei sînt ţărani, mare parte neştiutori de carte, ce ştiu ei c-or să păţească în cazul...

— Ce-au cu tine ? se interesă Cireşaru plictisit.

— Să se răzbune, dom' colonel. S-a întîmplat un caz la moşia domnului Ciocardia, în care este amestecat Vasile, unul din băieţii lui Tudor Chivu...

Comandantul Legiunii de jandarmi nu-l mai ascultă. Începu să-şi îmbrace, nemulţumit, mantaua pe mînecă, gîndindu-se că trebuie să-l aducă pe acest şef de post la Brăila. Liniştea şi siguranţa lui de aici depindeau într-o foarte mare măsură de liniştea şi siguranţa oamenilor lui de la posturi. Dacă ăia fac pe ei de frică, ţăranii vor prinde curaj. Că se fură şi se omoară între ei nu-i mare nenoro-

cire, dar sînt conacele și armanele boierești unde, dacă lași hoția să intre fără s-o pedepsești fără milă, riscă el să primească vreo observație de la Inspectoratul General al Jandarmeriei...

— Eu știu sigur că mașina de smîntînit laptele este la Vasile Chivu, zise Barabaș în șoaptă, ca și cînd i-ar fi spus comandantului său un mare secret, dar — pentru că Frigioiu nu l-a plătit — bătrînul zice că de i-o iau lui fi-su, săr toți pe mine și mă zdrobesc.

— Cu martori ? întrebă colonelul, încă pe gînduri.

— Nuuu, dom' colonel! se apără plutonierul. Păi ce, era prost ? Tudor Chivu a stat ani de zile la ocnă, știe cum să se ferească... Mi-a zis la ureche. S-a dat ușor pe lîngă mine și mi-a șoptit : „Barabaș, pînă aici ți-a fost dat să trăiești !" Eu, că de ce mă, nea Tudore, că eu nu-mi fac decît dato...

Pe de altă parte, se gîndea Cireșaru, din moment ce sînt la Legiunea de jandarmi reangajați care vor să plece la posturi, să mai pună osînză pe ei, de ce i-ar opri ? Că cel care se duce acolo vrea să se remarce, face ce crede că trebuia să fi făcut cel dinaintea lui și n-a făcut. Țăranii stau un timp la pîndă, fără să acționeze. „Cu cît o să-i schimb mai des, își încheie seria gîndurilor, cu atît o să fiu și eu mai liniștit".

— Bine, mă Barabaș, o să-ți trimit pe cineva să-i dai în primire.

Plutonierul înțelese că și-a supărat comandantul, dar ce putea să mai facă ? Salută scurt, zicînd un *Să trăiți !* îndurerat, făcu întoarcerea regulamentară și se îndreptă spre poartă.

— Ia stai !

Șeful de post se răsuci iar cu fața la colonel, ascultînd țeapăn.

— Nemții cumpără și viței ? !

— Cumpără, dom' colonel.

— Bine, mă, atît am vrut să știu, că luna viitoare e ziua nevesti-mii și voiam să tai unul. Dar dacă ăia au luat tot...

— Se mai găsește, dom' colonel ! zise Barabaș și fruntea i se lumină.

Colonelul stătea posomorît, ceea ce îl făcu să înțeleagă că superiorul nu-l iertase de tot. Bănuiala lui se adeveri cînd Cireșaru îi ordonă categoric :

— Te duci direct acasă. S-a înțeles ? !

— Da, să trăiți !

Colonelul nu consideră că e necesar să-i explice subordonatului ordinul dat și intră în casă mormăind :

— Panica e contagioasă !

Șeful de post închise poarta cu grijă și, fără să se apropie de căruță, îi spuse țăranului :

— Hai, nea Ilie !

Omul, deși stătea de multă vreme cu hățurile în mînă, gata să pornească, nu îndemnă caii s-o ia din loc. După cîțiva pași, plutonierul, neauzind troncăneala căruței în spatele lui, se opri mirat :

— Ce dracu' faci, mă nea Ilie ? !

Țăranul se uită la el într-un fel curios. Vedea bine că șeful de post e supărat, dar nici el nu era vesel și poate că, dintre cele două supărări, a lui era mai greu de dus. Nu trebuia să plece din poarta asta, fără să știe precis la ce se poate aștepta. De aceea, cînd plutonierul se întoarse contrariat, el șopti sfios, să nu-l supere mai tare :

— Pentru mine ați vorbit, dom' șef ? !

Barabaș nu pricepu imediat despre ce și cu cine trebuia să vorbească. Apoi își aminti că țăranul îl rugase ceva încă de cînd se dusese la poarta lui să-l întrebe dacă nu-l repede și pe el pînă la Brăila. „Merg, dom' șef, zisese Ilie, dar am și eu o rugăminte !" Ei, și rugămintea ăstuia o uitase. Dar acum nu putea să se mai întoarcă la colonel, să-l scoale de la masă, că ăla s-ar înfuria și i-ar lua înapoi promisiunea. Așa că preferă să-l mintă :

— Am vorbit, nea Ilie !

— Și ce-a zis, dom'șef ? ! întrebă țăranul cu sufletul la gură.

— Ca să n-ai nici o grijă. În caz de ceva, contingentul dumitale nu-l concentrează.

— A zis dumnealui că nu-l ia pe '912 ? !

— Nici pe '912, nici pe '913 și nici pe... Ia numai tineret și dacă, dacă se va ajunge la contingentul'918.

— Păi, din ăștia tinerii să ia, dom' șef, că n-au casa plină de copii, ca noi. Gîndește-te că dacă eu mă prăpădesc... Nu vă urcați în căruță ? !

— Nu, că-mi zdruncină și mațele din mine !

Barabaș porni pe lîngă garduri, fără teamă c-o să-i dea cineva cu un par în cap.

Capitolul III

Dorina spăla rufe. Un capăt al albiei îl pusese pe pat, fixat între două perne desfăţate, iar celălalt capăt pe un scaun, între două cărămizi. Pe plită fierbeau, în bună înţelegere, cazanul cu rufe, oala cu ciorbă de varză şi cratiţa cu tocană. Fiecare pe ochiul său. Aburul din cele trei vase se ridica spre tavan, apoi o cotea spre fereastră. Aici se lipea de sticla rece şi imediat se transforma în lacrimi, alunecînd spre pervaz, unde băiatul aştepta, încruntat, să le adune cu degetul într-o băltoacă mai mare, pe care să poată pluti băţul de chibrit.

În pat, o fată, de vreo zece-unsprezece ani, numai într-o cămaşă, scria sau se prefăcea că scrie, pentru că stătea cu privirile mai mult pe fereastră.

Din cînd în cînd, Dorina se uita la ceasul de pe masă. Era vechi, cu cadranul îngălbenit de vreme, iar minutarul se strîmbase niţel, nimeni nu mai ştia în ce împrejurare. De la oalele ce fierbeau pe plită şi apa din albie, geamul i se aburise, aşa că locomotiva din spatele lui — care pufăia de-atîta vreme, dar nu ajungea nicăieri — aproape că nu se mai vedea. Numai tic-tac-ul îi rămăsese tînăr. Bătea ca o inimă sănătoasă, în pieptul unui bărbat serios, care nu se teme de evenimente, oricît de grave ar fi ele. Şi asta, poate, o făcu pe Dorina să se întrebe tot mai alarmată : Unde-i este bărbatul ? A trecut de unu. „Unde l-or fi trimis ? Şi s-a dus singur sau împreună cu alţi reangajaţi ?“ Spuma din albie, la care îşi întoarse ochii, n-avea cum să-i răspundă : un conglomerat de băşici albe, clare fiecare în parte, dar de nepătruns cînd se uneau cu toatele — exact ca întîmplările vieţii.

De aceea, nevasta plutonierului Stanciu revenea de fiecare dată la camera lor, la lucruri, la copii — uite, focul ăla e gata să se stingă...

— Tutuș, mai pune cîteva lemne! îi porunci ea băiatului.

Acesta n-o luă în seamă. Forță cu latul palmei alunecarea cîtorva picături de pe la mijlocul geamului, pînă ajunseră pe tocul ferestrei. Aici nu mai avu ce le face; trebuia să aștepte pînă aveau să se scurgă pe pervaz. Poate de data asta reușeau să salte bățul de chibrit.

— Tutuș, cu cine vorbesc ?!

— Eu le-am adus din magazie, protestă băiatul fără să se întoarcă.

— Vin la tine, să știi!

Ei, acum trebuia să facă ceva. Nu de alta, dar în momentul ăla maică-sa storcea un cearșaf. Și decît să-l plesnească cu el ud... Se întoarse și-și începu apărarea: programul făcut de taică-su era clar pentru amîndoi: aia, aia, aia, aia face Tutuș, adică el, iar aia, aia, aia, aia face Mima, adică soră-sa. Treburile lui erau pe-afară, iar ale soră-sii în casă. Pusul lemnelor pe foc, dacă mai era nevoie să spună, îi revenea ei. A, dacă maică-sa ar fi fiert rufele afară...

După ce-i aminti maică-sii aceste lucruri arhicunoscute în casa lor, încheie supărat:

— De ce să fac eu trebile ei ?!

— Nu vezi, prostule, că-și scrie la Artimetică ?!

— Și ce dacă ?! Ea s-a învățat să stea în pat și să-i facă alții trebile! Tace și nici nu se îndură să deschidă gura, să-mi spună cu frumosul: „Mă Tutuș, tot ești tu cu spatele la plita aia, întoarce-te și bagă două lemne în foc, să nu mă mai dau eu jos din pat, că s-ar putea să vărs cerneala!" Sau altceva, dar cu frumosul.

Maică-sa rămăsese cu mîinile sprijinite de fundul albiei, cu spuma pînă la cot, și-l asculta încîntată. Vorbește ca un om mare! păreau să spună ochii ei. Dar ca să nu-i dea nas, porni hotărîtă spre el, cu mîna ridicată. Nu-l lovi însă, ci doar observă nemulțumită:

— Încăpățînat te-ai mai făcut!

Apoi puse cîteva lemne pe foc și, după ce închise ușița de tablă, adăugă amenințătoare:

— Vine el taică-tu !

— Şi ce dacă !

Scăpat de chelfăneală băiatul prinse curaj :

— Păi, nu-i aşa ? ! Eu băgam cîteva lemne, că nu-mi cădeau mîinile, şi nu mai trebuia să-ţi laşi matale albia să pui pe foc.

— Taci, Bălşănoaio, taci, că mi-ai împuiat capul ! zise în sfîrşit Mima, din pat, nemaiputîndu-şi stăpîni rîsul.

Porecla asta îl făcu pe Tutuş să uite şi de picăturile de pe geam şi de chibrit. În primul rînd că-i o ruşine să-i spui unui băiat că seamănă cu o femeie. În al doilea rînd, Bălşănoaia asta era o babă din Drăcşani, despre care maică-sa le povestise că trăncănea toată ziua, legîndu-se de oricine şi băgîndu-se neîntrebată în vorbă. Era clar de ce trebuia să se repeadă la soră-sa.

Mima însă îşi cunoştea omul. Pînă să ajungă Tutuş la ea, luă călimara cu mîna stîngă, ferind-o, şi se lăsă pe spate. Îl aştepta. În clipa în care băiatul se urcă în pat, neţinînd seama de strigătele maică-sii, ea, fără să-i pese, nerușinata, ridică un picior şi-l lovi, rîzînd, drept în capul pieptului, dîndu-l de-a berbeleacul. Asta n-ar fi fost nimic, lovituri mai primise el, dar în cădere, Tutuş se lovi de scaunul pe care se sprijinea albia şi o răsturnă, cu rufele şi cu zoaiele peste el.

Palma udă a Dorinei se abătu cu furie peste ceafa şi peste spinarea băiatului. Tutuş ţipă, dar nu de durere, ci ca s-o intimideze pe maică-sa ; stăteau într-o casă cu mulţi chiriaşi şi cuvîntul de ordine al lui taică-su fusese întotdeauna : „Făceţi ce-oţi şti, dar să nu ne afle nimeni cum trăim !"

— Să nu scoţi o vorbă ! strigă maică-sa la el, continuînd să-l bată.

Dar el ţipă mai tare şi atunci femeia, speriindu-se de zarvă, îi porunci :

— Treci de te schimbă, măgarule !

Fu scos dintre rufe, pus în picioare şi îmbrîncit în camera curată, fără sobă, să-şi ia altă cămaşă şi alţi chiloţi. Soră-sa era gata-gata să se înăbuşe de rîs, acolo, în patul ei.

Dar veselia fetei nu dură mult. După ce termină cu băiatul, Dorina se întoarse spre ea, ameninţătoare :

— Şi tu ce-ai găsit de rîs, nerușinato ?!

Rîsul dispăru, ca la comandă, de pe chipul fetei, ochii i se măriră, iar glasul i se făcu cît un firişor de lînă moale :

— Nu da, mămicuţo !

Maică-sa însă nu se lăsă înduioşată de această rugăminte ; ştia cît de prefăcută putea să fie Mima cînd îi trebuia ceva sau cînd voia să scape de bătaie. Ridică mîna şi jap, jap. Faţa adevărată a fiică-sii ieşi imediat la iveală ; văzînd că nu i-a mers, aruncă furioasă călimara, văicărindu-se :

— El sare la mine şi matale mă baţi că m-am apărat ?!

Dorinei însă nu-i mai ardea de ce spunea fiică-sa. Se uita şi parcă nu-i venea să creadă că rufuşoarele ei de pat, cu danteluţă făcută în igliţă, albite şi scrobite, stăteau acum pe rogojină, la un loc cu cele nespălate, stropite de dracu — un om nu putea face aşa ceva —, cu cerneală albastră. Şi nu mai ştiu ce să facă. Se uita prostită, cînd la fată, cînd la rufe :

— Bine, mă Mimo, şopti ea nedumerită, asta-i treabă de copil sănătos ?!

De data asta fata o băgase pe mînecă. Sări din pat şi-şi lipi capul de pieptul maică-sii, scîncind speriată.

— Iartă-mă, că nu mai fac !

Era clar că nu se mai prefăcea. Maică-sa o împinse uşurel, spunîndu-i cu amărăciune :

— Lasă-mă, că nu ştiu cui i-oi semăna !

Îngenunche şi începu să strîngă într-un lighean rufele pătate, separat de cele care scăpaseră neatinse de cerneală. Cînd era supărată *făcea bot*, adică buzele i se ţuguiau, iar mustăcioara abia vizibilă de deasupra lor devenea evidentă, ca şi cînd perişorii negri s-ar fi zbîrlit, ca părul pe spinarea unui animal care se sperie sau se înfurie.

Din camera cealaltă veni băiatul, curat îmbrăcat, cu părul lins, puţin înfrigurat. Stătu o clipă pe gînduri, neştiind cum ar fi mai bine să se poarte după bătaie. În cele din urmă, găsind că e mai cuminte să uite totul, se îndreptă liniştit spre Mima, cu un pieptene în mînă :

— Alege-mi cărarea !

— Se spune *te rog !*

— Te rog !

Și în timp ce fata îi aranja freza, maică-sa le ținu, cu lacrimi în ochi, obișnuita morală, pe care ei o completau în șoaptă, străduindu-se să nu pufnească în rîs :

— Au alții, Doamne, cîte o casă de copii, dar nu-i simte lumea cînd calcă. Uneori n-au ce mînca, altcori n-au ce îmbrăca, dar e numai inimă în ei. Toată ziua : „Ce mai facem, mămico ? Ce mai e de făcut, tăticule ?...

— Nu le stă o clipă mîinile și picioarele ! îi șopti fata la ureche lui Tutuș.

— Nu le stă o clipă mîinile și picioarele, continuă Dorina, neauzind și nevăzînd nimic, aplecată peste lighean cum era. Cînd se așază la masă te și miri de ce se mai așază, că ce au dinainte ar ajunge să se satur...

— O vrabie flămîndă...

— ...O vrabie flămîndă ! De ce mă îngini, măgarule ? !

— Nu da, se rugă Tutuș fugind în pat, că ești udă pe mîini și de-abia m-am primenit !

Dorina săltă ligheanul cu rufe, poruncindu-le copiilor :

— Tutuș, așază albia la loc ! Mima, șterge apa de pe jos !

Și în timp ce copiii făceau, cam în silă, ce le spusese maică-sa, ea continuă morala :

— Nu vă cer să ridicați pietre de moară. Doar să învățați și să mă ajutați cu mărunțișuri, că de-aia m-am chinuit cu voi cînd erați mici. Noi, la tata...

Grigore Udubeșteanu fusese un om aspru, neîndurător aproape cu copiii lui, fie că erau fete, fie că erau băieți ; toți trebuiau să alerge, să se miște repede și eficient, nimeni să nu stea. Ca să aibă de toate, fiecare membru al familiei era dator să muncească din greu. Dorina zicea că a rămas mărunțică fiindcă a apăsat-o cobilița în jos ; de la șase-șapte ani fusese obligată să ia garnițile și să care apă de la fîntîna *din vale*. Urca dealul strîngînd din dinți ; căuta să nu se împiedice, să nu atingă pămîntul cu fundul căldărilor. Dacă vărsa vreuma, taică-su o trimitea înapoi să aducă alta. Crisparea aia de sub cobiliță îi marcase fața pentru toată viața. Chiar și acum, cînd mergeau la vreo petrecere și rîdea, cutele de pe frunte nu i se șterseau niciodată de tot, iar maxilarele nu i se descleștau com-

plet, din care cauză rîsul ei semăna cu o roată care se dezumflă.

Dar nu mai apucă să le spună întreaga poveste a copilăriei ei, că se auzi ușa de la marchiză. Venise capul familiei. Și, după cum pufnea pe nas în timp ce se dezbrăca, copiii înțeleseră, îngrijorați, că era supărat.

Cînd intră, toți rămaseră uimiți de cum arăta. Portretul capului de familie, în zilele obișnuite, era următorul : ras, cu părul, deși rărit, pieptănat cu grijă. Nasturii, catarămile, ca și galoanele de alamă îi străluceau, iar curelele centurii și diagonalei erau date cu ceară. În plus, mirosea frumos, a ceva indefinit — un amestec de parfum, piele, haine cazone, aer curat și tutun. În ochi avea o sclipire ironică atunci cînd îi măsura pe toți, pe îndelete, cu calm, cu indulgență, ca și cînd i-ar fi văzut — inclusiv pe nevastă-sa — prea mici, prea neajutorați.

Or, acum, barba îi crescuse foarte mult de ieri pînă azi, în jurul capului dunga roșie lăsată de cască era foarte adîncă și aproape neagră de praf și transpirație. Pe tîmplă era mînjit cu vaselină, ca și cînd și-ar fi dat cu unsoare pe o pecingine — semn că intrase cu capul pe sub mașini, prin magazii murdare, pe după dulapuri. Un nasture de la veston îi lipsea, cizmele i se albiseră de praf, bombeul le era roșcat, lovit de pietre, zgîriat. Dorina, în special, remarcă toate acestea într-o fracțiune de secundă. Înțelese că s-a întîmplat ceva, dar nu pricepea ce anume. Și, cu simțul acela al femeii care își cunoaște omul de atîția ani, știindu-i după față temperatura corpului și după respirație dacă e beat, bolnav sau necăjit, înțelese că bărbatu-său trecuse printr-o grea încercare.

Stanciu apucase să dea bună ziua, dar rămăsese în prag, cu ochii ațintiți la băltoaca din mijlocul camerei și la rufele din lighean stropite cu albastru.

— Ce-a fost aci ? se interesă, dar — ca și colonelul Cireșaru — nu ca să afle, ci ca să i se confirme bănuiala.

— S-au bătut ăștia doi, oftă Dorina.

Vru să-l întrebe : „Dar tu ce-ai pățit, de ce-ai fost chemat cu noaptea în cap ?“ însă renunță. Îl ocoli pe bărbatu-său și se duse să închidă ușa care despărțea camera

de marchiză. Stanciu continua să stea nemişcat, în acelaşi loc. Dezordinea din casa lui îi reamintise imediat de curăţenia, eleganţa şi rafinamentul din locuinţa avocatului Anton. Nu voia aşa ceva, dar o casă mai mare, la ţară, da ! Ce îl supăra însă mai tare era familia. Venind acasă, era convins că toţi ai lui ar fi trebuit să-l întîmpine cu toate în ordine, în curăţenie, şi, bineînţeles, cu recunoştinţă. Să-l apere adică de micile mizerii, aşa cum el îi apără de marile nevoi. „Or şti ei cum şi cît îmi sînt datori pentru viaţa pe care o duc ? se întrebă. S-ar putea să nu ştie, fiindcă nici eu nu le-am zis tot ce fac, ca să aibă cu ce trăi, cu ce se încălzi şi ce îmbrăca!" Însă orice-ar fi, la liniştea din casă are dreptul. Şi ei trei au datoria să i-o asigure cînd vine frînt de oboseală. „Mai şi spală ! se înfurie Stanciu pe nevastă-sa. Nu putea să termine pînă la venirea mea, că, uite, e ceasul unu şi ceva ?"

Dar lucrurile astea i le mai spusese Dorinei. Chiar şi copiilor le atrăsese atenţia că, în clipa în care vine el de la Legiunea de jandarmi sau de pe unde umblă, toţi să-şi facă treburile în linişte. Pentru că el mai are multe chestii la care să se gîndească. Nu înseamnă că, dacă s-a dezbrăcat în marchiză de manta, s-a dezbrăcat şi de griji ; el are hoţi de prins, furturi nedescoperite, dosare neclasate, şefi care îl întreabă : „Tu de ce iei leafa, Stanciule ?" „Înţelegeţi ?" îi întrebase. Şi toţi dăduseră grăbiţi din cap, că da. Dar, uite, că nu-i adevărat. Ce să le facă ?

Dorina îl privea de lîngă plită, cu coada ochiului, gîndindu-se că bărbatul ei are toate atributele unui cap de familie : sever, autoritar, ca orice jandarm în mijlocul alor lui. Dar, în realitate, azi mai ales, nuuu... Cînd se juca cu copiii, seara, părea mai degrabă tot *nebunul lui Gheorghe Stanciu* din Drăcşani, ăla care se bătea cu ciomagul, care fura ouăle din cuibar şi le dădea la băcănie pe tutun...

Stanciu se întoarse în marchiză. Trecînd pe lîngă oglinda de lîngă uşă aruncă o privire spre ea şi, cu gîndul în altă parte, îşi mîngîie în neştire faţa aspră.

— Aţi dat de dracu ! îi anunţă Dorina pe copii cu satisfacţie.

De fapt, ei îi era mai teamă decît copiilor de bătaia ce urma. Îl știa pe bărbatu-său că dă unde nimerește, și de nenumărate ori îi rugase : „Bate-i, dar dă-le la fund !"

Stanciu se înapoie în cameră cu o curea lată în mînă, dar în loc să se apropie de copii, se opri iarăși în fața oglinzii. Agăță catarama curelei în cuiul de sub ramă, trase de cîteva ori să-i încerce rezistența, apoi își descheie cămașa la gît, pregătindu-se să-și ascută briciul.

„S-a răzgîndit !" își zise Dorina, fără părere de rău. Mima și Tutuș, tocmai pentru că nu le venea să creadă în iertarea asta nesperată, căutau să nu facă nici un fel de zgomot care i-ar fi putut aminti tatălui lor că are doi copii în viață. „Dar cum așa ? !" nu se putu dumiri Dorina. Plecase decis să ia cureaua ca să bată copiii și, nicidecum, să se bărbierească.

De-abia acum se alarmă cu adevărat. Bărbatul ei încălca niște reguli bine stabilite în casa lor. Ce se întîmplase cu el ? Ce-l dăduse peste cap ? Nu l-or fi scos cumva din jandarmerie ?

La gîndul acesta începură să-i tremure mîinile, ca și cînd chiar așa se întîmplase. „Unde o să ne ducem ? începu să se întrebe. Din ce-o să trăim ? Măcar de-am fi apucat să cumpărăm ceva pămînt..." Își reproșă că a fost prea cheltuitoare ; chiar în toamna asta le cumpărase ghete la copii ; să le mai fi tălpuit o dată pe cele vechi și...

Rămase cu privirile ațintite în ceafa lui Stanciu. Fața ei veșnic întunecată îi permitea să-și ascundă gîndurile adevărate pînă și față de bărbatul ei. Cînd o întreba Stanciu : „Ce ai, dragă, de stai bosumflată ?" ea îi răspundea invariabil : „Dar ce-ai vrea să fac ? Să mă hlizesc ca *alea* ?" După care te uiți tu toată ziua, ar fi vrut să adauge, dar se abținea, fiindcă el, polițist, i-ar fi cerut imediat *dovezi*. Or, ea nu deținea așa ceva, pentru că, în afară de piață și, foarte rar, la coaforul din colț, nu se ducea nicăieri singură. „Fiindcă sînt serioasă !" mai spunea uneori. Și era foarte mîndră că nu e ca *alea*. Despre ea nu putea zice nimeni că a vorbit ce nu trebuie, că a făcut gesturi care nu se fac de către o femeie așezată, de o doamnă la urma urmei. În curtea lor toți chiriașii — e drept, foarte rar, pentru că nu se băga în vorbă neîntre-

bată — îi ziceau *madam* Stanciu. Deci reușise să le impună, atitudinea ei era cea care trebuia și era convinsă că nici în spate n-aveau cum s-o vorbească de rău — muncea toată ziua, copiii ei erau curați, mîncați, nu se împrumutau, nu făceau chefuri, din casa lor nu se auzeau înjurături sau bătăi, duminica se duceau decenți la plimbare... Nici bărbatul nu și-l bîrfea, cum făceau unele vecine. Al ei, bun rău cum era, trebuia să și-l păstreze neîntinat de gura mahalalei, fiindcă de renumele lui depindea viitorul ei și al copiilor.

Stanciu însă, la o țuică, împreună cu alți camarazi, se mai scăpa cu cîte ceva despre nevastă-sa : că e cam zgîrcită, că e cam morocănoasă, că nu se prea îngrijește să arate și ea *mai altfel*, cum fac atîtea la oraș. Odată, cînd se amețise puțin — de îmbătat nu se îmbăta niciodată — le făcuse celor cîțiva camarazi cu care era la cîrciuma lui Niculaie Roșu, următoarea mărturisire : „Două lucruri mi-au plăcut mie la nevastă-mea. Unu, că nu vede de departe... Privirea ei bate doar pînă la poartă sau pînă în fundul curții, așa că eu o zăresc pe stradă înainte de a mă descoperi ea. Al doilea, că nu mă ghicește niciodată". Ceilalți reangajați rîseseră, începînd fiecare să-și destăinuiască motivele pentru care se însuraseră cu soțiile lor. Și Stanciu îi ascultase cu interes, convins că, în cazul lui, era așa cum spusese. Nu apucase încă să constate că Dorina nu mai era fata pe care o luase, cu mai bine de doisprezece ani în urmă, de la Grigore Udubeșteanu. Printre străini, orgolioasă, fiind și neștiutoare în multe ale orașului, mereu la pîndă să nu se facă de rîs, toate simțurile ei se ascuțiseră. Pînă și ochii îi băteau mai departe.

Tutuș, bănuind că maică-sa o să le strice socotelile, îi șopti minios :

— Mămico, nu-l zgîndări !

— Dar nu știu ce-i cu el ! scînci Dorina. A uitat el alte lucruri să le facă, dar ca să vă bată, niciodată.

— E nițel răvășit, dar îi trece ! interveni și Mima, vorbind înăbușit.

Neliniștea Dorinei devenise de-acum spaimă. Bărbatului ei i se întîmplase ceva și trebuia să știe ce. Împinse copiii în lături și se apropie de bărbatu-său :

— Ce-i cu tine, Sande ? !

— Ce să fie ? ! tresări el. Adu-mi o ceașcă de apă caldă !

Dar nevastă-sa nu se mișcă, cercetîndu-i de aproape fața cu urme de sudoare uscată pe ea.

— Nu-i mai bați ? !

Stanciu rămase nemișcat, privindu-se întrebător în oglindă. Încet, încet, începu să înțeleagă că pornise la o treabă — bătutul copiilor era pentru el o treabă ca oricare alta — și acum se trezise făcînd altceva. Puse briciul jos și desprinse cureaua din cui.

— Care a început ? ! se interesă el.

— Amîndoi ! oftă Dorina, întorcîndu-le spatele, să opărească din nou rufele.

Asta însemna că-i dă lui bărbatu-său mînă liberă : „Treaba ta, fă-le ce-oi ști, eu nu mă mai înțeleg cu ei". Lui Tutuș nu-i veni să creadă :

— De ce nu faci pe dreptate ? ! Eu am răsturnat albia, dar din vina cui ? ! Apoi Mima a aruncat călimara, cu bună știință, pentru că are nervi la cap. Și atunci cum *amîndoi ? !*

— Vino încoace ! îi porunci taică-su.

Arăta foarte liniștit. Numai în casa lui simțea acea siguranță după care începea să jindulască imediat ce ieșea pe poartă. Aici nu primea, ci dădea ordine !

Îl apucă pe Tutuș de ceafă — gîtul băiatului era subțire, fragil încă — dar el îl apăsă cu hotărîre. Nu-i ardea să-l bată, dar — ca și Cireșaru — încerca să reintre în ritualul firesc al vieții de fiecare zi.

Începu să-l croiască gospodărește, atrăgîndu-i atenția după fiecare lovitură :

— Dacă țipi, primești dublu !

De la prima lovitură, Tutuș se trînti pe jos, băgîndu-și capul sub pat să și-l ferească și, de-acolo, începu să strige înăbușit :

— Lasă-mă că mor !... Am murit !... Ce mai dai, domnule, nu vezi c-am murit ? !

Stanciu nu-l luă în seamă, continuînd să dea cu centura. Îl bătea fără convingere, dar îl bătea, ca și cînd și-ar fi zis că măcar datoria asta trebuie să și-o îndeplinească pînă la capăt.

Spectacolul ăsta însă, cu strigăte înăbușite, o sperie pe Mima mai rău decît o bătaie obișnuită, cu țipete și văicăreli. Văzîndu-l pe Tutuș cum se perpelește sub loviturile lui taică-su, ea trăia, de fapt, trei spaime : una — în fața zvîrcolelilor lui frate-său, a doua — cînd se gîndea că și pe ea o așteaptă același lucru, iar a treia — în timpul bătăii ei, pentru că nu știa cît va ține. De obicei, cînd Stanciu lua cureaua din marchiză să-i bată, se trîntea repede pe pat cu fața în jos, sufocată de frică : „Bate-mă întîi pe mine, tăticuțule !". De data asta începu să țipe :

— Iartă-l, tăticule, că nu e vinovat !

Și strigă așa de cîteva ori. Efectul fu neașteptat : Stanciu încetă să mai dea în Tutuș, privind-o pe fiică-sa cu mare atenție, bănuind că Mima încearcă o manevră nouă, ca să scape ea de bătaie și nicidecum pentru a-l salva pe frate-său. Îl lăsă deci pe Tutuș să se adune de pe jos și se îndreptă posomorît spre fată. Avea acum nevoie de această certitudine cum nu mai avusese niciodată : că măcar în casa lui putea să pedepsească pe cine voia — pe Tutuș, pe Mima și chiar pe nevastă-sa. Toți se smiorcăiau un timp, dar, cînd le poruncea el să tacă, ei tăceau, și în aer nu se mai auzea decît cîte un oftat.

La auzul rugăminților fiică-sii, Dorina, de la plită, întoarse și ea capul, uimită, încercînd să ghicească ce urmărește, de fapt, fata asta, care — după părerea ei — mai nimerit ar fi fost să se nască din ăia de la circ, Vasilache și Marioara, decît din niște părinți serioși ca ei.

— Deci tu ești vinovată ! îi ceru plutonierul fiică-sii să-i confirme încă o dată, dacă mai avea curajul.

— Eu, tăticuțule ! suspină Mima și se lungi pe pat, cu fața în jos, așteptînd să fie bătută.

Era clar ! N-avea decît să ridice cureaua și să lovească. O privi nemulțumit, deși ar fi trebuit să se bucure că fata lui nu mai minte, nu mai dă vina pe alții, că s-a făcut un copil serios. Dar această răsturnare îl speriase : se apucase să-l bată pe băiat, convins că-l pedepsește pentru o boacănă pentru care, fără discuție, merita să fie pedepsit. Și, deodată, fiică-sa îi răsturna această convingere, declarîndu-se singură vinovată. Nici în casa lui, care va să zică, el nu mai poate fi sigur că ceea ce face e într-adevăr bine sau nu.

Nu mai avea nici o poftă s-o bată pe Mima. De altfel întotdeauna o bătuse cu teamă. Oricît s-ar fi răstit la ea, cerîndu-i să nu strige, c-o aud vecinii, ca ţipa cu aceeaşi intensitate, de la prima lovitură pînă la ultima. De multe ori, o băgase cu capul între picioare şi-o bătuse la fund, mai mult de formă, doar-doar o va face să rabde în linişte pedeapsa. Dar ea, necunoscîndu-i intenţiile, se aştepta ca, după loviturile uşoare, să urmeze şi cele puternice. Şi ca să fie mai sigură, începea să ţipe încă de cînd ridica el cureaua. Acum, ca să salveze, cît de cît, aparenţele — pentru că el era jandarm şi o anchetă nu se putea termina oricum — începu s-o întrebe :

— Cu ce te simţi vinovată ?

— Am pătat cearceafurile şi feţele de pernă cu cerneală ! răspunse Mima fără să stea pe gînduri.

— Îţi pare rău ?

— Da, tăticuţule, că mama a zis că mi le dă mie cînd m-oi mărita, şi acum ce mai fac cu ele ? N-o să mă mai măriiiiit...

Şi începu să plîngă în hohote. Taică-su zîmbi obosit. Ca să fie mai sigură că totul s-a terminat, Dorina luă centura din mîna lui bărbatu-său şi i-o aruncă băiatului. Tutuş o prinse din zbor şi ieşi în marchiză, s-o pună bine, minunîndu-se :

— Doamne, proastă mai e soră-mea !

Stanciu se aşeză pe pat, lîngă Mima, împingînd-o mai încolo, atrăgîndu-i însă atenţia că a iertat-o tocmai pentru că a avut curajul să-şi recunoască vina. Fata reveni imediat la viaţă, îl luă pe taică-su de gît şi, în timp ce-l pupa, zise cu impertinenţă :

— Dar să ştii că Tutuş a început !

Maică-sa o privi speriată, ca pe o ciudăţenie a lumii ăstoia, şi-şi făcu grăbită cîteva cruci mărunte.

— Hai, termin-o şi tu cu spălatul ăla ! o întrerupse bărbatu-său.

Ura zilele cînd venea acasă şi o găsea pe Dorina spălînd sau văruind. „O casă fără perdele e ca o cîrciumă cu mesele în mijlocul străzii !" obişnuia el să-i spună nevesti-sii cînd o găsea cu lucrurile vraişte.

Acum, aşteptînd să se pună masa, pufni de cîteva ori, fără să-şi ia ochii de la uşă. Parcă tot aştepta să vină ci-

neva și îi era teamă că acel cineva o să sosească prea devreme, înainte de a fi apucat să mănînce.

De fapt, n-aștepta pe nimeni, mai ales că ce fusese greu, discuția cu Cireșaru, cînd fusese întrebat, trecuse fără urmări grave. „Nu l-ai găsit, Stanciule ? !" „Tot orașul l-am răscolit, dom'colonel ! Poate să vă spună și omul ăsta !" „A scos sufletul din mine !" s-a văitat și Decu. Colonelul i-a măsurat pe amîndoi, din cap pînă în tălpi și, poate, felul cum arătau ei în momentul ăla, i-a înlăturat orice bănuială. I-a făcut semn gardistului să plece, iar lui i-a spus : „Du-te și tu acasă. Poate o să discutăm mai tîrziu !"

Pînă acum nevastă-sa n-a apucat să-l întrebe de ce i-a chemat cu noaptea-n cap la Legiunea de jandarmi, dar cînd se vor așeza la masă, primele vorbe care îi vor ieși din gură la asta se vor referi. În nici un caz nu putea să-i spună povestea cu Anton, că ea ar sări în sus : Ce rudă ești tu cu avocatul ? ! dacă te dă pe tine afară, îți dă Anton să mănînci ? ! și treburi de-astea. Așa că-i va spune o poveste cu niște contrabandiști de pește în bălțile Brăilei...

În spatele lui Stanciu, Mima îi făcea tot felul de semne lui Tutuș, arătîndu-i-l pe taică-su cum stă pleoștit și pufnește pe nas. Ce facem ? întreba ea din priviri. Îl lăsăm așa, în banii lui sau îl punem jos și-i smulgem părul de pe piept ?

Asta era un fel de joc al lor, de zile mari, care începea de obicei seara, cînd Stanciu se așeza în pat, obosit, cu vestonul descheiat la toți nasturii și-o întreba pe nevastă-sa : „Copiii ăștia au mîncat astăzi bătaie ? !" „Nu !" răspundea Dorina, chiar dacă-i mai plesnise de cîteva ori în ziua aia. „Atunci adu-i încoace să-i bat, că trebuie să mă culc. Sînt frînt de oboseală !" Și ei niciodată nu știau cînd vorbea serios și cînd glumea. Așa că-l priveau îngrijorați, iar el se uita la ei pe sub sprîncene, pînă ce mutrele lor se lungeau, devenind foarte triste. Atunci Stanciu îi întreba : „Vă bat acum sau după ce mă dezbrac ?" „După, după !" țipau ei și tăbărau pe el să-l dezbrace. Fata era cu vestonul, iar băiatul cu cizmele. Mima trebuia să tragă doar puțin de veston, pînă ce mîinile lui taică-su nu

mai puteau să se miște în voie. Tutuș însă avea de lucru : încăleca pe un picior de-al lui taică-su, cu spatele la el, și împingea cu pieptul în botul cizmei, dar numai pînă ce laba piciorului ajungea la mijlocul carîmbului. O lăsa, se repezea la celălalt picior și făcea același lucru. *Descălțat* astfel nu mai putea să calce. După care, împreună cu soră-sa, îl trînteau pe plutonier în pat, îi descheiau nasturii de la cămașă și fiecare din ei avea dreptul să-i smulgă cîte un fir de păr, drept pedeapsă că îi speriase degeaba. De fapt, jocul începea la alegerea firului. Prindeau cîte unul între degete, trăgeau de el, Stanciu se văita („Ce copii răi am !"), dar nu-l smulgeau — era prea subțire. Alegeau altul, trăgeau, taică-su îi amenința („N-o să vă dau nici un pogon de pămînt cînd v-oți face mari ; să vedem din ce-o să trăiți !"), dar nu-l smulgeau nici pe ăla — era prea scurt. Și, tot așa.

Indirect, în jocul ăsta se amesteca și Dorina. De la plită, de la masă sau de lîngă dulap, îi îndemna, îi sfătuia pe copii cum să facă, deși înțelegea că astfel autoritatea tatălui asupra copiilor ar putea să scadă. Pentru că, dezbrăcat și descălțat *fără* să fie dezbrăcat și descălțat, cu mîinile blocate și cu piciorele împiedicate de cizmele care îi atîrnau, de parcă și-ar fi rupt fluierul picioarelor, plutonierul nu mai arăta a jandarm, nici măcar a militar obișnuit, ci ca un civil pe care cineva l-a silit, în bătaie de joc, să-și pună pe el, cum a dat Dumnezeu sau cum s-a priceput, cîteva boarfe cazone. Mai știa însă și altceva : că în acest joc rîsul copiilor putea fi auzit și de vecinii din curte. Cînd îi bătea se răstea la ei să tacă, dar cînd era vorba de rîs, îi încuraja să hohotească cît mai tare, să afle ăia că în familia plutonierului totul este în regulă, au ce le trebuie, e armonie. Acesta era unul din motivele pentru care ea, Dorina, îi instiga pe copii la joacă. Celelalte motive erau mai neclare, însă tot așa de necesare. Știa că în jocul ăsta bărbatu-său se liniștește, se calmează, și — după aceea — ea putea să-l întrebe ce-a mai fost la Legiunea de jandarmi, ce-a zis ăla, ce-a făcut Stanciu al ei, dacă șefii sînt mulțumiți de el...

— Nu vrei să te dezbrăcăm, tăticule ? întrebă fata grijulie.

Dorina fu convinsă că el o să zică da și se pregăti nu numai să rîdă de felul cum se *prostește un om*, dar și să-l descoasă pe bărbatu-său despre întîmplările din dimineața respectivă. Stanciu însă scutură tăcut din cap. Nu ?!

— Ce-ai, dragă, de ești supărat ?! îl întrebă ca aproape furioasă.

— N-am nimic...

— Ei, ai tu ceva ! insistă Dorina. Uite, copiii vor să se joace cu tine, și tu... De ce te-au chemat ?

Stanciu avea de-acum răspunsul pregătit :

— Nu m-au chemat numai pe mine...

— Toți au fost aduși la ora aia ?!

— Toți !

Ei, dacă au fost chemați toți, pe ea altceva n-o mai interesa. Orice nevastă de militar se speria cînd comandantul îl chema numai pe *al ei*. „Ce-o mai fi făcut ?! se întrebă neliniștită. Nu l-or da afară ?! Și noi încotro o apucăm ?!" Cînd îi chema pe toți era bine. Orice i s-ar fi spus bărbatului ei să facă, dacă erau mai mulți n-avea de ce să se îngrijoreze. Așa că Dorina se apucă să pregătească masa.

Mima se repezi să ocupe locul de la mijlocul patului, punîndu-și grăbită o pernă sub fund. În stînga ei avea să se așeze maică-sa, iar în dreapta taică-su. Tutuș urma să stea pe unicul scaun liber — celălalt era sub albie. Se uită urît la soră-sa („Ți-arăt eu ție !"), dar ea scoase limba la el. Se știa de-acum că toate treburile care s-or mai ivi în timpul mesei le va face el. Cînd taică-su va zice : „Copii, aduceți o cană cu apă !", Mima o să miorlăie : „Eu nu pot să ies de-aici, tăticule, că m-aș duce !". Și el, Tutuș, va trebui să se scoale, să ia cana și să iasă în marchiză, unde se află căldarea cu apă de băut. De multe ori găsea căldarea goală și se întorcea înapoi : „Nu-i apă !" „Du-te și adu, ce vii să ne spui nouă !" zicea Mima revoltată. Și părinții o aprobau. Tutuș lua furios căldarea și se ducea în stradă, *la canal*. Sau — după ce toți începeau să mănînce — taică-su zicea uimit : „N-am și eu, dragă, un ștergar să-mi pun pe genunchi ?!" Atunci maică-sa se uita rugătoare la băiat : „Scoal', Tutuș și ia unul din dulap, că-s tare obosită !" Și el trebuia să se scoale, bombănind că prea o corconesc pe fata asta, și-or să vadă ei ce o să

pățească cu ea la bătrînețe. Nici o cană cu apă n-o să le dea ! Iar maică-sa, ea care-l rugase atît de mieros să se scoale, după ce-l vedea cu ștergarul în mînă, îi zicea cu răceală : „Nu mai dondăni atîta, că nu ți-au căzut galoanele !"

Stanciu se așeză la masă, dar prima lingură de ciorbă îl fripse. Împinse farfuria, zicînd liniștit :

— Las-o să se mai răcească ! După care stătu cîteva clipe cu privirile ațintite spre ușă... Începusem deunăzi să vă spun despre plutonierul Stan !

Mima mormăi ceva cu gura plină — pe ea n-o frigea ciorba — și-i făcu semn, cu lingura, lui taică-su să vorbească, să nu se uite la ea, că ea îl ascultă.

— Treaba asta s-a întîmplat la Movila Miresii continuă Stanciu, dar tocmai în momentul ăsta se auziră ciocănituri în ușa de la marchiză.

Toți puseră lingurile jos, în afară de Tutuș, care continuă să soarbă conștiincios. Întreaga sa atitudine voia să spună că lui nu-i păsa că bate cineva la ușă. Nu se vine în vizită la ora prînzului. Sau, dacă îi pasă altcuiva, n-are decît să se ducă și să deschidă.

— Ia vezi, Tutuș, cine e ! zise taică-su îngrijorat.

— Păi sigur, tot eu !

Aruncă lingura și se sculă furios.

Afară era un soldat sașiu, care, cu un ochi spre lada de gunoi, iar cu celălalt privind clanța ușii, se interesă dacă dom' toner e acasă.

— E acasă ! îi comunică Tutuș cu satisfacție.

— Zi-i să vină de-ndată la dom'colonel !

— Mănîncă ! îi atrase băiatul atenția.

— Mi-a ordonat să nu vin fără dumneaului, zise soldatul posomorît.

Tutuș reveni vesel în casă și îl anunță pe taică-su satisfăcut — să vadă și el cum e cînd te scoală cineva de la masă :

— Te cheamă colonelul !

Dorina sări ca arsă :

— Stai și termină de mîncat !

— Soldatul așteaptă afară ! o preveni băiatul.

Stanciu împinse puțin masa, să-și poată trage picioarele, dar nu se sculă. Se uită cîteva clipe dezorientat în jur, de parcă se trezise atunci din somn și nu știa unde se află sau nu mai ținea minte unde și-a pus haincle cînd s-a dezbrăcat, apoi împături cu grijă șervetul. Nevastă-sa îl privi intrigată, mustrîndu-se : „Cum de-am putut eu crede că nu i s-a întîmplat ceva ?" și, după privirile lui rătăcite, bănui că nici bărbatu-său nu știa ce-l așteaptă.

Cam aceeași întrebare și-o punea și plutonierul : De ce și-a închipuit el că, neexecutînd ordinul, a scăpat așa de ușor ? „Cireșaru, își zise, o fi așteptat să mă duc să-i spun între patru ochi că, uite așa și așa, domnule colonel, de-aia n-am executat eu ordinul ce mi l-ați dat. Înțelegerea lui a fost doar o capcană, să mă încerce — zic eu ceva despre băiatul lui Anton sau îl mint pe mai departe ? Și eu n-am zis nimic, am ieșit oftînd bucuros : «Uite, domnule, ce deștept am fost că nu l-am împușcat pe ăla !»"

Se sculă de la masă, își luă mantaua din marchiză și veni cu ea în brațe să se îmbrace în cameră. Așa ceva nu mai făcuse niciodată. Fusese de-ajuns să-i bată un soldat în ușă, ca obiceiurile lui să se răstoarne. Se îmbrăcă anevoie, ca și cînd dintr-o dată hainele i-ar fi rămas strîmte. După ce-și puse mantaua, se mai uită o dată în oglinda de lîngă ușă, frecîndu-și gînditor barba. Trebuia să se fi ras, să fi lăsat bătaia copiilor pe altă dată. Faptul că se duce de-acasă neras, în fața colonelului, e destul de grav. Acum însă ar putea să fie și bine — cui îi mai arde în vremurile astea tulburi să se ferchezuiască ? Apoi vru să-și sărute copiii și să-i spună nevesti-sii că, în caz de ceva, să aibă grijă de ei. Se gîndi însă că în felul ăsta plecarea lui din casă o să se facă foarte greu, cu lacrimi și văicăreli, cu vecini curioși, ieșiți în ușă. Plecă repede, spunînd :

— Mă întorc !

În cameră se lăsă tăcerea. Dorina ascultă îngrijorată bocănitul cizmelor, al bocancilor soldățești... Imediat ce nu se mai auziră pașii pe aleea dintre cele două rînduri de case, Dorina îl luă la rost pe băiat :

— Să-i fi spus soldatului că tata nu-i acasă, nu să plece nemîncat.

— De cîte ori nu m-ai bătut să nu mint ? i-o întoarse Tutuș.

Dorina dădu necăjită din cap, că e băiat mare de-acum, dar n-a priceput nimic.

— Sînt minciuni și minciuni, mă deșteptule ! ținu Mima să-l lămurească.

— Ia uite, domnule ! se zbîrli Tutuș, privind-o disprețuitor.

Era nevoie să-i spună ea că nu trebuie să se mintă între ei, dar că, atunci cînd e vorba de interesele familiei și, mai ales, să-l ferească pe tatăl lor de cine știe ce necazuri („Că toți trăim din leafa lui !"), o minciună era mai mult decît necesară ! Taică-su le spusese de atîtea ori : „Mă copii, lumea e rea și noi sîntem străini în orașul ăsta. N-avem rude, n-avem prieteni, n-avem pe nimeni. A, dacă am fi la Roșiori, unde e și vărul Mitu, cu căsăria lui, cumnatul Lascăr, care și-a luat motor de tăiat lemne, sau la București, cu unchiul Gheorghiță, ăla de v-a trimis vouă stofă de paltoane, acolo n-am avea de ce ne feri. Dar aici, fiți cu ochii în patru. Vine cineva și nu sînt nici eu, nici mă-ta acasă, n-aveți ce discuta cu el. «Nu știm, să vină tăticu !». Că sînt unii puși special să vă tragă de limbă : ce mîncăm, cine vine pe la noi, ce discutăm, unde ținem banii, de la cine tîrguim, de la evrei sau de la români ?... Sigur, noi bani n-avem. Și ce avem tot pentru voi îi strîngem, să vă putem da și noi acolo, ceva, cît de cît, cînd v-oți face mari. Că mie, bietul tataaaa..."

— Așa că să nu-mi zici tu mie *deșteptule*, că știu eu mai bine ca tine cînd trebuie să mint. Nu, mămico ?

— Ce mă întrebi pe mine ? mormăi Dorina, supărată încă pe el.

— Cum ce te întreb pe matale ? se miră băiatul. Ai uitat cînd ne-am întors de la Roșiori și astea din curte, chiriașele, au tăbărît pe mine să afle dacă ai plîns sau nu după bunica ; știau că nu te împăcaseși bine cu mama lui tăticu ! Și eu ce le-am răspuns ? „A plîns mămica, *vaide-vaide* mama ei !" Deși matale și la priveghi și la cimitir ai stat tot timpul cu capul în jos, cu baticul negru tras peste ochi, dar nu ți-a curs o lacrimă. Ei, și atunci cum rămîne cu *mă, deșteptule* și cu *ce mă întrebi pe mine ?* Că toate

astea din curte m-au crezut și, acum, de cîte ori mă vede cîte una, mă strînge în brațe, își dă ochii peste cap și zice : „A plîns mămica *vaide-vaide* mama ei !"

Dorina nu se putu opri să nu zîmbească. Își amintea cu plăcere cum o scăpase Tutuș de gura vecinelor. „Eu, îi povestea ea încîntată nevestei plutonierului Mihăi, care, tot așa, n-o suferea pe soacră-sa, deci putea s-o înțeleagă, n-am plîns, dar am uitat să-l învăț pe Tutuș, din tren, ce să le zică ăstora din curte cînd l-or ispiti. Dar vezi, madam Mihai, el, cu toate că-i copil, și-a dat seama ce să le spună !"

— Dar tu, care te crezi atîta, ce minciună ai spus ? o luă băiatul din scurt pe Mima. Fata dădu din colț în colț, că a spus destule. Zi una !

— Acu nu-mi vine în minte...

— Ei, păi nu așa, domnișoară ! se supără Tutuș. Eu zece și tu nici una...

Dorinei nu-i convenea discuția asta, în care copiii ei se întreceau cine spune mai multe minciuni. În casa lui Grigore Udubeșteanu așa ceva s-ar fi terminat cu palme peste gură. Îi luă la rost pe copii :

— Sculați-vă, dacă ați terminat de mîncat, că n-o să stau toată ziua cu masa întinsă !

Mima se retrase în fundul patului, culcîndu-se, iar Tutuș se repezi la fereastră. Maică-sa însă le strică planurile:

— Mima ! Strînge masa, spală vasele și dă cu mătura, că eu trebuie să limpezesc rufele și să le întind pe frînghie !

— Imediat, mămico ! spuse ea, suspect de ascultătoare. Mă duc doar pînă afară și cînd mă întorc...

Ieși grăbită, clempănind din niște săndăluțe luate pe piciorul gol, fără să mai spună ce avea de gînd să facă după ce s-o întoarce.

— Iar tu urcă-te în pat și pune mîna pe carte !

Tutuș vru să protesteze, dar se răzgîndi. De pe policioara lui cu cărți, își alese una, la nimereală, și se cuibări în pat, așteptînd ca maică-sa să înceapă să se mire de întîrzierea fiică-sii. La un moment dat Dorina întrebă, uimită :

— Ce-o face fata aia la closet ?!

Tutuș răspunse imediat, ridicînd ochii de pe carte :

— Stă rezemată de colțul casei.

Maică-sa se uită mirată la el :

— Cum adică, la colțul casei ?! Ce face acolo ?!

Băiatul îi răspunse, de data asta părînd că citește cu atenție :

— Așteaptă să speli farfuriile și să mături matale.

Tutuș dădu o nouă pagină, ca și cînd pe cealaltă o terminase de citit și acum murea de curiozitate să afle pe unde anume se hotărîse Siretul să se verse în Dunăre.

Cînd maică-sa, mînată de o bănuială, ieși repede afară, băiatul sări din pat și fugi la fereastră. În curte, fără s-o vadă pe Mima, auzi rîsul soră-sii și glasul supărat al maică-sii, certînd-o :

— Nu ți-e rușine ?! Așa mă ajuți tu pe mine ?

— Luam puțin aer, mămicuțo.

— Ei, lasă că vine el taică-tu !

Tutuș fugi din nou în pat. Cînd mama și fiica reintrară în casă, el le privi foarte mirat :

— Ce-a fost zarva aia afară ?!

— Pîrîciosule ! îl amendă Mima, apucîndu-se de spălat vasele.

— Ne facem de rîs în fața vecinilor ! îi atrase el grav atenția.

Cînd Stanciu intră în cabinetul comandantului Legiunii de jandarmi, plutonierul Nistor era acolo. Stătea în picioare, lîngă fereastra care dădea spre Rond. „Ce caută ăsta aici ?!" se întrebă noul venit, posomorîndu-se și mai tare. Dar nu avea acum timp să-și răspundă. Bătu doi pași cu putere, se opri, salută regulamentar, privindu-și încordat comandantul. Colonelul nu-și ridică însă ochii din hîrtii — scria ceva cu mare atenție — așa că nu-și putu da seama dacă Cireșaru era supărat sau doar ocupat.

După ce termină prezentarea, Stanciu rămase încremenit. Apoi, puțin nedumerit, își răsuci capul spre Nistor întrebîndu-se din nou : „Ce caută ăsta aici ?!" Individul nu-i fusese niciodată pe plac : mărunțel și gras, ca să pară mai suplu, își făcea uniformele numai din stofă fină, *ofițerească*, ajustată cu mare pricepere de croitorii Legiunii de jandarmi. Or, ăștia, se știa, obișnuiau să-i jupoaie de bani pe subofițerii care voiau să se îmbrace ca

superiorii lor. În plus, arăta prea roz în obraz, prea dispus să-i ia pe toţi peste picior, să glumească, să rîdă în gura mare, deci prea prosper. Era, fără discuţie, tipul camaradului pe care nu-l putea suferi nici unul din reangajaţii care se descurcau cu greu în viaţă.

Acum, întîlnindu-i privirea, Nistor îi zîmbi, făcîndu-i în acelaşi timp cu ochiul, ca şi cînd ar fi zis că pe el nu-l încearcă nici un fel de teamă, că ştie de ce-a fost chemat la comandant, într-un cuvînt că rîde de îngrijorarea celuilalt. Dar ce-l înfurie şi mai tare pe Stanciu, era că nimic din ţitudinea lui Nistor nu lăsa să se vadă că împuşcase un om — or, el, ştia de acum sigur, îşi executase legionarul care îi căzuse la sorţi.

— Cîte clase ai, Nistore ? întrebă colonelul pe neaşteptate.

Stanciu tresări şi, în prima clipă, neînţelegînd cui i s-a adresat comandantul, se grăbi el să răspundă :

— Patru, să trăiţi !

Cireşaru îl măsură posomorît, după care îşi mută privirea spre celălalt plutonier. Nistor zise liniştit :

— Cinci şi două de liceu industrial, domnule colonel.

— Mda.

Comandantul Legiunii de jandarmi îşi coborî din nou ochii pe hîrtiile din faţa lui, reluîndu-şi scrisul. „Dar asta ce-o mai fi însemnînd ?" se întrebă Stanciu. Însă nici acum nu avu timp să-şi răspundă, fiindcă Cireşaru, fără să-şi ridice capul, spuse monoton :

— Postul Vadra este unul din cele mai bune din judeţ, dar nu-s deloc mulţumit de ce face Victor Barabaş acolo. De cîteva nopţi stau şi mă gîndesc pe cine să trimit în locul lui...

— Trimiteţi-mă pe mine, domnule colonel ! se oferi Nistor, făcînd un pas înainte.

Cireşaru nu-i răspunse. Îşi ridică privirile şi se uită lung la cei doi subofiţeri, ca şi cînd ar fi vrut să-şi dea seama care e mai bun.

Inima lui Stanciu începu să bată cu putere. Parcă nu-i venea să creadă că, după spaimele din dimineaţa aceea, în cabinetul comandantului se discuta o chestiune atît de paşnică — mutarea unui şef de post —, iar el se afla doar

la un pas de a-şi realiza visul : un sat, o gospodărie cu de toate, lărgime...

— Cîţi copii ai, Stanciule ?

— Doi, dom' colonel ! Pe Mima şi pe Tutuş. Îi ştiţi, că le-aţi dat cîte o căciuliţă şi un fular la Pomul de Crăciun.

— Nistor ?

— Trei.

Deşi în biroul colonelului era destul de rece, palmele lui Stanciu începuseră să transpire. Cu mişcări încete, prevăzătoare, să nu fie observat, el şi le şterse de vipuşca pantalonilor.

— Cîine lup ai, Nistore ?

— Am, domnule colonel. Am fost cu el şi la şcoală, la Oradea, pentru dresaj.

Speriat că Nistor o să fie preferat, Stanciu nu mai aşteptă să fie întrebat şi se repezi să raporteze :

— Să trăiţi, dom' colonel, eu n-am, dar pot să-mi iau cum ies de aici. E un căruţaş în bariera Focşanilor care are o căţea de rasă. A fătat zilele trecute. Iau de la ea un pui şi in cîteva luni fac un lup...

Surprins oarecum de avalanşa de cuvinte care ţîşnise din gura subordonatului, Cireşaru se uita la Stanciu printre pleoapele abia întredeschise. După un timp oftă şi-şi întoarse faţa spre Nistor :

— Îţi dau zece zile să te pregăteşti de mutare. Strîngi, încarci la camion şi te prezinţi la Vadra să iei în primire de la Barabaş. S-a înţeles ?

— Da, să trăiţi, domnule colonel !

— Iar tu, se răsuci Cireşaru spre Stanciu, ai zece zile de arest.

Plutonierul înghiţi un nod care ameninţa să i se oprească în gît, bîiguind :

— Să trăiţi, am înţeles, dar...

— Nimic ! Executarea !

Stanciu plecă copleşit de tristeţe de la Legiunea de jandarmi, nu atît pentru pedeapsa ce urma s-o execute, ci fiindcă i se luase ultima nădejde de a se mai culca seara, cîndva, într-o căruţă cu iarbă, înconjurat de vitele lui, care să mănînce smulgînd cositura de sub el. Se vedea condamnat, pentru toată vaţa, să cumpere cu kilogramul,

cu litra, sau *la sticlă*, să calce pe aceleași străzi de periferie, cu gunoaie pe mijloc, cu guri de canalizare înfundate sau pe cele din centru, curate, dar pline de ofițeri, pe care trebuia să-i vezi de departe și să-i saluți *ca la paradă*.

De cum se deschise ușa la marchiză, Dorina își fixă privirile pe clanța celei din cameră, așteptînd încordată să vadă și să priceapă cît mai repede de ce l-a chemat colonelul Cireșaru pe bărbatu-său. Dar Stanciu întîrzie multă vreme în marchiză — și ea și copiii îl auziră descălțîndu-se, dezbrăcîndu-se, scoțîndu-și singur chiar și cizmele — iar cînd intră în odaie, se întoarse cu spatele ca să închidă ușa, cu o grijă și atenție exagerate. Dorina nu mai putu răbda :

— Ce-a vrut ? întrebă, cu vocea strangulată de emoție și teamă.

— Eh! făcu plutonierul, fără s-o privească. Avea niște corespondență de rezolvat. Era și Nistor acolo... Voi v-ați potolit, mă ?

Copiii săriră imediat din pat, dar maică-sa îi împinse hotărîtă la loc, ca și cînd bărbatu-său ar fi fost suspect de o boală molipsitoare și ea dorea să-i ferească. Acum era al ei și trebuia să afle ce este cu plecările astea ale lui.

— Și ? continuă.

Stanciu se uită lung la nevastă-sa, surprins de atîta îndrăzneală din partea ei. Dar nu se supără : înțelese că Dorina l-a așteptat cu teama în suflet încă de cînd plecase cu noaptea în cap. „Trebuie s-o dezamorsez !" își zise.

— Păi, începu el așezîndu-se pe pat, după ce-am terminat treaba aia, colonelul ne-a zis că are liber postul de la Vadra.

— Cum așa ?! se miră Dorina. Nu-i naș Victor acolo?

— Îl mută la Legiunea de jandarmi ; zicea că nu-i mulțumit de el...

— S-o fi apucat iar de băutură, șopti femeia. Și, oarecum mai liniștită, porni spre ușă, unde o aștepta ligheanul cu ultimele rufe clătite, să le întindă pe frînghie. Cînd vru însă să-l ridice, se opri ca și cînd ar fi săgetat-o un junghi în șale. Așa aplecată, își răsuci capul încet, privindu-și bănuitoare bărbatul pe sub braț :

— Nu cumva te-a mutat acolo ?

— Nu, scutură Stanciu cu tristețe din cap.

— Dar i-ai zis tu colonelului că vrei să te duci la un post ? insistă Dorina neslăbindu-l din ochi.

— Nu lui, recunoscu plutonierul. Am vorbit și eu cu mutălăul ăla de Mihai, cu adjutantul Andone, cu mai mulți că, uite, mă, eu, care-s de la țară, m-aș duce la un post. Nu mă simt eu bine cînd calc pe pietrele astea. Unul din ăștia i-o fi raportat.

— Un codoș ! hotărî femeia, ridicînd ligheanul cu rufe. Tutuș, deschide-mi ușa ! se întoarse ea furioasă spre băiat. Nu vezi că am mîinile ocupate ?

— Tot eu ? se revoltă băiatul, dar sări de la fereastră și se îndreptă în fugă spre maică-sa.

— Un codoș, mai zise Dorina în timp ce ieșea pe ușă, că un om serios nu putea să facă așa ceva.

Ea n-ar mai fi vrut să trăiască la țară. Trecuse ceva vreme de cînd fata lui Grigore Udubeșteanu devenise *madam Stanciu*. Ultima lor fotografie, făcută la Monument, îi înfățișa ca pe o familie de orășeni : plutonierul în uniformă albastră, cu eghileți strălucitori pe piept, cu stiletul la șold, Dorina coafată cu drotul, în rochie de zanana și cu poșetă de lac sub braț, iar copiii în pantofi negri, șosete albe și costume de străjer. Tutuș avea o puștiuliță pe umăr, iar Mima o gentuță galbenă, în care își ținea batista, cîțiva bani găuriți și niște panglici colorate. Cum să dea ea toate aceste cuceriri pe niște haine de dimie, pe niște rochii de finet, pe bocanci sau chiar pe opincile de care de-abia reușiseră să scape ? Dacă Vadra avea ceva din belșug, acel ceva era noroiul. Mai fusese ea acolo, știa foarte bine cum e. A, dacă ar fi fost sigură că ducîndu-se la țară ar fi făcut avere în cîțiva ani, atunci da, și-ar fi călcat pe inimă și s-ar fi mutat. Dar inima ei ar fi rămas tot aici, la Brăila. Sande al ei, voia sau nu, dar ea era hotărîtă ca bătrînețile să și le petreacă la oraș, într-un cartier liniștit, în căsuța ei, cu magazia burdușită de lemne, cu beciul plin cu putini de murături și varză, cu rădăcinoasele îngroapte în nisip, să țină pînă ies legumele proaspete, cu carne prăjită pusă în untură la borcan, iar una din lăzile lor mari de lemn să fie dată în două — jumate cu mălai, jumate cu făină.

Dar, în afară de mîncare și dormit, Dorina se gîndea cu mare plăcere la după-amiezele cînd — așa cum făcea madam Ciric, proprietăreasa lor — ea avea să stea la masă, fie în curte, dacă era vară, fie în casă, cu o farfurie de cozonac în față, iar alături să aburească ceașca de cafea, cu toartă delicată, pe care ea s-o apuce cu două degete și să soarbă. De fumat n-avea de gînd să fumeze, cu toate că erau cîteva neveste de reangajați care umblau cu țigările în poșetă, dar de întors ceașca cu gura în jos o s-o întoarcă — nu mai înainte de a fi întins bine-bine zațul pe margini — pentru ca o vecină sau prietenă pricepută să-i ghicească viitorul. Și nu atît al ei, că n-o mai interesa... al ei era chiar cel pe care și-l visase și-l trăia în acele momente !... cît al copiilor : îi așteaptă vreo bucurie, îi paște vreun necaz, doamne ferește ?

În timp ce nevastă-sa agăța rufele pe sîrmă, Stanciu continua să se întrebe : „Ce i-a venit colonelului să-mi dea zece zile de arest ? De ce n-a făcut-o chiar atunci cînd i-am raportat că n-am putut să execut ordinul ?", dar nu găsea nici o explicație care să-l mulțumească.

— Tăticule, vrei să te dezbrăcăm ? rupse Mima tăcerea din casă.

— Nu, mormăi el. Vedeți-vă de lecțiile voastre.

— Păi s-a cam întunericit ! se plînse Tutuș. Matale n-ai băgat de seamă cum s-a scurtat ziua ?

Stanciu îi aruncă o privire, binevoitoare în intenția lui, dar băiatul lăsă repede capul în jos, convins că iar a depășit limita pînă la care — ca și ordonanța colonelului — avea voie să se obrăznicească. Plutonierul oftă, luă lampa din cui — copiii nu aveau voie să umble cu ea — și, în timp ce se pregătea s-o aprindă, îi trecu altă idee prin minte : „Nu cumva Cireșaru mă bagă la arest ca să mă ferească de alte represalii ?" I-ar fi plăcut să creadă într-o astfel de presupunere, era dătătoare de speranță, însă — dacă ar fi fost așa — de ce nu-l mutase pe el la Vadra ? Acolo era cel mai ferit de ochii celor de la București, care ar putea oricînd să vină și să întrebe cum s-a executat acel ordin secret. Dar colonelul era stăpînul, nu explica nimic, trebuia să te supui...

Scăpără bățul, aprinse fitilul și așeză sticla lămpii la loc. În timp ce îi potrivea flacăra se întrebă : „Și Dorinei

ce-i spun cînd o vedea că lipsesc zece zile ?“ Nu știa, dar în nici un caz nu-i putea destăinui că stă la arest — deși mai stătuse acolo cîte o zi-două — fiindcă ar fi trebuit să-i explice și pentru ce l-a pedepsit Cireșaru.

— Nu i-ai zis să-l trimită pe Nistor ? îl întrebă nevastă-sa, intrînd în cameră cu ligheanul gol. Să-i fi spus că Victor Barabaș ne-a cununat, ne-a botezat și copiii, că nu e bine să te duci să-i iei locul.

— Nu, că nu m-a lăsat să zic nimic. Ne-a întrebat cîte clase avem, cîți copii, iar la cîinii lupi, sare lepra aia de Nistor : „Am eu, domnule colonel !“ În momentul ăla mi-am zis : „Gata, pe ăsta-l trimite, că-i treaba aranjată mai de mult !“ Și chiar așa a și fost. „Bine, Nistore, îi spune colonelul, să te pregătești cîteva zile să iei în primire iar tu, Stanciule, o să pleci într-o misiune de zece zile“. Asta e ! oftă plutonierul.

— Ce fel de misiune ? se interesă Dorina.

— Nu mi-a spus. O fi...

— Mai bine că nu te-a trimis pe tine la Vadra ! zise ea și începu să strîngă prin casă.

— Mă fată, începu plutonierul să-i explice, de ce nu vrei tu să înțelegi că ăștia mîine-poimîine mă dau afară ?

— De ce să te dea afară ?! sări nevastă-sa ca arsă.

Stanciu o privi lung, gata-gata să-i spună de ordinul cu împușcarea legionarilor. Renunță însă și mormăi :

— Fac dracului vreo prostie ! Sau îi cășună unuia pe mine ; vezi și tu cum e politica asta. Cu ce rămîn ? Dacă aș avea pămînt nu mi-ar fi frică. Dar știi foarte bine că partea mea le-am dat-o iepelor alea să se mărite, că n-am mai scăpat de gura mamii. Poate nu trebuia, dar...

Tutuș o trase ușor pe soră-sa de păr, făcîndu-i semn să vină la fereastră. Chestiile astea cu pămîntul, cu surorile pe care taică-su le ajutase să se mărite nu-i mai interesau de mult.

— Că nu trebuia, ți-am spus-o de cînd s-a ivit discuția, zise Dorina, dar ce rost mai are să vorbim ?! Tu vezi de te străduiește, fă ce ți se spune și nu te mai certa cu nimeni, să poți căpăta o pensie.

— Păi, aia e, că nici de pensie nu ești sigur ! o vesti el triumfător. Nu vezi ce-a pățit plutonierul Stan ?!

— Iar plutonierul Stan ?!

— Iar ! Cine mai avea un memoriu de activitate ca al lui și uite c-o scrînti, taman cînd să zică și el : „Mulțumescu-ți ție, doamne, că am cu ce trăi la bătrînețe !"

Mima se pomeni că întreabă :

— Dar ce-a pățit, tăticule, plutonierul Stan ?

Tutuș îi dădu un ghiont să-și țină gura. Părinților lor nu le plăcea să se amestece copiii în discuțiile celor mari. Dar spre surprinderea băiatului, Stanciu îi răspunse, și încă foarte serios :

— A pățit ce trebuie să pățească un om cînd cade beleaua pe el.

În acest timp se gîndea că Dorina a uitat probabil ce-a pățit ăla, altfel cum de nu-i dă dreptate ? Doar i-a spus de-atîtea ori că pensia e ca o piftie cînd vrei s-o mănînci cu furculița : poți s-o duci pînă la gură, dar tot așa de bine poți s-o și scapi taman cînd s-o înhați.

— Era vară, dragă, și urmau alegerile, începu uitîndu-se la Mima, ca și cînd numai pentru fiică-sa s-ar fi apucat el să povestească.

Copleșită de atîta atenție, fata se apropie de el și, ca să-i dovedească lui taică-su că apreciază cinstea ce i se face, întrebă :

— Ce-s alea alegeri ?

— Ia lăsați poveștile, terminați-vă lecțiile ! zise Dorina.

Nu numai ea, dar nici o nevastă de jandarm nu voia să audă întîmplarea cu plutonierul Stan — circula ca o parabolă religioasă prin toate casele reangajaților — pentru că le demobiliza bărbații, le tăia avîntul în îndeplinirea misiunilor. Povestea asta era ca o bornă de piatră așezată la o cotitură a drumului, de care căruța jandarmeriei, în plină goană, se lovea de ea pe neașteptate, cu butucul roții, dîndu-se peste cap, ucigînd curajul și chiar cheful de a mai pune pe ei uniforma bleu-jandarm. Dacă l-ar fi lăsat pe bărbatu-său s-o povestească încă și încă o dată, era ca și cînd l-ar fi dezarmat sau, mai rău, ca și cînd l-ar fi trecut la civili. Or, ea se măritase cu un jandarm așa se știa în Drăcșani, și așa voia să și-l păstreze. Pentru că de uniforma asta depindea bunăstarea familiei, poziția lor printre vecinii din curte, în cartier și chiar în oraș.

Pe ea, personal, povestea plutonierului Stan nu putea s-o facă să gîndească decît așa cum se și exprimase de altfel în cîteva rînduri : „Trebuie să-mi fie milă de el că s-a nenorocit, fiindcă sînt creștină, ce dracu, doamne iartă-mă !, dar s-a crezut deștept și poate că chiar o fi, dar din ce-a făcut s-a dovedit prost !“

Stanciu o privi pe nevastă-sa printre gene : „Nu-i convine să mai audă povestea asta !“, constată el.

— Bine, copii, o lăsăm pe altă dată.

Capitolul IV

Cînd unui şef îi căşuna pe un subordonat, cea mai aspră pedeapsă pe care i-o putea da era să-l mute de cîteva ori într-un an. Praful se alegea de agoniseala lui. Dezastrul începea cu vesela şi se isprăvea cu descleiatul mobilei — cînd o aşezai din nou în picioare, începea să se bîţîie în aşa hal, că era de-ajuns să treacă o căruţă pe stradă ca uşile dulapurilor să se deschidă singure. Se mai adăuga dispariţia misterioasă a unor lucruri, despre care cei care ajutau la încărcat şi descărcat nu ştiau nimic. Sau, pur şi simplu, pierderea altora pe drum. Dacă mai era şi noapte nici nu observai cînd ai mai sărăcit cu ceva.

Din această cauză, fiecare reangajat avea în casă cîteva lăzi mari din scîndură groasă de brad, făcute de tîmplarii Legiunii de jandarmi. Erau un fel de cufere pentru zestre, dar de nuanţă cazonă. Rezistente şi cu lacăte ţigăneşti, îi dădeau fiecăruia siguranţa că nu va deveni mai sărac ca înainte de a pleca („Imediat de la primirea prezentului ordin !"), spre altă localitate, de unde Majestatea Sa dorea să audă, din cînd în cînd, cîte un foc de armă („Acolo e linişte !").

Intrînd în casa lui Stanciu, nu le observai imediat — slujeau drept paturi pentru copii şi erau acoperite cu cîte o pătură. Din cauza asta, şi băiatul, şi fata aveau un mers puţin cam ţeapăn, firesc însă la nişte copii de militar. Iar noaptea, cînd se răsuceau sub aşternuturi sau cînd visau ceva urît, în liniştea camerei se auzea cîte o bubuitură înfundată şi unul din părinţi se simţea obligat să mormăie : „Mai încet, mă !" Nimerind noaptea pe sub ferestrele lui Stanciu şi auzind buşiturile astea, un străin

s-ar fi întrebat dacă nu cumva jandarmul își leagă înainte de culcare copiii și ei, săracii, se zbat acum să scape. De cîte ori le atrăgea atenția să nu mai bată în lăzi, Stanciu își zicea c-ar trebui să le dea dracului, să facă niște paturi ca lumea. Dar în același timp știa că de lăzile astea nu se putea lipsi.

După atîția ani de stat la Legiunea de jandarmi, Stanciu ajunsese să creadă că n-o să mai apuce vreodată să mute aceste lăzi din loc. Înainte, de cîte ori văruiau, le dădeau afară, să ajungă bidineaua și în spatele lor. „Că mîinepoimîine ne mutăm, zicea Dorina, și-o să vadă proprietăreasa că i-am lăsat pereții pătați !" În ultima vreme însă, nevastă-sa nu le mai trăgea nici măcar la mijlocul camerei, ci dădea cu bidineaua pe lîngă ele, cît se putea ajunge.

Convingerea că ei n-or să mai plece de aici se întărise cînd colonelul Cireșaru îi dăduse lui Nistor postul Vadra. Trecuse de atunci mai bine de o lună, căzuse și prima zăpadă...

Dar iată că azi, urcat cu roțile din spate pe trotuar, la poartă era tras un camion roșu, cu motorul duduind, să nu înghețe. Șoferul, rezemat de capotă, cu o falcă în palmă, dădea celor patru soldați, veniți să ajute la mutare, indicații precise despre felul cum să așeze dulapul, apoi lăzile mari, patul, bufetul cu vopseaua scorojită și cele două scaune. Din cauza trepidațiilor motorului, cuvintele îi ieșeau mîrîite de pe buze :

— Mă rrrăcanilor puupuuneți întîi dudulapul !

Soldații nu-i prea dădeau atenție, însă îi executau dispozițiile, pentru că plutonierul le ordonase : „Făceți cum vă zice dom' Panțîru !" De unde flăcăii înțeleseră că ăsta trebuie să fie cineva, poate chiar proprietarul mașinii.

Cînd lăzile și dulapul fură urcate, veni Tutuș, ducînd în brațe ligheanul lor cel mare, plin cu încălțăminte. În afară de pantofii de sărbătoare ai familiei, cu vîrfurile înfundate cu hîrtii, se puteau vedea și pantofii altor vîrste, care nu le mai trebuiau copiilor, dar pe care nu se îndurase nimeni să-i arunce. Fiind ultimul lucru pe care avea obligația să-l care, băiatul străbătu curtea, oprindu-se de cîteva ori și lăsînd ligheanul jos, deși nu era greu. Aștepta parcă să se întîmple ceva, care însă întîrzia nejustificat, ceea ce părea să-l mire peste măsură.

— Hai, băieţaş, nu căsca gura ! îl zori Panţîru.

După el sosi Mima cu două cornize, fără perdele, împiedicîndu-se în sîrmele lor.

Stanciu ieşi din casa goală, purtînd în braţe un fel de balot, în care cu greu ai fi putut ghici alt rînd de rufe, spălate cu o zi înainte. Culese la repezeală de pe frînghie, jilave încă, fuseseră puse din nou în albia uscată, iar albia la rîndul ei, înfăşurată într-o pătură, semănînd acum cu un buştean înfofolit. În uşa marchizei puse balotul jos şi începu să-l lege, pe îndelete, cu frînghia, deşi n-ar fi fost nevoie — rufele strînse de pătură n-aveau cum să cadă. Era posomorît, neliniştit. Mutarea se petrecea sub povara ultimelor evenimente, aşa că bucuria împlinirii visului de a ajunge din nou într-un sat era ucisă de îngrijorarea şi teama care însoţeau această victorie. În faţa lui nu vedea cum s-ar putea deschide un orizont luminos. Încerca totuşi să se gîndească la Vadra ca la o eliberare... Stanciu plecase de dimineaţă la Legiunea de jandarmi *cu inima în batistă*, după cum avea să povestească mai tîrziu. De seara fusese anunţat că, a doua zi, la prima oră să se prezinte la comandant. „Dacă scap şi de data asta, îşi spusese pe drum, stric lăzile, fac nişte paturi bune la copii şi orice ordin oi primi îl execut fără cîrcnire ! Ce neam sînt eu cu Anton, să-mi bag pielea în saramură pentru el ? Şi cum trăiesc atîţia în oraşul ăsta o să trăiesc şi eu !" Cu astfel de gînduri intrase la comandant. N-avea nici o îndoială că Cireşaru aflase ceva şi se hotărîse să-l pedepsească pentru neexecutarea ordinului. Dar de la cine ? Poate chiar de la avocat. Furia împotriva legionarilor trecuse. Şi cum mă va pedepsi ? se întreba. Că sînt pedepse şi pedepse. Putea să-l mai bage o dată la arest, să-i ia un grad, sau... De ultima alternativă se temea cel mai mult. Chiar încerca s-o îndepărteze de el. Se vedea ieşind fără galoane de la colonel, urmat de un soldat cu baioneta la armă, care avea să-l conducă la Curtea Marţială.

Dar, după numai cinci minute, coborîse scările în fugă, roşu la faţă, tot speriat, dar cu galoanele pe umăr şi cu pistolul la şold. Acasă spusese doar atît : „Ne mutăm la Vadra !" „Cum ? De ce ? Şi naş Victor ! ?" „A fost omorît". Altceva n-au mai vorbit, că se şi apucaseră să împacheteze...

„Dar ce-i cu ăştia ?“ se întrebă nedumerit plutonierul, privind în jur...

Într-un cartier mărginaş, orice mutare era un mic eveniment : pleca un chiriaş şi se aştepta să vină altul. Noul venit ce fel de om o fi ? Ne-om putea ajuta cu el ? ! Pînă la lămurirea acestor întrebări însă, vecinii se strîngeau în jurul celui care pleca, spunîndu-i că-l regretă şi că — nu care cumva să nu mai treacă pe la ei. Sau îi dădeau fel de fel de sfaturi : cum să aşeze lucrurile în camion, cum să procedeze la descărcarea lor, fiecare încheind invariabil cu : „Ascultă-mă pe mine, că m-am mutat de cîteva ori în viaţa mea !“

De data asta, în jurul maşinii, în afara soldaţilor şi a lui Panţîru, nu se zărea nimeni. La sosirea camionului, cîteva perdele se mişcaseră discret şi nişte mutre de oameni posomorîţi sau curioşi cercetaseră maşina cu mare atenţie. Păreau că se întreabă fiecare în felul lui : Pleacă jandarmii ? Nu mai e nevoie de ei ? Se mută poliţia din toată lumea, din tot oraşul sau numai jandarmul din curtea noastră ? Te pomeneşti că o fi căzut guvernul ! Sau : Are vreo legătură plecarea plutonierului cu împuşcarea ălora la sfîrşitul lunii septembrie ? — acum se ştia cine le-a făcut felul căpeteniilor legionare din oraş.

Dar de la sosirea camionului trecuse aproape o oră, şi nici un vecin nu ieşise din casă să-l întrebe ceva. „De frică să nu-i pun la cărat ! îşi zise Stanciu înveselit oarecum că le descoperise manevra. Ei nu văd, proştii dracului, că am adus soldaţi ? !“ Şi-şi văzuse de treabă. Acum căratul lucrurilor se terminase, ar fi putut să iasă liniştiţi afară şi să-l întrebe, aşa cum se obişnuia : „Vă mutaţi ? !“ Continuă să înfăşoare balotul cu frînghia de rufe, privind, din cînd în cînd, spre uşile şi ferestrele locuinţelor din jur. Nici o mişcare ! „Mă, ăştia-s nebuni ! se nelinişti el. Mai dorm la ora asta ? !“

Aşa ceva nu era de crezut. Dintr-o cameră se auzi buşitura unui scaun, apoi strigătul unui copil, înăbuşit imediat — poate că maică-sa îi astupase gura cu palma —, în beci cineva spărgea lemne — zgomotul răsuna înfundat, ca şi cînd ăla şi-ar fi săpat o galerie cu tîrnăcopul şi pămîntul tare i se opunea. Din altă parte a casei se porni

să sune un ceas, dar fu oprit înainte de a-şi fi destins arcul pînă la capăt. Vecinii erau acasă şi părea imposibil ca zarva făcută de soldaţi la căratul lăzilor, la dusul dulapului şi al celorlalte lucruri mai grele să nu le fi atras atenţia că cineva se mută... Treaba lor !

Stanciu înnodă hotărît frînghia de cîteva ori, să se vadă clar că el a terminat, şi ăia de prin case să se grăbească — să-şi ia ceva pe ei că e frig afară — şi să iasă odată, că el nu mai are timp să aştepte. „O fi duminică azi, dar eu am treabă mai multă decît într-o zi de lucru !"

Cînd sfîrşi de făcut nodurile, îşi săltă cascheta pe frunte, ştergîndu-şi năduşeala cu mineca vestonului, timp în care putu să privească toată curtea. Nu văzu nici o uşă deschizîndu-se şi nu auzi nici un lipăit de papuci. „Eu acum mă înfurii şi plec !" se supără el, căutîndu-se de ţigări prin buzunare. Voia să se mute de aici ca un vecin regretat. În urma lui putea veni cine ştie cine. Ăla ar fi putut să întrebe : „Ce fel de om a fost, domnilor, fostul chiriaş ?" Să nu se poată auzi decît cuvinte frumoase despre el, plutonierul Stanciu.

Ţigările erau însă în manta, iar mantaua o lăsase în stradă, la camion. Şi chiar dacă le-ar fi găsit, nu mai avea rost să-şi aprindă una. Înţelese că nu va ieşi nimeni să-l întrebe ce are în balot, iar el să-i răspundă vesel : „Un radio !"

Parcă îi era frică să admită adevărul care începea să i se impună : că nu a fost iubit în această curte cu mulţi locatari. Dar pentru ce ? se întrebă neliniştit. Făcu la repezeală o scurtă listă cu cei care îi bătuseră la uşă în decursul anilor, fie să-i ceară ceva, fie să-l ajute să scape dintr-o încurcătură. „Pe Sile, ăla de are patru fete, l-am scăpat de la puşcărie că se apucase să vîndă vin făcut din boască, apă şi hipermanganat..."

Dorina îl rugase într-o seară să-l ajute, că n-a făcut prostia de *gras*, ci de nevoie — are casă grea, iar în serviciu, cînd e, cînd nu e. O rugase şi pe ea nevasta lui Sile. Stanciu o ascultase posomorît, nu-i plăcea să se bage în treburile poliţiei şi nici nu credea că intervenţia lui ar avea vreo valoare. De cînd cu procesul dintre Emil Frigioiu şi Neculai Beucă, în care el căzuse la mijloc, gata-gata să fie dat afară din jandarmerie, rămăsese cu un soi

de complex în fața celorlalte organe de ordine, chiar dacă erau mai mici în grad ca el. Totuși, a doua zi, îi spusese plutonierului Mihai — și Mutul sunase la secția unde era reținut vecinul lui, vorbise cu unul de-acolo... Cînd Stanciu se întorsese de la Legiunea de jandarmi, aflase că omul revenise acasă, că nevastă-sa îi mulțumește cu lacrimi în ochi etc., etc.

Dar acum nu ieșeau nici ea, nici bărbatu-său, să-și ia rămas bun. Dacă nu era el... Pe altul, nevastă-sa l-a împrumutat într-o iarnă de două ori cu cîte o sută de lei, cînd rămăsese fără lemne... E drept că le-a înapoiat banii la leafă, dar de ce uită dumnealui binele făcut cînd îi crăpa măseaua ?

Iar Macarie, tîmplarul, despre care se zice că e roșu, de ce nu scoate nasul afară din casă, să-i zică măcar : „Bine că te muți, mă jandarmule, că-mi stăteai aici ca un os în gît !" Și să rîdă că a scăpat. Că și el știa că jandarmii au ordin categoric să facă note informative despre orice individ cu vederi *suspecte*. La Școala de ofițeri de poliție judiciară de la Oradea li se ținuseră lecții întregi despre bolșevici, despre Rusia sovietică. Iar dacă vreunul uita, avea grijă *Revista jandarmeriei*, cu apariție lunară, să le reamintească cine sînt comuniștii, ce vor ei să facă și cum trebuie combătuți — fără milă în primul rînd. De ce nu făcuse Stanciu acea notă informativă despre Macarie ? În primul rînd pentru că nu-i plăcea să scrie, deși se lăuda că are — și chiar avea — un scris frumos. Dar mai ales pentru că el, încă de la mutarea în această casă își propusese să n-o facă pe jandarmul în curtea lui, tocmai ca să nu se uite ăia urît la nevastă-sa și la copii. Dar uite că uniforma asta avea o culoare așa de nenorocită că, chiar și pe patul de moarte de-ar fi fost, tot s-ar fi găsit cîțiva să se îndoiască : „Vedeți-vă de treabă că nu moare ; cine știe ce mai cloceşte el acum !" Uniforma ! Asta era ! Înțelegea, dar după aproape zece ani — ca întotdeauna mai tîrziu — că la o uniformă ca a lui, orice om, chiar și militarii de la alte arme, se uitau cu teamă sau cu dispreț, în nici un caz cu simpatie. Și cei care i-au bătut la ușă, să le împrumute cîte ceva, au venit cînd n-au mai avut încotro. Asta se poate înțelege bine din ce anume au venit să-i ceară : chibrituri, aspirină și, cîteodată, cînd erau dați

afară din serviciu, bani, iar la ananghie, să-i scape de la pușcărie.

Stanciu săltă balotul cu rufe de jos și porni spre poartă, continuînd să se gîndească : „Dar nu cred că e vorba numai de uniformă ! Trebuie să fie ceva și cu sculatul lor la cinci și al meu la șapte. Ieșeam din casă, proaspăt bărbierit, mirosind a odicolon și cu nasturii strălucind (că așa ne cere colonelul să ne purtăm !), iar cînd treceam pe lîngă nevestele lor, alea se uitau lung după mine... Sau cînd plecam toți patru la plimbare, curați, gătiți, pe cînd ei rămîneau acasă să joace table sau țintar. Dar ce mai zic eu de ăștia ? se înfurie plutonierul de-a binelea. N-au venit ei, ăia de la Legiunea de jandarmi, să-și ia rămas bun, și să iasă vecinii ? Alora ce năfuroaica mamii lor le-am făcut ? N-au alergat încoace, cu toate că interesul lor ar fi să se dea bine pe lîngă mine, să le mai car cîte ceva de-ale gurii de la țară... Pentru că eu sînt *pătat*, n-am executat ordinul..." Îl apucă o adevărată silă de oraș. Trebuia să plece la Vadra nu numai pentru că-i ordonase colonelul, ci și pentru că acolo era locul lui.

„Dar ce-o să fie *acolo ?*" se întrebă imediat. În satul ăla el trebuia nu numai să trăiască, ci să și scape de sărăcie. Mintea aia țărănească, ce pipăie parcă drumul cu grijă înainte de a face pasul următor, ajutată acum și de cea a polițistului, îi cerea să fie mai prevăzător ca niciodată. Dacă nu-i ieșeau socotelile la Vadra, el putea fi următoarea victimă. Se întrebă : „Dar voi fi eu în stare să nu greșesc ca naș Victor ?" Și începu ancheta pe care o avea de făcut *acolo* încă de pe acum : „Cine l-o fi omorît ? Și pentru ce ? Nu era om rău. Doar că bea cam mult..."

— Ne apucă zece, dom' Stanciu ! îl luă Panțîru în primire și pe el.

Stanciu îl privi posomorît, mirat de obrăznicia cu care-i vorbise șoferul. Era adevărat că trebuia să se grăbească, dar de ce-i spusese lucrul ăsta stînd cu spatele ? „Te pomenești că nici ăsta nu mă suferă ! îi trecu plutonierului prin cap. Atunci de ce paștele mă-sii a venit ?! Să fi zis nu pot, domnule, și găseam pe altul, că-s destui proprietari de camioane în oraș !"

La ora aceea strada era aproape neînsuflețită : un copil trecea pe celălalt trotuar, tîrînd după el un cățelandru

cam jigărit, legat cu o sfoară de Manilla, o femeie și o fetiță mergeau înfrigurate, ținînd de torți un coș mare de papură plin cu varză degerată, iar spre capătul dinspre piață, unul răsturnase căruța cu lemne. Două roți erau în aer, iar calul stătea într-o rînă, resemnat, presat de hulubele care și ele își schimbaseră poziția firească. Încolo — liniște, nemișcare, o răceală ca după o catastrofă. Stanciu simți că îl cuprinde frigul.

Toate lucrurile, așezate de bine de rău, se aflau de-acum în camion. Și nu le mai rămînea altceva de făcut decît să se urce în mașină și să plece...

— Unde-i mă-ta, Mima !?

— N-ai lăsat-o în casă ?! se miră fata.

— Așa-i !

Dorina apăru și ea într-un tîrziu, cu un coș în care strînsese tot ce uitaseră să ia ceilalți : lampa din cui, două rame cu fotografii, icoana, candela și preșul din fața ușii. Înainte de-a ieși din marchiză, începu să se vaite, că ce-o să se facă ea cînd o fi să despacheteze, că nu mai știe nimic de rostul lucrurilor, care pe unde le-a îngrămădit. Era o invitație clară, adresată vecinelor, de-a ieși în curte, sau măcar să deschidă fereastra de la bucătărie, pentru a o întreba : „Ce s-a întîmplat, madam Stanciu, de ești necăjită ? !", ca după aia să-și poată lua rămas bun. Mergea încet, chipurile pentru că avea în coș lucruri care se sparg ușor, vorbind întruna pînă ce ajunsese la poartă, fără ca cineva să-i dea un semn c-ar fi auzit-o. La poartă se opri, uitîndu-se în urmă, șoptind nedumerită : „Doar nu plecăm arestați să le fie frică că-i vede lumea cu noi !" Și, în loc să închidă poarta încet, cum își învățase de atîtea ori copiii să facă, o trînti cu putere, de se cutremurară amîndouă șirurile de case, pînă la magaziile de lemne :

— Toate sînt cu fundul în sus ! zise ea furioasă, gata să plîngă.

Panțîru își luă mîna de la falcă și spuse sentențios :

— Totul se descurcă, dacă încurcătura-i făcută de mîna omului !

Dar Dorina nu-l luă în seamă, avînd o treabă de lămurit cu Stanciu :

— Vrei să-mi spui și mie de ce n-a ieșit nici unul ?

— Sînt invidioşi, Dorino, asta e ! Au văzut că ne mutăm cu *camionul*. Pe urmă i-a supărat faptul c-am luat şi lemnele. Credeau c-o să le lăsăm lor. Dar ţie să nu-ţi pese. Roagă-te lui Dumnezeu să mă ţie sănătos şi-o să trăim şi mai bine ! Nu ne doare pe noi de ce zic unii şi alţii.

Dorina stătu o clipă pe gînduri, încercînd să refacă într-un minut relaţiile lor cu vecinii din timpul celor aproape zece ani petrecuţi în casa asta.

— Dar madam Cîrîc ? întrebă.

— Ce-i cu ea ?! tresări bărbatu-său.

— Ea de ce n-a ieşit să ne petreacă ?! Că doar *ne-a rugat* să ne mutăm la ea. Atunci îi convenea să aibă un jandarm în curte, ca să nu-i mai spargă iar hoţii casa. Să fi ieşit acum, nu să ne mulţumească pentru că n-au mai călcat-o hoţii, dar măcar să vadă că i-am lăsat cheile în uşă.

— Dă-o-n-mă-sa ! Îi pare rău că-i pleacă un paznic, care-i mai plătea şi chirie. Cît am stat eu în curtea asta ei n-au ştiut ce-i aia spaimă de hoţi. E clar. Acum le pare rău că plec... Mă, strigă la soldaţi, aia puneţi-o aşa ca să nu alunece, că trecem pe dealul Muchiei şi acolo e pantă mare... Ce e, Mimo ?

Fata se băgase între el şi Dorina, zicînd pe nerăsuflate :

— Îţi spun eu, mămico, de ce e supărată madam Cîrîc!

Spre uimirea lui Tutuş, taică-su n-o repezi că se bagă în vorbă neîntrebată.

— Madam Cîrîc a zis aseară, poate să spună şi madam Balalia : „Bine că se duc că de zece ani eu nu mai ştiu ce e ăla somn de după-masă !" Aşa a zis, să ştiţi ! Dar eu şi cu Tutuş am făcut gălăgie expre, ca să nu mai doarmă ziua că dimineaţa se văita că noaptea n-are somn.

Dacă văzu că soră-sa n-a păţit nimic, prinse curaj şi Tutuş :

— Nu-i adevărat ! Nu ne suferă că i-am rupt crengile la măr, cînd îl scuturam...

— Şi chiar i le-aţi rupt ? se interesă Stanciu.

Tutuş se fîstîci şi lăsă capul în jos, obligat să recunoască o prostie pe care o făcuseră şi, pentru care acum, şi el şi soră-sa aveau să-şi ia papara.

— Cîteva crenguțe, tăticule ! șopti Mima repede, de frică să nu i-o ia frate-său înainte și, bleg cum e, să spună totul.

— Praf trebuia să i-l faceți ! zise Stanciu furios.

Nevastă-sa și copiii îl priviră nedumeriți. Nu-și închipuiseră niciodată că el ar fi putut sfătui pe cineva să distrugă un pom roditor sau să calce în picioare o bucată de pîine. Înseamnă că-l supăraseră rău de tot nenorociții ăștia de vecini. Nu puteau bănui ce gînduri îi trecuseră plutonierului prin cap de la ieșirea din marchiză, așa cum nu știau nimic despre toate grijile lui din ultima vreme : băiatul lui Anton, moartea lui Victor Barabaș, ordinul colonelului, neliniștea ce-o simțea în suflet gîndindu-se la ce-l așteaptă la Vadra...

— O mai clocim mult, dom' Stanciu, de nu plecăm?!

Asta era Panțîru. De data asta obrăznicia proprietarului mașinii aproape că-l bucură pe plutonier : „Ai răbdare, Panțîrule ! îl amenință în gînd. Dacă nu ți-o plăcea ce ți-oi face, să mă răstorni într-un șanț!"

În ultima vreme, în Stanciu se petrecuse o schimbare, ca în toți oamenii care văd moartea cu ochii sau sînt puși să ia viața cuiva. Pînă nu de mult avusese ambiții mărunte. Anton îi arătase însă, fără să vrea, că poți trăi și altfel dacă nu te repezi ca prostul să arăți cît ești tu de deștept. Acum începu să reconstituie mental felul în care îl îmbrobodise avocatul pe el : nu s-a arătat surprins că-l vede ; a fost politicos și chiar zîmbitor ; nu s-a grăbit să afle ce nu știa ; nu s-a mirat de nimic ; l-a tratat cu cafea...

El îl va servi pe șofer cu o țigară, o să-l dea și foc să și-o aprindă... Totul era să procedeze cu calm, ca celălalt să simtă doar că l-a lovit un glonț, dar să nu afle niciodată că glonțul ăla a plecat dintr-un pușcoci de soc. Cum ar veni, va face un exercițiu de învăluire a unui om.

Continuă deci să-i vorbească liniștit, fiind sigur că șoferul va continua să fie tot atît de prost, încît să-și închipuie că se poate obrăznici cu el cît poftește fără să i se întîmple ceva.

— Domnule Panțîru, cum o să stăm ?

— Toți în cabină ! hotărî proprietarul mașinii.

— Păi încăpem !? vru să știe Stanciu, dar cu voce slabă, potolită.

— Încăpem, nu-ncăpem, asta-i situația ! se enervă Panțîru. Ce dracu, doar n-o să-ți urci femeia și copiii sus, că dumneata, fără discuție, trebuie să stai lîngă mine să-mi arăți drumul.

Stanciu dădu din cap că a înțeles. Apoi le spuse alor lui să se urce în cabină, că el mai are puțină treabă. Se duse întîi la cei patru soldați, care se încălzeau lîngă poartă, bătîndu-și palmele de umeri, ca birjarii.

— Țineți, mă, doi poli s-aveți de-o țuică !

— Să trăiți, dom'toner !

Le dăduse mai mult ca să vadă Panțîru că el nu se zgîrcește la bani. Cu alte cuvinte, să nu-i treacă prin cap, cînd îi va veni și lui rîndul, că dedesubtul trebii ar fi cumva cele cîteva sute de lei pe care el trebuia să le scoată din buzunarul lui și să se uite cum dispar în buzunarul celuilalt.

— Stați ! strigă Stanciu după soldați. Raportați-i domnului colonel că eu am plecat la Vadra și că o să execut întocmai ordinul pe care mi l-a dat.

Și vorbele astea tot pentru urechile șoferului le spuse. Acesta, însă, sta mai departe, sprijinit de capotă, cu obrazul în palmă. Stanciu așteptă puțin să se depărteze soldații, după care îl întrebă încet :

— De ce crezi tu, Panțîrule, că dintre toți proprietarii de camioane din oraș te-am ales eu tocmai pe tine ?

— Nu știu, dom'Stanciu ! săltă șoferul din umeri. De ce ?

— Gîndește-te, și cînd ți-oi da seama spune-mi.

— Păi ce, eu am timp acum de...

— Fă-ți timp și judecă.

Și se depărtă de mașină, chipurile să se uite cum sînt așezate lucrurile, monologînd încet : „De ce-a trebuit să-l aștept eu pe Anton ca să mă învețe cum să mă descurc ? Ce, tata cînd trăia, dumnezeu să-l ierte, nu sucea de cap pe ăl de avea el necaz ?“

— Că vin comuniștii, dom'Stanciu ! strigă Panțîru, în timp ce ochii i se îngustaseră batjocoritori.

— Bolșevicii adică ? se interesă plutonierul, oprindu-se.

— Da, domnule. Mi-a spus mie un văr de-al meu care lucrează în port. Ăsta știe și ce mănîncă regele și ce mănîncă știuca din fundul bălții.

— Înseamnă că-i deștept vărul ăsta al tău, mă Panțîrule. Cunosc și eu unul care, tot așa, la orișice oră l-ai scula, îți spune pe nerăsuflate cîte vapoare au intrat în port, cît a măcinat *Herdan*, cît a încasat cinemaul *Pasaloca*... Multe ! Numai că ăsta al meu e om cu carte, avocat. Văr-tu e cu școală ?

— Ei, nu. Cîteva clase.

— Atunci nu se compară. Avocatul are legături și la București. El mi-a spus : „Domnule..." Acum cîteva zile mi-a spus ! Eram la el, beam o cafea cu el și cu fi-su, student și ăsta... „Domnule Stanciu, mi-a zis bătrînul, de bolșevici nu trebuie să te temi. Citești prin ziare că-s așa și pe dincolo, dar cine scrie astea ? Boierii, oamenii lor, plătiți de ei. Cum ar veni, lor le e frică de bolșevici. Astorlalți nu. De ce ? Pentru că sînt cu săracii..." Or eu n-am decît ce vezi în mașina ta. Ce să-mi ia, de ce să mă sărăcească ? Dar ce-o să te faci tu, că ești proprietar și mai ai și o bubă în cap. Ia gîndește-te !

Și-i întoarse din nou spatele. „Am fost prost cu Anton, își spuse și mai hotărît, nu mai am voie să fiu de-acum încolo, cu nimeni !"

După cîteva minute, apăsă pe clanța porții, uitîndu-se în curte. Nu era nimeni. Își întoarse fața spre Panțîru și-i porunci scurt :

— Ia vino încoace, mă !

Vocea i se păru prea aspră și se mustră : „Calm, Stanciule !"

Panțîru simți imediat schimbarea din glasul plutonierului și, înainte de-a porni spre poartă, îi aruncă o privire mirată soției jandarmului, prin geamul cabinei : „Ce vrea bărbatul dumitale de la mine ?!" întrebau ochii lui. Dorina săltă nepăsătoare din umeri : „Du-te și vezi !"

— Hai, mă, odată !

— Păi, nu plecăm ? încercă Panțîru să protesteze.

— Vino odată ! scrîșni Stanciu, cuprins de o agresivitate care îl făcea să nu-i mai pese de urmări, pentru că de impus trebuia să se impună ! Dar prin ce ? Babele se fac ascultate prin leacuri, avocații prin sfaturi, alții... Nu

mai contează ! El trebuie să se facă ascultat prin duritate. Dar nu totală, ci una de început doar, ca pe urmă să înceapă s-o scalde... Își aminti că în copilărie văzuse o nevăstuică luptîndu-se cu o viperă. El, Stanciu, stătea într-un copac și putuse asista, fără să fie simțit de jos, la toată bătălia aia pe viață și pe moarte. Înainte de a se repezi la șarpe, nevăstuica — spre uluirea puștiului care era el atunci — începuse să se tăvălească cu frenezie pe niște tufe de patlagină. Aproape că i se înverzise blana de sucul frunzelor late și grase. În tot acest timp vipera stătuse nemișcată, cu ochii încremeniți la micul animal care parcă se perpelea pe jos de rîs, convinsă că, la orice scamatorii s-ar deda nevăstuica, ea o va ucide. Numai că, în clipa în care micul animal cu blană se sculase și începuse s-o hărțuiască, fără ca mușcăturile colților ei plini de venin să reușească s-o doboare sau măcar să-i mai tempereze din agresivitate, șarpele a început să dea înapoi. Și asta i-a fost fatal. Nevăstuica l-a apucat întîi de mijloc și a strîns, apoi s-a repezit și l-a prins de gît, scuturîndu-și capul cu putere... Pînă seara tîrziu vipera și-a tot mișcat coada, dar era moartă de mult... Mai tîrziu a aflat de la Ion al lui Sălcitu, că „patlagina e contra veninului de șarpe".

Așteptîndu-l pe Panțiru, Stanciu se înfășură bine în frică, apoi în prevedere și, în sfîrșit, într-o diplomație rudimentară, dar diplomație totuși. Spera astfel că veninul oamenilor nu-l va da gata.

Nebănuind nimic, șoferul se dezlipi în silă de capota mașinii. „Trebuie că a uitat ceva și, dacă soldații au plecat, poate vrea să-i ajut eu !" încercă el să-și explice nedumerirea de adineauri. Dar intrînd în curte zise totuși mai prudent :

— Dumneata cu doamna stați pe canapea și țineți copiii pe genunchi !

— Lasă asta ! i-o reteză jandarmul cu voce joasă, șoptită. Ai aflat de ce te-am luat eu pe tine să-mi cari lucurile ?

— Nu, zise celălalt nedumerit.

— Nici ce bubă ai în cap ?

— Nici.

— Dar însurat ești ?

Panţiru zîmbi larg, pregătindu-se să-i răspundă plutonierului, în felul său : „Ce dracu-ţi veni, dom' Stanciu !". Jandarmul însă îl privea încruntat, cu buzele strînse — din cînd în cînd şi le muşca cu dinţii — ceea ce îl făcu să se abţină. Dar îi răspunse încercînd să-şi păstreze o urmă de veselie pe faţă :

— Sînt, am şi copii. Doi şi unul pe drum ! adăugă precipitat. Adică, ce mai, trei ! şi încercă din nou să rîdă.

— Vorbeşte încet, îi recomandă plutonierul, şi răspunde numai la ce te întreb eu. Cum ai scăpat pînă acum ?

Panţîru îl privi nedumerit şi vru să întrebe : „De ce să scap ?", dar Stanciu îl opri, recomandîndu-i să se gîndească bine, că el va încerca să-l ajute. Dar numai cu o condiţie : să nu-l mintă, că atunci s-a ars.

Înţelesese de multă vreme că orice om are de ascuns ceva faţă de ceilalţi şi, cu atît mai mult, faţă de autorităţi. Se bucură, deci, cînd simţi că respiraţia lui Panţîru, care se străduia din răsputeri să fie cît mai nepăsător, deveni sacadată, trimiţînd spre el, din ce în ce mai des, un miros înţepător de usturoi. Şoferul se străduia într-adevăr să înţeleagă despre ce bubă în cap putea fi vorba. Îi veniră în minte cîteva întîmplări, de care însă era sigur că jandarmul n-a avut de unde să afle. Iar dacă i-ar fi ajuns totuşi la ureche, prin cine ştie ce minune, nu era nici un pericol să umble cîţiva ani, ţinîndu-şi pantalonii cu mîna şi fără şireturi la bocanci. Faptele lui se puteau numi *găinării* şi se pedepseau cel mult cu o amendă.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi, domnule plutonier, spuse el hotărît.

— După cîte văd nu vrei să te ajut ! oftă Stanciu cu părere de rău.

— Ziceţi-mi despre ce e vorba şi eu aprob dacă-i aşa, spuse calm celălalt.

— Care va să zică vrei să mă încerci ! Că, îţi spui tu, ăsta nu ştie nimic şi vrea să afle de la mine cîte ceva, ca după aia să mă stoarcă. Este ?

— Ce să stoarceţi, dom' Stanciu ?! rîse Panţîru neîncrezător. Altceva în afară de hodoroaga asta de maşină n-am. Şi bine că-mi adusei aminte : cauciucul de pe dreapta-spate o să ne lase...

— N-o să ne lase, spuse plutonierul încet. Și fiindcă șoferul îl privi uimit, adăugă : Oi fi păcălit tu mulți așa, dar să știi că cu mine n-o să-ți meargă ! Îți vei fi zicînd că-s pe ducă, află însă de la mine că-s mai tare ca niciodată.

Pronunță ultimele cuvinte tocmai pentru că se simțea cam nesigur. Înțelegea că nu proceda ca Anton. Pînă și de țigara pe care își propusese să i-o dea lui Panțîru uitase. N-avea experiența avocatului de a-și urzi planul și nici priceperea ăluia de a urmări pas cu pas, pe neștiute, atingerea scopului propus. Convins că asemenea lucrături nu-s de nasul lui, Stanciu hotărî să renunțe.

Retragerea îi apăru însă mult mai complicată, fiindcă nu putea ieși oricum din capcana pe care încercase să i-o întindă șoferului. Acesta stătea acum cu privirea ațintită asupra lui, așteptînd urmarea. Zîmbea ușor, cu un vizibil iz de zeflemea. Neștiind ce să mai facă, plutonierul spuse încet, nesigur :

— Ai auzit ce-au pățit legionarii în 22 septembrie ?

„Ce vrea ăsta ?! se enervă Panțîru, gata-gata să izbucnească. Mă ia cu legionarii, cu împușcarea ălora..." Dar se stăpîni și spuse, săltînd nepăsător din umeri :

— Vorbea lumea...

— Zicea ceva și de ăia care or să fie în seria a doua ? continuă Stanciu.

Era mulțumit că a mai găsit ceva care să-l ajute să termine onorabil discuția aia de care se apucase, dar pe care nu fusese în stare s-o ducă pînă la capăt. Și dădu să plece spre poartă. Panțîru însă, devenit mai atent, îl ținu pe loc cu întrebarea :

— Care... serie a doua ? Mai urmează și alții ?

— Păi tu ce-ai crezut ?

— Și cine-s ăia care or să mai cadă ? Dumneavoastră îi știți ?

Plutonierul îl privi lung, încercînd să pricepă de ce devenise șoferul interesat de această temă. Probabil că celălalt voia pur și simplu să afle, să fie el primul care va arunca zvonul pe piață. Și parcă văzu aievea cum se împrăștie minciuna lui : întîi îi va spune nevesti-sii, apoi vecinilor din curte, pe urmă celorlalți proprietari de camioane, cînd vor sta în piață, lîngă mașinile lor, în așteptarea clien-

ților... Din gura ăstora zvonul va zbura în tot orașul, poate în toată țara...

Stanciu zîmbi fără să vrea. Panțîru, care îl privea cu atenție, îndrăzni :

— Hai, domnule plutonier, ziceți-mi-i și mie pe ăia de pe lista neagră !

— Complicii ălora morți ! îi aruncă jandarmul, întorcîndu-i spatele. Apoi, în timp ce se îndrepta ușurat spre poartă, îi ordonă : Hai să ne vedem de drum !

Imediat ce ieși în stradă, Panțîru îl ajunse din urmă, întrebîndu-l șoptit :

— Dar complicii cine-s, dom'Stanciu ? Cu mașina asta a mea, eu îi cunosc pe toți.

— Hai la camion ! i-o retează plutonierul.

— Ziceți-mi numai cîteva nume, se rugă șoferul.

— Ce să mai discutăm, se eschivă jandarmul, că-i știi tu foarte bine.

— Eu ? ! se miră celălalt, oprindu-se pe loc.

— Urcă-te și nici o vorbă în fața alor mei despre ce-am discutat !

Stanciu se îndreptă spre mașină, fără să se mai uite în urmă, să vadă mutra lui Panțîru. Șoferul rămase pe loc, privind nedumerit după jandarm. Apoi începu să-și frece nervos mîinile una de alta, ca și cînd i-ar fi fost înghețate. În sfîrșit, îl urmă de parcă ar fi avut picioarele împiedicate.

În cabină era cald.

Fata și băiatul stăteau nepăsători, și singurul lucru care părea să-i mai intereseze era strada pustie. Nici un alt copil nu se zărea, și atunci cui să spună ei că pleacă de-aici pentru totdeauna ? Diseară, cînd prietenii lor vor ieși *la felinar*, poate că nici nu vor băga de seamă că bătăile lui Mîma și ale lui Tutuș lipsesc din corul pietrelor care, lovind repede stîlpul de fier, chemau la joacă.

Stanciu ținu să se așeze la mijloc, între nevastă-sa și Panțîru. Cînd mașina fu gata să pornească, cineva bătu în geam, apoi se auzi o voce de femeie întrebînd alarmată :

— Vă mutați ? !

Toți înlemniră. În sfîrșit, îi întreba cineva dacă se mută. Dorina se căzni să deschidă ușa din partea ei, dar nu putu. Atunci Stanciu se întinse peste ea și peste Tutuș, apăsîndu-l pe cap (băiatul avu grijă să geamă mai mult decît tre-

buie), dar nu reuși nici el s-o deschidă. De spaimă că cea care se interesa de soarta lor o să plece, crezînd că ei nu vor să discute cu ea, Stanciu se răsti la Panțîru :

— Ce are, mă ? !

— Săltați în sus !

Sălță clanța și ușa se deschise. De jos, madam Mihai îi privea mirată, ținînd în mînă un coș în care avea niște cartofi și o sticlă de ulei. Copiii și Stanciu ziseră „Sărut mîna !", iar Dorina coborî repede, s-o îmbrățișeze, cerîndu-și iertare că n-a mai avut timp să treacă pe la ea, să-i spună că pleacă și să-și ia la revedere ; totul a picat așa, pe neașteptate, că nici acum nu și-a revenit. În orice caz, continuă Dorina, ea o sărută cu lacrimi în ochi de bucurie c-a venit s-o petreacă la plecare că, uite, din curte nimeni n-a deschis măcar fereastra să le zică „Mergeți sănătoși!"

Panțîru se aplecă spre urechea plutonierului, întrebîndu-l în șoaptă :

— De unde să-i știu eu pe complicii ălora ?

— Care complici ? tresări Stanciu.

— Lăsați, nu vă mai prefaceți că nu...

— Sssst !

— Păi, cum să vă mai petreacă dacă domnul Stanciu l-a dat în git pe tîmplar ? ! se miră madam Mihai.

Pe moment, plutonierul nu pricepu despre cine vorbește nou-venita. Dar apoi își dădu seama cam despre ce e vorba... Auzise și ea probabil prin vecini că ridicarea tîmplarului Macarie de către poliție, — cu ani în urmă — la miezul nopții, nu se știa pentru ce, fusese pusă la cale de el. Și crezuse că chiar așa a și fost, cum or fi crezut toți : din moment ce e un jandarm în curte, ce rost mai avea să-ți muncești mintea să afli cine l-a pîrît ? Mai ales că, odată, la supărare, Macarie zisese : „Alege-s-ar prafu de viață și de cine știu eu că are tot interesul s-o țină așa !" Pentru ce să te mai întrebi cine l-a turnat cînd se știe, jandarmul e obligat să raporteze șefilor lui tot ce vede și aude. Lucrul ăsta îl știa al dracului de bine și madam Mihai, ca nevastă de reangajat. Numai că el, Stanciu, nu știuse despre Macarie Lemnaru decît că pe atunci dădea toată ziua la rîndea și că tăia scînduri cu ferăstrăul. Habar n-avusese ce făcea ăla din clipa în care ieșea pe poartă,

așa cum nu știuse nici cu ce-și omora Macarie timpul cînd sta în casă și nu da la rîndea. Că nu-l interesasc.

— Sau ați zis doar așa ? insistă Panțîru.

Stanciu îl privi mirat : Ce-i cu ăsta ? Nu mai era vorba de o simplă curiozitate, ci altceva mai serios, din moment ce șoferul nu-și mai găsea liniștea, și tot insista să afle. Dar ce putea să aibă el comun cu legionarii? După ce ieșise de la arest se interesase și el mai îndeaproape de viața acestora. Plutonierul Mihai îi arătase chiar niște liste. Panțîru nu era acolo. Atunci ? Se hotărî să riște o întrebare :

— O faci pe prostul, Panțîrule ? Ai uitat cînd umpleai camionul cu legionari și te duceai cu ei la casele ălora pe care aveai tu necaz...

Panțîru se apără cu furie :

— Eu îi urcam ? ! Ne lua cu forța pe toți proprietarii de camioane ; nici benzina nu ne-o plătea. Și cine ar fi îndrăznit să zică *nu merg* ? Te împușca pe loc, cum i-a făcut lui Mielu Zlate. Și dacă vreți să știți eu nici nu...

Lui Stanciu, de fapt, atît îi trebuise să știe. Nu-l văzuse niciodată pe Panțîru transportînd legionari, dar își făcuse socoteala că nu se putea ca ăia să nu se fi folosit măcar o dată și de camionul lui. Răsuflă lung, ușurat și, ca să nu simtă celălalt bucuria reușitei, îi explică trist :

— Of, măi Panțîrule, bine era dacă-mi spuneai tu mie totul de la început !

— N-am omorît pe nimeni, domnule plutonier ! se revoltă șoferul, gemînd.

— Sssst ! făcu Stanciu, trăgînd cu urechea la ce zicea, jos, Dorina. Aceasta, după ce-și revenise din uimire tocmai își întreba prietena :

— Cine ți-a zis, dumitale, că Sande l-a dat în gît pe tîmplar ?

— Păi, toți sînt convinși de asta, madam Stanciu ! Că, dacă-ți amintești, la o lună după arestarea ăluia, pe-al dumitale l-a făcut plutonier. „Pentru ce i-au mai dat o tresă ? !" m-a întrebat proprietăreasa dumneavoastră, la piață. „Nu știu, madam Cîrîc ! i-am răspuns eu. Tot ce știu e că lui Mihăiță al meu nu i-a dat gradul pentru că ar fi nenorocit pe cineva !"

Din clipa asta, familia Stanciu începu să regrete că această femeie le bătuse în geamul cabinei ; mărunțică,

speriosă și cu voce plîngăreață, nevasta plutonierului Mihai dădu drumul la văicăreli. Că de cîte ori nu i-a spus ea lui bărbatu-său : „Hai, mă Mihăiță, zbate-te și tu să apuci un post pe undeva, să nu mai cumpăr oul cu trei lei." I-a zis chiar și ieri la prînz. Dar cînd a aflat după-masă ce-a pățit Victor Barabaș, s-a bătut cu mîna peste gură și n-a mai dormit toată noaptea. Iar acum ea venise la ei, nu să-și ia rămas bun, cum crezuse Dorina, ci să le spună : gîndiți-vă bine înainte de-a pleca, nu vă pripiți, că nimic nu-i mai scump pe lume ca viața omului, chiar dacă n-are prea multe pe masă. Ea, ca să le dea un exemplu, a luat trei kile de cartofi și o sticlă de *olivia*, cu op'șpe lei, nu-i mare lucru, dar știe că la prînz Mihăiță al ei vine întreg acasă, că în oraș, orice i s-ar spune, e mai în siguranță decît la țară unde, noaptea, îți bagi degetele în ochi, așa că n-ai cum să vezi cine și de unde te atacă...

Vorbele astea, spuse cu glas plîngăreț, căzură prost nu numai pentru familia Stanciu, ci chiar și pentru Panțîru. Și lui tot la țară putea să i se întîmple *ceva*. Așa că fiecare fu bucuros să scape de bocitoare cît mai repede.

— Ordinul e ordin, madam Mihai ! i-o reteză Stanciu enervat.

Dintr-o dată, cobea aia mărunțică schimbă tonul, zise că ca și-a făcut datoria, e, deci, cu cugetul împăcat și le ură drum bun de parcă le-ar fi spus „Dumnezeu să vă ierte !" Dorina o mai sărută o dată, cu gîndul aiurea, și se urcă din nou în mașină.

Acum, madam Mihai își aminti că la mutarea cuiva se mai spun niște vorbe anumite și le recită cu o sinceră durere în glas :

— Să nu ne uitați, că și eu și Mihăiță („Fi-ți-ar Mihăiță al dracului !" bombăni Stanciu), tare am mai ținut la dumneavoastră, iar dacă veniți prin Brăila nu ne ocoliți, știți doar unde stăm și puteți rămîne la noi și peste noapte, așa că...

Într-un cuvînt, zise și făcu cam tot ce trebuia, ca unul care plînge mortul altuia, fără ca cei din mașină să mai simtă vreo bucurie că pleacă și ei ca toți oamenii, conduși de cineva apropiat. Îi răspunseră totuși la semnele cu mîna, pînă ce camionul coborî de pe trotuar, întoarse să-și ia di-

recția, iar cînd n-o mai văzură respirară ușurați, dar apăsați de o tristețe și mai mare.

Lor tot nu le venea să creadă că se mută. Cînd trebuie să pleci dintr-un loc în care ai trăit zece ani, e nevoie de un oarecare timp să-ți bagi în cap că ce lași aici e mai rău decît ce vei găsi dincolo, pentru că numai așa îți poți strînge liniștit agoniseala de pînă atunci — avînd credința că ea va spori. Or, nici Stanciu și cu atît mai puțin nevastă-sa și copiii, n-avuseseră cînd să-și adune gîndurile. Ordinul de mutare venise atît de repede, că puteau să-și închipuie că au visat.

— Nu m-am închinat ! tresări Dorina și-și făcu grăbită cîteva cruci.

Tutuș, care-i sta pe genunchi, o auzi șoptind : „Ajută-ne, doamne, să facem avere !" După care femeia, mai liniștită, își reluă crucile, că avea să-l roage pe dumnezeu mai multe : să aibă grijă de copii, să-i ferească bărbatul de necazuri, să-i țină părinții în viață, iar pe toți să-i păzească de apă, de foc, de dușmani și să nu-și reverse mînia peste casa, ogorul și vitele lor...

— Care vite, mămico ? ! o întrebă Tutuș mirat.

— Alea care s-o îndura bunul dumnezeu să ni le dea ! oftă ea. Apoi începu să tușească. În cabină intra fum de la motor, iar de pe jos se ridica praf.

Cîteva șuruburi și piulițe săltau, de colo, colo, pe podea. Ieșiseră din locurile lor sau, poate, Panțiru le aruncase acolo, dar nu asta conta. Important era faptul că nu-și găseau locul și liniștea. Păreau că formează și ele o familie aruncată pe drumuri...

— Cu roata aia ce se aude, Panțirule ?

— Poate rezistă, șopti acesta.

— Nu mă face să aplic ordinul primit de la colonel. Ținu Stanciu să precizeze, deși ce-i spusese Cireșaru n-avea nici o legătură cu proprietarul camionului.

Dorina deveni dintr-o dată foarte atentă :

— Care ordin ?

— Sssst ! Nu-i treaba ta ! o puse el la punct, și femeia, așa după cum se așteptase, tăcu, dar strîngîndu-și buzele cu hotărîre.

Panțiru însă îi aruncă o privire plutonierului, cu coada ochiului, de parcă ar fi vrut să afle ce-o fi în mintea lui

Stanciu. Acesta nu-l luă în seamă. Zdruncinăturile camionului parcă îi reașezau gîndurile, fără să-și poată da seama dacă mai bine sau mai rău ca înainte.

Mașina ieșise din oraș și acum călca cu roțile urmele unor căruțe, singurele semne prin zăpada noroită, în afara stîlpilor de telegraf, după care Panțîru putea ști unde e șoseaua.

Dorina sparse tăcerea, începînd s-o cîinese pe Sevastița, nevasta lui Victor Barabaș :

— El s-a dus, a scăpat, sărmanul, dar a rămas nenorocita de ea, să tragă păcatele la toți... Zicea și ea să-și facă o căsuță undeva, pe Tutuș să-l dea la impiegați, iar pe Mima s-o facă telefonistă, că de mică se juca cu căpăcele legate cu ață, de parcă ar fi vorbit la telefon. Și uite că el pieri, își stricară rostul... Of, doamne, doamne !

Zgomotul motorului, ca și zdroncănitul mașinii îi făceau glasul să tremure ca și cînd ar fi fost gata să plîngă.

Mima îl privi mirată pe Tutuș, dîndu-i un ghiont, să-și apropie urechea de gura ei, că vrea să-l întrebe ceva :

— Ai vrut să te faci impiegat ? ! Băiatul scutură hotărît din cap, că nu. Atunci ce zice mama de tine, și de mine că să mă fac telefonistă ? Eu mă duc la Normală...

— Nu vorbește, mă proasto, de noi ! De Tutuș și de Mima ăilalți zice, ai lui naș Victor. Nu ne-a dat numele lor cînd ne-a botezat ? !

— Ahaaaa !

Dorina își suflă nasul, după care îl întrebă pe Stanciu:

— De ce l-o fi omorît ? !

Bărbatu-său ridică din umeri. Nu știa. Atît îi spusese și lui colonelul : „L-a omorît unul pe Victor Barabaș, du-te și ia-i postul în primire !“ Apoi îi mai spusese ce să facă după ce-l descoperă pe criminal — sau pe criminali — dar despre acest ordin Stanciu se feri să-i vorbească nevesti-sii.

Dorina murmură ca pentru sine :

— Prea se băga și el în toate, să le sară în ochi ălora de la Legiunea de jandarmi !

Stanciu nu-i răspunse imediat, dar apoi, ca și cînd s-ar fi simțit obligat să ia apărarea mortului, zise :

— Nu-i el vinovat, ci nașa Sevastița ! Ea sta toată ziua cu gura pe el, și-l sucea, și-l răsucea : Fă aia, nu te duce acolo, du-te dincolo, că ea le știa mai bine pe toate...

— Păi-dar ! protestă Dorina ofensată. Îl trimitea ea pe la văduane sau pe la alea de se scoală noaptea de lîngă bărbații lor, cînd le bate șeful de post în fereastră ?!

— Vezi cum vorbești cu păcat ?! o mustră plutonierul.

— Ce-l așteaptă pe ăla de l-a omorît pe naș Victor ?

— Ehe ! rîse Stanciu.

„Uite-l cum se bucură cînd spune c-o să-l ia dracu pe ăla de l-a omorît pe șeful postului ! se înfioră Panțîru. O să-l aresteze și, după ce-l ciomăgește bine, îl face scăpat de sub escortă și-i ciuruie spinarea, de-o să-i iasă gloanțele pe dincolo". Acum era sigur că plutonierul n-aștepta altceva decît să-și vadă lucrurile în curtea postului, după care avea să-i zică : „Și acum, Panțîrule, ți-a venit și ție rîndul !" El ce putea să facă ?! Unde să fugă ?! Și fără mașină din ce trăiește ?! Dacă știa ce-o să i se întîmple nu dormea azi-noapte acasă. Sau, dimineața s-o fi trimis pe nevastă-sa la poartă, să stea de vorbă cu plutonierul : „E plecat la Cluj, domnule Stanciu !" să-i fi spus, sau în altă parte, unde se ajunge greu și de unde se vine tîrziu. Dar a ieșit el, ăsta l-a vorbit frumos, de unde să bănuiască ce cocea jandarmul sub caschetă ?

Departe de a întui adevărata amploare a spaimei pe care o băgase în sufletul lui Panțîru cu minciunile lui, jandarmul trecu aproape imediat la grijile ce-l apăsau. Locul unde se duceau nu era deloc în măsură să-i facă să aștepte cu nerăbdare clipa cînd se vor stabili acolo. La Vadra fusese omorît un om și el se ducea să-i ia locul. Dar nici cel mai curajos om nu poate dormi liniștit în casa unuia care a părăsit lumea asta cu țeasta crăpată.

Se răsuci de cîteva ori, cînd la dreapta, cînd la stînga, ca și cum ar fi vrut să privească locurile pe care le despica botul mașinii.

— Stai liniștit ! îi zise Dorina.

— Păi ce fac ? mormăi el, oarecum intimidat.

Se simțea ca un lup închis într-o cușcă — cabina camionului putea fi luată drept așa ceva — din care *nu putea* să sară și să fugă... Unde să se ducă ? Înapoi ? Ce să caute ? De-abia scăpase de oraș. În dreapta, în stînga ? La cine ? Numai înainte îl ducea Destinul, ajutat de Panțîru. Destinul lui mergea cu benzină, zdroncănea pe gloduri, tușea hîrîit, dar înainta.

Proprietarul camionului conducea crispat, trăgînd din cînd în cînd cu ochiul la plutonier. Acesta stătea încremenit, cu privirea ațintită înainte. Dar ce îl îngrijora pe Pantîru cel mai mult erau maxilarele jandarmului : le ținea atît de strîns — probabil fără să-și dea seama —, încît la fiecare hop se auzea cum îi scrîșnesc dinții. Încordarea asta îl convinsese definitiv că Stanciu nu glumise deloc cînd îi spusese ce-i spusese mai înainte. „Ce să fac ?" se întreba el revenind de fiecare dată cu privirile asupra drumului.

Văzîndu-l pe bărbatu-său așa de posomorît, Dorina crezu că-i supărat pe ea, fiindcă îi atrăsese atenția să stea liniștit, și-i spuse ca orice gospodină îngrijorată de o treabă anume :

— De unde să fac eu rost de vreo patru cloști ? Aș pune trei pe ouă de găină și una pe de rață.

— Vorbește cu vecinele din jurul postului, poate îți dă careva, spuse Stanciu cu gîndul aiurea.

Dorina se liniști și încercă să-și amintească dacă era sau nu vremea cloștilor. Lui Stanciu însă întrebarea nevestii îi trezi alte gînduri, mai vechi, de cînd visase la ce-ar face dacă ar ajunge din nou la un post. Era momentul să le spună cu glas tare, că, oricum ar fi, se duceau totuși la țară.

— Trebuie să luăm mai întîi o scroafă cu purcei în burtă. Fată, hai să nu zicem zece, opt purcei, doi îi oprim, șase-i vindem.

Vorbea conștient totuși că discută chestiunile astea gospodărești mai mult de formă. Expunîndu-și planurile, era ca și cînd s-ar fi refugiat într-o zonă lipsită de surprize neplăcute. Dar nu reușea să se sustragă grijilor decît pentru foarte scurtă vreme, pentru că ele năvăleau din nou în capul lui : „Cînd o să ajung să cresc purcei, dacă eu am niște treburi atît de ale dracului de îndeplinit ?" Totuși continuă :

— Cu banii luați pe purcei, putem cumpăra o vacă cu vițelul lîngă ea. Nu de rasă. Pentru lapte la copii.

— Cu ce-o ții ? se interesă Dorina.

— Cumpărăm un cal și...

— Dacă iei cal îți trebuie și-o căruță.

— Păi, da ! Aduci iarbă de la cîmp pentru vite, pentru porci, păsări... Ce, păsările nu mănîncă iarbă ?

— Mănîncă, dar ele au în grădină...

— În care grădină ? ! Nu, Dorino ! În grădină m-am gîndit să pun zarzavat. E un loc bun că, dacă-ți mai amintești, la mijloc e jos...

— Și cu ce uzi ? !

— Fac un gropan la centru, că apa e aproape. Tu, cu copiii, cu soldații, că le trebuie și lor zarzavat la bucătărie, udați într-o seară o postață, în altă seară altă postață. Nu la nămiezi, cînd e soarele puternic, că le colleșești. Și ascultă-mă pe mine, dacă vindem restul, ne umplem de bani.

— Ei, nu, că acolo mai toți au grădini pe malul Buzăului, pe malul Siretului.

— Nu vinzi în sat, dragă ! Umpli căruța și vii de două ori pe săptămînă la Piața Săracă. Păi, de ce-am luat cal și căruță ? !

„Cîți a trimis ăsta pe lumea ailaltă, de-a ajuns să discute cu aiita liniște despre purcei și zarzavaturi ? ! se frămînta Panțîru. Și cînd știe că la Vadra mai are de omorît cîțiva — pe ăia de i-au făcut felul șefului de post și, poate, pe mine..."

Pentru Stanciu, nevasta, copiii, șoferul, mașina erau acum doar un fundal sonor menit să acopere strigătele disperate ale grijilor lui : „Ce fac eu cu ăla de l-a omorît pe naș Victor ?" era prima întrebare care îl și speria cel mai tare. Pentru că dacă proceda așa cum îi ordonase colonelul, numai un prost și-ar fi putut închipui că familia lui va număra tot patru membri. Țăranii sînt ai dracului : cu cît intri mai tare în ei și par mai cuminți, cu atît îți cade mai des în cărți că o să mori de moarte năprasnică.

„Ce sat nenorocit !" se gîndea Dorina. La Vadra nu era nici o fîntînă cu apă dulce. Sălcie sau sărată, și cu ea se adăpau doar vitele. Oamenii cărau apa de băut din vadul Buzăului. Cînd se mărita o fată, putea să n-aibă zestre, dar butoiul de apă nu trebuia să lipsească. Dacă cineva voia să spună despre altcineva că e foarte sărac, zicea : „N-are nici măcar putină de apă !" Iar dacă voia să sugereze că a sărăcit : „Pînă și butoiul de apă și l-a vîndut !" Un astfel de om era condamnat să care apa de băut cu

căldările de la rîu, prăpădînd și mai mult mălai pentru limpezirea ei.

Vara, caii și căruța erau băgate direct în vadul Buzăului și nu era nevoie decît ca omul să se aplece ca să ia apă cu căldarea. Cînd se răcea vremea, animalele se fereau să mai intre în apă. Atunci omul trebuia să care la mai douăzeci-treizeci de căldări, pînă se umplea butoiul. Cînd Buzăul îngheța, se pleca după apă cu toporul în sanie, pentru făcut copcă. Și cum deschideai rîul, peștii săreau afară după aer, după lumina soarelui.

Pe de altă parte, se gîndea Stanciu, dacă nu execută ordinul... Colonelul îi spusese clar : „Îți smulgi singur galoanele și te duci în mă-ta !" Nu-i mai rămînea altceva decît să intre argat. Pentru că, de el, Cireșaru zisese că se săturase. De Nistor, nu ! Că ăla, cînd a auzit ce-a pățit Barabaș, s-a milogit și colonelul i-a spus să stea pe loc și nici măcar nu l-a trimis în mă-sa...

În cabină se încălzise bine, curentul fiind destul de slab — din cauza drumului prost, mașina mergea încet. Copiii moțăiau, Dorina se uită visătoare pe fereastra aburită din partea ei. Panțîru, din cînd în cînd, întindea o mînă tremurătoare să șteargă parbrizul și, aproape instinctiv, arunca o privire spre plutonier. Cît timp acesta se uita încruntat înainte, fără să-i dea lui atenție, șoferul mai spera că totul o să se termine cu bine. La trecerea mașinii peste o groapă însă, Stanciu tresări și, uitîndu-se mai bine, văzu că din botul motorului ieșea un abur subțire, dar continuu.

— Ce are, mă ! ? întrebă neliniștit.

Panțîru se răsuci brusc spre el, apoi își mută privirile în direcția în care jandarmul îi arăta cu degetul...

— A ! făcu el, oftînd ușurat, dar cu mare discreție. Nu-i nimic, i-a sărit bușonul.

— Și nu-l pui la loc ? se interesă Stanciu.

— Păi nu trebuie. Chiar e mai bine.

— Cum zici tu, cedă plutonierul, dar să n-avem vorbe mai tîrziu. Ai înțeles ?

— Da, zise Panțîru, trăgînd cu putere aer în piept, dar abținîndu-se să-l și dea afară zgomotos.

Stanciu nu-l mai băgă în seamă. Cerceta marginile drumului, pe care se înșirau stîlpii de telegraf, pierzîndu-se

în zare. Își întoarse repede privirile de la ei — prea erau aliniați, prea erau disciplinați, *supuși* la ordin cum le recomandau superiorii, jandarmilor, să fie. Or, el... În partea opusă șoselei ochii descoperiră un șanț plin cu apă înghețată. Frunzele putrezite încremeniseră așa cum le prinsese primul ger al acelei ierni timpurii. Aminteau însă de moarte, așa că plutonierul trecu peste tabloul acesta fără pic de optimism. Pe mal, printre buruieni zări un scaiete, cu țepii amorțiți de promoroacă. Deși nu adia vîntul, ciulinele se clătina, semn că, nevăzută, la bază, o rozătoare își făcea de lucru cu tulpina lui. „Fiecare caută să se hrănească cum poate !" își zise Stanciu, ca o scuză pentru el însuși, după care continuă să cerceteze cîmpul : în depărtare — un plop singuratic. „Ce-o fi căutînd în plin cîmp, departe de apă ? !" Apoi, pîlcuri de vite cenușii, rătăcind prin porumbiști, scormonind cu piciorul și apucînd cu botul știuleții uitați sau scăpați din coșuri cînd se strînsese recolta. El pe unde rătăcește ? Și, de fapt, ce caută ? Nu cumva *o caută cu luminarea* ?

„Și ce ne-am zbătut să ne luăm !" oftă Dorina.

De regulă, fetele de la țară, cînd se măritau la oraș, luau fie meseriași, fie muncitori de pe la calea ferată. Puține erau cele care se căsătoreau cu subofițeri. Din cauza listei de dotă — un fel de inventar cu tot ce primea fata ca zestre — a cărei valoare, fixată periodic de Inspectoratul General al Jandarmeriei, era destul de pipărată.

...Grigore Udubeșteanu, deși trecea drept unul dintre cei mai bogați locuitori din Drăcșani, avînd nouă copii, partea care-i revenea Dorinei de-abia atingea jumătatea sumei prevăzute în lista de dotă. Deci, nu i s-ar fi aprobat căsătoria cu Stanciu, care, în afara gradului de sergent-major, nu mai avea nimic. Era însă subofițer și trebuia să facă o partidă bună, pentru a nu se gîndi în permanență la leafă.

Speriat că un mocan din Scrioaștea, care se tot învîrtea prin Drăcșani, zicînd că el o ia și învelită în ziar, adică fără zestre, s-ar putea să-l încînte pe Grigore Udubeșteanu și ăsta să i-o dea pe Dorina, Stanciu o peți și a doua zi plecă cu ea la Vadra, unde fusese numit șef de patrulă. Se instalară la baba Voica. Aici se născu Mimi, pe care o boteză Victor Barabaș dîndu-i numele fetei lui. Dar de căsătorit,

tot nu le dădea voie să se căsătorească. Atunci Stanciu se reclamă singur la Inspectoratul General, făcînd o plîngere ca din partea socrului, în care scrise că „numitul Alexandru Stanciu mi-a necinstit fata și acum nu vrea s-o mai ia de nevastă" și că „după lungi căutări am izbutit să aflu că numitul se ascunde la postul de jandarmi Vadra, din județul Brăila".

La o săptămînă doar, Stanciu a fost chemat la București („pe cont propriu", se spunea în ordin) și dus în fața generalului Bengliu. Acesta îl făcu de două parale, că a pătat onoarea domnișoarei Dorina Udubeșteanu, aruncînd totodată o umbră pe reputația uniformei bleu-jandarm și că ori o ia de soție, ori iese din cadrele armatei. „Dar n-are dota întreagă, domnule general !" încercase el să se apere, ceea ce îl înfuriase și mai tare pe general : „Cînd te-ai legat de ea, n-ai știut de treaba asta ? ! Executarea !"...

Și astfel, Stanciu s-a putut căsători la primăria din Vadra, apoi la biserică, nași fiindu-le tot Victor Barabaș și Sevastița, nevastă-sa. Mai tîrziu, Mima avea să se laude că a jucat la nunta maică-sii, ceea ce era adevărat, pentru că atunci avea doi ani, și mulți, mai ales femeile pe care nu le mai invita nimeni la dans, o luau în brațe, jucînd cu ea un fel de nunească.

„Ce proastă eram ! oftă Dorina. Credeam că dacă am trecut de hopul ăla, nimic n-o să ne mai stea în cale ca să avem casa noastră, pămînt, că n-o să mai fim nevoiți să întoarcem hainele după ce le-am purtat pînă s-au ros pe o parte și că o să avem cîte o saltea de lînă pe fiecare pat. Dar uite că au trecut atîția ani de-atunci și noi n-avem nici casă, nici pămînt, copiii au cîte un rînd de haine, în afară de cele bune, cînd le spăl rufele trebuie să-i opresc de la școală, iar cînd dorm pe lăzile alea, bocănesc ca niște cai legați la stănoagă."

La executarea ordinului dat de Cireșaru avea și el, Stanciu, un cuvînt de zis, pe care — bineînțeles ! — n-avusese curajul să i-l spună colonelului în față. Acum se apucă să i-l explice pe îndelete, ca și cum comandantul Legiunii de jandarmi ar fi fost alături, dar renunțînd fără să-și dea seama la pronumele de politețe : „Dacă dumneata, domnule colonel, îmi zici mie : «Du-te, Stanciule, la Vadra și ară o uliță de sat cu ăia care l-au omorît pe pluto-

nierul Barabaş, dar vino imediat înapoi şi-ţi garantez că n-o să te mut niciodată acolo ca şef de post», eu mă duc şi fac cum mi-ai zis. N-am spus bucuros, dar execut. Dar ca să mai şi rămîn pe mai departe la Vadra, asta înseamnă că dumneata ţii cu tot dinadinsul să-mi vezi nevasta văduvă şi copiii orfani de tată. Pentru că dumneata, domnule colonel, nu-i cunoşti pe ţărani. N-ai de unde, că tata dumneatale a fost negustor de mătăsuri, marchidan, cum ar veni, la Focşani, iar socrul ţi-este un fel de moşier la deal, mare podgorean adică. Nu vezi că n-ai trăit niciodată printre ţărani ? Şi atunci, te întreb eu, nu e omenesţe să mă laşi pe mine, care m-am ridicat dintre plugari, să procedez cum cred că e mai bine ? Că, dacă aş fi avut bani, ştii dumneata ce-aş fi făcut după ce l-am bătut pe Bria ? Aş fi luat cu acte moşia Predescului şi-aş fi chemat lumea la mine : «Uite, mă ! le-aş fi zis. Aveţi aci pămînt, munciţi cîte pogoane vreţi, dar nu vi le dau de tot, că le vindeţi şi iar n-o să mai aveţi de nici unele»... Le-aş fi adus secerători şi vapoare pentru batoze, le-aş fi făcut cîrciumă cu scenă, să bea şi să se uite la serbare, iar halta Papa aş fi mutat-o în poiană, lîngă alde naşa Petra, să nu se mai scoale lumea cu noaptea în cap să prindă trenul, cînd are treabă la Roşiori. Şi nici de jandarmi n-aş fi avut nevoie, că prea sînt lingăi cu ăi de au, ce să ne mai dăm după deget ! Aş fi asigurat paza comunei cu oameni din sat : «Azi e jandarm Mitu al lui Pîsat şi cu Bibilică al ţaţii Floarea. Mîine Nae Borţoşatu cu Stan Grădinarul. Vă ia mama dracului de se întîmplă ceva în timpul serviciului vostru !» Sau, şi mai bine, jandarm aş fi fost eu ! ...Ce-am vrut să spun eu cu asta, domnule colonel ? Că, vezi şi dumneata, eu le cunosc năravurile ăstora şi nu trebuie să-mi spui dumneatale mie cum să-i pun la respect cînd fac cîte o prostie. Că e o prostie ce-au făcut ei, omorîndu-l pe naş Victor ! Dar eu te rog pe dumneata să deschizi Codul penal, la orice pagină vrei, şi să-mi arăţi unde scrie — nu că trebuie să ar o uliţă de sat cu ăi de l-au omorît — ci că şeful de post trebuie să rămînă în satul în care a semănat sticle de lampă pe uliţă. Şi atunci eu fac întocmai ce mi-ai ordonat ! Dar nu scrie, şi eu iar trebuie să mă feresc să fac o prostie, că alde dumneavoastră v-aţi învăţat

să dați ordine din gură, omoară-l pe ăla, înjugă-l pe ălălalt, dar eu..."

Ajuns cu gîndurile aici, Stanciu își dădu deodată seama, așa cum își dădea seama uneori că în casă e frig, că el, de la o vreme, pune la îndoială toate ordinele primite de la superiori și înțelese că, dacă o ține așa, el n-o să mai aibă ocazia să-și spună că e un om avut. Că el nu intrase în jandarmerie decît ca să scape de sărăcie. Dar cine venea să-l învețe cum să potrivească lucrurile ? Dacă voia să facă avere trebuia să rămînă cu galoanele pe umăr și la post. Iar dacă el nu raportează că a executat ordinele așa cum i s-a cerut, gradele astea poate să i le smulgă cineva.

Nemaiputînd suporta tăcerea care se lăsase în cabină, Panțîru se hotărî să facă ceva și, tam-nisam, începu să povestească cum l-a bătut el pe unul într-un restaurant.

— Nu-l văzusem în viața mea și nici el nu cred să mă fi cunoscut. Vine la mine și, nici una nici două, îmi zice : „Mănîncă, mă, puiul cu mîna !"

Dorina tresări și întoarse capul, în timp ce Stanciu își zise mirat : „Ia uite la ăsta, a prins glas ? !"

— Nu i-am dat nici o atenție, continuă șoferul. Mi-am văzut de masa mea. El, din nou : „Ce, mă, te-ai sifilizat și tu de mănînci puiul cu furculița ? !" Îi zic : „Pleacă, domnule, de-aici și nu mă turbura de la masă !" I-am vorbit frumos, dar el îmi smulge furculița din mînă și dă cu ea de perete. Am patru clase de liceu industrial, cum vii tu să-mi vorbești așa ? !

Stanciu deveni mai atent, încercînd să pricepă de ce-i povestea Panțîru întîmplarea asta.

— Nu spun c-am dat cu milă, continuă șoferul, dar nici ca să mă ducă la poliție. „A fost beat, trebuia să te faci că nu bagi de seamă ! mi-a spus unul de la secție. Nu să faci scandal la domnul Gagu !" Tot pe mine m-au scos vinovat, domnule plutonier ! Păi, dacă era beat, trebuia să-l dea Petrică Gagu afară, să nu-l mai servească, din moment ce susține că nu vrea scandal în local.

„Tot pe mine m-au scos vinovat, domnule plutonier !" înseamnă că el, Panțîru, din cauza acestei nedreptăți, fusese tare supărat. Așa că dacă domnului Stanciu i s-a părut, atunci cînd încărca mobila, că el, care are patru clase de liceu industrial, vorbește frumos pînă și cu un bețiv, că

l s-ar fi adresat, cumva, fără respectul cuvenit, a fost numai din cauza întîmplării ăleia nenorocite, pe care nici acum nu poate s-o uite.

Ceea ce nu spunea Panțîru însă, și jandarmul întîmplător știa, era faptul că bețivul care se legase de el nu era altul decît Florică Beaboieru, cumnatu-său. Asta aproviziona *cu ridicata* toate localurile mari din Brăila și cu *amănuntul* toate casele unde cap de familie era unul căruia ușierii îi ziceau „Să trăiți !". Florică Beaboieru îi cumpărase lui Panțîru camionul ăsta, ca — ori de cîte ori va avea nevoie să facă un transport de încredere — să nu ia un străin. Dar, se vede treaba, șoferul, după ce văzuse camionul pe numele lui, uitase înțelegerea. Așa se explică acel „te-ai sifilizat și tu de mănînci puiul cu furculița", adică, te-am făcut om și tu ți-ai luat-o în cap, nu mă mai cunoști. Atitudinea celor de la poliție îi fu lui Stanciu și mai limpede. Ei n-ar fi putut în nici un caz să-l scoată vinovat pe Florică Beaboieru, chiar și numai pentru faptul că chestorul era unul din ăia cărora ușierii îi ziceau „Să trăiți !".

Stanciu nu-i spuse însă nimic lui Panțîru, prefăcîndu-se că-l compătimește. Gîndul lui era ca, de-acum încolo, să facă ce-o știi, numai să afle cît mai multe amănunte despre fiecare om care intră, cît de cît, în vederile lui. „Că niciodată nu poți ști cînd îți poate folosi un chichirez pe care, dacă ești prost, îl lași să-ți treacă pe lîngă ureche, fără să-l înhați și să ți-l bagi bine în cap". Din întîmplarea povestită de Panțîru, Stanciu mai înțelese și alt lucru : că nimeni nu poate spune împăcat : „Mă, eu trăiesc fără griji !" Că uite, acest Panțîru, care-și are mașina lui pe piață, care se scoală cînd vrea și lucrează cît are poftă, fără să primească ordine de la cineva — deci, libertate, nu glumă ! — pînă și ăsta nu pare să fie deloc mulțumit de viață. El, Stanciu, sau oricare altă uniformă, poate să-i pună oricînd pistolul în coaste și să zică : „Mergi cu mine, altfel îți găsesc un nod în papură, de nu te mai întorci deloc, sau foarte tîrziu, acasă !" Și chiar aimți un fel de duioșie față de Panțîru și o părere de rău că l-a speriat înainte de plecare.

— Să nu te lași, mă Panțîrule ! Am băgat de seamă că ăia de nu se lasă ajung, oricine mi-ar zice mie altfel, mai bine decît ăia de stau cu botul pe labe...

Șoferul însă își băgase atît de bine în cap că plutonierul e un om prefăcut, încît îi trase în gînd o înjurătură, în timp ce căuta să țină cît mai pe mijlocul șoselei : „I se năzare nenorocitului că vreau să-l răstorn și trage !"

În dreapta și în stînga șoselei, aproape sau la cîțiva kilometri, se zăreau, din loc în loc, niște case mari, învelite cu țiglă ori cu tablă, nici una cu stuf, cum se obișnuia prin partea locului, înconjurate cu grajduri și magazii, iar toate astea, la rîndul lor, împrejmuite cu salcîmi împestrițați de cuiburi de ciori.

Satele de prin părțile Roșiorilor nu semănau cu cele de pe aici, dar moșiile boierești erau la fel. După ce intrase în jandarmerie, Stanciu voise să calce mai sigur pe pămîntul acestor armane ca niște cetăți fără ziduri de apărare, dar curînd înțelesese că ele erau apărate de legi și de oameni, dintre care cei mai mulți ar fi trebuit să fie primii care să le distrugă. Și în curînd se văzuse chiar el în situația de a le apăra, deși țăranul din el mormăia întruna împotriva boierilor, de cele mai multe ori în gînd. Se înduioșa numai cînd își amintea de viața lui la țară.

Nu putea uita că părăsise Vadra de parcă ar fi fost arestat. În urma procesului dintre Frigioiu și Beucă. Dar cu satul nu avea nimic... Acum zece ani, era vară. Salcîmii înfloriseră a doua oară, iar sub streșinile caselor, pe pălimare, atîrnau castraveți lungi, hrăniți de apa ploilor ce li se scurgea la rădăcină, cu coaja crăpată de sămînța care se umflase în ei. Pe lîngă garduri, la umbra pomilor, stăteau vacile venite de la cîmp, cu ugerele mînjite cu baligă, să nu le sugă viteii. Aceștia izbeau cu boturile umede, disperați că țițele încărcate cu lapte erau la nasul lor, dar nu puteau să tragă nici un strop, din cauza acelei putori care le întorcea mațele pe dos. Și ca necazul să le fie și mai mare, din cînd în cînd, cîte un măr viermănos le cădea între nodurile viitoarelor coarne sau pe spinare, făcîndu-i să scuture nemulțumiți din cap.

Pînă ieșise din sat se uitase cu jind înapoi, fie la o scroafă care se tolănise într-o groapă din mijlocul drumului, să scape de căldură și de gurile lacome ale purceilor,

fie la roțile de udat, înșirate pe malurile Buzăului și Siretului, la care trăgeau cai adormiți sau poate amețiți de atîta învîrteală în jurul cozii. Își dezlipise cu greu privirile de toate aceste semne care-i aminteau de copilăria lui, trăită în altă latură a țării, cu pămînt mai puțin, cu oameni mai săraci, dar în esență asemănătoare tuturor satelor din lume. Spera că o să se întoarcă aici, pentru că el nu credea încă în autoritatea unui petic de hîrtie, chiar dacă ordinul începea cu „Vă veți prezenta de urgență la..." El plecase în lume după pămînt și după vite, neștiind că Statului îi era mai ușor să-i dea o pușcă în mînă decît cîteva pogoane.

Încet, încet, Stanciu se lăsa cuprins de nostalgie. În fața ochilor, din depărtarea timpului, îi apăreau scene trăite în copilărie, în armată, la pifani, apoi ca flăcău cu armata făcută... Erau întîmplări pe care le și uitase sau fusese convins că le-a uitat și, acum, acest drum, prin cine știe ce miracol, i le așeza în fața ochilor. Le revedea ca și cînd ar fi fost trăite de altul. La un moment dat plutonierul se trezi povestind :

— Eram flăcău, și logofătul Bria — era la noi în sat un logofăt cu numele ăsta — nu vrea să ne mai dea pămînt... Îți spun asta, tot legat de ce-ți zisesem mai înainte, că să nu te lași...

Șoferul îi aruncă o uitătură scurtă, bănuitoare.

— Adică, îi zisese mamii că ne dă dacă i-o duce pe soru-mea Lina, seara, în fundul grădinii. Aveam cinci surori, dar Lina era cea mai frumoasă ! De mine, mama se ferea, așa că se înțeleseseră ele pe ascuns. Lina vrea și nu prea vrea... Mama era văduvă, săracă și din cauza asta cam lacomă. Dar cînd n-ai de nici unele... Mulți spun că pe atunci lumea era mai bună, dar eu n-aș zice decît că era mai proastă... În seara respectivă eu am auzit șușoteala mamii cu soru-mea Lina. Ele credeau că eu dorm. Cînd au ieșit afară, îndreptîndu-se spre fundul grădinii, m-am sculat binișor, am pus mîna pe un resteu și am fugit înaintea lor, de m-am ascuns în niște bozii. Știi ce-s alea bozii, nu ?... Mama pleacă, rămîne Lina. Sta ca proasta și-și împletea cozile. Nici măcar nu plîngea. Îl aud pe Bria fluierînd. Avea un cal mare, alb, cu pinteni negri. Rar am văzut cal alb cu pinteni negri. Era sigur că nimeni n-are cu-

rajul să-i stea în cale. Nici nu i-a dat bună seara Linei. S-a aplecat s-o culeagă cu o mînă, gata-gata s-o ridice în șa. Atunci ies și, cum sta aplecat, îl ard cu resteul peste ceafă. Soru-mea țipă, Bria cade, calul o rupe la fugă. L-a tîrît pe logofăt prin praful ulicioarei — că-i rămăsese un picior agățat în scară — pînă la conac. Eu, tunde-o la pădure. Aci aveam locurile mele, puteam trăi de cînd da colțul ierbii pînă cădea bruma. Erau stejăricile pline de cuibare, cu fel de fel de ouă, iepurii din anul ăla îi prindeai cu mîna, ciuperci... Aveam măciuci pitite prin scorburi, iar pentru dormit făceam din frunze un culcuș mai bun ca patul de-acasă...

— Matale ai fost haiduc, tăticule ! zise Mima, știind că lui taică-su îi face plăcere să i se spună că în tinerețe fusese spaima boierilor.

— Cam așa ceva ! răspunse plutonierul Stanciu cu gravitate. Ziua mai ieșeam pe miriști și coceam porumb. În vremea asta jandarmii mă căutau de zor. Copiii care pășteau vitele îmi spuseseră că Bria e pe moarte, dar nu-mi era frică... Într-o zi, cum stam noi așa la un foc și coceam porumb cu ai lui Adventistu, vedem că oprește la capul locului o căruță și din ea se dau jos două femei. Una nu știu ce lega la cai, iar ailaltă, după ce-și suflecă fusta, începu să culeagă de pe miriște cioturi de porumb. Nu i-am dat atenție, că era multă lume amărîtă, care n-avea de pus pe foc. Cînd s-a apropiat de noi, a scotocit cu o mînă printre cioturile din poală și a scos un pistol : „Nu te mișca, Lixandre — zice —, că te-achit !" Ăia ai lui Adventistu au rămas cu dinții înfipți în știuleți. Eu ce eram să mai fac ?! M-am sculat și-am luat-o înaintea șefului de post. Că el era. Și-a scos basmaua. Parcă-i văd și acum fața nădușită. Din mers a început să-și dezbrace bulendrele femeiești. Cînd să-și dea jos fusta, am rupt-o la fugă. Dar ailaltă, de la căruță, se lăsase pe-un genunchi și mă luase la ochi cu carabina. A tras, nu m-a atins, dar a trebuit să mă opresc că mă împușca nenorocitul ăla de soldat... Ei, și de-aici a început greul ! La post m-au întins pe un pat, mi-au legat mîinile pe dedesupt, de scînduri, și-au pus mîna pe vergelele de la armă. „Ăștia mă omoară !" mi-am zis. Să fug, nici pomeneală ! Să urlu, cine sărea să mă scape ? ! Au început să-și *încălzească* vergile... Puteai să mori numai

auzindu-le şfichiuitul ! Eu închisesem ochii. „Gata !", numai ce-l aud pe şeful de post. Adică puteau începe. „Dom'şef, nu daţi, că... !" „Că ce, mă ?!" se răsteşte el, fără să lase vergeaua. „Să fiu al dracului de nu vă omor după ce mă întorc de pe lumea ailaltă !". Începe să rîdă. Se hlizea şi soldatul. Şi, domnule, am simţit eu în rîsul lor ceva. Că n-or să mă bată. Că dacă aveau de gînd să mă ia la omor, nu mai făceau încălzirea vergilor. Dădeau şi gata...

Dorina încercă să-l oprească, făcîndu-i uşor semn cu cotul, de parcă ar fi vrut să-i spună : „Ne facem de rîs, şoferul, cînd s-o întoarce la Brăila, umple oraşul că m-am măritat cu un puşcăriaş". Dar bărbatu-său nu simţi ghiontul sau se prefăcu. Continuă, lăsîndu-se în voia amintirilor :

— Se aşază şeful postului pe marginea patului... Mai înainte de asta l-a trimis pe soldat afară cu nu ştiu ce treabă ! Se aşază şi începe să-mi zică : „Uite ce e, mă Lixandre ! Nu zic că ai făcut bine ce i-ai făcut lui Bria, dar nu pot spune că-mi pare rău că l-ai otînjit. Astătoamnă m-am dus la el să-mi dea o sută de kile de varză, să-şi pună ăştia la putină pentru iarnă. Mi-a dat, dar cînd mi-a cîntărit, o varză a tăiat-o în două, că trăgea mai mult cu juma' de varză. Păi, 'tu-ţi morţii mă-tii de om, eu îţi păzesc moşia, scarmăn oamenii care te fură cînd nu le dai dreptul, îi bat pe ăi mici cînd le scapă vitele în lanul boierului şi tu, slugă nenorocită, îmi tai mie varza pentru post în două ? De prins trebuia să te prind şi de trimis la Turnu trebuie să te trimit, că altfel mă reclamă boierul la Legiunea de jandarmi. Dacă Bria moare, faci puşcărie, asta nu se discută. Dar fii atent la mine ! Dacă scapă, tu nu trebuie să te mai întorci în sat, că eşti prea al dracului şi-mi dai de lucru. Eu, în fiecare an, am ordin să trimit trei flăcăi din comună la jandarmi. Te duci şi te reangajezi, că armata o ai făcută. N-ai de ce rămîne aici. În casă la voi plouă, peste tot aveţi împînzite numai străchini şi albii, tu n-ai o pereche de bocanci în picioare. Pe deasupra mai ai şi cinci surori de măritat. N-o să le ia nimeni dacă n-au de nici unele. Eu cred, şi-a zis şi sanitarul, că Bria scapă. Mă-ta, de unde-o ştii, să ia o putină de brînză să ducă judecătorului. O să vorbesc eu cu ea ce are de făcut, dacă-mi promiţi că intri la jandarmi. Să nu-mi spui că te

duci de frică, și pormă că nu. Nici n-aveam de gînd să te bat. Ce spui ? !" Ce puteam să mai zic ? Că avea dreptate. Eram prea sărac și-ar fi trebuit să-i mulțumesc. Dar eu, nu : „Fi-ți-ar jandarmeria a dracului, dom'șef ! Mă prinseși la strîmtoare !"

Dorina își strînse disprețuitoare buzele, formînd botul cunoscut : se făceau de rîs. Pantîru, în schimb, din ce în ce mai alarmat, se întreba ce se ascunde în spatele acestei povești, că plutonierul n-o spunea în nici un caz să-l distreze pe el. Vrea să-i arate că de mic a fost al dracului sau ce vrea ? !

Doar copiii erau numai ochi și urechi. Cum începuse Stanciu să povestească lor le și pierise somnul. Cînd tatăl lor făcea o pauză ei îl sileau să spună mai departe, întrebînd amîndoi deodată :

— Și ?

— La Turnu Măgurele, continuă plutonierul, m-a băgat într-un beci, la un loc cu o capră. Era a gardianului. Toată ziua umblam cu capra la păscut, iar seara mă întorceam și cu un maldăr de iarbă. Nu pentru capră. Pentru mine, ca să am pe ce dormi. Dar animalul ăla mînca toată noaptea de sub mine și dimineața mă trezeam pe țimentul gol. Nu mă duceau la judecată. Se aștepta să vadă ce face Bria — moare sau scapă ?!... A scăpat cu viață, dar a rămas un nenorocit, cu gîtul țeapăn și cu un umăr căzut. Șeful de post mi-a spus mai tîrziu că i-ar fi zis : „Du-te cu dumnezeu, dom'Bria, că nebunul ăla al lui Gheorghe Stanciu s-a jurat, după ce l-am omorît cu bătaia, că îndată ce iese din pușcărie te caută și, pînă nu-ți dai sufletul în mîna lui, el nu se lasă ! Retrageți reclamația și du-te unde-oi crede că poți trăi liniștit !" Bria era așa de speriat de ce i se putuse întîmpla lui, că-și pierduse încrederea pînă și în tribunale. S-a hotărît să plece. Cu Lina. Cu soru-mea. Nu știe ce e bine un copil de oameni avuți, dar o fată săracă, învață de mică să-și cunoască interesul, dacă vrea să nu mai umble desculță... M-a mai ținut cam o lună la închisoare, pînă și-a retras ăla plîngerea. M-a mai ținut și gardianul, cu de la el putere, încă zece zile, ca să-i am grijă de capră. Pe urmă mi-au dat drumul. Ce să fac eu acum ?! Mi-am zis : Mă reped pînă acasă, pun rosturile la punct în gospodărie, poate aștern și niște paie pe casă, că se apro-

piau ploile şi curgea apa pe nenorocitele alea, după care iau hîrtia de la post şi-mi văd de drumul pe care mă-ndemnase şeful. Mie-mi era milă de iepele alea de surori...

Panţîru îl privi scurt cu coada ochiului. De data asta Stanciu observă şi rări cuvintele, ezitînd parcă să mai continue. Furat de amintiri uitase ce-i spusese şoferului. Acum confesiunea lui putea slăbi chingile în care îl prinsese. „Am greşit !" îşi spuse cu ciudă. Înţelese însă că ăsta era rezultatul lipsei lui de experienţă în asemenea jocuri. Anton nu s-ar fi destăinuit aşa. Ăla ar fi spus numai cît i-ar fi convenit şi cît ar fi crezut el de cuviinţă că-l va ajuta la îmbrobodirea celui de care avea nevoie.

— Şi ? întrebară copiii, văzîndu-l că tace.

— Lăsaţi, altă dată ! dădu el din mînă.

Dorina se foi alături, nemulţumită. Din felul în care îşi scutură umerii şi-şi ţuguie buzele, bărbatu-său înţelese că ea îi spune dispreţuitoare : „Dacă tot te-ai făcut de rîs, poţi să spui tot !" „Chiar ! îşi zise plutonierul. Le povestesc copiilor să li se pară drumul mai uşor. La urma urmii ce-mi pasă mie de cărăuşul ăsta ?"

— De la Turnu Măgurele pînă la Drăcşani, reîncepu el, e de mers, nu glumă. S-o iau pe jos nu-mi convenea. La şosea dacă ieşeam, poate găseam o căruţă care să mă ducă pînă la Salcia, de-acolo poate mai găseam alta pînă la Roşiori şi, de-aici, mă mai rugam eu de altcineva să mă ducă pînă acasă. Dar treaba dura. Bani n-aveam nici de-o bragă. Şi-atunci m-am gîndit eu să ies la gară. Cu scopul să mă bag sub vreo bancă sau să mă urc pe vrun vagon. Dacă n-aveam bani ! Norocul meu a fost că pleca spre Costeşti o locomotivă bearcă. N-avea nimic după ea. Se ducea la Costeşti să ia vagoane. Eu — pe lîngă ea, că o vedeam că pufăie şi era cu botul spre Roşiori. Mecanicul se uita la mine. Era un ăla mustăcios, mînjit de negreală, mai rău ca noi cînd ne prăfuiam la fundul batozei ! Avea şi ajutor, dar ăla se uita urît la mine. „Ia vezi, nea Stane, că ăsta se învîrteşte pe-acilea să-ţi fure costumul !" Avea un costum în cabină, că se ducea direct la un botez. Mecanicul mă privea, dar nu zicea nimic. Prind curaj şi mă apropii. „Nu mergeţi, zic, spre Papa ? !" Mecanicul începe să rîdă : „Spre Papa cui ? !" N-am înţeles

eu ce-a vrut să zică, dar nu rîdea cu răutate. Așa că mai fac un pas : „Ia-mă, nene, și pe mine, măcar pînă la Ruși !“ Mecanicul rîdea mai departe. I-oi fi părînd eu comic, mă gîndeam. Pe urmă mi-am dat eu seama că nenorocita aia de capră deșirase tot de pe mine. Flanela flocăită, pantalonii roși pe unde nu-ți trecea prin minte. Mai tîrziu mi-am zis că, poate dacă n-arătam așa, ăla nu mă lua. „Ce-ai căutat pe-aici ? !“ mă ține mecanicul mai departe în întrebări. „Păi, zic, ieșii din penetenciar și acum mă duc acasă !“ „De undeee ? !“ „Păi, cum dracu să vă spui ? De la pușcărie, de !“ Se uitară unul la altul, nu le venea să creadă. Ajutorul se răsti mai rău la mine : „Ia mai du-te-n-mă-ta, mă, altă minciună nu găsiși și tu să ne spui ? !“ „Să mor, de vă mint ! Am dormit c-o capră-n beci. Uitați-vă și alde dumneavoastră cum mi-a flocăit flanela și nădragii ! Păi, nu mi-ar fi mie rușine să vă mint ?“ Se uitară iar unul la altul. Ce li s-o fi părut lor așa de mirare că am fost la închisoare, nu puteam pricepe. „Nu vezi că nici nu ești ras în cap !“ se răsti iar ajutorul la mine. „Păi ce, e vina mea că nu m-au ras ? Ș-apoi nu-i ș-așa destul de scurt ? Că mie nu-mi crește părul, neam ! Văd și eu pe alții că se tund, dar mie nu-mi crește mai mare de-atît !“ S-au pus pe rîs. Noroc c-a fluierat ăla cu șapca roșie. „Urcă, mă !“ Și-au început să se pregătească de plecare. Nu mă puteam urca, avea nenorocita aia de locomotivă niște scărițeeee... Mă gîndeam : „Ia uite, mă, rămîn aici că n-am pe unde mă sui !“ M-a tras ajutorul, supărat, că era gata-gata să mă dea de cuptor. N-am zis nici cîrc. Eram mic pe-atunci. Eu mi-am dat tîrziu drumul la creștere, pe la treizeci de ani, cînd am început să mănînc bine. „Bani ai ? !“ mă întrebă ajutorul. „De unde ? ! De la pușcărie vii cu bani ? !“ Îl aud pe mecanic că se răstește : „Ajunge, mă, cu minciunile ! Te luarăm și te ducem pînă la Papa, nu mai e nevoie să minți !“ Mă, ăștia sînt proști ! mă gîndii eu. Eu le spun una și ei vor să le zic că am fost în tîrg, la Turnu. Păi, ei nu văd că n-am nimic de vînzare sau cumpărat ? ! Duceți-vă dracului, dacă nu credeți.

Stam și mă uitam cum merge locomotiva aia. Nu mai umblasem pe locomotivă. În vagoane, pe vagoane, agățat

de tampoane, mai mersesem eu, alea trei stații dintre Papa și Roșiori. Dar pe locomotivă nu. Era frumos. Linia în față, pe marginea ei numai verde, iar botul mite așa îi făcea. Mă speriai cînd prinse viteză. N-o sări de pe linie să ne ducem dracului, încolo, pe cîmp ? Ajutorul, după ce mă lovi de cîteva ori, ca din greșeală, cu coada lopeții, îi veni ideea : „Pune mîna pe ea și aruncă niște cărbuni !" O luai. După un timp îl aud pe mecanic : „Ia zi, bă, de ce spuseși c-ai stat la pușcărie ? !" „Nu vă mai spui, că tot n-o să mă credeți și mai începeți să și rîdeți !" „Hai, dă acum te credem ! mă liniști el, dar tot zîmbind așa subțire. Ia, zi !" „Bătui pe logofătul Bria de la moșia Predescului !" Se uitară amîndoi lung la mine, ca la o altă aia. Dar nu mai rîseră. „Tu ești a' lui Gheorghe Stanciu din Drăcșani ? !" întrebă mecanicul. Dădui din cap că da. „Ptiu !" făcu el mirat. Ajutorul rămase și el cu degetu-n-nas, zgîindu-se la mine. Eu nu pricepeam schimbarea lor. Că nici pomeneală să mai rîdă sau măcar să se îndoiască de ce le spusesem. Prinsei curaj : „Dar de unde știi matale că sînt a' lui Gheorghe Stanciu ? !" „Vorbea lumea prin gări, nene !" sări ajutorul. Nu mai eram *bă ăsta*, eram *nene*. Ia uite, mă gîndii, a ajuns lumea să vorbească despre mine prin gări ! Cînd o auzi nea Grigore Udubeșteanu, nu mi-o mai dă pe Dorina de nevastă cît e aia a lui Sinchetru !"

— Cum adică ? se interesă Tutuș, dar maică-sa îl lovi ușor peste gură.

Stanciu continuă să povestească :

— Mecanicul se lăsase pe o ladă unsuroasă, fără să-i pese că locomotiva merge de capul ei. Se uita la mine și da din cap. Credeam că mă mustră și-mi părea rău. De un om ca el ai oricînd nevoie. Crezui că-i mai bine s-o fac pe neștiutorul și i-o luai înainte : „Matale crezi c-am făcut rău dacă am dat în el ?" „În cine ? !" „În Bria !" „Dă-l în mă-sa !... Cînd eram ca tine am bătut și eu la argați de-ăștia călare cît am putut. Numai că pe-atunci nu era ca acum, să te bage la pușcărie. Te prindeau ei, te pisau cu parul. Îi prindeam noi, dam să nu se mai scoale. Acuuuu..." Nu era supărat pe mine. Dar n-avui cînd să mă gîndesc prea mult că răcni ajutorul : „Ce facem, nea Stane, cu drăcia asta ? !" Mecanicul sări în picioare :

„Care drăcie, mă ? !“ „Păi, cu locomotiva asta ! se supără ăla. O lași să meargă așa, de capul ei ? Murim dracului !“ Mecanicul îi dete o palmă după ceafă și se așeză supărat la loc. I-a și zis : „Dacă mă mai sperii o dată, te dau jos !“ „Păi intrăm în Roșiori, mă nea Stane !“ s-a plîns fochistul. Dar mecanicul nu l-a mai luat în seamă. Începu să-mi fie și mie frică. Ne tamponăm cu vreo magaoaie de tren, care vine dimpotrivă... „Îi băteam, mă ăăăă... Cum te cheamă ?... Îi băteam, mă Lixandre, pe ăștia ai boierului și nu-mi păsa. Cum ne venea bine îi otînjeam și fugi. Nici n-apuca unul să ne înjure că-l și trăsneam ! Of !... E semaforul pe liber la Roșiori, mă ?“ „Este !“ a răspuns în silă ajutorul. „Vezi să fie și la ieșire !“ mai zice mecanicul, fără să ridice capul. „Și dacă nu e ?“ „Oprește-o, că doar te-am învățat !“ Și cu asta a încheiat discuția cu fochistul. Nu i-a mai dat atenție. S-a întors spre mine : „Și-acum ne-am făcut niște fricoși, mă Lixandre ! Mă înjură ieri șeful de tură, că nu scosesem locomotiva la vreme, și ce crezi c-am făcut ?“ „L-ai înjurat și dumneata !“ „Aș !“ „L-ai cîrpit !“ „Nu, mă, stam în fața lui ca stîlpul la capul mortului și n-am zis nimic. De teamă să nu mă ardă cu vreo amendă la bani. Nici lui nu-i venea să creadă că nu-i zic nimic. Mă știa de colțos. Dar eu nimic. M-a mai înjurat o dată să vadă dacă mai tac. Și eu, tot așa, n-am scos o vorbă. Ei, și dacă a văzut el că nu fac nimic, a scuipat la picioarele mele, mi-a întors curu și s-a depărtat bombănind, că noi cică am fi băligi, nu ceferiști !“ „O căruță pe linie, nea Stane !“ a urlat fochistul. Eu sării ca ars, dar mecanicul mă trase în jos de nădragi : „Stai, mă, că tot nu mai ai ce-i face !“ Mă așezai, dar cu ochii închiși. Acum o să se audă o trosnitură, mă gîndeam, nechezat de cai, țipăt de om în pragul morții, și noi... Dar nu s-a întîmplat nimic. Locomotiva trecuse de barieră și ajutorul rîse cu părere de rău : „Cu juma' de metru n-am atins-o !“... Cînd m-am dat jos la Papa mi-a părut rău după omul ăla ! oftă Stanciu, îndreptîndu-și privirile spre fereastră.

Cîmpul era nemărginit — conacele și armanele răzlețe amplificau senzația de nesfîrșit a Bărăganului. Dar era cu atît mai greu de privit. Această uriașă întindere de pămînt vorbea clar și convingător despre o libertate nemăsurată. Plutonierul știa însă că ea e numai aparentă. Ni-

meni, nici un ţăran şi nici chiar un moşier, nu putea spune că e liber — depindeau prea mult unii de alţii — aveau jurămîntul de credinţă faţă de brazde, de lanuri, de vite. Oricum însă, în faţa spaţiului nemărginit din jur, lui Stanciu încorsetarea datorată ordinelor primite i se părea şi mai greu de suportat. Mai ales după ce se refugiase pentru un timp în tinereţea lui.

— Nu mă nenoroci, domnule plutonier ! nu mai putu răbda Panţîru.

— Ce ? ! tresări Dorina, neştiind dacă auzise bine ce-a spus şoferul.

Stanciu reveni cu greu la realitate, uitîndu-se atent la Panţîru. De sub şapca soioasă şi fără întărituri, ăluia i se scurgeau pe faţă broboane mari de sudoare, de parcă ar fi fost în faţa cuptorului de la locomotiva în care aruncase cărbuni cu ani în urmă. De-abia acum realiză pe deplin că în tot acest timp şoferul trăise cu o uriaşă spaimă în suflet, că tot drumul el se uitase cu groază la fiecare piatră kilometrică ce se apropia, vrînd să nu se mai apropie, că atunci trebuia să şi treacă de ea şi s-o aştepte pe următoarea, care să-l ia în primire, de parcă drumul însuşi l-ar fi dus la Vadra din piatră în piatră, aşa cum se duc unii condamnaţi din post în post, pînă în faţa plutonului de execuţie. Plutonierul zîmbi amar cînd îşi dădu seama că, în timp ce el tremura de frica altuia, ăstuia îi ţiţiia fundul de frica lui.

— Cine vrea să te nenorocească, domnule ? ! se miră din nou Dorina.

Stanciu îi făcu semn cu cotul să tacă, şi-i spuse şoferului, cu părere de rău :

— Mi-a zis să rămîn la calea ferată, s-ajung mecanic ca el, dar eu n-am vrut, că-mi era frică... Şi cu aceeaşi voce, încărcată de păreri de rău, continuă : Nu-i aşa uşor, Panţîrule ! Că, vezi tu, dacă eu n-aş fi îmbrăcat cum mă vezi, ci cu alte haine, ca ale tale să zicem, atunci nu mi-ar mai păsa de ordinul primit. Pe cînd aşaaaa...

— Ce ordin ai primit, Sande ? ! îl întrerupse Dorina îngrijorată.

— Vezi-ţi de treaba ta ! îi ordonă el, simţind că începe să se enerveze.

. Îi făcuse semn cu cotul să tacă, ce mai vrea ? ! Nu e în stare să priceapă că nu trebuie să se amestece ? !

Dorina dovedi însă că nu e în stare. Era prima oară în atîția ani de căsnicie, cînd Sande al ei îi ascundea ceva și încă un ordin, pe care se părea că, îndeplinindu-l, bărbatu-său e pe cale să facă o prostie. Așa că nu-și ținu gura :

— Ce-ai cu omul, dragă ? ! Vrei să faci ca atunci cînd cu mama... ? !

Panțîru văzu în nevasta plutonierului luminița ce și-o dorește omul rătăcit în noapte și i se adresă cu noduri în gît :

— Coniță, mă omoară nevinovat ! Puneți o vorbă bună, vă rog eu...

Și începu să plîngă de-abinelea, cu sughițuri. Nici Mima și nici Tutuș nu mai văzuseră pînă atunci un bărbat în toată firea plîngînd. Pufniră în rîs, făcînd astfel rost de cîte o palmă peste ceafă de la maică-sa. Începură și ei să bîziie. „Ce-o amestecă pe soacră-mea în treaba cu Panțîru ? !“ se înfurie Stanciu. În mod normal ar fi trebuit să se stăpînească, pentru că era de față un om străin (chit că Panțîru nu mai însemna acum cineva de care să merite să te rușinezi), dar, pe moment, uită de această prevedere și se răsti la Dorina :

— Mie să-mi răspunzi numai cînd ești întrebată !

— Ete-te, frate ! se miră nevastă-sa. Nu cumva crezi că mă sperii pe mine cu răsteli de-astea ? !

Stanciu o privi uluit. Atîta îndrăzneală nu mai văzuse niciodată la ea. Și era normal să se întrebe de unde pînă unde îi venise așa, pe nepusă masă. Dar Dorina îl lămuri fără să mai fie nevoie s-o întrebe :

— Pînă acum am tăcut, am înghițit multe, că în oraș era lumea deasă și n-am vrut să mă știe vecinii, dar la țară e altceva !

Plutonierul nu mai știu ce să zică. Primul gînd care-i veni în minte fu că nimic nu mai e sigur pe lumea asta, că nici măcar proverbul ăla cu „omul nu-l cunoști cum trebuie, decît cînd trăiești cu el în casă“ nu e adevărat. Că, uite, el trăiește cu Dorina de atîția ani și ea niciodată nu și-a arătat colții ca azi. Apoi se îngrijoră că în familia lui apăruse al doilea membru care nu va mai asculta de ordinele lui, primul fiind Mima, cînd o bătea. Dar vina

nu poate fi a lor, ci a lui. El scăpase frîul din mînă și ăsta nu era decît rezultatul. Dar dacă se înfuria acum, strica totul. Nu trebuia să se enerveze. Zise cît putu de calm :

— Dorino, azi ești pusă pe glume ! Și eu am băgat de seamă că, atunci cînd glumești, îmi ești mai dragă decît cînd stai bosumflată !

Nevastă-sa îl privi cu coada ochiului, mirată de liniștea bărbatului, și-i trebui foarte puțin timp să se convingă că Sande al ei vorbește cît se poate de serios. Îi făcuse plăcere observația lui, că-i e mai drag de ea cînd glumește, deși ea nu glumise cîtuși de puțin. Dar era mai bine ca el să creadă că ea zisese așa ca să-l bine dispună, decît să-și închipuie că i se opune într-un moment ca ăsta, cînd toți ai lor trebuie să fie mai uniți ca niciodată.

— Dacă te-ai fi stăpînit tu și atunci cînd te-ai certat cu mama...

„S-a prostit de tot, ce mai !" trase Stanciu concluzia, dar pe față nu i se văzu decît un zîmbet de om mulțumit.

Panțîru, speriat și mai rău la gîndul că, certîndu-se cu nevastă-sa, plutonierul s-ar putea înfuria și mai tare pe el și atunci, sigur, n-ar mai avea nici o scăpare, preferă să tacă. Și nu mai scoase o vorbă pînă ce jandarmul nu strigă, arătînd cu mîna înainte :

— Uite Vadra !

Capitolul V

Privită de pe dealul Muchiei, comuna Vadra părea că e o tavă lungă de vreo doi kilometri, cu trei rînduri de pahare puse cam alandala. Pe una din marginile tăvii se vedea un firişor de apă, de parcă cineva ar fi răsturnat un pahar, întinzînd apoi lichidul cu degetul să se scurgă la vale, pînă la vărsarea în Siret. Era Buzăul. Rîul, învăţat de copii la lecţia *Apele României*, le dădea oamenilor multă bătaie de cap. Ca mai toate apele din lume, cînd ploua la munte se umfla, de multe ori ieşindu-şi din albie şi intrînd prin grădini, prin case, obligînd oamenii să se urce pe acoperiş. Două-trei zile, uneori şi o săptămînă, lumea umbla pe uliţi cu albiile sau cu plute improvizate, împinse cu ghionderul. Vitele fugeau pe grinduri, hrănindu-se cu ce găseau. Nimeni nu le mai băga în seamă, satul aştepta retragerea apelor ca să înceapă pescuitul. Cu plăşi, cu ostii, cu hodoroage — coşuri de nuiele fără fund — începea bălăceala. De la mic la mare, erau toţi uzi pînă la piele. Peştele se prindea oriunde : la început pe şosea, fiind mai ridicată decît uliţele satului, apoi — pe măsură ce apa scădea — pe arii, în şanţuri, pe viroage, şi chiar în tinda caselor. În timpul inundaţiilor lumea scăpa şi de grija apei de băut.

Dar numai de la distanţă comuna Vadra părea o tavă lungă cu pahare pe ea. Pe măsură ce camionul lui Panţîru se apropia, paharele deveneau case. Învelite cu stuf — foarte rar cu tablă — aveau între ele grădini întinse, dar cu prea puţini pomi sau viţă de vie. Oamenii cultivau în ele cartofi, fasole, pătrîng, bob, dar de cele mai multe ori ciocănei pentru vite. Această aeriseală dintre case îţi dădea

iluzia că fiecare trăiește în gospodăria lui ca un pădurar la canton. În realitate, între ogrăzile acestora erau întinse niște corzi nevăzute, cărări bătătorite și pîrleazuri greu de observat, semn că între oamenii de aici sînt relații foarte strînse, neștiute de toată lumea. Cînd se certau vecinii între ei, cînd se băteau aruncîndu-și unul altuia vorbe urîte, care mînjeau sufletele și păreau că mînjesc pînă și pereții albi ai caselor, singurul care sta liniștit era pîrleazul : aștepta răbdător împăcarea celor care îl făcuseră cu mulți ani în urmă și care pășiseră peste el atît la bucurii, cît și la necazuri. Mai ales la necazuri. Pîrleazul era semnul trăiniciei, și nu al relațiilor superficiale, sugerate de cîntecele lăutarilor de la oraș („Făi leliță, sări pîrleazul..."). Străinul venea acasă la țăran pe uliță și bătea la poartă, niciodată peste pîrleaz. Poarta era pentru toți, pîrleazul numai pentru oamenii de încredere. Era ca o ușă secretă și pe el puteai intra nu numai în curtea săteanului, ci și în inima lui.

De legăturile acestea Stanciu trebuia să țină seama. Se născuse și crescuse într-un sat, dar anii petrecuți la Brăila îl făcuseră să uite, încetul cu încetul, că el aparține satului și nicidecum — așa cum credea — familiei jandarmilor. În clipa în care văzu comuna Vadra își reaminti ce știuse dintotdeauna : că orice sat e ca un gard de dracilă : format din tufe separate, dar băgate așa de tare unele în altele că era de ajuns să tragi de una ca să zgîlțîi tot gardul. Acum lipsa frunzișului îi umplu sufletul de tristețe și de teamă.

— Scoal', Tutuș, că am ajuns !

Băiatul adormise, rezemat de ușa cabinei. Cînd deschise ochii, primul lucru pe care-l văzu fu un copac mare, mare și bătrîn, cu crengile înghețate și albe de promoroacă întinse mult în lături, pînă aproape de pămînt. La fiecare adiere, din hățișul ramurilor răsuna un clinchet ca de pahare și păhăruțe, la o petrecere de oameni muți. La colțul casei văzu apoi o ulcică spartă din care mai ieșea încă o șuviță subțire de fum. Fumul ăsta se ridica în aer, unduindu-se, și, în loc să se ducă spre cer, unde îi era locul, se furișa pe gura întunecoasă a unei ferestre deschise, căutînd parcă pe cineva care intrase acolo și nu voia să mai iasă. Sau ieșise mai de mult, fără să spună la nimeni. Se pre-

lingea peste pervazul de jos și ieșea tot așa de tăcut pe sub cel de sus, îndreptîndu-se spre ulița ce se bănuia dincolo de gardul înalt de scînduri.

— Nu vă dați jos pînă nu văd eu ce-i pe-aici ! le spuse plutonierul, coborînd. Cînd se răsuci însă dădu și el cu ochii de ciobul de tămîie și spuse uimit : Nașa Sevastița mai e aici ?

Din postul de jandarmi veniră în fugă doi soldați. Unul înalt, cu obrajii bucălați, dar galbeni, de parcă ar fi trecut printr-o sperietură care n-avea să-i mai aducă niciodată roșeața înapoi. Celălalt, mai scund, cu vestonul descusut la subsuoară, lucru care se văzu și mai bine cînd ridică mîna să salute. Luară poziția de drepți și vrură să dea raportul, dar Stanciu le făcu un semn cu mîna, să tacă, și se îndreptă spre intrarea din față a casei, unde era postul de jandarmi.

Panțîru luă o căldare de pe aripa mașinii și se duse undeva, să caute apă, ca să potolească aburul care ieșea învălătucindu-se din radiator.

Dorina se uita speriată cînd la casă, cînd la ulcica spartă, care, cu siguranță, servise la tămîiat. Ar fi putut să se dea jos, fără să-i pese de ce spusese Stanciu („Nu vă dați jos !“ fusese pentru copii), dar n-avea curajul să intre în casă, unde bănuia că e mortul. Ce să-i mai spună ea nașă-sii după ce-i murise bărbatul ?

Nimeni nu vorbea, fiecare privea cu atenție curtea și casa, atît cît se putea vedea pe geamul mașinii. Din camion totul părea mai mic, mai sărăcăcios. Cele trei camere din față, unde se aflau cancelaria, dormitorul și bucătăria postului de jandarmi, mai erau cum mai erau, dar odăile din spate, unde urmau să bage ei lucrurile, aveau niște ferestre cît ligheanul de mari. În stînga casei se afla o movilă de pămînt acoperită cu buruieni uscate, grele și ele de chiciură. Dintre buruieni răsărea tam-nisam un burlan, dar nu puteai înțelege ce putea fi acolo. De-abia cînd zăriră niște căpriori și o ușă înțeleseră că acolo era un beci acoperit cu pămînt. Apoi văzură o gheretă identică cu cea din poarta Legiunii de jandarmi, dar asta fusese așezată în fundul curții. Mai tîrziu aveau să afle că acolo era closetul. Fiind îndreptat cu fața spre cîmp nu mai găsiseră necesar să-i pună și o ușă.

Tutuş văzuse copacul albit de chiciură ca pe un policandru uriaş, dar Mima se uita la el ca la un dud obişnuit, ale cărui frunze — ştia ea — hrănesc viermii de mătase. Ăştia, la rîndul lor, fac gogoşi şi din ele iese borangicul. Ce de lucruri îşi poate face o fată din borangicul ăsta ! La primăvară, bineînţeles. Îşi mută apoi privirile spre locul unde se termina gardul de scîndură, care se continua cu unul din sîrmă ghimpată. Printre firele ăstuia oile trecuseră ca prin oricare alt gard încropit, lăsîndu-şi smocuri întregi de lînă. Se conturau bine fiind pline de chiciură. Păreau chiar mai mari. „O să le culeg, îşi zise fata. Iese ca la un kilogram. Pentru o plapomă n-are moarte lîna asta, iar pentru perne..."

— Mămico, gîşte nu creştem ?

Dorina o privi mirată, nebănuind ce legături tainice se făceau în mintea fiicei-sii între curtea postului şi măritiş. Era şi ea preocupată de multe. În primul rînd cuptorul de pîine. Era aproape dărîmat. Va trebui să-i pună la gură o jumătate de şină de căruţă, apoi trebuie lipit bine, să nu cadă bulgări cînd o băga pîinea la copt. Nici ghiontul nu mai era bun, se topise de ploi. Trebuia să facă altul, să astupe coşul, altfel toată căldura i-ar fi ieşit pe sus şi pîinea rămînea crudă. „Unde o fi copt femeia asta ? !" se întrebă ea aproape iritată.

Cuptorul era însă cel mai mic necaz. Casa avea să-i dea mult mai mult de furcă. Deşi părea să nu fie prea veche, era mîncată la temelie, de jur-împrejur, iar prispa, făcută să reziste multă vreme sub tălpi goale sau opinci, se fărîmiţase acum în multe locuri sub ţintele şi potcoavele bocancilor soldăţeşti. Găinile lărgiseră fiecare stricăciune, prispa fiind singurul loc uscat, din toamnă pînă în primăvară. Chiar şi în clipa aia cîteva se străduiau cu aripile şi cu ghearele, să le adîncească, părînd că vor să le creeze cu tot dinadinsul noilor veniţi o impresie cît mai proastă, să le arate că postul ăsta de jandarmi e în paragină, că ele de fapt nu garantează cu nimic o viaţă omenească aici, într-un cuvînt, că ar face mult mai bine să plece de unde au venit.

— Du-te, Tutuş, şi dă-n găinile alea, că praful s-alege de prispă !

Băiatul o privi supărat, gata-gata s-o întrebe de ce el şi nu soră-sa, dar se răzgîndi. Coborî repede din cabină

și se repezi la găini. Surprinse de atac, păsările zburătăciră cîțiva metri, apoi căzură la pămînt ca niște bolovani, după care vrură să se întoarcă la prispă, ca și cînd s-ar fi speriat degeaba. Tutuș se înfurie și-o luă din urmă pe fiecare în parte. Găinile grăbiră doar pasul uitîndu-se mirate în urmă, întrebîndu-se parcă : „Cine o mai fi și ăsta de e prieten cu prispa ? !"

Paragina casei era întărită și de cei cîțiva stîlpi din lemn de brad, fixați în cuie, între talpa prispei și cornișă. Ploile îi putreziseră la bază, așa că mulți dintre ei, în loc să sprijine acoperișul, atîrnau în aer, devenind ei înșiși o povară pentru cornișă. Încă înainte de plecarea lor din Vadra capetele de jos ale stîlpilor erau deplasate, dar cuiele rămăseseră la datorie, ca niște soldați cărora nu le-a spus nimeni că s-a terminat războiul și ei continuă să învîrtească manivela telefonului, în speranța că vor prinde legătura cu regimentul. Încă de pe atunci, cine se așeza pe prispă fără să se uite bine unde-și pune fundul, cînd se scula, auzea o pîrîitură și înmărmurea : ochii i se măreau, scrîșnea o înjurătură, după care se apleca privind cu scîrbă și mînie cioturile alea de fier, inofensive la prima vedere. Dar nici unul dintre cei păgubiți nu se dusese vreodată să ia un ciocan sau un clește și, tot așa de repede, să se întoarcă la ele, să le dea la cap sau să le scoată ; toți credeau că piroanele mai fac încă parte din rostul casei.

Dorina își înălță apoi privirile spre acoperiș : „Dacă jos e așa paragină, tabla trebuie să fie numai găuri ! își zise ea îngrijorată. La noi, va fi ca la soacră-mea : cînd o să plouă, numai oale, străchini și ălbii prin casă !" După care încheie furioasă : „N-a fost niciodată gospodină uscata asta de nașa !"

Nu ținuse niciodată cu adevărat la nevasta lui Victor Barabaș. În primul rînd pentru că Sevastița, mai în vîrstă fiind și căsătorită legitim — nu ca ea care trăise cu Stanciu fără cununie —, o privise de sus. Chiar și după ce se căsătoriseră, chiar și după ce le botezaseră copiii, o tratase ca pe una venită de la țară, care nu știe să umble în pantofi, deși pe ea tot dintr-un sat o luase Barabaș, aducînd-o la Vadra. Dar, și-o fi zis, ea era cucoană cu vechime. Pe Mima, nașă-sa o considerase întotdeauna un copil din flori;

de cîte ori o lua în brațe zicea compătimitor : „Vai de sufletul tău, copil adus de vînt !“

Înfuriindu-se pe măsură ce retrăia niște scene petrecute cu ani în urmă, Dorina își mai aminti că nevasta lui Victor Barabaș stătea toată ziua prin bucătăria soldaților, certîndu-i cu vocea ei uscată, ba că au pus vesela nespălată în dulap, ba că au ales fasolea la repezeală, ca să nu mai poată lua și ea — care nu gătise nimic în ziua aia — cîteva farfurii pentru masa de prînz. În timp ce vorbea însă, urechea ei stătea la pîndă să audă ce discută bărbatu-său în cancelarie cu cei veniți sau chemați la post. Pe Barabaș, zicea ea, îl prostește cine vrea și cine nu vrea. Din cauza asta, deci, stă el de atîția ani plutonier, pe cînd alții, chiar mai tineri ca el, sînt de mult adjutanți, șefi de secție. Ea, își pusese în gînd să-l salte. Se scula dimineața devreme și pleca prin sat cu lucrul, la alte femei. Se interesa de ce s-a mai întîmplat de ieri pînă azi, băga la cap, că lumea — zicea — vorbește multe, dar de mințit nu minte niciodată. Alegea apoi adevărul din vorbele umflate, din presupuneri, că n-a zis nimeni niciodată că e proastă, și cînd intra în bucătăria postului să-i certe pe soldați că au curățat cartofii cu coaja prea groasă, ea știa de-acum, sau cel puțin bănuia, cine a furat vițelul lui Marinică Surdu.

Așa că de multe ori dădea buzna în cancelarie, peste Barabaș, răstindu-se la reclamant, la martori, la bănuiți, de-a valma : „De ce mințiți, mă ? !“ Primul protesta reclamantul : „Eu de ce-aș minți, coniță ? ! Interesul meu e să spun tot ce știu, ca să-mi capăt vițelul înapoi !“ Dar vorbele astea de bun simț n-o puneau în încurcătură pe Sevastița. Spre surprinderea lui Barabaș, nevastă-sa începea să-i arate reclamantului de ce i-a zis ea că minte și nu se da în lături să-i fulgere și cîteva palme. Atunci Barabaș mormăia : „Du-te, femeie, că sînt eu aici să descurc iețele !“ Zicea și el așa, să salveze aparențele, dovadă că ea nici nu-l lua în seamă. Își vedea mai departe de treabă cu reclamantul : Marinică Surdu știa foarte bine că Chiriță Vîju i-a luat vițelul. Javra ăluia mai întindea și acum de mațele lui prin curte. Dar lui îi e frică să spună, ca să n-audă nevastă-sa, de gura căreia venise la post să reclame. Că doar el îi zisese lui Chiriță : „Vino, mă, și ia vițelul că n-am de unde-ți da banii !“ Chiriță Vîju, care

va să zică, îl împrumutase la Brăila cu bani pe douăşdouă curent, să plătească trăsura şi lăutarii, cînd au făcut cheful cu alea din Comorofca, de striga Marinică Surdu — ştie tot oraşul : „Drumul vieţii-i ca luciu gheţii !" Aşa că să nu-i spună el, ei, că cineva i-ar fi furat viţelul noaptea, cînd el dormea, şi că hoţul i-a adormit ciinele cu pîine muiată în vin, de n-a lătrat... Sevastiţa se răsucea spre soldaţi, ordonîndu-le să lase totul, să se echipeze şi să-i aducă ei, acolo, în cinci minute, pe Stan Cotigă şi pe Ilie Ciudin, că-i face ea să spună cum a fost cu cheful de la Brăila şi cu împrumutul. Păi ce, se joacă ! ?

„Cînd să mai gătească, cînd să mai dea cu lut pe prispă şi cînd să mai lipească acoperişul cu smoală ? !" se întrebă Dorina, făcînd un gest de lehamite cu mîna...

În timpul ăsta, Stanciu asculta posomorît ce-i spuneau soldaţii despre omorîrea lui Victor Barabaş, gîndindu-se însă că primul lucru pe care trebuie să-l facă după terminarea anchetei este să împrejmuiască toată curtea cu gard de scînduri, pentru că aşa cum e acum, apărată numai dinspre stradă, parcă îi cheamă pe cei cu gînduri ascunse să intre prin dos, prin îngrăditura de sîrmă ghimpată. „Trebuia să mă fi dus întîi să stau de vorbă cu naşa Sevastiţa ! îşi zise. Aşa se cădea, dar..." Se opri, pentru că simţi în piept o apăsare la fel de grea ca cea care îl necăjise cu aproape două luni în urmă, cînd se ducea spre casa lui Anton „O să trec mai tîrziu, îşi continuă gîndul, cu toate că mare lucru nu pot face s-o ajut."

Oarecum liniştit, se uită cu mai multă atenţie la soldaţi, căutînd să înţeleagă cam cîtă bază putea pune pe ei la o adică.

— Cum ai zis că te cheamă, mă ? !

— Să trăiţi, dom'toner, sînt soldatul Apetculesii Dragomir, comuna Adîncata, judeţul Suceava ! răspunse dintr-o singură respiraţie cel înalt, lipind călciiele.

— Şi tu ? i se adresă bondocului.

— Năstase Sile, Răcari, să trăiţi !

În ultimul timp, Stanciu observase că, înainte de a vorbi, era bine să tacă un timp. Această reţinere sau ezitare îi făcea pe cei din faţa lui să fie foarte atenţi,

bănuind că s-a întîmplat ceva grav din moment ce plutonierului îi vine greu să vorbească. Așa că tăcu și acum cîteva clipe, după care le zise soldaților :

— V-am văzut că sînteți băieți buni... Observația asta era mai mult pentru el, vrînd să-și bage bine în cap ideea că n-o să aibă de furcă cu ei, urmînd să aibă destul de tras cu locuitorii satului... De la început, continuă el, sînt dator să vă spun următoarele : un jandarm în termen trebuie să fie în primul rînd spirt. Dă-i, fugi, aleargă, fă mîncare, șterge arma, spală-ți izmenele, cît fierbe fasolea intră în beci și bate-l pe ăl de nu s-a astîmpărat, fără să te plîngi. Vine după aia partea a doua : să țină la șeful și la camarazii lui. Nu scoate o vorbă cînd te trage de limbă primarul, notarul, nu spune la nimeni nimic despre ce se întîmplă la post. Lucrul ăsta l-am zis și copiilor mei, puteți să-i întrebați... Buuun ! După aia nu te lua la harță cu flăcăii din sat pentru fete și nu te îmbăta, că un jandarm beat este ca un civil pe patul morții. Se găsește totdeauna cineva să-ți cresteze pielea, dacă nu chiar beregata. Pe mine n-o să mă vedeți niciodată beat !

Soldații îl ascultau foarte atenți, străduindu-se să-i pară plutonierului cît mai milităroși, cît mai atașați și cît mai străini de viciile omenești.

Obsedat de moartea lui Barabaș, șeful de post ajunse și la Sevastița :

— Unde-i acum ?

— Gata de plecare ! răspunse bondocul.

— Nu așteaptă procurorul ? ! se miră Stanciu.

Cei doi soldați se uitară stînjeniți unul la altul.

— Ce e, mă ? ! insistă plutonierul.

— A zis că... Să mă iertați, dar nu poci ca să vă spun... se bîlbîi Dragomir.

— Vorbește, că te lipesc de dușumea ! strigă Stanciu enervat.

— A zis că se cacă în gura lui de procuror ! Vă rog să mă iertați, dom'toner, dar ce-am pățit cu dumneaei...

Bondocul sări să-și ajute camaradul :

— Eu cred că vă așteaptă pe dumneavoastră. Și imediat : Dacă nu eram noi, dom'toner, Vasile Chivu era acum în văzduh...

— Cum adică ? ! se miră Stanciu. Știa că vin ca șef de post aici ?

— Nu, scutură Năstase hotărît din cap. Dînsa, zic eu, l-a așteptat pe don'tonerul care o fi numit.

— Pentru ce ? I-a dat primăria cai și căruțe pentru mutare ?

— Da.

— Atunci ? strigă Stanciu cu putere, ca imediat să-și dea seama că s-a enervat fără rost și zise mai liniștit : Bine, o să văd eu ! Acum spuneți-mi ce era să i se întîmple lui Vasile Chivu ? !

Soldații se îndemnară din priviri unul pe altul. Cel mărunțel, Sile, se hotărî să povestească el întîmplarea, dar se simți obligat de la început să precizeze.

— Dînsa, sărmana, nu mai știa ce face de durere. N-a vrut, zic eu, să-l omoare cu tot dinadinsul. Mai mult să-l sperie, asta a vrut. Că după aia mi-a și zis : „Bine că m-ați oprit, că altfel..."

— N-o lua razna ! Spune ce-a vrut să-i facă !

— Păi asta vă spun și eu, dom'toner. De cînd m-am dus să-l arestez pe ăsta a' lui Tudor Chivu am băgat de seamă că dumneaei mestecă ceva în cap...

— Zi-i că a vrut să meargă cu tine ! îl sfătui Dragomir.

— Da, recunoscu bondocul, a zis că merge și dumneaei, că eu, spunea dînsa, mă împiedic în bocanci și-n viața de toate zilele, darmite să mai aduc din urmă un criminal ca Vasile Chivu...

— Mă ! se interesă calm Stanciu, simțind că iar începe să fiarbă, cine te-a învățat pe tine să răspunzi așa superiorului ? !

Năstase îl privi nedumerit. Ce anume a spus de nu-i place noului șef de post ? ! Asta a fost. Așa că reluă :

— Dom'toner, eu vă rog să mă iertați, da' eu știu ce vorbesc și, dacă-mi dați voie să raportez, eu spun întocmai ce-a fost, că nu-s prost și nici beat. M-am dus, l-am ridicat pe Vasile Chivu și-am plecat cu el spre post. N-a opus rezistență, dar tot drumul a înjurat : „'Tu-i rasa mă-sii, zicea, uite cum face viața asta să pice năpasta pe capul omului nevinovat !"

— Iar o iei razna ! îl avertiză Stanciu.

— N-o iau, dom'toner ! se apără soldatul. N-am apucat să ajung cu el la post că Dragomir, băiatul ăsta, poate să spună el, că-i de față, mi-a ieșit înainte la fîntîna lui Ion Tăbăcaru. Spune, mă, ce mi-ai zis !

— „Coniţa te aşteaptă în poartă cu arma încărcată !"

— Minţi ! se supără bondocul. Zi ezact cum mi-ai zis mie acolo !

— Păi, ce nevoie e să mai repet o prostie ! se feri celălalt speriat. Am scăpat-o, am scăpat-o !

— Vorbeşte, mă ! se răsti plutonierul la soldatul înalt.

Vrînd-nevrînd, Dragomir trebui să articuleze cu greu, ruşinat şi speriat, de parcă fiecare cuvînt l-ar fi costat un pogon de pămînt :

— „Unde-l... duci... Sile... că nebuna aia... te-aşteaptă să-l... împuşte !" Şi imediat gura începu să-i turuie, să se scuze, să nu-i lase timp şefului de post să-l plesnească : Am zis aşa, dom'toner, fiindcă, să mă ierte dumnezeu, de cînd plecase Sile după Vasile Chivu, coniţa parcă-şi ieşise din minţi. Luase arma lui dom'toner Barabaş şi uite aşa umbla de colo pînă colo, înjurînd. De cînd sînt şi cît oi mai trăi nu cred eu să mai aud asemenea înjurături în gura unei femei. Era hotărîtă să-l omoare, ce mai !

— Taci ! Zi tu, ăsta micu, mai departe !

— I-am spus lui Dragomir să se întoarcă la post, continuă Năstase, iar eu am ocolit pe altă uliţă, am ieşit la troiţă şi de-aici am luat-o peste cîmp, pînă am ajuns în fundul grădinii. Am intrat cu arestatul printre sîrme şi l-am băgat în beci. Coniţa sta la poartă, nu m-a văzut. N-aveam nici cheie, nici lacătul la mine, erau în post, ce să fac ? I-am spus ăluia : „Nea Vasile, ai auzit că aia vrea să te omoare. E, dacă stai aici liniştit şi nu încerci să fugi, scapi cu viaţă. Altfel ai mierlit-o !" Şi-a stat ! Coniţei i-am spus că nu l-am găsit acasă, dar că nu mă las eu pînă nu-l prind. M-a ocărît, m-a scuipat, dar nu i-am zis nici pînă în momentul ăsta că Vasile Chivu e în beci...

— De ce n-aţi lăsat-o, mă, să-l omoare ? ! mormăi plutonierul.

Soldaţii se priviră din nou, nedumeriţi.

— Ne-am gîndit şi noi, dom'toner, că să-l ferim, şopti Dragomir, iar Năstase adăugă :

— Am zis că dacă-i arestat şi-o fi şi nevinovat...

— Proşti aţi fost !

„Sevastiţa ar fi fost în stare să-l omoare ! oftă Stanciu. Şi-ar fi fost o treabă bună, că mie mi-ar fi venit mai uşor acum să iau postul în primire, fără cazul ăsta. Vasile i-a omorît bărbatul, iar ea l-a împuşcat pe criminal. Gata ! Ăia de la tribunal nici dă-te mai încolo nu i-ar fi zis !"

— Proşti aţi fost ! le mai spuse încă o dată celor doi soldaţi.

Năstase nu se mai putu stăpîni şi-i şopti plutonierului, în bătaie de joc, dar cu o figură foarte serioasă şi sinceră :

— Spuneţi-i dumneavoastră acum, dom'toner, şi-l achită pe loc. Din uşa beciului !

Stanciu făcu un semn cu mîna ca şi cînd ar fi vrut să-i astupe gura cu palma şi ieşi afară. Soldaţii îl urmară, dîndu-şi coate.

În curte, Panţîru fuma rezemat de capota maşinii, cu obrazul sprijinit în palmă. Cum îl zări însă pe plutonier se retrase cu un pas înapoi şi îşi lăsă mîinile să-i atîrne pe lîngă trup, cu ochii ţintă la el. Acesta nu-i dădu nici o atenţie şi deschise uşa cabinei, să le spună copiilor şi Dorinei să mai aibă puţină răbdare că vine şi el... Dar cabina era goală.

— Unde-s ăştia, Panţîrule ? ! zise Stanciu nedumerit.

— În uliţă, cu doamna ! tresări şoferul, luînd — instinctiv — poziţia de drepţi.

— Ce mama dracului s-au dat jos ? ! Nu le-am spus să stea pe loc ?

— A venit o altă doamnă în doliu şi i-a luat. Zic că era naşa dumneav...

— De ce i-ai lăsat ? ! se răsti plutonierul. N-ai fost de faţă cînd le-am ordonat să stea aici ? De ce trebuie să vadă copiii mortul ! ?

Panţîru nu îndrăzni nici măcar să se apere — cum putea el să-i spună soţiei plutonierului : „Nu vă duceţi, doamnă, în stradă că se supără soţul dumneavoastră pe mine !" ? Aşa că lăsă capul în jos, convins că jandarmul îi caută rică în continuare, pentru mai tîrziu.

Stanciu se răsucise de-acum spre soldaţi, poruncindu-le să se apuce de descărcat, după care se îndreptă spre

poartă. „Îl pun și pe Panțîru să-i ajute ?“ se întrebă el încetinindu-și pașii. „Îl pun și pe urmă îi zic că l-am iertat !“ Se opri și strigă la șofer :

— Ajută și tu acolo și pe urmă să vii la mine !

Cînd ieși în uliță i se păru că a nimerit în altă lume. Patru căruțe încărcate cu diverse lucruri stăteau încremenite, de parcă nici n-ar fi fost vorba să plece în ziua aia. Caii, albi de chiciura ce li se cernea pe crupe din dudul cel mare, la fiecare mișcare a crengilor, păreau că nu mai au de mult viață în ei și că, morți fiind, cerul se îngrijea să-i acopere cu praf de zăpadă, să-i vadă lumea cînd o trece pe-aici, să nu dea peste ei. Doar aburul ce-l trimiteau prin nări spre pămînt și cîte un fornăit neliniștit, dovedeau că totul nu e decît o părere.

Venind din spate, Stanciu nu văzu la început pe nimeni în căruțe. Doar la prima, cea din capul coloanei, o zări pe nevastă-sa stînd de vorbă în șoaptă cu Sevastița, în timp ce Mima și Tutuș se îndemnau unul pe altul care să treacă primul pe sub burta cailor. „Îs nebuni ! mormăi plutonierul furios. Și Dorina nu vede ce vor copiii să facă ? !“ Porni hotărît spre prima căruță.

Niște băiețandri, trimiși de părinții lor să mîie caii, își săltară căciulile de pe cap, fără să zică vreo vorbă și fără să se miște dintre lucrurile printre care se cuibăriseră.

— Păi se poate, mă ? ! strigă brusc Stanciu la ei. Săriți și voi, mai dezmorțiți-vă dracului... Voi de ce n-ați rămas în cabină, așa cum v-am spus eu ? !

Mima și Tutuș veniră fuga spre el, dar îl ocoliră brusc, ferindu-se de palma lui, și dispărură în curte. Atunci Stanciu o luă pe Dorina la zor :

— Tu n-ai văzut că erau să treacă pe sub burta cailor ? ! Cînd te-ntinzi la vorbă uiți și de copii și de casă, de tot. Du-te la ei și ai grijă să nu...

— Rămîi sănătoasă, nașă, și Dumnezeu să te întărească ! zise Dorina luîndu-și rămas bun de la Sevastița și se îndreptă spre poartă. Cînd trecu pe lîngă bărbatu-său îi șopti printre dinți : Ai puțină rușine de lume și nu mai striga așa ca descreierații !

Sevastița, înaltă, cu pieptul uscat, cu ochii ei verzi, ridicase capul cînd îi auzise pentru prima oară vocea lui

Stanciu, fulgerîndu-l cu privirea o fracțiune de secundă. Apoi nu se mai uitase la el deloc, prefăcîndu-se că așază paiele în jurul coșciugului.

— Fie-i țărîna ușoară ! șopti plutonierul.

Nașă-sa — ca și cînd nu l-ar fi auzit — se întoarse spre băiatul de la cai, poruncindu-i :

— Mai adu niște paie !

Și-și văzu mai departe de treabă. Băiețandrul fugi în urmă, să ia de la celelalte căruțe. Stanciu se uită la ceafa ei subțire, la mîinile uscate, dar ațoase, întrebîndu-se ce să mai zică. Se mărgini să ofteze. De-abia acum păru că Sevastița i-a simțit prezența. Ridică din nou capul, privindu-l lung, mirată că vine cineva să-i spună vorbe de-astea. Apoi șopti :

— Tu ești, fine ? !

După care — pe neașteptate — strigă aceleași cuvinte, lung, sfîșietor, făcîndu-l pe băiatul care revenea cu brațul plin de paie să se întoarcă speriat înapoi, iar pe Dorina să alerge tiptil pe lîngă gard, prin curte, să vadă ce se întîmplă.

— Fineee, pe tine te-au trimis în locul lui Victoraaaaaș!

Strigătul ăsta ultim semăna mai mult cu un strigăt de bucurie, un fel de „Bine-ai venit, fine, să-i pedepsești pe ăia de mi-au omorît bărbatul !"

Imediat plutonierul înțelese ce prostie făcuse trecînd să-și ia rămas bun de la mort și de la nevasta ăstuia. „S-o fi lăsat să plece, își zise, furios pe el însuși, c-o știam zăltată. După caii ăștia albiți de chiciură, ar fi trebuit să înțeleg că nașa a pîndit sosirea mea ! Altfel ce rost ar fi avut să stea cu căruțele încărcate în uliță ?" În timpul ăsta o privea pe sub sprîncene pe Sevastița : femeia în negru se jeluia aproape fericită „E nebună !" își zise plutonierul, amintindu-și că odată îi ordonase s-o spele pe picioare, ca să-i arate lui bărbatu-său că pe ea subordonații o ascultă mai mult decît pe el, care le era șef.

„Dar de unde să știe ea că o să viu eu, și nu alt șef de post ? se întrebă neliniștit. Putea să fie Nistor, că tot zisese Cireșaru la început..." Gîndul plutonierului se opri imediat la Anton : ăsta îl mințise, dar deținea cu adevărat o mulțime de informații, avea oameni peste tot... „Dar pe nașa

cine putea s-o înștiințeze ? Nu cumva chiar colonelul ?... Mai degrabă cred că sergentul de la centrala telefonică a Legiunii de jandarmi..."

Oricum nu mai avea importanță cine și dacă i-a spus cineva Sevastiței de venirea lui. Acum, important și, în același timp, foarte grav, era că el nu mai putea să dea înapoi. Sevastița se dezlănțuise : cu fața întoarsă spre sat, deși prin curțile caselor din jur nu se vedea picior de om, striga fără să obosească :

— Credeați că ați scăpat, nenorociților, dar o să vă ia mama dracului, c-a venit finul Stanciu, pe care l-am cununat, iar copiilor lui, Mima și Tutuș, le-am dat numele copiilor mei, pe care voi i-ați lăsat fără tatăăă...

Stanciu încercă s-o potolească — „Taci, nașo, taci !" —, dar ea îi scăpa mereu din mînă, înconjurînd căruța și continuînd să strige, să blesteme și să se jelească :

— Alege-s-ar praful de neamul vostru, că nu v-ați lăsat pînă nu l-ați văzut pe el în coșciug și pe mine în negru, cu lacrimile pe obraz, pentru toată viața, iar pe copilașii mei...

Deodată se opri și întorcîndu-se spre Stanciu îi porunci cu voce seacă :

— Zi după mine !

Plutonierul o privi fîstîcit, neînțelegînd bine ce i-a spus și ce-i cere să facă ! Ea îl măsură de sus pînă jos, cu ochii ăia verzi, reci și răi, parcă presimțind că *finul Stanciu* nu va mișca prea multe degete să facă dreptatea așa cum îi ardea ei inima. Rîse încetișor și, cu o mișcare scurtă, precisă, dădu capacul sicriului în lături. Plutonierul văzu atunci un alt plutonier, cu mîinile pe piept și cascheta pusă deasupra. Fața lui Barabaș era albă, golită de sînge, uniforma albastră făcîndu-i-o și mai palidă și mai greu de privit. Vru să se tragă înapoi, dar își dădu seama că un astfel de gest va fi luat drept silă. Atunci își propuse să se apropie chiar mai mult, dar îi fu peste putință : își închipui că așa va arăta și el, privit de un al treilea plutonier, venit să-i ia locul.

Rămase nemișcat, în timp ce Sevastița, cu o mișcare sigură, trase din coșciug carabina mortului. Mînuind scurt închizătorul, Sevastița băgă un cartuș pe țeavă și, cu mîna pe trăgaci, îl invită cu țeava armei să se apropie de sicriu.

Dorina, de după gard, convinsă c-o să i-l omoare pe bărbatu-său, n-avu putere să mai strige decît atît :

— Naşă, te vede dumnezeu !

Dar femeia în doliu probabil nici n-o auzi, atît era de concentrată asupra noului şef de post şi lecţiei pe care voia să i-o dea acestui om prea puţin curajos — credea ea —, pe care-l adăpostiseră odată, îl cununaseră şi-l botezaseră copiii, datorii pentru care — îşi zicea — Stanciu ar fi trebuit să împuşte jumătate de sat fără să stea mult pe gînduri.

— Cazi în genunchi şi pune mîna pe sicriu ! îi porunci ea.

Stanciu nu se mişcă. Dacă ar fi fost numai el cu ea, i-ar fi căzut fără nici o vorbă în genunchi, i-ar fi cerut iertare, i-ar fi promis tot ce-ar fi vrut ea să-i promită. Dar nu erau numai ei doi. Presupunînd că din casele din jur nu se uita nimeni pe fereastră, ceea ce el nu putea crede nici în ruptul capului, se aflau de faţă cei patru băieţi de la căruţe — ăştia, speriaţi, dar şi dornici să vadă ce se va petrece, se urcaseră în picioare pe lăzi. Erau apoi soldaţii de la post, asupra cărora el trebuia să aibă autoritate încă de la început dacă voia ca treburile să meargă bine. Exista Panţîru, pe care-l bănuia că urmăreşte scena cu o bucurie răutăcioasă. În sfîrşit, familia lui, care putea crede orice despre el, dar nu că e un fricos, fiindcă atunci toată încrederea lor în el s-ar fi dus pe apa sîmbetei.

Văzîndu-l că nu se mişcă, Sevastiţa — fără nici un avertisment — apăsă pe trăgaci. Glonţul muşcă pămîntul îngheţat de la picioarele plutonierului, aruncîndu-i schije de lut pe haine şi în obraz. Detunătura alarmă javrele din sat şi valul lătrăturilor se propagă dinspre post spre centrul comunei, pe măsură ce ciinii îşi comunicau unii altora ce se petrece aici. Băieţii de la căruţe săriră jos, îngroziţi, ascunzîndu-se care pe unde văzu cu ochii, lăsînd în voia soartei caii care sforăiau speriaţi, tremurînd din tot trupul.

— Cazi în genunchi, că altfel te ciuruiesc ! scrîşni Sevastiţa, mînuind pentru a doua oară închizătorul armei.

Stanciu fu convins că acum o să tragă în plin. Ceea ce îl indigna şi mai tare era gîndul că, nici dacă îl împuşcă

pe el, tribunalul n-o s-o condamne. S-ar fi găsit imediat un avocat bun de gură care să demonstreze cu ușurință că această crimă s-a produs *sub presiunea unor împrejurări speciale* : „Inculpata, domnilor judecători, fiind în acel moment orbită încă de durerea morții soțului ei, iar noul șef de post refuzînd cu încăpățînare să jure că-și va face datoria !" Deci, între el și arestatul din beci nu era nici o deosebire.

Cu pași rari se apropie de căruță, puse mîna pe loitră și îngenunche. Avu totuși prezența de spirit și curajul să se întoarcă spre gard, de unde venise mai înainte vocea nevesti-sii, făcînd un semn cu mîna, care ar fi vrut să însemne : „Stați liniștiți, că mă descurc eu ; nu vedeți că e nebună ?!" Era tot atît de alb la față ca și mortul.

— Zi după mine! țipă Sevastița nerăbdătoare și vocea i se frînse într-o răgușeală de om care-și dă sufletul, înfiorîndu-l pe plutonier.

Femeia îi șopti multă vreme ceva și el, cu fruntea plecată, repetă. Cînd termină, nașă-sa îi porunci :

— Ia capacul și acoperă-l pe naș-tu !

Se întoarse apoi cu fața spre sat și strigă triumfătoare :

— S-a jurat pe copiii lui că stîrpește din rădăcini neamul lui Tudor Chivu !

Și — ca și cînd ar fi vestit o mare victorie — trase al doilea foc de armă, de data asta în sus. Apoi se repezi la cai și trăgîndu-i de căpețele îi porni la pas. Fără să lase arma din mînă se întoarse la căruța următoare, s-o pornească și pe asta. Caii se feriră simțind mirosul prafului de pușcă și o luară grăbiți după prima căruță. Făcu la fel cu a treia și cu a patra. Alergă apoi la prima și i se alătură. „N-am nevoie să mai meargă cineva cu mine !" părea să spună întreaga ei comportare. Și, într-adevăr, caii urmau prima căruță, în convoi, iar în urma lor, băiețandrii ăia ieșiți de prin ascunzișuri mergeau la cîțiva zeci de pași în urmă, înjurîndu-și părinții care i-au trimis să-i care nebunei ăsteia mortul și calabalîcul. Dar nu îndrăzneau să se apropie de ea.

Stanciu rămăsese descumpănit în mijlocul drumului, cu ochii pironiți pe fundătoarea ultimei căruțe. Apoi își roti încet ochii spre casele din jurul postului. Nu se vedea nimeni, nici măcar un cîine — la prima împușcătură lă-

traseră speriați, fugind pe după căpițele de paie, iar la a doua hămăiseră numai cîțiva doar, scurt și înăbușit, semn că se ascunseseră de-acum prin cotloane. Perdelele stăteau în continuare nemișcate. Ai fi putut crede că sînt pustii casele astea, dacă sobele oarbe, înfundate cu paie, n-ar fi fost nevoite să arunce fumul afară, pe coșuri. Vecinii văzuseră și auziseră totul, iar acum, desigur, discutau în șoaptă, întrebîndu-se neliniștiți sau batjocoritori ce-o să se facă el, Stanciu, de-acum încolo. Adică pe unde scoate cămașa !

„Nebuna asta mi-a ridicat tot satul în cap !" gîndi plutonierul. Pornind spre poartă constată necăjit că el nu se mulțumește niciodată cu o singură supărare. Face ce face și, la aia veche, mai adaugă una nouă, și mai a dracului!

Intrînd în curte o văzu pe nevastă-sa lungită pe prispă, înconjurată de copii, de soldați și de Panțîru — ultimul uda o batistă în căldarea din care turnase apă în radiator și i-o lipea pe frunte. Altă belea !

— Ce-are, mă ?!

— I-a venit doamnei rău ! răspunse șoferul, îndatoritor.

— A căzut lîngă gard, tăticule ! scînci și Mima.

— Nu-i nimic, uite-o că-și vine în fire ! zise el, în timp ce în gînd își spunea cu ciudă : „Bleaga, a căzut lîngă gard !" Nu se putu opri să n-o compare cu Sevastița. Aia, într-o asemenea situație, chit că n-ar fi putut să-l scape, dar cel puțin nu i-ar fi tăcut gura sau ar fi aruncat cu bolovani. Pe cînd Dorina îi dădea cu gura numai pentru fleacuri, cînd era geloasă, că întotdeauna i se părea că el se așază la masă lîngă cîte una în rochie roșie ! Aproape furios, o trase pe nevastă-sa de mînă :

— Hai, Dorino, că n-am venit aici să stăm lungiți pe prispă !

Femeia se sculă în capul oaselor, cu fața udă și cu părul ce-i ieșea de sub batic lipit de frunte. Părea amețită. Mima și Tutuș îi luară cîte o mînă și începură *s-o tragă*, așa cum le făcea maică-sa cînd — zicea ea — li se aplecase pentru că mîncaseră ceva gras.

Invioratră parcă de atenția și neliniștea copiilor, Dorina oftă. Apoi coborî de pe prispă, fără să se uite la bărbatu-său. Plecă spre lucrurile date jos din camion, dar la jumă-

tatea drumului, cu ochii scăpărînd de furie, se întoarse spre Stanciu strigîndu-i :

— Ce trebuia să te juri pe copii ?!

O întrebare ca asta, pe Anton l-ar fi făcut să rîdă. Pe Stanciu însă, care era convins că dincolo de crengile dudului bătrîn există cineva care așterne pe hîrtie — altfel cum ar putea ține minte — toate greșelile, faptele și jurămintele oamenilor, întrebarea nevesti-sii îl făcu să vadă clar că, din tot ce se petrecuse mai înainte în uliță, lucrul cel mai grav era că se jurase pe viața copiilor lui, să stîrpească neamul Chiveștilor. Cum era să omoare jumătate de sat ?! Din capul locului un jurămînt ca ăsta era sortit să rămînă o vorbă goală.

Soldații și Panțîru îl priveau speriați.

Fuseseră și ei obligați de multe ori să zică „Să n-am parte de...", dar cînd știuseră că nu e adevărat ce spun nu se juraseră pe copii. Pe mă-sa, pe ta-su, pe viața lor, dar nu pe-a copiilor !

Chiar băiatul și fata lui îl priveau acum cu gravitate, cerîndu-i parcă să le spună ce soartă îi așteaptă de-acum încolo. Și el ce să le răspundă ?! Chiar și fără jurămînt tot n-ar fi știut să le spună ce-i așteaptă. „Că nu știe nimeni așa ceva, în afară de cel din cer, își spuse. Nici măcar Anton nu știe ! Zice el că orice i s-ar întîmpla nu moare de foame, dar nu știe cît o să trăiască și nici dacă, la bătrînețe, fi-su n-o să-l bage într-un azil, că ăla e în stare".

Copiii așteptau însă un răspuns de la el. Și, pentru prima oară în viața lui, Stanciu își zise că poate n-ar fi trebuit să-i învețe de mici să se închine. Să nu fi crezut în nimic. Văzuse el că ăia cărora nu le pasă de dumnezeu o duc mai bine. Mîngîie băiatul și fata pe creștet, sfătuindu-i :

— Vedeți-vă de joaca voastră, că am eu grijă să nu vi se întîmple nimic !

Oarecum liniștiți, Mima și Tutuș fugiră spre camion. Dorina însă, care nu-și putea ierta momentul de slăbiciune ce-l avusese sub ochii soldaților și ai lui Panțîru, găsi de cuviință că e timpul să-i arate lui bărbatu-său că leșinul nu înseamnă nimic. Adică să nu-și închipuie el că dacă a

luat-o cu amețeală, ea nu mai e în stare să mai țină frînele familiei. Așa că hotărî :

— Să te duci la preot să te dezlege de jurămînt !

Stanciu făcu ochii mari și, pe moment, nu-i veni să creadă că nevastă-sa, despre care zisese mai înainte că e bleagă, a putut să-i dea un asemenea sfat bun și așa de la îndemînă. Sigur că da ! Există, domnule, o scăpare : te duci la popă, îi dai douășcinci de lei și-i spui, uite așa și așa, părinte, dezleagă-mă !

— Terminați descărcatul ! le spuse aproape vesel soldaților. Apoi se răsti la copii, care se cățăraseră în camion : Voi ce v-ați cocoțat acolo ?!

— Ajutăm și noi, tăticule !

— Dați-vă imediat jos !

Le întoarse spatele și intră în post.

Mima și Tutuș se urcaseră repede, dar de coborît nu era chiar așa de ușor. Fetei nu-i fu rușine să ceară ajutor:

— Nene, dă-mă jos !

Amîndoi soldații se repeziră la ea, bucuroși că, în curtea aia plină de văicăreli și împușcături, se mai aude și un glas de copil. Cel înalt o luă de subsuori și o depuse pe pămînt. Bondocul se îndreptă atunci spre Tutuș :

— Dă-ți drumul, că te prind !

În post, Stanciu dădu complet la o parte grija copiilor. Dar sub ea stătea, mare și lățită cît jumătate de sat, o altă grijă : cea a Chiveștilor. De-acum, vestea că el se jurase pe copiii lui să-i împuște le și ajunsese la ureche, pe calea obișnuită a satului : din gură în gură, la gard, la fîntînă, peste pîrleazuri, pînă la casele ălora.

Bineînțeles că el ar putea să liniștească satul dezlegîndu-se de jurămînt, duminică, la slujba de dimineață, cînd e biserica plină de lume și atunci n-ar mai trebui să spună fiecăruia în parte că el n-are nimic cu nimeni. Zisese că-i omoară pe ăia numai așa, să plece amărîta aia de Sevastița mai împăcată în nenorocirea ei. Cine s-ar putea îndoi că un jandarm cu experiența lui n-ar fi putut să dezarmeze o femeie, dacă ar fi vrut ?!

Dar el nu mai putea să facă totul pe față, ca mai înainte ! Nu putea să mai intre în biserică, ziua nămiaza mare, cu fruntea sus, în văzul lumii, că atunci Chiveștii or să zică : „Mă, ăstuia îi e frică ! De teamă face așa !" Și

prind şi mai mult curaj. Or, nu e bine ca ăştia, Chiveştii, să se simtă în prea mare siguranţă. Lasă-i să se întrebe zi şi noapte : „Mă, ce face plutonierul ăsta ?! Nu cumva...!"

De aceea el o să se ducă acasă la popa, rugîndu-l să nu spună la nimeni, dar convins că popa avea să-i şoptească nevesti-sii, iar preoteasa — n-o s-o rabde inima — îi va povesti Miţei lui Costică Dudău, că sînt surori. Şi, odată intrată povestea asta în gura cîrciumăresei, putea fi sigur că numai cine a plecat pentru totdeauna din sat, şi încă certat cu ai lui, n-avea să afle că el s-a dezlegat de jurămînt. Restul...

Dar grijile nu se terminaseră. Şi sub asta se ascundea o alta, poate cea mai grea : ordinul de a ara o uliţă de sat cu ăla sau cu aia de l-au omorît pe naşu-său... „Ei, se întrebă el, cu ordinul ăsta cum fac ?"

Stînd în cancelarie însă, cu ochii pe pereţi, nu putea găsi răspunsul la o astfel de întrebare. Era doar o pierdere de vreme. Aşa că ieşi din nou în curte, să vadă ce mai fac ăia cu descărcatul...

Soldaţii cărau ultima ladă. Panţîru, roşu la faţă, transpirat, se bucură că plutonierul îl vede năduşind pentru el.

Cu opinteli, cu *saltă-n sus !* şi *ia-o tu întîi !* tîrîră lada în casă, după care reveniră la camion, scuturîndu-şi hainele.

— Aţi terminat, mă ?!

Cei doi soldaţi pocniră călcîiele. Adică, gata, sînt din nou la ordinele lui. Panţîru, după o clipă de ezitare, îşi lipi şi el călcîiele, întrebînd :

— Eu ce fac, domnule plutonier, că aş vrea să plec...

— Stai, mă, cum o să pleci ?! se miră Stanciu. Trebuie să ne socotim întîi.

— Lăsaţi, dom'toner, că o să aveţi destule greutăţi la casă nouă. Ştiu eu ce înseamnă să te muţi...

Nu-i convenise deloc acel *să ne socotim :* putea să însemne multe. Aşa că, dă-i dracului de bani, şi ia-ţi mai repede tălpăşiţa de pe-aici, fiindcă nu poţi şti sigur ce gînduri are jandarmul ăsta !

Stanciu îşi lăsase privirile în jos, prefăcîndu-se că se gîndeşte, bănuind că Panţîru face pe el de frică. Cînd săltă ochii, fixîndu-l pe şofer, acesta simţi nevoia să se reazime de portiera maşinii.

— Măcar benzina să ți-o plătesc, mă Panțîrule !

— Nu-mi trebuie, domnule plutonier ! gemu șoferul, vrînd de fapt să spună : „Cît să-ți mai dau, ca să mă lași în pace ?“

Jocul ar mai fi durat dacă n-ar fi intervenit Dorina, gîndindu-se că Sande al ei, prost și cinstit cum e, ar fi în stare să nu se lase pînă nu-i plătește ăstuia drumul, deși Panțîru zicea că n-are nici o pretenție, că el înțelege situația lor. Om cumsecade !

— Mulțumim, domnu'Panțîru, și-ți rămînem datori !

— Sărut mîna, coniță ! răsuflă șoferul ușurat și, săltîndu-și de cîteva ori șapca, fugi la camion.

Stanciu se apropie încet de cabină și cînd Panțîru se pregătea să bage în viteză el deschise din nou portiera și-i spuse cu blîndețe :

— Nu ne ocoli, domnu' Panțîru, cînd ai drum pe-aici, că noi, oricînd...

Șoferul se holbă la el, mai salută o dată grăbit și demară direct cu viteza a treia. În uliță însă opri iar și, ieșind pe scara mașinii, strigă :

— Dom'Stanciu, încotro s-o iau ? !

— Nu înțeleg ! îi răspunse plutonierul din curte, deși pricepuse foarte bine la ce se referise celălalt.

— Spre Rîmnic sau spre Brăila ? !

Stanciu se lăsă așteptat cu răspunsul, făcîndu-l pe Panțîru să se tot salte pe vîrfuri, pentru a vedea mai bine peste gard ce face plutonierul de nu-i răspunde.

— Du-te la Brăila, că vorbesc eu cu Legiunea de jandarmi la telefon să te lase...

— Vă mulțumesc, să trăiți !

Mașina porni pe uliță, ținînd-o tot într-o hurducăială pe glodurile înghețate ; cînd sălta mai tare părea că rîde să se prăpădească, din toate fiarele și lemnăria ei, de bucurie că proprietarul i-a scăpat cu viață.

„Am rotunjit-o frumos !“ constată Stanciu, mîndru de prima lui *lucrătură*.

Se întoarse la ai lui și la soldați, oftînd :

— Tare mult m-au mai iubit pe mine oamenii din Brăila ! Uite, ăsta nici n-a vrut să-mi ia bani. Și nu e, ca să zici așa, vrun bogătaș !

— Atunci, ce nu-l lăsai să plece ? ! îl apostrofă nevastă-sa. Dacă nu eram eu...

„Biata Dorina, n-a priceput nimic ! remarcă el, cu un fel de tristeţe amuzată. Dar nici nu trebuie să ştie prea multe, că n-are de ce să ştie. Ea să-şi vadă de gospodăria ei, de copii şi, cu cît o să ştie mai puţine, cu atît o să fie mai liniştită...“

Capitolul VI

A doua zi dimineața, de cum deschise ochii, Dorina îl scutură pe Stanciu de umăr, șoptindu-i :

— Primul drum îl faci la popă ! !

— Cum ? tresări bărbatu-său. Ce popă ? !

— Să te dezlege de jurămînt.

— A ! Mai lasă-mă nițel, sînt frînt de oboseală.

Și se întoarse pe partea cealaltă. Nevastă-sa rămase un timp cu privirile ațintite pe ferestruica odăiței în care se oploșiseră cu toții — o perdeluță sinilie se pusese parcă pe geamul murdar —, dar atentă la respirația copiilor — fata trăgea parcă nițel cam greu aerul pe nas. Nu putea fi însă vorba de-o răceală. Cînd se îmbolnăvea, Mima dormea agitat, gemea și vorbea în somn... „Bine că mi i-am adus zdraveni pînă aici !" își zise, închizînd ochii și șoptind toropită : „Doamne, ce de treabă mă așteaptă !"

În dormitorul soldaților, primul care se trezi fu Năstase. Strigă de cîteva ori la Dragomir :

— Mă, scoală ! Scoală, mă, că nu știm ce apucături o avea șeful ăsta nou. Dacă ne găsește în pat s-ar putea să se supere. Hai !

La toate aceste îndemnuri, celălalt mormăi ceva ininteligibil, fără să se miște. Cu Barabaș, se părea, dormeau pînă tîrziu, așa că venirea lui Stanciu le strica una din obișnuințele la care țineau foarte mult.

Văzîndu-l că n-are de gînd să se scoale, bondocul hotărî să se pună măcar el la adăpost de vreo observație și se dădu jos din pat ca în fiecare dimineață : adică luă pătura de pe el cu un soi de durere, de parcă ar fi fost obligat de cineva să-și dezlipească singur un bandaj de pe

o rană proaspătă. Iar cînd își trecu picioarele peste marginea patului, neîndurîndu-se încă să deschidă ochii, bîjbîi multă vreme cu ele după galenți. Cînd, în sfîrșit, îi nimeri — tot ca de obicei — îi încălță invers. Dar își dădu seama de greșeală de-abia după ce făcu cîțiva pași. Atunci gemu nefericit că n-a terminat cu galenții, ezitînd însă să calce cu piciorul gol pe dușumeaua rece, pentru a le schimba locul. Pînă la urmă se încălță cum trebuie. Odată treaba asta terminată era dator să se ducă în bucătărie, să se spele pe ochi și apa din căldare avea să fie, sigur !, cu o crustă groasă de gheață... Plecă într-acolo călcînd cu frică, de parcă n-ar fi avut încredere în oasele lui.

Dragomir, în schimb, după ce mai gemu nefericit de cîteva ori, sări brusc din pat, aruncă energic pătura de pe el — trîntind-o în partea cealaltă, pe jos — și, imediat ce atinse podeaua cu tălpile, ridică mîinile în sus, după care, tot așa de energic, le coborî, cu palmele perfect întinse, pînă atinse cu vîrful degetelor unghiile de la picioare. După cîteva mișcări, zise :

— Gata, nu-mi mai e frig ! — și, ocolind galenții, se îndreptă spre godin, fără să-i pese că se va murdări pe tălpi de motorina cu care fuseseră frecate dușumelele.

Cu o mișcare scurtă deschise ușița, se uită înăuntru, rîcîi cu un băț, după care se răsuci și luă din lada cu lemne un ziar mototolit, peste care — automat — își aruncă ochii. Un titlu îi reținu atenția, dar nu pentru multă vreme. Strîmbînd disprețuitor din nas, rupse o bucată cam cît o farfurie de mare, pe care și-o fixă în podul palmei stîngi, în timp ce cu mîna dreaptă luă un pumn de cenușă și o așeză pe hîrtie, făcîndu-i cu degetul o gaură în centru, ca un cuib de porumbel. Întinse din nou mîna dreaptă și apucă *sticla cu gaz* nelipsită de lîngă orice sobă care se încălzea cu lemne. Ținînd-și buzele și atrăgîndu-și singur atenția — „Cu grijă, Dragomire !" — turnă puțin petrol în mijlocul cenușii, după care așeză hîrtia cu grijă pe grătarul godinului, ca și cînd ar fi băgat o plăcintă la copt. Repede, cu pricepere, rupse niște surcele strînse cu grijă de cu seară într-un colț al lăzii cu lemne și le puse deasupra. Peste ele așeză cîteva reteveie de plop, destul de umede, și aprinse focul. După ce închise ușița de fontă, rămase vreme îndelungată pe vine, cu ochii la flăcările

ce se năşteau, creşteau şi făceau lemnul să pîriie, ascultînd încîntat duduitul sobei...

În clipa în care se ridică în picioare, urmă partea a doua a programului de gimnastică, singurul obicei bun cu care se alesese în cele şase luni petrecute la companie. Plecă apoi şi el să se spele.

— Ce mîncăm ? îl întrebă Năstase, ştergîndu-se cu un prosop cazon pe faţă.

— Fac eu ceva, îi răspunse celălalt, şi bondocul se duse în dormitor, convins că nu va rămîne flămînd nici în dimineaţa asta.

De la venirea lui Dragomir la postul Vadra, o ducea destul de bine. Acestuia îi plăcea să facă treabă : tăia lemne, săpa la pămînt, căra apă, gătea... Să nu-l fi pus însă să scrie — transpira într-o clipă. În plus era fricos. Năstase, prinzîndu-i slăbiciunea, îşi bătea joc de el în patrulările de noapte. Dar ţinea la Dragomir ca la un frate mai mic, făcut de părinţi la o vîrstă mult prea înaintată.

Stanciu intră în cancelarie îndreptîndu-se spre birou. Era, de fapt, o masă lată, cu o stinghie groasă pe dedesubt. Singurele lucruri care dovedeau că ea a fost pusă acolo pentru scris erau suportul pentru tocuri şi creioane colorate, călimara cu cerneală şi hîrtia albastră, prinsă în pioneze, pătată în mai multe locuri cu grăsime. „Domnii mei mănîncă pe ea, că nu le place în bucătărie !" se enervă el pe soldaţi. „Aci e al dracului de frig" — îşi spuse apoi şi trecu în dormitor. Îşi găsi soldaţii îmbrăcaţi, sătui şi dornici să-i îndeplinească ordinele. Iar de salutat, îl salutară impecabil.

— Aduceţi-mi arestatul ! le ordonă şeful de post. Dar, înainte de asta, aduceţi-mi masa din cancelarie.

Se aşeză îngîndurat pe scaun, uitîndu-se pe fereastră. Acum trebuia să hotărască cum să se poarte la Vadra. De clipele astea depindeau traiul, viitorul lui.

Un singur lucru îi era clar : că nu trebuie să se repeadă. Învăţase acum de la un civil, mult mai deştept decît el, ce înseamnă cuvîntul ăla militar, auzit încă de recrute, dar pe care niciodată nu-l pricepuse cum trebuie : *învăluire*. Operaţiunea asta se făcea fără zarvă, cu mintea limpede şi nu-i reuşea oricui. Lui, cu Panţîru, îi merses

bine și asta îi întărea credința că el poate face parte din rîndul celor cărora învăluirea le reușește...

Văzu pe geam un om rebegit, cu mîinile legate la spate, și-i păru rău că soldații i-l aduc prea repede pe arestat. Nu apucase încă să hotărască nimic. Dar dacă tot l-au adus, să-l lase aici, iar ei să se ducă în dosul casei, să-i ajute nevesti-sii la despachetat, la aranjat.

Vasile Chivu, deși destul de înalt de statură, părea pricăjit, adunat în el, ca un cîine care doarme încolăcit de frig. De cum intră în cancelarie rămase nemișcat lîngă ușa, tremurînd întruna. „De frig sau de frică ?" se întrebă plutonierul. De două zile stătea închis în beci, la un loc cu putinile de varză și de murături, cu tot ce pune un gospodar iarna la păstrare. Era plin de pămînt pe față și pe haine, semn că mîncase din morcovii îngropați în nisip, să nu degere. Avînd mîinile legate, mai mult ca sigur îi scosese cu călcîiul, apoi încercase, tot cu picioarele, să-i scuture, cît de cît, de nisip. Îl văzu apoi cum se tîrăște pe burtă, în întuneric, pe deasupra brazdei cu rădăcinoase, căutînd să-i apuce cu gura și cum începe să-i roadă. „În burta lui o fi acum mai mult nisip !" trase plutonierul concluzia, fără să-i pară bine sau rău.

Se obișnuise cu arestații, cu mizeria și chiar cu apatia lor. În beciurile Legiunii de jandarmi, ca și pe la alte posturi, văzuse atîția nenorociți, încît inima lui nu se mai înduioșa ca la început.

„În orice caz, își zise, e bine de știut că are nisip în burtă !" Mai tîrziu, o farfurie de ciorbă caldă putea *să-l ajute* mai mult decît o bătaie zdravănă.

Continuă să-l privească în tăcere pe arestat. Și-l amintea foarte bine, de pe cînd era flăcău, iar el venise la Vadra ca sergent-major, cu Dorina fără cununie. Dar hotărî să se poarte ca și cînd nu l-ar fi știut, ca Vasile să-i dea drumul liniștit la minciuni, pentru că ăștia ai lui Tudor Chivu mințeau de înghețau apele.

Arestatul stătea mai mult cu ochii în podea, străduindu-se să-și țină bărbia proptită în piept, ca să nu i se mai audă clănțănitul dinților. Și de cîte ori plutonierul se uita în altă parte, făcea repede cîte un pas mic, mai aproape de sobă. Stanciu văzu și asta, dar se prefăcu iarăși că nu bagă de seamă. Mai mult, îi întoarse chiar spa-

tele, continuînd să se gîndească, fără să se simtă în vreun fel stingherit de prezența celuilalt. Spre deosebire de șefi, nevastă, copii, arestații nu-i luau vorba din gură, nu-l sileau pe el să le răspundă, nici măcar să dea din cap că sînt sau nu de aceeași părere. Îi întreba ceva, ei răspundeau cît mai scurt, iar dacă se lungeau la vorbă putea să le-o reteze, să le poruncească să tacă, el rămînînd să se gîndească în voie.

Nu se îndoia o clipă că în două-trei zile moartea lui Barabaș va fi lămurită. Știa că țăranii nu se pricep la crime. Ăia de la oraș mai învață cîte ceva, au chiar o ambiție de a pune poliția pe urme false, pe cînd ăștia din sate, cînd se întîmplă să omoare, se gîndesc numai la felul cum să scape de ăla pe care au ei necaz, nu și cum să se pună la adăpost de bănuieli.

Fără să se întoarcă spre arestat îl întrebă :

— Cum te cheamă și al cui ești ?

— Vasile ! Pe mine Vasile mă cheamă și sînt al lui Tudor Chivu...

De-abia acum se răsuci, să-i vadă ăla fața și cum se străduiește el să-și amintească — chipurile — cine o mai fi și acest Tudor Chivu. Adică nu mai ținea minte nimic din tot ce se întîmplase acum zece-unșpe ani în urmă. A șters totul din mintea lui. Și așa ar trebui să facă și taică-său dacă vrea să moară de bătrînețe, nu plin de vînătăi sau cu un glonț în burtă.

— Tac-tu n-a avut cumva grădină cu roată de udat la Cotul Malului ? !

— O are și acum.

— Atunci îl știu ! Dar tu mă cunoști pe mine ?

Vasile Chivu păru că se înviorează :

— Cum v-am văzut am zis : „Ăsta-i dom'sergent-major Stanciu !“ Țineți minte cînd ați venit odată la noi și eu zăceam de friguri ?...

— Stai, mă Vasile, îl întrerupse plutonierul, că nu sîntem la cîrciumă. Ascultă la mine ce te întreb : cît am fost eu aici, la post, și cît am stat la Legiunea de jandarmi, că și acolo au fost aduși în timpul ăsta mai mulți inși din Vadra, legați, ai auzit tu să fi făcut eu vreunuia rău cînd mi-a stat în putință să fac bine ?

Vasile Chivu se încruntă. Se gîndea, îl lua în serios. Se pusese pe scormonit mintea să găsească măcar o întîmplare care să-l contrazică pe jandarm. „Asta e făcut grămadă !" constată Stanciu. Nu era, care va să zică, unul şmecher, care să-l linguşească. Cu atît mai bine !

Arestatul, fie că nu-şi aminti, fie că într-adevăr nu-i povestise nimeni cum îi făcuse plutonierul vreun rău, trebui să recunoască :

— Nu, dom'şef. N-am auzit, de ce să zic că da, cînd...

— Buuun ! Cum ar veni, eu nu mă bag să fac rău, pentru că nu vreau răul nimănui. Asta însă cu o condiţie : să nu mă tragă pe sfoară ăla de-mi vine şi-mi cere să-l ajut. Ştii de ce ? Cad eu prost, după ce se află. Că tot voi spuneţi : „Ce om cumsecade, dom'Stanciu ! Uite aşa şi-aşa, ce să-i dau eu să-i mulţumesc, că m-a ajutat să ies basma curată ?" Vorbele astea se-aud, că am şi eu duşmanii mei, şi dacă aici nu-i am încă, o să-i am într-o lună, două, că nu se poate altfel. Şi ăştia atît aşteaptă : să dea un telefon de la primărie, dacă-s din cei care ştiu să învîrtească manivela, sau să se ducă la Legiunea de jandarmi, cînd fac primul drum la Brăila, cu treabă sau fără. Şi-i spun colonelului. Iar ăla, de colo : „I-auzi ce-a mai făcut Stanciu !" Înţelegi, mă Vasile, ce-ţi spun eu ?

— Înţeleg, dom'şef...

Stanciu oftă zgomotos. Terminase prima parte. Urma cealaltă, mult mai grea. În acelaşi timp se prefăcea că nu vede mutra suferindă a lui Vasile Chivu, pe care îl dureau mîinile legate cu un cablu telefonic. Va veni şi vremea dezlegatului, dar mai tîrziu — toate la timpul lor...

— Mă Vasile, continuă plutonierul, eu am făcut doi ani de şcoală la Oradea, adică la cea mai a dracului şcoală de jandarmi. Învăţam noaptea, după ce se suna stingerea, cu lumînarea sub pătură, că aveam de ne preda nişte dom'maiori foarte răi. Unii fuseseră la Paris, învăţaseră care va să zică acolo înainte de-a veni să ne înveţe pe noi. Şi faţă de ce ne ziceau dînşii că fac hoţii ălora, ai noştri erau floare la ureche. Vorbesc de ăi din oraşe. Cînd fură, cînd omoară, lucrează cu mănuşi, au ghete cu talpă de vată, să nu lase urme, fel de fel de scule... Şi tot îi prind ! Dar să-i lăsăm pe ăia şi să ne întoarcem la ai noştri !

Vrei ? Să zicem că s-au furat niște găini în sat. Buuun ! Din capul locului știu că ăl de le-a furat nu le-a luat să le crească. Le-a furat ori să le vîndă, ori să le mănînce. Să zicem că hoțul se duce să le vîndă la Brăila, că aici sau în satele din jur nu cumpără nimeni păsări. Atunci eu întreb lumea : cine a plecat azi-noapte la tîrg ? Cutare, cutare, cutare și cutare. Patru. Îi iau pe ăștia la întrebări, bunînțeles, separat, să-mi spună pe cine au văzut ei vînzînd găini în obor. Păi, pe cutare... E limpede ? ! Sau n-a vîndut nimeni păsări. Care va să zică, găinile au rămas în sat. Buuun. La cîrciumă, la primărie, la moară, sau cu cine mă întîlnesc, eu întreb : „La cine a fost, mă, petrecerea aia ?" „Care petrecere ? !" Nu știe unul, nu știe al doilea, dar pînă la urmă găsesc pe cineva să-mi zică : „La Codin Bulea !" „Păi, ce-au avut ? !" „N-au avut nimic, dar s-au strîns cîțiva flăcăi și-au petrecut și ei. Ce, nu e voie ?"... Trimit soldații și mi-i aduce la post. Tot separat. Unul îmi spune că n-au mîncat nimic, doar au băut. Altul că au mîncat ceva, dar că nu mai ține minte ce-a băgat în gură că se îmbătase. Altul că a tăiat nevasta lui Codin Bulea un cocoș bătrîn, care nu mai călca... De-aici, ți-nchipui tu ce urmează. Nu mai discut cu nimeni și-i iau la omor, să scot declarațiile de la ei. Stai, nu te grăbi !

Vasile Chivu însă nu zisese nimic și nici n-avea de gînd să-l întrerupă pe plutonier. Îl asculta doar cu gura căscată, îngrozit cît de repede și cît de ușor se află cînd fac ei ceva, siguri că n-or să fie prinși.

— Ce fac cu băieții ăștia care au furat găinile omului ? Îi bag la pușcărie pentru o tîrțiță ? Mă gîndesc eu că nu se face. Mă duc la păgubaș : „Ești mulțumit dacă-ți dă găinile înapoi ?" „Nu, că s-au făcut ai dracului flăcăii din ziua de azi !" „Dar dacă-ți mai face fiecare și cîte două zile de sapă ?" Îl înduplec : cinci flăcăi, a cîte două zile, îi sapăăăă ! Hoților le spun : „Vreți la pușcărie sau vă înțelegeți cu reclamantul care zice așa și așa ?" Cum să nu vrea ! Atunci eu rup reclamația, că am avut grijă să n-o dau la intrare... Cum ți-oi închipui tu atunci că nu-l prind eu pe un amărăștean de-al nostru care apucă sapa de coadă la furie și-i dă șefului de post în cap, de-l omoară ? !... Așteaptă, că n-am terminat ! Toate astea ți le-am spus.

fiindcă cu tine e altă poveste, mai a dracului și, chiar să vrei, n-o să mai apuci să furi găini.

— Nu l-am omorît eu, dom'șef !

Stanciu îl privi surprins, neînțelegînd parcă ce i-a venit lui Vasile, așa deodată :

— Am zis eu că l-ai omorît tu ? ! se miră el. În privința ta eu nu pot să spun decît ce știu sigur : că Victor Barabaș a fost găsit în ograda voastră. Dar asta e altă mîncare de pește. Că putea foarte bine să ți-l arunce cineva în curte, să cadă beleaua pe tine.

— Așa au făcut, dom'șef ! Eram prost să-l las acolo ? ! Îl duceam dracului pe cîmp și-l îngropam...

Stanciu ridică mîna brusc, ferindu-se parcă de o lovitură :

— Nu vorbi așa, Vasile ! Să zicem că l-ai fi omorît tu, pe cîmp nu l-ai fi putut duce că e acoperit tot cu zăpadă, bine pusă, și orice urmă de săpătură s-ar fi cunoscut !

— ...Sau îl dădeam pe apă ! propuse celălalt.

— Pe care apă ? ! rîse Stanciu. Dunărea e făcută bocnă, Vasile, darămite Siretul. De Buzău, ce să mai vorbim, că e apa și mai mică.

Dar celălalt se ambiționă :

— Făceam o copcă în Siret și-l aruncam sub gheață !

— Mă prostule, se enervă plutonierul, trăiești într-un sat. Ca să duci chiar noaptea un mort, să-l dai pe copcă, un flăcău — doi, din ăia care-și pierd timpul pe la porțile fetelor pînă spre ziuă, tot te-ar fi văzut. Și tu știi asta. De-aia nici n-a făcut așa ăla de l-a omorît, ce-mi zici tu mie c-ai fi putut face.

„Nu te repezi, Stanciule, strici totul !“ se mustră șeful de post, după care reveni la tonul liniștit de mai-nainte.

— Eu n-am nimic cu tine, Vasile. Deocamdată. Uite, te și dezleg, că eu de-abia acum văd că tu ești legat.

Se sculă și-i spuse arestatului să se întoarcă cu spatele. În timp ce-i deznoda cablul, nu conteni să bombăne :

— Ia uite cum l-au legat ! Tu n-ai avut gură să le spui : „Mă băieți, atîta vreme cît sînt în cercetări, n-aveți voie să mă legați !“ E lege, ce dracu ! Dar parcă proștii ăștia au auzit de Codul penal... Ia uite cum l-au legat !

Mîinile lui Vasile Chivu erau vinete. Carnea crescuse parcă în jurul cablului telefonic. Cel mai greu îi fu lui Stanciu să-l dezlipească de piele. Țăranul gemu ca o femeie care se ușurează după nouă luni.

— Stai lîngă sobă ! îl sfătui plutonierul așezîndu-se pe scaun, cu fața spre fereastră.

Un gînd îi veni pe neașteptate în minte. Îl dezlegase, îi spusese să se încălzească, după care se așezase cu spatele la arestat. Vasile Chivu n-avea decît trei pași de făcut pînă la rastelul cu arme, să ia o pușcă și să-i dea una cu ea în cap, așa cum îl picnise pe Barabaș. Dar nu se mai putea întoarce. Nu că n-ar fi avut voie, dar trebuia să-și dovedească în primul rînd lui și în al doilea rînd arestatului că nu-i e teamă. Vasile trebuia să simtă că în satul lor a venit un șef de post foarte al dracului — țăranii respectă oamenii foarte ai dracului. Adică un om care, atîta timp cît țăranul minte, el îl distruge. Dacă însă recunoaște, atunci el, Stanciu, își ia obligația să-l ajute să scape cît mai ușor. Nu de tot, dacă e ceva grav. Și asta de ce ? Pentru că judecătorii din Brăila se repezeau la pedeapsa cea mai mare cînd era vorba de un amărît și la pedeapsa cea mai mică, atunci cînd inculpatul avea bani și oameni.

Se sculă și, fără să se uite la arestat, ieși afară. Asta era cea mai mare dovadă a tăriei lui : „Mie nu mi-e frică să las un arestat dezlegat și nepăzit, voia gestul lui să spună, pentru că mă simt în stare să-l prind chiar dacă intră înapoi în burta mă-sii !“ Trecu liniștit prin fața ferestrelor, ca Vasile Chivu să-l vadă că se duce la camerele din dos, deci, dacă e prost, să fugă, că are pe unde.

Numai că Stanciu intră imediat, prin spate, în bucătăria soldaților și, tiptil, se apropie de ușa care da în dormitor. Într-o scîndură era un nod scos de mulți ani, pentru ca soldatul care rămînea la post să facă mîncare, să păzească, în același timp, și arestații. Se uită prin găurica aia și-l văzu pe Vasile Chivu frîngîndu-și mîinile cu disperare. „L-am speriat rău de tot !“ își zise Stanciu mulțumit. Se retrase cu aceeași precauție, ducîndu-se în casă, la ai lui.

Dar plutonierul se înșelase. Vasile Chivu era într-adevăr speriat, dar nu de ce-și închipuise el, ci din cauza

mîinilor. Încercînd să și le dezmorțească, constatase că nu le mai simte. Palmele îi alunecau una peste alta, de parcă ar fi fost muiate în leșie. „Rămîn fără mîini !" gemu el îngrozit, așezîndu-se pe marginea patului de campanie.

În camerele din dos, micuțe, dar călduroase, în care mirosul somnului lor se mai împletea cu cel de tămîie, fusese scos totul din lăzi, dar nimic aranjat. Avea ceva de discutat cu nevastă-sa. Venise vremea ca ea să-l ajute. La început mai puțin, apoi din ce în ce mai mult. Cam ca Sevastița, minus obrăznicia ăleia. Dorina trebuia să fie — în primul rînd — foarte atentă la tot ce se întîmplă în jur, la ce se vorbește... Îi spuse nevesti-sii :

— Ia și tu copiii — vezi pe unde umblă — și du-te prin vecini !

Dorina îl privi mirată :

— Ai băut ceva ? ! Mie-mi arde de vizite ? !

Buzele lui Stanciu se subțiară brusc, semn că, neînțelegînd de ce-o trimite în vecini, ea îi dovedește încă o dată că nu pricepe nimic, cînd e vorba să-i sară în ajutor.

— Du-te, domnule, și vezi ce vorbesc ăștia de-aici ! scrîșni el, apăsînd pe cuvîntul *domnule*, pe care îl folosea în casă numai în cazul cînd cineva dintre ai lui se opunea să facă ceva în interesul întregii familii. Nașa Sevastița ar fi intrat imediat în alarmă...

— Și cu lucrurile astea ce fac ? încercă Dorina să-l liniștească.

— Era să le mai zic una acuș ! Le aranjăm mai tîrziu. Află de ce zice lumea c-a fost omorît naș Victor și ce crede că o să pățească ăl de l-a omorît.

Consideră discuția încheiată și, răsucindu-se pe călcîie, ieși afară.

În curte, Năstase tăia crăci de plop pentru plita de gătit, Dragomir intrase în bucătărie și zdroncănea niște oale. Îl chemă afară. Soldatul ieși din bucătărie, mestecînd ceva ; cînd ajunse lîngă plutonier, înghiți la repezeală ce avea în gură și încremeni în poziția de drepți.

— Ordonați, dom'toner !

— Vezi că eu o să plec cu Năstase prin sat. Ai grijă de arestat și nu-l lăsa să vorbească cu nimeni !

— Am înțeles, să trăiți !

— Dacă vrei, leagă-l din nou, dar nu cred că-i atît de prost să încerce să fugă sau să te atace !

— Am înțeles, să trăiți !

— Tu cine zici că l-a omorît pe Barabaș ?

De data asta, Dragomir nu mai răspunse la fel de prompt ca înainte, ci se uită o clipă în ochii plutonierului, apoi lăsă privirile în jos, parcă rușinat. Lui Stanciu îi veni să zîmbească : îl întrebase ce crede, numai așa, să vadă soldații că îi consideră și pe ei oameni, să discute apoi între ei : „Mă, dom'toner Stanciu nu-i ca ăilalți șefi de post, să nu le pese ce cred soldații lor, cînd fac ei vreo cercetare !" El n-așteptase un răspuns de la Dragomir. Sau, cel mult, ar fi putut să zică : „Dumneavoastră știți mai bine, că noi..." Tăcerea soldatului însă prevestea ceva.

— Ia zi, mă !

Zîmbi de-a binelea văzîndu-l pe vlăjganul ăla nădușind de plăcere că este consultat într-o chestie atît de serioasă.

— Nevastă-sa l-a omorît, dom'toner !

— Ce spui, mă ! ? rîse plutonierul, iar în gînd își zise : „Mă miram eu să spună vreo vorbă ca lumea !" Cu cine-i însurat Vasile Chivu ?

— Cu Ilinca, fata lui Moș Vasiu de peste Siret. Ăla de are gard la pește...

— O știu ! zise repede plutonierul, după care rămase un timp pe gînduri. O știu de domnișoară. Era frumoasăăă...

— Îi bine și-acu', dom'toner ! Dom'toner Barabaș se ducea des pe la ea, cînd Vasile ăsta era plecat la moșie...

— La moșia cui ? !

— La Ciocardia ! Trebuie să-l știți dumneavoastră și pe boierul ăsta... Vasile muncea la grajduri, venea acasă numai de cîteva ori pe an : la prașilă, la treierat sau la culesul porumbului. Cînd a auzit că dom'toner se ține cu nevastă-sa, i-a cerut lui Frigioiu, administratorul, să-i facă socoteala, că el pleacă...

— Ia stai, mă ! îl opri plutonierul. Frigioiu și mai cum ?

— Nu știu, să trăiți !

— Emilian, cumva ?

— Parcă, dom'toner.

— Și ăsta e acum administrator la Ciocardia ?

— Da, de cîțiva ani. Și e mare acolo, învîrtește treburile.

— Aha, aha ! făcu Stanciu cu o sclipire răutăcioasă în ochi. Zi mai departe !

— Dom'Frigioiu ăsta n-a vrut să-i plătească lui Vasile, că „Ce, bă, pleci așa cînd vrei tu ? !" i-a zis. S-a rugat al lui Chivu, s-a supărat. Dom'Frigioiu nici n-a mai vrut să audă, că n-avea pe cine pune în loc. Atunci Vasile, noaptea, a furat centrofuga...

— Ce-a furat ? !

Soldatul lăsă rușinat capul în jos. Știa că nu-i zice chiar așa de aceea încercă să-i explice altfel :

— Drăcia aia de smîntînit laptele, dom'toner ! Cică ar fi costat o avere. Boierul a adus-o tocmai din... Din altă țară. Și Vasile a fugit cu mașinăria asta. Unde-o fi ascuns-o nici pînă azi nu poci să știu. Dom'Frigioiu a așteptat ce-a așteptat, după care a venit la post, cu docarul. „Șefule, i-a zis lui dom'toner, scoate-mi centrofuga, că altfel boierul te aruncă dracului, în Dobrogea, de nu mai vezi apă decît cînd te-or scălda babele !" Dom'toner tocmai venise de la Brăila și zicea că pleacă de aici, că dom'colonel i-a promis...

— Pînă acum de ce nu mi-ai spus toate astea, mă ?

— N-am îndrăznit, dom'toner, că dacă nu ne-ați întrebat ce credem noi...

— Bun ! Acum întoarce-te și spune-mi de ce-ai zis tu că Ilinca l-ar fi omorît pe Barabaș, și nu Vasile, bărba-su !

Dragomir păru încurcat. El n-avea dovezi, ci doar presupuneri.

— Ei, rîse Stanciu, vezi că aici te-ai prostit ? !

— Ea l-a omorît, dom'toner, că eu mă gîndesc așa : cînd a intrat sîmbătă dom'toner Barabaș pe poartă... că dînsul a tot lungit-o cu cercetările, pentru că — să mă iertați — trăia cu nevasta lui Vasile Chivu. De mai multă vreme se ținea cu ea, tot satul a prins mișcarea, în afară de prostul ăsta de bărbatu-său.

— De unde știi ?

— Păi dacă dom'toner Barabaș mă lua cu el să-l păzesc ! Bineînțeles cînd nu era Vasile acasă ; cînd se afla el la moșie. Dar putea veni oricînd peste ei, sau altcineva din neamul lui Tudor Chivu. Eu trebuia să dau de veste...

— Om serios și nași-miu ! făcu Stanciu disprețuitor, mirîndu-se în sinea lui de ce-i trecuse lui Victor Barabaș

prin minte. Auzi, tu să fii cu aia înăuntru și ostașul să stea afară, cu baioneta la armă !

— Așa făcea, dom'toner, să nu mă mișc de-aici dacă vă mint. Și Ilinca ținea la dragostea asta, că nu se mai oprea din gudurat cînd îl vedea pe... Ei, și-atunci cum să le ia lor centrofuga ?

— Deci, Barabaș a intrat pe poartă ! îl opri șeful de post.

— Da, don'toner ! și Vasile a fugit. Dar nu de frică să nu-i găsească centrofuga, ci că-l ducea înapoi la moșie, că nu lăsase om în loc la vite, stăteau animalele nemîncate și neadăpate.

— O lună și ceva ! se miră Stanciu.

— Da. După plecarea lui le hrănea cine se nimerea, n-avea om. Care va să zică acasă era numai nevastă-sa. Și asta ce i-o fi zis lui dom'toner Barabaș ? „Bine, mă Victore, te culc în patul meu, și tu, care știi că Frigioiu nu vrea să-i plătească anul muncit — că pe un an avea să-i dea — vii să ne iei centrofuga ? !" Dom'toner i-o fi zis : „Du-te fă-n-mă-ta și dă mașinăria încoace !" Dînsul lungise ancheta cît putuse, dar Frigioiu îl amenințase cu boierul, că-l mută la dracu. Aia că hîr, dom'toner, că mîr, și cînd o fi fost să ia mașinăria, ea, dacă a văzut că-i gros de obraz, s-a înfuriat și i-a dat cu sapa în cap. Că, tăietura, m-am uitat bine, era spre ceafă, ca la oricare om lovit cînd stă aplecat, gata să ridice ceva de jos. Așa că Vasile n-o s-o bage pe nevastă-sa la pușcărie pe douăzeci de ani...

„S-ar putea să fie așa !" își zise plutonierul. Dar ce înțelese el și mai bine era că nu trebuie să disprețuiască nici pe prost nici pe deștept, cînd e vorba să lămurească o problemă care-i stă în față ! Uite ce-a dat ăsta din el, deși îl întrebase într-o doară !

— Cînd a fost ultima oară Frigioiu la post ?

— Sîmbătă, că v-am spus. A răcnit la dom'toner să se miște odată, să vină în dinți cu centrofuga, altfel... Dom'toner Barabaș a plecat, n-a vrut să ne ia și pe noi : „Chestia e simplă !" a zis dumnealui. S-a dus pe la primărie, p-ormă pe la cîrciumă, la Costică Dudău, a rîs cu Mița, sora preotesii — am aflat asta ieri — și, după ce-a plecat de-acolo nu l-a mai văzut nimeni viu. Conița se învîrtea pe-aci,

furioasă : „Iar s-a-mbătat porcu ăla !“ Zicea că nu-l mai primeşte în casă cîte zile o avea. Şi chiar că nu l-a mai primit, săracul. Restul v-am spus : cine a venit să ne dea de ştire, cum l-au găsit...

— Bine, mă !

Vru să plece, dar pe poartă intră băiatul.

— Unde-ai fost, Tutuş ? !

— Tăticule, am întîlnit doi băieţi care...

Nu mai putu să continue : Stanciu începu să-l plesnească. Apucă însă să-i dea numai cîteva cum trebuie, pentru că Tutuş o rupse la fugă, urcîndu-se pe movila de pămînt, pe beci.

— Ce dracu, mă tăticule, înainte aveai puţină ruşine, nu mă băteai de faţă cu lumea ! strigă el de-acolo, supărat şi vesel în acelaşi timp, lovindu-şi obrazul cu un deget. Am fost pînă la şcoală, să văd şi eu unde-o să-nvăţăm.

Soldaţii de-abia îşi stăpîneau rîsul. Şi, pentru că înţelese că n-ar mai avea cum să-l prindă pe băiat, Stanciu fu şi el nevoit să-şi înmoaie glasul :

— Vino încoace !

— Păi-dar ! zîmbi Tutuş. N-am venit adineauri şi m-ai alungat ? Adică mă crezi prost matale.

— Vino, că nu-ţi mai fac nimic !

Tutuş stătu puţin în cumpănă apoi spuse rar :

— Păi, trebuie să vin ; am să-ţi zic ceva.

Stanciu îşi dădu seama că obrăznicia băiatului nu trebuie încurajată. Dar în clipa în care Tutuş îi spuse că ar trebui să-i fie ruşine pentru că-l bate de faţă cu lumea, avu o bănuială : că fiul lui nu mai e copil, ci om mare. Şi ca să-i întărească parcă această convingere, băiatul se apropie de el, foarte serios, luîndu-l de mînă, fără teamă :

— Hai încoa' să-ţi spun !

Îl trase cîţiva paşi mai încolo şi-i făcu semn să-şi aplece urechea.

— Cînd mă învîrteam prin curtea şcolii, au venit doi băieţi. „Cine eşti tu ? !“ Eu le-am zis şi ei mi-au spus că-s băieţii notarului, Nicu şi Niţă. P-ormă m-au chemat la ei. ta-su nu era acasă. Au, tăticule, radio cu baterie, armă de vînătoare, calibrul doişpe, fără cocoaşe, iar în pod, mi-au spus — se lăudau proştii ! —, au carabină. Îţi place ? !

Stanciu îl privi nedumerit pe băiat. De unde știuse că pe el îl interesează astfel de lucruri ? ! Poate s-a brodit...

— De ce mi-ai spus toate astea ? ! îl întrebă pe băiat, cercetîndu-i fața cu atenție.

— Ca să știi ! rîse Tutuș, apoi săltă capul, mirosind aerul : Noi nu mai mîncăm azi ? !

Și fugi în bucătăria soldaților, de unde venea un miros de ciorbă. Acolo se așeză pe bancă, trăgîndu-și o farfurie de tablă în față, și-i spuse foarte serios lui Dragomir, care intrase după el :

— Hai să mîncăm, că avem treabă !

„Asta o să se descurce în viață !" își zise Stanciu, înduioșat, intrînd în dormitor. Îl văzu pe Vasile Chivu stînd pe pat. N-avea voie, dar nu-i zise nimic. Gemea întruna :

— Rămîn fără mîini !... Rămîn fără mîini !...

— Te doare ? îl întrebă plutonierul cu gîndul încă la ce-i spusese băiatul. Apoi se adună și-i zise : Lasă că nu mori !

Celălalt tăcu, dar porni spre el cu mîinile întinse, așa cum venea din bancă spre catedră, cînd era copil de școală, să-i arate învățătorului că are unghiile tăiate. Numai că atunci le privea doar îngrijorat, fiindcă nu-i erau prea curate, în timp ce acum se uita înspăimîntat la ele, convins că or să i se usuce, încetul cu încetul, și-or să-i cadă singure ca urechile degerate :

— Nu mai am mîini, dom'șef !

— Și ce vrei să-ți fac eu ? se răsti Stanciu la el.

Se uită totuși la ele. Cînd văzu mîinile ăluia, spaima, împreună cu un fel de silă, i se transmise și lui. Erau vinete, umflate, cu venele sugrumate în locurile călcate de cablu, iar degetele păreau niște crengi uscate aduse de Siret la mal.

— Dați-mi drumu', dom' șef, să mă caut, că ce fac eu fără mîini ! se rugă Vasile Chivu, cu ochii umeziți de lacrimi.

— Nu se poate, mă ! zise Stanciu posomorît. A fost omorît un om și ție-ți arde de mîini...

— Și eu sînt mort fără ele, dom'șef ! începu arestatul să plîngă.

Printre sughituri, zise că el o să fie un nenorocit, căruia nevastă-sa îi va da cu linguriţa să mănînce, ca la ăi mici, rugîndu-se la dumnezeu să-l ia mai bine la el, decît s-o chinuiască şi să-i strice şi ei rosturile.

— Taci, mă ! îi porunci plutonierul. Îţi dau drumul dacă-mi spui cine l-a omorît pe Barabaş. Tu sau Ilinca ?

Vasile Chivu vru să zică ceva, dar renunţă, preferînd să-şi facă cîteva cruci, cu dreapta lui ologită, departe de piept, care puteau să însemne : „Doamne fereşte !", dar şi „Jandarmul ăsta e nebun !"

Stanciu îl măsură cu privirea, fără să se supere de înţelesul ascuns al gestului făcut de arestat.

— Dacă nu vrei să-mi spui, nu-ţi fac nimic. Le-am zis soldaţilor să-ţi aducă un castron cu ciorbă caldă, că ai numai nisip în burtă. Stai aici la căldurică, iar eu o să-ţi trimit moaşa să te oblojească. Nu vreau să mă blestemi mai tîrziu, că ai rămas fără mîini din cauza mea, deşi nu eu te-am legat. În timpul ăsta eu îţi fac percheziţie acasă...

Vasile Chivu îl asculta cu interes, dînd din cap la fiecare vorbă de-a plutonierului. Cînd auzi însă că jandarmul avea de gînd să-i răscolească gospodăria, se trase încet înapoi, pînă ce ajunse iar în spatele godinului.

— Şi dacă am găsit sapa, fac cu tine ce-am ordin să fac ! continuă plutonierul, cu privirile pe fereastră. De ascuns, acum iarna, n-aveai unde s-o ascunzi, decît în pod, afară, în grămada de bălegar, în grajd, sub duşumeaua vitelor sau în şira de paie. În oricare alt loc dacă ai săpat se cunoaşte, că pămîntul murdăreşte zăpada.

Ce urmă îl găsi pe plutonier calm, sigur de el, adică total nepregătit. Zărise piciorul lui Vasile Chivu ridicîndu-se încet, apropiindu-se de godin, dar crezuse că ăla vrea să-şi usuce opinca. În clipa în care lovi godinul era prea tîrziu : soba veni spre el, ca un obuz de calibru mare, şi căzu în faţa lui bufnind scurt, aruncîndu-i jarul peste picioare. N-apucă să-l vadă nici măcar fugind pe Vasile, pentru că — în timp ce se ferea de foc — trebui să se ferească şi de burlanele care începuseră să cadă, unul cîte unul, cu zgomot mare, murdărind cu funingine paturile, masa şi podeaua.

— Dragomire, Năstase ! strigă el.

Soldații veniră buluc din bucătărie, urmați de Tutuș. Cînd văzură jarul pe dușumelele date cu motorină, se traseră înapoi zăpăciți. Numai băiatul zise nedumerit, cu un fel de reproș în glas :

— Ce făcuși, mă tăticule ?!

Plutonierul n-avea acum timp de el. În fața soldaților, străduindu-se să fie cît mai calm, începu să dea ordine :

— Dragomire, ia-ți arma și fugi după arestat ! Năstase, apă și un făraș ! Tutuș, ia o mătură !

Toți dispărură pentru o clipă. Dragomir se întoarse cu o cartușieră în mînă, își luă arma de la rastel și fugi afară, mormăind : „Du-te singur, omule, că n-are ce-ți face !" Îi revenise iar paloarea aia în obraz. Plecă numai în veston.

Apăru și Năstase cu oala de ciorbă în mîini, ținînd-o de toarte cu două cîrpe, să nu-l frigă.

— N-ai apă, mă ?

— Am pus-o la ciorbă, să trăiți !

Și fără alte explicații, turnă conținutul oalei, cu ceapa și morcovii abia opăriți, peste mormanul de jar, fugind afară s-o umple cu zăpadă. Tutuș veni cu mătura și cu o căldare goală, dar le aruncă din ușă și nu vru să mai intre, zicînd că dogoarea-i pîrlește ochii. Stanciu îi trase o înjurătură printre dinți, după care luă mătura și începu să tragă jarul spre tabla pe care stătuse pînă atunci godinul. Aburul și fumul, mirosind a motorină și legume arse, umplură postul. Cu mătura în mînă Stanciu alergă să deschidă ferestrele.

De-abia cînd pericolul trecu, începu să se sperie. Dacă godinul ar fi fost împins spre paturi, păturile, cearșafurile și, în special, saltelele umplute cu paie, ar fi luat foc imediat. Flăcările s-ar fi întins pînă în cancelarie, la dulapul cu arhivă, lîngă care se afla lada secretă. Or, aici, în afară de cartușe, erau capse și trotil pentru spartul gheții, cînd sloiurile se blocau la picioarele podului de peste Buzău. Din casa asta n-ar mai fi rămas nimic, iar ei, dacă — printr-o minune — ar fi scăpat cu viață, ar fi rătăcit pe drumuri. Plus că el ar fi fost băgat la închisoare pentru că n-a ferit postul.

La Vasile Chivu se gîndi doar așa, în treacăt. El, adică arestatul, nu făcuse altceva decît ce fac toți cei cu cătușe la mîini : în clipa în care-și dau seama că vor fi dovediți,

cred că pot să scape cu fuga. Uită că, după ce sînt prinși iarăși, o să le fie și mai rău. Era mai mult ca sigur că Vasile s-a dus acum să ascundă și mai bine sapa cu care fusese ucis Victor Barabaș. Ca și cînd fără sapa aia, el, Stanciu, nu l-ar fi putut băga la pușcărie. N-are decît să-i ia altă sapă din șopron, să i-o lege în spinare și să-l trimită cu ea la Legiunea de jandarmi, sub escortă : corp delict. Și atunci tribunalul, după ce-l vede pe Vasile Chivu, un nenorocit, care a omorît un șef de post, organ de ordine în rural, mai stă pe gînduri cînd e să-l condamne pe viață ?! Nici pomeneală ! Nici un judecător sau procuror n-o să mai întrebe unde-s petele de sînge de pe sapă, că el poate să scrie că inculpatul a rînit la porci cu ea, după crimă. Care sînge omenesc mai rabdă să stea pe fier, cînd îl treci prin noroiul porcului ?

Stanciu era preocupat acum însă de altceva : să pună godinul în picioare, burlanele la loc, ca Năstase și Tutuș să poată șterge cît mai bine urmele focului. Nimeni de la Legiunea de jandarmi nu trebuia să afle ce s-a petrecut aici.

— Dacă-l aduce Dragomir, îl omor ! scrîșni Năstase, frecînd dușumelele.

— Nu te înghesui tu, că are cine să-l omoare ! îl sfătui plutonierul.

În acest timp, Dragomir o tăiase de-a dreptul, prin curțile oamenilor, hămăit de ciini prin grădini, sărind garduri de sîrmă, îndesite de buruieni uscate, grele de chiciură, ca să ajungă cît mai repede în spatele casei lui Vasile Chivu. Știa că acolo e o îngrăditură de dracilă, în care se putea ascunde. De aici avea să țină sub ochi ograda și casa ăluia.

Tot drumul nu încetase să vorbească de unul singur : „Ia uite, mă, la ciinii ăștia cum îi mănîncă pielea !" Și îndrepta arma spre ei, făcîndu-i să fugă schelălăind. „Intrați în casă că se trage !" se răstea la cei care ieșiseră afară să vadă la cine se dau javrele lor. Femeile își împingeau copiii în casă, iar bărbații săltau nedumeriți din umeri : „A dat strechea în jandarmii ăștia !"

Cînd se văzu în mijlocul dracilei, Dragomir se lăsă pe vine, bombănind împotriva ghimpilor : „Și prin pantaloni

mă înțepați, viespelor !", iar chiciurei, care-i intra pe sub gulerul vestonului, îi spuse să se astîmpere că altfel joacă sîrba cu bocancii peste ea și-o să-i pară rău. Părea că e vesel, pus pe glume, dar teama îl făcea să fie așa de vorbăreț.

Obiceiul de-a vorbi singur îi rămăsese de mic. N-avusese mamă, iar taică-su, fiind pădurar, pleca prin parchete și-l lăsa pînă seara singur la canton. În pustietatea aia i se făcea frică. Băgase de seamă însă că, atîta timp cît vorbea, de-afară nu se mai auzea nimic. Toate zgomotele înfricoșătoare, care răzbat dintr-o pădure bătrînă, deasă și tăcută, dispăreau. La început repeta ce-i spusese taică-su la plecare : „N-are de ce-ți fi teamă, Dragomire. Ești băiat mare de-acu' !" Și el umbla prin casă cu un ciomag în mînă, făcîndu-și curaj : „Nu-i nimeni, Dragomire, vezi-ți de treabă, tu ești băiat mare !" Cînd s-a mai săltat și muncea prin curte, comenta cu glas tare tot ce făcea : „Acu punem lemnul pe butuc și-i dăm una cu toporul de-i crapă inima ! Ia uite cîta mai toporul am în mînă !"

Obiceiul îi rămăsese și acum, în armată. Înainte de a fi repartizat la post, cînd făcea de santinelă la companie, vorbea tot timpul, mai ales noaptea : „Ai o armă în mînă, Dragomire, și cinci cartușe în magazie ; care-i prostul să se apropie de tine ? Stai, cine e ? !" Nu era nimeni. Sau era vreun camarad care, știindu-i meteahna, arunca pe fereastră cîte o bucată de lemn spre gheretă. Vara, cînd baia companiei se închidea pentru economii și soldații erau duși obligatoriu la Dunăre să se spele, obiceiul acestui soldat de a vorbi singur, în momentele de teamă, devenise public, făcîndu-i și pe ofițeri să rîdă cu lacrimi. Obișnuit cu pîraiele de munte, întinderea aia de apă, cum nu mai văzuse, îl îngrozea. Și cînd comandantul de companie le ordona să intre în Dunăre, el începea să bolborosească : „Nu fi prost, Dragomire, atîta lume se bagă, bagă-te și tu ! Uite, aici la mal, ăluia' îi ajunge pînă la brîu și nu e mai înalt ca tine !" Dar nu se hotăra. Se învîrtea de colo-colo, privea apa de parc-ar fi scăpat ceva în valuri, o încerca cu vîrful piciorului, iar dacă cineva îi da brînci, de la spate, ca să rîdă de el, urla cît putea : „Nu te-neca, Dragomire ! Dă din mîini și din picioare, sînt atîția aci care să te scoată !" „De ce nu

strigi, mă, niciodată, *ajutor ? !*" îl întrebase odată un ofițer. „Atunci nu-mi vine în minte, dom' locotenent !"

Acum sta pe vine, cît mai tupilat, să nu i se vadă capela și se ruga : „Hai, mă Vasile, hai odată, că îngheț aci ! Dacă știai că întîrzii de ce n-ai spus, să-mi fi luat mantaua !"

De fapt, nu știa ce să facă. Normal ar fi fost să se ducă în casă peste Ilinca și, dacă bărbatu-său nu venise, s-o țină sub amenințarea armei, zicîndu-i că de strigă, să-l vestească pe Vasile, el o omoară. Să aștepte pînă ce ăla ar fi intrat. Dar putea să fie sigur că Ilinca se teme de el și tace ? E asta femele să se sperie, și el omul care să tragă ? Mai bine stă liniștit aci, deși au început să-i clănțăne dinții de frig, să vadă ce se petrece în curtea ăstora. „Uite, proasta iese afară !"

Din casă ieșise o femeie, pînă în treizeci de ani, îmbrăcată doar cu o rochie veche, roasă și intrată mult la spălat. Îi strîngea corpul de parcă ar fi fost a soră-sii mai mici. Din cauza asta, sînii îi ieșiseră mult înainte, iar fundul părea că-i rămăsese în urmă. Privi roată în jur, chemînd păsările. Găinile, în frunte cu un cocoș nepăsător, veniră cam mirate, încredințate că doar le momește cu boabe, ca să prindă vreuna din ele s-o taie. Ilinca le aruncă ceva din poală, săltîndu-și rochia cu mult peste genunchi.

„Fă, proasto, oftă Dragomir, nu ți-am zis eu să nu te înhăitezi cu Barabaș ? Că ăla, după ce trece peste tine, nici capul nu-l mai doare !"

Femeia se mai uită o dată prin curte, își scutură ultimele boabe din poală și intră în casă. Dragomir se trezi că se întreabă : „De ce le-a dat asta de mîncare la păsări acum ? !" Uimirea lui ar fi părut lipsită de importanță pentru un orășan, dar un țăran ar fi înțeles-o imediat. În orice gospodărie, găinile erau cel mai puțin băgate în seamă de stăpîna casei. La gîște, la rațe, la curci, vara li se adunau frunze de ștevie, urzici sau alte buruieni, iar iarna li se dădeau boabe, și încă de două ori pe zi. De la aceste ospețe însă găinile erau izgonite. „Să scurme, că de-aia le-a dat dumnezeu gheare !" Gheare aveau și curcile, dar ce, se compară o curcă cu o găină ? ! Așa că ce-i venise Ilincăi să le dea ăstora o poală de boabe, la vremea asta ?

În capul soldatului se născu astfel bănuiala că Ilinca a ieșit afară să vadă dacă nu e cineva prin preajmă. Pentru

că Vasile e în casă. A venit să ia ceva și acum se pregătește să fugă. „Trebuie să intri peste ei, Dragomire, și să-i arestezi !" își ordonă el. Dar nu-i chiar așa de ușor să intre în curtea asta, în care fusese omorît Barabaș. „N-are ce-ți face, Dragomire !" se încurajă el, dar imediat se contrazise : „Vasile nu, dar Ilinca e în stare de orice prostie !"

Totuși trebui să se scoale în picioare, gemînd de durere — îi amorțiseră încheieturile stînd pe vine —, pentru că Vasile Chivu, dacă avusese îndrăzneala să vină acasă după ce-a fugit de la post, pe uliță, în văzul lumii, ce l-ar împiedica acum să plece, cine știe unde, tot prin mijlocul satului. Cînd vru să treacă peste îngrăditura de dracilă însă, aproape că strigă : „Stai jos, Dragomire, că uite-l !"

Vasile Chivu ieșise din casă, cu mîinile oblojite în niște cîrpe, urmat de nevastă-sa. Se strecurară pe lîngă pereți, ferindu-se să nu fie văzuți din uliță. Ilinca ținea acum în mînă o scurtătură de fier, ascuțită la capăt. Ajunseră astfel în spatele coșarului, foarte aproape de soldat. Se opriră la grămada de bălegar și Vasile Chivu îi făcu Ilincăi un semn, arătînd cu mîna în jos : Aici ! Nevastă-sa îl dădu la o parte și înfipse fierul în grămada de gunoi, apoi se lăsă cu pieptul pe mînerul lui, să intre cît mai adînc.

„Ce faceți, mă, sub ochii mei ? !" șopti soldatul nedumerit. Apoi înțelese că ăia dezgropau ceva — poate sapa cu care îl omorîseră pe șeful de post. Dar cînd gunoiul începu să se salte, sub apăsarea fierului ieși la iveală un fel de raniță, făcută dintr-un sac, cu băieri de frînghie. Ilinca o scutură de gunoaie și-l ajută pe Vasile să-și bage mîinile printre funii, săltîndu-i-o apoi în spate.

— Centrofuga ! murmură Dragomir.

Ar fi fost mai bucuros să fie sapa. Cu ea fusese omorît un om și era firesc să i-o ia. Dar cu mașina asta de smîntînit laptele era altă poveste. Vasile Chivu muncise un an și, dacă Frigioiu n-a vrut să-i plătească, ce-i mai rămăsese să facă ? ! Luase și el ceva mai de preț.

Cu astfel de gînduri, soldatul pricepu însă că, pînă se hotărăște ce să facă, Vasile pleacă, și el nu se poate întoarce la post fără arestat, că-l ia noul șef de post la palme. Pe urmă tot pe el îl va trimite să-l caute, să-l pîndească, or, cu frigul ăsta poate da de dracu.

„Vine drept spre tine !“ şopti speriat soldatul. Vrînd să fugă prin fundul grădinii, Vasile Chivu se îndreptase chiar spre locul în care se afla Dragomir. Şi el trebui să se scoale repede, să întindă arma înainte :

— Nu mă sili să trag în tine, Vasile ! răcni, tremurînd.

Vasile Chivu încetini pasul, privindu-l cu ochi mari, obosiţi, de parcă s-ar fi întrebat : „Ăsta de unde o mai fi răsărit ? !“ După care se întoarse spre nevastă-sa, săltînd descurajat din umeri : „Zi şi tu dacă-s vinovat cu ceva !“, cerîndu-i parcă ajutor. Şi ea se apropie, într-adevăr, să-l ajute, vorbindu-i soldatului cu o voce calm-mustrătoare :

— Bine, mă Dragomire, tocmai tu mă laşi fără nimic?!

— Am ordin ! răspunse soldatul băţos.

— Tu care stăteai la poartă cînd era Victoraş la mine, să nu care cumva să dea socru-miu peste noi.

Soldatul păli şi, uitîndu-se cu coada ochiului la Vasile Chivu, şopti ruşinat :

— Taci, fă, că te aude omul ăsta !

Femeia gîlgîi de cîteva ori, înveselită :

— Păi ce, nu i-am spus ! ? Ştie şi socru-miu, dar îndărătnicul ăla nu crede. Că dacă aş fi făcut aşa ceva, zice, mai aveam curajul să-i spun ? De ce să nu-i spun ? Că te călcam în picioare ! Calcă-mă !...

Dintr-o dată Ilinca îşi înlătură din glas orice urmă de asprime, de mustrare, păstrînd în el numai căldură :

— Hai în casă, Dragomire, să stăm de vorbă omeneşte! Uite, Vasile se duce cu smîntînitorul, sau cum dumnezeu i-o zice, la Crăieşti, că-l ia unul cu preţ bun, şi în două ceasuri e înapoi. Atunci îl iei din urmă şi-l duci la post. În timpul ăsta tu stai cu mine, te desfaci la cataramă, îţi scoţi bocancii, stai omeneşte... Hai !

Pe măsură ce vocea femeii se făcea mai ademenitoare, soldatul devena mai ţeapăn, se trăgea înapoi, cu cîte o jumătate de bocanc.

— Îţi dau un păhărel de ţuică, pe urmă mănînci, c-am făcut cartofi înăbuşiţi cu pastramă de porc şi dacă vrei o cană cu vin...

— Tu nu zici nimic, mă ? ! se răsti soldatul, speriat, la Vasile Chivu.

Ăsta dădu din cap nehotărît, trist, zicînd răguşit :

— Du-te... dacă spune ea...

Ilinca se apropie de soldat şi-i şterse, pe rînd, cu vîrful degetului, nasturii galbeni de la veston, privindu-l drept în ochi, ţuguindu-şi, în acelaşi timp, buzele, de parcă ar fi mustrat un copil :

— Ai văzut ? ! De ce eşti aşa de sălbatic ? Vasile e un om aşa de bun ! Hai în casă ! Uite-aşa trăgeam şi de Victoraş la început...

Soldatul încercă să-i dea mîna la o parte, vrînd de fapt să scape de ameţeala pe care i-o dădea această femeie ce stătea lîngă el, caldă, mirosind a pîine proaspătă, dar poate şi a moarte. Ceea ce-l salvă cu adevărat fu obiceiul sau meteahna aia a lui din momentele de teamă. Începu să bolborosească :

— Ţin-te bine, Dragomire ! Nu intra în casă, că te aşteaptă şeful cel nou la post ! Sînt destule femei în lumea asta !

Surprinsă şi amuzată, dar convinsă că soldatul nu-i în toate minţile, Ilinca se uită întrebătoare la bărbatu-său. Vasile tăcea.

— Ia-o înainte ! îi porunci soldatul lui Vasile Chivu.

Cînd îl văzu că pleacă, Ilinca se încruntă şi o voce nouă, ascuţită, plină de furie, îi ţîşni din piept :

— Ce faci, mă ? ! Pleci cu aia la tine ? !

Vasile Chivu îşi întoarse încet capul, mormăind :

— Ce vrei să fac ? !

— De ani de zile îţi tot spun !

Se repezi la el să-i smulgă desaga din spate, fără să-i mai pese că bărbatu-său are mîinile bolnave. Şi tot timpul cît se căzni să i-o ia, strigă întruna, răscolind cîinii din împrejurimi şi adunînd lumea la garduri :

— Cîte vieţi crezi tu că am, Vasile ? ! Şapte, ca pisicile ? ! Una am, mă blestematule, şi mă uit cu milă la ea cum se scurge pe lîngă mine. Se duce, şi eu n-am ştiut ce-i aia rochie cu platcă, ce-s ăia ciorapi de mătase şi pantofi. De opinci am avut parte !

— Taci, Ilinco, te aude lumea...

Dar se părea că femeii nu-i mai păsa de nimic. Luase raniţa din spatele lui Vasile Chivu, dar uitase de ea. Acum o interesa doar să-şi spună focul în gura mare :

— Nu ți-am zis eu de-atîtea ori : „Mă Vasile, dacă vezi că nu merge cu treaba cinstită, fă-te hoț ! Pune-ți un sac în cap și intră peste ăi de-noată în bani ! Ciocardia i-a dat popii Frățilă, cînd i-a sfințit pavilionul, nouă sute de lei și ție nu vrea să-ți plătească trei sute pentru anul muncit. Eu te-ajut, mă ! ți-am zis. Care hoț a mai avut norocul de-o nevastă ca a ta ? !

Și continuă să-i înșire pe cine ar fi putut să jefuiască, cît ar fi luat de la unul, cît ar fi luat de la altul și ce-ar fi făcut ei cu banii ăștia. Începuse de-acum să-i curgă lacrimile pe obraz, dar nu le simțea sau nu voia să și le șteargă. Vasile sta liniștit, privind-o posomorît. El era un om pașnic, și dacă ridica vreodată ciomagul era numai ca să întoarcă o vită care se repezise s-o împungă pe alta. De multă vreme începuse să-i pară rău că se însurase cu Ilinca.

— Și azi m-ai mințit că ai răsturnat godinul peste jandarmi ! izbucni Ilinca în hohote. Iar eu, proasta, te-am crezut !

— L-am răsturnat, se apără Vasile Chivu jignit. Uite, să spună și omul ăsta.

Dintr-o dorință sinceră de a nu lăsa un om să fie năpăstuit pe nedrept, Dragomir se grăbi să jure :

— Să n-apuc să-mi văd casa, dacă nu era să dea foc postului !

— Duceți-vă dracului ! se răsti Ilinca la ei și le întoarse spatele, plecînd spre casă.

Părea că s-a resemnat, dar cînd ajunse la grămada de bălegar se aplecă și, fără de veste, aruncă scurtătura de fier spre ei, cu o putere nebănuită la o femeie. Fierul trecu vîjîind la cîțiva pași de soldat și se înfipse în zăpadă, dincolo de îngrăditura cu dracilă.

Normal ar fi fost acum să-l scoată pe Vasile în ulită, dar Dragomir, deși ținea o armă în mînă, nu mai avu curaj să treacă prin curtea ăstora, căci Ilinca blestema și se tot învîrtea să mai găsească ceva potrivit cu care să arunce după ei.

— Hai tot pe unde am venit, Vasile !

Așteptîndu-l pe Dragomir — și aproape convins că soldatul ăsta cam motolog nu va reuși să i-l aducă înapoi pe Vasile Chivu — Stanciu intrase de-acum într-o stare de

înfrigurare : era obligat să atace direct neamul Chiveștilor. Nu mai avea nici o îndoială că unul din ei — aproape că nu mai conta care anume — l-a omorît pe Victor Barabaș. Dorina îi dăduse această certitudine, întorcîndu-se din vecini cu o poveste care corespundea în linii mari presupunerilor lui Dragomir : Ilinca îi dăduse cu sapa în cap șefului de post. Așa a susținut țața Ioana a lui moș Iordan Vieru, ca și Manda lui Costache Bălănică. Dar, în momentul crimei, nevasta lui Vasile Chivu nu fusese singură. Alături de ea se aflase adormitul ăla de Leonte Marcu, al treilea ginere al lui Tudor Chivu, și Panait, cel mai uricios individ din sat. Ăștia doi ce rost avuseseră în toată povestea asta ? N-o asmuțiseră cumva pe Ilinca, nu-i puseseră chiar ei sapa în mînă ? Legea pedepsește aspru instigarea la omor.

Dacă soldatul nu i-l aducea pe arestat, era nevoit să înceapă urmărirea — zi și noapte — pînă aveau să dea de el. Legiunea de jandarmi nu trebuia să afle absolut nimic din ce se întîmplase la postul Vadra. Memoriul lui de activitate, cum i se zicea caracterizării profesionale a oricărui jandarm reangajat, nu conținea prea multe fapte pentru care merita să fie lăudat. Dimpotrivă. Dacă se mai adăuga și asta cu fuga arestatului din post, din fața lui și a soldaților la urma urmei... Preferă să nu se mai gîndească la urmări. Oricum, Cireșaru ar fi avut tot dreptul să-l zboare din jandarmerie.

Ce avea de făcut ? Era dator să acționeze repede, dar fără să se pripească. În primul rînd trebuia să se ducă la popă, să-l dezlege de jurămîntul făcut Sevastiței. Această belea sau blestem n-avea de ce să atîrne deasupra capului său și al copiilor. Apoi să treacă la executarea ordinului dat de colonel. Dar cum ? Înainte de a fi fost păcălit de Anton nu și-ar fi pus această întrebare, în timp ce acum, urmările neexecutării dispoziției lui Cireșaru erau amenințătoare pentru el și familia lui.

— Năstase ! strigă pe neașteptate.

— Ordonați ! tresări bondocul.

— Parcă s-a trîntit portița. Ia vezi !

Soldatul fugi afară, dar zise aproape imediat, din ușă :

— S-a întors Dragomir cu arestatul, dom'toner.

Stanciu răsuflă adînc, după care se sculă și începu să se îmbrace. Cînd Vasile Chivu intră în cancelarie, cu traista aia mare în spate, urmat de soldat, plutonierul nu-i dădu nici o atenție. „Poate că ar trebui să-i cîrpesc cîteva palme, își zise, să știe că nu merge așa." Dar fața arestatului, aproape apatică, și mai ales mîinile alea înfofolite în cîrpe, îi produseră un soi de greață împletită cu dispreț.

— Am adus și centrofuga, dom'toner ! raportă Dragomir.

— Bravo, mă ! Pune-o sub masă.

După care începu să dea cîteva ordine : Năstase să se îmbrace, că merge cu el. Dragomir rămîne la post și are grijă de arestat, dar face și mîncare, verifică și echipamentul...

Cînd ieși din curtea postului, Stanciu respiră adînc, de parcă ar fi vrut să-și curețe plămînii de aerul plin de fum și mirosuri grele, mai ales cel de dușumele arse. Înainte de a porni, păru derutat. Satul avea trei uliți mari și late, dar lungi de cîte doi kilometri, pentru că fiecare vrusese să-și facă gospodăria cît mai aproape de Buzău, din cauza apei de băut. Pe care s-o apuce ? Una era a Chiveștilor. O evită.

Stanciu porni pe una din celelalte două, simțind dintr-o dată nevoia să privească în voie satul pe care și-l dorise atîta. Cu zece ani în urmă, cînd plecase de aici, era vară. Casele, curțile și grădinile nu te lăsau să vezi decît ce le convenea lor, restul fiind acoperit cu verdeață.

Acum Vadra era golașă, lăsînd neputincioasă ochiul să-i inventarieze cele mai tainice ascunzișuri. Iar acolo unde ochiul nu putea să vadă, mintea lui de jandarm îi arăta ce se petrece : vitele în grajduri, rumegînd în silă paiele uscate ; cîinii prin găuri făcute în șirele de nutreț, ținînd doar boturile afară, să vadă dacă nu se deschide cumva ușa chilerului ca gospodina să arunce pe bătătură ceva care s-ar putea mînca ; porcii, ascultînd bănuitori pașii celor ce se apropiau de cocinile lor, grohăind neliniștiți, pentru că în aer începuse de-acum să se audă hîrșîitul cuțitelor trase la tocilă ; ai casei — cu excepția stăpînei — strînși în jurul unei singure sobe, de care-i dezlipeau numai treburile absolut necesare...

Singurele ființe care păreau nesimțitoare la anotimpuri și, în general, la evenimente erau găinile. Umblau prin

curte, cu picioarele vinete de ger, mai mici parcă la trup ca vara, dar cîrîind ca și atunci, cu ochii în pămînt, căutînd și ciugulind te-miri-ce. În afară de hrana lor totul le era indiferent. Cînd intră cineva în curte, un cîine latră, rațele întorc capul, gîștele se strîng alarmate și-și trimit bărbatul să-l sîsîie, numai găinile nu reacționează în nici un fel și, dacă dai peste ele, fug cîțiva pași, uneori fără să se uite cine le strică liniștea.

„Dacă și oamenii ar fi ca găinile !" își zise Stanciu, oprindu-și gîndul aici. Voise să spună că n-ar mai fi simțit acea neliniște care-i stăruia în suflet, privind satul amorțit. Pentru că oamenii, cu cît le era mai indiferent ceva, cu atît erau mai periculoși. Și asta îl neliniștea pe plutonier. Un sat de găini, asta i-ar fi trebuit lui ! Zîmbi, imaginîndu-se șef de post al unei astfel de așezări, dar imediat deveni serios și mormăi : „De ce-mi arde mie ! Să scap de jurămînt, apoi de Chiveşti. Dar trebuie să fiu cu mare băgare de seamă și sigur de mine, că altfel... !"

Mergea înainte, iar Năstase cu un pas în urma lui. Privea cînd în dreapta, cînd în stînga. Ulița era pustie. Stanciu căuta să-și aducă aminte de fiecare locuitor pe lîngă casa căruia treceau. „Acum nu fac altceva decît să mi-i amintesc, dar mîine-poimîine, peste o lună, peste un an, o să intru în curtea lor, întărîtîndu-le cîinii, să le fac o percheziție sau vor veni ei la post, să reclame că li s-a furat «berbecul ăla negru, cu coarnele răsucite, poate-l mai țineți minte», sau «îl omor dacă n-o ia, vă spui cu martori, bag furca în el, că eu altă fată n-am». În nici un sat din lumea asta oamenii nu pot trăi fără să se supere unii pe alții cu ceva. Nu e zi să nu-i auzi pe ăi mai bătrîni sau pe popă, pe primar, pe învățător, că oamenii trebuie să se înțeleagă ca frații, în timp ce chiar ei, ăștia de zic așa, sînt în proces cu... Grija mea cea mai mare trebuie să fie să trimit cît mai puțini la pușcărie, să lupt cît oi putea să se împace după ce s-au bătut, s-au furat sau și-au încălcat locurile. Că de la cel trimis la închisoare eu nu mai am nimic de cîștigat. În primul rînd fiindcă se duce cu dușmănia în suflet. Dar nu împotriva ăluia de l-a reclamat. El înțelege că din moment ce l-a furat, sau l-a bătut, sau dracu mai știe ce i-a făcut, ăla trebuie să-și caute dreptate. Împotriva mea, care i-am făcut acte, e pornit. Că, zice el, eu m-am amestecat

în treburile lor, că eu l-am trimis sub escortă la Legiunea de jandarmi și că, dacă n-aș fi fost eu jandarm în satul ăsta, el s-ar fi împăcat cu reclamantul. Doar s-a mai certat de cîteva ori cu ăla. El ar fi stat acum acasă lîngă nevastă-sa, lîngă copii, în ograda lui, văzîndu-și de treburi. Și prost cum e, cît stă la pușcărie, neavînd la ce se gîndi, pune la cale fel de fel de planuri, cum să-mi vie mie de hac."

Își îndreptă privirile cercetătoare spre o casă învelită cu stuf, putrezit de-acum, și nevăruită pe dinafară. La cîteva ferestre avea coceni de porumb ; stăpînul casei nu mai apucase să pună tocuri și geamuri. Cînd plecase din Vadra, tot așa o lăsase. Era casa lui Marin Ivanciu. Lumea îi zicea Sergentul Zece, pentru că în armată, la o inspecție a generalului, în loc să spună : „Să trăiți, domnule general, sînt sergentul Marin Ivanciu, comandantul grupei a zecea!" se fîstîcise așa de tare, că de-abia putuse să îngăime : „Să trăiți... sergentul... zece !" Fiind vecin cu postul de jandarmi și avînd opt copii, din care nici unul nu semăna cu el, lumea șușotea că Iana, nevastă-sa, cunoștea ca nimeni altul felul cum sînt aranjate paturile în dormitorul soldaților. Vorbele astea nu erau chiar lipsite de temei, pentru că jandarmii, deși primeau rații de alimente — zahăr, orez, marmeladă, ulei —, preferau să mănînce păsări, ouă, carne, de care făceau rost de la oamenii veniți cu fel de fel de treburi la post. Aveau cu ce s-o ademenească pe această femeie tăcută și supusă, bîzîită toată ziua de copii : „Mămico, vreau marmeladă !"

Chiar Stanciu, pe cînd era sergent-major, o chemase o dată la post și-i umpluse poala cu pachete și pungi, dar nu mai înainte de a i-o sălta să vadă dacă nu e cumva ruptă pe undeva. Iana se lăsase culcată pe patul cazon fără nici un gest de împotrivire, convinsă că numai așa se poate întoarce cu ceva acasă. Stanciu simțise de-atunci pentru ea un fel de milă veselă.

Cu siguranță că acum Iana se ofilise și, dacă mai continua să vină pe la post, cantitatea de alimente cu care pleca în poală trebuie să fi scăzut simțitor, mai ales că nici Legiunea de jandarmi nu mai elibera rațiile de altădată. „Iana de unde are atîta liniște în ea ? se întrebă Stanciu. Vede că n-are ce le da copiilor să mănînce, că n-are cu ce-i îmbrăca, dar continuă să fie liniștită. Se cîrpește, cum

ar veni ! însă... el numai liniştit nu poate fi ! Aştia ai lui Tudor Chivu nu-s la prima moarte de om. Al bătrîn a fost la ocnă..."

— Aici stă Voicu Benescu, zise Năstase.

— Ştiu, şopti plutonierul.

Despre ăsta îşi amintea că era un ţăran săltat oarecum peste sărăcie, dar nu atît de bogat pe cît ar fi vrut el să-l creadă lumea. Îi plăcea să iasă în sat gătit, cu pălăria trasă pe un ochi şi cu o floare prinsă sub panglică. Dacă ar fi putut, nu s-ar fi dat niciodată jos din căruţă. Avea doi cai suri, cam slabi, aproape gloabe, dar foarte nervoşi din cauza biciului. Înainte de a ieşi din curte, Voicu Benescu îi bătea bine, strunindu-i din hăţuri de tremura carnea pe ei. Cînd unul din copii deschidea poarta, el le slăbea dîrlogii şi caii se năpusteau în uliţă cu mare poftă de alergătură. Cine-i vedea ar fi putut să jure că gloabele, tot timpul cît mîncaseră paie, nu visaseră altceva decît plimbări pe uliţele satului, cu panglici colorate la căpeţele. Stăpînul lor, tolănit pe leagănul căruţei, de-abia-i putea ţine în frîu. Îi şi certa nemulţumit : „Hai, măi băieţi, vă arde de joacă ? Fiţi cuminţi, că se uită lumea la noi !"

Bineînţeles că numai el putea să-şi închipuie că cineva era în stare să-i ia nepăsarea drept bunăstare. Nevastă-sa şi copiii aveau grijă să spună la toţi : „Noi n-avem de-o haină ca lumea, şi el a cumpărat hamuri noi la cai !"

„Are îngîmfarea lui Tudor Chivu ! îşi spuse şeful de post. Că şi ăla, tot aşa..."

Se răsuci puţin spre soldat ;

— Ce mai face, mă, Voicu Benescu ?

— Se chinuie, dom'toner ! zise Năstase şi grăbi pasul, dornic de vorbă. A rămas orb. I-a intrat astă-vară o pleavă în ochi, nu s-a dus să se cate, c-a zis că-i iese singură, pe urmă a umblat degeaba. A copt, l-a atins şi pe ăl'altul. Acum se mişcă de colo pînă colo cu băţul. Pipăie şi-i înjură pe toţi ai lui că nu vrea nici unul să-i dea o cană cu apă. Zice că vinde tot şi se duce la Bucureşti. E, cică, acolo, un doctor care-i poate da vederea. Vă închipuiţi, alor lui nu le convine, că-i lasă fără pămînt. Mare lucru să nu-l omoare într-o noapte !

„Bine că știu !" își zise Stanciu, mulțumit că soldatul ăsta e limbut și că-i poate fi oricînd de ajutor. „Bătrînul știe sau bănuiește că ai lui o să-l omoare într-o zi ? Atunci de ce nu se sperie ? Că ăsta nu-și poate cîrpi, ca Iana, viața de azi pe mîine. Moartea ori e ori nu e ! Ar trebui să-și ia niște măsuri de... Ce măsuri să-și ia? !... Ai lui Tudor Chivu tot așa s-or uita la tatăl, la socrul lor ?"

Își întrerupse gîndurile pentru că, alături de casa lui Voicu Benescu, văzu o clădire — nu o casă —, o clădire din cărămidă roșie, cam ca gările ce începuseră să se construiască în ultimii ani. N-o știa. Avea gard de zid, cu plasă de sîrmă, prin ochiurile căreia se deslușea o grădină mare, cu globuri strălucitoare, șterse cu grijă de promoroacă chiar în ziua aia.

— Cine stă aci, mă Năstase ? ! șopti plutonierul uimit.

— Unde, dom'toner ?

— În casa asta de cărămidă...

— Dinu Bujor ! Pentru doi boi și cincizeci de gîște, i-a dat un neamț o valiză de lame.

— Ce, ce ? ! ! !

— Au tot venit unii cu mașina pe-aici de la Brăila, de la Comisia dunăreană să ia produse. Lame de bărbierit, dom'toner ! Vrun milion zice lumea că-ncape într-o valiză.

— Păi, ce mama dracului face cu atîtea lame ? se miră Stanciu.

Soldatul rîse încîntat. I se păru că plutonierul ăsta e cam prost, din moment ce nu pricepe el ce se poate face cu un milion de lame. Continuă așadar să-i vorbească lui Stanciu despre Dinu Bujor, dar fără grija de mai înainte, ba chiar veni să meargă cot la cot cu el.

— Mi-a zis că nu mai are nici una și eu îl cred, c-am fost la el și l-am găsit bărbierindu-se cu briciul. S-a dus la București și s-a-ntors după o lună cu trei camioane cu lucruri : foteluri, dormeze, covoare... Asta era în vară. N-a avut nici unde să le bage : casa a terminat-o acum o lună.

Stanciu, uimit de ce auzise, nu băgă de seamă schimbarea petrecută în comportarea soldatului. Îl încurajă să vorbească :

— Zi, mă !

— Păi, le-a dat c-un leu bucata !

Plutonierul amuţi. „Ia uite, domnule, cum ştiu unii să se pricopsească ! Un milion de lame, un milion de lei. Dar să nu zicem un milion, că prostul ăsta nu ştie ce-i ăla un milion. Mergem pe o sută de mii şi tot se cheamă că a luat o avere. Pe ce ? E ca şi-cînd i-ar fi cîştigat la loterie !".

— Şi-acum ce face?! îl întrebă pe soldat, după un timp.

— Cine ? ! se prefăcu Năstase că nu pricepe. Dar văzînd uitătura plutonierului înghiţi în sec şi continuă să spună ce ştia :

— Face presă de ulei la şosea. „De ce să vindeţi voi floarea-soarelui în obor cu cincizeci de bani kilu, le zice oamenilor, cînd puteţi da uleiul cu cinşpe lei litru ? !" Şi are dreptate. Toată lumea aşteaptă cu sufletul la gură să-n-ceapă presa să meargă.

Şi, deodată, soldatul începu să rîdă, făcîndu-l pe plutonier să-l privească nedumerit :

— Ce-ai, mă ? !

— Ce-a mai păţit dom'toner Barabaş cu Dinu Bujor ăstaaaa...

— Ce ?

— L-a şi arestat ! Eu am fost de l-am ridicat, atunci cînd v-am spus că l-am găsit bărbierindu-se cu briciul.

— De ce l-a arestat ! ? se înfurie plutonierul.

Năstase rămase din nou cu un pas în urmă, prevăzător.

— La fiecare trei vorbe, Dinu Bujor ăsta zicea : „Eu vreau ca toată lumea să aibă, nu numai boierii !" Şi dom' toner Barabaş care, cică, ar fi avut ordin să aresteze pe ăştia care vorbesc contra boierilor — dumneavoastră trebuie să ştiţi mai bine — m-a pus să-l aduc la post...

— Şi ? !

— Eu l-am adus, dar noaptea i-a dat drumul. Adică, pe mine şi pe Dragomir ne-a trimis seara în patrulare, iar dimineaţa cînd am venit nu l-am mai găsit. Dar după-masă l-am auzit iar la cîrciumă : „Mă, eu vreau să aibă toată lumea, nu numai boierii !" Aşa că înţelegeţi dumneavoastră cam cum...

Sigur că Stanciu înţelegea. Naşi-su Victor l-a jupuit pe Dinu Bujor de primul rînd de piele. Numai că ăsta se părea că are mai multe şi toate căptuşite cu bani. Dacă i-ar mai lua şi el un rînd, mare lucru ar fi să se cunoască. Trebuia să-l prindă însă cu ceva, pentru că nu se putea lega de el

că ține ciinii slobozi sau că aruncă cenușa în uliță. Putea să-l ia la rost și pentru așa ceva, dar atunci cît ar fi fost Dinu Bujor dispus să dea, ca să nu-i aplice o amendă de o sută de lei ? Rămîne să se mai gîndească la treaba asta că, dacă n-o face cu cap, nu iese nimic și-i mai dă și gurii ăluia de trăncănit. În orice caz, un punct de plecare ar fi : ale cui au fost vitele vîndute neamțului, că nu-e Dinu Bujor omul să rămească la vite ? Era fiu de băcan, cînd îi trebuise bani băgase mîna în tejghea și luase cît avusese nevoie, cu sau fără voia lui Manase Bujor, taică-su. Și vitele astea au avut ele bilete în regulă sau au fost luate de la cine știe cine ? Și vînzătorul nu care cumva le furase din vrun sat mai depărtat și i le dăduse lui Dinu Bujor, pe temiri-ce ?! E de cercetat, dar nu acum, ci cînd s-o așeza, după ce va scăpa de cazul ăsta cu Barabaș. „Că și naș Victor ăsta, își spuse, înfuriindu-se aproape instantaneu, a fost un prost, doamne iartă-mă ! Se duce el coșcogeamite plutonierul, cu atîția ani în jandarmerie, singur și cu mîinile goale în curtea ăluia ! Parcă nu știa că e din neamul Chiveștilor..."

Dar el cum o să se ducă ? se întrebă, și imediat începu să caute o soluție. În urma lui, Năstase îi spunea ceva despre o babă, arătînd cu mîna în dreapta uliței. „O să văd eu după ce termin cu popa ! își spuse Stanciu ambițios, deși nu găsise nici o cale. În orișice caz nu ca naș Victor. Măcar cu atît să mă fi ales de pe urma minciunii lui Anton".

Și, dornic să scape de gîndurile provocate de neamul Chiveștilor, îl întrebă pe soldat :

— Baba Spulberoaia mai trăiește ?

— Trăiește, răspunse Năstase, prompt.

Tocmai treceau pe lîngă o casă mare, dar veche, avînd în loc de gard, pe toată lățimea curții, niște tufe mari de dracilă, în care un stol de vrăbii, cu fulgii zbîrliți, se certau între ele, țipînd una la alta.

— De ea vă ziceam adineauri, adăugă soldatul.

— Aha ! făcu plutonierul cu gîndul aiurea, pentru că îl interesa și nu prea soarta acestei femei.

Baba Spulberoaia aducea la loc, cu o singură smucitură, mîinile sărite din umăr, gleznele răsucite sau orice altă boală care începea în timpul muncilor cu „Aoleo, mi-am scrîntit... !" În chilerul ei puteai găsi zilnic, ca la

orice doctor cu renume, cîțiva oameni pleoștiți, uneori și din alte sate, veniți să-i facă buni de muncă. În afară de asta, baba Spulberoaia răsucea pungi de ziare, pe care le punea pe o farfurie întinsă cu gura în jos și le da foc la capătul ascuțit. Flăcările înaintau încet spre bază, săltînd-o de pe farfurie. Cînd se termina arderea, sub pungă se putea vedea un strat de alifie galben-roșiatică. Întinsă peste orice fel de pecingine, unsoarea asta o usca în cîteva zile, vindecînd-o pentru totdeauna.

Înțelege oricine că ocupîndu-se cu treburi de-astea, baba nu mai avea cînd să-și muncească cele cîteva hectare rămase după ce-și măritase fetele. Le dădea altora în parte. Dar la dijmuială ieșea scandal și baba își vîntura furioasă fustele pînă la post. Sătul de reclamațiile ei, Victor Barabaș o sfătuise să le dea fetelor pămîntul să-l muncească, dacă nu se înțelege cu străinii. Spulberoaia îl ascultase. Dar toamna, la împărțeală, scandalul izbucnise și mai puternic. Atunci, șeful de post i-a dat babei o palmă așa de puternică, încît Spulberoaia a căzut jos, lovindu-se de lada secretă, și o mînă i-a sărit din umăr. Cine să i-o pună la loc ? Moașa Bîrsan nu se pricepea. Astfel, baba Spulberoaia a trebuit să se ducă pentru prima oară în viața ei la un doctor din Brăila.

Stanciu constată însă din nou că, ce știe el, știe tot satul. Avea nevoie de informații mai puțin cunoscute, compromițătoare dacă se putea, care să-i permită să intre într-o zi în casa Spulberoaiei — sau în ale altora — cu zîmbetul pe buze, dar cu amenințarea în glas.

De teamă că va trece de casa babei fără să fi aflat ceva noutăți, plutonierul se opri, chipurile, ca să privească cearta vrăbiilor :

— Uite cîta mai tufa de lungă, zise, și ele se strînseră toate într-un loc, să termine cearta cu bătaie. Mare lucru să nu-mi vină cîteva la post, cu capetele sparte, ca să reclame.

Și, în timp ce spunea vorbele astea, șeful de post se gîndea : „Spulberoaia ar fi bună să mai îmi spună cîte ceva. În casa ei se perindă atîta lume..." Nebănuind nimic, soldatul rîse, bucuros că plutonierul știe să glumească. Deci, nu e nici prost, nici posac. Poate că o fi chiar om cumsecade, asta însemnînd că n-o să-i alerge zi și noapte prin

patrulări, n-o să-i bată, o să le respecte somnul... „La ea trebuia s-o fi trimis pe Dorina, continuă Stanciu să se gîndească. Zicea că o doare laba piciorului și, pînă-i venea rîndul — că n-avea de ce să se grăbească —, putea afla și de la ăilalți care veniseră la babă să se cate o mulțime de lucruri. Nu se poate să nu se discute acolo despre cine l-a omorît pe Barabaș !"

Porni mai departe, cu mintea tot la ai lui Tudor Chivu. Nu putea să scape de ei. Încerca să-i dea afară din capul lui, iar ei, ca niște viespi înfuriate, intrau pe altă parte, se alujeau de toți cei la care se gîndea plutonierul ca să i se bage pe sub haine, să treacă neobservați. „Trebuie să le vin de hac sau să-i potolesc, altfel e de rău !" își spuse, încercînd să și-i alunge din nou din minte. Începu să se gîndească la dorința lui mai veche de a-și înjgheba o gospodărie trainică. Simțea, era conștient că ideea averii, pe care el urma s-o realizeze aici, s-ar putea să-l împingă la greșeli de neiertat. Trebuia să fie foarte prevăzător, altfel începe lumea să vorbească, autoritatea lui în comună putea să cadă ca o piatră aruncată din turla bisericii...

Dacă el ar fi venit pentru prima oară la Vadra, atunci i-ar fi fost ușor s-o facă pe asprul și pe neînduplecatul. Așa cum le cerea Cireșaru. Or, el, cît fusese aici ca șef de patrulă, intrase deseori în casele oamenilor, cu treabă sau fără, uneori să bea un pahar de vin. De multe ori își dăduse drumul la gură în fața lor, spunînd despre șeful lui de atunci, ca orice subordonat nemulțumit, unele vorbe nu tocmai lăudabile. Asta-i făcuse pe oameni să zică : „Mă, să știți că ăsta-i băiat cumsecade !" Or, acum era obligat să le dea peste cap această părere, obligîndu-i să asiste și la altfel de scene, să audă și altfel de vorbe, după care țăranii ăștia aveau să spună : „Înainte a fost om de înțeles, dar de cînd s-a văzut șef..." Grija lui cea mare va trebui să fie aia de a da în cîte unul urît de tot satul.

Porni nemulțumit mai departe. Soldatul îl urmă tăcut.

„Ia stai, Stanciule ! își opri el gîndurile. Ce-ai zice dacă Dinu Bujor ar fi legionar ? De unde pînă unde e el prieten bun cu nemții de la Comisia Dunăreană ?!"

Începu să zîmbească mulțumit. Era sigur că Dinu Bujor ar da și cămașa de pe el numai să scape. O să-l facă să-i

pară rău că-i merge așa de bine. Pentru că nimic nu-l scotea mai repede pe Stanciu din sărite decît acea categorie de oameni despre care se spune că, pe ce pun mîna, scot bani.

— Mă Năstase !

— Ordonați !

— Dinu Bujor la cine-i înscris ?

— La *Penețe*.

Stanciu tăcu. Nu se așteptase să fie țărănist. Sau îi intrase lui în cap că Dinu Bujor trebuia să fi fost neapărat legionar și asta doar pentru că făcuse afaceri cu un neamț. Și uite că-i merge bine, dar legionar nu e. Simți aproape fizic cum îl doare inima la gîndul că îl scapă din mînă pe Dinu Bujor.

— N-a fost cumva la legionari, mă ?

— Nu, dom' toner ! La Penețe e, știu sigur, că la alegeri el era cu țărăniștii și popa Frățilă cu legionarii.

„Popa Frățilă !" șopti Stanciu, posomorîndu-se. Uitase de jurămînt, și doar pentru asta plecase de-acasă. „Am înnebunit ? se certă în gînd. De avere îmi arde mie acum ? Asta o să urmeze, dar numai dacă scap cu bine din încercarea asta cu Chiveștii !" Popa Frățilă stătea alături de oborul de vite al primăriei. Despre el, Stanciu își aminti în primul rînd întîmplarea cu Matilda lui Sighinaș. Într-o noapte, bineînțeles cu ani în urmă, preoteasa — o femeie liniștită și foarte cuviincioasă de-altfel — venise la post și începuse să strige la Barabaș că s-a săturat de viață, că-l dă dracului pe bărba-su, dacă așa înțelege el să-și respecte casa, nevasta și „antireul" ăla de-l poartă, ea fiind hotărîtă să-și atîrne ștreangul de gît. Dar nu înainte de a-l vedea pe popă arestat pentru concubinaj, purtat prin sat cu lanțurile la mîini. Așa că Barabaș să se scoale imediat, să-și facă adică datoria, luîndu-l pe popă cu arma de la spate, din patul Matildei lui Sighinaș, unde i s-a spus că se află bărbatu-său în momentul ăla.

Barabaș încercase s-o potolească, zicîndu-i să se ducă liniștită acasă, fiindcă nu-i ce crede ea. Preotul s-a dus, într-adevăr, mai devreme în casa lui Sighinaș, pentru a-i face bătrînului o moliftă, deoarece omul se simțea apăsat de un mare păcat, dar a plecat de-acolo ; i-a spus lui cineva. Preoteasa — nimic ! Ei, atunci dacă e așa, el, uite, se îmbracă imediat și pleacă într-acolo. Iar dacă o fi re-

venit o să-i spună s-o scurteze, fiindcă soția dînsului, coana preoteasă, e tare neliniștită de întîrzierea sfinției sale. Preoteasa nu se lăsase îmbrobodită nici acum, zicînd că merge cu el, să vadă și ea ce fel de moliftă îi face bărbatu-său ăluia și, mai ales, dacă Matilda e îmbrăcată în timpul slujbei sau e cu aia goală. Auzind că preoteasa o să se țină după el, Barabaș i-a spus că se duce să-și ia arma. În post însă, îi ordonase lui, adică lui Stanciu, să facă cum o știi numai să ajungă înaintea lor la Matilda lui Sighinaș, să-l scoată pe popă de-acolo. El se va da peste cap s-o întîrzie cît o putea pe preoteasă.

Stanciu se îmbrăcase la iuțeală, ca în caz de alarmă, și ieșise pe ușa din față. Pînă la casa lui Sighinaș o ținuse tot într-o fugă. Era lumină la o fereastră, dar nu se vedea nimic înăuntru — Matilda pusese un macat în geam. Dacă ar fi bătut pierdea timp, că ăia din casă ar fi întrebat cine e ?, el ar fi zis Stanciu, ăia că ce vrei ? și treaba s-ar fi lungit. Așa că se bușise în ușă și intrase peste ei. În odaie era cald, iar Matilda, grăsuță, scurtă-n picioare și amețită de băutură, adormise dezvelită, cu sînii pe pieptul popii, care nici el nu mai știa pe ce lume se află. „Scoal' părinte că vine coana preoteasă !" strigase la ei. Și atunci și-a dat el seama că popa nu e prost deloc și că nici cînd e beat nu se pierde cu firea. Îi trebuiseră doar cîteva clipe să priceapă primejdia și un timp tot atît de scurt să sară din pat, să-și strîngă sutana, celelalte bulendre, ghetele, și să-i spună și lui : „Stanciule, dă-ți vestonul jos și bagă-te sub așternut !" El intrase sub pat, cu hainele tîrîș, dar atent să nu-i rămînă vruna afară, s-o recunoască nevastă-sa.

Stanciu abia apucase să-și pună vestonul pe spătarul scaunului, că se și auziseră bătăi în ușă. Se urcase încălțat lîngă Matilda, învelindu-se, fără ca aia să se trezească. Barabaș bătuse în ușă, dar preoteasa nu mai așteptase să li se răspundă, dăduse buzna în cameră, tremurînd de frică sau de rușine și strigase : „Dă-te jos din pat, stricatule !" Numai că, în locul popii, văzu unul fără barbă și toată dîrzenia ei se pierdu. Prinsese curaj însă Barabaș, care începuse să strige la el : „Stanciule, de ce nu ești la post ? Profiți că ți-a plecat nevasta la părinți ? O să te bag la arest !" și încă alte cîteva chestii de-astea, după care îi spusese

preotesii : „Hai, coană preoteasă, să-l lăsăm să se îmbrace!“ Preoteasa ieșise aiurită, bombănind : „Ce neam de femeie o mai fi și Matilda asta de doarme goală pe deasupra plăpumii și cu lampa aprinsă ?!“

Îndată ce plecase nevastă-sa, popa țîșnise de sub pat, îmbrăcîndu-și sutana direct pe piele și luîndu-și ghetele pe piciorul gol. Ieșise pe aceeași ușă, dar fugise prin grădină, zicînd că trebuie să ajungă acasă înaintea preotesii, să-i poată face morală că se ia după gura unuia și a altuia, de-a ajuns ea, femeie serioasă, să umble noaptea cu jandarmii după ea, prin casele celor mai stricate creaturi ale lui dumnezeu.

De-atunci Stanciu rămăsese prieten cu popa și, între patru ochi, acesta îi zicea *cumnate*, pentru că rămăsese pînă dimineața la Matilda. Deci, trase concluzia plutonierul, popa nu numai că nu e prost, dar niciodată nu poți bănui ce-i trece prin minte, nici cînd crezi că l-ai înghesuit fără scăpare.

Bineînțeles că n-avea de gînd să-l înghesuie. Motivul pentru care el îi va bate acum în poartă este dezlegarea de jurămîntul pe care Sevastița îl silise să-l facă în uliță. Iar mai tîrziu... „Om trăi și om vedea !“ își spuse Stanciu, grăbind pasul. Anton își dăduse importanță pentru că avea averea mare și multă carte. El trebuie să fie cît mai la locul lui, pentru că nu are nici una, nici alta.

Înainte de a bate în poarta preotului, Stanciu — ca și Barabaș cu o lună și ceva în urmă, cînd se dusese la colonel — ținu întîi să-i studieze curtea, casa, gospodăria în general : era împrejmuită cu gard de ulucă groasă, înaltă, prinsă temeinic în leațuri și bulumaci groși — să fie, să țină, să reziste. Printr-o crăpătură între două scînduri ale porții mici, se vedea casa, țărănească desigur, dar cu prispa podită cu lemn și vopsită în roșu, să n-o atace umezeala. Ferestrele aveau gratii între cele două rînduri de geamuri, iar pe cele două uși — ultima a bucătăriei — zări cîte două fiare groase, ca de șină de căruță, puse în diagonală, unul peste altul și întărit cu șuruburi puternice. Armătura asta nu exista cu ani în urmă. „Se întărește popa ! își zise Stanciu. Pînă iese la pensie te pomenești că-și face gard de zid!“ Îl invidia, desigur, dar nu-l condamna. Orice gospodar este dator să-și apere avutul.

În partea opusă casei se vedeau grajdul, cotețele, cocina, o fîntînă cu roată, iar în fund, căpițele cu nutrețuri. În toată curtea popii Frățilă, plutonierul nu descoperi însă nici un pom. Nici măcar un salcîm, pentru umbră, vara. Stanciu se miră, fiindcă își amintea foarte bine, popa Frățilă avusese în curte și cireși, și vișini, și caiși.

— Ce-a făcut, mă, ăsta cu pomii ? îl întrebă pe soldat.

— I-a scos din rădăcină, răspunse Năstase prompt. Zice sfinția sa că nu mai vedea nimic din cauza lor.

— Aha !... Bate în poartă !

Soldatul trase baioneta de la șold și începu să lovească în gard cu ea. Apoi așteptă. Dar nu le răspunse și nu icși nimeni.

— Ia mai bate, mă !

Soldatul se execută, însă cu același rezultat. Paradoxal, preotul nu avea nici un dulău. Probabil că nervii preotesei nu suportau lătratul cîinilor. Cîțiva vecini apăruți în dosul gardurilor se uitau la cei doi jandarmi, curioși. Lui Stanciu nu-i venea la îndemînă să bată și mai tare. „Ăștia dorm încă !" gîndi el. Dacă n-ar fi fost vecinii, ar fi plecat. Dar așa nu putea. Trebuia să se înțeleagă că el este cineva în comună, iar faptul că nu iese nimeni să-i deschidă poarta nu însemna că el e silit să plece cu coada între picioare. În plus, era dator să se încredințeze dacă nu cumva popa l-a văzut și nu vrea să-i deschidă. Atunci se schimbă socoteala. În final plutonierul se supără și apăsă hotărît pe clanță zicînd :

— Ce ne tot rugăm de poarta lui !?

Dar poarta era încuiată pe dinăuntru cu un zăvor mare, care se vedea bine prin crăpăturile dintre uluci, dar la care nu se putea ajunge cu mîna.

Acum nu mai aveau încotro, trebuiau să plece. A mai întîrzia, învîrtindu-se pe lîngă poarta popii, însemna să se facă de rîs. Numărul vecinilor strînși în spatele gardurilor crescuse. Toți se uitau nerăbdători la jandarmi, dornici parcă să se întîmple ceva senzațional, un fel de deschidere, cu focuri de armă trase de-o parte și de alta, între presupușii hoți din casă și poliția rurală. Și Stanciu nu mai știu ce să facă, simțindu-și fruntea brobonită de sudoare.

— Sări gardul și trage zăvorul ! îi ordonă soldatului.

Năstase îl privi îngrijorat, gîndindu-se că el, mărunțel cum e, n-o să se poată urca pe ulucă. Dar Stanciu înțelese că îi e frică să nu-l supere pe popă și strigă furios :

— Mișcă !

Vecinii avură astfel prilejul să asiste la o scenă comică : un soldat durduliu, sărind în sus și încercînd să se prindă de creasta gardului, fără să ajungă cu mîinile. Iar cînd izbuti să se agațe, începu să bată aerul cu picioarele, nefiind în stare să se ridice, să escaladeze gardul, în timp ce cusăturile uniformei pîrîiau, dezvelindu-i porțiuni tot mai mari din cămașă și izmene. Scos din sărite, șeful de post îl apucă de glezne și-l aruncă peste gard. Un hohot de rîs salută cu satisfacție căzătura soldatului în curtea popii, într-un troian de zăpadă.

Tocmai acum ieși și popa Frățilă în prag, somnoros și speriat, neputînd înțelege pe moment ce se întîmplă de rîd vecinii privind în curtea lui. Apoi văzu un militar care încerca să se scoale din zăpadă, scuipînd des ce-i intrase în gură.

— Ce-i acolo ?! întrebă popa neliniștit.

— Vino încoace, părinte, și nu mai întreba atîta ! strigă plutonierul la el, fierbînd de furie.

Popa se îndreptă grăbit spre poartă. Era cu capul descoperit, numai în cămașă și pantaloni. Îmbătrînise și se mai îngrășase. Numai barba părea să-i fi rămas aceeași, deasă și roșcată, lăsînd impresia că de-o atingi te frige. Soldatul de-abia reușise să se adune de jos, așa că poarta o deschise preotul. Recunoscîndu-l pe Stanciu, popa Frățilă păru că se bucură de parcă i-ar fi venit o rudă :

— Tu ești, mă cumnate ? !

Plutonierul nu-i răspunse însă, trecînd grăbit pe lîngă el, dornic să se vadă cît mai repede în casă, să scape de ochii vecinilor, care păreau nemulțumiți că distracția presupusă se terminase atît de pașnic. Năstase îl urmă șchiopătînd, în timp ce preotul îi privea cu un început de teamă cum se duc posaci spre scările de la intrare. Auzise ce pățiseră legionarii la Brăila, în alte județe chiar. Știa de-acum că jandarmii le făcuseră felul și chiar se mirase că pe el nu-l întrebase nimeni nimic. Dar teamă îi fusese. Și-i mai era încă. Noaptea sărea din pat la orice zgomot mai neobișnuit. Din cauza acestei tensiuni, preoteasa se îm-

bolnăvise de nervi, nu mai avea curaj să se ducă nici la sora ei, Miţa lui Costică Dudău — cîrciumarul.

Uitîndu-se după jandarmi cum îi intră în casă, popa Frăţilă nu putea să nu se întrebe alarmat pentru ce veniseră...

Stanciu se oprise în antreu şi răsufla zgomotos. Cînd intră popa, nu-i lăsă timp nici măcar să deschidă gura :

— Mai ai servitoare, părinte ?

— Am ! se strădui preotul să pară vesel. O am pe Linica lui Stan Moldoveanu, ăla care...

— Zi-i să-i dea prostului ăstuia un ac şi-o aţă să-şi coasă uniforma ! Cît avem noi de vorbit...

Popa îşi înghiţi zîmbetul şi se duse după Linica. Fata, la rîndul ei, veni bosumflată că o sculase din somn şi îl luă pe Năstase la bucătărie, dondănind : „Pînă se moşmondeşte ăsta mă apucă seara !"

Cît dură toată povestea asta, plutonierul avu timp să-şi mai stăpînească nervii. În momentul în care preotul se întoarse, el gemu adînc, nelăsîndu-l să-l întrebe de ce-a dat buzna în casa lui :

— Părinte, numai dumneata mă poţi scăpa !

Vorbele astea, cît şi tonul cu care fuseseră spuse îl făcură pe popă să se uite bănuitor la jandarm. Apoi avu o intuiţie, care îl bucură : că noul şef de post venise să-i ceară bani împrumut. Se hotărî imediat să-i dea, indiferent de sumă, fiindcă numai ştiindu-şi-l pe jandarm dator, putea să doarmă liniştit. Aşa că îşi îndulci glasul şi se grăbi să-şi invite musafirul pe scaun, la masă, să-i spună despre ce e vorba.

— Coana preoteasă unde e ? se interesă Stanciu cu vocea mult coborîtă.

— Dincolo, sărăcuţa ! Toată ziua nu stă o clipă locului ! o compătimi preotul. I-am zis să doarmă cît mai mult.

Stanciu ştia însă că dorinţa cea mai fierbinte a popii era, de fapt, ca nevastă-sa să stea cît mai mult în pat, să nu mai iasă în uliţă, unde zvonurile despre ce face şi despre ce nu face el circulă, se încrucişează — ca albinele în preajma unei livezi înflorite — şi se lasă pe mintea bietei lui soţii, înţepînd-o, înveninînd-o. Astfel că, văzînd prefăcătoria popii, Stanciu se însenină, zicîndu-şi : „Asta

tot șmecher a rămas !" Dar continuă să stea încruntat, pregătindu-se să înceapă povestea cu Sevastița...

— Uite ce e, părinte...

— O clipă ! îl opri preotul, sculîndu-se.

Ochii lui injectați de nesomn, străluceau acum de bucurie. Se duse într-un colț al camerei și luă de-acolo o damigeană de vreo cinci litri, cu dop de cocean, scuturînd-o să vadă dacă mai e ceva în ea.

— Nu ne-am mai văzut de atîția ani, zise, întorcîndu-se la masă, și vreau să ciocnim un pahar. Am o datorie față de dumneata. Știi care, nu ?

Și rîse șmecherește, acoperindu-și gura cu palma, să n-o trezească pe preoteasă. Plutonierului însă nu-i convenea că popa începe s-o dea pe glumă și pe amintiri.

— Părinte, nu-mi arde de băut !

— Sssst ! făcu popa speriat, arătînd cu capul spre odaia de dormit. Măcar să ciocnim.

Cu toate protestele plutonierului, umplu cu vin roșu două pahare mari. Luă apoi unul, repede, cu mîna tremurîndă, zicînd că se bucură că-l vede pe Stanciu *al lui* plutonier, șef de post în Vadra, în locul bietului Barabaș („Ce băiat cumsecade !"), dar ce să-i faci ?, asta e viața ! Și dădu vinul peste cap, dintr-o singură sorbitură. Cînd puse paharul gol pe masă, băgă de seamă că plutonierul nu se atinsese de al lui. Se încruntă, tuși, străduindu-se să pară foarte interesat de necazul jandarmului :

— Zi, că-s nerăbdător să aflu !

— Poate c-ar fi mai bine să mergem la biserică, părinte...

— Nu, nu ! se opuse popa, speriat la gîndul că va trebui să se îmbrace și să iasă din casă, prin ger. Am tot ce-mi trebuie aici, Stanciule !

— Trebuie să mă dezlegi de un jurămînt, părinte ! oftă plutonierul. Cît îmi ceri atît îți dau, numai ia-mi piatra asta de pe inimă.

„Nu vrea bani ? !" se miră popa, devenind din nou bănuitor. Apoi își aminti că, ieri, întorcîndu-se de la biserică, cineva, parcă soacra lui Ilie Ciudin, îi spusese ce s-a întîmplat la post : noul șef a îngenuncheat în mijlocul uliței, pus de nebuna lui Barabaș să pupe roata căruței. Popa

Frăţilă nu lăsă însă să se vadă că mai ştie cîte ceva, ca să poate auzi povestea chiar din gura unuia care fusese, nu numai de faţă, ci şi amestecat în ea.

— Ia totul de la cap, fără să te grăbeşti, îi zise, să ştiu ce am de făcut, la ce slujbă să mă opresc.

Stanciu îi relată, dar pe scurt, avînd grijă să spună, din cînd în cînd : „Îţi dai seama, părinte, că dacă aş fi vrut să-mi pun mintea cu Sevastiţa..." sau : „Dumneata doar ştii că aia nu e chiar sănătoasă la cap !" Aşa ajunse şi la jurămînt. Aici, popa Frăţilă se sculă în picioare, plimbîndu-se agitat prin cameră. Asta voia să însemne că treaba s-a complicat, nu e chiar aşa de simplu. Adică, unde am ajunge dacă fiecare jurămînt s-ar şterge la o zi după ce l-ai făcut, cu o slujbuliţă acolo, ca şi cînd ai da cu mătura peste o duşumea plină cu seminţe sparte ?

Stanciu îl privi îngrijorat : „Cum să nu se poată ? !" Şi atunci el ce face ? ! Rămîne cu blestemul pe capul copiilor sau împuşcă jumătate de sat ?

— Mie-mi convine, Stanciule, zise preotul, că am ce îngropa...

— Părinte, nu glumi ! şopti plutonierul, lac de sudoare.

Îşi închipuia că celălalt se codeşte să-l ajute, nu pentru că n-ar vrea, ci pentru că chiar nu putea să-l scape de un astfel de jurămînt. Ce rost ar avea să-l silească ? Popa Frăţilă putea să bălmăjească orice, apoi să zică „Gata !", el să plece liniştit acasă, crezînd c-a scăpat şi, cînd colo, copiii lui...

— Părinte, dacă nu mă ajuţi dumneata, atunci cine ? gemu el.

Popa Frăţilă reveni la masă, îşi mai turnă un pahar — în timpul povestirii lui Stanciu mai băuse şi altele, făcîndu-l pe plutonier să se întrebe : „Cum dracu de bea poşirca aia ? !" — şi îl dădu pe gît. Apoi îşi privi musafirul lung, încruntat. Şeful de post îşi ridicase ochii spre el, rugător. Pe neaşteptate popa Frăţilă izbucni în rîs :

— Mă Stanciule, te credeam mai deştept, mă ! şi îi trase cascheta pe ochi.

Plutonierul zîmbi neîncrezător : glumise ? ! Hohotind încă, preotul se duse la un raft, să ia cartea de rugăciuni

de care avea nevoie. De-abia acum Stanciu realiză că iar îi trăsese cineva cascheta pe ochi. Și că gestul nu era un apropo la faptul că stă cu capul acoperit în casă. Nu. Gestul ăsta însemna dispreț față de el, de uniforma lui. Bineînțeles că îi aminti de Puiu Anton. Legionarii ăștia erau vorbiți să-i îndese șapca ! Simți cum furia împotriva legionarilor se umflă în pieptul lui, gata să-l sufoce : din cauza lor este el rău văzut acum la Legiunea de jandarmi și tot din cauza lor ajunsese la Vadra într-un moment ca ăsta. „Dar lasă că v-aranjez eu !" îi promise în gînd popii Frățilă. Preotul își tot muia un deget în gură, căutînd pagina cu rugăciunea care-i trebuia.

— Părinte, zise plutonierul cu glasul foarte coborît, aș vrea ca dezlegarea asta de jurămînt să n-o afle nimeni.

— Nu trebuia să-mi spui ! protestă popa. E un lucru de la sine înțeles pentru un slujitor al bisericii.

Hotărîrea din glasul preotului îl îngrijoră pe Stanciu : dacă nu-i spune preotesei, ca asta, la rîndul ei, să-i povestească Miței lui Costică Dudău, lumea o să creadă că el o să-și țină jurămîntul făcut Sevastiței. Or, lucrul ăsta el nu și-l dorea. Tudor Chivu va zice atunci : „Pînă să apuci tu să ne omori pe noi, poate că n-ar strica să-ți venim noi ție de hac !" Și, într-o noapte, cînd el se întoarce acasă... Trebuia să-i slăbească popii hotărîrea de a face din slujba asta un secret !

— Părinte, îi zise, să mă ierți, dar eu nu m-am gîndit la coana preoteasă, doamne ferește, sau la fata din casă (lasă să știe și Linica, e mai sigur !). Ele pot să afle. Îs sigur că nuuu...

Popa rîse, privindu-l cu coada ochiului, ca și cînd ar fi vrut să se convingă dacă plutonierul a vorbit serios. Stanciu era mai mult decît serios.

— Dacă le-aș spune ăstora două, zise, ar fi ca și cînd aș vorbi în fața poporenilor. Într-un ceas tot satul ar afla. Or, eu ți-am înțeles planul : tu te dezlegi de jurămînt, dar nu vrei ca ăia să afle. Să stea cu frica în sîn. Nu-i rău ! Satul trebuie să știe de frica armei și a crucii. Aici ne întîlnim amîndoi foarte bine în idei. Tu și cu mine, dacă lucrăm cu cap, am putea stăpîni un județ întreg. Dacă nu, treaba devine periculoasă, Stanciule ! Ți-o spun fiindcă mi-ești drag și n-aș vrea să te văd ca pe Barabaș ! Că

Victor, fie-i ţărîna uşoară !, n-a vrut să m-asculte şi uite că... Asta e !

„Al dracului, beat-beat, dar uite că judecă !" îşi zise uimit şeful de post. Pentru o clipă fu gata-gata să-l ierte pe popă şi să-i primească ajutorul în lupta lui pentru stăpînirea satului. Îl opri însă un gînd neliniştitor, de care nu reuşi imediat să-şi dea seama de unde vine. Apoi înţelese că vorbele popii — arma şi crucea — fuseseră tot timpul în gura ălora îmbrăcaţi cu cămăşi verzi. Se înfurie din nou, dar tăcu. Deocamdată, pînă se vede scăpat de jurămînt, trebuia să-i cînte în strună. Zise calm :

— Noi sîntem străini în satul ăsta, părinte. Nu trebuie să ne încredem prea mult în puterile pe care le avem. Uite, eu îţi spun cinstit, tremur la gîndul că trebuie să-i pedepsesc pe ăia de l-au omorît pe naş Victor.

— Fugi de-aci ! Cu doi soldaţi după tine, trei arme încărcate care va să zică, şi să-ţi fie frică ? Păi eu, cu trei puşti şi cu cinşpe cartuşe, ţin un oraş întreg cu burta la pămînt ! Şi îţi spun şi cum !

Hotărît să-i demonstreze cum ar putea el să ţină la respect populaţia unui oraş, popa Frăţilă închise energic cartea bisericească, îndreptîndu-se cu ea spre raftul din care o luase pentru a o pune la loc.

— Nu-mi mai citeşti, părinte ? ! se alarmă plutonierul.

— Aoleo, uitasem !

Deschise cartea din nou, la pagina unde pusese semnul, şi-i zise plutonierului să se aşeze în genunchi, după ce, bineînţeles, îşi ia şapca din cap.

— Odăjdiile, părinte ! îi aminti Stanciu.

— Vrei şi odăjdii ? ! se miră preotul.

„Asta e beat criţă !" se înfurie şeful de post. Dar popa Frăţilă, foarte sigur pe el, deşi cam fără chef, luă din cuier o geantă mare, făcută din piele de viţel cu părul pe dinafară, ca o tolbă vînătorească, şi de acolo îşi scoase odăjdiile. Le privi un timp, nehotărît, apoi alese numai patrafirul şi îl îmbrăcă peste cămaşă, părînd că şi-a luat, din cauza frigului, un pieptar mai lung, nicidecum o haină bisericească. Şi tot timpul cît făcu treaba asta, vorbi despre ţinerea la respect a mulţimii sub ameninţarea armelor. Încheie cu părere de rău :

— Pe mine mă încurcă al dracului de mult tocmai odăjdiile astea, că altfel mîine ți-aș arăta că am dreptate ! Să luăm aminte și să ne rugăm, doamne miluiește...

Cît citi și cîntă, în șoaptă, să n-o trezească pe preoteasă, Stanciu se săltă de pe un genunchi pe altul. Era nemulțumit, convins că toată slujba asta e pierdere de vreme, întrucît dumnezeu n-o s-o ia în seamă : glasul care se ridica spre ceruri, rugîndu-l să-l ierte pe *robul tău Alexandru de păcatul jurămîntului pripit și necugetat* duhnea a băutură. În același timp, plutonierul încerca să se liniștească : „Ce mă privește pe mine că e beat ? ! E omul lui dumnezeu și îl de sus n-are decît să-l cheme la ordine ?" Oricum, cînd preotul își termină slujba, Stanciu era furios și nu prea sigur că a scăpat de pedeapsa cerului. Dar tocmai starea asta de neliniște îl ajută în cele ce urmară.

Cu cartea de rugăciuni în mînă, tăind aerul cu ea la fiecare ridicare a vocii, popa Frățilă — imediat ce încheie slujba — începu să-și pledeze cauza, uitînd aproape complet cui se adresează :

— Ce cred ei, că dacă ne-au împușcat cîțiva camarazi, ne-au distrus ? ! Sîntem tari, mă cumnate ! Ni l-au omorît ei pe Căpitan și tot am rezistat, darămite unul ca Blănaru. Avem zeci ca ăștia și o să vezi ce treabă bună o să facem.

„Numai vinul l-a dat atîta curaj !" își zise Stanciu, privindu-l pe sub sprîncene pe preot. În primul moment vru să se scoale, să-și vadă de treburile lui. Îl opri însă tocmai siguranța, disprețul și tupeul popii Frățilă. Prea îi amintea de Puiu Anton. De aceea rămase fixat pe scaun, cu privirile în jos. La un moment dat spuse, oftînd :

— Lasă asta, părinte !

— Cum ? ! tresări popa.

— O să vorbim despre toate astea altă dată, că avem timp. Acum mă apasă altceva...

— Ce prostie ai mai făcut ? ! se interesă celălalt.

— A fost din ordin, părinte ! se scuză plutonierul.

— La zi ! Și fiindcă plutonierul tăcea, frămîntîndu-și mîinile, îl mai somă o dată : Zi, că tot sînt cu cartea în mînă !

— Îţi spun, părinte, dar acuş îmi vine în cap că dumneata nu mă poţi scăpa şi de ăsta. E jurămînt militar, făcut la catedrala Sfîntu Niculai...

— Nu contează ! gesticulă popa cu cartea. Te dezleg şi dacă e făcut la Mitropolie. Dumnezeu este peste tot !

— Am fost obligaţi ! preciză şeful de post.

— Cu atît mai bine !

Stanciu ezită, dar nu numai pentru că aşa era regula învăţată de la Anton, ci pentru că n-ar fi vrut să se bage într-o poveste asemănătoare celei pe care i-o spusese lui Panţîru. Popa era mult mai deştept decît şoferul. „Trebuia s-o fi amînat pe altă dată, că doar nu era nici o grabă !" se mustră el, convins că nu e într-o stare sufletească potrivită pentru un asemenea joc.

Dar era prea tîrziu să mai dea înapoi. Aruncase nada şi popa Frăţilă trăgea de ea, dornic să-i dovedească şefului de post că el, cînd vrea şi e vorba de dumnezeu, poate orice. În plus i se păruse ceva suspect cu jurămîntul ăsta al jandarmului, depus la catedrală. Ce era în spatele acestui jurămînt ?

— Zi, mă cumnate, că m-ai făcut curios !

— Uite cum a fost, părinte !

În clipa aia Stanciu habar n-avea ce-o să-i spună preotului. Dar pronunţase cuvîntul catedrală, ca să-i arate că e vorba de ceva deosebit. Deci, în catedrala asta trebuia să bată. Şi chiar bătu, iar poticnelile lui, de om care minte rar sau de puţină vreme, fură luate de preot drept şovăielile unui suflet muncit de remuşcări.

— Toţi ofiţerii şi soldaţii de la Legiunea de jandarmi am fost băgaţi într-o dimineaţă... Vorba vine dimineaţă, că ne-a sculat cu noaptea-n cap... Chiar înainte de a veni eu încoace a fost ! Şi cum îţi spui, ne-a băgat în catedrala Sfîntu Niculai, aia de pe...

— O ştiu, o ştiu ! se grăbi popa să-i uşureze povestirea. De-altfel catedrala e una singură, nu *aia de lîngă*... Continuă !

În capul preotului începu să se nască o poveste foarte misterioasă : o armată de jandarmi, înghesuită — cu noaptea-n cap — în catedrală, prevestea sigur o treabă în care e amestecat şi regele. „Le-o fi cerut jandarmilor să

treacă de partea legionarilor ? !" De nerăbdare începu să umble nervos prin cameră ; nu-și mai găsea locul.

— Și, după ce ni s-a făcut o slujbă, un general ne-a ordonat să-ngenunchem.

„Trebuie să mă arăt mai suferind !" își zise Stanciu și gura i se strîmbă, de parcă ar fi fost gata să plîngă.

— Bunînțeles că ne-am lăsat pe-un genunchi... Of, doamne, doamne, gemu el, privindu-l pe preot drept în ochi, mai bine nu mă duceam. Dezertam dracului și mai rău nu putea să-mi fie !

Popa Frățilă bătu nerăbdător cu paharul în masă :

— Lasă văicăreala, Stanciule ! Ți-am promis că te dezleg, ce mai vrei ?

— Nu poți părinte ! se strîmbă plutonierul. Bine ar fi să poți, dar frică mi-e că în situația asta...

— Ești încăpățînat ! hotărî popa enervat și-și umplu din nou paharul, cu ce mai rămăsese pe fundul damigenei. După ce aruncă vinul pe gît zise : Cînd termini o să-ți spun și eu o treabă de-o să rămîi cu gura așa !

„Ce ? se neliniști plutonierul. Bănuiește ? !" Și iar îi păru rău că a început acest joc cu preotul, într-un moment cînd el nu era pregătit pentru așa ceva.

— Am jurat, continuă plutonierul, am jurat... Nu ! se corectă el. Ne-a pus să jurăm pe viața și pe familiile noastre... Ține seama, părinte, pe fiecare ne-a scos la altar. Fiecare, nu în gloată, nu toți odată; că atunci ar fi fost ușor. He, he, ce ușor ar fi fost atunci ! Mormăiam ceva și ziceam c-am jurat. Dar generalul, șmecher, ne-a scos pe rînd în fața altarului. Acolo, un civil, bănuiesc că era din București, venit odată cu generalul, că nici unul nu-l cunoșteam, ne-a băgat în buzunar cîte o hîrtie, un plic închis, fără să ne spună ce-i cu el, după care preotul... Cum îi zice ăluia de la catedrală ?

— Mirică !

— Așa ! Popa Mirică ne-a pus Evanghelia în mînă. Am sărutat-o și am ju...

— Ce ? ! sări popa Frățilă, nemaiputînd răbda.

„Nu bănuiește nimic !" se liniști Stanciu, continuînd însă cu tristețe :

— Ei, aici e aici, părinte ! După ce-am zis de familiile noastre, că să n-avem parte de ele, a trebuit să spun după

ăla civilul, tare și răspicat : „Iar eu să nu mai am liniște pînă nu i-oi împușca fără milă... Fără milă, părinte !... pe toți ăi zece legionari scrișii pe hîrtia ce o am în buzunar !"

— Legionari ? ! șopti popa Frățilă. În clipa următoare, fața și mișcările lui deveniră ale unui om care n-a pus strop de băutură în gură. Și popa Mirică, de la catedrală, cum a putut să vă ceară așa ceva ? ! se revoltă el. N-a fost și sfinția-sa unul din ăia care... ? !

— Ca și noi, părinte, de nevoie ! îl apără Stanciu pe preotul Mirică, de numele căruia auzise azi pentru prima oară. Venise cineva acolo bucuros ? Vai de păcatele noastre !

Popa Frățilă se așeză brusc pe scaun, apoi se sculă tot așa de repede și își reluă plimbatul, cu mîinile la spate, urmărit de plutonier, care nu-l slăbea din ochi. Chipul lui Stanciu rămase în continuare trist, ca al unui bolnav care s-a împăcat cu gîndul că în cîteva zile va pleca dintre cei vii.

— Cine sînt ăia de pe lista ta, Stanciule ? !

— Nu pot să-ți spun, părinte ! se apără plutonierul.

— Ei, păi dacă ai secrete față de mine, atunci cum vrei să te dezleg ? !

— Așa am zis și eu de la început, părinte, că nu poți dumneata. Trebuie cineva mai mare în rangul bisericii...

— Mă Stanciule, zise popa, așezîndu-se cît mai aproape de plutonier, eu îți spun o treabă care să rămînă numai între noi. Ca preot îți spun, ca slujitor al lui dumnezeu. Jurămintele astea nu fac doi bani, mă Stanciule !

— He, he, he, părinte ! rîse plutonierul, amenințîndu-l cu degetul. N-o întoarce acum, că nu-i frumos !

— Stai, mă, să-ți explic !

— Te obosești degeaba, părinte ! Tocmai dumneata să-mi spui mie asemenea vorbe ! ? Îmi pare rău și nu mă așteptam...

Popa se sculă furios :

— Mă, văd că un grad mai mult pe umărul tău nu te-a făcut mai deștept !

— Se poate, părinte...

„Așa, Stanciule ! se încurajă plutonierul. Îți zice unul că ești prost, nu te repezi să-i dai una peste bot. Lasă-l

să te ia drept ce vrea el și, cînd ți-ai dus gîndul tău la capăt, tot el o să ofteze !"

— Și ai de gînd să împuști zece oameni ? !

— Am, n-am, asta e ! săltă Stanciu din umeri. Apoi, brusc, se revoltă : Dar înțelege și dumneata, părinte, că am jurat !

— Dă-l în... doamne, iartă-mă !... de jurămînt ! făcu popa exasperat. Stai jos, atunci, să te dezleg ! De ălălalt cum te-am dezlegat ? Nu tot dumnezeu a auzit și ce-ai zis în uliță și ce-ai zis în catedrală ? !

— Părinte, n-aș vrea să te superi pe mine, zise plutonierul cu blîndețe. Că eu nu vreau să stric prietenia cu dumneata. Dar gîndește-te, stai un pic și gîndește-te, că-ți dau un exemplu. Dacă, să zicem, eu am jurat să te omor pe dumneata, mai poți tot dumneata să mă dezlegi de el ? ! Ce zici ?

— Nu ! Dar ce-mi spui tu mie acum n-are nici o legătură cu catedrala.

Plutonierul își lăsă capul pe umăr și oftă :

— Are, părinte ! Că s-a făcut viața asta așa de-a dracului, de-a ajuns să ți se spună, într-o bună zi, cînd nici nu te-aștepți : „Omoară-ți, mă, fratele, dacă vrei să mai ai ce mînca !" Și, ce faci ? Ai copii, ai nevastă, leafa o iei și o dai pe una, pe alta. Dar o ai, vine la lună. Pe cînd, dacă nu faci ce ți s-a ordonat, o suflă vîntul, n-o mai vezi. Vin acuma și te întreb : din ce mai trăim ? ! — și cu același ton, de om necăjit, apăsat de griji, adăugă : Singurul lucru pe care îl pot face pentru dumneata, părinte, este să nu te omor cu mîna mea. Pun un soldat și se cheamă că tot eu...

— Ia stai, mă ! îl opri preotul, săltîndu-se de pe scaun și apucîndu-l pe plutonier cu o mînă de bărbie, ca să i se uite în ochi. Cum, adică, să mă omori ? !

Stanciu îl privi trist, liniștit, șoptind cu o mare părere de rău :

— Eu gîndeam că ai priceput, părinte. Ca șef de cuib, dumneata ești primul pe lista aia. Of, ce nenorocire a căzut pe capul meu !

Preotul se lăsă ușor pe scaun, cu ochii țintă la plutonier, să vadă dacă nu cumva ăsta glumește. Dar jan-

darmul stătea liniștit, ca un bleg, și ofta des. Preotul Frățilă greșea judecîndu-l pe noul șef de post, pe Stanciu cel de azi, ca pe sergentul-major de acum zece-doișpe ani. Adică, unul care execută orice ordin, bun sau rău, fără să stea pe gînduri. Prostul mai era și cinstit pe deasupra. Totuși trebuia să încerce :

— Îți dau cincizeci de mii, Stanciule, numai fă ceva ! E prețul a șase pogoane.

Șeful de post nici măcar nu tresări. Dar, după un timp, zise foarte liniștit :

— Ar fi singura cale, părinte, să scapi, iar eu să mă pun la adăpost în caz că mă dă afară. Dar de la dumneata nu pot să iau nici o hîrtie de-un leu, cu toate că aș fi bucuros, ți-o spun ca la un frate.

— De ce nu poți, mă prostule ? ! Sînt banii care or să te facă să lași uniforma asta pe-un răzor. Ia-i și ocolește-mă !

— De ocolit o să te ocolesc cît oi putea, părinte, că altfel nu veneam să-ți spun. O să-i achit pe ceilalți nouă, că n-am încotro, că altfel mă trezesc cu compania toată de la Brăila și omoară mai mulți. Stai liniștit, că o să fac totul să te scap. Cînd n-oi mai putea să te acopăr îți zic să fugi. Pînă atunci stai... Dar am și eu o rugăminte : în momentul în care oi începe să ar ulița cu ăia de l-au omorît pe naș Victor, dumneata să fugi la primărie și să dai un telefon la Legiunea de jandarmi. Să-i spui colonelului foarte supărat... Supărat rău ! Că : „Ce ni l-ați trimis aici, domnule colonel, pe ăsta de bate oamenii și-i înjugă la plug ? ! Eu, ca preot, vă rog să-i ordonați să se astîmpere !“ Înțelegi, părinte ? !

— Înțeleg, mă Stanciule, și-ți mulțumesc, dar nu-ți fac vrun rău ? !

— N-avea dumneatale grijă. O să-i placă ce aude. Ne-am înțeles ? !

— Da, Stanciule ! Fac ce-mi zici, dar spune-mi și mie cine-s ăia nouă ? ! Acum nu mai ai de ce te feri !

Stanciu se eschivă din nou : nu poate, că, de se află, ăia fug. Deși dacă fug e mai rău, că-și amestecă și familiile. Preotul insistă, și el aruncă cu greu o oarecare lămurire :

— Ce să mai vorbim, părinte ! Dumneata îi știi foarte bine, că doar ți-au fost ajutoare. Ăștia-s !

Se sculă de pe scaun și, în timp ce-și potrivea pistolul pe șold, îi spuse popii :

— Zi-i soldatului să vină încoace, că s-o fi apucat s-o înghesuie pe Linica acolo !

În aceeași clipă, de afară se auzi o voce răgușită, strigînd cu disperare :

— Dom' toneeer !

Șeful de post alergă neliniștit la fereastră, întrebîndu-se ce-o mai fi.

— Nu strigă la noi! căută popa să-l rețină. N-are cine!

Dar, imediat, de afară se auzi iar răcnetul :

— Dom' toner, veniți repede !

În casă se auzi o ușă trîntindu-se și Linica ieși în curte, lipăindu-și papucii.

— Dom' toner e la voi ? întrebă vocea de mai-nainte.

— Este !

— Zi-i să vină repede la post !

„S-o fi întors nașa Sevastița ! se sperie Stanciu. Sau o fi venit colonelul în inspecție !" Al doilea gînd îl înfioră. Nu mai nimerea clanța ușii. „O să vadă dușumelele arse și pereții afumați !" Linica ciocăni în geam :

— Părinte, îl cheamă un soldat pe șeful de post.

Plutonierul ieși din odaie, lăsînd ușa deschisă. Popa Frățilă, dezorientat, se luă după el întrebîndu-l micros :

— Cum rămîne, domnule Stanciu ?

— Nu știu ! se apără acesta. Lasă-mă acum. Gîndește-te la ce ți-am spus. Năstase !

Soldatul ieși fuga din bucătăria popii, încingîndu-se din mers.

În uliță, Dragomir, fără capelă, fără centură, numai în veston, gifiia încă de alergătură. Îi ieși plutonierului în față și, bătînd călcîiele, luă poziția de drepți. Era galben și tremura :

— Tot satul am alergat să vă găsesc !

— Ce e ? Inspecție ? !

— Au spart postul !

Stanciu se opri brusc, privindu-l nedumerit. Se aşteptase să i se confirme una din cele două presupuneri ale lui, şi cînd colo...

— Cine ? ! şopti, simţind cum îi fuge tot sîngele din obraz.

— Tudor Chivu cu ai lui. Au venit cu căruţa şi au dat buzna peste mine. Eu tocmai îmi coseam un nasture la manta. L-au luat pe Vasile...

— Boule !

În timp ce mergea grăbit spre post, aproape alergînd, urmat de Dragomir (care continua, gîfîind, să-i povestească cum se petrecuseră lucrurile) şi de Năstase (fiind mai mărunţel acesta fugea de-a binelea, împiedicîndu-se în poalele mantalei), Stanciu se gîndea : „De-acum încolo tot aşa o s-o duc. Dintr-o lovitură în alta. Uite că am liniştea pe care mi-am dorit-o la ţară !“

Capitolul VII

Cînd ajunse la post, Stanciu se opri brusc, întrebîndu-se mirat de ce se grăbise. Dacă ar fi luat-o spre Tudor Chivu, da, dar aici ce face ? ! — se întrebă el, intrînd în dormitorul soldaţilor. Mirosul de duşumele arse şi de fum se simţea încă.

— Adu nişte rogojini, Dragomire, şi aşterne-le pe unde se vede podeaua mai prăpădită !

Soldatul fugi spre beci. Năstase aştepta încordat să afle ce treabă i se dă. Plutonierul nu-l băgă în seamă. „Va trebui să-i bat din cînd în cînd ! hotărî el. Să înţeleagă pentru totdeauna că aci nu e de glumă ! Dar ce fac acum? Am început lupta cu Chiveştii pe faţă. Mă duc peste ei sau aştept procurorul de la Brăila ? Ar fi trebuit să fie de mult la Vadra..." I se făcu frig, deşi godinul duduia din nou.

Din curte se auziră glasurile copiilor. „Dac-aş fi singur, nu mi-ar păsa ! continuă el să se gîndească. Dar ce fac cu ăştia mici ? Cu Dorina ? Ei nu trebuie amestecaţi, nu trebuie să le iau somnul de noapte..."

Cel mai mult îl necăjea faptul că se simţea singur. Nimeni nu-i era apropiat, credincios. Soldaţii executau ce le spunea, dar, în caz de ceva, şi-ar fi păzit pielea lor întîi şi pe urmă pe a lui şi a familiei lui. „Sînt ca un cal într-o cireadă de vite ; oricînd poate să mă ia un bou în coarne !"

Dragomir intră cu două rogojini vechi, rupte în cîteva locuri, şi zise cu timiditate :

— Altele n-avem, dom' toner !

— Pune-le ! îi ordonă Stanciu liniștit. Trebuie să mai facem rost de cîteva.

— Împletesc ăștia ai lui Grigore Nichifor, dom' toner! spuse Năstase grăbit.

— Duceți-vă în bucătărie ! Dragomire, să-ți pregătești oasele, c-o să ți le frîng cu bătaia pentru ce-ai făcut azi.

— Să trăiți, am înțeles, dar să știți că eu n-am nici o vină. Stam pe pat și-mi cose...

— Gura ! Ieșiți !

Soldații se duseră în bucătărie. Stanciu se apropie de fereastră ; la poarta mică, își făcuse apariția popa Frățilă. Intră în post fără să bată la ușă și le spuse soldaților, cum i-ar fi zis Linicăi :

— Ieșiți afară, că avem ceva de vorbit !

Stanciu se uită pe fereastră să vadă dacă e singur. Nu mai venise nimeni cu el.

— Am auzit de nenorocirea care ți s-a întîmplat, zise preotul.

— Ce nenorocire ? !

Popa Frățilă se așeză pe marginea unui pat și oftă. Dar se vedea clar că renăscuseră speranțele în el, că e bine dispus. Privea atent la paturile înfoiate, la telefonul de pe masă, la rastelul cu arme.

— Știi că n-am fost niciodată aici ? !

Părea că are chef de vorbă, că se distrează, mimînd tristețea și oboseala. Dar lui Stanciu nu-i ardea de așa ceva :

— Despre ce nenorocire vorbeai, părinte ?

— Eh, nenorocire ! zîmbi celălalt. Ziceam și eu așa... Oricum, dacă se află la Legiunea de jandarmi că ți-au intrat Chiveștii în post și ți-au luat arestatul, nu e bine. Vreau să zic că ăia de la Brăila, neștiind ce-i ăla sat și ce fel de oameni sînt pe-aici, răi și ai dracului, or să se repeadă ca proștii să te condamne... Telefonul merge ?

— Merge !

— Colonelul poate să-ți zică și ceva de retrogradare. Dar să nu-ți fie teamă. Sînt și eu pe-aici, pot pune o vorbă bună, în caz de ceva. Îl cunosc foarte bine pe Cireșaru, că de cîte ori a venit prin Vadra m-a căutat să mai schimbăm cîteva vorbe. Nu cred însă c-o să afle. Cine să-i spună ?

Era clar că preotul nu avusese încă de-a face cu un om ca Anton. Stanciu își aminti că pînă și prostiile mari, grosolane, avocatul i le strecurase privindu-l *cinstit* în ochi. Asta îl indusese pe el în eroare. Cu credința cu care spunea orice minciună, zăpăcea el și pe clienți, și pe judecători, și pe procurori. Or, popa Frățilă se juca de-a prefăcătoria. Plutonierul se simți nu furios, ci jignit: îl considera prea prost închipuindu-și că, dacă se arăta îngrijorat, el chiar îl crede că e sincer. Așa că i-o tăie scurt:

— Părinte, eu nu ți-am cerut nimic.

— Într-adevăr ! rîse preotul.

— Văzîndu-te că vrei să mă ajuți să-mi înjghebez o gospodărie, că sînt și eu nou venit în satul ăsta, m-am gîndit că dacă o țin pe refuz o să crezi că vreau, cu tot dinadinsul, să-ți fac vrun rău. Or, eu n-am venit aci pus pe rău. Îmi fac datoria și-atît... M-am gîndit atunci că, dacă tot vrei să-mi dai ceva, dă-mi o vacă sau vreo doi porci. Dar dacă ți se pare că-i prea mult, nu-mi da. Mai ales că m-am și întrebat între timp: „Cu ce hrănesc eu animalele ăstea ?" Dacă era toamnă aveam cum să adun niște furaje, acolo, sau niște grăunțe.

— Te-ai gîndit foarte bine, domnule Stanciu.

Preotul era de-acum convins că îl pusese pe plutonier cu botul pe labe. În sinea lui își zicea chiar că ar trebui să le mulțumească Chiveștilor pentru fapta lor.

— Așa că să fii liniștit, părinte, continuă plutonierul. Pînă în toamnă nu am ce face cu animalele. Și îți mulțumesc că ai venit. Sîntem aproape vecini și capi de ordine în comună, trebuie să ne îngrijim unul de necazul celuilalt. Domnul colonel, cînd i-am raportat telefonic, s-a supărat, ce-i drept, dar mi-a promis și un mare ajutor...

— Ai vorbit cu Cireșaru ? ! întrebă popa Frățilă, fără să-și ascundă uimirea.

— Nu se putea altfel, părinte. Ce, la mine-i ca la biserică ? I-am raportat și mi-a promis că-mi trimite compania de jandarmi să-i potolească pe ăștia care cred că aci e sat fără cîini. Și, fără să-l lase pe preot să se dezmeticească, îi mai spuse, cu tristețe în glas: Îmi pare rău că trebuie să plec.

Se sculă. Preotul se posomorîse. Îl văzu pe șeful postului luîndu-și mantaua, dar nu-i venea să se ridice de pe pat.

— În orice caz, zise, vreo doi porci poți să iei de la mine, că pe ăștia ai cu ce-i hrăni.

— N-am, părinte, rîse Stanciu. Ce, eu am venit cu boabele în traistă de la Brăila ?

— Nu ți-am spus eu că-ți dau și o căruță de porumb?! se miră preotul.

— Ei, atunci e altceva !... Hai, nu mergi ?... Uitai să te întreb : sînt mari ?

— Între șaptezeci și optzeci de kile... Ți-i trimit eu.

— Prin cine ? se interesă Stanciu bănuitor.

— Pun niște oameni să-i lege și să-i urce într-o căruță.

— Nu, nu ! Lasă că trimit eu jandarmii, cînd oi mai termina cu treaba. E Dragomir ăsta așa de voinic, că-i ia la subsuoară pe amîndoi odată. Mai vorbim noi.

„Nu se lasă olteanul !" își zise preotul, sculîndu-se. Nu mai avea curajul să insiste : ar fi bătut la ochi. Dar își îndulci tonul cînd îl întrebă pe plutonier :

— Nu vii să mai bem un pahar ?

Înainte de a-i răspunde, plutonierul îl măsură lung, posomorît, după care zise scurt :

— Acum nu pot.

— N-am nici eu pe nimeni, șopti popa Frățilă trist. M-am bucurat cînd am auzit că vii șef de post aici. Mai am și eu cu cine schimba o părere... Soțiile noastre ar trebui să se împrietenească. Unde ziceai că te duci ?

— La Tudor Chivu să-l învăț de bine. Că dacă vine compania, ăia nu se mai uită în cine trag.

— Lasă-i să-i omoare ! răbufni preotul. Porcul ăla bătrîn nici nu mă salută cînd trece pe lîngă mine. Așteaptă să-mi scot eu căciula în fața lui...

— E mai bătrîn.

— Fii atent, domnule Stanciu ! Încarcă-ți arma și stai cu degetul pe trăgaci. Chiveștii au uitat ce-au învățat în armată. Să someze de trei ori, adică, și numai după aia să tragă. Ei dau întîi la cap și pe urmă zic : „Care ești, mă ?" Ce, nu-i cunosc eu ? Porcul ăla bătrîn trebuia să-l fi omorît în pușcărie, se crede dat în mă-sa și cînd colo...

— Cum a scăpat ?
— Păi, nu știi povestea ?
— Ba da. Nu l-am arestat eu ?
— Dar ce i-a făcut nevesti-sii acum trei ani știi ?
— Lasă, că-mi spui altă dată! Acum trebuie să mă duc.

Îl conduse pe preot pînă la poartă, dar ca să nu plece împreună se prefăcu furios :

— O să-mi meargă prost ! Fi-mi-ar capu' al dracului. Am uitat cartușele de rezervă pentru pistol în sertar. Du-te singur, părinte, că n-am încotro. Te caut eu.

Și se despărțiră. Stanciu se întoarse în post, cu alt gînd : să afle tot ce mai făcuse în ultima vreme Tudor Chivu.

Îi chemă pe soldați, cu o umbră de neliniște c-o să-i meargă cu adevărat rău la Tudor Chivu fiindcă s-a întors din drum. Dar curînd avea să-i mulțumească cerului că nu plecase odată cu preotul.

Soldații veniră îngrijorați : nu știau ce-i așteaptă. În special Dragomir. Pînă acum șeful de post nu discutase *serios* cu el despre răpirea lui Vasile Chivu. Plutonierul îi spusese doar să-și pregătească oasele că o să i le frîngă în bătaie. De frică, soldatul începu de la ușă să se milogească :

— Dom' toner, vă rog eu să mă iertați, că dacă nu-mi sărea nasturele de la manta eu...

— Stați jos ! le ordonă Stanciu.

Soldații se așezară, cam cu teamă, pe marginea paturilor. Plutonierul îi măsură lung, vădit nemulțumit.

— Trebuie să repar ce-ați stricat voi. Fiți atenți, că asta se întîmplă pentru ultima oară. Sînt nou, nu mă cunoașteți, treacă de la mine. Mă duc la Tudor Chivu, dar vreau să fiu informat. Cine dintre voi poate să-mi spună cum a scăpat bătrînul de la închisoare ? Știu că era condamnat pe viață.

— Eu, dom'toner ! se oferi Dragomir.

— Pot să vă spun și eu cîte ceva, mormăi Năstase.

— Lasă-l pe Dragomir. Tu-l completezi pe unde uită zăpăucul ăsta. Cînd eram cu toții aci nu puteai să-ți coși nasturele ? ! se înfurie brusc Stanciu.

— Îl pierdeam, dom'toner, vă rog să mă iertați !

— Eu să te iert ? se miră plutonierul. Să te ierte Tribunalul militar cînd te-o judeca. Dar să știi că nici tribunalul nu te iartă pentru un nasture. Hai, zi ! Discutăm asta după ce terminăm cu încurcătura în care m-ai vîrît !

Dragomir era gata să plîngă. Stătea cu capul în jos și cu mîinile atîrnînde, ca un copil pedepsit. Șoptea nefericit :

— Ce pot să mai fac ? Cum să îndrept nenorocirea ?!

— Ia povestea de la început, dac-o știi ! îi ordonă plutonierul. O cale de scăpare pentru tine e, dar depinde cum te porți de-acum încolo. Eu o să...

— Mulțumesc, să trăiți, dom'toner ! Dau scris că nu se mai întîmplă.

— Hai, dă-i drumul !

Dragomir săltă capul nedumerit, șoptind cu teamă :

— La ce, dom'toner ?

— Mă, tu ești prost ? ! se supără Stanciu. N-ai spus că știi ce s-a...

— Aha ! Da, dom'toner. Acum treișpe ani...

— Doișpe ! îl corectă Năstase.

— Lasă, nu-l mai încurca și tu, că nu importă anul !

— Acum... nu știu sigur cîți ani, reluă Dragomir. Ăla bătrînul, Tudor Chivu, s-a gîndit să se facă perceptor...

Năstase tresări de parcă l-ar fi călcat cineva pe picior. Plutonierul observă și, cînd îl întrebă din ochi ce are, soldatul explică jenat :

— Îl greșește cu Ion Piciorus, cumnatul lui Tudor Chivu. Ăla a vrut să se facă perceptor...

— Da, mă ! își aminti și Dragomir. Tudor Chivu se dusese la deal să ia vin... Îs zăpăcit de tot, dom'toner !... Lua vin de la un dom' colonel, pe nume Silvan, și-l ducea la ăla cu restaurantul din Brăila... Cum dracu îi zice ? !

— *Paharul de aur.*

— Așa! Colonelul avea vin la Cîrligele... Ați zis cumva că știți cum s-a întîmplat nenorocirea sau mi s-a părut ? Pot să sar pînă cînd a ieșit din pușcărie...

— Zi de la început, îl sfătui Stanciu. Sînt ani de-atunci și nu mai țin minte cum s-a petrecut povestea...

— Tudor Chivu făcea cărăușie între Cîrligele și Brăila... Cum dracu de era să-l iau drept Ion Piciorus ? Asta a fost cu gheața...

— Mă, prostule ! strigă brusc șeful de post. Tu nu vezi că eu casc gura la tine ?

— Vă spun eu, dom'toner ! se oferi Năstase, dornic să-l scape pe Dragomir de bătaia care se apropia.

— Nu ! se opuse Stanciu. Lasă-l să învețe să povestească, să ne fie de folos cu ceva. Altfel îl trimit la companie și cer unul mai deștept. Zi, mă !

— Făcea cărăușie, dom'toner... se avîntă Dragomir.

— Am auzit. Altceva !

— Se cunoștea bine cu dom' colonel ăla, bea cu el și-și spuneau unul altuia povești din războiul ălălalt...

— Așa, mă ! găsi de cuviință să-l încurajeze Stanciu.

— Nevasta colonelului... Cum îi zicea, Năstase ? că-mi umblă pe limbă și...

— Filomela.

— Filomela. Mai tînără mult decît colonelul. Cînd venea Tudor Chivu pe la cramă, nu mai sta să asculte poveștile lor. Că era sătulă. Le punea pe masă tot ce le trebuia și se ducea să se culce. Ei rămîneau pînă dimineața... Nu mai încape vorbă că se îmbătau criță. Cînd se trezeau, Tudor Chivu încărca și pleca. Așaaaa...

Dragomir se opri, pierzînd firul. Stanciu și celălalt soldat îl așteptară să continue. Văzîndu-l pe plutonier că se încruntă, Năstase șopti :

— În toamna aia, la fel, dar trezirea...

— S-a trezit din beție, prinse Dragomir viață... Tudor Chivu s-a trezit în țipete de femeie și cu înjurături de jandarmi. „Scoal', criminalule !" Cînd a deschis ochii l-a văzut pe dom' colonel jos, întins, cu beregata tăiată. Iar el ținea în mînă un cuțit și era mînjit tot cu sînge. „De ce l-ai omorît, mă ? !" se răstea la el dom' șef de post din Cîrligele. Tudor Chivu se uita de nebun la lumea strînsă, la el, la nevasta colonelului care țipa ca din gură de șarpe. Pînă la urmă a recunoscut : „Știu eu ce mi-o fi zis, dom' șef, de-am fost în stare să fac o prostie ca asta ? !" Încă nu se trezise bine. Ne spunea nouă, acum cîtva timp în urmă, că atunci i se părea că visează. „Hai la post !"...

— Voi vă duceți prin casă pe la Tudor Chivu ? îi întrebă Stanciu pe soldați.

— Ne duceam înainte, dom'toner, zise Năstase, că nu vream să-l las singur pe Dragomir... El trebuia să se ducă.

— Păi de ce ? ! se miră șeful de post.

Amîndoi soldații lăsară ochii în jos. Stanciu își aminti că trebuie să fie în legătură cu Victor Barabaș.

— Vă punea naș Victor ?

— Pe Dragomir, dom'toner. Cît era dumnealui la Ilinca a lui Vasile Chivu, el trebuia să stea la poartă, să nu dea careva peste ci în casă.

— În poarta cui ? vru să știe plutonierul.

— În poarta lui Vasile Chivu, dom'toner, preciză Dragomir. Dar era frig al dracului și atunci... Știam că Vasile nu vine de la moșia lui Ciocardia și ne duceam la bătrîn, să-l ținem de vorbă. E om de viață nea Tudor ăsta. Cînd începea să povestească uitam și de dom'toner Barabaș și de Ilinca...

— Dragomire ! îl trase de mînecă Năstase. Dar celălalt era așa de încîntat de serile petrecute în casa lui Tudor Chivu că nu sesiză îngrijorarea din glasul soldatului. Continuă însuflețit :

— De multe ori, dom'toner Barabaș termina cu aia, ieșea afară, mă fluiera, dar noi eram la căldurică...

— Dragomire !

— ...Venea singur la post și se culca în dormitorul nostru. A doua zi nu-mi zicea nimic. Fusese beat seara și nu mai știa de nici unele. În ultimul timp, cum se ameța nițel, uita totul...

Stanciu voi să-l plesnească, pentru că se lăuda că primise un ordin și nu-l executase, dar își zise că asta era o treabă prea serioasă ca s-o discute în fugă cu soldații lui. Îi ordonă lui Dragomir să continue povestea cu Tudor Chivu.

— Mă luai cu vorba, se scuză soldatul... L-au dus pe Tudor Chivu la post. Aci s-a trezit cu adevărat. Dispăruseră și niște bani. L-au bătut să spună unde i-a ascuns. Că dom' șef de post de la Cîrligele credea că el a luat întîi banii mortului și pe urmă s-a îmbătat bine de tot. De-abia acum s-a supărat Tudor Chivu. Putea să-l fi omorît pe colonel, cu toate că el nu-și amintea nimic, că la beție oamenii se bat și se taie, dar nu suferea să fie învinuit de lipsa banilor. Și cînd ăia din post credeau că l-au frînt cu bătaia s-a repezit Tudor Chivu la ei și i-a culcat la pămînt. Îl știți, e om voinic și — cu ani în urmă — era și

mai voinic. Și-a fugit în munți. Dormea și mînca pe la stîni. Începuseră să-l caute jandarmii, se strîngea lațul în jurul lui. Era greu de trăit așa. Se pusese și premiu pe capul lui. Cît, Năstase ?

— Douăjdemii !

— Bani nu glumă. Îi plătea văduva colonelului. Pentru un țăran douăjdemii înseamnă cîteva hectare. S-a gîndit el să nu lase banii ăștia să-i ia un străin.

— Oprește-te aci ! îi porunci Stanciu.

Ce se petrecuse mai departe știa. Într-o noapte Tudor Chivu a bătut în ușa cumnatului său, Ion Piciorus. „Duceți-vă la post și pîrîți-mă ca să puteți lua voi banii puși pe capul meu !" Săndica, sora lui, n-a vrut. Ion Piciorus nici nu voia să audă. Credea că Tudor Chivu vrea să-i încerce. „De prins tot mă prind, le strigase el furios, de ce să ia banii un străin de neamul nostru ?! Cinci mii îi dați Nastasiei, iar cinci mii puneți un avocat să mă apere. Restul îl luați voi !" Pînă la urmă s-au convins că vorbește serios. Bărbatul Săndicăi a primit să se ducă la post. Tudor Chivu l-a învățat ce să spună acolo : „Întîi îi întrebi dacă se mai dau banii promiși ăluia care-i ajută pe jandarmi să pună mîna pe mine. Dacă da, atunci le zici că sînt la voi, n-am avut curajul să mă duc la mine, și că în zori fug în baltă. Cînd să pleci, te rogi ca nu care cumva să mă scape, că ți-e viața în primejdie. Ai înțeles?" Dîrdîind de frică, cumnatu-său bătuse noaptea la ușa postului. Nu era un om pe care să te bizui în aranjamente de genul ăstora. Tudor Chivu zicea că Vasile lui Ion Piciorus îi seamănă, așa, lasă-mă să te las. Din ce îl învățase Tudor Chivu să le spună jandarmilor, cumnatu-său nu și-a mai amintit decît : „Să nu care cumva să vă scape, că mîine fuge în baltă !" Barabaș i-a ordonat lui Stanciu, șef de patrulă, să-l prindă pe Tudor Chivu. El a zis că nu poate să meargă la descindere că are diaree. În realitate, Sevastița îi interzisese... Jandarmii au înconjurat casa lui Ion Piciorus și Tudor Chivu a fost somat să se predea, că nu mai are nici o scăpare. N-a vrut să iasă. De-abia după ce au tras cîteva focuri de armă a ieșit, îmbrăcat de drum. A fost condamnat la muncă silnică pe viață...

Atît știa Stanciu. Pe urmă plecase din Vadra, în urma procesului dintre Frigioiu și Nicolae Beucă, pentru moara

arsă. Peste cîţiva ani auzise, întîmplător, că Tudor Chivu ieşise din închisoare, găsit nevinovat. Dar alte amănunte nu ştia.

— Spune-mi cum a scăpat ! îi ordonă el lui Dragomir.

— Păi, după ce l-a ridicat pe Tudor Chivu, cumnată-su, Ion Piciorus, s-a dus la Cîrligele să ia banii de la văduva colonelului. Dar asta plecase din sat. Trăia cu un ofiţer la Focşani. Şi-a venit acasă. Săndica l-a luat la rost : „Bine, nenorocitule, frate-miu aşteaptă avocatul şi tu vii cu mîinile goale ? !" „De unde s-o mai iau dac-a plecat ? !" L-a făcut nevastă-sa în toate felurile. Nimic. Nu mai voia să plece la Focşani. Şi atunci s-a îmbrăcat şi s-a dus ea. A căutat-oooo... Peste tot ! „Se ascunde !" şi-a zis Săndica, dar nu s-a lăsat. S-a dus la regiment. Aici a aflat că ăla îşi ceruse mutarea...

— Care ăla ? întrebă Stanciu.

— Ofiţerul... Domnul ofiţer ăla, se corectă Dragomir.

— Aşa, mă, învaţă-te să vorbeşti că o să mi te scapi la vreo inspecţie şi dau de dracu, că mie-mi zice superiorul care o veni că nu te-am învăţat. Mină ! Dar mai scurt, că n-am timp !

— Scurt, dom'toner. A găsit-o la Caransebeş... Nu, Năstase ? !

— Ba da.

— Aia s-a făcut că... Doamna aia s-à făcut că nu ştie de nici un premiu. Văduva. Dar nu mai era în doliu. Şi rîdea tot timpul. Săndica a plecat blestemînd-o : „Alege-ar praful de tine şi de neamul dumitale, că-mi băgai eu frăţiorul la puşcărie. Amantul tău l-a omorît pe bărbatu-tău, că Tudorică al nostru n-ar fi luat viaţă de om"... Domnul ofiţer a sărit s-o bată. Pe scurt, s-a terminat. După un an şi-o săptămînă, se îmbolnăveşte văduva de gălbinare, trăgea să moară. Cheamă doctorul, nimic. Cheamă popa s-o împărtăşească. Era pe ducă. Se şi spovedeşte şi-i spune popii : „Eu l-am omorît pe Silvan, părinte." Popa, cînd aude, nu-i mai dă grijania, fuge la secţie. Popa e obligat să spună cînd e vorba de crimă. S-a dus procurorul şi i-a luat declaraţia, cum a făcut ea de l-a omorît pe bărbatu-său, în timp ce era beat, şi el şi Tudor Chivu, şi cum... Pe scurt, ce să mai vorbim, scapă omul

din pușcărie și vine acasă. Se duce întins la Ion Piciorus: „De ce n-ai pus, mă, avocat să mă scape?" Înțelegeți? El nu știa că aia... doamna văduva colonelului nu i-a dat nici un ban. „N-am avut bani!" s-a apărat Piciorus. Tudor Chivu, nimic: „Pe ăia care i-ai luat pe seama mea i-ai aruncat pe gîrlă? Atunci pe gîrlă să te duci și tu!" L-a tîrît pe Ion Piciorus prin fundul grădinii, fără să țină seamă că ăla țipa că n-a primit nimic, și l-a aruncat într-o copcă de luat apă. Era, ca acum, înainte de Crăciun.

— Și l-a înecat pe Ion Piciorus?! tresări Stanciu.

— Stați să vedeți. L-a aruncat în copca din care bea lumea apă. Norocul lui cumnată-su, dar și a' lui Tudor Chivu, a fost că nu era apa mare la mal, că altfel ajungea iar la ocnă. Și nici gheața prea groasă. Băieții n-aveau curajul să se dea cu oasele pe ea; fusese cam moină în ultima vreme. Așa că Ion Piciorus s-a sculat cu gheața-n spinare.

— Hai, mă, termin-o cu minciunile!

— Să spună Năstase, dom' toner. Și tot satul. S-a sculat cu gheața în spinare. Dar nu de prima dată. S-a opintit de cîteva ori, stînd în apa care-i amorțea sîngele. Mint eu, Năstase? Nu povestea Ion Piciorus așa, înainte de-a pleca?!

— Ba da.

— Unde a plecat? se interesă Stanciu.

— N-a spus la nimeni, dom' toner! Aer avea că, între gheață și apă, e totdeauna un loc gol, cam cît un lat de palmă. „Cînd ai pămînt sub picioare, spunea și Tudor Chivu, totul e să nu-ți pierzi firea! Că poți să vii pînă la gura copcii!" Zicea Ion Piciorus că lumina zilei se vede pe sub gheață de la depărtare...

— De unde știi tu ce zicea Ion Piciorus? se supără plutonierul.

— Povestea lumea, dom'toner, se apără Dragomir, că după ce-a ieșit din apă a venit cu Tudor Chivu la cîrciuma lui Costică Dudău, să-i dea țuică fiartă împotriva răcelii. Ei, și-aci a povestit cum a fost. Era obosit de cît se zbătuse să-i scape lui cumnată-su din mîini, cît îl tîra prin fundul grădinii, că nu i-a venit în minte să se ducă la copcă. Să iasă pe-acolo adică. Vrea să iasă pe loc. Era speriat, nu mai sta să judece. Și s-a opintit cu

spinarea în gheața de deasupra. Hîc ! o dată, hîc, de două ori, a simțit cum se îndoaie gheața. Tudor Chivu — întrebați-l, că vă spune ! — sta pe mal și se uita la gheață. Zicea că nu-i părea nici rău, nici bine că l-a înecat pe cumnată-su. Se gîndea că acuș o să se întoarcă la ocnă, pe toată viața, de-adevăratelea. Cînd, aude gheața că pîrîie. „Vine apa mare !" s-a gîndit în primul moment. Pe-ormă și-a luat seama : „Iarna nu plouă la munte !" Se uită mai bine și vede, la cinci-șase pași de copcă, dulama roșcată a lui Ion Piciorus. Se umfla și se desumfla. Cum se opintea el acolo. Și, ce credeți, dom'toner, că face Tudor Chivu ? !

Dragomir începu să rîdă de unul singur. Năstase îl trase iar de mînecă. Celălalt însă, încîntat de ce-a făcut Tudor Chivu, se plesnea cu palmele peste genunchi.

— S-a supărat iar pe Ion Piciorus, dom'toner ! continuă Năstase să povestească precipitat. „El e, și-a zis, se zbate să iasă !" S-a dus pe gheață și-a început să-i dea în spinare cu călcîiul bocancului. Și, în loc să-l omoare, l-a ajutat să iasă. Că gheața s-a crăpat mult mai repede așa...

— Altfel poate că nu ieșea la lumină, adăugă Dragomir, potolit.

— Dar știți ce-i greu de crezut în toată povestea asta, dom' toner ? ! spuse Năstase, pe gînduri. Lăsăm la o parte că Ion Piciorus a albit pe loc. E ce-a văzut el în timpul ăsta.

— Unde, mă ?

— Sub gheață.

— Ce putea să vadă sub gheață ?

— Asta vreau să vă zic. Cică acolo...

— Îmi spui altă dată ! îl opri șeful de post. Cît o fi ora ?... Trebuie să ne luăm un ceas... Îmi zicea popa Frățilă ceva despre nevasta lui Tudor Chivu. Că ar fi...

— De țața Nastasia ?

— Da. N-am vrut să-l ascult, că n-am încredere în el. Spune-mi tu, dacă ai auzit ceva.

— A aruncat-o în fîntînă ! rîse Dragomir.

— Taci, mă, că nu-i nimic de rîs ! îl potoli Năstase. Da, dom' toner, a zvîrlit-o în fîntînă. Adică se zice în mai multe feluri. Unii, că nevastă-sa s-a pus contra cînd a ho-

tărît el să plece Ichim împreună cu Mutu, Ion și Ilie, cu două căruțe goale și să le aducă pline cu pepeni de la bostănăria boierului Țiței. Zicea că are un fel de greață. „Îmi vine așa un ictis-plictis-ai sictir de la stomac !", se prostea bătrînul. Astea-s vorbe învățate în pușcărie. Că numai cu pepeni de Barcea s-ar pune pe picioare. Țața Nastasia l-a auzit unde-i trimite pe băieții ei. Ginerii, treaba lor, puteau să se ducă ! — și i-a zis doar atît : „Astîmpără-te, Tudore, că ăia ai boierului au puști !"

— Hai, mă Năstase, zise nemulțumit plutonierul, acum o lungești și tu.

— Îndată, dom' toner ! Chiar bine-bine nu știe nimeni cum s-a întîmplat. Ichim zice că taică-su i-a dat maică-sii o palmă așa de tare peste ureche, că ea s-a zdruncinat la minte. Cînd s-a dus la fîntînă și s-a aplecat să scoată apă, s-a văzut pe ea cu cerul în cap. Dar a zis că e soru-sa, moartă de mult : „Vin la tine, soru-mio, să-ți spun ce mi-a făcut păgînul !" Și încet-încet, sprijinindu-și tălpile de tuburi, a coborît în fîntînă. Cînd a a atins apa, soru-sa s-a făcut nevăzută, și ea, cică, ar fi zis : „Ții cu Tudor, fir-ai a dracului !" Și-atunci ar fi alunecat în apă. Ilie, din contră, zice că Tudor Chivu n-a atins-o, dar i-a poruncit cu o voce de tunet : „Du-te și intră în fîntînă, că altfel te arunc eu !" Ea, de frică, că-l știe nebun, s-a dus și s-a băgat. Cum tot era acolo a băut și nițică apă. Dar eu zic că adevărul e altul. Îngrijorat că în ultima vreme unii dintre băieți cereau separarea pămînturilor, Tudor Chivu s-a gîndit să le mai dea o lecție care să-i cumințească pentru o vreme. Pe cine să pună la bătaie ? Pe biata țața Nastasia. „Tot nu mai e bună de nimic, zicea nea Tudor, și clonțoasă pe-deasupra." Așa că, în ziua în care zisese că vrea pepeni, ea, săraca, neștiind ce-i coace bărbatu-su, a zis ce-a zis. Și lui atît i-a trebuit. Și-a înfipt o mînă în ceafa babii și pe cealaltă în fuste și, așa, pe sus, s-a dus și-a aruncat-o în fîntînă. Au scos-o ceilalți, sătulă pentru toată viața de apă. „Acum, rîde Ilie — că ăsta-i cel mai bun de gură după nea Tudor — și aghiazma din sticlă îi face rău". Mai zice că povestea asta cu sila de apă a născocit-o chiar maică-sa, fiindcă ei de mică îi plăcuse să tragă la măsea. Așa că acum bea, cum s-ar zice, cu acte în regulă...

„Deci, trase Stanciu concluzia, ăștia ai lui Tudor Chivu nu sînt chiar așa de uniți între ei pe cît crezusem eu." Și se sculă de pe scaun, gata de plecare. În aceeași clipă auzi zgomot de căruță. Venea probabil dinspre primărie, în goana cailor. Hodorogeala ei îi amintise de zgomotul trăsurii trimise de colonelul Cireșaru să-i cheme pe toți subofițerii la Legiunea de jandarmi. De-acum încolo, de cîte ori avea să mai audă o căruță gonind, avea să-și amintească de noaptea aia.

Se repezi la fereastră și, înainte de a vedea caii și căruța, zări un șir de oameni țepeni, în picioare, ținîndu-se unul de mijlocul celuilalt, cu genunchii bîțîind din cauza zdruncinăturilor pe glodurile înghețate și cu fălcile încleștate, să nu-și muște limba. Erau numai în haine sau flanele. Și hainele și flanelele erau roase, deșirate la poale, cîrpite în cot. Toți opt, cîți erau, priveau țintă spre postul de jandarmi. Stanciu, deși nu știa încă cine sînt și ce vor acești oameni, se trase înapoi de la fereastră.

— Au ! gemu Dragomir, călcat pe picior.

Amîndoi soldații veniseră în spatele șefului lor și se uitau speriați la căruța ce se apropia în goană.

— Cine-s ăștia, mă ? întrebă plutonierul cu voce înăbușită.

— Ai lui Tudor Chivu, dom'toner, răspunse prompt Dragomir. Ăștia și cu ta-su l-au luat pe Vasile cînd îmi coseam cu...

Cu mîinile tremurînde, Stanciu își căută pachetul de țigări. Nu se așteptase la atîta îndrăzneală din partea Chiveștilor. Ca și cînd ar fi vrut să-și aleagă o anume țigară, și n-avea lumină suficientă, se duse din nou la fereastră și zise cu o voce cît se poate de calmă :

— Puneți mîna pe arme !

Stanciu continuă să privească în uliță pînă ce căruța trecu de post.

— Nu cred să fie nevoie, dom' toner, spuse nesigur Năstase. Mă gîndesc că n-au treabă cu noi. Au venit doar să vadă ce și cum.

În încăpere se lăsă tăcerea. După cîteva minute însă, căruța apăru din nou, pe partea cealaltă și tot în goana cailor.

— Or fi venit să ia nutreț ! își dădu Dragomir cu părerea.

Înainte ca plutonierul să aibă timp să-i ceară lămuriri, caii Chiveștilor intrară în șanț. Cei opt bărbați se aplecară ca bătuți de vînt, apoi se îndreptară cînd căruța săltă pe locul viran din fața postului, plin cu șire de paie și glugi de coceni.

— Asta-i nutrețul lor, dom' toner, îi explică Dragomir. Vin aproape în fiecare zi să ia cîte o căruță să dea la vite. Așa am crezut și eu *atunci*...

— Păi, de ce-l țin aci, și nu în curtea lor, ca toți oamenii ? întrebă Stanciu nedumerit.

— N-au unde, dom' toner, interveni Năstase. În ogradă și în grădină au făcut case. Cum s-a însurat unul sau s-a măritat vreo fată de-a lui, Tudor Chivu i-a zis să stea cu el la un loc, altfel îi alungă ginerele sau nora. Așa că la ei acolo e ca la țigani. Casa și familia. Dar cînd zic casă, rîd de ei. Ultimul însurat își face o odaie și un chiler, lipite de celelalte. Numai Vasile a trebuit să-și facă în alt loc casa, că n-a mai încăput acolo. Și Maria și Ulică o să trebuiască să-și facă în altă parte cînd și-or pune și ei pirostriile pe cap.

— Locul ăsta i-al lor ? întrebă plutonierul.

— Al școlii. Dar n-a-ndrăznit dom' învățător Condruț să-i dea afară. Poate îi e frică. De ani de zile ei îl ară, ei îl seamănă, ei strîng de pe el și tot aci fac șirele și glugile de coceni. Poate că i-o fi dînd ceva lui dom' Condruț de nu zice el nimic. C-ar fi putut să-i reclame, și atuncea...

Stanciu se apropie iarăși de fereastră. Feciorii și ginerii lui Tudor Chivu se dăduseră jos din căruță, fiecare cu cîte o furcă în mînă, dar se părea că nu sînt grăbiți să încarce nutrețul în ea. Caii se trăseseră singuri lîngă o căpiță cu paie de ovăz și se chinuiau acum, cu zăbalele în gură, să mănînce. Stăpînii lor își aprinseseră țigările și fumau, rezemați în furci și scuipînd des.

„Nu încape discuție că Tudor Chivu i-a trimis să ia seama la ce se întîmplă la post ! își zise Stanciu. Dar eu, să fi fost în locul lui, cînd am venit aci să-l iau pe Vasile, luam și toate armele din rastel. Or, el nu s-a atins de ele. Înseamnă că n-a ținut să-mi facă un rău prea mare. Poate

vrea să ne împăcăm omenește !" Dar tot el se întrebă apoi nedumerit : „Cum să ne împăcăm omenește după ce mi-a spart postul ? A văzut că eu întîrzii să mă duc la el după Vasile și n-are liniște. Nu-i place să stea în alarmă. O fi crezînd că eu chiar am dat telefon la Legiunea de jandarmi să-mi trimită compania și să-i înconjur casa ca acum zece ani... Poate o fi trimis popa pe cineva să-l vestească... Dar ce-ar fi să chem compania ? Mi-ar fi ușor, numai că asta ar însemna ca Cireșaru să afle că ăștia mi-au spart postul. Plus că mi-aș ridica tot satul în cap. Că lumea ar zice atunci : «Lasă că rămîne el iar singur cu noi. N-o să stea compania asta toată viața aci !»"

Își impuse să se liniștească, să-l vadă soldații calm, sigur pe el. Se așeză pe scaun oftînd :

— Mă Năstase, mă cam arde pe piept vinul ăla al popii. Tu n-ai nimic ?

— N-am băut, dom' toner, că nu mi-a dat nimeni.

— Cum nu ți-a dat, mă ? ! Păi mie mi-a zis că... Ei, dă-l în mă-sa !

Și rămase puțin pe gînduri, frecîndu-și ușor pieptul cu podul palmei, chipurile să potolească arsurile. Năstase îl privea nedumerit. „Ce fel de om o mai fi și șeful ăsta de post ? L-a speriat pe popă, de se ținea după noi, cînd am plecat, cum se ține o slugă după un boier : «Eu ce am de făcut, domnule Stanciu ? !»" Lui Năstase nu-i era clar cît de multe știe plutonierul și cît se preface că le știe.

— Și vitele unde le țin ăștia, mă, dacă au făcut case peste tot ?

— În grajdul vechi, dom' toner. Acolo, în rînd cu casele. Bălegarul îl aruncă la vecini, că la ei singurul loc rămas liber este curtea mică, în care stă căruța. Mereu se ceartă cu vecinii pentru bălegar...

Plutonierul îl asculta, dar în mintea lui totul se învălmășise. De teamă să nu greșească, tot amîna să-și facă un plan de acțiune. „Ar fi bine să trec pe sub nasul lor și să mă duc la Tudor Chivu, cu amîndoi jandarmii după mine. Unul îl las la poartă, iar cu ălălalt intru în casă, să-i ție cu arma la respect pînă îl scot pe Vasile de pe unde o fi ascuns... Și postul ? ! tresări el. Îl las singur, cu nevasta și copiii dincolo ? ! Nu merge !" Al doilea început de plan era să se ducă direct la ai lui Tudor Chivu și să-i ia la

rost : „Ce vă tot învîrtiți, mă, în jurul postului ? Vreți să vă găuresc acuș ?“ Dar ce realiza cu asta ? Băieții și ginerii lui Tudor Chivu s-ar fi uitat mirați la el : „De ce, dom' șef ? Fumăm țigările, încărcăm nutrețul și plecăm.“ Stanciu se sculă în picioare, furios, de parcă răspunsul imaginat de el ar fi fost real. „Cum să-mi răspundă așa de nevinovați ? se întrebă el plimbîndu-se prin dormitorul soldaților. N-au fost și ei cu ăl bătrîn să-l ia pe Vasile de-aci ? !“

Observă că soldații îl privesc îngrijorați. Le zîmbi pentru prima oară, obosit, și căută să schimbe cît mai firesc impresia pe care o lăsase sculatul lui brusc în picioare :

— Să fie al dracului ăla care o mai bea vin de la popă ! A, era să uit ! Cu Tudor Chivu o lămuresc eu. Voi să vă vedeți de ale voastre.

Și tăcu, fără să le precizeze ce treburi aveau de făcut. Timp în care privirile începură să-i alerge neliniștite de la bombeurile cizmelor la piciorul mesei de scris, pe sub aceasta, ca și cînd de acolo i-ar fi putut veni ideea salvatoare. Dar capul parcă îi era înfundat cu cîlți, nici un gînd mai de doamne-ajută nu mai putea pătrunde... Soldații îl priveau cu încordare, așteptînd hotărîrea lui. Iar el trebuia să decidă. Un lucru îi era clar : trebuia să-i prindă pe ăia de afară. Reprezentau cu adevărat o forță. Dar el nu se putea repezi în ei ca prostul — s-ar fi făcut de rîs, intra la pușcărie sau pierea. Numai prin vicenie putea să-i învingă pe unii ca ăștia. Cînd i-a putut vedea mai bine observase fețele lor încremenite, supte, cu fălcile strînse, dar nu numai de încordarea cu care se străduiau să-și păstreze echilibrul pe gîdurile drumului, ci, singur, și pentru că îl urau pe el, pe jandarmi în general. Păreau hotărîți să nu se dea în lături de la nimic, mai ales dacă așa le poruncise ăl bătrîn, tatăl și socrul lor.

Stanciu simți pentru prima oară, și cu o intensitate dureroasă, cît de greu îl apasă funcția lui de șef de post. Nu se putea purta cu cei din uliță ca orice țăran care are o răfuială cu una din familiile satului. În același timp, nu mai era nici plutonierul de la Legiunea de jandarmi, înconjurat de camarazi, unii chiar mai mari în grad ca el, care ar fi putut oricînd să-i sară în ajutor. Plus că acolo

acționa *la ordin*. Aici era singur — deși avea doi ostași alături —, pentru că trebuia să-și dea singur ordin... Iar dacă va greși, tot el va cădea prost.

„Cireșaru ce-ar face ?" se întrebă el, destul de tare, din moment ce soldații tresăriră, concentrîndu-și și mai tare privirile asupra lui. Stînjenit, tuși scurt. Apoi se ridică de pe scaun și se aplecă peste masă, să se uite pe fereastră. Ai lui Tudor Chivu fumau, discutînd destul de liniștiți între ei. Încearcă să-și imagineze — reașezîndu-se pe scaun — cum i-ar putea îmbrobodi Anton... După ce se gîndi intens, ajunse la concluzia că avocatul i-ar speria cu *efectul Legii* : „Mă băieți, nu vă jucați, stați la locul vostru, că pe urmă o să plîngeți de mila voastră dacă nu mă ascultați". Cam așa își închipui jandarmul că ar încerca Anton să-i liniștească. „Eu nu pot să fac la fel ?", dar imediat își dădu seama de inutilitatea întrebării, pentru că ai lui Tudor Chivu nu întreprindeau nimic, stăteau la taclale lîngă șirele și glugile lor, ca și cînd ar fi fost la ei acasă. Și într-un fel chiar erau, din moment ce învățătorul le dădea voie să-și strîngă nutrețurile, de ani de zile, pe locul școlii. A, dacă Stanciu i-ar fi văzut pregătindu-se să intre în post, ca să-l ia pe Vasile, fratele și cumnatul lor, le-ar fi putut zice : „Înainte de a păși pragul postului, gîndiți-vă la cîți ani o să stați după gratii !" Pe cînd acum — după ce fapta aia fusese comisă —, nu putea să-i mai sperie, ci să-i aducă pe toți opt în curtea postului, de bunăvoie, ca el să-i ia apoi ca din oală. „Dar cum urnesc eu bolovanul din drum ?" se întrebă.

Îndată ce acest gînd îi trecu prin minte, încremeni. Apoi își mișcă buzele, ca și cînd ar fi făcut niște mici socoteli bănești. În clipa în care păru că și le-a terminat, își săltă fața, uitîndu-se țintă la soldați. Dar încă nu-i vedea. Acum părea că mintea încearcă să afle cum ar putea cheltui el mai bine banii ăia. Ca pe neașteptate să-i întrebe :

— Mai e pietroiul ăla în fața postului ?

— E, dom' toner ! se grăbiră amîndoi soldații să-i răspundă.

— Trebuie luat de-acolo, continuă șeful de post, și adus în curte. N-a fost inspecție să nu se lege de el. Cu ce, doamne iartă-mă, i-o supăra nu știu.

Soldații se priviră neliniștiți. Năstase, mai mic și mai neajutorat ca Dragomir, îndrăzni chiar să întrebe :

— Dom' toner, nu vă supărați, dar putem noi doi să-l mișcăm ? E mare rău și băgat în pămînt...

Plutonierul îi privi cu o veselie ciudată în ochi, zicînd moale :

— Ei, doar pe jumătate ! Și-apoi mă gîndeam că tot sînt ăia peste drum. Rugați-i să vă ajute.

Stanciu întoarse intenționat capul, ca și cînd ar fi vrut să se convingă dacă ai lui Tudor Chivu stau tot liniștiți. În realitate nu voia să vadă îngrijorarea cu care soldații se priviră din nou. Cînd reveni cu fața la ei, continuă să le explice :

— Ei nu țin cu ta-su. Sau nu toți în aceeași măsură. Că, într-o familie mare ca asta, nu se poate să fie toți de partea lui. Voi aveți frați ?

— Eu sînt singur la taica, răspunse Dragomir.

— Mai am două surori și un frate mai mic, zise Năstase.

— Bun. La tine, de pildă : nu te-ai certat niciodată cu taică-tu ? Ceilalți frați nu s-au supărat niciodată pe el ?

— Ba da...

— Sînt nemulțumiri în orice familie ! Unora li se pare că ta-său îi pune pe ei să muncească mai mult, iar pe alții îi corcolește. Altora li se pare că numai fetelor le face haine de sărbătoare și ei, care muncesc, umblă cu fundul gol. Sînt și din cei care se supără pentru bucățica ce li se pune în strachină... Vă e teamă de ăia ? ! îi chestionă șeful de post.

Soldații dădură din cap că nu, dar foarte puțin convinși. Atunci Stanciu găsi de cuviință să le ridice moralul:

— Ia mai stați nițel, să vă zic ceva.

— Să nu plece ăia, dom' toner, spuse Năstase privind în podea.

— Măcar de-ar pleca, zise vesel Stanciu. Stați jos ! Nu pleacă ei așa de ușor.

Se așezară. Amîndoi soldații păreau destul de liniștiți, dar orice zgomot, cît de mic, venit de afară, îi făcea să tresară. Stanciu, după ce mai aruncă o scurtă privire

pe fereastră, începu să povestească, fără să-i scape pe soldați din ochi :

— Eram șef de patrulă aici. După alegeri, primar la Vadra a venit Sandu Bălănică. Frate cu Ion și Costache Bălănică... Mă, se răsti la soldați, stați liniștiți, că nu dă nimeni peste noi ! Au fost trimiși de Tudor Chivu să vadă ce facem, nu să ne atace. Că dacă aveau gîndul ăsta luau și armele cînd i-a poftit Dragomir să-l ajute la cusut nasturi.

— Dar nu i-am poftit, dom' toner ! se apără soldatul.

— Bine, bine. Băgați la cap ce vă spun ! Sandu Bălănică avea un om al lui la oraș, pe Șerban Răducanu, marele moșier al Brăilei. Era om voinic și avea trei fete, cîteștrele fete frumoase. Cînd a ajuns Șerban Răducanu prefect, i-a promis că i le face învățătoare. Sînteți atenți ?

— Sîntem, dom' toner !

— Așa. Bietul Victor Barabaș și-a găsit beleaua cu noul primar. Voi știți că lui naș Victor îi cam plăcea țuiculița...

— Oho ! zîmbi Năstase, fără să vrea.

— Frecventa cîrciumile care va să zică. Și cum da primarul cu ochii de el îl lua la înjurături și huiduieli, îl făcea găinar și-n tot felul. Atunci, bietul șef de post își lua carabina și se muta la altă cîrciumă. La Vadra erau atunci trei cîrciumi : a lui Pantea, la capul podului, a lui Dan Manta, care a ars, și a lui Costică Dudău. Dar pe vremea aia o ținea Marin Dudău, bătrînul, ăla de-a orbit... Ia vezi, Năstase, ce fac ăia acolo ? !

Soldatul se sculă și se uită pe fereastră :

— Stau, dom' toner.

— Stai și tu !... Azi așa, mîine așa, se luase de gînduri bietul Barabaș. Eu prinsesem necaz pe primar. De ce să-mi înjure el șeful ? Ne înjosea pe noi, pe toți jandarmii care va să zică. Mă întrebam eu singur ce să facem. Mai era la acest post un sergent-major, unul Cozma, dar nu era om de nădejde. Și un soldat, Varga Mihai. Mergînd eu odată cu acest soldat în patrulare, mi se vaită ăsta că o să se libereze și n-are haine civile ca să se ducă și el acasă. I-am promis că-i fac rost de haine civile, dar cu condiția să facă ce-i spun eu și să fie secret. Varga Mihai îmi zice că sare și în foc dacă este cazul. I-am făcut un

fel de teorie. I-am spus că noi, jandarmii, sîntem disprețuiți de lume din cauză că primarul îl înjură pe șeful nostru de post, că noi aci sîntem toți o familie și trebuie să ne ajutăm unul pe altul. I-am propus ca, fără să știe șeful de post și nici sergentul-major Cozma, noi amîndoi să ne îmbrăcăm într-o noapte civili, să-i dăm o bătaie primarului. Soldatul a fost bucuros și i-a părut bine că eu am încredere în el. Eu pregătisem două măciuci bune, haine civile aveam în beciul postului, de pe la arestați sau lucruri furate. Și, într-o bună zi, naș Victor al meu se duce la cîrciuma lui Dan Manta. Și se pune pe țuică. Eu cu Varga, după el. Afară era seară și începuse ploaia. Năstase, aud o căruță ! N-or fi plecat ăia ?

— Nu, dom' toner.

— Stai cu fundul pe masă și mai uită-te din cînd în cînd într-acolo... Aproape că se-nnoptase cînd l-am văzut pe primar : venea cu docarul de la Brăila. A oprit la cîrciumă. Docarul cu caii s-au dus singuri acasă. Am trimis soldatul să-și cumpere țigări, dar n-a apucat să intre, că șeful meu tocmai ieșea. Mi-a dat prin gînd că, dacă l-a văzut pe primar, s-a mutat la altă cîrciumă. Mi-a spus soldatul că l-a văzut din ușă pe Sandu Bălănică. Era pilit, bine încă de la Brăila, zic eu, și că acum bea țuică cu litra. Și ăstuia îi plăcea să bea de stingea. Ne ducem liniștiți la post. Pe la nouă jumătate vine șeful de post. „Tu nu pleci acasă la nevastă ?" mi-a zis mie. „Mai am de lucru ceva și plouă ; duceți-vă dumneavoastră, zic, și vă culcați !" Cozma sta și el cu cameră în sat. În dormitorul ăsta era numai soldatul Varga Mihai și cu mine. Cum s-a dus la culcare șeful, începem să ne echipăm în civil. Am luat ghioagele și am mers pe întunerie prin sat. La Marin Dudău și la Pantea luminile stinse. Numai la Dan Manta era lumină. Primarul înăuntru, de-abia se ținea pe picioare.

Stanciu făcu aici o pauză, să-și aprindă o țigară. Soldații îl priveau cu atenție. „Așa, fir-ați ai dracului !" își zise plutonierul. Trase un fum lung, îl dădu afară și pe nas și pe gură și vru să mai tragă o dată.

— Și ce-ați făcut, dom' toner ? ! nu se mai putu stăpîni Dragomir.

— Ai răbdare ! Peste drum e liniște, Năstase ?

— E, dom'toner. Fumează.

— Ați văzut ? Și voi v-ați speriat ca proștii... Ei se bucură că nu văd pe nimeni la post. Iar cînd v-o vedea pe voi o să se bucure și mai tare că nu sînt eu... Ploua de-a binelea, noroi mare. Ne-am dus și ne-am postat la poarta primarului, cînd o intra să treacă printre noi. Am făcut o pîndă cam de-o oră. Cînd l-am auzit că vine prin noroi, i-am șoptit soldatului să nu-i dea la cap, la genunchi să-i dea întîi și la șale cît o putea, că are pielea groasă. Intră între noi. Ca la comandă am tăbărît pe el cu ciomegele. A icnit de vreo două-trei ori și s-a potolit. Nu l-a auzit nimeni. A căzut cu nasul în noroi și l-am luat amănunțit cu ciomegele. Încerca să se tîrască pe burtă, să intre în curte, acolo îi era scăparea... După asta noi ne-am dus la post, ne-am dezechipat și ne-am culcat fiecare în cîte un pat. Eu aci, unde stai tu, Dragomire, iar Varga Mihai în ăla de lîngă godin. N-au trecut treizeci de minute că am văzut venind spre post trei felinare. Era miezul nopții de-acum... I-am spus soldatului să se prefacă adormit. Fetele primarului ne-au bătut la ușă. Plîngeau că l-au omorît pe ta-său. Eu am sărit și am aprins lampa, le-am dat drumul în dormitor și mi-am cerut iertare că eram în izmene. Mi le țineam cu o mînă, și cu alta trăgeam de soldat să se scoale. Ziceau ele că să-l anunțăm pe șeful de post că l-a omorît cineva pe primar. Poftesc fetele pe scaun și la repezeală vreau să mă echipez. Fetele-și cereau scuze că ne-au deranjat, eu le spuneam că serviciul nostru este de așa fel că niciodată nu ne deranjăm. Pînă să ne echipăm le mai întreb dacă mai trăiește dom'primar, vorbește, știe cine l-a atacat ? Îmi răspunde una că vorbește, dar că nu se înțelege nimic. Eu, în gînd, bine că n-a murit. Vine și nașul și ne ordonă să ne încărcăm armele și : „După mine !". Mergem la primar acasă să luăm informații, să vedem pe cine bănuie. Sandu Bălănică era bandajat la cap, i se vedea numai mustața. Pe corp îl freca nevastă-sa cu țuică. La întrebările șefului de post că cine l-a bătut, Sandu Bălănică a zis ceva, dar naș Victor n-a înțeles. Și-atunci i-a spus soția primarului că țărăniștii. Petrea Călan și cu gineri-su. Pînă la ziuă am raportat telefonic la Legiunea de jandarmi evenimentul și-am arestat vreo șapte-opt țărăniști, în frunte cu Petrea

Călan. Pe primar l-am pornit la spital, la Brăila, cu o căruță, cu caii lui frate-său, că ai lui erau obosiți. A stat în spital trei luni. Primar în locul lui a venit frate-său, Ion Bălănică. Mai tîrziu fostul primar s-a dus la prefectul Șerban Răducanu și i-a dat ăla servici ca administrator la Grădina publică din Brăila. A plecat din sat, nu l-am mai văzut multă vreme. Dosarul cu țărăniștii bănuiți s-a clasat din lipsă de probe. Sandu Bălănică ăsta, cît a fost primar, l-a bătut și pe popa Frățilă în biserică, în timpul slujbei. Spuneau oamenii că i-a spart capul popii...

— Nu s-a aflat nimic, dom'toner ? întrebă Năstase

— Stai, să vezi ! Într-o seară mi-am luat rămas bun de la soldatul Varga Mihai, că se libera. Și-am plecat acasă. Îmi părea rău după băiatul ăsta. Maică-sa era unguroaică și taică-su ungur. Aproape c-am plîns. Pe la unu noaptea mă pomenesc cu șeful meu de post, naș Victor : „A plecat Varga, îmi zice, și mi-a spus cum tu și cu el l-ați bătut pe primar. I-am dat o sută de lei soldatului și o pereche de pantofi, dar ție nu-s în stare să-ți mulțumesc !" Că naș Victor își pusese în gînd să-și dea dimisia sau să-și ceară mutarea, numai să scape de nenorocitul ăla de primar... Deci, încheie Stanciu, uite de ce v-am spus eu povestea asta...

— Am priceput, dom'toner, zise Năstase, dîndu-se jos de pe masă.

— Stai, mă, jos ! se răsti Dragomir la el. Ai priceput tu, dar eu ?! Lasă-l pe dom'toner să ne zică dînsul...

— Bravo, Dragomire ! Să-mi spui ori de cîte ori nu ești lămurit într-o privință. E mai bine să-mi zici înainte că n-ai înțeles, decît să te duci ca prostul cu sacul în cap, și să-mi vii după aia, cînd o fi prea tîrziu. să mi te plîngi că n-ai executat ordinul pentru că mai știu eu ce. Uite de ce v-am spus întîmplarea cu Sandu Bălănică. Și eu și voi sîntem de la țară. Aici e tot o comună. Dar pentru că sîntem îmbrăcați altfel decît cei de pe-aci, iar în mînă avem o armă în loc de ciomag, oamenii nu ne înghit. Așa cum nu-i înghițeați nici voi pe jandarmii din sat cînd vă intrau în curte ba pentru una, ba pentru alta. Sau voi îi iubeați ?

Amîndoi soldații scuturară hotărîți din cap.

— Dar acum e altceva, continuă el, că şi voi umblaţi în uniformele ălora. Chiar voi, adică, vă duceţi şi le bateţi altora în poartă, şi le intraţi în curte, ba pentru una, ba pentru alta. Aşa că, fiţi cu băgare de seamă, că nici pe voi nu vă iubesc ăştia de pe-aci, atîta timp cît sînteţi îmbrăcaţi aşa. Vrînd nevrînd voi trebuie să fiţi cu mine, să ne apărăm unul pe altul. Ai înţeles, Dragomire ?

— Am înţeles, să trăiţi !

— Aşa. Acum plecaţi !

Cînd soldaţii ajunseră la uşă, Stanciu zise, fără să-i privească :

— Uitai să vă mai spun ceva. Voi să aveţi o aşa de mare încredere în mine, că să nu vă mire nimic din ce-oi face eu. M-aţi văzut ieri dimineaţă îngenuncheat în uliţă, dar cu n-am îngenuncheat de frică. Am avut eu socotelile mele, să scap cît mai repede de naşa de-aci, că-mi încurca cercetările. Şi acum am o socoteală cu ăştia ai lui Tudor Chivu, dar voi să vă luptaţi cu pietroiul şi să le cereţi ajutor, ca şi cînd n-aţi şti nimic. Eu, de-aci, vă urmăresc. În caz că se îmborţoşează situaţia, am eu grijă *să se culce* unul sau doi mai devreme. Asta-i !

— Luăm armele cu noi ? ! întreabă Dragomir, mai speriat acum, după ce auzise că plutonierul are o socoteală cu cei de-afară, decît înainte, cînd crezuse sincer că şeful de post îi trimite să mute pietroiul pentru că era o treabă care nu mai suferea amînare.

— N-aveţi ce face cu ele ! hotărî Stanciu. Ce rost ar avea să căraţi un pietroi cu armele de-a spinarea. Dacă n-ar fi frig eu v-aş pune chiar să vă dezbrăcaţi vestoanele. Să păreţi cît mai gospodari... Ăştia ai lui Tudor Chivu sînt toţi sau mai sînt şi acasă ? Vreau să zic mai are pe cineva de parte bărbătească ?

— Numai Ulică şi Vasile lipsesc, dom'toner.

— Ulică era smucit rău cînd era mic. A stropit odată o pisică cu gaz şi i-a dat foc. Tot aşa e ?

— Tot !

— Bine. Duceţi-vă !

Soldaţii ieşiră, îndemnîndu-se unul pe altul. Stanciu ştia că îi speriase, dar le spusese intenţionat de planul lui. „Omul care se teme de ceva nu poate fi luat pe nepregătite !"

Se uită pe fereastră în urma lor. Cei doi soldați își spuneau ceva repede, vorbe pe care plutonierul n-avea cum să le audă. Dar indiferent de ce și-ar fi spus, el era sigur că soldații aveau să execute ordinul. „Ordinul, își zise, e ca o poruncă dată de dumnezeu unui creștin. Cum să nu vrea s-o ducă la îndeplinire ? Dar și eu am primit ordin de la comandantul Legiunii de jandarmi să-l împușc pe Puiu Anton și nu l-am executat ! Și atunci, continuă el, dacă eu, un grad din corpul subofițerilor, oamenii cei mai de nădejde, nu l-am dus la îndeplinire, ce pretenții să am de la ăștia doi soldați în termen, care numără zilele pînă să predea uniformele la magazie ? !"

În timp ce încărca cele două arme ale soldaților și își verifica pistolul, continuă să se gîndească la ordinul pe care el însuși nu-l îndeplinise. „Țăria noastră stă tocmai în asta. În siguranța superiorului că ordinul lui, oricît de năzdrăvan ar fi, subordonatul îl îndeplinește fără să crîcnească. Or, eu..." Dintr-o dată își dădu seama că el și în momentul ăla, face tot ce poate ca să nu execute un alt ordin. Cireșaru îi spusese să are o uliță de sat cu cei care l-au omorît pe Barabaș. Și el, în loc să facă întocmai, încearcă să... „Și capra și varza, domnule Anton !" Dar el, își aminti, de cîte ori a încercat să împace aceste două nevoi, care nu se pot iubi niciodată, ieșise prost sau, mă rog, nu-i mersese bine. Pierdea el și cîștigau alții.

Furios, vru să se repeadă afară și să dea iama printre băieții și ginerii lui Tudor Chivu. Să-i bată cu patul armei pînă i-o lăsa lați, iar care o ridica capul să-l trimită pe lumea cealaltă, cu o floare roșie la colțul gurii. Avea tot dreptul să procedeze așa, fiindcă spărseseră postul, iar acum îi dădeau ocol, *punînd în primejdie viața efectivului.*

Dar, ca și în alte ocazii, Stanciu găsi în el puterea să se liniștească „Să apeși pe trăgaci e ușor, își zise, dar mai greu e să întorci glonțul din drum".

Se uită din nou pe fereastră, apoi își făcu un post de pîndă împinse masa mai încolo, dădu călimara într-o parte, să n-o poată atinge oricum s-ar suci și începu să privească la soldați. Năstase și Dragomir se opinteau de zor să miște pietroiul, pe care nu-l clintise nimeni de cine știe cînd. Se spunea că e acolo de la întemeierea satului, ca piatră de hotar. Alții ziceau că ar fi căzut din cer, ca o

palmă dată de dumnezeu întregii obști, cînd începuse lumea să se păcătoșească. Și — spre deosebire de palma obișnuită, care se retrage după ce ți-a roșit obrazul — aceasta rămăsese aici, ca lumea să nu uite. Erau mulți care susțineau că pietroiul fusese adus cîndva de Buzău, din munte, cînd apele lui se umflaseră ca în vremea potopului.

Adevărul era însă cu totul altul : fostul proprietar al caselor în care era postul de jandarmi, un oarecare Longin, a cărui ocupație era negustoria cu piatră de var, îl cărase din munții Măcinului, cu gîndul să-l spargă și să-l pună la temelia noii case pe care voia s-o ridice în locul acesteia, vechi. Nu mai apucase, fiindcă al doilea pietroi, fratele celui de la poartă, cînd a fost să-l urce în căruță, i-a căzut pe picioare, zdrobindu-i-le. Pînă să-l ia cineva de-acolo, pînă să-l ducă la spitalul din Brăila, că la Măcin nu era atunci așa ceva, și-a lăsat viața, picătură cu picătură, pe șosea, scursă printre scîndurile căruții. Fiul lui, că avea un băiat cu numele de Adrian, a plecat să aducă mortul de la spital, să-l îngroape în sat, dar nu s-a mai întors. De-atunci nu-l mai văzuse nimeni. Bătrînii satului, care-și mai aminteau de această întîmplare, de cîte ori treceau prin fața postului se închinau la pietroi : unii pentru semnul ceresc, alții pentru sufletul mortului.

Pietroiul, după cum era de așteptat, nu se lăsă urnit nici cînd soldații băgară un par sub el. Oamenii lui Tudor Chivu priveau cu mult interes strădaniile soldaților. Nu mai fuma nici unul. Stăteau proptiți în coada furcilor, cu care nu aruncaseră nici măcar un pai în căruță și se uitau tăcuți. „De ce nu-i cheamă în ajutor proștii mei ?“ se întrebă plutonierul. Vru să iasă pe prispă și să le strige ălora să pună mîna. Dar asta i-ar fi stricat planul. Băieții și ginerii lui Tudor Chivu nu trebuiau să știe că el e în post. Tresări cînd lîngă soldați apăru de undeva Tutuș. Băiatul își scuipă în palme, zicînd vesel : „Trebuia să mă fi chemat mai de mult !“ Și se apucă cu mîinile de pietroi, scoțînd niște sunete porcoase din buze, iar altele să le tragă de-adevăratelea, făcîndu-i pe soldați să rîdă.

„Trebuie să-l alung de-acolo !“ se înfurie Stanciu, înjurîndu-l în gînd. Ieși în curte, prin bucătăria soldaților și se duse în spatele casei, la locuința lor. Dorina, ajutată de Mima, aranja lucrurile. Își arătau una alteia diferite rochii

mai vechi, pe care aveau de gînd să le transforme, cîteva valuri de borangic, bun pentru perdele.

— Mima, cheamă-l imediat pe Tutuş încoa' ! porunci Stanciu gîfîind.

Fata şi nevasta lăsară cîrpele jos, privindu-l îngrijorate.

— Ce s-a întîmplat ? îl întrebă Dorina, dar bărbatu-său n-o luă în seamă.

— Nu-i spui că-l chem eu, o avertiză Stanciu pe fiică-sa. Îi spui că-l cheamă mă-ta. Eu nu sînt acasă.

Se răsuci şi plecă, fără altă explicaţie.

— Du-te Mima şi strigă-l ! şopti Dorina. Şi cînd fata vru să plece o sfătui : Zi-i că vreau să-i dau dulceaţă.

— Chiar ne dai ? !

Stanciu se întoarse în post pe acelaşi drum. Cînd să intre în bucătăria soldaţilor auzi o voce groasă, obraznică, strigînd :

— Pune-i, mă Năstase, trotil, să vezi cum sare direct în curte ! urmată de hohotele celor de lîngă nutreţuri.

În timp ce-şi relua postul de observaţie, Stanciu se gîndea : „De unde atîta curaj la ăştia ?! Ies în bandă, îmi sparg postul... Eu cînd eram în sat n-aş fi avut curajul ăsta al lor. Şi doar nu eram un ruşinos".

De afară se auzi vocea cîntătoare a fiică-sii :

— Bleguleee, vrei o lingură de dulceaţă ?

— Nu vreau ! zise băiatul.

„Îl omor !" şopti Stanciu. Dar Mima nu se lăsă :

— Hai, că te cheamă mama, încăpăţînatule !

Tutuş stătu o clipă pe gînduri, apoi le spuse soldaţilor :

— Mă duc să văd ce vrea şi cînd mă întorc aduc o cazma ! Pînă nu săpăm în jurul lui nu-l urnim.

Şi fugi în curte. Stanciu sări de la locul lui şi, cînd băiatul trecu prin faţa bucătăriei soldaţilor, se repezi la el şi-i prinse capul în mîini.

— Nu sufla că te omor ! şuieră el la urechea băiatului.

Tutuş îl privi nedumerit, galben de sperietură. Se lăsă tîrît, mai mult pe sus, în bucătăria soldaţilor. Aici i se dădu drumul.

— Ce dracu mai făcui, mă tăticule ? ! scînci el.

— Te duci în dos şi nu mai ieşi din casă pînă nu-ţi zic eu. S-a înţeles ?

— Le ajutam soldaților să...

— Nu-i treaba ta ! Mă-ta nu-și vede capul de treburi și tu te ții de prostii.

Băiatul protestă din obișnuință :

— Trebile mele sînt pe-afară, iar ale lui Mima în casă. N-ai spus matale așa ? !

Stanciu tăcu, privindu-l țintă pe băiat. Instinctiv, Tutuș se feri.

— Stai, că nu-ți fac nimic ! zise taică-su potolit, ca după o clipă de tăcere să adauge : Vino încoa' !

Intră în cancelarie, urmat de băiat, care neașteptîndu-se la nimic bun mai protestă o dată :

— Acum de ce nu mă lași să-i ajut mamii ? !

Taică-su îi făcu sem să tacă și îi arătă scaunul cu mîna, iar el se uită atent pe fereastră. După un timp mormăi :

— Au prins curaj ! Au văzut ce se întîmplă prin lume. Legionarii atacă jandarmii și-i omoară, ăia de pe la fabrici se bat cu poliția, liberalii își sparg capetele cu țărăniștii... Au de unde învăța.

— Cu mine vorbești ? întrebă Tutuș.

— ...Toate astea se aud. Că satul e ca un ciurel, iar informațiile rele sînt ca tărîțele — rămîn — și lumea păstrează ce nu trebuie. Ia scoate tu din apă unul care e gata-gata să se înece, zise Stanciu răsucindu-se cu fața spre băiat : Scoate tu din apă unul care stă să se înece, să vezi dacă mai află cineva în afară de neamurile ăstuia. Dar ia dă-i altuia brînci de pe pod, să vezi cum vuiește satul o săptămînă. Poate și mai mult. Nu-i așa ?

Convins că taică-su a uitat iarăși să-l bată, Tutuș se grăbi să aprobe, dînd de cîteva ori din cap, că așa e. De-abia acum se dezmetici Stanciu și schimbă vorba :

— Ce le ziceau soldaților, ăia ai lui Tudor Chivu ?

— Care ai lui Tudor Chivu ? ! se miră băiatul.

— Ăia care-s veniți colo după nutreț.

— A, se lămuri Tutuș, ziceau că să pună Năstase trotil sub pietroi.

— Altceva, că asta am auzit-o și eu. Soldații nu le-au cerut să le dea o mînă de ajutor ?

Chiar în clipa aceea se auzi glasul lui Dragomir strigînd :

— Ce fel de oameni sînteţi, mă Ichime, de vă uitaţi la noi cum ne muncim aci şi nu puneţi mîna ? !

Stanciu se lipi iute de fereastră, să vadă ce fac Chiveştii, dar lovi geamul cu cozorocul. Enervat îşi luă repede cascheta de pe cap şi o puse pe masă. Ichim, cel mai mare dintre fraţi, se întoarse spre ai lui, spuse ceva, apoi le făcu semn cu mîna să-l urmeze. Se îndrepta agale spre poarta mică a postului. Părea că îi pare rău de paşii pe care îi face, dar înainta totuşi, urmat de încă trei. Ceilalţi patru rămaseră lîngă căruţă.

„Se urnesc !" mormăi Stanciu bucuros şi îngrijorat în acelaşi timp. Îşi făcuse următoarea socoteală : „La început vor veni doi-trei şi vor pune mîna în dorul lelii. Dar cum sînt încăpăţînaţi, cînd vor vedea că pietroiul nu se urneşte îi vor chema şi pe ceilalţi. Şi atunci... Că mie toţi opt îmi trebuie. Scapă unul, n-am făcut nimic".

Traseră de pietroi toţi patru, alături de soldaţi şi, bineînţeles, nu izbutiră să-l mişte. Asta îi înfurie pe băieţii lui Tudor Chivu. Ichim strigă spre locul cu furaje :

— Aduceţi căruţa încoace şi funia de legat paiele ! Altfel nu-l scoatem din găoacea lui.

Unul din cei de pe locul viran luă caii de dîrlogi şi-i întoarse cu faţa spre post, urmat de ceilalţi. Căruţa trecu prin şanţ şi se opri în mijlocul uliţei. Fără nici o vorbă, ca şi cînd mai făcuseră de multe ori o astfel de treabă, legară pietroiul cu un capăt al funiei, iar cu celălalt osia căruţei.

— Gata, mînă !

Caii se opintiră în şleauri şi, încet-încet, pietroiul se smulse din îmbrăţişarea pămîntului, în care stătuse atîţia zeci de ani. Se rostogoli de cîteva ori greoi, cu bufnituri înăbuşite. În locul lui apăru un pămînt îndesat bine, lucios, dar plin de găuri, mici sau mari, de canale, din care fugeau speriate urechelniţe, coropişniţe, gîndaci colorati. Atinse de ger, toate aceste vieţuitoare, dezvelite pe neaşteptate, înţepeniră în scurt timp sub ochii oamenilor din jurul gropii. Năstase spuse cu tristeţe :

— Le-a venit ordin să se mute pe lumea cealaltă şi n-au avut încotro !

Uitîndu-se cu milă şi dispreţ la zvîrcolirile lor, Dragomir adăugă :

— Proaste au fost că n-au fugit. Sau măcar să fi scurmat și să se fi băgat mai adînc. Că de cînd cutremurăm noi pietroiul ăsta ar fi avut vreme !

Nu-i răspunse nimeni. Toți zece, cîți erau acum în jurul gropii, priveau încremeniți la forfota ce se potolea încet-încet. Fundul gropii părea un front mic, care prevestea unul mult mai mare. Și toți se uitau la el și căutau să și-l închipuie pe celălalt.

Ichim fu primul care se rupse din această amorțeală. Se duse la cai și îi bătu cu palma pe grumaji. Apoi se întoarse la pietroi, întrebîndu-i pe soldați :

— Îl lăsați aici sau vreți să... ?

— Avem ordin să-l băgăm în curte ! se dezmetici Năstase.

— Hai, mă, puneți mîna că se face seară !

Toți se aplecară și începură să rostogolească pietroiul cu mîinile.

Stanciu se uita pe fereastră la ei. Spatele lui Ichim i se păru că seamănă cu pietroiul scos. Era de statură potrivită, dar fiind primul născut din cei șapte băieți și trei fete, se părea că Tudor Chivu voise să-l facă cît mai aproape de chipul și asemănarea lui. Și reușise cu mușchii, dar nu și cu mintea lui Ichim. Trebuia răsturnată o căruță de paie — era chemat Ichim. Trebuiau bătuți niște pari, Ichim punea mîna pe baros și stîlpii se duceau, parcă singuri, în pămînt. Sau, la vreun scandal cu vecinii, tot Ichim era băgat în prima linie. Spunea numai prostii, dar cu un calm și cu o candoare care îl înfuria în așa hal pe bătrîn, încît îl lua la bătaie și nu mai știa cu ce vorbe să-l alunge din fața lui. Ichim pleca zîmbind nedumerit.

Alături de el era Sima. Stanciu îl știa de cînd lucra la curtea lui Țiței. Avea o față măslinie și ochii mici, trași spre tîmplă, de tătar. Probabil că era foarte vrednic, din moment ce Tudor Chivu îl acceptase ca ginere. De altfel toți ginerii lui erau oameni muncitori, tăcuți și săritori la bătaie, cînd cineva se atingea de ceva care aparținea Chiveștilor sau despre care ziceau ei că le aparține.

Lîngă Sima, se străduia să împingă la pietroi un bărbat înalt și slab, care se tot ridica să-și salte pantalonii ce îi alunecau de pe trup. Șeful de post nu se putu opri să nu zîmbească. Era Dumitru, poate cel mai nereușit urmaș al

lui Tudor Chivu. De cîte ori se înfuria pe cineva, ridica un pumn mare și osos în sus, strigînd niște vorbe greu de înțeles pentru cel care îl auzea vorbind întîia oară : „Gînd ți-am da un bum doți dancii te-o luna !“

Lîngă el se opintea Fane, al doilea ginere, timid și rușinos ca o fată cînd se duce să fie prezentată părinților băiatului.

Pe el îl înghiontea Ion, braconierul Chiveștilor. Pescuia și vîna orice, iar dacă ar fi locuit lîngă vreo graniță, ar fi ajuns cu siguranță un mare contrabandist.

În coasta lui îl văzu pe Panait, înjurîndu-i pe toți printre dinți, inclusiv pe maică-sa care îl făcuse. Nimic nu-l mulțumea și, în afară de Tudor Chivu și pușcă, nu putea spune nimeni că s-ar mai fi temut și de altceva. De mînia lui dumnezeu în nici un caz nu se temea, altfel ar fi fost mai atent la vorbele care îi ieșeau din gură.

Ilie icnea exagerat, ori de cîte ori pietroiul se mai da o dată peste cap. Glumea : „Asta-i bun să apese varza în putină“ sau „Dacă pui unul de-ăsta coniac la fîntînă îți scoate și tuburile odată cu găleata“. Era puturosul familiei, dar Tudor Chivu ținea la el pentru că-l făcea să rîdă. Era singurul căruia îi dădea voie să se ducă la Brăila cînd avea ceva de vîndut. Ținea la preț și își bătea joc de negustori. „Luați tot grîul pe gratis, dom' Iordache, striga el de cum îl vedea pe starostele angrosiștilor, că e bun de colivă pentru oameni trecuți de cincizeci de ani !“ Apoi se întorcea spre ceilalți țărani, veniți și ei să vîndă grîu : „Nu stați pe gînduri, mă cojanilor, cînd e să faceți o faptă bună !“ Și multe altele de felul acestora, încît negustorii preferau să-i cumpere cît mai repede cerealele, numai să-l vadă plecat odată din obor.

Sprijinindu-se mai mult de pietroi, decît să-l împingă, Leonte Marcu, al treilea ginere, moțăia mergînd. Părea că e mai tot timpul în urmă cu somnul. Se vorbea că ar fi din cei care umblă noaptea adormiți pe casă. Dar vorbele astea i le scorniseră cei care aveau necaz pe el. Adevărat era doar că Leonte se scula noaptea și se spăla pe cap. Seara se culca ca toți oamenii, dar se trezea la primul cîntat al cocoșilor și își băga capul în orice vas cu apă care îi ieșea în cale : căldare, putină sau jgheabul de la fîntînă. Apoi se

întorcea în patul lui. Dimineața, cînd își vedea perna udă oftă : „Iar m-am spălat azi-noapte pe cap !"

Toți aceștia erau oameni însurați. Aveau cel puțin cîte un copil. Unii aveau cîte patru-cinci. Nevestele lor erau mai tot timpul cu burta la gură.

La Vadra copiii nu se făceau în urma unor calcule : avem un băiat și ne-ar mai trebui o fată. De copii era întotdeauna nevoie. Pe unul îl trimeteau cu vacile, pe altul cu oile, la prășit, la coasă. Nu era o raritate să auzi pe cîte unul spunîndu-i nevesti-sii : „Asta care e pe drum ne trebuie la păzit via !" Dinainte de a se naște îl aștepta munca ce-i fusese repartizată. Și, din leagăn, copilul sărea direct în prepeleagul viei, numai într-o cămășuță, cu fundul gol, ca să strige cît era ziua de mare : „Care ești acolo, măăă !"

Pietroiul fu adus aproape de treptele de la intrarea în post. Cînd toți erau aplecați asupra lui, gîfîind încă și nădușind, Stanciu ieși iute afară cu două arme pe un umăr și cu pistolul în mînă.

— Bine v-am găsit, mă, ăștia ai lui Tudor Chivu !... Voi dați-vă în lături !

Soldații tresăriră mai tare decît băieții și ginerii lui Tudor Chivu. Ei fuseseră tot timpul cu nervii încordați, știind c-o să se întîmple ceva, dar neștiind nici ce și nici cînd o să se întîmple acel ceva. Cei opt însă, deși veniseră să vadă ce mai e pe la post, avuseseră timp să se liniștească, crezînd că plutonierul e plecat. Așa că intraseră în curtea postului să care acel pietroi, cu cele mai pașnice intenții.

Băieții și ginerii lui Tudor Chivu își îndreptară spinările încet, privind, cînd la șeful postului, cînd la cei doi soldați, care se trăseseră stingheriți lîngă prispă. Le reproșau soldaților un fel de trădare. Dragomir se simți dator să se apere :

— Vouă nu v-a fost oarecum să veniți peste mine și să-l luați pe Vasile ? ! A fost cinstit ce-ați făcut ?

— Nu discuta cu arestații ! îl avertiză șeful de post.

— ...Nu v-ați gîndit ce-aș putea păți eu de la dom' toner ? Am înțeles, să trăiți !

Cu ochii la Chivești, plutonierul le întinse soldaților armele.

— Vedeți că sînt încărcate ! Cine mîna caii cînd ați venit cu căruța ?

— Eu, răspunse Ichim.

— Treci aci !

Îi arătă cu țeava pistolului tufa de măceș care creștea la talpa prispei. Ichim se puse în mișcare și, cu cît mergea mai agale, cu atît părea mai puternic și mai suplu. „Asta trage singur un plug pe o pîrloagă nearată de la facerea lumii" se gîndi Stanciu, privindu-l cu un fel de invidie.

— Stai cu spatele la mine ! îi porunci el.

Și cînd Ichim se întoarse cu fața spre closet îl întrebă :

— Cine te ținea de brîu în căruță ?

— Mutu ! răspunse Ichim.

— Mă ! îl avertiză plutonierul, luînd răspunsul acesta ca pe o ironie.

— Mutu îl cheamă pe ăsta, dom'toner, îl potoli Năstase. Asta cu flaneaua deșirată. Și îl arătă cu degetul pe Sima. Vorbește numai la Paști, cînd vine cineva să ciocnească ouă cu el. Ăla zice „Cristos a înviat", el răspunde „Adevărat" și-a terminat cu vorbirea pe un an întreg.

— Așază-te în spatele lui, cum stăteai în căruță ! Hai, hai !

Sima îl privi pe plutonier pe sub sprîncene, mormăi ceva și se așeză în spatele lui Ichim, fără să-l atingă pe cumnatu-său.

— Ține-l de mijloc, că altfel te răstorni la cotitură ! insistă Stanciu zîmbind, și Mutu puse mîinile pe umerii lui Ichim, de parcă voia să se alinieze. Așa stăteai tu ?! se miră plutonierul încercînd să pară vesel.

Mutu dădu din cap și șeful de post îl lăsă în pace. Strigă :

— Următorul !

Dumitru, înalt și slab, fără curea la pantaloni, se urni spre tufa de măceș, zicînd furios :

— Ce-ați cu noi?! N'știți că no'nu'fac'nic de cap'nost?!

— Ce-ai zis, mă ?!

Soldații, și chiar unii dintre băieții și ginerii lui Tudor Chivu, pufniră în rîs. Dumitru îi fulgeră pe toți cu o privire minioasă, bombănind ceva, și mai întărîtat, dar absolut imposibil de înțeles.

— Ce-a zis ăsta, mă ? întrebă nedumerit Stanciu.

— Că ce-aveţi cu noi ? îi traduse Ilie, bine dispus. Nu ştiţi că noi nu facem nimic de capul nostru ?

— Aha ! se dumiri plutonierul. Cu voi n-am nimic, continuă el liniştit, dar vreau să-mi staţi cuminţi aci, pînă mă întorc eu de la nea Tudor. Şi eu zic să mă ascultaţi, schimbă Stanciu tonul, că altfel mă forţaţi să vă fac vreun rău. S-a înţeles ?

Nu-i răspunse nici unul.

— Unde-i Vasile acum ?!

Nu primi răspuns nici de data asta, dar plutonierul nu se supără. Zise chiar vesel :

— Îl găsesc eu.

După Dumitru se aşeză la rînd Panait. Bineînţeles pufnind şi înjurînd printre dinţi. Se simţi profund nemulţumit cînd Leonte Marcu veni în spatele lui şi dădu să-l apuce de mijloc. Vru chiar să-l lovească, scrîşnind : „Ia-ţi, mă, labele !" Dar Leonte, cunoscîndu-l bine, îl strînse şi mai tare în braţe, lipindu-şi obrazul de spatele cumnatului arţăgos, să se ferească de lovituri. Şi, cît stătu aşa, închise ochii, ca şi cînd l-ar fi cuprins somnul. În spatele lui se aliniară ceilalţi. Stanciu se uită la ei şi, treptat-treptat, se linişti.

Stînd în picioare în căruţă, ţinîndu-se unul de altul, feciorii şi ginerii lui Tudor Chivu, îi păruseră şefului de post înspăimîntători. Acum, aşezaţi la fel, dar fără încrîncenarea pe care le-o dăduse mersul în picioare, într-o căruţă ce gonea peste glodurile înghetate, cei opt bărbaţi păreau nişte copii care sînt gata să înceapă jocul acela cunoscut sub numele de-a puia-gaia.

Cînd îi văzu pe toţi opt aliniaţi, şeful de post începu să dea ordine :

— Dragomire, tu stai acolo — şi-i arătă cu vîrful cizmei unde să se aşeze — iar tu, Năstase, te postezi aci, şi făcu, de data asta cu călciiul, o cruce pe pămîntul înghetat. Trageţi în oricare îndrăzneşte să facă un pas în lături.

Cînd cei doi jandarmi îşi ocupară poziţiile, Stanciu dădu roată întregului grup, cu un soi de rînjet pe faţă. Îi umilise el pe ei, şi nu invers, aşa cum crezuseră că o să se întîmple. Ochii lui îi cercetară pe fiecare în parte, cu insistenţă, cu dispreţ, bucuros că planul îi reuşise, aşa cum îl concepuse încă din post, cînd privea pe fereastră la ai

lui Tudor Chivu, iar aceștia stăteau lîngă șirele de paie și fumau, prea siguri pe ei ca să bănuiască în ce capcană vor cădea. În studiul acestora, făcut pe îndelete, plutonierul avu timp să-și dea seama — tot cu satisfacție — cît de ponosit erau îmbrăcați cei care îndrăzniseră să i se opună, să atace postul, să-i ia arestatul de sub nasul soldatului. Ichim avea un crac de pantalon despicat aproape de sus pînă jos — s-o fi agățat de mînușa căruței cînd a sărit din ea —, lui Ilie, zîmbărețul neamului lui Tudor Chivu, buzunarul hainei îi atîrna pe dedesubt, rupt desigur, așa cum spînzurau trențele pe unii bețivi care dormeau prin hala mare a Brăilei. Bineînțeles că toți erau plini de pleavă, de noroi, de zăpadă. Dar asta n-ar fi contat dacă îmbrăcămintea pe ei ar fi fost, nu nouă, ci doar cîrpită cu grijă. Din asta înțelese Stanciu că femeile din marea familie a ăstora, ori sînt ocupate cu treburile gospodăriei pînă peste cap, ori s-au puturoșit.

Cu același rînjet pe față, plutonierul se urcă pe prispă și începu să rîdă de ei :

— Dar ce ziceți, mă ? Dacă ar fi fost nașa Sevastița aci, v-ați mai fi apropiat voi de post ? Ei ? Care va să zică de mine nu v-ați temut, dar de o femeie, da. Păi, bărbați sînteți voi ? Ați crezut că puteți intra în postul de jandarmi ca la crîșmă...

Ai lui Tudor Chivu se uitau posomorîți la el, pe sub sprîncene, cu dușmănie. Poate că nu le era de ce-o să li se întîmple, cît de ocările, poate chiar de bătaia pe care aveau s-o primească de la *ăl bătrîn*. Cum arătau ei acum semănau foarte bine cu niște lupi băgați în cușcă. Ar fi vrut să se și repeadă la ăla care îi prinsese, dar nu îndrăzneau totuși. Soldații, speriați de spargerea postului, stăteau acum încordați, cu degetul pe trăgaciul armei. Ar fi fost de-ajuns o singură mișcare, chiar fără intenție de atac, și Dragomir primul ar fi apăsat. Dar de mîrîit mîrîiau :

— Lasă că... O să mai vedem noi...

— Ce-ați zis, mă ?! rîse Stanciu. Vorbiți fără teamă, de ce mormăiți ?

Și pentru că nu primi nici un răspuns le ordonă soldaților cu glasul schimbat, dur :

— Dacă nu-i găsesc pe ăștia așa cum îi văd acum, vă sfătuiesc să dezertați. Așa o să vă fie mai moale.

Se răsuci, intră în cancelarie, iar de aici — fără să fie văzut de cei de afară — se duse în camerele din dos. Străduindu-se să pară cît mai liniştit, îi spuse nevesti-sii să-i dea ceva de mîncare. Dorina, ocupată cu aranjatul casei, nu simţise nimic din tot ce se întîmplase în faţa postului. Uitase şi cît e ceasul, pentru că îl întrebă pe Stanciu :

— Tu de ce mănînci acum ? De prînz sau de seară ?

— De ce-o fi, se strădui el să rîdă, numai să fie servit de mîna ta.

Nevastă-sa îl cercetă lung, bănuitoare, dar privirea lui *cinstită* o convinse că bărbatul ei nu-i ascunde nimic. Îi aduse la masă. Plutonierul mîncă liniştit, cu dumicaţi mici, cu sorbituri lungi, ca omul care nu are de ce se grăbi, timp în care însă mintea, capul întreg îi erau fulgerate de cîteva întrebări capitale : făcuse bine arestîndu-i pe ăia ? Tudor Chivu va mai vrea să se tocmească ? În caz că îl atacă, trage ? În jurul acestora gravitau, ca nişte ţînţari alături de fluturii de noapte, cu toţii în jurul lămpii, şi alte întrebări, mai mici.

Cînd ieşi din nou din cancelarie, îi găsi pe toţi aşa cum îi lăsase. Doar puţin mai zgribuliţi. Pe măsură ce se scurgea ziua, frigul ciupea mai tare.

— Trebuie să tragem în ei, dom'toner ? întrebă Năstase de cum îşi văzu şeful, dar numai ca să i se repete ceea ce plutonierul le spusese foarte clar mai înainte — Chiveştii trebuiau să înţeleagă că ei nu fac altceva decît să execute un ordin.

— Trageţi în plin şi o să fiţi decoraţi ! zise Stanciu hotărît. Cînd e spart un post de jandarmi se trage fără somaţie.

— Şi dacă vor la privată ? îndrăzni Dragomir.

— Să facă pe ei ! decise plutonierul, după care preciză : Au voie să bată pe loc din picioare, dar mîinile să nu şi le ia de pe umerii ăluia din faţă.

Coborî cît putu de calm de pe prispă şi o luă pe alee. Fără să se uite înapoi, ieşi din curte, traversă uliţa şi se apropie de căruţa Chiveştilor. Caii se trăseseră din nou lîngă şirele de paie şi acum mîncau liniştiţi. Cînd se apropie de ei ciulură urechile, gata să-l muşte. Plutonierul ştia însă că dacă se va feri, animalele chiar îl vor muşca şi nici

nu se va mai putea înțelege cu ele. Înaintă hotărît, lovi scurt, dar aproape prietenește botul celui mai apropiat și imediat îl apucă de căpețea, trăgînd spre el. Căută să-i liniștească și cu vorba :

— Hai, mă, zmeilor, hai ! Vă duc acasă...

Animalele îl urmară, dar cu urechile ciulite încă și fornăind cu putere, neliniștite. Se părea că acceptaseră omul, dar nu și mirosul hainelor, a armelor și curelelor lui. După ce trecură șanțul se potoliră. Stanciu opri căruța și, tot fără să se uite la cei din curtea postului, cercetă paiele din coșul ei. Ai lui Tudor Chivu veniseră în picioare, dar el n-avea — sau nu mai avea de multă vreme — priceperea ălora de a călători oricum. Lui i-ar fi trebuit un leagăn, cum aveau atîția în sat. Scormoni cu mîna în paiele de pe fundul căruței și, pînă la urmă, descoperi o scîndură lată. O puse de-a curmezișul și se urcă, așezîndu-se cît mai bine. De-abia acum privi în curtea postului — soldații și arestații stăteau încremeniți — ca și cînd ar fi vrut ca el să-și ia rămas bun de la ei... Apoi luă hățurile cu o mînă strîngîndu-le bine, în timp ce cu cealaltă apucă biciul. Plesni caii cu putere, de cîteva ori. Animalele încercară s-o pornească în galop, dar Stanciu îi struni, făcîndu-i să caște gurile tăiate de zăbală. „Ca Voicu Benescu o să merg !" își zise, înfășurîndu-și repede curelele hățurilor în jurul palmelor, pentru a nu le scăpa din mînă.

Cînd slăbi puțin, caii porniră într-un trap nervos, gata în orice clipă să treacă într-un galop amenințător. Țineau gîturile încordate, din care pricină păreau că se uită furioși la cel care-i mînă din căruță. Plutonierul le vedea doar cîte un ochi, mare și injectat.

Așa era Stanciu hotărît să străbată satul !

Capitolul VIII

Iarna, vedrenii plecau de dimineață la cîrciuma lui Costică Dudău și aici, unde se declarase, nerostit de nimeni cuvîntul, *centru*, se întîlneau cu oameni de prin alte părți. Veneau ca albinele, cu vești și după vești din toată lumea. Podgorenii care circulau pe șoseaua Focșani—Brăila se opreau să-și adape caii și boii, apoi intrau în cîrciumă să se încălzească. În *salonul* lui Costică Dudău nu se vedea nici o sobă. Sau, dacă o fi fost vreuna, nu se mai făcuse focul în ea de ani de zile. Cu toate acestea, clienții ieșeau de aici transpirați și mai veseli sau mai posomorîți decît intraseră. Tot aici se opreau și cei care reveneau tocmai de la București, Craiova sau Iași, avînd pe acolo băieți în armată. Cu cît venea omul mai de departe cu atît erau știrile mai noi și, de obicei, mai proaste. Cîrciuma lui Costică Dudău devenise astfel un fel de agenție de presă vorbită, unde se comentau la nivel rural, dar cu bun simț, ocuparea Poloniei, căderea lui Churchill de pe cal, concentrările, rechizițiile și iar concentrările, iar rechizițiile.

Înainte vorbea unul despre o întîmplare, la care zicea că a fost de față, iar ceilalți ascultau. Acum, ca să se facă auziți, strigau toți, astfel că adunarea de la cîrciumă căpăta deseori caracterul unei familii numeroase care se ceartă pe moștenirea lăsată de părinții morți pe neașteptate. Gălăgia urca pînă ce Costică Dudău răcnea mai tare decît toți : „Ho!“ și oamenii tăceau pentru o clipă.

Cînd îi răzbea foamea se duceau pe la casele lor, cu știri cu tot. După ce mîncau, îi opreau în jurul mesei rotunde pe cei mai răsăriți din familie, să poată hotărî cum

să scape mai ușor din cleștele evenimentelor ce se apropiau. „N-ar fi mai bine să vindem boii, decît să-i omorîm cu drumurile de corvoadă ?" „Și cu ce ari în primăvară?" Sau „Ce-ar fi, Culaie să intri, ca orice, la calea ferată. Vorbea lumea azi la cîrciumă că pe cheferiști îi mobilizează pe loc..." „Nu, domnule ! Să nu-mi mai dai p-ormă nici un pogon, că am leafă ?" Nu ajungeau la nici un rezultat. Și atunci, capul familiei se scula înjurînd. Se ducea iar la Costică Dudău, să mai afle cîte ceva. Numai el, că femeile și flăcăii nu aveau voie să intre în cîrciumă.

După plecarea bărbaților, femeile își luau ceva de lucru și se strîngeau la cîte o vecină, unde se punea țara la cale. Flăcăii se adunau și ei în grajdul unuia și se cinsteau cu vin furat de gazdă, din propriul lor butoi, în lipsa maică-sii și a lui taică-su. Iar seara se duceau la fetele lor, mergînd prin mijlocul drumului și — ținîndu-se pe după gît — cîntau cu disperare : „Eu mă duc, mîndro, mă duc, la armată nu la plug. Mîndro, cînd te-oi mai vedea eu nu știu !"

Chestiunile grave nu-i împiedicau pe cei din Vadra să discute și evenimentele mai mici ale vieții lor de zi cu zi. O săptămînă a vorbit lumea de Chiriță Viju, cînd a scuipat în strachina bunică-sii. Cam tot atît a trăncănit despre Mița lui Bălășescu, după ce fata s-a împiedicat și a căzut în horă, tîrîndu-l și pe bietul Scarlat Nichifor după ea. Jumătate din sat s-a lăudat atunci că a fost *fotografiat*, pentru că Mița rîdea de cele cîteva femei care obișnuiau să poarte chiloți. Mai discutau încă apariția la biserică a lui Sandu, băiatul lui moș Iordan Vieru, îmbrăcat în uniformă de legionar cu diagonală și revolver pe unul din șoldurile lui voinice.

Acum, moartea șefului de post, venirea lui Stanciu, jurămîntul acestuia sub amenințarea armei mînuită de Sevastița și împușcăturile care se auziseră în după-amiaza aceea la postul de jandarmi răscoliseră oamenii. Ce să comenteze mai întîi ?

Stanciu mîna caii într-un trap forțat, dar constant. Lumea care îl vedea trebuia să înțeleagă clar că el nu fuge de ceva. Și nici că îi e teamă de întîlnirea cu Tudor Chivu, cel care îi spărsese postul și îi furase arestatul. Plutonierul era convins că țăranii aflaseră de-acum de faptul că fiii

și ginerii acestuia sînt la post, sub amenințarea armei. Cum ? Era de-ajuns ca un copil sau o femeie să se fi uitat dintr-un colț de fereastră cînd au intrat Chiveștii cu jandarmii în curte, rostogolind pietroiul, și să-și dea seama că întîrzie prea mult acolo, ca imediat să le spună altora, iar aceștia, la rîndul lor, să alerge spre pîrleazuri. În cîteva minute vestea s-a împrăștiat în tot satul.

„Foarte bine !" își zise jandarmul. Tocmai asta dorea și el : să afle lumea că e stăpîn pe situație, că i-a jucat cum a vrut pe ai lui Tudor Chivu și că acum ei stau înșirați ca niște proști în curtea postului. Voia să-i mai dea satului de înțeles că, după o asemenea reușită, nici bătrînul nu mai este o forță de temut. El, Stanciu, poate foarte bine să-l facă acum inofensiv, lăsîndu-l fără armata lui de hăndrălăi.

Că lui îi e teamă să intre în casa lui Tudor Chivu — asta e cu totul altceva. În gospodăria bătrînului mai există o armată de rezervă, dacă se poate spune așa, care nu e cu nimic mai prejos decît cealaltă, aflată în mîna lui : a femeilor. Nu una din ele îl omorîse pe Victor Barabaș ?

Cînd ajunse din urmă un grup de flăcăi, care se întinseseră pe toată lățimea uliței, caii vrură să se oprească, speriați de lălăiala lor. Dar Stanciu îi lovi cu biciul, strigînd bine dispus :

— Lichidi poteca !

Cîntecul amuți. Șirul flăcăilor se rupse și cele două jumătăți se traseră ascultătoare spre marginile șanțurilor.

— Noul șef de post cu caii lui Tudor Chivu ! zise unul uluit.

— Nu vă jeliți, mă, că în armată e foarte bine ! le strigă plutonierul, convins că aruncă o gură de apă peste o floare ofilită.

— Să trăiți, dom'șef ! A venit cumva vrun ordin de incorporare la post ? întrebă altul.

— Lasă că vă anunț eu ! zise Stanciu și dădu iar în cai, strunindu-i în același timp, să n-o ia la galop.

Flăcăii rămaseră nemișcați, surprinși de îndemînarea cu care plutonierul mîna caii.

„Îmi plăcea și mie cînd șeful de post mă băga în seamă cu o vorbă bună", se gîndi Stanciu. Apoi se posomorî.

Uitase o clipă unde se duce și îi păru rău că momentul acela nu durase mai mult. De cînd plecase de la post tot avea impresia că se duce iar la avocatul Anton să-i împuște băiatul. Timpul și locul erau altele, dar teama de urmări era aceeași. Poate și mai mare. La avocat se dusese cu un ordin, verbal ce-i drept, dar un ordin. Acum se ducea la Tudor Chivu să calce ordinul lui Cireșaru.

— Să trăiți, dom'șef !

— Noroc, mă ! tresări plutonierul, întrebîndu-se cine e. Omul însă trecuse. Stanciu își răsuci capul și, după înălțime, după mers, reuși să-și dea seama cine l-a salutat „Un amărît !" își zise. Dar numele i-l uitase.

Din dorința de a scăpa de gîndurile negre, ce-l năpădeau imediat ce-și amintea de treaba pe care o avea de făcut, începu să-i împartă pe oamenii din Vadra pe categorii — așa cum și-i amintea el : „De-alde Tudor Chivu, bătăuși, cu gura mare. Rîd mult, dar le sare țandăra repede și dau cu ce le cade sub mînă... De-alde Costache Bălănică, oameni cu stare, siguri pe ei, umblă încălțați cu cizme și, ori nu te bagă în seamă, ori îți aruncă o vorbă în doi peri. Din rîndul lor s-au ales întotdeauna primarii. Pe urmă sînt de-alde Sergentul Zece, săraci, dar îndîrjiți. Nu rîd, nu povestesc nimic despre ei. Se uită încruntați la toți, mai ales la cei ce au. Chiar și cu ai lor sînt aspri. Nevestele'le sînt supuse sau înrăite. Ultima grupă ar fi ăștia, de seama lui Ciuciulan, săraci, calul de bătaie al tuturor."

— Noul șef de post cu caii lui Tudor Chivu ! strigă cineva, aproape speriat, cînd căruța dădu colțul spre cîrciuma lui Costică Dudău.

Plutonierul întoarse repede capul, încîntat de teama țăranului. Acum înțelese mai bine și uluiala flăcăului de mai înainte, care spusese exact aceleași vorbe. Pentru locuitorii din Vadra așa ceva era de neconceput : în curtea lui Tudor Chivu nu intra nimeni, de vitele și de copiii lui nu se atingea nimeni. Cine se atingea trebuia — în cel mai bun caz — să se mute din sat.

Stanciu plesni din nou caii cu sfîrcul biciului, strunindu-i, făcîndu-i să-și încordeze și mai tare gîturile, hotărît ca prin fața ălora din ușa cîrciumii să treacă foarte sigur de el. O defilare a forței ! Țăranii urmau să înțeleagă bine că el l-a înlocuit pe Victor Barabaș, dar că lui nu i se poate

da cu sapa în cap. Și nici cu altceva. El, uitați-vă, știe să strunească cei mai nărăvași cai !

Ca să nu se zică despre el că e îngîmfat, cînd ajunse în dreptul prăvăliei, plutonierul săltă biciul în sus, de cîteva ori, în semn de salut. Cîțiva țărani își ridicară căciulile. „Ar trebui să intru nițel ! își zise Stanciu. Aș mai afla ce gîndește lumea. Dar e prea tîrziu acum, și ăia de la post n-or să stea multă vreme ascultători. Trebuie să termin repede cu Tudor Chivu și să mă întorc !... Chiar și cei de-acasă sînt periculoși — continuă el să se gîndească. «Unde a mers mia, merge și suta !» își pot spune. Adică : «L-am omorît pe Barabaș, de ce nu i-am sparge și ăstuilalt capul?» Și nu știu dacă ăl bătrîn i-ar putea opri. El n-o să ridice nici un deget asupra mea : a stat la pușcărie, pe drept sau pe nedrept, nu importă, dar cunoaște, cum s-ar zice, traiul de-acolo. Femeile și Vasile însă... Poate că și smucitul ăla micu', Ulică... De ăștia trebuie să mă feresc !" Pe urmă îl excluse pe Vasile : „Ăla, cu mîinile lui oblojite, nu poate ridica de jos nici o lingură să ducă la gură, darmite să mai ia un par și să-mi dea în cap. Rămîn femeile și Ulică!"

În timp ce Stanciu mîna caii lui Tudor Chivu spre casa acestuia, popa Frățilă se strecurase prin grădină și de aici peste pîrleaz, în ograda lui Niculaie Ciocan : „Jură că o să duci cu tine în mormînt ce-o să-ți spun acum !" „Jur !" zise acesta foarte convins. „Dacă nu în noaptea asta, mîine cel mai tîrziu, vă împușcă !" Și, din ce-i spusese șeful de post, preotul îi povesti lui Niculaie Ciocan exact atît cît trebuia ca acesta să nu mai poată închide ochii pînă la ziuă. „De preoți, încheie el, are ordin să nu se atingă". La plecare îl sfătui să facă ce-o știe ca să poată trece cu bine valul represaliilor ce se abătuse peste capul lor.

Rămas singur, Niculaie Ciocan hotărî că trebuie să se sfătuiască cu cineva care se afla în aceeași situație cu el. Alergă la finul lui, Marin Ciugudeanu. Ăsta, cînd află ce-l așteaptă, începu să se bîlbîie, apoi se îngălbeni și dădu afară tot ce mîncase cu un ceas mai înainte. Cînd reveni în odaie îi ceru voie lui nașă-su să se întindă pe pat, că nu-l mai țin picioarele. „Ce facem, mă ? !" se răsti disperat Niculaie Ciocan. „Potolește-te, nașule, c-am trimis-o

pe nevastă-mea la Gheorghe Zaharia să-l cheme încoa'. A fost agent agricol. Nu se poate să nu găsească o cale de scăpare !" Gheorghe Zaharia veni cu o falcă umflată și nu-i lăsă pe cei doi să-i spună de ce l-au chemat pînă ce Marin Ciugudeanu nu-i dădu o litră de țuică, s-o țină la măsea. „Altfel — zise — nu vă văd și nu vă aud de durere !" Cînd auzi însă despre ce e vorba înghiți repede țuica din gură și începu să-l injure pe Niculaie Ciocan : „Numai tu ești vinovat. Dacă nu mă momeai tu, eu auzeam de legionari prin găurile din fundul pantalonilor !" Și mai luă o gură de țuică, hotărît să n-o mai înghită.

În cinci minute bău litra și în jumătate de oră era beat turtă. Nu mai era de făcut nimic cu el. „Dă-l pe prispă !" îi porunci Niculaie Ciocan lui fină-su. „Trebuie că a mai băut și acasă — îl scuză Marin Ciugudeanu — revenind de afară. Am trimis după Stan Milea".

Moșul însă, în loc să vină la Marin Ciugudeanu, fugi în baltă. Atunci Niculaie Ciocan hotărî să meargă la ceilalți legionari acasă. În afară de popa Frățilă, bineînțeles, despre care Marin Ciugudeanu zisese : „Boaita s-a învîrtit cu șeful de post !"

Caii se opriră singuri în fața porții lui Tudor Chivu, așteptînd nerăbdători să le deschidă cineva și să-i ducă la iesle.

Se înserase de-acum. În curte nu se zărea nimeni. Trei cîini mari și o cățelușă neagră stăteau nemișcați în ușa unui chiler, cu ochii ațintiți în flacăra focului unde, mai mult ca sigur, fierbea mîncarea pentru cină.

Stanciu vru să bată cu coderișca biciului în coșul căruței, dar renunță imediat. „Fiecare țăran își cunoaște căruța lui după sunet !" își zise. Era convins că Tudor Chivu și-o auzise pe a lui cu mult înainte de a ajunge el în fața porții.

Și plutonierul privi cu atenție ograda lui Tudor Chivu. De fapt, încercă să și-o amintească mai bine pe cea care fusese altădată. Cu zece ani în urmă, pe partea stîngă erau niște pomi. Acum se vedea alt rînd de case scunde, cu ferestruici mici, ca niște guri de tun îndreptate spre ograda îngustă, cît să încapă o căruță cu cai.

Stanciu își aminti că cineva îi spusese odată: „Să intri în curtea lui Tudor Chivu, fără să bați în poartă, înseamnă să n-ai nici măcar o dragoste de mamă vitregă pentru oasele tale". Și acum plutonierul înțelese mai bine de ce. Casele Chiveștilor erau ca un pluton de execuție, așezat pe două rînduri, cu armele îndreptate spre cel ce trecea printre ele. Și erai obligat să treci, dacă țineai neapărat să ajungi la coșmelia din fundul curții, unde locuia bătrînul.

Chiar și pentru un vecin care venea să împrumute ceva, se găsea măcar un cîine, care să-i rupă pantalonii. Și, deși bătrînul zicea că e oricînd bucuros să-i bată vecinii la poartă, pentru a-i ajuta cu ce poate, erau foarte puțini cei care mureau de nerăbdare să împrumute ceva de la el... Amintindu-și de toate acestea, Stanciu se gîndi că Tudor Chivu e unul din oamenii aceia care au preluat de la părinții lor, încă înainte de a se naște, ideea că trebuie să fii mînă de fier în gospodăria al cărei stăpîn vei deveni.

Cum nimeni nu venea să-i deschidă poarta, bătu totuși cu coada biciului în coșul căruței. Imediat începură să latre cîinii. Coteiul negru se repezi întîi la picioarele dulăilor, mușcîndu-i de cîteva ori, scurt și repede, ca să-i enerveze, să-i scoată din pioșenia cu care priveau la mîncarea de pe foc, apoi fugi spre poartă, urmat de ceilalți. Din casă, se auzi glasul lui Tudor Chivu strigînd

— Ia vedeți, mă, cine e la poartă!

„Acu' e-acu'!" își spuse plutonierul, dar nu veni nimeni să-i deschidă.

Cîinii mai stătură un timp la poartă, apoi fugiră înapoi la ușa odăii unde se pregătea mîncarea de seară. Stanciu coborî încet din căruță, scoase pistolul și fugi aplecat, prin șanț, pînă în spatele rîndului de case din dreapta. Era hotărît să tragă în primul cîine care i-o sări în față. De-al doilea foc n-ar mai fi fost nevoie, pentru că dulăii se vor împrăștia care încotro, speriați de detunătură.

În spatele caselor din dreapta era un gard de stuf vechi. Între el și perete se afla un loc de trecere, lung cît curtea. Pe el se putea ajunge, fără să fii văzut, pînă la coșmelia bătrînului. Aerul de deasupra satului era plin

de mirosul paielor și al cocenilor arși. Prin el răzbea cu greu, cel al mămăligii, al laptelui fiert și al ouălor prăjite. În perdeaua asta ațițătoare își punea Stanciu nădejdea : ea le mutase cîinilor nasul din loc și-i putea ține acolo, mai puțin atenți la ce se întîmpla în spatele casei. În timp ce-și făcea o spărtură în gardul de stuf, Stanciu și-i închipui lihniți de foame, cu burțile supte, tresărind de poftă, dar dornici să le arate stăpînilor cît de vrednici sînt. Pentru bucata de mămăligă ce urma să li se arunce, ar fi fost în stare să sfîșie pe loc orice nenorocit care ar fi îndrăznit să intre în ogradă. „Poți să-i condamni ? ! se întrebă Stanciu. Fac și ei ce fac oamenii. De ce mă reped eu cu pistolul în mînă, oriunde îmi dă ordin comandantul Legiunii de jandarmi ? Tot pentru bucata aia".

După ce trecu prin gard și se lipi de perete, fără să fie simțit, de undeva se auzi o voce de femeie :

— E căruța fără nimeni la poartă, tată !

— Și nu știi ce ai de făcut ? se răsti la ea Tudor Chivu.

Vocea îi era înăbușită, parcă ar fi vorbit într-un butoi.

— Dar ăia unde-or fi ? mai întrebă femeia, supărată.

— La cîrciumă, ce mai întrebi ? Deshamă caii și bagă-i în coșar !

În timp ce căruța zdroncănea pe podeț, iar cîinii săreau înaintea cailor, gata-gata să-i muște de bot, Stanciu putu să se furișeze pînă aproape în spatele casei bătrînești. Dacă l-ar fi întrebat cineva de ce se ferea, n-ar fi putut să spună. Că și dacă ar fi intrat pe poartă, tot în casă trebuia să ajungă și tot de Tudor Chivu trebuia să dea cu ochii. Iar dacă cineva ar fi vrut să-i facă vrun rău, în casă i l-ar fi făcut, indiferent pe unde ajungea în odaia bătrînului.

Stanciu ajunse în spatele casei bătrînești, mergînd pe vîrfuri, atent să nu calce pe vreo creangă uscată de salcîm. Peretele era coșcovit, căprioriii lăsați, dar era clar că o să mai dureze multă vreme. Mai jos chiar de înălțimea ochilor era o ferestruică, fără ramă, cu geamul încastrat direct în lutul peretelui. Era luminat. Ca să nu fie văzut dinăuntru, plutonierul trebui să se aplece puțin. Primul lucru pe care îl zări fu lampa, agățată într-un cui,

deasupra patului. Văzu apoi icoana, cu o candelă făcută dintr-un pahar obișnuit. Flacăra ei pîlpîia ușor, nesigur, de parcă ar fi atras atenția oamenilor din casă că nu trebuie să se încreadă în nimic pe lumea asta. Cînd coborî privirile spre pat observă un bărbat culcat cu fața în jos. Părea că doarme. Dar aproape imediat, dintr-un colț al odăii pe care nu-l putea vedea, veni un tînăr numai în cămașă și izmene, care, fără nici o vorbă, se urcă cu genunchii pe spinarea celui culcat.

— Încet, mă ! răcni Tudor Chivu. Cu mîinile, nu cu genunchii.

— Dumnezeu să te mai înțeleagă, mormăi tînărul și se dădu jos, începînd să-i apese carnea cu podul palmelor.

„Asta trebuie să fie Ulică ! se gîndi plutonierul. A crescut !" Tudor Chivu gemea puternic, răstindu-se din cînd în cînd la băiat, să-l lase mai încet.

— Cum vrei să te faci bine ? ! se răstea și Ulică la el.

Plutonierul simți cum se ridică în el un val de furie : „Eu mă zbat, mă frămînt, și lui îi arde de frecție !" De fapt, se supărase pentru că dăduse din nou peste siguranța aceea pe care o invidia la alții.

— Dacă n-asculți, mă scol la tine acu' ! îl amenință Tudor Chivu pe Ulică.

Băiatul însă își vedea de treabă. Furia lui Stanciu se potoli, încetul cu încetul. Zîmbi chiar de chinurile bătrînului. „Așa îmi face și mie Tutuș !" își zise și parcă îi păru rău că trebuie să strice această scenă atît de obișnuită într-o casă de țăran, iarna. „Eu sînt ca o telegramă, își spuse. Cum mă vede cineva la ușa lui, se și îngrijorează : «Ce s-o fi întîmplat ?» Țăranii nu-și trimit telegrame decît în caz de nenorocire, așa cum mă trimite pe mine ordinul".

Reflecțiile plutonierului fură întrerupte de o șuviță de fum albăstrui care, venind de jos, îi trecu ușor și calm prin fața ochilor, ridicîndu-se spre tavan. Încercă să descopere sursa, dar nu reuși. Pînă la urmă își închipui că, probabil, chiar sub gemuleț, trebuia să mai fie un pat sau un scaun pe care stătea cineva și fuma. Cine ? „Să fie Vasile ? se întrebă Stanciu. Dacă l-a adus aci, înseamnă că Tudor Chivu e foarte sigur pe el".

În odaie intră o femeie la vreo douăzeci și cinci de ani, îmbrăcată cu un cojocel scurt și cu niște mănuși bărbătești, cu un singur deget. Stanciu n-o recunoscu, dar presupuse că e vreo fată sau noră de-a lui Tudor Chivu. Se lipi înfrigurată de soba oarbă, întrebîndu-l pe bătrîn :

— Dacă ăia s-au dus la cîrciumă cine a bătut în poartă ?

Ulică se opri din frecționat, dîndu-i astfel voie lui taică-său să-și ridice capul, întrebînd-o nedumerit pe femeie :

— A bătut cineva la poartă.? !

— N-ai zis dumneata „Ia vedeți, mă, cine e la poartă ?" îi întoarse tînăra întrebarea.

— Așa-i..., zise el pe gînduri. Hai, Ulică, vezi-ți de treabă !

Băiatul începu din nou să-i frămînte carnea. Dar femeia nu plecă.

— Mai bine i-ați pregăti ăstuia ce-i trebuie de drum, mormăi bătrînul, fără să se uite la cineva anume.

Femeia tînără ieși.

„Îi fac vînt lui Vasile ! se gîndi Stanciu. Dar unde-or fi vrînd să-l trimeată ?... Probabil la deal, pe unde are el prieteni și cunoscuți". Dacă lucrurile stăteau așa, însemna că toată treaba lui se ușurează : Vasile pleacă, ori prin gard, așa cum a intrat el, ori pe poartă. „N-am decît să-i țin urma și — chiar dacă-l conduc ai lui o bucată de drum — cînd o rămîne singur pun mîna pe el !"

Așteptă liniștit să vadă ce se întîmplă. Din cauza încordării, nu simțea frigul. Totul era să nu facă vreo mișcare greșită, vreun zgomot și să-l simtă cîinii.

Nu trecu mult și tînăra reveni în odaie însoțită de Nastasia. Bătrîna — mărunțică, cu trupul îngroșat de atîtea nașteri, îmbrăcată toată în negru — ducea o desagă, iar femeia tînără un palton de orășan, vechi însă și descusut, ca toate lucrurile Chiveștilor de altfel. Cum intră, Nastasia începu să plîngă încetișor :

— Nu pot eu să-l văd pe băiatul meu plecînd printre străini, fără să nu mi se rupă inimaaaa ! Că ți-am spus, Tudoțe, să...

— Taci, fă ! se răsti bătrînul la ea.

— Munceam de ne speteam, dar cel puțin știam că sîntem toți aci, grămadă. Și veni nenorocirea pe capul nostru. Cînd te-au luat pe tine nevinovat, eram mai tînără, ziceam că mai trăiesc să te văd, dar pe el nu mai apuc să-i sărut ochii...

Era atîta disperare în glasul femeii, că nici măcar Tudor Chivu nu îndrăzni s-o oprească din bocit. Îi făcu semn lui Ulică să-l lase și se întoarse cu fața la perete. Femeia văzu gestul și se așeză pe pat, lîngă el, continuînd să vorbească plîngînd :

— Trimite-o pe stricata aia la pușcărie, de ce să sufere un nevinovat ?

Îi mîngîia în neștire bătrînului spatele, încerca să-l facă să-și întoarcă fața spre ea, dar Tudor Chivu se scutura de mîna ei. Fata de lîngă sobă plîngea și ea încet, ștergîndu-și ochii cu capetele basmalei, vorbind în același timp în șoaptă cu cel de sub fereastră. Pe ea Stanciu n-o putea auzi și nici pe cel care fuma nu reușea să-l vadă. Ulică privea dezorientat cînd la maică-sa, cînd la taică-su. Încercă să glumească :

— Lasă, mă mamă, că nu moare nimeni...

— Băiatule, tu ești tînăr, ce știi tu ? V-am crescut și v-am ferit de toanele ăstuia bătrînu' și acu' să...

— Pleacă, Nastasio, că mă înfurii și-o să zici iar că-s al dracului, mormăi Tudor Chivu, dar fără să se întoarcă.

— Tudore, îl avertiză nevastă-sa sculîndu-se de pe pat, îți faci mare păcat cu băiatul nostru. Tu o să-l duci în spinare pe lumea ailaltă. Mi-e martor Dumnezeu că am vrut să te opresc...

— Ieși ! răcni Tudor Chivu și se sculă în capul oaselor.

Fata de lîngă sobă se repezi și o luă pe maică-sa pe după umeri, trăgînd-o îngrijorată spre ușă.

— Crezi că mie mi-e ușor ! strigă Tudor Chivu. Dar ce vrei să fac ? Ți-am spus și ți-am răspuns de ce fac așa și nu altfel. Dacă nu înțelegi, du-te-n-mă-ta de proastă !

Femeile ieșiră din odaie. Ușa nu se închisese însă bine cînd fata băgă din nou capul înăuntru, spunînd cu destulă îndrăzneală :

— Tată, te-ai rățoit dumneata la mine adineauri, dar eu mă gîndesc că pe ai noștri i-o fi închis la post...

— Pe toţi opt ? ! întrebă mai potolit bătrînul.

Atît era de greu de crezut că toţi băieţii şi ginerii lui Tudor Chivu au putut fi arestaţi deodată, încît Ulică pufni în rîs şi zise, uitîndu-se spre ferestruică :

— Ce zici de ea, nenică Vasile ? !

„Nu m-am înşelat, observă Stanciu, Vasile e !"

— Rîzi ca prostul, Ulică — se supără femeia tînără —, dar în căruţă nu e pic de nutreţ. Or, dacă ai noştri trimiteau caii singuri acasă, aruncau măcar cîteva maldăre de paie şi coceni pentru vite.

Tudor Chivu păru că tresare la auzul acestei veşti. Se uită lung la fiică-sa, de parcă nu i-ar fi venit să creadă ce aude :

— Căruţa-i goală ? !

— Ce, eu vorbesc prostii aci ? !

„Dacă nu intru acum îi scap la bănuieli !" îşi zise Stanciu. Şi, fără să se mai gîndească la felul cum o să procedeze, porni spre colţul chilerului. Îl ocoli şi se urcă pe prispă. De aici pînă la uşă erau cîţiva metri. Se repezi spre ea, tropăind cu cizmele. Cîinii îl simţiră. Se răsuciră brusc spre coşmelia din fundul curţii, dar din faţa uşii el intră buluc în întunericul tindei şi trînti uşa în urma lui. Cîinii se izbiră în ea şi, de necaz că le scăpase, se luară la bătaie, ei între ei, dînd parcă vina unul pe altul. În acelaşi moment Tudor Chivu strigă din odaie, cuiva din familie :

— Ce-i acolo, mă ? ! Vreţi să ies la voi ?

Stanciu se afla acum între două certuri : cea de afară, a cîinilor care continuau să se mănînce între ei, şi cea din odaie. Pe sub uşa acesteia se zărea o dungă de lumină. Dunga aceea se lăţi însă imediat şi, în cadrul uşii date de perete, apăru fata, apoi Ulică vociferînd. Peste glasurile lor se suprapuse vocea bătrînului, care răcnea :

— Unde pleci, mă ? ! Vino încoace că nu m-ai terminat !

Numai Vasile stătea pe scaun, nemişcat, ţinîndu-şi pe genunchi mîinile oblojite.

Lumina din odaie căzu toată pe plutonier, făcînd să strălucească eghileţii, nasturii de alamă, pistolul din mînă şi cataramele de la centură şi diagonală. Se traseră toţi trei înapoi. „Telegrama !" gîndi Stanciu fără să vrea. Şi chiar intră în odaie zicînd cît putea de vesel :

— Aveţi o telegramă !

Voia ca, în ciuda intrării lui pe negîndite, să îndulcească încă de la început relaţiile dintre ei. După primele vorbe, dădu liniştit şi bună seara, deşi inima îi bătea puternic sub diagonală. Iar ca să se justifice că intră în casă cu pistolul în mînă, zise :

— Dacă mă muşca vrunul, ai fi avut un ciine mai puţin, nea Tudore.

— Bine făceai dacă îi împuşcai pe toţi ! zise cu năduf bătrînul, aşezîndu-se din nou pe pat. Să nu le mai daţi, fă Mario, nimic de mîncare !

Nu era supărat că venise plutonierul peste el. Din punctul ăsta de vedere era chiar mulţumit. Îl supăraseră ciinii. Ca orice ţăran din lume, voia să ştie că animalele pe care le ţine pe lîngă casă nu-l lasă la greu ; mai ales ciinii. În afară de faptul că îi apărau casa, ei trebuiau să întoarcă oile pe islaz, să prindă iepuri, să omoare dihorii şi vulpile... Or, tocmai cea mai de seamă misiune a lor nu şi-o îndepliniseră cum trebuie. Şi asta îl nemulţumise puternic pe bătrîn. În spatele acestei înfrîngeri o bănuia pe cealaltă : arestarea feciorilor şi a ginerilor. Şi, ca să se convingă, întrebă morocănos :

— I-ai închis pe toţi ?

— Pe toţi ! răspunse Stanciu aproape vesel, dar uitîndu-se cu coada ochiului la fiecare din cei prezenţi în odaie : Vasile se îndesase de tot în scaunul de sub fereastră, Maria se lipise de sobă, iar Ulică se urcase în pat, lîngă taică-su, şi îl privea acum intimidat pe plutonier. „Trebuie să casc bine ochii la toate !“ îşi spuse acesta şi privirile îi fugiră în sus, spre tavan, la gura podului. „Ăştia-s în stare să-ţi arunce ceva în cap !“

Bătrînul — cu părul încă des, dar alb, tuns scurt şi cu faţa brăzdată de vinişoare roşii — îl privea pe sub sprîncene, uimit parcă.

— Nu te-am luat în seamă cu ani în urmă ! zise încet, cu părere de rău.

Stanciu săltă repede din umeri.

— Ei, ce să-i faci !

— O să-i scot eu, mormăi bătrînul, într-un tîrziu.

— N-aş crede, zise tot aşa de vesel plutonierul. Ţevile armelor sînt îndreptate spre ei.

Tudor Chivu pufni pe neaşteptate :

— Păi ce, acum ? ! Mai spre ziuă ! Ce, soldaţii dumitale nu dorm ?

Şi rîse iar, de data asta cu poftă. Era un om voinic, cu dinţii sănătoşi, se apropia de şaptezeci de ani, dar părea la mijlocul vieţii. Se zicea că rîsul îi da sănătate.

— Ştii pe cineva care să mi se pună împotrivă cînd îmi bag eu ceva în cap ? continuă el cu întrebările.

Stanciu era şi el tot ţăran, deşi avea acum o uniformă pe el şi un pistol în mînă. Ştia mai de mult că lăudărosului sau chiar celui puternic cu adevărat, dacă nu vrei să înăspreşti legătura cu el, trebuie să-i cînţi în strună. Aşa că zise convins, dar şi ironic, să nu-l creadă bătrînul linguşitor :

— Nu ! Dumneata, cînd nu-ţi place de ochii cuiva, îl iei şi-l arunci în fîntînă. Sau îi dai brînci pe copcă. Cum e Buzăul îngheţat, nici nu trebuie să-ţi sleieşti fîntîna.

— Aşa-i ! rîse bătrînul mulţumit, nu că îl lăudase, cum şi-o închipui jandarmul, ci pentru felul frumos cum o spusese. Mario, ia vino tu încoace să-ţi şoptesc ceva ! Stai jos, domnule Stanciu !

În timp ce Tudor Chivu îi spunea fiică-sii ce să aducă la masă şi din ce butoi să ia vin, ochii şi urechile plutonierului îi urmăreau fiecare vorbă sau gest. La un semn, cît de mic, făcut de bătrîn, fie băieţilor, fie Mariei, ar fi întors imediat foaia. Ştia că nici unul din ei n-ar fi acţionat în vreun fel, fără ordinul tatălui lor. Şi mai ştia că liniştea lui Tudor Chivu e doar un pretext, să cîştige timp. Nu putea totuşi să forţeze nota : trebuia să fie doar cu băgare de seamă. Îi spuse zîmbind :

— Ne-ntindem la masă, nea Tudore ?

— Trebuie, dom'şef ! Îţi vine un om în casă la vremea mesei, n-ai ce face. Chiar dacă el te crede duşmanul lui, îi aşterni masa.

— Nu ţi-e milă de băieţi că stau în curtea postului pe frigul ăsta ? îl cercetă plutonierul.

— Dă-i dracului, răbufni bătrînul, ca apoi să întrebe nepăsător : N-ai zis că-s păziţi de soldaţi ?

— Sînt !

— Atunci or să vină ei singuri acasă, că nu-s învăţaţi cu gerul. Pe cînd soldaţii dumitale s-au cam boierit.

Îmi spunea Vasile că bagă la lemne în godin de se face roșu. Care pe care, cum s-ar zice !

Tudor Chivu rîse liniștit, în timp ce plutonierul se răsuci ușor spre Vasile. Omul stătea cu mîinile oblojite în poală, ca o babă la priveghi, și cu privirile pierdute undeva. Parcă și-ar fi cercetat trecutul, ,întrebîndu-se unde a greșit. Nu era atent la ce vorbeau cei din odaie și răspundea numai dacă cineva îl întreba, strigîndu-l pe nume.

La început, Stanciu voise să le spună să iasă, să-l lase singur cu bătrînul, dar își dăduse imediat seama că ar fi fost o mare greșeală : Ulică s-ar fi putut duce la post și — apărat de întuneric — ar fi fost de-ajuns să dea cu niște bolovani în soldați, ca Năstase și Dragomir să se uite imediat într-acolo, iar cei opt să tabere pe ei și să-i dezarmeze. „Trebuia totuși să-i fi legat sau să-i fi băgat la beci !“ își zise Stanciu și oftă îngrijorat. Lui Tudor Chivu nu-i scăpă acest oftat :

— Ți-e teamă de ceva ? se interesă el, zîmbind pe sub mustăți.

— Sînt supărat, nea Tudore, că e încurcătură mare. Eu, de cîte ori trebuie să bag un om la închisoare, parcă l-aș trimite acolo pe tata, așa mi-e de greu.

— Păi, de ce ?! se miră Tudor Chivu. Dumneata ți-oi fi închipuind că la pușcărie e altfel decît aci ? Nooo ! Sînt și acolo oameni cu care să te poți înțelege. Unii sînt cu mult mai deștepți decît mine și decît dumneata la un loc. He, he, dom'șef, ce lume e acolo și ce de lucruri noi poți să mai afli ! Înainte, dacă-ți mai amintești cumva, îi băteam pe ăștia ai mei, cînd nu mă ascultau, de le frîngeam oasele. Acum nu-i ating nici cu o rămurea și n-am fost niciodată mai uniți. Ține seamă de lucrul ăsta că, dacă o să auzi pe vrunul din ei vorbindu-mă de rău, să știi că eu l-am pus să zică așa. Am eu un interes, care va să zică, pe care-l ajut să izbîndească punînd pe cineva să zică despre mine așa și pe dincolo. Nu-i așa, Vasile ?

Cel de pe scaun tresări, se uită încurcat la taică-su, apoi își îndreptă din nou privirile înainte, pierzîndu-se iar în gîndurile lui. Tudor Chivu se întoarse din nou spre plutonier :

— Acolo, la închisoare, nu eram eu singurul nevinovat. Erau destui. Şi mai sînt şi azi, poţi fi sigur. Vreau să zic că sînt unii pe cîte zece-douăzeci de ani, fără să ştie măcar pentru ce. Nu văd lumina zilei cu anii, dar ştiu mai bine decît dumneata ce se petrece în toată lumea. Poţi să crezi ? Poţi. Dar nu poţi să înţelegi cum de află. Ei, aci e-aci ! Eu ştiu. Că, fiind eu un om vesel şi săritor, m-au primit în mijlocul lor. Nu s-au ferit, că eu nu mănînc despre unul şi despre altul. Şi cînd m-au primit mi-au zis : „Trebuie să descoperim — fii atent că e vorbă a dracului de grea ! — o singură minte în toate minţile !" Ai priceput ce-au vrut să spună ? He, he, nici vorbă. Nici eu n-am înţeles decît tîrziu, aproape de liberare. Dar dumitale ţi-ar fi trebuit mai puţin să înţelegi, că ai oareşcare şcoală... Eu trebuie să-ţi mulţumesc că m-ai băgat la închisoare.

— Dar nu te-am băgat eu, măi omule ! zise plutonierul. Naş Victor te-a băgat. Şi nici el. Ordinul de urmărire dat pe ţară pentru prinderea...

— Dumneata m-ai arestat ! Dar, încă o dată îţi spun, nu-mi pare rău. Prost am fost că n-am învăţat şi americăneşte. Că era unul acolo care zicea că poate să mă înveţe...

— Ce e cu mintea aia în toate minţile ? întrebă plutonierul nemulţumit că-şi pierde timpul la discuţii, cînd el a venit cu o treabă precisă.

Bătrînul îl privi pe sub sprîncene ironic şi, în acelaşi timp, atent la efectul a ceea ce avea să spună :

— Să-ţi dau o pildă. Eu şi ai mei. Îţi ziceam că înainte îi băteam. Acum nu, că le-am spus aşa : „Mă, noi dacă tragem toţi în toate părţile, ne ia dracu !" Unii au înţeles să mă asculte, alţii nu. Dar s-au întors repede la ce le-am zis eu. Că rămăseseră şi fără un ban, şi fără mîncare, şi fără vite. Ba i-au mai bătut şi cîte unii, că dacă i-au prins singuri... Au înţeles adică să fim uniţi în ograda asta. Dintre toţi numai Vasile ăsta s-a încăpăţînat să se ţină deoparte, că aşa l-a învăţat Ilinca. A zis el că scoate bani de la boier şi s-a dus să muncească acolo. Dacă sta cu mine, claie peste grămadă aci, nu se întîmpla nimic, nici cu Barabaş, nici cu Frigioiu şi nici cu dumneata. Pricepi ?

— Pricep în parte...

În odaie intră fata, urmată de Nastasia. Bătrîna avea lacrimi pe obraz. Nu şi le putea şterge din cauza celor două străchini pe care le avea în mîini. O boabă de apă cristalină se prelinse pînă în bărbie şi de-aici îi căzu pe ziarul de pe masă. Hîrtia uscată o supse lacom, de parcă n-ar fi vrut să ştie plutonierul că în casa asta plînge cineva.

În timp ce Maria tăia mămăliga cu o aţă de in, Nastasia aşeză străchinile. Din buzunar scoase o furculiţă veche, nefolosită de multă vreme, pe care o puse tăcută în faţa şefului de post. Apoi oftă, îşi şterse ochii şi vru să iasă.

— Numai pe ea o mai bat din cînd în cînd, rîse Tudor Chivu, arătînd-o pe nevastă-sa. Ea nu mai are cum să se separe de mine. Murim amîndoi de gît.

Bătrîna se opri în uşă, scîncind :

— Nu face, Tudore, prostia aia cu Ulică, te rog în genunchi.

— De ce să n-o facă, bre ?! se răsti băiatul, luîndu-i-o înainte lui tăică-su. Ce, e treaba matale ?

— Toată casa plînge, maică ! suspină Nastasia. Cum o să mor eu liniştită cînd sub ochii mei...

— Gata, Nastasio, du-te ! De-abia mai uitasem şi vii ca o cobe să-mi aminteşti iar, şi iar, şi iar... Du-te, nu mă supăra şi mai rău. Te rog eu !

Bătrîna ieşi, urmată de Maria, care le ură poftă bună. Tudor Chivu se întoarse posomorît spre şeful de post :

— Hai, dom'şef, ia de colea !... Unde rămăsesem ?... Tu nu mănînci, Vasile ?

Vasile Chivu scutură tăcut din cap. Ulică se repezi însă la masă, pe partea opusă patului şi, stînd în picioare, începu să cureţe un ou fiert. Cînd termină îl puse pe ziar, după care luă altul. Stanciu îşi închipui că le curăţă la toţi cîte unul. Bătrînul începu să-şi îndese în gură bucăţi de carne prăjită, dumicaţi de mămăligă şi cîte o frunză de varză acră, continuînd să vorbească însă :

— Ei, bine ar fi să trăim în pace cu toţi. Dar e al dracului de greu... Nu poate nimeni să spună că m-a văzut vreodată salutîndu-l pe Costache Bălănică, pe popa Frăţilă sau pe notarul Noianu. Ei, da, îşi scot pălăria cînd trec pe lîngă mine, pentru că nu le vine să creadă că poate trece cineva pe lîngă ei fără să le zică *Să trăiţi !* Eu cred

că ei își zic că îi salut în gînd, că adică nu pot avea în mine atîta neobrăzare să trec pe lîngă ei fără să-i salut. Dar să știi de la mine că eu nu-i salut. Că nu pot...

În timp ce îl asculta pe bătrîn, Stanciu încerca să înțeleagă ce voia să facă Tudor Chivu cu Ulică. Presupuneri erau multe. Să-l pună să dea foc postului ? Ce ? Că băiatul părea bucuros. Ba, mai mult, ar fi fost supărat dacă maică-sa nu l-ar fi lăsat să facă treaba aia... „Ia uite-l cum se prostește !" își zise, privind pe furiș la băiat.

Mezinul unei familii numeroase poate s-o ducă, ori foarte bine — toți îl alintă, îi dau ce e mai bun să mănînce și îl apără —, ori foarte rău — care cum se trezește dă în el, îl aleargă peste tot și nu îi iau în seamă plîngerile. Ulică crescuse înalt, era roz la față și obraznic, semn că fusese alintat. Acum băga un ou întreg în gură, dintr-o dată, îndesîndu-l cu degetul. Umbla prin odaie cu obrajii umflați, în timp ce respira greu pe nasul înfundat, gata să se sufoce. Cînd se înnegrea de încordare și de rîs, scuipa oul în palmă, trăgea puternic aer în piept și iar îl îndesa în gură. Cine nu se uita la el, să-l vadă cît de grozav e, se ducea și îl bătea pe umăr, arătîndu-i oul din gură cu degetul. În timpul ăsta scotea și niște sunete nearticulate.

— Stai locului, Ulică ! îl certă taică-su, dar cu bunătate. În fața mezinului, bătrînul devenise la fel de moale ca oul fiert din gura acestuia.

„Ce l-aș mai bate eu pe Tutuș, își zise plutonierul, să-mi facă mie treburi de-astea cînd sînt oameni străini de față !"

Stanciu se depărtă de masă, dar nu ca un om care s-a săturat, ci ca unul care s-a rușinat de lăcomia lui.

— Mulțumesc, nea Tudore !

— Ia, dom'șef ! se scandaliză Tudor Chivu. Vin n-ai băut deloc.

— Nu mai pot sta, nea Tudore. Hai, Vasile !

Vasile se sculă ascultător, gata să-l urmeze.

— Stai, mă, jos ! se răsti taică-su la el și Vasile se așeză tot atît de ascultător pe cît se ridicase.

— Nea Tudore, nu-mi face greutăți ! îl rugă blînd plutonierul.

— Să fiu al dracului dacă-mi trece prin minte așa ceva. Mai stai. Vreau doar să ne înțelegem.

— Cum ? ! întrebă șeful de post morocănos, presimțind încurcăturile care aveau să urmeze, pînă apuca să-l scoată pe Vasile din curte. Își armă pistolul să vadă toți că nu mai e de glumit.

Ulică scuipă oul în palmă și, cu ochii la armă, îl puse încet pe masă, după care se retrase lîngă sobă, lipindu-se cu teamă de ea. Tudor Chivu încetă și el să mai mănînce. Fără să se scoale, se propti cu mîinile de marginea patului și se trase spre fundul lui, rezemîndu-se de perete. Ca să înlăture încordarea creată, gemu ușor, zicîndu-i lui Ulică :

— Mă, în loc de frecție, mi-ai făcut o bătaie de joc.

— Dacă stăteai liniștit...

— Poți să-ți bagi revolverul la loc, dom'șef, îl sfătui bătrînul, că n-o să-ți trebuiască. Eu îți dau asigurări că n-o să-ți trebuiască. Îți spun îndată cum am hotărît să ne înțelegem, numai stai jos, că-mi vine greu să vorbesc cu dumneata stînd în picioare.

Plutonierul se așeză pe marginea patului, dînd astfel de înțeles că mult n-o să poată sta așa :

— Spune, nea Tudore, ce ai de spus și, dacă o să-mi convină...

— Dumneata — începu Tudor Chivu — știi foarte bine că nu Vasile l-a omorît pe Barabaș. Ilinca l-a omorît. Dar noi, de-aia sîntem oameni, trebuie să luăm asupra noastră și prostiile nevestelor. Dar o treabă ca asta n-a hotărît-o Vasile. Eu am hotărît-o. Eu i-am zis : „Intri la pușcărie în locul ei !" Și Vasile, care a văzut acum că de se rupe de-ai lui, dă numai de belele, n-a mai crîcnit. Mai ales că Ilinca e grea, în a patra lună. Ei... Vasile zice el că-i al lui, dar tot așa de bine poate fi și al lui Barabaș. Că ea și de-aia l-a omorît pe naș-tu. Dar, asta-i altă mîncare de pește.

— Spune, nea Tudore, ce vrei să spui ! mormăi plutonierul nemulțumit.

— Ei, acum ai și dumneata oleacă de răbdare ! se zbîrli bătrînul. Ai stat o juma' de oră, mai întîrzie încă un sfert, că n-o să mori !... Umple-i, Ulică, paharul !... După cum vezi, dom'șef, Vasile intra la pușcărie nevinovat. Eu i-am zis să se ducă cu soldatul la post și, ca să nu bată

la ochi, să-l ia un timp în brațe pe „Nu l-am omorît eu !" ca, după ce l-ai fi bătut nițel, să zică : „Lăsați-mă, eu i-am făcut felul !" Îi dresai acte, îl trimiteai la Legiunea de jandarmi, de aici la tribunal... La tribunal eram eu, cu cel mai bun avocat din Brăila. Mai departe era treaba ăluia și a mea.

— Așa o să faci și acum ! zise plutonierul.

— Nu se mai poate, că nu mai e aceeași condiție ca înainte. Vasile rămîne fără mîini dacă îl las să plece cu dumneata. E el cel mai bleg din tîrla mea, dar e al meu. Cum se zice, e din vacile noastre. Trebuie să-i port de grijă, să n-ajungă, după ce mor eu, pe treptele bisericii, la mila oamenilor. Așa că-l iei pe Ulică !

— Ceee ?! făcu plutonierul, convins că n-a auzit bine.

Dar Tudor Chivu nu-i mai dădu atenție. Se întoarse spre Ulică :

— Cine l-a omorît, mă, pe șeful de post ?

— Eu ! răspunse băiatul de parcă ar fi fost la școală.

— Cu ce ? continuă să-l interogheze Tudor Chivu.

— Cu sapa ! I-am dat una drept în moalele capului.

— Ce-ai avut cu el ?

— A vrut să-i fure centrofuga lui nenica Vasile.

Tudor Chivu se întoarse spre plutonier :

— Ai văzut, dom'șef ? Știe lecția.

Stanciu se uita cînd la băiat, cînd la taică-su. Nu-i venea să creadă, deși în el se lăsase o oarecare liniște aflînd despre ce fel de treabă urma să facă Ulică. Nici să dea foc postului, nici să-l atace pe el, ci să intre la închisoare. O chestiune ca aceasta se cerea lămurită însă foarte bine. Urma să vină un procuror de la Brăila, care putea să-i pună băiatului fel de fel de întrebări, nu numai trei, și cele mai simple, cîte îi adresase Tudor Chivu. Dar, înainte de toate, el nu putea accepta ideea de a băga un copil la închisoare.

— E minor și scapă cu puțin, dom'șef ! insistă Tudor Chivu, văzîndu-l pe plutonier că tace. Crezi că la mine trăiește mai bine ca la pușcărie ? Aci muncește, nu se încurcă !

Mințea, zicînd că Ulică trăiește prost. De muncit muncea, dar nu să se omoare. Însă ideea că, fiind minor, va scăpa cu o condamnare mai ușoară, era adevărată. „Și ce interes am eu să scape cu mai puțin ăla care omoară un

şef de post ? se întrebă Stanciu supărat. Aştia trebuie să înţeleagă că-i ia dracu pentru totdeauna dacă se ating de un fir din capul meu !" Încercă, aşadar, să se mai opună o dată :

— Te-nduri dumneata să-l bagi într-o celulă pe ani de zile ?!

Tudor Chivu avea, desigur, un răspuns pregătit şi pentru această întrebare, dar nu-l mai putea da cu uşurinţa celorlalte. Ulică îi era drag, n-ar fi vrut să se despartă de el. Fiind cel mai mic, iar el ajuns la vîrsta omului cînd nu mai iese atît de des, ca în tinereţe, din casă, Ulică era bucuria lui, chiar şi cînd se prostea cu oul în gură. Nu-l lăsa să stea singur între patru pereţi. Dar...

— N-am ce face, dom'şef ! oftă el. Că e şi spre binele lui. N-a mers la şcoală decît patru clase, că atîtea sînt aici. Iar la Brăila n-am putut să-l dau, cu toate că dom'învăţător Condruţ mi-a spus că-i place cartea şi că-i umblă mintea. Aşa că, să se ducă acolo să înveţe, la şcoala vieţii. Că e acolo fel de fel de lume... cum îţi spusei, şi el mă ascultă. Nu, Ulică ?

Băiatul dădu convins din cap şi veni de se lungi pe pat, cu capul pe picioarele lui taică-su. Stanciu parcă îl văzu pe Tutuş întins pe nişte scînduri goale, cu cîteva trenţe pe el. Oftă :

Bine, nea Tudore, dacă dumneata zici că Ulică, Ulică să fie ; mi-e egal... Vorbesc prostii ! Nu mi-e egal de loc. Una era să ia Vasile crima asupra lui sau oricare alt om în toată firea şi alta e să spună un băietan că l-a omorît pe Victor Barabaş... Du-te, mă Vasile, şi culcă-te !

— Nu mi-e somn, mormăi Vasile Chivu, că tot am dormit în beciul ăla. Iar acum, cînd vă aud vorbind aşa de liniştiţi, îmi piere de tot.

— Taci, mă ! se răsti bătrînul la el. Zi-i mai departe, dom'şef, nu te lua după gura fîsticitului ăsta. Ziceai de Ulică !

— Nu că n-ar fi în stare să omoare pe cineva. Să-i dai unuia în cap cu sapa e mai uşor decît să scoţi un dinte. Dar mi-e frică pentru Ulică.

— De ce ?

— Păi, cînd l-or lua ăia la bătaie, că pe unde o ajunge se vor găsi cîţiva să-l calce în picioare, el n-o s-o întoarcă ?

— Cum s-o-ntorc ?! şopti băiatul uimit.

— O să spui că nu l-ai omorît tu ! Şi atunci, nea Tudore, cad eu prost. Că l-am acoperit pe adevăratul criminal. Pe Ilinca.

Tudor Chivu îl întrebă pe Ulică :

— Ce zici, mă ? O să ţii la tăvăleală ?

— Numai să nu mă ardă cu fierul roşu, că atunci mă scap. Dar de bătut poate să mă bată şi cu lanţul.

Cuvintele acestea nu le mai spusese ca un copil alintat, ci ca un om trecut prin multe. Şi, ca să-i spulbere şefului de post orice îndoială, începu să-i povestească cum l-au prins ai lui Grancea, de peste Buzău, cînd le scotea pripoanele din apă şi le fura peştele.

— De luni de zile îi lăsam fără peşte. Intram prin cătiniş, smulgeam pripoanele şi fugeam cu ele tîrîş pe islaz, departe, cu tot ce se prinsese. Aci mă aşezam în iarbă, alegeam numai somoteii, că ştiucile şi crapii au oase ; nu-mi plac decît somoteii.

— Nu ştii ce e bun ! îl certă Tudor Chivu.

— Ai lui Grancea rămîneau şi fără mîncare şi fără pripoane. Că dacă ei stau singuri acolo, pe malul ălălalt, peştele şi legumele sînt pe masa lor. Se duceau şi cumpărau altele. Blestemau, înjurau, erau furioşi rău. Cînd le-am căzut în mînă, tîrziu de tot, a-nceput chirăiala. Mă pîndiseră. Dar eu ştiam că odată şi-odată tot o să mă prindă, aşa că mă aşteptam la bătaie.

— Ia spune-i lui dom'şef ce ţi-au făcut ! îl încurajă taică-su.

Ulică zîmbi, ca unei amintiri de care era foarte mîndru, zicînd :

— M-au dezbrăcat la piele şi m-au legat de roata de udat grădina. Aveau roată mare atunci, nu ca asta de-o ţine bătrînul. P-ormă au înhămat caii la ea... Ei udau cu boii, dar acum, special pentru mine, au înhămat caii, că mergeau mai repede. Eu stam liniştit. Caii dădeau de muscă, se clătina roata cu mine. Mă supărau rău nenorocitele alea de muşte...

— Şi te-au lăsat acolo, legat de roată ? întrebă Stanciu.

— Ce să mă lase ! Ei se duseseră să-şi taie cîte-o nuia de cătină. Dar au stat de-au ales nuiele groase. Au venit, au dat drumul la 'cai şi roata a-nceput să se învirtească

cu mine. Dăduseră cupele jos, am uitat să vă zic... Intru în apă, ies cu noroi în cap, că era Buzăul scăzut și ei încep să mă croiască. Dădeau cît puteau. Simțeam că mă seacă la ficați. Caii mergeau la trap. Proștii n-au priceput că asta era scăparea mea. Dacă era cu boii, mă sfîrtecau. Intram, ieșeam cu mîl în cap, se puneau cu bătaia pe mine, iar intram și iar... Roata scîrțîia, eu urlam, ăia înjurau, mă întrebau unde-s pripoanele. Nimic. Pînă am murit.

— A leșinat, adică ! îl lămuri Tudor Chivu pe plutonier.

— Ce s-a mai întîmplat, nu știu. M-am trezit pe prundiș, în dreptul grădinii lui Ion Lazăr. Dacă nu era apa mică mă-necam. Că ei de-aia m-au aruncat, să mă înec.

Tudor Chivu îl privea cu mîndrie pe Ulică. Apoi, ca să nu creadă șeful de post că o asemenea faptă a putut rămîne nepedepsită, se simți dator să adauge :

— Ne-am dus noi după aia la ăia ai lui Grancea, am intrat în casă peste ei și, tot cu nuielele de cătină, i-am lăsat negri. Le-am zis să plece unde or ști că a doua zi venim din nou și nu-i mai lăsăm în viață. Ca să fim siguri că pleacă le-am smuls roata din mal și am dat-o pe apă. Au plecat, nici vorbă. A rămas numai bătrînul Grancea. Pe ăsta l-am iertat, că n-a dat în Ulică. Acu' sîntem prieteni. L-am ajutat să-și facă altă roată. Ce zici, dom'șef ! ?

Era o întrebare cu două înțelesuri. Primul : Rezistă Ulică al meu la bătaie pe unde s-o duce ? Al doilea : Face să te pui rău cu niște oameni ca noi ? Stanciu răspunse numai la primul.

— Poate să țină la bătaie.

— Atunci e bine ! se declară bătrînul mulțumit.

— Dar mai e o treabă de făcut, mormăi Stanciu.

— Care ? ! întrebă Tudor Chivu mirat, chiar puțin neliniștit, căci hotărînd cine să intre la pușcărie, fusese încredințat că se gîndise la toate.

Stanciu întîrzia cu răspunsul pentru că nu-i era deloc la îndemînă să-i spună de ordinul pe care i-l dăduse Cireșaru. Așa că întinse, fără să vrea, și mai mult coarda

— Și încă una foarte a dracului.

— Care, dom'șef ? ! se zbîrli iar bătrînul.

— Am ordin de la comandantul Legiunii de jandarmi... Eu n-aș fi făcut așa ceva nici celui mai mare dușman

de-al meu... Am ordin să ar o uliță de sat cu ăla care l-a omorît pe naș Victor.

— Ce dracu, mă fierbi, dom'șef ! mormăi Tudor Chivu nemulțumit. Ai uitat că mi-ai spus ? !

— Cînd ? ! tresări plutonierul.

— Mă puseseși pe gînduri, continuă bătrînul supărat. „Ce treabă însemnată am uitat ?!" mă frămîntam eu, și cînd colo...

Stanciu nu mai pricepea nimic. Se ridică amenințător în picioare :

— Cînd ți-am spus eu, nea Tudore, de acest ordin ? ! îl somă plutonierul. De unde știi dumneata că trebuie să ar o uliță ?

Tudor Chivu îl privea nedumerit, încercînd să ghicească de ce s-a supărat șeful de post.

— Parcă așa mi-ai zis de cînd ai intrat pe ușă. Am pregătit și plugul.

— N-am pomenit nici o vorbă despre așa ceva ! hotărî plutonierul.

Era furios pe Tudor Chivu pentru că încercase s-o facă pe deșteptul. Dar se compară el cu Anton ? ! se întrebă Stanciu mînios. Avocatul era om cu carte, avea neamuri sus puse, își putea îngădui s-o facă pe deșteptul cu un amărît de plutonier ca el. Pe cînd ăsta cine era, să-ncerce să rîză de el ? !

Fu gata-gata să strice totul. Durerea pe care o simțise cînd a înțeles că Anton l-a înșelat trecuse, dar lăsase urme. Dacă i-ar da unul o palmă în văzul lumii, el nu s-ar înfuria așa de tare, ca atunci cînd ar încerca cineva să-l prostească. Era ca și cum ar fi pus degetul pe rana aceea.

— Eu ți-am spus, tată, de aratul uliței, șopti Vasile.

— Păi, de ce taci, mă blegule ? se răsti Tudor Chivu la el.

— De unde-ai aflat ? ! se repezi și plutonierul.

— Vorbea lumea la baba Spulberoaia cînd m-am dus să mă oblojească.

— Și ăia de unde știau ?

Vasile săltă din umeri.

— Așa e, dom'șef, îl potoli bătrînul. Era să ne certăm ca proștii...

Apoi i se adresă din nou lui Vasile, mustrător :

— Vezi că-s gata să mă iau de gît cu omul ăsta și tacă. Cînd dracului ți-oi pune și tu în gînd să fii om în toată firea... Știți ceva, dom'șef, eu nici acu' nu cred că el a fost în stare să fure drăcia aia de smîntînit laptele. Mai degrabă a luat-o altul pentru el. I s-o fi făcut unuia din argați milă de el, că pleacă neplătit de la boier, și i-o fi scos centrofuga la poartă : „Na, mă blegule, alege-te și tu cu ceva după un an de muncă !" Așa mă gîndesc eu că s-a întîmplat.

Plutonierul se liniști, încercînd acum să afle cui îi spusese de ordinul primit de la colonel. Ai lui știau, dar ieșeau din cauză. Popii îi spusese sigur. „El trebuie să fie ! Au aflat, foarte bine. Știe fiecare ce-l așteaptă !"

— Ce facem, nea Tudore ?

— E aranjat totul, dom'șef, îl liniști bătrînul. Ți-am spus, știam de arat înainte de venirea dumitale. Dovadă că am pregătit și plugul. Ulică, ai uns cotigile ?

Bătrînul luase din nou în mînă frîul treburilor. Dar pe plutonier siguranța lui de-acum nu-l mai sîcîia. Simțea chiar un fel de liniște cînd se gîndea că e cineva care îl ajută cu pricepere și cu autoritate. I-ar fi lăsat bătrînului toată libertatea de acțiune, să facă cum o crede că-i mai bine, lui rămînîndu-i doar să spună : „E-n regulă !" Trebuia însă să fie și el prezent la tot bîlciul care avea să urmeze. Așa că se interesă obosit, cu gîndul la patul de-acasă :

— Ce i-ai făcut plugului ?

— I-am scos brăzdarul.

— Îl duce Ulică pînă la post ?

— Mamă-mamă ! sări Ulică. Am dat o roată cu el prin ogradă. Merge singur cînd e pus pe cotigi.

— I-a uns și roțile, să-i fie mai ușor. Îmbracă-te, Ulică !

Băiatul sări din pat și vru să se încalțe cu o pereche de bocanci scîlciați, mînjiți din belșug cu untură de porc.

— Nu-ți lua bocancii, îi atrase taică-su atenția, că nu-i mai vezi. Du-te-n opinci.

— Și cu lumea ce facem ! ? se mai interesă plutonierul.

— M-am gîndit și la asta, dom'Stanciu. Cînd o ieși Ulică pe poartă, cu plugul după el, nevasta, fetele și nurorile or să înceapă să țipe : „Unde-l duci, jandarmuleeee, pe băiatul nostru !" Aci nu-i nevoie să le învăț, or să

zbiere mai mult decît e nevoie. De cînd ți l-am luat pe Vasile de la post...

— Nu trebuia să faci una ca asta ! îi atrase atenția Stanciu.

— Lasă acum, înțelege și dumneata că n-am avut încotro... Ziceam că, de cînd l-am adus pe Vasile acasă și am hotărît să-l dau pe Ulică, muierile plîng. Maria e cea mai tare, plus că nu s-a înțeles niciodată cu Ulică. Alelalte stau prin odăi și plîng. Iar de Nastasia ce să mai vorbesc. Ea plînge și pe-afară că trebuie să facă de mîncare... Nu zic că n-au dreptate, dar mi-e necaz pe ele că nu stau nițel să judece... Îmi dai și mie o țigară ?

— Ia.

În timp ce-i întindea pachetul, șeful de post băgă de seamă că Vasile Chivu nu se mai uită pierdut. Îl privea fix pe bătrîn, încruntat, poate cu ură și dispreț în același timp. „Ăsta e prost ! își zise Stanciu. În loc să-i mulțumească lui ta-su că-l scapă de pușcărie, stă ca prostul și mocnește".

Tudor Chivu scoase din pachet, cu mîinile tremurînde, o țigară și o aprinse. Plutonierul nu-l mai văzuse fumînd. Dar, cînd bătrînul trase prima oară, adînc, și — cît timp vorbi — fumul îi tot ieși pe gură și pe nas, înțelese că Tudor Chivu fusese un mare fumător. Ulică se oprise și el din îmbrăcat și îl privea pe taică-su cu admirație.

— La pușcărie învăț și eu să fumez ! hotărî el.

Bătrînul nu-l luă în seamă, explicîndu-i șefului de post :

— Că dacă ar judeca, domnule Stanciu, mi-ar fi și mie mai ușor. Încerc să rîd, să beau, poate mă îmbăt dracului și mă trezesc cînd toate-s terminate, dar nu merge. Pe ăsta micu'... Ia vezi, mă Ulică, unde-i mă-ta !... Tu ce ai Vasile de te uiți așa la mine ? Îți vreau răul, nu ?

— Trebuie să ispășească vinovatul ! mormăi Vasile.

— Taci ! Sau du-te la cotlon să-i mai ții mă-tii de urît...

„Unde-i trimite ?" se îngrijoră Stanciu.

— Lasă-i aici, nea Tudore ! îl sfătui el.

— Nu te teme, dom'șef. Vreau doar să-ți zic ceva de care n-aș vrea să știe ei, că nu mă mai înțeleg cu nici unul.

Vorbea încet, gînditor, fapt ce nu-i era caracteristic. Dar acum se părea că are, într-adevăr, o problemă care îl frămînta de multă vreme.

— Te-oi întreba poate : „Mă, ăsta se apropie de șaptezeci de ani, de ce-și trimite feciorul la pușcărie și nu intră el, că mai are puțin de trăit ?" M-am gîndit, domnule Stanciu. M-am gîndit să iau omorul asupra mea și încă de la început. Aș fi fost cel mai nimerit, că știu și ce-i aia pușcărie și ce-i aia condamnare pe nedrept. Dar dacă asculți ce vorbește lumea și dacă te uiți mai bine în jurul dumitale o să-mi dai dreptate de ce-l trimit pe Ulică. O să fie război...

— Nu cred.

— O să fie, nu încape vorbă. Făcu o pauză lungă, să mai tragă un fum, și oftă :

— Arată-mi-l pe ăla dintre feciorii și ginerii mei care n-o să fie luat. Toți or să plece.

— În afară de Ulică ! îi atrase atenția plutonierul, mai mult ca să vadă bătrînul că îl urmărește cu atenție.

— Așa-i ! Ulică nu va fi luat în primul lot. Dar peste doi-trei ani ? Se vorbește că o să fie un război scurt. Prostii ! Războiul știi cînd îl începi, dar cînd și cum se termină, asta n-o mai știe nici dumnezeu. Cîți or să-mi mai vină înapoi ? Și cîți mi-or mai veni întregi ? Și atunci, te întreb eu, trebuie să fie aci un om care să vadă de femei și de copii ? Trebuie, dar care-i ăla în afară de mine ? Numai eu sînt șters din controale...

— Ai dreptate, fu obligat să recunoască Stanciu.

— Dacă-l bag acuș pe Ulică la pușcărie și, să zicem că-i dă opt-nouă ani, el fiind minor, i-am scăpat viața sigur. Am un lăstar de-al meu cînd oi închide ochii, în caz că mi-i omoară sau mi-i schilodește pe ceilalți. Dacă ar afla feciorii și ginerii mei de cum gîndesc eu despre viața lor, s-ar repezi toți la dumneata, ca lupii, strigînd : „Eu l-am omorît pe Barabaș !" „Ba, eu !" S-ar lua la bătaie. Dacă proasta aia de Ilinca i-ar fi dat lui Barabaș mai multe lovituri, izbuteam să mai bag încă vreo trei-patru în pușcărie pe lîngă Ulică. Dar pe care din ei ? E încurcată rău. Că ar sări ginerii : „De băieții dumitale îți pasă, îi trimiți la pușcărie, dar pe noi ne dai la cîini ? !" Și-ar avea drep-

tate. Așa că Ulică e cel mai potrivit. Motivul cu care le închid gura la toți e ăsta : copil, pedeapsă mică, scapă repede...

— Mamaica e plecată ! zise Ulică întorcîndu-se.

— Bine, mă ! Pregătește-te !

Vasile veni în urma lui Ulică și își reluă locul pe scaunul de sub ferestruică.

— Și cu lumea ce facem, nea Tudore ? Parcă te-am mai întrebat o dată...

— De femei să nu-ți pese, că vin cu toatele și știu ce au de făcut. Sînt învățate să jelească. Eu cu băieții și cu ginerii o să mergem pe de margine cu sape și topoare în mînă. Să nu te superi pe noi, dar, ca să iasă totul cum trebuie, o să-ți zicem facu-ți și dregu-ți.

— Luați mai bine niște bețe ! îl sfătui Stanciu. Nu-i convenea să-i știe pe Chiveești înarmați cu sape și topoare. Era de-ajuns ca unul, mai prost, să uite pentru o clipă înțelegerea și să-i dea în cap.

— Bine, dom'șef, fu bătrînul de acord. Am niște haraci... În timpul ăsta dumneata îți vezi de treabă. Adică mergi pe lîngă Ulică, îi mai dai una după ceafă, îl mai înghiontești să strige... Ce trebuie să strigi, mă ?

— Cine-o face ca mine, ca mine să pățească ! răspunse băiatul, strîngîndu-și sforile de la opinci.

— Așa ! Știe, dom'șef, că i-am spus... Pe urmă mai strigi și dumneata în gura mare : „Mama voastră de criminali... Curăț eu satul de voi !"... Acu' e noapte, n-o să se vadă ce facem noi acolo. Dar de auzit pînă la Brăila se aude sigur. Or, dumitale, după cîte am priceput eu, asta-ți trebuie : să se audă că ești rău și că n-ai liniște pînă nu execuți ordinul. Chiar noaptea, cu toate că ai avea vreme și ziua... Tragi și cîte un foc de revolver și, atunci, bag mîna în foc că se aude pînă la București...

— Și urma ? întrebă Stanciu, întrerupîndu-l brusc.

— Care urmă ? !

— Urma plugului ! se enervă iarăși plutonierul.

Bătrînul stătu o clipă să se gîndească, convins că plutonierul s-a supărat pe el fiindcă nu pricepe ce-i cu urma asta. Dar adevăratul motiv el enervării se afla chiar în Stanciu. „Fac circ aci — își reproșa el — cînd mi-a fost omorît un camarad. Și, pe deasupra, nașul meu și al copi-

ilor !... Dar nu ei l-au omorît. Ilinca l-a pus jos, iar omul ăsta își dă copilul de lîngă el, îl bagă în pușcărie, ca s-o scape. Și-atunci ce-am cu el ?" Zise mai liniștit, puțin rușinat, dar cu asprime încă, să nu-i simtă Tudor Chivu gîndurile care îi trecuseră prin cap :

— Bine, nea Tudore, ară un plug și nu lasă o brazdă pe unde trece ? Ce-or să vadă ăștia din sat mîine dimineață ? !

— E pămîntul înghețat, domnule Stanciu ! zise nedumerit bătrînul. Nici cu boii nu tragi o brazdă.

Plutonierul se trase mai aproape de Tudor Chivu, vorbindu-i cu un fel de durere obosită în glas :

— Măi nea Tudore, vrei cu adevărat să te ajut și să mă ajuți ?

— Păi ce, doamne iartă-mă, fac acum ? se mirá bătrînul supărat.

— Și vrei să trăim în pace și în bună înțelegere cît oi sta eu aci, la Vadra ? !

— Un an, zece, cît oi mai fi, vreau să nu ne supărăm cu nimic.

— Atunci e bine. Uite cum zic eu... Dar acu' taci dumneata, nu mă oprești pînă nu termin ce am de spus.

Tudor Chivu dădu liniștit din cap. Ulică rămăsese cu o sfoară de la opincă în mînă și se uita la ei cu gura puțin întredeschisă, trăgîndu-și des nasul. Iar Vasile se răsucise nițel pe scaun, ca să audă mai bine ce avea să-i spună lui taică-su șeful de post. În ochii lui licărea parcă o speranță. Dar nimeni nu-i dădu nici o atenție.

— Pui caii la căruță — începu Stanciu să-i explice bătrînului — și mergem amîndoi la post. Îi luăm pe băieții și pe ginerii dumitale și venim încoa'. Pe soldați îi las acolo ca să nu prindă mișcarea și să sufle vreo vorbă. Le spui băieților de înțelegerea noastră, să-și țină gura și, mai ales, să nu facă vreo prostie și să strice totul. Pe urmă îi înhami pe toți la plug. Bunînțeles, fără Vasile, care n-are cum să... Ai răbdare, că-mi pierd șirul ! Ichim e cît un taur. Te alături și dumneata. Dacă nu iese nimeni în uliță, și sînt sigur că nu iese, mă înham și eu... O clipă și termin !... Vreau să-ți arăt prin asta că, în inima mea, nu e dorința să vă chinui. Dar o urmă trebuie să rămînă pe unde trece plugul.

— Să intre Ilinca la pușcărie ! răbufni dintr-o dată Vasile. L-a omorît pe gagicu' ei, nu pe șeful de post.

— Taci, mă ! Ziceți-i mai departe, dom' șef !

— Cam asta e ! oftă Stanciu. Ulică rămîne la post pînă vine procurorul. Să n-ai nici o grijă de băiat. Îl culc într-un pat de-al soldaților, îi dau să mănînce ce mănîncă și ăia. după care îi fac actele și... Te învoiești ?

— Nu mai discut !

— Atunci, haide !

În spate, la locuința plutonierului era întuneric. „S-au culcat, sărmanii !" zise Stanciu în șoaptă. În față însă, la post, era lumină. Se zărea ca o spărtură într-un nor.

Cînd căruța dădu colțul, șeful de post avu înaintea ochilor un tablou de necrezut. Se așteptase la liniște, la încremenirea pe care ți-o sugerează un grup de oameni rebegiți de frig și la întuneric. Dar la post era petrecere. O lampă fusese așezată în fereastra cancelariei, pe pervaz, luminînd foarte bine prispa și aleea din fața postului. Din cauza zăpezii și a promoroacei, care îmbrăcaseră tufa de măceș, lumina ei părea și mai strălucitoare. Asta însă n-ar fi fost nimic. Ca să-i păzească mai bine, să zicem, soldații ar fi avut tot dreptul să pună lampa pe pervaz. Dar ce făceau oamenii lui și arestații îl mînie de-a binelea pe Stanciu.

Așezați unul lîngă altul pe prispă, feciorii și ginerii lui Tudor Chivu mîncau. Ca și soldații de altfel. Stînd pe trepte, cu armele pe genunchi, Năstase și Dragomir, curățau cu dinții carnea de pe niște costițe de porc. În fața lor, o femeie înfofolită le da să bea ceva dintr-o bută.

— Cine-i aia, nea Tudore ? !

— Bănuiesc că e nevastă-mea. O fi venit cu de mîncare la ai noștri și le-a dat și la ai dumitale, să nu se uite cu jind.

Stanciu nu îndrăznea să coboare din căruță. Dacă ar fi văzut scena aceasta vara, mai treacă-meargă. Dar iarna, oamenii aceia, mîncînd noaptea, pe zăpadă, semănau cu o haită de lupi care au rupt o vită și acum se retrăseseră deoparte, fiecare cu halca lui, mîrîind. Că, vorbind între ei, cu gurile pline, Chiveștii păreau că mîrîie furioși unul la altul.

Cînd căruța se opri în fața porții mici, toți, ca la comandă, încetară să mestece și săltară capetele. Soldații se întoarseră și ei să se uite peste umăr, încercînd să vadă cine a venit. Nici măcar nu săriră în picioare să-și ia armele, ca să-i găsească șeful de post așa cum îi lăsase. „Astia nu-s în toate mințile !" șopti Stanciu uluit. După ce le vorbise, le explicase, ei... Pentru o clipă simți că nu știe ce să facă. Să înceapă să urle, să înjure, să-i bată ? Își scula familia, speria copiii.

Se dădu jos din căruță și veni spre post, urmat de Tudor Chivu. Acesta, încă de la portiță, începu să le dea instrucțiuni alor lui :

— Hai, mă strîngeți, c-o să mai mîncați și după ce terminăm treaba ! Dom' șef a fost om de înțeles...

— Mă, nu te-ar lăsa el nici mort să termini de mîncat ! bombăni, ca de obicei, Panait. Dar se sculă și aruncă în grădină osul din care rosese, după care întrebă nemulțumit : Ce dracu mai facem acu' ?

— Urcați-vă în căruță că vă spui pe drum !

Stanciu se apropiase de soldați și se uita la ei. Văzîndu-i fața posomorîtă, Năstase pricepu primul că au greșit cu ceva. Dragomir însă îl anunță vesel pe plutonier :

— I-am dat o lampă coniței, că...

Băuse, obrajii îi ardeau.

— Vorbim noi mîine ! scrîșni șeful de post.

De-abia acum pricepu și Dragomir că, de data aceasta, nu va mai scăpa de bătaie. Sîngele îi pieri din obraji și începu să tremure. Îi era frică de bătaie, deși cînd încasa palmele, nu se mișca.

— Nu vă culcați pînă nu mă întorc ! le ordonă plutonierul.

Se răsuci și se îndreptă spre locuința lor. Aici era liniște, geamurile aburite, semn că în casă era cald. Năstase, mai îndrăzneț, se răsti la Nastasia :

— Strînge, babo, mai repede ! Fugi apoi după șeful de post care tocmai se întorcea din spatele casei. Dom'toner, vă rugăm să ne iertați — șopti el —, dar a venit nenorocita aia și ne-a zis că v-ați împăcat cu Tudor Chivu, stați la masă. „Să mîncați și să beți și voi că așa a poruncit șeful vostru !" ne-a zis c-ați zis dumneavoastră... Vă rog să ne iertați !

— Și dacă aia vă zicea să le dați drumul Chiveștilor ?

— Fără ordin scris de la dumneavoastră nu făceam prostia asta, dom'toner ! Sau în cel mai bun caz îi luam din urmă și veneam cu ei acolo.

Stanciu îl plesni fulgerător peste față cu dosul palmei. Năstase zvîcni, ca înțepat, și luă poziția de drepți.

— Ia-ți capela de jos ! îi ordonă șeful, scrîșnind, și ieși în uliță, urcîndu-se în căruță. Ceilalți se așezaseră pe loitre, cu picioarele atîrnate. Numai Tudor Chivu și șeful de post stăteau pe scîndura pusă de-a curmezișul. Un moment destul de lung nimeni nu scoase o vorbă. Apoi plutonierul întrebă nedumerit :

— De ce stăm ? !

— Să vină și adormita aia de Nastasia... Hai, fă, odată !... I-ai cîrpit una soldatului sau mi s-a părut mie ? Și, pentru că plutonierul tăcea, continuă : Ce-a făcut ? !

— A dat de la Legiunea de jandarmi telefon și el a spus că sînt prin sat. Ăștia or fi înțeles că-s la cîrciumă. Trebuia să-i spună că sînt la cercetări...

— Mda !

„Să le știi tu pe toate !" își zise cu ciudă Stanciu și îl înjură în gînd pe bătrîn.

Baba Nastasia veni speriată că ținuse pe loc o căruță cu oameni. Dar nu vru să se urce. Se așeză pe inima căruței, după ce le dădu băieților coșul și bota cu vin. Părea un copil care s-a agățat de o căruță, să meargă de colo pînă colo. Și tot ca un copil se uita cu teamă la bărbatu-său, de parcă i-ar fi fost frică să nu dea cu biciul în ea, cînd o vedea-o că s-a agățat de căruța lui.

— Ești gata, fă ? !

— Gata, șopti Nastasia, făcîndu-și cruce.

De toate ținuseră seama, în ce privește aratul uliței. Totuși uitaseră ceva. Și acest ceva n-ar fi trebuit uitat, pentru că treaba pusă atît de bine la cale s-ar fi putut termina prost. Astfel că, în loc să discute lumea despre un singur mort — Victor Barabaș —, satul ar fi avut nenorocul să tămîieze mai mulți.

Deși băuți, băieții și ginerii lui Tudor Chivu pregătiseră totul în tăcere. În curte era întreg neamul Chiveștilor, în afară de Ilinca. De cînd îl luase soldatul pe bărbatu-său

la post, cu centrifuga în spate, n-o mai văzuse nimeni. Cineva îi spusese lui Vasile că e în casă, beată moartă. Dar el săltase din umeri, zicînd că nu vrea să mai știe de ea. Celorlalți nici atît nu le ardea acum de ea. Poate bătrînul să fi avut cu ea niște socoteli de lămurit, dar nu vorbise cu nimeni în privința asta. Mai tîrziu, da.

Un felinar de vînt se mișca tăcut prin ogradă și, după direcția în care se îndrepta, Stanciu bănuia în ce stadiu ajunseseră pregătirile : fuseseră aduse plugul, cotigile, șteangurile la care aveau să se înhame bărbații. Pe urmă felinarul poposi pe prispă, unde Ulică fu înconjurat de femei, aranjat de drum, legat cu un șal mare, care îi fu pus în cap, ca la fete, trecîndu-i-se apoi capetele pe sub subsuori și înnodate la spate. Ulică încercă să protesteze, dar fețele triste ale femeilor îl intimidară pentru prima dată. Pînă acum fusese considerat un copil, îl alintaseră. Acum îl priveau tot ca pe un copil, dar nenorocit, care ia drumul pribegiei.

Plutonierului nu-i plăcu tăcerea în care se desfășurau toate aceste treburi. „N-or pune ceva la cale ? !" se gîndi el și, îngrijorat, se trase deoparte, să supravegheze totul de la distanță. Atît cît putea să vadă la lumina slabă a felinarului ; restul îl bănuia. La un moment dat simți că cineva îl privește din spate. Era aproape sigur că n-are cine să fie, dar nu putu rezista și se întoarse să se uite. Era chiar în dreptul unei ferestre mici de la una din odăile care se înșirau pe toată lungimea curții. Și, deși era închisă, senzația că cineva îl străpunge cu privirea nu-l părăsi. Ca să scape de ea făcu un pas la dreapta, astfel că se afla acum între fereastră și o ușă. Rămase acolo ascultînd ordinele șoptite ale lui Tudor Chivu :

— Vasile, tu să rămîi acasă. Ai grijă de ciini să nu se ia după noi !

— Îhî ! mormăi Vasile Chivu, cu un aer de indiferență.

— Alea au ieșit afară ?

— Sînt pe prispă, îl pregătesc pe Ulică, îl informă tot Vasile.

— Ia să te văd, Ulică !

Se duse pe prispă și porunci cuiva să salte felinarul, dar băiatul fugi și se băgă între șteanguri, chemîndu-și frații și cumnații în jurul lui. Frigul nopții, sau poate teama de

ce avea să urmeze, îi alungase de pe față voioșia din odaie. Gerul de-afară parcă prevestea răceala zidurilor din pușcărie. Dar nu zicea nimic, nu protesta și nici nu încerca să braveze. Ichim se înhămă lîngă el, iar Mutu îl flancă de cealaltă parte. Ceilalți veniră și apucară fiecare de cîte un capăt de funie, de lanț, sau chiar de mînerul îndoit al cotigilor. Erau gata de plecare.

Nastasia se mai împleticea încă prin curte, neștiind de fapt ce caută. Vorbea singură. Dacă nu i-ar fi fost teamă că Tudor Chivu îi poruncește să rămînă acasă sau, pur și simplu, s-o închidă într-o odaie, și-ar fi dat drumul la gură, strigîndu-i în față toată durerea ei de mamă : „Îți dai tu băiatul cel mai mic pe mîna jandarmilor, pentru stricata aia care s-a întins cu Barabaș ? De ce nu te duci tu, c-ai mai fost ? !" Și multe altele, adunate în decursul anilor.

— Gata, mă ? răcni Tudor Chivu.

— Gata !

— Ați pus brăzdarul la loc ?

— Păi, mă mir ce dracu așteptăm, mormăi Panait. Să înghețăm poate...

— Dați-i drumul atunci !

Cînd plugul și cotigile începură să zdroncăne peste glodurile curții, bătrînul veni repede lîngă plutonier :

— Mergi fără grijă, dom'șef, și să faci așa cum ne-am înțeles, c-o să fie bine ! Apoi se repezi la una din femei și strigă la ea : Du felinarul înapoi, că strici toată aranjarea !

După ce felinarul dispăru repede în grajd, întunericul cuprinse toată ulița. Se așternu ca o ceață neagră, și cîinii, alungați de Vasile cu piciorul să nu se ia după cortegiu, începură să latre înfricoșați, cu jumătate de gură. Se tînguiau parcă. Era ca un semnal prin care animalele le dădeau voie oamenilor să-și verse tot focul. Cînd plugul și cotigile răsunară pe podețul din fața curții, Nastasia, apoi fetele și nurorile, începură jelania :

— Pleacă Ulicăăăă... Se duceeeee !

Pe fiecare îl trecu un fior rece pe șira spinării. Stanciu iemi, iar în gură simți un gust amar de cocleală. Era semnul lui de totdeauna cînd se speria. Mai simțise asta de cîteva ori pînă atunci : cînd era copil și căzuse dintr-o strejărică, apoi cînd era să se înece în Dunăre, la Corabia,

apoi la prinderea unui dezertor pe care îl știa neînarmat și ăla trăsese, peste umăr, la cîteva fire de păr distanță de tîmpla lui... Acum țipătul Nastasiei îl făcu să retrăiască spaima pe care o simțise ieri dimineață, în fața armei din mîna Sevastiței. Și nevasta lui Tudor Chivu și Sevastița strigaseră la fel.

Ulică era viu, dar maică-sa îl jelea ca și cînd în scurtă vreme aveau să arunce pămînt peste el. Celelalte femei îi țineau isonul, povestind întîmplări cu Ulică de cînd era mic. Cum i-a adus una bomboane de la tîrg și el le îngropase în pămînt, să nu i le găsească nimeni. Alta țipa că l-a scăpat de friguri, cu pelin fiert, și acum, cînd e sănătos și vesel, o lasă, se duce, fără să se uite înapoi. Parcă i-ar fi fost bărbat.

Bărbații tăceau, opintindu-se în ștreanguri. Fierul plugului ciupea doar crestele bolovanilor tari ca piatra. Și, oricît apăsa Tudor Chivu pe coarne, brăzdarul nu pătrundea mai mult în drumul uliței, nu numai înghețat, dar și bătătorit de roțile altor căruțe.

Odată cu țipetele femeilor se porniră să latre cîinii satului. La ferestre sau pe prispe apăreau oameni în cămăși și izmene, femei acoperite cu ceva la repezeală, ieșite afară cu picioarele goale, să vadă ce se întîmplă. Stăteau încremeniți, cu felinarele în mînă, nepricepînd, de fapt, ce se petrece în uliță. Dar nici nu îndrăzneau să iasă la poartă, să vadă, să întrebe.

Fusese vorba ca Tudor Chivu să înjure, iar șeful de post să amenințe, dar nici unuia nu-i mai ardea să facă ce stabiliseră. În casă, planul bătrînului avea ceva vesel în el. Acum însă, icnelile bărbaților, țipetele femeilor, lătratul cîinilor, zdrăngănitul fiarelor de la plug și cotigi, toate sunetele astea la un loc le încleștaseră gura. Farsa pusă la cale se încărca de tristețe, de neprevăzut : dintre cei vii pleca departe un suflet de om tînăr, nevinovat, de unde, mai mult ca sigur, n-avea să se mai întoarcă. Plecarea printre străini înseamnă pentru țărani moarte.

Dar cel mai apăsător sentiment era cel al vinovăției lor. Și Tudor Chivu și plutonierul știau că ei hotărîseră pierderea lui Ulică. Iar băiatul nu zicea nimic. Trăgea alături de ceilalți, străduindu-se să le arate că nu-i lasă să ducă greul în locul lui. Dacă ar fi plîns, dacă ar fi zis

că nu mai merge sau că nu mai poate, atunci cei mari s-ar fi răstit la el să tacă, să-şi vadă de drum. S-ar fi înfuriat şi, astfel, mila s-ar fi depărtat de ei. Dar Ulică se ducea conştiincios la pieire, şi supuşenia lui le umplea sufletele de amărăciune.

— Mai încet, mă ! strigă Tudor Chivu.

Plutonierul tresări. După graba cu care mergeau, înţelesese că fierul plugului nu răstoarnă nici un fel de brazdă. „Şi pămîntul e împotriva mea" se gîndi el. Scuipă gustul acela amar din gură şi se duse lîngă Tudor Chivu, şoptindu-i :

— Apasă, mă nea Tudore, că dăm de dracu !

— Păi, nu apăs ? se răsti bătrînul la el. Treci dumneata în locul meu, să vezi dacăăă...

Nu-şi mai termină vorba, dar se lăsă cu toată greutatea pe coarnele plugului. Stanciu observă că cei care trăgeau n-au simţit nici o greutate în plus.

— Nu vrea, oftă Tudor Chivu. Ce, eu n-am înţeles că trebuie brazdă ? Dar uită-te şi dumneata !

Plutonierul îl lăsă în pace şi se duse în faţă, mergînd pe lîngă Ichim. Glasul supărat al bătrînului îl făcuse să-şi scoată pistolul din toc.

— O să te facă neom, Ulicăăăăă ! continua să ţipe Nastasia, dar glasul începuse să-i răguşească.

Stanciu simţi o dorinţă puternică s-o îngîne, apoi să-şi bată joc de fiecare vorbă de-a ei : „Că parcă acum e om !" Sau : „Ce, noi mai sîntem oameni ? !"

— Şi frigul o să te oprească din creştereeeee !

„Lasă, că nici eu n-am pomenit căldură de cînd mă ştiu !"

Nu mai auzea nimic în afară de ţipetele Nastasiei. Răspunzîndu-le obraznic, întărîtat — în gînd —, simţea că devine mai puternic.

— Munceam şi ne zbăteam să avem ce pune în gură şi veni nenorocireaaa !

„Care dracu o fi fericit pe lumea asta", rîse el amar. Şi ar fi continuat să mormăie aşa pînă la post, dacă nu şi-ar fi zis că sînt, totuşi, pe lume şi oameni mulţumiţi, care — chiar dacă au nişte griji mari — sînt măcar fericiţi că pot să doarmă la ora aia. Gîndul îi fugi la popa Frăţilă şi la notarul Noianu. Se întoarse spre Tudor Chivu :

— Trimite repede două femei la popă și la notar !

— De ce ? tresări bătrînul.

— Să bată în poartă la ei pînă or ieși. Să le zică speriate că ar ulița cu voi. Atît !

Tudor Chivu, fie că nu pricepu, fie că nu voia să aibă de-a face cu popa și cu notarul Noianu, pe care nu-i putea suferi, întîrzie să execute ordinul. „Cum de-am uitat să-i anunț să dea telefon la Legiunea de jandarmi ? !“ se certă Stanciu. Apoi se răsti la bătrîn :

— Ce faci, domnule ? ! Nu te duci să le spui ălora să plece ? !

Îl împinse pe Tudor Chivu și îi luă coarnele plugului din mîini.

— Nu da, dom'șef, în tata că...

Panait mormăise.

— Gura ! Du-te, nea Tudore, ascultă-mă pe mine.

Bătrînul rămase în urmă și începu să le vorbească femeilor. Două umbre se desprinseră din cîrd. Îl ascultau, ținîndu-se după el, cu capetele plecate.

Din clipa în care simți în palme coarnele plugului, șeful de post se liniști. Lemnul aspru al mînerelor îi aminti de ceva, de o altă viață. Era din nou țăran. În locul drumului bătătorit și înghețat, se văzu pe locul lor din Grui. Trăgea prima brazdă. Era tot noapte, așa că, la celălalt capăt al locului, între trei bețe încrucișate, pusese o căldare în care ardeau cocoeni uscați. Lumina ei trebuia s-o vadă mereu printre cei doi boi, dacă voia să-i iasă brazda dreaptă. Altfel avea necazuri cu Gheorghe Tudică, proprietarul locului de alături, iar dimineața, toți cei care ar fi trecut spre locurile lor ar fi rîs de el că s-a ținut după udul boului, nu după focul din căldare.

— Ce să le zică ălora, dom'șef ? îl întrebă Tudor Chivu, apropiindu-se de el, urmat de cele două femei.

— Parcă ți-am mai spus ! Să dea imediat telefon la Legiunea de jandarmi, că ar ulița cu Chiveștii !

— Aha !

Bătrînul de-abia acum pricepuse. Dar Stanciu nu-i mai dădu atenție. Nu voia să-i dispară visul cu aratul locului din Grui. Pentru sufletul lui, această întoarcere în Drăcșani, cu ani în urmă, i se părea un fel de răsplată de la dumnezeu, pentru cele ce avea de tras în Vadra.

Viața la Drăcșani i se părea acum mult mai liniștită, mai primitoare. Uitase de casa în care picura și după ce stătea ploaia afară, uitase și de ura împotriva lui Bria, care nu voia să le mai dea pămînt în parte de la boier, uitase pînă și necazul care îl chinuise pînă intrase la jandarmi, că el nu era tratat în sat ca un om în rîndul oamenilor. „Al lui Gheorghe Stanciu ?" zicea cîte unul. Un amărît !" Acum totul i se părea că trebuie regretat. Atîta timp cît simțea în palme lemnul aspru al coarnelor de plug visul nu putea să dispară. Vedea și lumina roșie a focului de la capul locului, simțea în față răcoarea caldă a vîntulețului de primăvară și în nări mirosul parfumat al orajniței, al tuturor ierburilor crude tăiate de fierul plugului. De undeva, auzi chiar două femei strigînd ceva și el își zise : „Iar le bate Mirică pe curvele lui de fete !" Și zîmbi.

Tudor Chivu mergea acum alături de el, privindu-l curios. Nu-i putea vedea zîmbetul, dar simțea că șeful de post e vesel. Bătrînul nu era un om bănuitor. Fusese totdeauna prea puternic și înconjurat în permanență de ai lui, ca să-și pună des întrebări despre ce urmărește unul sau altul. „Lasă-l să vedem ce face !" obișnuia să spună cînd băieții sau fetele lui veneau să-i zică : „Uite, al lui cutare a zis că..." Deși plutonierul zîmbea fără să aibă vreun motiv să fie vesel, el nu se îngrijoră.

— Văd că te pricepi, dom'șef, să ții de plug

Stanciu tresări și căldarea cu foc dispăru. Își îndreptă spatele și oftă :

— Am rătăcit drumul, nea Tudore !

— Care drum ? ! se miră bătrînul.

— Ține !

Bătrînul își reluă locul între coarnele plugului, dar nu mai apăsă aproape deloc pe ele. Ce rost avea să se omoare de pomană ?

— Am vrut să trag o brazdă dreaptă, mormăi Stanciu, și a ieșit una ca udul boului.

— Se-ntîmplă, dom'șef. Ești om tînăr încă, poți să te întorci s-o mai tragi o dată.

— Nu se mai poate, nea Tudore ! oftă plutonierul și se duse în față.

Ajunseseră prin dreptul cîrciumii lui Costică Dudău. Obloanele fuseseră trase. Nu se vedea nicăieri nici o rază

de lumină pe sub ele. Cîrciumarul, după ce-și numărase banii, se culcase obosit. La trecerea cortegiului, cu toate țipetele femeilor, ale Nastasiei în special, care mai mult horcăia acum, nu se aprinse nici o lumină și nu ieși nimeni afară. Dar, de sub acoperișul de scîndură de la intrarea în cîrciumă, care ținea vara loc de umbrar, se desprinse o umbră. Era un bărbat. Venea împleticindu-se spre ei. Stanciu își zise că trebuie să fie gardianul primăriei. „Îi trag ăstuia o amendă mîine, să-l învăț minte să mai umble beat în timpul serviciului !" își zise. Fusese de-ajuns să-și ia mîna de pe coarnele plugului ca să-și amintească imediat că e șef de post — și de toate obligațiile și puterea ce decurgeau din această funcție. Și pentru că avea pistolul în mînă se gîndi să-i tragă gardianului o sperietură ; să-l mai trezească :

— Stai, că trag !

Dar umbra continuă să se apropie. Mormăia furioasă cînd călca în vreo groapă, făcută de căruțele ce se opreau pe locul viran din fața cîrciumii.

— Trebuie să fie Ion Rînjeală ! zise Tudor Chivu.

— Nu l-o pune dracu să se lege de noi ! strigă Ichim, din fruntea convoiului.

— Lasă-l, să vedem ce-are de gînd ! îl sfătui bătrînul.

Nu mai știa nimeni dacă Ion Rînjeală era numele adevărat sau vreo poreclă. În orice caz, așa îi zicea toată lumea, și el nu se supăra. Apărea prin sat cam la două-trei luni, bea cîteva zile la rînd și, cînd termina banii, pleca iarăși. Se zicea că ar lucra la drumuri, dar nimeni nu-l văzuse vreodată cu o lopată în mînă, împrăștiind piatră peste gropile vreunei șosele. Unii rîdeau de el : „Mă Ioane, tu nu cumva lucrezi *la drumul mare ?*" Ceea ce era cu totul altceva.

După socotelile unora, Ion Rînjeală trebuia să fi fost plecat de-acum din sat. Se vede treaba că, de data aceasta, venise cu mai mulți bani.

— Ce urlați așa, mă, ăștia a' lui' Tudor Chivu ?! strigă bețivul supărat, dar nimeni nu-i dădu atenție. Voi întotdeauna vreți să...!

Buf ! Hotărît să sară la bătaie voise mai întîi să treacă șanțul și căzu în nas. Panait vru să se repeadă la el, dar șeful de post îl opri :

— Lasă-l ! Să ne vedem de-ale noastre.

Şi plugul trecu, cu cotigile zdroncănind, chiar prin faţa lui Ion Rînjeală. Furios că-i alunecă opincile pe marginea şanţului, cu marginile acoperite de iarba arsă de ger, dar plină de chiciură, beţivul încercă să se agaţe de picioarele celor care îi treceau pe dinaintea ochilor. Stanciu se apleca să vadă cum arată acest Ion Rînjeală. Nu zări decît o căciulă şi o faţă nebărbierită de multă vreme, întunecată. Mai mult nu apucă să vadă, pentru că celălalt îl scuipă. Fulgerător plutonierul îl lovi cu pumnul, răsturnîndu-l pe Rînjeală în şanţ. Îşi îndreptă spatele şi plecă după ceilalţi, ştergîndu-se cu mîneca mantalei şi înjurînd furios : „Trebuia să-l omor !" Nu găsi de cuviinţă să-i spună lui Tudor Chivu ce i-a făcut beţivul, deşi poate că bătrînul auzise ceva.

În urma lui, Ion Rînjeală începu să urle :

— Dai în mine, jandarmule !

Apoi urmară cîteva cuvinte într-o limbă împleticită.

— Ce naţie e ăsta, nea Tudore ?

— Lipovean de prin Sulina.

— Să nu dai tu în mine, jandarmule ! continuă să strige Ion Rînjeală. Ai venit tu atîta cale ca să-l baţi pe fiul Domnului... O să zaci în colţul fierbinte. Eu am să te dau pe mîna Necuratului !

Reuşise să iasă din şanţ şi acum se ţinea în urma femeilor, împleticindu-se. Blestema şi ocăra cu vorbe auzite în biserică, dar şi porcoase, pe care n-ar fi fost nimic dacă le-ar fi auzit numai bărbaţii.

— Nu-l mai rabd, tatică ! zice Ichim şi vru să iasă dintre ştreanguri.

— Stai acolo ! îi porunci şeful de post. Îl potolesc eu.

Rămase în urmă şi trase două focuri în sus. Imediat — spre uimirea tuturor — se auziră trosnind alte arme, din diferite locuri :

— Legionarii, zise cineva în şoaptă. Numai ei au pistoale.

— La pămînt ! strigă Stanciu.

Dacă s-ar fi aprins un proiector, în uliţă s-ar fi văzut o colcăială de oameni, surprinşi de lumină, exact ca urechelniţile şi coropişniţele de sub pietroiul din faţa postului:

bărbații se-lipeau cu piepturile de glodurile uliței, iar femeile rugeau înapoi, țipînd.

Plutonierul se ridică precaut din șanț, strigînd :

— Ulică, vino încoace. Tîrăște-te pînă aici !

Ion Rînjeală era singurul om în picioare. Striga bucuros, excitat :

— Omorîți-l pe fiul Domnului ! Mîncați-i...

Ulică veni lîngă șeful de post. Băiatul sufla greu. Îi șopti plutonierului la ureche :

— Îmi curge sînge.

— Te-a nimerit vrun glonț ?! se alarmă Stanciu.

— Nu, bre, din nas. M-am lovit în călcîiul lui nenica Ilie, cînd ne-am trîntit jos.

Plutonierul oftă ușurat. „Asta-mi mai lipsea acum, să-mi moară și ăsta !" Strigă la Chivești :

— Duceți-vă acasă, nea Tudore ! Pe Ulică îl iau cu mine...

Liniștea fu din nou spartă de focuri de armă — de data aceasta ceva mai departe.

— Vin mîine pe la post, dom' șef ! zise bătrînul. Du-te, mă nebunule, acasă că te omoară ăștia ! se răsti apoi la Ion Rînjeală.

Bețivul continua să cînte și să bolborosească acele cuvinte încă de neînțeles pentru cei din Vadra.

— Pleacă la casa ta, omule ! îi strigă și Nastasia de undeva din întuneric.

— Mă duc, mă duc, răspunse lipoveanul, suspect de ascultător și dispăru în noapte.

Cînd ajunse la post, spre marea lui surprindere, popa Frățilă era acolo. Cît lipsise Stanciu, avusese loc o scenă neplăcută între el și soldați. Preotul venise cu antereul fluturînd, zicînd că vrea să dea un telefon la Brăila, să-l reclame pe plutonier că ară ulița satului cu Chiveștii. Atît Năstase, cît și Dragomir, speriați încă de gafa pe care o făcuseră mai înainte, bînd și mîncînd cu arestații, se opuseseră categoric.

— El m-a rugat, mă ! se înfuriase popa Frățilă.

— Ce, părinte ? Să-l reclami la dom' colonel ?!

— Da, mă !

— Fugi, părinte, de-aci ! Vrei să ne omoare dom' toner cu bătaia ?

— Treaba voastră, zisese preotul, să nu ziceți că nu v-am spus. Eu mă duc să-l reclam de la primărie.

Dar cînd a vrut să iasă, Năstase i-a sărit cu arma în față:

— Iartă-mă, părinte, dar nu te duci nicăieri ! Cum îți închipui dumneata că o să te lăsăm noi să-i faci una ca asta lui dom' toner ?!

Popa făcuse un fel de criză. Începuse să țipe la soldați, să se dea la o parte din fața lui că-i face praf. Soldații nu cedaseră și popa căzuse extenuat pe scaun, scrîșnind :

— Prost am fost că nu mi-am luat pistolul !

Cînd intră Stanciu, împreună cu băiatul lui Tudor Chivu, popa se repezi la el și începu să vorbească, dar atît de repede că, în primele clipe, plutonierul nu înțelese nimic. Apoi, cînd în sfîrșit pricepu, își luă la înjurături soldații. Aceștia nu mai știau ce să creadă. Fuseseră convinși că, auzind de zelul lor, avea să le ierte toate necazurile pe care i le pricinuiseră. Cînd termină cu ei, Stanciu se întoarse spre preot :

— Dar și dumneata ești prost, părinte !

— Măi Stanciule ! îi atrase atenția popa Frățilă.

— Iartă-mă că ți-o spun de la obraz, dar ești prost făcut grămadă.

Și, pentru că soldații căscaseră gurile de uimire, se răsti și la ei :

— Luați-l pe Ulică cu voi și treceți în bucătărie !

După ce soldații ieșiră, urmați de băiat, plutonierul se întoarse iar spre preot, vorbindu-i șoptit, dar cu mînie în glas :

— Bine, părinte, nu te-am rugat eu să te duci la primărie ?! De ce-ți închipui dumneata că nu ți-am spus să vii la post, să dai telefon ? De ce crezi ?! Ce-ai căutat aci ?

— Mi-a fost mai aproape, mormăi popa, supărat.

— Nu te-ai gîndit că eu s-ar putea să mă feresc de soldații ăștia ? Sînt ai mei, țin cu mine, dar mîine-poimîine se liberează ; mai știu eu la cine scapă vreo vorbă ? Eu am vrut să-ți fac un bine, dumneata de ce vrei să mă nenorocești ? Asta ți-e recunoștința ?!

— Mă Stanciule, încercă preotul să-l liniștească, nu te prosti. Mă jur pe ce vrei tu că nu...

— Las-o moartă ? Am să te opresc acu' aci, și mîine dimineață îți fac de petrecanie. Dar nu fiindcă nu ți-ai respectat vorba, ci pentru că tu cu legionarii tăi ați vrut să mă omorîți.

— Eu ? Cum eu ? Și cînd ? Nu-s de o oră aici la post ? Soldații sînt martori.

— Atunci cine a tras în mine ? Tata din groapă ?

— Aflu eu, se repezi preotul, bîlbîindu-se de emoție. Dă-mi răgaz și mîine îți prezint lista. Dacă ei au tras, omoară-i !

Se muiase tot și, de fapt, nici nu mai știa ce vorbește :

— Domnule Stanciu... Mă duc la primărie. Chiar acum mă duc.

— Nu te mai cred ! se răsti plutonierul.

— Mă duc. Să mor de nu mă duc. Acu' mă duc...

Și ieși din post, mergînd de-andărătelea. Cînd îl văzu plecat, plutonierul oftă ușurat. Totul se terminase cu bine. De fapt, avea să raporteze chiar el, spunîndu-i lui Cireșaru că a făcut tot ce trebuia, lucrurile au mers foarte bine, a înhămat la plug toată familia criminalului, ăla striga „Cine o face ca mine, ca mine să pățească !", ce mai, totul se îndeplinise după cum ordonase. Dar, iată, legionarii începuseră, așa din senin, să tragă cu pistoalele în ei.

Nu chemă soldații din bucătărie pînă ce nu termină de transmis nota telefonică. Sergentul de la centrală, un băiat vesel, încercă să glumească cu el, dar Stanciu i-o reteză :

— Sergent, nu-mi arde acu' de rîs. De-abia scăpai de legionari și... Scrie !

Descrise pe larg cercetările pe care le făcuse, cum familia criminalului încercase să-l ascundă pe mezin și să trimită în locul lui un om matur, dar el nu s-a lăsat înșelat. Arestatul era acum în mîinile lui și ar fi arat întreaga uliță dacă nu interveneau legionarii. „La refuzul meu de a scoate plugul din brazdă, ei au început să tragă ! Vă rog să dispuneți !"

Capitolul IX

Stanciu plecă la culcare, spunîndu-le soldaţilor să doarmă cu rîndul. Pentru soldaţi starea de alarmă era bună, le ţinea atenţia trează. Ulică se întinsese pe un pat şi adormise suspinînd. Plutonierul ocoli casa, venind îngîndurat la locuinţa lor.

În casă nu se auzea nici o mişcare. „Ce ştiu ei ! se îndoioşă. Dorm la căldurică, dimineaţă Dorina o să mă întrebe, bosumflată, pe unde-am umblat, că ea m-a aşteptat cu masa, cu toate că era frîntă de oboseală. Iar copiii or să vrea să se joace cu mine..."

Apăsă pe clanţă şi intră în tindă. Nici nu apucă să închidă uşa, că băiatul strigă cu o bucurie disperată :

— A venit, mămico !

Sări de pe lada de campanie, numai în cămaşa de noapte şi, cu picioarele goale, se repezi în uşa ce dădea în chiler strigînd mereu :

— A venit ! Sculaţi-vă că a venit tăticu !

Stanciu se opri fîstîcit. Nevastă-sa şi fata veniră imediat de dincolo, buluc, şi îl luară în braţe, plîngînd. Dorina se agăţă de el, gata să se prăbuşească, oftînd :

— Of, Sande, Sande !

Tutuş îl cuprinseşe de picioare pe la spate, strîngîndu-le cu aceeaşi disperare fericită cu care îi anunţase sosirea. Mima îi dădu drumul şi, apucîndu-i o mînă, începu să-şi mîngîie cu ea obrazul, de parcă ar fi fost o blană moale şi pufoasă.

Găsi în el tăria să se smulgă din îmbrăţişarea lor şi, cu toţi grămadă după el, intră în odaie şi se aşeză pe pat. Nu se îndurau sau le era încă teamă să-i dea drumul din mînă.

— Aprinde lampa, Dorino !

Femeia bîjbîi pe masă după cutia de chibrituri. Dar în odăiță întunericul era mai puternic decît în tindă. Așa că rupse o bucată de ziar de pe poliță și o aprinse din sobă, unde jarul mocnea sub cenușă. În tot acest timp, îi povesteau peripețiile prin care trecuseră, fără să se întîmple de fapt nimic, ci numai ca urmare a închipuirii lor. Fiecare voia să mai adauge ceva, descoperise un amănunt foarte important, uitase să adauge cum se comportaseră ceilalți doi...

Nevastă-sa mai băgă două lemne în sobă și se apropie repede, întrebînd nerăbdătoare :

— Ce-a fost, mă Sande, acolo ?

Acolo însemna și avea să însemne, încă multă vreme, tot ce nu încăpea între pereții casei lor. Chiar și camerele din față (cancelaria, dormitorul și bucătăria soldaților) tot *acolo* urmau să se numească, fiindcă în post, uneori, se petrecea ceva misterios pentru ei. De fapt, ce se întîmpla în camerele din față era un lucru obișnuit oricărui post de poliție din lume : se făceau anchete, se primeau reclamații, veneau ordine, erau bătuți oameni mai mult sau mai puțin vinovați, mai mult sau mai puțin încăpățînați, se aduceau *suspecții* legați sau nelegați, urmăriți prin circulare date pe întreaga țară, uneori și peste graniță, pentru diferite pricini, unele niciodată lămurite. De asemeni *acolo* intrau și ieșeau informatorii, se puneau la cale împăcări între păgubași și hoți, soseau inspecții cu cîte un șef nemulțumit, care țipa, înjura, amenințîndu-i pe toți c-o să-i învețe minte. Pînă la masa de prînz, după care vorbea mult mai liniștit, rîgîind des, iar în registrul de inspecții scria cu albastru.

Stanciu le povesti pe scurt prin ce-a trecut, adăugînd de la el ceea ce credea că-l va ridica în ochii familiei ; n-o făcea din vanitate, ci ca să le întărească soției și copiilor sentimentul că este curajos, puternic și că lui nu i se poate întîmpla nimic rău. Deci, să fie liniștiți. Bineînțeles că trecu ușor peste momentele de spaimă, care le-ar fi întărit alor săi convingerea că avuseseră dreptate să se sperie de moarte. Încheie simplu :

— Asta a fost ! Dar e ca o floare la ureche față de ce-am pățit cînd am prins banda lui Duduianu.

— Dar ce-ai păţit, tăticule ?
— Parcă v-am mai spus...
— Nu. Asta nu ne-ai povestit-o...

Nu-i era somn. Şi o poveste ca cea cu prinderea bandei lui Duduianu însemna încă o cărămidă la temelia autorităţii lui în faţa familiei. În plus, poveştile din trecut erau mult mai frumoase decît cele prezente.

— Mă trimite naş Victor, naşul vostru... Eram tot aci la Vadra, voi eraţi mici... Mă trimite naş Victor la Cotulung să predau unora nişte ordine de chemare. „Seara, îm' zice dînsul, să fii înapoi !" Pînă la Cotulung sînt vreo cinşpe kilometri, dar ordinul e ordin. Plec. Era toamna tîrziu, drumurile desfundate de ziceai că dricui lutul pentru casă...

— Cum lut pentru casă ?! se miră fata.

— Adică pentru lipit pereţii caselor... Nu mă mai întrerupe !... Şi frig. Dar mie puţin îmi păsa. Mi-am descheiat mantaua, că nu mă vedea nici o vulpe, am pus arma în bandulieră şi cleaf-cleaf, fluieră Lixandre !

Copiii şi nevasta se aşezară mai bine şi, pentru un timp, avură impresia că sînt iarăşi la Brăila. Pe străzi e lumină, gardianul fluieră din cînd în cînd făcîndu-şi rondul de noapte, totul e în ordine. De undeva se aud copitele unor cai de trăsură lovind ritmic caldarîmul, iar mai departe sunetul unui tramvai hodorogit, semne evidente că mai sînt oameni pe străzi. Vin de la cinema, de la restaurante, de la lucru...

— Ajung cu bine la Cotulung şi mă duc întins la ăia cu ordine de chemare. „Să trăieşti nene, dă-te mai aproape şi semnează aci !" Că „Ce e asta, dom' sergent ? Vai de măiculiţa mea, intră să bem un pahar, că cine ştie dacă mă mai întorc !" Erau simple ordine de concentrare, nu se discuta atunci de război. Dar, cum e ţăranul cînd trebuie să-şi lase casa, familia, vitele... Eu, nimic. Mulţumesc! Şi plecam la altul. Unul nu era acasă, altul se ascunsese în iesle şi mînca vaca de pe el, mă rog, fel de fel de oameni. Asta mi-a luat timp. M-a apucat noaptea în sat. Primarul mi-a zis : „Rămîi să dormi aci, e drumul greu şi vremile tulburi !" Nimic. Am plecat...

— De ce zicea el că-s vremurile tulburi atunci ? întrebă Dorina. Ce, în '930 erau vremuri tulburi ?!

— Întotdeauna, Dorino, sînt evenimente. Numai că, dacă te uiți în urmă, toate ți se par netede. N-a fost niciodată neted un an întreg, asta să-ți fie limpede !

— Ei, na ! zise nemulțumită nevastă-sa. Ce vremuri tulburi, dacă e s-o luăm pe-așa, erau cînd ieșisem eu la horă ? Liniște și pace. Seara cînta al lui Mirică de vale, jucau fetele cu băieții, ce vremuri tulburi ?

— Hai, bre mămico ! se rugă Tutuș.

— Povestește, tăticule, cu Duduitu, se rugă și fata.

— Duduianu ! o corectă taică-su supărat. Hai, să nu ne certăm pe contraziceri. Și am plecat înapoi, reluă el povestea, fără să-mi pese. Eram tînăr, ce știam eu atunci ?

— Trebuia să fi rămas, spuse Mima.

— Dacă rămînea ce ne mai povestea acum ? se supără Tutuș.

— M-am gîndit să scurtez drumul... Zici că nu erau evenimente, Dorino ? Dar nu veni perceptorul, cînd ieșiseși tu la horă, și vă luă tot din casă ? Asta ce-a fost ? Bucurie pentru voi ?

— Nouă ne-a luat cineva lucrurile din casă ? se miră indignată nevastă-sa.

— Nu mai ții minte ? Nu s-a dus socru-miu și a vîndut grîul de sămînță ca să vă luați zestrea înapoi ?

— Nouă nu ne-a intrat perceptorul în curte decît să bea un pahar de vin.

— Bine, mă Dorino, bine. La voi n-a intrat decît să bea. Așa să fie. Dar, te rog eu, nu mă mai întrerupe !... M-am gîndit să scurtez drumul și o luai pe dig. Mergeam și mă uitam la apă. Plouase la munte, Siretul se umflase, venise mare și rupea din maluri. Auzeam cîte o pîrîitură, apa pleosc ! Pe întunericul ăla mi se părea și mai lat. Vuietul lui se făcuse vînt, îmi șuiera pe țeava armei... Ia s-o încarc ! zic eu. Bag cinci cartușe...

— Patru în magazie și unul pe țeavă, spuse Tutuș pe nerăsuflate.

— Așa. Unul pe țeavă. Nu vedeam mare lucru, dar nu era nici o beznă de-aia de să nu știi unde te afli. Singura mea grijă era să nu calc alături de dig, că atunci... La cotul de la armanul lui Ciocardia văd o luminiță. Pleca de lîngă mal și se scurgea pe apă. Pîl-pîl-pîl și se stingea. Apoi altă luminiță se desprindea de mal. Pîl-pîl-pîl și asta. Se stin-

geaaaa... Mă, ce să fie asta ? Mă opresc, îmi scot capela, fac cîteva cruci și stau, aștept...

— *Cascheta* ți-ai scos-o ! îl corectă Tutuș.

— Nu, mă ! Capela. Păi dacă eram sergent, în prag să mă facă sergent-major ? Tu-i semeni mă-tii, nu lași omul să spună ce are de spus...

— Păi-dar ! șopti nevastă-sa, gata să adoarmă.

— Aștept. Luminițele își vedeau de treabă. Aci nu-i lucru curat, mă gîndesc. Iau arma de pe umăr și pipăi cu ea la un pas în față, să dau de dunga malului. Nu pot zice că nu-mi era frică. Îmi era ceva, dar dorul de a vedea ce e mă făcea mai curajos. Călcam cu grijă, să nu fiu auzit, dar era greu. Clefăiam. Cînd ajung chiar pe buza malului, ce să vezi ?

Copiii nu mai suflau. Cu ochii mari, se uitau la taică-su, așteptînd să le dezvăluie misterul.

— Cineva moșmondea acolo jos. O mogîldeață. Scăpăra un chibrit între palme, aprindea luminărica înfiptă din vreme pe-o coajă de salcie și-i da drumul pe apă. Luminița pleca la vale și, pîl-pîl-pîl, în mijlocul apei se stingea. Da de vîrtejuri și o răsuceau pîn-o stingeau. Mai era și vînt. Dura puțin. Farmece, mă gîndesc eu, face cineva farmece. E treaba mea să-l opresc ? Nu ! Și mama făcea farmece, cît am fost eu copil. Eram gata să plec. Dau să mă ridic, că stătusem chincit ca să pot vedea sub mal, cînd aud niște bușituri. Ascult mai bine, vîsle. Eeeee ! Asta sau asta de sub mal l-o chema pe ăl cu coarne, dar necuratul nu vine cu barca. Mă lungesc pe burtă, cu patul armei proptit în umăr...

— Te-ai udat ? șopti fata scuturîndu-se înfiorată de frig.

— Daaaa, dar ce-mi mai păsa ? Văd pe-ormă un felinar că iese de sub un cojoc și mișcă de cîteva ori, după care iar dispare sub cojoc. Ala de sub mal nu mai aprinde luminările. Îl aud că oftează mulțumit. Dacă ar fi treabă cinstită, mă gîndeam eu, și-ar striga vorbe, dar ăștia văd că tac ca peștii. Ambarcațiunea se apropie de mal. Începe șoșotitul. Atunci mă scol și eu. Trag un foc în aer și strig : „Stați așa, că vă împușc ! Marin și Pătulea, fugiți în josul apei și stați cu barca pregătită. Voi ăștia dați lanțu-n-

coace !" ...Ca să-i sperii, le explică copiilor, am mințit că nu-s singur... Și, ce crezi, domnule ? Urcă pe mal în patru labe, întîi baba Petra a lui Nisipeanu, om avut, fost primar țărănist pe timpul lui Ghe-ghe Mironescu și după ea trei țigani. Ea dădea lumînărelele pe apă. Toți uzi fleașcă, cu dinții clănțănind, cu mîinile deasupra capului, vin la percheziție : „Fir-am ai dracului să fim, ofta, am căzut ca proștii !" Baba Petra se smiorcăia, se ruga de mine s-o iert. Că ea n-a luat parte la furt, ea trebuia să le dea țiganilor de veste că pe malul ăsta e liniște. I-am dat drumul că știam de unde s-o iau. Cu ăilalți trei n-am vrut să discut. Le spun alor mei să stea acolo unde sînt și să meargă pe de margine. Dacă fuge vrunul să dea și drumul la cîine și să tragă din plin. M-au crezut hoții. I-am pus să ia de pe bac — că bac era și nu barcă — toate covoarele furate și hai spre post. Furaseră în județul Covurlui și acum le trecuseră în județul Brăila, ca să li se piardă urma. „Mititei te făceam, dom' sergent, dacă știam că ești singur!" mi-a zis Cristache Surdu cînd am ajuns la post. I-am legat și i-am închis în beci. M-am dus și l-am sculat pe naș Victor. Nu-i venea să creadă că eu singur... „Fă-le acte și mîine-i duci la Legiunea de jandarmi !" îmi spune. Tot pe mine m-a pus, cu toate că eram ud și nemîncat... Dar el nu era om rău, să știți. De vină era numai scroafa aia de nașa, că ea-l conducea.

Stanciu întoarse repede capul spre nevastă-sa, convins că ea o să-l contrazică. Dorina însă adormise. Copiii îl ascultau cu atenție :

— Dar Duduianu ce-a făcut ?

— Aveți răbdare. Vin acasă, îi povestesc mă-tii... Îți amintești, Dorino ?

— A adormit !

— Da, lăsați-o, sărmana, că e obosită... Îi povestesc mă-tii : „Ăștia, nevastă, zic, au bani ! Ce-ar fi să mă aranjez cu ei ?" „Nu, Sande, nu, sare ea, să nu care cumva să te umpli de păcate. Avem copii, să nu-l mîniem pe dumnezeu. Ea e o femeie foarte cinstită, să știți !

— Matale ai mai avut și alți copii ? întrebă Mima nedumerită.

— Nu, mă, pe voi vă aveam. Dar erați mici. Tu erai de un an și două luni, iar Tutuș de-abia se născuse. N-aveți cum să țineți minte.

— Aha !

— Mă duc dimineață la post, să le fac acte și să-i pornesc pe țigani în transferare. Naș Victor îmi zice : „Ai venit, mă ? „Am venit !" „Ei, atunci vezi ce faci cu ei că eu plec prin comună cu treburi!" Știam eu că se duce la cîrciumă, dar mi-am zis : „Treaba lui!" Îi spun soldatului Varga să mi-i aducă pe arestați din beci. Cînd, aud ceva zuruind pe uliță. Venea o brișcă. O căruță de-aia cum avea tata, dacă mai țineți voi minte. În ea doi țigani. Unul în față, mîna caii, tînăr, altul în spate, băgat în paie pînă la gît, cu o barbă mare și albă ca a lui Sfîntu Petru. Numai barba și căciula i se vedeau. Oprește căruța în fața porții mici. Al bătrîn se apucă cu amîndouă mîinile de marginea briștei și se saltă din paie. Numai în mîini s-a dat jos, că picioare n-avea. Adică avea, dar erau scurte rău. De la brîu în sus om în toată puterea cuvîntului, de la mijloc în jos numai de două palme. Mai mult se da de-a berbeleacul decît mergea. „Asta-i Duduianu ! îmi suflă Varga. Judecătorul de la Muchea". Auzisem și eu de Duduianu ăsta, dar pînă atunci nu-l văzusem. Era starostele țiganilor pe mai multe județe. El hotăra, el judeca, toți țiganii ascultau de el. Cam cum ar fi la noi prefectul, dar mai mare ca prefectul, că ăla era peste patru județe. Strigă la mine de la portiță : „Dă drumul la băieți, șefule și ia de colea banii !" În urma lui venea țiganul tînăr cu o față de pernă plină cu bani. Eu : „Pleacă, mă de-aci, că te arestez și pe tine !" El nimic. Dădea cu pumnii în pămînt de necaz : „Nu bate balta să ia altul peștele ! Ai șaptejdemii. Ia-i și dă-le drumul băieților mei!" Fac semn lui Varga și-i legăm pe amîndoi. Și pe judecător și pe ăl tînăr. Duduianu se tăvălea pe jos de furios ce era. Făcuse spume la gură... Cu brișca lor i-am dus pe toți la Legiunea de jandarmi. A doua zi căpitanul sau maiorul Cireșaru — nu mai țin minte ce grad avea pe atunci — mi se plimba cu trăsura Legiunii de jandarmi prin oraș. Alături de el sta Duduianu...

Stanciu tăcu, apoi oftă lung. Copiii îl priveau cu atenţie. Simţeau că s-a făcut o nedreptate, dar nu îndrăzniră să întrebe nimic.

— Mare prost am fost pînă acum ! oftă Stanciu într-un tîrziu. Apoi îi bătu uşor pe spate pe copii : Hai, culcaţi-vă !

Gînditori, copiii se duseră fiecare pe lada lui. Stanciu întinse mîna spre pachetul de ţigări de pe scaun şi îşi aprinse una. Încercă să-şi facă un bilanţ al primelor două zile petrecute la Vadra. După părerea lui începuse bine. Dacă Ulică ţine la bătaie şi nu-l dă de gol, o să fie bine.

— Am uitat să-ţi spui că aseară a venit un om şi ne-a adus...

Plutonierul întoarse surprins capul spre nevastă-sa, vrînd să se convingă dacă Dorina nu vorbeşte prin somn. Ea însă continuă, fără să deschidă ochii :

— Cum îl cheamă, Tutuş, pe omul ăla ?

— Panait Spulber !

— Aşa. Panait Spulber. Un om în vîrstă, gras, cu părul... Îl cunoşti ?

— Ce v-a adus ? întrebă Stanciu bănuitor.

— Ouă, brînză, slănină şi seminţe de dovleac, recită Mima pe nerăsuflate.

Stanciu se aşeză gînditor pe marginea patului. Nu-şi amintea de Panait Spulber. Dar nu asta îl interesa acum. „De ce mi le-a trimis ?“

— A zis că mă roagă ceva ? o întrebă pe Dorina.

— Nu, răspunse nevastă-sa. A zis să le mîncăm sănătoşi şi bine-am venit.

„O avea ceva pe suflet !“ îşi zise Stanciu, şi iar nevesti-sii :

— Era necăjit ?

— Nu mi s-a părut. Voi aţi văzut că e necăjit de ceva ?

— Ce întrebi copiii ? ! se supără Stanciu. De unde să ştie ei cum arată un om necăjit ? A făcut el ceva de vrea să se pună bine cu mine. Tutuş, fugi pînă în post şi spune-i lui Năstase să vină încoace !

— Tot eu ? ! se fandosi băiatul.

— Unde-l trimiţi acum noaptea ? se revoltă Dorina.

Stanciu mormăi ceva, după care se dădu jos din pat şi începu să se îmbrace.

Cînd intră în post îl găsi pe Năstase scriind la masă, cu flacăra lămpii protejată de o hîrtie albastră, să nu-i tulbure somnul lui Dragomir.

— Cui îi scrii, mă ?

Năstase se sculă în picioare, luînd poziția de drepți și raportă :

— Acasă, dom'toner !

— Stai jos și vorbește în șoaptă !

Năstase nu se așeză :

— Dumnevoastră unde-o să stați ?

— Ce ? A, stau pe colțul mesei să mă uit la tine de sus. Întîi, să nu uit, zi-mi ce știi de Panait Spulber !

Soldatul se obișnuise acum : de cîte ori plutonierul îl întreba de cîte un nume el trebuia să spună tot ce știa. Așa că începu :

— A fost vizitiu la Țiței pînă acu'trei ani. I-au crescut băieții mari și el zice că acum trebuie să se odihnească. Ăia trag și el stă. E rău cu ai lui, se crede deștept. N-a făcut nici un fel de politică. Duminica încalecă pe calul lui, nu din cei de muncă, are altul numai de călărie, și se duce la biserică. Pe jos merge, să mă iertați, numai la...

— A făcut vreo prostie ? îl întrerupse plutonierul :

— Nu. E așa de puturos, că și rău i-ar fi lene să facă. Altceva nu mai știu.

Plutonierul întoarse capul spre fereastră, nedumerit : „Nu dă nimeni de pomană pe de pomană ! își zise. Dacă-mi da nesilit, înseamnă că urmărește ceva. L-o fi pus popa sau notarul să mă-ncerce, să mă aibă la mînă !"

— Dar despre legionarii din Vadra ce știi ? Cine și cîți sînt ?... Stai jos cînd îți spun ! se răsti la soldat cu voce înăbușită. Mă, pentru voi ordinul meu nu înseamnă nimic ? ! Sînteți nebuni ? Păi, unde-o să ajungem atunci ? Ți-am spus să stai, înțepenește-te dracului pe scaunul ăla, că doar nu mi-o fi rușine de tine să te scol cînd oi vrea... Ei, drăcie ! Ia zi !

— Primul ar fi părintele Frățilă, dom' toner ! șopti Năstase.

— Lasă-l pe ăsta. Zi-mi ceva de Niculaie Ciocan. Dar nu te scumpi la vorbă. Zi tot ce-ți amintești, că avem timp !

Cu toată răbdarea plutonierului, soldatul era de-acum încredințat că noul șef de post nu e un om ranchinos. Nu

ţinea minte prea multă vreme că i-au pricinuit nişte necazuri şi asta îl bucura. Aşa că, înainte de a vorbi, îşi permise să pufnească în rîs :

— Dom'toner, vă zic întîi ce-am auzit de la lume şi pe-urmă ce-am văzut cu ochii mei...

— Bine ! Dă-i drumul !

— Acu' nu ştiu cîţi ani în urmă, acest Niculaie Ciocan a fost ucenic la Brăila. Învăţa croitoria. Dar într-o bună zi a fugit, că prea sta mult cocoşat şi el zicea că vrea să stea drept. Foarte bine ! A fugit, cum vă spuneam. Asta am auzit-o de la lume. Eu nu-s aci decît de...

— Lasă-te pe tine ! Zi-mi de ăla !

— Am înţeles, să trăiţi ! Cînd a fugit a furat un costum de haine de-al meşterului la care era şi cel mai nou obicei de-a te scobi în nas.

— Ce ? !

— Păi da, că şi aci e modă ca la rochii. Unul se scîrmă în nas cu degetul, altul îl înfăşoară în batistă, altul acoperă o nară şi suflă în cealaltă. Sînt şi din ăia care...

— Lasă-i, mă, dracului ! zise Stanciu scîrbit.

— Nu vă mai spui cum făcea Niculaie Ciocan ?

— Treci la altceva, că-mi face silă !

Soldatul dădu din cap de parcă s-ar fi îndoit că şeful de post va mai înţelege ceva din ce-o să-i spună el, dacă nu e lămurit binc asupra felului în care îşi curăţa ăla nasul. El, personal, era convins că izmeneala asta l-a îndepărtat de lume şi l-a ridicat împotriva ei.

— Ei, hai, zi-o ! admise plutonierul, văzîndu-l pe soldat în încurcătură. Îţi place să vorbeşti de lucruri urîte.

— Vă spui numai cum a fost, dom'toner, ca să vedeţi unde-l poate duce pe un om prosteala lui. Văzuse Niculaie Ciocan la nişte domni din Brăila că, înainte de a se scobi între dinţi, îşi pun palma la gură. Adică, un fel de paravan, să nu li se vadă cerul gurii, că e ruşinos. Zicea că un străin a adus la noi obiceiul ăsta. Adică un om din altă ţară, cum ar fi Anglia sau... aia, cum dumnezeu îi zice ?...

— Mă, cînd te-oi cîrpi acuma !

— Nu importă ţara ! zise repede soldatul. Ciocan aşa a văzut şi şi-a zis că e foarte nobel. A ieşit în sat cu hainele meşterului şi, avea-n-avea treabă cu nasul, punea palma stîngă în dreptul lui şi cu dreapta lucra pe dedesubt. O

făcea serios, în timp ce vorbea cu flăcăii și cu fetele. Să vadă ele cu ce băiat manerat au de-a face. Pînă la urmă i-a zis unul : „Mă, Nicule, ce te prostești tu așa ?!" Jap o palmă. A dat în ăla. I-a mai zis și altul, jap și-n ăla... Atunci s-au unit cîțiva și l-au clomăgit de nu s-a mai putut scula de jos. Vorbea lumea. A zis că toți care rîd de el sînt proști și o să-i învețe el mine. El era singurul deștept. Nu mai sta de vorbă cu nimeni, se ținea deoparte. Ai lui au murit, a rămas singur. Avea acu' douăzeci și unu de ani. L-a luat la armată. El cu degetul în nas sub palmă. Povesteau ăștia de pe-aci, care au fost cu el în regiment, că-l băteau toți. De la fruntaș pînă la căpitan, colonel, toți îl băteau, să-l dezbare de năravul ăla. El nimic. S-a liberat, dar n-a mai venit acasă. S-a dus la Roman. A stat acolo cîțiva ani. Începuseră legionarii să cînte pe străzi. Veneau cu mașina și pe-aici, strîngeau oamenii la salon, dar nu se băga nimeni. Popa Frățilă era singurul care le da tîrcoale, dar nici el singur n-avea curajul să se înscrie. Și, într-o zi, se trezește satul cu Niculaie Ciocan, în cămașă verde și cu pistol la șold. Bărbat frumos, elegant. Intră în cîrciumă la Costică Dudău și strigă : „Trăiască legiunea și căpitanul !" N-a răspuns nimeni. „Nu vă place salutul ăsta ?" Urlă, face scandal și trage cu pistolul în tavan. O să vedeți și acu'urma glonțului în scîndură. „Vă arăt eu cine sînt !" le-a zis oamenilor din cîrciumă și a ieșit. S-a dus întins la popa Frățilă. Ce-o fi vorbit cu sfinția sa, nu știu, dar a doua zi s-a făcut cuibul. Toată noaptea a scîrțîit poarta popii. Eu tocmai venisem la post de la companie. Și dom'toner Barabaș m-a trimis la pîndă... De-acu' vă spui ce-am văzut cu ochii mei. Jumătate de sat au chemat. Vedeam pe fereastră totul, că se simțeau în siguranță și nu trăseseră perdelele. Popa sta cu Niculaie Ciocan la masa din sală, unde ați fost dumneavoastră de dimineață, țăranul chemat, în picioare...

— Cine anunța oamenii ?

— Gheorghe Ruptu, gardianul, și cu Tănase Sighinaș, codoșul notarului... De auzit n-auzeam ce vorbesc, că eu eram așezat în oborul de gloabă și mă uitam peste gard drept în casă. Vedeam tot. Niculaie Ciocan sărea de la masă, învîrtea pistolul pe degete, popa îl potolea, se așeza iar. Pe unii îi cîrpea de le sărea pălăria din cap, altora le

strîngea mîna și le da bani la plecare. Se vorbește că are bani mulți. Ce-o fi făcut el pe-acolo, prin Roman... Ăștia cu strînsul mîinii se daseră cu el. Am numărat eu șase. Spre ziuă s-au dus cu toții la cîrciumă. L-au trezit pe Costică Dudău și s-au pus pe băut. Marea lui ambiție a fost să-i bage și pe Chivești în hora astă. Dacă reușea, se alegea praful de satul ăsta. Dar nea Tudor n-a vrut. Și cînd Niculaie Ciocan a început să-l amenințe, că-i face și că-i drege, bătrînul nu i-a spus decît atît : „Mă, Nicule, tu te îmbeți des. Vezi să nu uiți odată să te mai trezești !"

„Om dintr-o bucată Tudor Chivu !" își spuse plutonierul, privind spre patul lui Ulică. Băiatul se dezvelise, și acum dormea cu perna în brațe, zgribulit.

— Ia acoperă-l, mă Năstase. E copil, ce știe...

Soldatul se sculă, trase pătura peste Ulică și reveni la loc.

— Dar ce prostii au făcut ăștia, mă Năstase ?

— Multe, dom'toner ! I-au bătut pe ăi de-au rîs de Niculaie Ciocan că se scîrmă în nas, au intrat peste lume în case...

— Au omorît pe cineva ?

— Nu !

— Care sînt oamenii lui Niculaie Ciocan ?

— Primul e Marin Ciugudeanu. După aia Gheorghe Zaharia, pe urmă...

— Ce fel de om e Marin Ciugudeanu ăsta ?

Năstase stătu o clipă să se gîndească :

— Un fel de sac, dom'toner. Îl iei de după ușă și cari cu el ce vrei, că e mare și rezistă. După ce ți-ai făcut treaba îl arunci iar după ușă, să știi de unde-l iei cînd ți-o mai trebui. E așa de prost, că și unui bou i-ar fi rușine să umble cu capul lui...

Stanciu îl privi pentru prima dată cu atenție pe Năstase. Băiatul acesta începuse să-i placă... „Are o minte agră și limbă ascuțită !" își zise șeful de post.

— Ce-ai făcut tu în civilie, Năstase ? îl întrerupse plutonierul.

— Vai de capul meu, dom'toner ! Am fost dogar la Răcari.

— Ai mamă, ai tată ?

— Am, să trăiți ! Așteaptă să mă-ntorc. Tocmai le scriam că număr zilele pînă la liberare...

— N-ai vrea să te reangajezi la jandarmi ?

Soldatul îl privi uimit :

— Păi, nu vă spui că m-așteaptă bătrînii ca ploaia pe secetă.

— Mai gîndește-te, îl sfătui Stanciu, apoi reveni la subiectul discuției lor : Pe Gheorghe Zaharia îl țin minte cum arată, dar altceva... Cum de-a ajuns legionar ? Parcă-l știam înscris la liberali...

Năstase înțelegea foarte bine că plutonierul nu stă la taclale cu el. Are, care va să zică, un interes mai mare decît plăcerea de a dormi lîngă nevastă-sa. Și el voia să-l ajute pentru că plutonierul era mai bun ca Barabaș. Și, își zisese el, e mai bun pentru că nu bea. Omul beat...

Convins că discuția avea să mai dureze, soldatul ceru voie să se scoale să mai bage cîteva lemne în godin. Erau lemne de baltă, salcie și plop, umede. Începură imediat să fisîie. Pînă să le usuce jarul, avea să mai dureze.

— Gheorghe Zaharia trebuia să se înhăiteze și cu legionarii, dom'toner, zise Năstase, convins, întorcîndu-se la loc. A stat o viață întreagă cu gîndul la avere, dar cu mîna pe sticlă. Din cauza asta — zice lumea — l-au folosit toți Și liberalii, și țărăniștii, și ăia din alte partide, care au fost... E agent agricol, dar puneți-l să semene un cartof și o să vedeți că-l îngroapă cu colțul în jos, de răsare peste douăj-de ani tocmai în partea ailaltă a pămîntului — că pămîntul știți dumneavoastră e rotund. Pe Stan Milea îl știți ; are casă mare, pămînt, cazan de țuică, iar acu' vrea să-și cumpere motor pentru udat grădina. El doar să dea drumul la motor și alții să stea pe vine să răsădească sau să dea cu sapa, să îndrume apa pe vaduri. Asta de ce credeți că s-a scris ? Vă spui prin ce-a făcut. A doua zi după ce și-a văzut pistolul în mînă, s-a dus cu fi-su la Gurguieți și i-a spart cazanul de țuică lui Iordache Gîscă. Asta îl ardea pe el. Concorența !

Tot ce-i spunea Năstase despre legionari era de mare preț. Pe măsură ce îi vorbea, Stanciu avea impresia că începe să semene cu un cartuș de vînătoare. Soldatul îl luase în mînă ca pe un tub gol, îi pusese capsă, apoi iarbă

de pușcă, alice, cîlți, dopuri, iar în clipa aceasta îi rotunjea marginile cu mașina de frezat, dîndu-i ultimele sfaturi :

— Acu, dom'toner, eu cred că de cînd au fost împușcați ăia de la Brăila, în toamnă, le e frică. Nici la cîrciumă nu prea se mai duc, ei, care erau nelipsiți de-acolo. Stau în casă și numai noaptea prind coraj să se ducă unul la altul. În afară de popă, se înțelege. Așa că, dacă aveți vrun gînd cu ei, să mergem ziua, nu noaptea, că-i găsim sub plapomă. De tras, vă garantez eu că nu trage unul...

— Ce spui, mă ! Dar atunci cine m-a atacat cînd eram în uliță cu Chiveștii ?

— Aveți dreptate, dar nu uitați, era noapte...

— De ce nu-i spui, Năstase, lui dom'toner și de Stan Milea că mi-a dat două palme ?

Soldatul și plutonierul se priviră nedumeriți. Glasul se auzise parcă de sub pămînt. Dar imediat se lămuriră : Dragomir.

Stanciu se uită întrebător la Năstase :

— Așa e ?

Năstase dădu din cap, stingherit. Șeful de post se duse la patul lui Dragomir și trase pătura de pe el :

— De ce-a dat în tine ?

Dragomir vru să se scoale și să ia poziția regulamentară, dar plutonierul îl opri, apăsîndu-l pe umăr :

— Răspunde la ce te întreb ! Cînd și de ce a dat Stan Milea în tine ?

— Eram în patrulare, dom'toner. Veneam noaptea spre post, că aveam sosirea la douăspatru... Asta s-a întîmplat în toamnă... Cînd am trecut de biserică au început unii să cînte. Hai lai-lai și hai lai-lai. Era ceasul douăspe noaptea fără ceva... Zic : „Tăceți, mă, că doarme lumea !"

— Erai singur ?

— Cu Miclăuș, dom'toner. Un soldat care a fost la postul nostru ; s-a liberat. Dar eu eram șef de patrulă, eu trebuia să...

— Zi mai departe !

— Le-am strigat „Tăceți, mă, din gură !" și m-am dus spre ei. Să văd care și ai cui sînt, ca să le pun în vedere și, dacă mai cad în greșeală, să-i aduc la post sau să le dau amendă. Era contravenție... Nu fac zece pași că-mi pune cineva o lanternă în ochi. „Care aia a mă-tii îmi spui mie

să tac din gură ?" și jap două palme... Era Stan Milea, Niculaie Ciocan, popa și prostul ăla de Marin Ciugudeanu. Băuseră țuică la cazan... Am venit la post și i-am spus lui dom'toner Barabaș și dînsul mi-a zis : „Lasă, mă Dragomire, că așa e prin străini !"

— I-ai spus că te-a bătut Stan Milea ?

— Da, dom'toner, îmi dase și sîngele pe nas.

Stanciu trase pătura la loc peste soldat, ca și cum ar fi acoperit un cadavru. De fapt se gîndea la Victor Barabaș. Își dădu seama, cu părere de rău, că Victor Barabaș, nașul lui, i se dezvăluie, din ce în ce mai mult, ca un om de nimic. Îl știa bețiv, afemeiat, dar nu-l crezuse în stare să-și lase oamenii din subordine să fie batjocoriți. Mai ales după ce el și soldatul Varga Mihai îl bătuseră pe Sandu Bălănică. „Ce-a priceput el din întîmplarea aia ?" Și tot el își răspunse : „Uite, că n-a priceput nimic !"

Dar el nu putea lăsa lucrurile așa, chiar dacă Stan Milea îl bătuse pe soldat cu cîteva luni în urmă și sub șefia altui plutonier. Pedepsindu-l pe Stan Milea el înțelegea să-și apere familia. Dar cum fiecare gînd cinstit mai are și niște pui, mai puțin albi și curați, și acest gînd al lui despre unirea jandarmilor făcuse unul care se numea vanitate. Voia să le arate soldaților cum înțelege el să-i apere, făcîndu-și-i astfel și mai credincioși.

— Lasă să termin eu cu Ulică și o să mă ocup și de daravela asta.

Băiatul se trezise, dar nu îndrăznea să se miște. Își roti ochii și, atît cît putea vedea fără să întoarcă privirile, îi fu de-ajuns ca să-i amintească unde se află. Îl podidiră lacrimile. Înțelese că începea un drum de unul singur, lucrul cel mai greu de suportat pentru cineva care a trăit într-o familie numeroasă. În nări simți mirosul de motorină, specific dușumelelor cazone. Mirosul acesta n-avea să-l uite toată viața.

— Ulică, nu dormi ? întrebă plutonierul.

„Asta cu ce-o fi greșit de-i e dat să-și ia viața în coarne de la anii ăștia ? se întrebă Stanciu. Nici măcar n-a apucat și el să afle ce e aia femeie, și intră la închisoare. Și nu e pentru că așa a vrut ta-său. Că nu Tudor Chivu a vrut. Viața asta nenorocită !" Stătu un timp privind flacăra lămpii. Soldații îi șterseseră sticla de cu seară, dar

acum se afumase mai mult de jumătate. Era obosit. „Și eu la vîrsta lui Ulică am fost curat, continuă el, așa cum e și Tutuș acum. Așa cum sînt toți oamenii la tinerețea mică. Pe urmă dă peste ei un necaz și încep să se înnegrească. Eu l-am bătut pe Bria, Ulică îl scapă pe fratesău, care a scăpat-o pe nevastă-sa... Dar Tutuș ? El ce necaz va avea ? Nu știu, dar odată și-odată va trebui și el să se afume. Zic eu c-o să-l feresc cît oi putea, dar e sigur că n-o să pot fi tot timpul cu ochii pe el. De pe-acum a-nceput să nu mă mai asculte. I-am zis azi... Adică ieri, că se făcu aproape dimineață !... să vină la mine să-l bat și mi-a arătat cotul. Te pomenești că peste cîțiva ani îmi vine unul într-o zi să mi-l reclame că i-a forțat fata. Ar fi o nenorocire. La oraș o întîmplare ca asta se termină cu bani. Aci n-am auzit vreodată de violuri. Alte obiceiuri : fata se fură, cu sau fără voia ei, se duce la părinții băiatului. E și nu prea e o rușine. Dacă vrea, rămîne, dacă nu, pleacă înapoi. Dar de obicei stă la bărbat, face copii, fără să treacă pe la popă sau pe la primărie. Unii sînt siliți de propriii lor copii să se însoare la bătrînețe pentru a li se putea face acte pe pămînturi“.

Răzbit de oboseală, Stanciu nu-și mai putea ține gîndurile în frîu și ele începură să sară de la una la alta, făcîndu-l să se simtă bine, trist și nemulțumit în același timp. Că omul pleacă dintr-un loc, cu o anume destinație, și ajunge unde nici nu visase. Eu n-am plecat în lume să omor sărăcia ? Și unde am ajuns ? La două lăzi de campanie, un pat, o masă și o mie de kilograme lemne de foc. După aproape treișpe ani de alergătură. Ptiu ! Poate că m-aș fi putut opri și eu în alte locuri peste care am trecut. Îl ascultam pe mustăciosul ăla care m-a dus cu locomotiva de la Turnu la Drăcșani, azi eram la calea ferată. Dacă luam banii lui Duduianu deschideam o cîrciumă. Cît ar fi fost timpurile de parșive, cîrciuma nu te lăsa să mori de foame... Dar eu am fost cinstit : m-am dus drept înainte și am căzut unde trebuia să cad. Așa mi-o fi fost scris. Dar nu e drept...“

Ca prin somn trase sertarul și scoase de-acolo o cruce mică de lemn. Era cioplită grosolan și dată cu negru. Din lipsă de vopsea fusese băgată în bidonul cu motorină. Nu se ruga nimeni la ea. Era doar pentru declarații. Martor

sau făptaș, oricine o lua în mînă la cercetări, jurînd că va spune adevărul, pleca de la post ștergîndu-se des pe pantaloni și ducînd de mai multe ori mîna la nas. Plutonierul o privi cu ochii pe jumătate închiși :

„Nu e drept, doamne, dacă vrei să ți-o spun pe-a dreaptă. Că uite ce scrie aci !" Și sub privirile nedumerite care îl urmăreau contrariate de cîtăva vreme, și spre necazul lui Ulică, de care nu se lipise somnul prea multă vreme, puse un deget pe ziarul de pe masă și începu să citească cu glas tare, poticnindu-se la numele proprii și repetînd anumite pasagii ca să le pronunțe corect sau să le sublinieze sensul :

— „Domnul Simion Cam... Carmin constituie..." Ce ziar e ăsta ? Se opri și se uită la manșeta ziarului : *Vocea Brăilei* — organ al intereselor locale... Va să zică „*constituie* dota fiicei sale Sița... Sița Carmin, la trecerea în căsătorie cu domnul Stephanide Popescu, suma de 82 000 lei, din care 45 000 lei în numerare, iar restul în trusou și bijuterii..." Și în bijuterii !... Eu ce-i dau fi-mii cînd o mărit ? Două cearșafuri și două fețe de pernă pătate de cerneală... Îți închipui tu, Năstase, că ăștia au făcut avere pe cinstite ? Haida-de ! Păi dacă notarul Noianu ar fi trăit din leafă de mult l-ai fi văzut umblînd cu picioarele goale în bocanci. Pe cînd așa... Sau popa ! Tu ai băgat de seamă cîte perechi de ciorapi avea popa puși deasupra bocancilor ?

— Nu, dom'toner ! se scuză soldatul.

— Erau după ușă, descălțați în ziua aia. Două perechi, de lînă, puse una peste alta. Dar ăsta cînd se încalță să iasă în comună poate să-și pună și trei perechi, că are de unde...

— Are, are.

— Păi, vezi ? Tu ți-ai pus vreodată în picioare trei rînduri de ciorapi ? Doar dacă aveai unii cu vîrful rupt și cu călcîiul bun și pe-ăilalți cu călcîiele rupte și vîrful...

— Totdeauna am purtat obiele, zise Năstase cu tristețe.

Stanciu își reveni. Se uită nedumerit la soldat, de parcă nu-l știuse acolo pînă atunci. „Am înnebunit — se certă el — îl scot și pe-ăsta din minți ? ! Să nu se apuce dracului să facă vreo spargere !" Se sculă oftînd :

— Obiala e a mai sănătoasă încălțăminte.

Ieşi afară, pe prispă, să ia aer. Spre răsărit cerul începuse să se roşească. „Cum oi fi trăit eu cinstit pînă acum ? se întrebă, în timp ce-şi trosnea oasele. Alţii se învîrtesc, îşi fac afacerile, iar eu îi păzesc să nu-i muşte nimeni. Avea dreptate Anton !"

Îi auzi parcă vocea avocatului : „Dacă se întîmplă ceva, colonelul se duce la podgoria lui socru-su, eu mă retrag la moşie, dar tu unde te duci, Stanciule ?" Îi auzi rîsul de parcă ar fi fost pe prispă, lîngă el. Rîdea sonor, fără întrerupere...

— Sună telefonul, dom'toner ! îl anunţă Năstase îngrijorat.

„Colonelul !" şopti Stanciu şi toată oboseala îi dispăru.

Stanciu smulse receptorul din furcă. Dacă în clipa aceea ar fi intrat cineva pe uşă cu un topor în mînă, să-i dea în cap, el nu l-ar fi luat în seamă. Toate simţurile lui se concentraseră în urechea de care lipise receptorul. „Ce ştie colonelul ? E furios ? A aflat şi de... ? !" erau întrebări care îi trecură fulgerător prin minte. Nu mai zise „Postul Vadra la apărat !", începu direct cu prezentarea :

— Să trăiţi, domnule colonel, sînt plutonierul de jand...

— Alo ! vru cineva să-l întrerupă, dar el — atent să nu scape nimic din formula de prezentare — continuă precipitat :

— ...plutonier Alexandru Stanciu, conform ordinului dumneavoastră m-am prezentat la postul Vadra, cu un efectiv de...

— Alo !

— ...trei militari, doi soldaţi şi subsemnatul, postul se află în ordine, am luat legătura cu autorităţile locale, starea de spirit a populaţiei este bună...

— Staţi, dom'toner, se auzi de la celălalt capăt al firului. Nu e dom'colonel...

Stanciu îşi luă cascheta de pe cap şi şi-o puse pe masă, şoptind nedumerit :

— Dar cine e ?

— Sergentul Eftimie.

— Năfuroaica mă-tii de golan, oftă uşurat Stanciu, dacă vin la Brăila intru peste tine în centrală şi te bat de te fac scovercă !

Se auzi un rîs de om fără griji, apoi mîţe şoapte: „Auzi, cică mă face scovercă". Urmă iar rîsul omului fără griji.

— Cu cine vorbeşti, mă, acolo? se interesă Stanciu.

Dar nu auzi ce i se răspunse. Era prea bucuros că se speriase degeaba. Cînd telefonistul Legiunii de jandarmi rîdea însemna că totul e în ordine. Pentru toţi jandarmii de la posturi vocea lui putea fi o cobe sau o mîngîiere. Era colonelul furios, răcnea şi telefonistul: „Dom'toner, e groasă rău!" Acum Eftimie rîdea, şi Stanciu se aşeză pe scaun, făcîndu-i cu ochiul lui Năstase:

— Ia zi, Eftimie, despre ce e vorba.

— A zis dom'colonel că ce-aţi făcut cu informatorii?

— I-ai dat nota telefonică?

— Nu, dom'toner, că n-a venit. Dar m-a sunat şi i-am spus de ea. A zis că să aşteptaţi dispoziţia dînsului. Dar ce faceţi cu informatorii?

— Lasă, mă, informatorii, că-ţi dau cu călimara asta în cap.

Sergentul începu iar să rîdă cu poftă, comunicîndu-i şi celui de lîngă el ce-a mai zis şeful de post de la Vadra. Stanciu îl ascultă cu plăcere.

— Măcar aveţi o călimară pe-acolo, dom'toner?

— Am, mă!

— E post bogat! hohoti telefonistul.

Stanciu aşteptă să se potolească. „Am uitat de recrutarea informatorilor!" îşi zise. Îi părea rău că nu vorbise cu cîţiva oameni.

— Deci, cu informatorii v-am spus, dom'toner, reluă telefonistul. Aşa. Acu' să vă zic şi de viţel.

— Ce viţel?! tresări plutonierul.

— Don'colonel ar fi vorbit cică cu don'toner Barabaş, mortul adică, să-i procure un viţel de ziua coniţei...

„Ia uite de ce-i arde lui dom'colonel!" şopti Stanciu, acoperind prevăzător receptorul, apoi cu glas tare:

— Bine, Eftimie. Atît?

— Atît, să trăiţi!

— Bine, mă! O să-i cer domnului colonel să te mute la Vadra, ca să te înfrupţi şi tu din belşugul de-aci.

— Aoleo, mă nenorociţi!

Aşteptă să audă în receptor hohotele telefonistului, după care închise mulţumit, zicîndu-i însă lui Năstase, în timp ce bătea uşor telefonul cu palma :

— Ei cred că la posturi mai e vremea de altădată !

Soldatul dădu convins din cap şi, în scurt timp, începu să moţăie.

„Ce mai am de făcut ?" se întrebă Stanciu. În primul rînd — Ulică ! Dar trebuia să vină procurorul de la Brăila. Pînă atunci, o să-l instruiască bine, ca băiatul să ştie ce să spună şi ce să facă la anchetă. O să-l înveţe în dimineaţa asta cum să se poarte.

— Năstase !

— Ordonaţi ! sări soldatul.

— S-a numit primar la Vadra ?

— Nu, dom'toner. Auzisem că vine Manea Stănescu.

— Asta, după cîte ştiu, e om la locul lui...

— E, dom'toner, că se şi miră lumea cum de-l pun primar. Toţi zic că e ceva la mijloc. Manea Stănescu n-a făcut politică pînă acum, s-a ţinut deoparte cum ar veni şi, dintr-o dată, primar.

— Nu-i bine să fii chiar aşa de bănuitor. Ce ştii despre el ?

— Mai nimic, dom'toner. Şi tocmai asta a pus lumea pe gînduri. Şi-a văzut de cîmpul lui, în cîrciumă n-a intrat, cu toate că e vecin cu Costică Dudău, iar perceptorul nu i-a bătut în poartă. Din contră, el s-a dus la Mazilu cu banii în mînă : „Hai, dom'perceptor, să-ţi plătesc impozitul, că trece anul şi n-aş vrea să intru în ălălalt cu datorii la Stat !"

— Are posibilităţi care va să zică...

— Are şi nu prea...

— Cu naş Victor cum s-a împăcat ?

— Nu s-au băgat în seamă. „Bună ziua, domnule şef !" „Bună ziua, măi nea Manea !" Atît. E cunoscut ca cel mai credincios om din sat. A fost mîna dreaptă a popii cînd a ridicat biserica. Cîntă şi în strană...

— Şi nu l-a tras popa Frăţilă la legionari ? !

— Ba bine că nu. L-a tras, dar n-a vrut Manea Stănescu. „Părinte, cică i-ar fi zis, eu vă sînt mai de folos cînd vă dau răspunsurile în timpul slujbei, decît să răgu-

şesc la adunările cuibului !" L-a lăsat în pace. S-a ţinut toată viaţa departe de politică...

„Aci nu e lucru curat ! hotărî Stanciu. Stai o viaţă să te uiţi şi, cînd crede lumea că te-ai săturat, pleci acasă, îţi vezi de treabă, tu zici : «Ia dă, mă, să trag şi eu o dată !» Pentru ce ? Ce-aştepţi tu să cîştigi ?"

— Te pomeneşti că n-a mai putut răbda să tot vadă lepre în primărie şi atunci s-a hotărît să ia el conducerea.

— O fi, dom'toner...

— Trebuie să-l calc, să mă lămuresc ! zise Stanciu începînd să caşte.

— Aveţi de grijă, dom'toner, că e cumătru cu boierul Antohi. Ultima fată, dom'general Antohi i-a botezat-o...

Stanciu se opri brusc din căscat :

— Păi, de ce nu mi-ai spus, mă, pînă acum ? !

— Nu cred să aibă vreo legătură, se justifică Năstase. Fata are douăzeci de ani. Dacă ar fi fost ceva, de mult putea să... Şi-apoi boierul are la fini şi la cumetri împrăştiaţi în tot judeţul. Oricum, e bine să ştiţi.

— Mda !...

— Eu vă pot spune şi o bănuială de-a mea, dacă-mi permiteţi.

— Ia zi !

— Gîndesc eu că... La primărie mă uit mereu prin ziare, ascult ce zic oamenii.... Gîndesc eu că guvernul încearcă oameni nemînjiţi de alte partide. Nu ştiu dacă am fost lămurit... Vrea, adică, să puie la primării ţărani bisericoşi, fără cazier, cu oarecare stare, dar nu prea-prea, să aibă lumea încredere în ei. Că dacă e să înceapă războiul, cum se vîntură vorba, să-i urmeze oamenii, să nu iasă din cuvîntul lor.

— N-o să fie război, mă Năstase !

— Să dea dumnezeu, dar...

Era clar că soldatul nu voia să-l contrazică. Stanciu rămase multă vreme pe gînduri. Năstase crezu că a adormit. „Asta e ! îşi spunea plutonierul în gînd. Manea Stănescu a băgat şi el de seamă că azi e vremea banilor. Toţi aleargă cu gura căscată după ei. El, ca şi mine, a crezut că-i de-ajuns să-ţi vezi de munca ta, să-ţi plăteşti dările şi, cu ce-ţi mai rămîne, să trăieşti în casa ta, cu nevasta şi copiii, fără să te ştie nimeni cum. Acum a înţeles şi el

că a fost un prost. L-au mai rugat și altădată să fie primar și n-a vrut. Acum a zis da și o să facă avere, ai să vezi. Asta-i omul care-mi trebuie !" hotărî el.

— Năstase, ce-a făcut Manea Stănescu în ultima vreme ?

— N-a făcut nimic, dom'tonner...

— Vreau să zic, cu ce s-a ocupat el în toamna și iarna asta ?

— Păi...

Ulică, ascultînd toată discuția și dialogul dintre cei doi, își aminti zarva care se declanșa în casa lor cînd cineva pronunța numele lui Manea Stănescu. „Un hoț sfînt !" zicea Tudor Chivu.

— Spun eu, domule șef, zise Ulică, de parcă ar fi fost la școală și un coleg de-al lui nu știa să răspundă la o întrebare.

— Ce să spui, mă ? ! se miră plutonierul.

— Ce face Manea Stănescu. Nu l-ai întrebat matale pe soldat de...

— Și tu știi ?

— Păi, știu... Cumpără boabe și îndeasă hambarele cu ele ; tatica zice că e un hoț sfînt. Ulică se sculă, rezemîndu-se într-un cot și începu să le explice celor doi jandarmi : Nenica Ilie zice că l-a împrumutat cu bani cumătru-su, boierul Antohi.

„Mă, ce l-am mirosit !" se bucură Stanciu.

— Cumpără ovăz, orz, porumb, grîu. „Cumpără — zicea nenica Ilie — tot ce mănîncă omul și animalul pe timp de război !" I-a vîndut și boierul Antohi cîteva care cu saci!, încheie Ulică, mulțumit de stupoarea pe care o citea pe figura plutonierului.

„Uite un țăran deștept ! se minună Stanciu. Mult mai deștept decît un boier. Cumpără și bagă la magazie, iar cînd o începe lumea să alerge după o baniță de boabe, el o să înceapă să vîndă. Vinde și la armată dacă strînge mai mult !" Îl privi mulțumit pe Ulică. Apoi zise liniștit :

— Mă duc să mă culc. Să mă scoli îndată ce se luminează de ziuă.

Se îndreptă spre ușă, dar sună telefonul. Stanciu se opri uimit. Privi lung spre Năstase, ca și cînd ar fi vrut

să-l întrebe : Acum cine o mai fi ? Ridică receptorul cu teamă : era același sergent vesel, Eftimie :

— Dom'toner, m-a sunat adineauri dom'locotenent Predescu și mi-a ordonat să vă zic că procurorul nu mai vine. A fost chemat în altă parte. Cică să încheiați dumneavoastră toate actele în legătură cu omorul, c-ați făcut scoală de ofițeri de poliție judiciară și să trimiteți individul la Brăila cu dosarul.

— Mi-am închipuit eu că n-o să vină nici un procuror iarna pe pîrloagele astea. Altceva !

Telefonistul nu-i răspunse imediat, fiind ocupat să-i relateze cuiva, ca de obicei : „Auzi, că iarna nu se duce nimeni pe pîrloagele de la Vadra !" Și rîse cu poftă. Apoi, în receptor :

— Bine mai e la posturi, dom'toner ! Nu vă bate grija din partea inspecțiilor.

— Altceva, mă ! ridică Stanciu vocea.

— Nimic, să trăiți !

Stanciu puse receptorul în furcă mormăind ca pentru el : „Ce să mai dormi !" Apoi se uită lung la Ulică. Băiatul îl privea curios.

— Cîte clase ai, mă ? îl întrebă plutonierul.

— Patru.

— Știi să scrii ?

— Ei, cum dracu ! încercă băiatul să zîmbească.

— Ei, atunci scoală-te, îmbracă-te și hai să ne apucăm de lucru... Dragomire !

— Ordonați, dom'toner ! strigă soldatul, aruncînd pătura de pe el.

— Du-te la Tudor Chivu și spune-i așa. Dar ține minte ce-ți zic : „Dom'toner Stanciu a primit ordin de la Legiunea de jandarmi să întocmească el dosarul. Nu mai vine procurorul..." Îl doare undeva pe procuror că a fost omorît un șef de post ! Asta nu i-o spui lui nea Tudor... Îi zici să vină aci cu cine crede el că trebuie puși martori. Dacă se poate să fie și unul care nu e neam cu Chiveștii. Dar repede. Să pună caii la căruță și să se repeadă încoace. Ții minte, mă ?

— Țin, dom'toner !

— Femei să n-aducă. E iarnă și o să le cheme pe la tribunale.

Graba asta neaşteptată vădea dorinţa plutonierului de a scăpa cît mai repede de *cazul Barabaş*. Tot timpul cît soldatul se pregăti de plecare, Stanciu stătu cu ochii pe el, gîndindu-se : „Să zicem că Dragomir l-a omorît pe Barabaş. E nevinovat, dar spune că e. Are cineva interesul să-i zică : «Minţi, mă !» ? Îi arde cuiva de la Brăila, dintre judecători, dintre procurori, cuiva de la Legiunea de jandarmi să se apuce de alte cercetări ? Nu ! Au ei alte treburi, nu să scoată un nevinovat din ghearele puşcăriei. Îs prost că-mi fac gînduri în direcţia asta ! Chiar dacă-s siguri că nu l-a omorît Ulică, dacă dosarul e bine întocmit, tot nu-l recuză. Ce le pasă lor !"

Luă un dosar de pe masă, îl îndoi şi scrise pe el : „Cazul Victor Barabaş". Sub titlul dosarului adăugă : „Crimă fără premeditare. Făptaş..."

— Care ţi-e numele de botez, Ulică ?

— Iulian, dom'şef, răspunse băiatul, închizîndu-şi nasturii pantalonilor.

„...Iulian Chivu, minor. Întocmit la 27 noiembrie 1939, de către mine, plot. jand. Alexandru Stanciu, şeful postului de jand. Vadra".

Îndepărtă cartonul şi îl privi cu atenţie. Şopti : „Păcatul tău să fie, nea Tudore !" Lăsă dosarul pe masă, luă cîteva coli de hîrtie şi se sculă de pe scaun :

— Stai în locul meu, Ulică ! Ia tocul în mînă şi scrie : Declaraţie. Subliniază ! Aşa. Vezi să nu greşeşti, să nu ştergi vrun cuvînt, să nu pici cerneala, că atunci o mai scrii o dată... Subsemnatul Iulian Chivu, domiciliat în comuna Vadra, fiul lui Tudor şi al Nastasiei Chivu... născut în anul 19... O mie nouă sute şi cît ?

— Douăjdoi !

— ...1922, luna... Pune luna !... ziua... Şi ziua !... de cetăţenie română... religia ortodoxă... declar următoarele. Două puncte !

Băiatul scria conştiincios, cu capul aplecat pe umărul stîng.

„O ştie el ce face în clipa asta ? se întrebă Stanciu. Bănuiesc eu că ştie..."

Îl văzu pe Ulică, legat cu mîinile la spate, mergînd pe o şosea prăfuită. Păşeşte cu capul în jos, iar din spate vine un soldat, cu arma pe umăr, cu gura arsă de sete,

care se uită cu ură la arestat. În geanta de la șold, pe care și-o tot saltă mereu, are dosarul lui. Pe copertă e scris : „Cazul Victor Barabaș“ Imaginea se estompează pe măsură ce soldatul și arestatul se pierd în depărtare...

— Scrie, Ulică !... În ziua de... Cînd a fost omorît Barabaș ?

— Acum trei zile... În douășpatru noiembrie, dacă zic eu bine...

— Scrie ! În ziua de douășpatru... la orele... Cît să fi fost ceasul ?

— Mîncasem, zise nesigur Ulică.

— Unu, două ?

— Nu știu ! șopti băiatul.

— Cum nu știi, mă ? se supără plutonierul. N-ai voie să spui că nu știi. Zici sigur de tine ora unu și ceva, după care adaugi : ...„că tocmai trecuse factorul poștal de la Corbu !“ Înțelegi ? Factorii poștali au de regulă ore fixe cînd vin să ia poșta de la primărie. Te legi de ceva care știi tu, adică. Scrie !... în jurul orei unu, mă aflam în curtea fratelui meu Vasile Chivu, unde venisem... De ce te duseseși la el ?

— Nu mă dusesem, eram acasă la noi cînd s-a întîmplat...

— Mă prostule ! strigă Stanciu. Cum să fii acasă cînd tu l-ai omorît pe șeful postului ? De ce dracu nu ești atent ? Că te dau înapoi lui tac-tu și-i spun că ești prost, nu fac nimic cu tine...

Ulică tăcu. Tocul îi tremura ușor...

Uitîndu-se la mîna băiatului, Stanciu văzu o alta, pe cea a soldatului care îl duce sub escortă, și ea tremurînd ușor cînd își ia arma încet și-o propteşte cu patul în umăr, pregătindu-se să ochească în spatele băiatului... „Nu-mi amintesc, își zise plutonierul, să fi scăpat cu viață unul care a omorît un jandarm ! S-a dat întotdeauna ordin secret să-i facă scăpați de sub escortă“.

— Ai scris „unde venisem“ ?... Așa... să-i spun fratelui meu să meargă la noi acasă... că tatălui meu nu-i era bine... să-i facă o frecație pe spinare... Ții minte că aseară i-ai făcut lui nea Tudor o frecție ?

— Da.

— Asa. Caută să-ți sprijini minciunile pe niște fapte întîmplate. Aia poate că or să vrea să te încurce la tribunal... Atunci a intrat în curte șeful postului... de la noi din comună... pe nume Alex... Stai ! Șterge ! O s-o copiezi, după ce-o termini, pe curat...

Fusese gata să-i dicteze numele lui și greșeala aceasta i se păru un semn rău. Se văzu în curtea lui Vasile Chivu, venit să caute centrifuga. Cînd se apleacă s-o scoată din zăpadă, Ulică ridică sapa și îi dă în cap... Pe șosea soldatul trage. Ulică se prăbușește. „Așa-i trebuie !" șoptește Stanciu fără să-și dea seama.

Adormise stînd în picioare. Se frecă la ochi, zicînd :

— Stai, mă Ulică, nițel, că-s obosit rău. Năstase !

— Ordonați !

— Cînd vine ta-său trezește-mă !

Se lungi pe pat și adormi imediat, șoptind : „Lasă, decît să mor eu, mai bine să moară el, că n-are copii !"

Se trezi singur cînd se auziră pași pe prispa postului. Tudor Chivu intră însoțit de Ilinca, de Vasile și de Chiriță Viju. Afară se luminase de ziuă.

— Dormi, ce-ți pasă ! oftă bătrînul așezîndu-se lîngă el, pe marginea patului.

Stanciu îl trase de guler, să-și aplece urechea :

— Ce mi-ai adus-o pe Ilinca ?

Bătrînul dădu din mînă supărat :

— Las-o ! Măcar atita lucru să facă și ea...

Tudor Chivu își instruise oamenii lui, așa că într-o oră totul se termină. Cînd să plece, îi spuse plutonierului că vrea să discute ceva cu el.

— Sînteți liberi ! le zise Stanciu martorilor. Ulică, tu copiază declarația. Acu' chiar să nu greșești, că e de rău. Năstase, vezi dacă alor mei nu le trebuie ceva !

Vasile Chivu se oprise în ușă și parcă nu se îndura să plece. Sta și se uita la Ulică pierdut, cu ochii umezi. Ilinca însă ieși repede, fără să dea măcar bună ziua. Chiriță, înalt și voinic, îl bătu pe băiat pe umăr, zicîndu-i vesel :

— Lasă, mă Ulică. Trece. Poate c-o să vin și eu pe-acolo să-ți țin de urît vreo cîțiva ani...

— Ieși afară, Chiriță ! se răsti Stanciu la el... Ia zi, nea Tudore, despre ce e vorba.

Bătrînul se așeză din nou pe pat și-i făcu semn să vină mai aproape. Stanciu se apropie, încercînd să ghicească ce mai voia bătrînul.

— Dom' șef, ce vreau să-ți zic eu acum e treabă prăpăstioasă. Dar te rog să nu sări în sus de la început. Să stai și să mă asculți întîi...

„Vrea să mă roage ceva", presupuse Stanciu.

— Se rupe malul cu noi și cădem la fund, dacă nu căscăm bine ochii. Dar și dacă ne reușește... E treabă periculoasă, dar trebuie făcută. Pentru mine că-mi aduce o alinare, pentru dumneata că-ți aduce un cîștig. Că dumitale îți trebuie oarecare stare ; te-am mirosit eu. Dar de la ăștia din sat cu ce-o să te alegi ? Cu un sac de mălai, cu niște găini, cu o putină de brînză...

„Al dracului !" remarcă în treacăt Stanciu.

— ...Dar bani n-o să vezi decît de-o țuică. N-are lumea. Ce mai ia pe ouă, carne, păsări, plătesc angaralele la perceptor, că Mazilu nu te iartă. Or, azi, vezi și dumneata, fără bani n-ai curajul să te duci nici la biserică...

— Și ce vrei să fac ?

— Întîi să mă asculți. Puteam să te iau pe departe, să te încerc, să văd în ce ape te scalzi și de-abia după aia să-ți fi spus. Dar, uite, eu am încredere în dumneata și-ți zic : Hai să-i jupuim pe boieri prin sperietură !

Stanciu îl privi încruntat, nepricepînd din primul moment, apoi înțelese, se lumină la față și îl pufni rîsul :

— Te-ai prostit la bătrînețe, nea Tudore ? !

— Pe mine m-au înșelat de multe ori, continuă bătrînul fără să se tulbure. Pe Vasile nu l-au plătit, din care motiv Ilinca l-a omorît pe Barabaș. Trage Ulică pentru toți. E drept ?

— Dumneata ai hotărît să-l iau pe băiat ! Nu încerca acum să mă scoți pe mine vinovat. Păcatul pe dumneata trebuie să cadă !

— Nu te învinuiesc de nimic, domnule Stanciu, se mîhni bătrînul. Dar nu l-am dat pe Ulică bucuros. N-am avut încotro și am încercat să-ți explic, și-am zis că m-ai înțeles. Mi se rupe inima de el cînd îl știu că-și scrie colo condamnarea cu mîna lui. „Și-o trece pe curat !"

Stanciu îi făcu semn cu mîna să vorbească mai încet.

— Nu eu l-am dat la cîini. Viața asta nenorocită... Dar să lăsăm asta ! Gîndul cu boierii nu-l am de-acum, cum ți-oi fi închipuind dumneata. Și nici nu e măcar din capul meu. Sînt eu deștept, dar nu să născocesc așa ceva.

„A mai amestecat și pe altul în povestea asta ! tresări Stanciu. Nu e în toate mințile sau s-a prostit la bătrînețe?"

— Ți-am spus că acolo...

Spre deosebire de Dorina, *acolo*, pentru Tudor Chivu însemna altceva : închisoarea sau pușcăria, ocna.

— ...acolo erau oameni deștepți și umblați. Unul ne citea în fiecare seară dintr-o carte. Umbla cu ea legată la subsuoară, că nu era voie să ții cărți. Dar el umbla cu ea. Ei, în cartea asta era unul... Nu-mi mai aduc aminte cum îi zicea. Unul care-l speria, cam la săptămînă, pe împăratul lui, că-l omoară unii. Ba că trag în el, ba că-i pun o bombă la trăsură sau i-o aruncă înaintea cailor. Și bietul împărat se speria. La început rîsese, dar ăla vorbise cu vreo doi golani oarecicare să tragă odată, altă dată să explodeze o bombă... Se luase împăratul de gînduri și-i da bani să întărească paza. Că asta — am uitat să-ți spun — urmărea ăla... Cum dracu îi zice, că dimineață știam ! ?... Ăla urmărea să-l stoarcă de bani. Așa că, vezi dumneata, ce-ți spun cu boierii nu e din capul meu.

— E o copilărie, mă nea Tudore ! zise șeful de post cu indulgență.

— E mai ușor decît crezi dumneata ! se împotrivi bătrînul. Că omul cu bani și cu avere a tremurat totdeauna pentru viața lui, ascultă-mă pe mine.

— Bine, bine ! îl întrerupse Stanciu. Uite, să fii atent că vreau să-ți spun și eu ceva...

Șeful de post coborî și mai mult vocea :

— În caz că Ulică fuge de la închisoare, să nu care cumva să vină acasă. Ne-am înțeles, nea Tudore ? Să se ducă unde o știi, eu n-am nimic contra să o șteargă de-acolo dacă nu poate să rabde, dar pe-aci să nu-l văd, că-s obligat să-l ridic iar. Și-atunci se cheamă că degeaba s-a mai chinuit să scape...

— N-avea nici o grijă ! îl liniști bătrînul. Dar ce faci cu ce ți-am zis despre boieri ?

— Du-te acasă, îl sfătui prietenește plutonierul, și peste un ceas trimite un băiat cu căruța, că-l pornesc pe Ulică în transferare.

— Așa repede ? ! tresări bătrînul.

— N-am încotro. Nu te mai gîndi la boieri.

— Nu, dom' șef ! De iertat nu-i iert, așa cum n-o să iert eu încă vreo trei-patru, cînd mi-o veni bine. Dar să știi că de dumneata mi-ar părea rău să te culci la picioarele boierilor.

Stanciu se stăpîni cu greu să nu-l repeadă pe Tudor Chivu. Dar propunerea bătrînului îl interesase mult mai mult decît lăsase el să se vadă.

„Sigur, își spuse după plecarea lui Tudor Chivu, boierului îi e frică de moarte mai mult decît săracului. Amărîtul ce pierde ? Pe cînd ăl care are de toate... Plus că îi e necaz că n-a apucat s-o mai facă și pe aia și pe ailaltă. Primul, chiar să vrea să dea ceva pe viața lui, n-are ce, pe cînd domnii Țiței, Ciocardia sau Antohi, ehe-he !..."

În timp ce se gîndea la toate acestea, Stanciu umbla în lungul încăperii. Deodată se opri, dîndu-și seama că el, șeful postului de jandarmi, păzitorul ordinii, a ajuns să pună la cale o lovitură pedepsită de lege. „Că trebuie să fie un articol care să pedepsească sperierea boierilor, își spuse el convins. Doar ei au făcut Codul penal, nu țăranii !" Își reluă plimbarea prin cancelarie, îngrozindu-se din ce în ce mai tare de gîndul care îi trecuse prin minte. „Ăștia-s granguri mari, își zise, au moșii, rude puternice la București. Antohi și Țiței stau de vorbă pînă și cu regele. Sînt nebun !" se mustră plutonierul. Și, ca să scape de gîndul care-i dădea tîrcoale, hotărî să termine cu trimiterea lui Ulică în transferare.

Luă declarația din mîna băiatului, o citi cu atenție, apoi — mulțumit — o băgă în dosar, alături de celelalte. Cu un scris cît mai citeț întocmi raportul asupra crimei, punînd și concluziile, așa cum învățase la școală, la Oradea. Cînd termină, atașă și această hîrtie, apoi numerotă filele, după care sigilă dosarul. Între timp, Ulică se întinsese din nou pe pat, iar Năstase, care nu se descălțase de ieri dimineață, ceru voie să se spele pe picioare.

— Da, mă, aprobă plutonierul. Stai aci la căldură.

După un timp sosi căruța lui Tudor Chivu, plină cu femei, venite să-l conducă pe Ulică pînă la marginea satului.

Stanciu — prins de noile lui gînduri — aproape că nici nu băgă de seamă jalea care se stîrnise în uliță. În primul rînd trebuia să hotărască cine-l va duce pe Ulică în transferare. „Dragomir ? Nu, că e moale — să nu-i fugă de sub nas. Îl trimit pe Năstase !" Strigă soldatul. În timp ce îi explică ce are de făcut, cui și unde să predea dosarul, Ulică se îmbrăcă, își legă opincile și Dragomir îl duse în uliță.

Dorina, Mima și Tutuș se uitau peste gard la femeile care îl acoperiseră parcă pe băiat, sărutîndu-l, bocindu-l, udîndu-l cu lacrimile lor. „Sande a greșit-o !" se gîndi nevastă-sa, văzînd un copil în locul lui Vasile Chivu.

Tudor Chivu îl lăsă pe Ulică în seama femeilor și veni pînă la ușa postului. Strigă de-afară :

— Fușe, dom' Stanciu !

— Ce-ai spus ? ! tresări plutonierul ieșind în ușă.

— Fușe îl cheamă pe ăla care-l speria pe împărat. Ține minte. Noroc, și să n-ai nici o grijă !

— Nea Tudore, îi șopti șeful de post, spune-i lui Ulică să nu încerce să fugă; soldatul are ordin să tragă în plin.

— Ți-am spus să n-ai nici o grijă... Vorbim cînd mă întorc de la Brăila.

După ce bătrînul se depărtă, Stanciu se întoarse spre Năstase, șoptindu-i :

— Mă, dacă băiatul încearcă să-ți fugă, tragi la picioare, unde vrei tu, dar să nu-l omori. S-a înțeles ? Auzi și tu ce jale e la poartă.

— Am eu grijă, dom'toner.

— Se dă bine pe lîngă dumneavoastră, poate-i dați o permisie, se auzi glasul lui Dragomir, de pe alee.

— Îi dau, mă, de ce să nu-i dau ? Îți dau și ție cîteva zile dacă te porți cum trebuie.

— Păi, v-am supărat eu cu ceva, dom'toner ? !

Stanciu vru să-l înjure pentru că îi lăsase pe Chivești să-l ia pe Vasile din post, dar se opri. Apoi spuse, ca după o matură chibzuință :

— Nu, mă Dragomire, de ce să mint. ești băiat bun și tu !

„Trebuie să-i mai și laud, că numai cu înjurături nu faci casă cu omul !"

Se răsuci, intră în post și închise ușa. Vaietele și bocetele din uliță se intensificaseră, devenind greu de suportat. „Niște amăriți !", își zise așezîndu-se la masă. Dar parcă eu sînt mai breaz ! Astia măcar au casa lor, vitele lor, pămîntul lor... Eu..." Și tăcu, pentru că iar îi veni în minte propunerea lui Tudor Chivu. „Ar trebui să-l asculti", își spuse într-un tîrziu, simțind un gol în stomac.

Cuprins de neliniște șeful de post părea un șoarece flămînd, care vede în fața găurii lui o bucată de brînză. Mațele îi ghiorăie, gura îi salivează, dar nu se încumetă să iasă și s-o ia. Știe că undeva e o pisică : i-a auzit de atîtea ori miorlăitul fioros. I-a văzut chiar și umbra, întunecîndu-i raza slabă care se strecoară de afară în culcușul sau sufletul lui. Tremură, dar trebuie să iasă. Cît o să mai stea așa fără de nici unele ? Să scoată botul să se uite doar, să se asigure. Dar ăleia nu-i trebuie decît o mustață de-a lui și îl trage afară. E nevoit să renunțe, mai ales că se mai pune și următoarea întrebare : Ce caută bucata aia de brînză acolo ? A căzut de undeva sau a așezat-o cineva ? Nu cumva Tudor Chivu ? Atunci n-o să se lase el tras în capcană. Nevoia îi dă, totuși, ghes...

Pe de altă parte, Stanciu nu se simțea un șoarece. Sau dacă era unul, nu era flămînd. Avea o leafă și, pe lîngă banii soldei, urmau să-i mai pice fel de fel de daruri : găini, ouă, lapte, brînză, făină... Nu degeaba li se zicea jandarmilor găinari. Și nici fricos nu era. Un om pe care îl scoli noaptea din somn și-l trimiți să împuște un legionar despre care se știe că e înarmat, iar el se duce, nu e un fricos. „A, că nu l-am împușcat pe Puiu Anton, asta-i altceva ! se apără Stanciu. Nu din teamă că trage ăla nu l-am omorît, ci pentru că n-aveam un ordin scris sau o condamnare dată de tribunal. Și din milă pentru ta-său, că-l las fără singurul lui băiat. Cine avea să-i mai poarte numele ? Mie mi-ar place să mi-l omoare cineva pe Tuțuș ?... Nu !..."

Dar, oricît încerca el să-și abată gîndurile spre băiatul lui, spre familie, spre alte treburi, nu se putea stăpîni să nu se gîndească la bucățica de brînză.

Capitolul X

— Dorino, zise Stanciu intrînd în casă, dă coşul adus de ăla încoace. De-acum înainte nu mai primeşti nimic fără autorizaţia mea.

Nevastă-sa îşi şterse stingherită mîinile de şorţ şi aduse panerul :

— De unde să ştiu eu că nu trebuie să prim...

— Bine, bine. Altă dată să-l trimiţi la mine, oricine ar fi.

Luă panerul şi plecă să-l ducă lui Panait Spulber. Dorina îl rugase să meargă la şcoală să aranjeze ca Mima şi Tutuş să înceapă orele, că pierduseră destul cu mutatul. Uliţa era însă pustie, ici, colo cîte un copil de-o şchioapă tîra după el sacul cu cărţi.

Deodată, de pe o ulicioară laterală apăru un bărbat înalt, gros, cu o căciulă de astrahan pe cap. Era trecut de cincizeci de ani. Călca rar, cu vîrfurile picioarelor date mult în lături, vrînd parcă să cuprindă o suprafaţă cît mai mare de pămînt sub tălpile lui. Costache Bălănică ! Ştia că ăsta, în afară de *bună ziua*, n-o să-i mai spună nimic şi se pregăti să-i răspundă şi el din vîrful buzelor. Duşmănia dintre jandarmi şi ai lui Bălănică dăinuia de cînd fusese bătut Sandu Bălănică, fostul primar liberal. Nici Costache şi nici Ion nu le iertau jandarmilor faptul că n-au fost în stare să-i descopere pe cei care-l ciomăgiseră pe fratele lor.

Plutonierul observă însă cu surprindere că Bălănică îi zîmbeşte de departe. „Ce-i cu ăsta ?, se întrebă el. Costache Bălănică nu m-a băgat niciodată în seamă. Astăzi îmi pare că l-a apucat dragostea de uniforma mea.

Dar nu pentru că sînt șef de post, că nici pe naș Victor nu se obosea să-l bage în seamă. Se vede treaba că are vrun necaz sau vrea să-l ajut într-o treabă".

Cînd se apropiară cam la zece pași, Costache Bălănică strigă vesel :

— Să trăiești, domnule Stanciu, și bine-ai venit !

„Nu îmbătrînește deloc" remarcă plutonierul.

— Mă bucur că te-a dat la noi ! continuă Bălănică să strige. Chiar mă gîndeam la dumneata mai zilele trecute...

În sfîrșit ajunseră unul în fața altuia. Își strînseră mîinile. Mai bine-zis Costache Bălănică îi prinse, cu dreapta, palma lui Stanciu, iar cu stînga îl apucă de cot și îi scutură brațul vreme îndelungată. Vorbi numai el :

— Mi-a spus nevastă-mea de cele întîmplate azi-noapte. Bine ai făcut. În comuna asta lumea nu mai știa de frică. Și care mai de care s-a apucat să dea la cap. Deodată, ca și cînd și-ar fi amintit de ceva care îl preocupa de foarte multă vreme, îl întrebă pe șeful de post : Ce e cu țăranul nostru, domnule Stanciu ? Încotro se îndreaptă ? Am ajuns să cred că din tot satul am rămas numai eu să mă gîndesc la pămînt și la vite. Văd că le e capul numai la bani și la politică...

— Și dumneata ai făcut politică, nea Costache, îi atrase atenția șeful de post cu blîndețe.

— Da, domnule Stanciu, se grăbi celălalt să fie de acord, dar cum ? A venit Ion Lazăr la mine să-mi zică : „Înscrie-te la liberali !" L-am întrebat de ce. „Păi că liberalii vor ca țăranii să trăiască liber, să aibă de toate..." „Atunci scrie-mă !" Și se chema că sînt liberal. După el a venit Dinu Bujor, să mă scriu la țărăniști, că ăștia vor ca țăranul să trăiască liber și să aibă de toate. „Scrie-mă !" Eram țărănist. După ăsta a venit popa Frățilă : „Trece-te la legionari, nene, că ăștia țin cu dumnezeu și vor ca țăranul să..." „Trece-mă, părinte !"

— Ești înscris la legionari ? întrebă uimit Stanciu.

— Sigur. Dar ce, mi-am lăsat eu vreodată pămîntul nemuncit, caii nețesălați sau vitele neadăpate din cauza partidelor ? !

Lui Stanciu îi păru rău că întrebase dacă e înscris la legionari. Zîmbi însă cu bunăvoință și întrebă :

— Și la alegeri cu cine votai ?

— Cu nimeni. În ziua alegerilor înhămam caii la căruță și plecam la deal, după araci de vie. Veneam peste trei-patru zile și... Asta era ! În ultimii ani — continuă Costache Bălănică — de cînd mi-am luat cîțiva oameni să mă ajute, le-am zis : „Mă, vă dau tot ce vă trebuie, dar pun o condiție. Tu Chiriță Vîju să fii liberal, tu Savule ești țărănist, iar tu Marin Ciugudeanu, legionar!“ Se duceau în locul meu și la adunări și la votare. Ușor nu zic c-a fost. Că dimineața, cînd veneau la treabă, se luau la harță : că liberalii noștri au pe mînă Banca și că țărăniștii noștri sînt stăpîni pe cooperație, că legionarii noștri au venit cu lozinci tari de tot, omul și pogonul, cică... Îmi găsisem beleaua cu ei. Marin Ciugudeanu nu-mi vine odată acasă cu pistol și cămașă verde să-i dau doi cai din patru cîți aveam ? Cînd i-am lipit o palmă a scăpat pistolul în băligar. „Bine, mă golanule, de-aia te-am trimis eu sătul la adunare ? !“ Asta a fost politica mea : n-am refuzat pe nici unul. Dar mi-am văzut de muncă. Toamna am strîns totul după cîmp și am băgat la hambare, vinul în cramă, varza în putină și porcul la afumat. Nu ieșeam din curte decît să mă duc la biserică. Or, acum țăranul... Unde cată el binele ? În obor, la cîrciumă, în politică.

Costache Bălănică oftă îngîndurat. Veselia cu care se apropiase de Stanciu dispăruse, ca o apă care curge repede sărind peste pietre și deodată intră într-un desiș. Apare cine știe cînd, în altă parte, dar nu mai poți fi sigur că e aceeași.

Stanciu nu-l întrebă ce necaz are. „Mă mai roagă și ăsta ceva ; lasă-l să se descurce. Am eu și așa destule pe cap “.

— Ei, cu bine ! zise el întinzîndu-i mîna.

— Cu bine, domnule Stanciu.

Și se despărțiră. După cîțiva pași însă, Costache Bălănică se opri și strigă după șeful postului :

— Te duci pe la ăia ?

— Trec și pe-acolo, răspunse moale plutonierul, fără să știe cine erau *ăia* și ce făceau.

— Pot să-ți zic eu, că vin dintr-acolo.

— Lasă, nea Costache, nu-ți mai pierde vremea, că dacă tot trec...

Își văzu de drum. Descumpănit, țăranul se uită la spatele plutonierului cum se depărtează.

— Să treci pe la mine, domnule Stanciu, să bem un pahar ! strigă el cu o notă de supărare în glas.

Dar șeful de post nu-i mai răspunse. În gînd hotărî să se ducă totuși, și încă foarte curînd. Dar înainte de a-i intra în ogradă trebuia să-l întrebe pe Năstase și despre ăsta. Iar dacă l-o găsi în scriptele legionarilor, o să plătească și pentru Sandu Bălănică. „Pînă atunci, încheie el, e bun să mi-l fac informator. Văd că are mîncărimi la limbă".

Cufundat în gînduri, tresări, ca și cînd ar fi călcat într-un cui, în clipa în care auzi un glas bărbătesc venind din spate, strigîndu-i vesel :

— Ce faci, mă oltene ?

Nu se întoarse să se uite. Mai bine se prefăcea că n-a auzit. Dacă cineva îndrăznise să-i zică *oltene*, era clar că omul acela căuta ceartă. „Dacă mă întorc acum și-l injur, țăranul, care-o fi ăla, o să-mi zică : «Iartă-mă, dom'șef, n-am știut că te superi !» Iar dacă-i dau și cîteva palme, o să-și ia furios căciula de jos și o să treacă pe lîngă mine mormăind : «Biiine, dom'șef. Dai în mine, cînd eu vream să-ți zic *Bine-ai venit !* Te crezi puternic că ai o armă la șold...» Și multe alte vorbe de astea, care îl fac pe țăran să prindă curaj."

— Acum stă și se gîndește ce să facă, rîse omul din spate. Nu știe dacă să mă cîrpească sau să se prefacă vesel.

„Sînt doi !" își zise Stanciu, continuînd să înainteze, dar încercînd să deosebească și alți pași. Nu era ușor. Dacă ar fi fost soldați, ar fi auzit lesne bocancii lor pe pămîntul înghețat, pe cînd opincile țăranilor n-au potcoave și ținte pe talpă. Pot fi zece, că tot un tîrșiit auzi.

— Eugenio, tată, ne împușcă !

Dintr-o dată timbrul vocii și numele de Eugenia i se părură foarte cunoscute. Se opri și își răsuci capul încet : văzu un bărbat înalt, subțire, cu șapcă în carouri, pusă peste un fel de vergea de oțel, care avea la capete două apărători din catifea neagră pentru urechi. Atît putu observa în prima clipă. Și fața omului, cu ochii mari, veseli, puțin batjocoritori. Recunoscîndu-l se întoarse de-a binelea, fericit de această întîlnire.

Se repezi la bărbatul cu fetița de mînă, strigînd de mai multe ori :

— Bă Vasile, bă nebunule !

În timpul ăsta simțea cum i se lasă în inimă o liniște caldă : „Ai și tu un prieten la Vadra, Lixandre".

Se îmbrățișară îndelung, zicîndu-și întruna : „Mă, oltean amărît !", „Bă Vasile, bă nebunule !" Cînd se săturară de vorbelea astea, Stanciu îl întrebă cu ochii umeziți de lacrimi :

— Bine, omule, dar tu nu ești plecat ? !

— Nu, rîse celălalt. Adică am fost, dar m-am întors. Pe Eugenia o mai ții minte ?

Cum să nu și-o amintească ? ! Stanciu se aplecă și strînse fata cu duioșie la piept. Apoi o îndepărtă puțin și Eugenia se propti veselă cu mîinile în epoleții lui, privindu-l cu aceiași ochi mari, puțin batjocoritori, ca ai lui taică-su.

— Cîți ani ai, domnișoară ?

— Unsprezece. Chiar ne împușcai ? !

— Vă împușcam de nu vă vedeați ! rîse Stanciu, strîngînd-o iar la piept. Apoi se ridică : Ia zi, bă Vasile, ce-ai mai făcut, cum o mai duci ?

— Pot să te anunț că tot prost ! zise Vasile, de parcă l-ar fi anunțat că a găsit o comoară. Ai vreo treabă ?

— Trebuie să mă duc pînă la Panait Spulber, să-i dau coșul ăsta...

— Ți-a trimis ploconul ? rîse celălalt.

Stanciu rămase cu ochii pironiți pe fața lui Vasile, convins că lumea din sat, informată de *cineva*, începuse de-acum să comenteze gestul lui Panait Spulber.

— De unde știi ? întrebă într-un tîrziu.

— Păi așa face el de ani de zile, îi explică Vasile. A învățat de la doamna Hilda...

— Asta cine mai e ? !

— Nevasta boierului Țiței. E nemțoaică. S-a născut într-o familie de negustori, la Freilasing, în graniță cu Austria. Cu niște ani în urmă le-a ars casa din temelii. Se zice chiar că boierul Țiței a luat-o din vamă, cînd s-a întors din Germania cu cele două tractoare *Lantz-Buldong*, și că n-a avut pe ea decît o rochie și un coc fals. Dar asta poate să fie și o răutate născocită de soția altui moșier.

Stanciu îl asculta cu mare atenţie pe Vasile Mihalcea, fără să se mire de felul lui de a vorbi, oarecum neobişnuit pentru un ţăran.

— Sigur e doar un lucru, continuă celălalt, că frau Hilda a reuşit să salveze din incendiul casei părinteşti cîteva obiceiuri la care strămoşii ei ţinuseră foarte mult : îngrădirea temeinică a aşezării în care locuiau, ordine perfectă în gospodărie — să nu te împiedici de nimic care nu ţi-e de un folos — şi dictonul : Nu vinde cînd se înghesuie toţi să vîndă şi foarte puţini să cumpere ! Ultimul, dar nu şi cel mai lipsit de importanţă, este al *coşurilor săptămînale*. Sîmbăta, cu ajutorul fetei din casă, fără ştirea boierului, în zece-cinşpe panere din nuiele aşază fel de fel de bunătăţi : turte de unt proaspăt, ficat de pasăre, muşchi de porc, o butelcă de vin negru, piersici, struguri, mere, pere — dacă e vremea fructelor —, urmînd să fie duse de vizitiu la Brăila, unor oameni sus-puşi, în frunte cu prefectul. „Nu se ştie cînd avem nevoie de domnii aceştia !", spune frau Hilda. Panait Spulber a mînat cîţiva ani buni caii de la trăsura lui Ţiţei. În timpul acestor curse el s-a mirat de fiecare dată cît de mult se bucurau acei oameni sus-puşi, cu posturi importante, cu bani, unii avînd chiar moşii, la primirea plocoanelor duse de el. Îi porunceau să le transmită doamnei şi domnului Ţiţei mulţumirile lor călduroase, să-i asigure de respectul lor deosebit. Boierului îi mergeau toate în plin. De cîte ori îl ducea cu trăsura la prefect, la subprefect, la preşedintele tribunalului, la comandantul Legiunii voastre de jandarmi, Ţiţei ieşea mulţumit, spunîndu-i vizitiului : „Săritor om, domnul Cutare !", fără să ştie că nevastă-sa îi netezise drumul. Cînd a aflat de ce-i merg toate aşa de bine şi-a respectat soţia şi mai mult.

— Ce spui, mă ?! şopti Stanciu, uimit de ce aude.

— Da, rîse Vasile Mihalcea. Panait Spulber a plecat de la moşie cu obiceiul ploconului trimis înaintea necazului care ar putea să vină. Dar nu săptămînal ca frau Hilda, că el nu e moşier, ci numai la zile mari sau la venirea în comună a cuiva care ar putea să-l ajute cît de cît, la un eventual necaz. Cînd a auzit de sosirea noului şef de post, de asta-s foarte sigur !, s-a grăbit să ia un paneraş şi să pună în el cîteva ouă, o bucată de slănină, alta de brînză

și o traistă cu sămînță de bostan : „Să spargă doamna cu copiii !" Nu-i așa ?

— Exact ce ziseși ! Dar i le duc înapoi. Păi, ce crede el, că mă cumpără pe mine cu ?...

— Dă-l în mă-sa ! rîse celălalt. Nu vrea să te cumpere. Așa crede el că se pune bine cu autoritățile. Și mie mi-a trimis un paner ca ăsta cînd m-am întors în sat... O fi crezut că... Hai pe la mine, că te-am căutat la post să discutăm ceva. Dacă nu te opreai să vorbești cu umflatul ăla de Costache Bălănică nu te mai prindeam din urmă, că eram cu asta mică.

Porniră toți trei spre casa acestui țăran ciudat.

Vasile Mihalcea era singurul om din sat care sărise cu parașuta. Și, oricît ar părea de curios, această întîmplare fusese în măsură să-i schimbe destinul. Nici acum n-ar fi putut spune dacă în bine sau în rău. Ce văzuse el pînă atunci, de la înălțimea unei căpițe de paie sau de pe coama casei, nu era decît ceea ce vede un copil cînd se urcă pe un scaun să se uite pe fereastră. Iată cum se întîmplase:

În 1930, Ministerul de Război organizase în diferite orașe mitinguri aviatice de propagandă. Vasile era pe atunci proaspăt însurat. Se dusese la Brăila să vindă cartofi. Era cu socru-său, tatăl Sultănichii. În geamul prăvăliilor, pe garduri și pe stîlpi fuseseră lipite afișe cu titluri mari : VENIȚI LA AVIAȚIE !

Cît a stat în obor să vindă cartofii, un avion s-a tot rotit deasupra orașului, aruncînd valuri-valuri de fluturași. Oameni în toată firea, copii, femei, fugeau cu gurile căscate să prindă o hîrtioară roșie sau galbenă. Alergase și Vasile. „Ce scrie, mă ?" îl întrebase socru-su. „Fac unii drăcii cu avioanele pe hipodrom !" „Te pomenești că vrei să te duci și tu ?" Vasile nici nu se gîndise măcar la așa ceva, dar răutatea din glasul socrului îl făcuse să zică liniștit : „De mult voiam eu să..." Socru-său rîsese disprețuitor. Nu-l înghițea pe Vasile.

Au vîndut cartofii, au mîncat mici și au băut sticla cu vin adusă de acasă. Vasile uitase de mitingul aviatic. Atunci a apărut o mașină de piață, acoperită cu placarde, cu afișe. Unul striga într-o pîlnie : „Aviația română are nevoie de oameni ! Cei mai curajoși fii ai țării sînt aștep-

ta(i să intre în rîndurile ei. Se dau lefuri mari, uniforme, casă, masă și prime de zbor. Pe hipodromul de lîngă Școala normală de fete norocul vieții dumneavoastră vă așteaptă la orele unsprezece ! Pentru fricoși intrarea e trei lei, pentru curajoși, gratis ! Veniți, nu vă uitați în urmă, că n-aveți ce regreta ! La orele unsprezece aviația română vă așteaptă. Înscrierile la baracă !"

„Te mai duci, mă ?!" îl zgîndărise socru-său. „Cum să nu ?"

Nici în clipa în care îl văzuse lăsîndu-și sumanul în căruță, socru-său n-a crezut că Vasile se duce la demonstrația cu avioane. A, dacă zicea că merge la circ, l-ar fi crezut. Ca să-l învețe minte, înhămă caii și plecă. Vasile se uită nehotărît în urma lui, dar nu mai avu curajul să dea înapoi și plecă mai departe, în silă, la miting.

Cînd socru-său ajunsese pe la barieră, avioanele începură să huruie pe cer. Făceau fel de fel de figuri de se minuna lumea de pe stradă, cu capul dat pe spate. „Prostul, putea să vadă și de-aci, își zise bătrînul, și nu trebuia să mai dea nici un ban la ăia !" Oprise și el căruța și căscase gura pînă la aruncarea parașutiștilor. Apoi dăduse bice cailor, zicîndu-și cu satisfacție răutăcioasă : „Să-l văd acum cu ce ajunge acasă !"

Murise fără să-și mai vadă ginerele.

Stanciu îl cunoscuse pe Vasile Mihalcea imediat ce se întorsese de la școală, de la Oradea. Dorina era la părinți cu copiii. Se simțea singur în dormitorul soldaților. Victor Barabaș era cu Sevastița la o nuntă, iar sergentul-major Cozma și soldatul Varga Mihai, în patrulare. Din sat se auzea numai bubuitul ritmic al unei tobe. Din cînd în cînd și goarna răgușită a lui Gheorghe Ruptu. Acordeonul și țambalul nu se auzeau, dar Stanciu știa că e o orchestră mare. Ar fi vrut să se ducă și el la salon, indiferent a cui o fi fost nunta, că avea și el o sută în buzunar să le dea ălora cînd or veni printre mese, să strîngă darul. Dar Victor Barabaș îi ordonase : „Stai la post că sună Legiunea de jandarmi !" Oricum, singurătatea tînărului sergent-major era mai apăsătoare știind că în sat e o petrecere, la care cîntă muzica, iar lumea bea și se veselește.

În acel moment însă, la salon avea loc o scenă foarte neplăcută. Un bărbat tînăr, îmbrăcat ca la oraș, umbla împleticindu-se printre mese, făcînd ce face orice om beat cînd caută ceartă : pupa nevestele altora, le lua bărbaților paharul din față, dîndu-l pe gît, pe alții îi trăgea de haine, întrebîndu-i dacă mai știu ei cine e el. „Știm, mă Vasile, îi răspundeau oamenii împăciuitori, dar lasă-ne să petrecem !" N-aveau cu cine se înțelege. Vasile Mihalcea, că el era, răcnea : „A fugit proasta de Sultănica !... A lăsat-o pe Eugenia singură, fără mamă !" Și iar pupa femeile, iar le bea paharele bărbaților. Cei lezați protestau slab, dar erau și destui care rîdeau de ceea ce făcea Vasile. Iar el răcnea după fiecare ispravă : „Peste tot e la fel ! Pe unde m-am dus, cînd i-am luat paharul unuia, ăla s-a supărat : «De ce-mi iei paharul meu ?» Cînd i-am pupat nevasta, de ce-i pup nevasta lui ? De ce te legi de mine ? Dacă îi făceam altuia ce-i făcusem lui, rîdea. Nici pe voi nu vă doare altceva decît de ograda voastră !"

Sevastița îl inghiontea pe Victor Barabaș să-l dea afară. Dar șeful de post se codea, fiindcă Vasile n-ar fi ieșit de bunăvoie. Ar fi fost nevoit să-l îmbrîncească și bețivul s-ar fi agățat de mese, le-ar fi răsturnat cu tot ce era pe ele. Barabaș nu băuse încă prea mult și își putea da seama că ar fi fost păcat de toată munca oamenilor. De altfel tot ăsta era motivul pentru care și ceilalți meseni preferau să rîdă decît să se apuce la bătaie cu Vasile.

Cînd obosi, Vasile Mihalcea căzu pe un scaun, strigînd cu lacrimi în ochi : „Cît am dorit eu să mă întorc în satul meu ! Dar nu mă lăsa comandorul. Știa că n-o să mă mai întorc cînd o să vă văd așa de amărîți și de neputincioși ! Asta-i sat ? Ptiu ! Asta-i salon de petrecere ? Scuip pe el. N-aveți nici măcar ambiție !" „Ce ne trebuie ambiție ?" întrebase cineva din fundul salonului. Vasile se sculase în picioare, să-l vadă mai bine pe cel care vorbise : „Cum ce vă trebuie ambiție, mă prostule ? Ambiția la om e ca mușchiul de pe spinarea porcului. Fără el pînă și unui rîmător i-ar fi rușine să se lase tăiat. Fără ambiție n-aveți șira spinării, umblați numai cu ochii în jos și vă încovoaie orice pîrlit de jandarm !"

În salon se făcuse liniște și toate privirile se întorseseră îngrijorate spre șeful de post. De fapt, privirile astea în-

trebătoare, nedumerite, speriate l-au făcut pe Victor Barabaş să acţioneze. Dacă oamenii ar fi continuat să rîdă de ce spunea Vasile Mihalcea, ar fi continuat şi el să mănînce liniştit din sarmalele ce i se puseseră în faţă, ca şi cînd n-ar fi auzit : „Îţi pui mintea cu toţi nebunii !" Şi, bineînţeles, dacă n-ar fi fost Sevastiţa lîngă el. Or, nevastă-sa îi şi dase ghiontul-ordin : „Scoal', mămăligă, şi pune-l pe ăsta la punct !" Trebuia să acţioneze că altfel intervenea nevastă-sa. Era în stare să se ducă să-l pălmuiască pe Vasile, numai ca să le arate oamenilor cine e adevăratul şef de post.

Barabaş se ridicase în silă, ştergîndu-şi tacticos grăsimea de pe bărbie cu un prosop dat de soacra mare : „Ia vino, Vasile, cu mine !"

Beţivul îl privise mirat : „Aci erai, dom'şef ?!" „Aci, haide !" „Stai, domnule — începuse să rîdă Vasile Mihalcea —, cum să plec aşa, dintr-o dată? Poate că pe oamenii ăştia îi interesează ce le spun eu. Cum o să plec ?" „Nu-i interesează prostiile cu care ai venit tu de pe unde ai umblat. Poţi să-i întrebi şi, dacă o zice unul că moare de nerăbdare să afle, atunci plec eu şi te las pe tine aci. Îmi iau nevasta şi plec !"

Vasile Mihalcea se încleştase bine de marginea mesei, uitîndu-se lung la nuntaşi, cercetîndu-le feţele. Oamenii îl priveau veseli, îşi dădeau coate, arătîndu-şi-l unul altuia din ochi : „Ce zici de el ?" Iar cînd îi întrebă, cine să rămînă — el că e de-al lor şi s-a întors în sat de dorul lor sau şeful de post ? —, ei crezuseră că e o glumă de om beat şi au zis : „Lasă că ne spui mîine !" „Bineeee !" zisese Vasile. Dar nu s-a mişcat de lîngă masă. „Să vină mirele şi mireasa la mine !", a strigat. Apoi, clătinîndu-se şi ţinînd ochii închişi de parcă n-ar mai fi vrut să vadă pe nimeni, începuse să se caute în buzunarul de la piept. De două ori băgă mîna pe alături, apoi şi-o îndesă prea tare, gata-gata să rupă buzunarul. În sfîrşit, reuşi să scoată un teanc de bancnote nou-nouţe. Cu capul plecat şi cu ochii închişi, a răcnit supărat : „Am zis să vină mirii la mine !" Cîţiva meseni îi împinseseră de la spate pe tinerii căsătoriţi, şoptindu-le ceva de rîs. „Vreau să-mi dau darul !" a şoptit Vasile Mihalcea. „Ia uite al dracului ce de bani are !" exclamară cîţiva.

Cînd mirii s-au oprit intimidaţi lîngă el, le-a pus hîrtiile în palmă şi — tot fără să deschidă ochii — s-a îndreptat spre ieşire. Mergea sprijinindu-se de spinările oamenilor, nu numai pentru că nu vedea, dar şi de ruşine: un om ca el să fie dat afară de la petrecere. În dreptul lui Victor Barabaş se oprise întrebîndu-l fără să-l privească: „Mă duci la post, dom'şef ?" „Trebuie !" îi răspunsese plutonierul de data asta mai nesigur. Banii din mîna lui Vasile îi spuseseră că omul acela nu mai era un oarecare. Dar era prea tîrziu să dea înapoi. Şi chiar a vrut să-i explice că el, venit la nuntă să petreacă, n-are nici o poftă să-l aresteze. Vasile Mihalcea îi făcuse semn să stea jos: „Vezi-ţi de petrecerea dumitale, că mă duc singur. Dacă nu-i nimeni la post, te aştept pe prispă". Lumea zîmbise, înveselită de îndrăzneala consăteanului lor. „Auzi că se duce singur la post !"

Victor Barabaş n-a crezut nici el, dar important era ca scandalagiul să iasă liniştit din salon. Pe urmă n-avea decît să se ducă acasă. Zisese totuşi, ca şi cînd i-ar fi fost teamă că va fi minţit : „Ce garanţie am eu că te duci ?" „Cuvîntul meu de onoare !" a răspuns liniştit Vasile Mihalcea.

Lumea începuse să rîdă în hohote. Cuvîntul de onoare erau nişte cuvinte oarecare, spuse numai de orăşeni. Mulţi dintre meseni, şi în special femeile, nici nu mai auziseră expresia asta. Aşa că ele rîseră şi mai tare. Dacă se jura pe copil, pe vite, pe casă, era altceva. Toţi erau siguri că Vasile îşi mai rîdea încă o dată de şeful de post. Victor Barabaş a acceptat şi el ideea asta, numai să fie linişte în salon. Zisese : „Bine, Vasile, am încredere în cuvîntul tău !" şi se aşezase demn, impresionat totuşi că un individ nu se mai jură pe mă-sa, pe ta-său, pe copii. Iar Vasile, de cînd scosese teancul de bani, nu mai era un *individ*, ci un om umblat, capabil dacă se ajunsese, care îl găsise pe el demn de a-i da cuvîntul de onoare. În noaptea aceea, deşi era vin din belşug în faţa lui, Barabaş nu se îmbătă.

Vasile ieşise împleticindu-se şi toţi răsuflaseră uşuraţi.

La post, Stanciu adormise, se trezise şi iar adormise. Nu se mai făcea ziuă ! Citise şi dintr-o carte cu haiduci cîteva pagini. O cumpărase de la Oradea să aibă cu ce-şi

omorî vremea în tren. Cu acest prilej trăise una din rarele plăceri ale omului care a învăţat puţină carte : respectul pe care i-l acordaseră cei din compartiment văzîndu-l citind. Cînd vorbeau sau rîdeau mai tare, unul dintre călători, fără nici o ironie, le atrăgea celorlalţi atenţia : „Mai încet că citeşte dumnealui". Stanciu îşi ridica atunci capul şi, zîmbindu-le binevoitor, zicea : „Nu face nimic ; sînt obişnuit să citesc între oameni !" Şi îşi relua lectura. Dar, obsedat de acest joc, nu înţelesese mai nimic. La post a trebuit să ia cartea de la început.

Cînd a bătut Vasile Mihalcea, el tocmai adormise cu cartea pe piept şi cu lampa fumegînd deasupra capului. Supărarea şi răcoarea nopţii îi împrăştiaseră mulţi din aburii băuturii. Zisese, totuşi, mîrîind : „A spus şeful să-l aştept la post !" „Aşteaptă afară ! îl repezise Stanciu. Ce-mi venişi aci să mă scoli din somn ?"

Vasile Mihalcea l-a privit posomorît, după care s-a răsucit în loc şi s-a aşezat pe prispă, mormăind : „Poate că ai dreptate. Decît cu un ciufut în casă, mai bine cu greierii afară". „Ia vezi, că-ţi sare şapca aia din cap !" îl ameninţase Stanciu, reintrînd în post.

Aşa s-au cunoscut. Stanciu se întorsese la patul lui, dar n-a mai fost chip să adoarmă. Îi era cald, iar aerul din dormitor părea că se terminase de mult, rămînînd numai mirosul de motorină, care-ţi usca nările şi gîtul. Se sculase să deschidă fereastra, dar a trîntit-o înadins mai tare decît s-ar fi cuvenit, ca să-l trezească pe cel de pe prispă. Vasile Mihalcea însă nu dormea. Trăgea adînc dintr-o ţigară. „Eşti de pe-aci ?" îl întrebase Stanciu într-un tîrziu. „Îhî !" mormăise Vasile, fără chef. „Al cui eşti ?" a insistat jandarmul. Dar Vasile Mihalcea nu i-a mai răspuns. Stanciu se înfuriase iar : „Fii cu băgare de seamă, că odată mă îmbrac şi te bag la beci. Schimb foaia adică şi n-o să-ţi fie moale !"

„Mă frăţioare — zisese liniştit Vasile —, eu am sărit cu paraşuta şi am văzut oameni ca tine mici cît degetul. Aşa că lasă-mă dracului în pace. Sau, dacă nu stai bine acolo, vino aci că miroase a vişin înflorit".

Îndrăzneala şi amărăciunea din glasul lui Vasile îl intimidaseră. De fapt, dăduse înapoi din faţa fermităţii celuilalt. După un timp îşi luase mantaua pe umeri şi ie-

şise afară, aşezindu-se lîngă el. „Cine-o fi ăsta ?!" îşi aminteşte că se întrebase atunci, şocat de siguranţa aceea.

Vasile îi întinsese pachetul de ţigări. El luase una, cu toate că pe atunci nu era fumător. Se aşteptase ca Vasile să rîdă de el cînd se înecase cu fumul. Omul însă păruse că nici n-a băgat de seamă că e nefumător. Stătea rezemat de unul din stîlpii prispei (nu erau încă aşa de putreziţi la bază), cu privirile pironite în noapte.

— Zişeşi c-ai sărit cu paraşuta ?! îl întrebase Stanciu.

— Eşti oltean ? îi întorsese întrebarea Vasile.

— ...De pe lîngă Roşiorii de Vede...

— Ah ! Da, am sărit...

— Asta înseamnă că te-ai urcat şi în avion, nu ?!

— Altfel n-ai de unde sări.

Din clipa aceea Stanciu fusese ca un copil care a pus mîna pe un bătrîn fără treabă, veteran din primul război mondial. Vrea să ştie totul, să înţeleagă ceea ce nu poate pricepe decît cel care a fost în linia întîi.

— Cum ai ajuns dumneata la aviaţie ?!

Era de aceeaşi vîrstă cu Vasile Mihalcea, dar Stanciu nu judeca întotdeauna omul după vîrstă. Omul cu avere şi cel care făcea ceva nemaipomenit creşteau cu mare viteză în ochii lui, pînă ajungeau la etatea unui bunic. După respectul cu care îl vorbise atunci, Vasile Mihalcea putea să fi trecut de şaizeci de ani. Fulgerător îi trecuse prin minte : „Poate că de-aia mi-a zis şi mie *nene*, atunci, pe locomotivă, ajutorul ăla de mecanic, aflînd că l-am bătut pe iogofăt !"

— La aviaţie nu e greu de intrat. Greu e să rămîi acolo.

— Vă da mîncare proastă ?!

Vasile Mihalcea îl privise mirat şi, pentru prima oară, zîmbise :

— Nu e vorba de mîncare !

Stanciu simţea şi acum, de cîte ori îşi amintea, o dogoare în obraz. Îi păruse rău că se gîndise imediat la mîncare. Dar pe atunci, prin toate cazărmile, soldaţilor nu le ajungea mîncarea. Şi cînd cineva zicea : „E rău la douăşpatru artilerie !" sau : „La unşpe Siret", se ştia că omul se referă întîi la mîncare şi de-abia după aia la bătaie.

— Mîncarea nu e totul ! îi atrăsese atenția Vasile Mihalcea.

— Știu ! șoptise Stanciu rușinat. Dar mă gîndeam că...

Celălalt nu l-a lăsat să sfîrșească. Înțelesese foarte bine de ce spusese jandarmul așa. Era om cu armata făcută cînd plecase de lîngă socru-su să se ducă pe hipodromul de lîngă Școala normală de fete. Așa că răbdase și el de foame ca soldat în termen.

— Acolo se discută altfel ca la infanterie și chiar ca la jandarmi. E greu să rămîi în aviație din alt motiv : frica. Acolo ai voie să te îmbeți, să-i răspunzi obraznic superiorului...

— Și nu te cîrpește ?!

— ...dar n-ai voie să spui că ți-e frică. Înțelegi ?

— Dumneata de frică ai plecat de la ei ?

— Nu ! scuturase hotărît din cap Vasile Mihalcea. Mie mi-a fost întotdeauna mai frică pe pămînt decît în aer. N-o să mă crezi, dar la sol sînt mai multe primejdii decît sus. De tot felul și mult mai ale dracului decît moartea. Aci e foamete, frig, sărăcie, bătaie, disprețul, chiar și moartea. Dar o moarte chinultă, cu încetul, întinsă pe ani de zile, de ajungi să te rogi să se termine odată. N-ai auzit oameni rugîndu-se : „Ia-mă, doamne, că nu mai poci să răbd !"? Ai auzit, sînt sigur. Pe taică-tu, pe maică-ta, și încă de nenumărate ori. N-ai văzut oameni cu ștreangul de gît ?

— Cum dracu ! se grăbise Stanciu să-i răspundă. Chiar și o soră de-a mamii, cînd i-a venit bărbatul fără picioare din...

— De ce crezi că și l-a pus ? Că n-a mai putut răbda.

„Asta nu dă doi bani pe mine ! constatase Stanciu jignit. Vorbește singur !" Dar chiar în clipa aceea Vasile Mihalcea se întorsese spre el :

— Or, la aviație e altfel ! Și moartea e mai frumoasă. Buf și gata ! Dar și buful ăsta e rar. Că nu mori, cum cred unii, imediat ce ți s-a stricat motorul sau fiindcă ți s-a găurit fuselajul. Avionul e făcut în așa fel că vine la aterizare și cînd e în flăcări. Totul e să nu te pierzi. Și cel care se pierde înseamnă că a luat cu el în aer prea multe griji și necazuri de pe pămînt. Astea îl trag pe om în mormînt, oriunde ar fi. Sînt și nenorociri în aviație. Ți se

rupe coada avionului sau o aripă. Atunci se zice că nu mai ai ce face cu aparatul. Dar sări cu paraşuta şi tot scapi dacă nu te pierzi...

— Nu te superi că te întrerup, se scuzase Stanciu, dar nu ştiu cum te cheamă...

— Vasile Mihalcea. Zi-mi Vasile.

— Mă, nea Vasile, spune-mi şi mie cum e într-un avion, că nu m-am urcat niciodată într-o drăcie de-asta !

— Ca aci pe prispă ! zisese celălalt.

Stanciu dăduse din cap nemulţumit, aproape supărat că, la respectul pe care i-l arată el, Vasile Mihalcea îi răspunde cu altă monedă.

— Îmi pare rău că-ţi rîzi de mine !

— Stai, mă oltene, unde pleci ? E ca şi cînd ai sta aci pe prispă şi te-ar clătina cineva tot timpul. Zău dacă te mint. A, dacă te uiţi pe fereastră, atunci e altceva. Dar e mai bine să nu te uiţi. Că de sus ai să vezi şi o să înţelegi atîtea, că ţi s-a dus dracului liniştea ta dinainte. Asta, dacă vrei s-o iei pe limba popilor, e ca pedeapsă pentru că ai îndrăznit să te urci mai sus de turla bisericii.

— Dar ce vezi, mă omule ? s-a enervat Stanciu.

— Apele ! Ele-ţi atrag ochiul în primul rînd. Strălucesc cel mai tare. Parcă sînt argint viu, încremenit, că de sus nu le vezi valurile, mişcarea lor adică. Se întîlnesc, se împreunează la capete, se îngroaşă, se împuţinează ca număr, pînă ce rămîn cîteva pe care le ia la subraţ Dunărea şi se duce de se aruncă cu ele în mare. De parcă ar fi o mamă sătulă de necazuri care-şi ia copiii şi se aruncă în apă.

Stanciu a vrut să-şi închipuie, cu ochii închişi, tot ce îi spunea Vasile despre apele privite de sus, dar n-a reuşit. Văzuse însă o femeie smulgîndu-şi copiii din aşternuturi şi fugind cu ei, despletită, să se arunce în Dunăre, la Corabia, acolo unde fusese şi el gata-gata să se înece.

— Pe urmă, continuase Vasile, vezi drumurile. Că şi ele au o strălucire a lor, dar mai prăfuită. Astea se încalecă, se bagă peste tot, intră pe sub poale de pădure, ies pe partea ailaltă, nu ostenesc niciodată, pînă se pierd în oraşe şi sate. Ei, şi acum te uiţi cu băgare de seamă la aşezările oamenilor. Pînă acum a fost vesel, ţi-a plăcut ce-ai văzut. De-acum încolo începe tristeţea !

— Pe deasupra Roșiorilor n-ai fost ?

— Nu !

— Nici la Vadra ?

— Ba, pe-aci am fost. Că, tot țăranul ajuns la oraș, cînd își face un rînd de haine, vine întîi în satul lui să-l vadă lumea. Așa și eu. I-am spus unui pilot să mă ducă deasupra satului meu... Îi reparasem eu ceva și omul îmi era dator... Dar să-ți fie clar : una e să te uiți la o așezare oarecare și alta e să-ți vezi satul în care ai crescut. Cea străină ți se pare... Ai fost vreodată la bîlci ?

— Am fost !

— I-ai văzut pe ăia cu păpușile ?

— Vasilache și Marioara ? I-am văzut.

— Au niște cartoane vopsite care închipuie case, pomi, munți...

— În fiecare an de Sfînta Mărie mică se făcea la noi...

— Așa vezi din avion o așezare străină. Pe cînd dacă te uiți la satul tău nu mai e ca la păpuși. Aici cunoști totul. Păpușile alea mici sînt vecinii tăi, consătenii tăi, unchii și mătușile tale. Știi casele, știi curțile, chiar și animalele le cunoști. Vezi cîrciuma lui Costică Dudău, căruțele oprite în fața ei, caii mîncînd cu trăistile în cap. Vezi biserica și-ți pare rău că de acoperișul ei din tablă galvanizată nu au parte amărîții cărora le plouă în casă. Pînă și pe Stan Moldoveanu l-am văzut. O bătea pe Neaga între căpițe. Se ferea să nu-l vadă nimeni din uliță sau din vecini, dar nu se aștepta să fie văzut de sus.

Stanciu avusese din nou impresia că Vasile Mihalcea își bate joc de el. „M-a văzut plin de interes și acum crede că poate să-mi toarne orice. Ar trebui să-i povestesc și eu cum m-a pus ăla la raze. Sau cum i-am văzut coastele, plămînii și inima sergentului Paraschiv !“

— Cînd ai timp să vezi toate astea cîte-mi spui dumneata mie ?

— Ai, dar, dacă stau și mă gîndesc bine, atunci nu vezi nimic. De-abia cînd te depărtezi, îți apar în fața ochilor ca niște fotografii. Astea-ți rămîn. În una vezi cîrciuma lui Costică Dudău, în alta Buzăul șerpuind firav, de te întrebi : „De ce m-oi fi speriat eu întotdeauna de apa asta ?!“ Apoi biserica... De sus oamenii sînt atît de mici și de neajutorați, că te apucă mila de ei. Omul e cît un

deget care umblă singur, fără să știe ce vrea și ce primejdie îl paște. Iar tu, deasupra lui, te vezi mare și puternic. Cu cît te-nalți mai sus, cu atît ți se pare omul mai furnică. Iar cînd te-ai ridicat la vreo patru mii de metri nu-l mai vezi deloc. Te întreb eu atunci : Nu te duci cu gîndul la dumnezeu ? Și nu-ți zici : „Dacă eu care sînt la altitudinea asta și nu-l mai văd pe om, darămite dumnezeu, care e în ceruri, cum o să-l mai vadă?" Și cînd ai înțeles că te-ai rugat o viață de el, iar sărmanul bătrîn — dacă o mai trăi ! — nici măcar nu te bănuiește, ți s-a dus credința. Și liniștea ta. „Sînt singur, vasăzică, mic și neputincios, ce fac ?" Ce să faci ? Te dai jos de unde te-ai cocoțat.

— Mai poți ?

— Poți. Dacă nu, sărl cu parașuta. Că uite ce se întîmplă cînd îți dai drumul cu capul în jos. La o mie de metri, avionul... Ce-ți spun eu acum e altă poveste... Pilotul apasă pe un buton și în burta avionului, unde stau toți cei ce urmează să sară cu parașutele, se aude un fel de sonerie. Seamănă cu un greier. Chirrrr ! Asta înseamnă sfîrșitul curajului tău. Vorbesc de primul salt, cînd nu știi decît că vei muri. Ești așa de sigur că ți-a sosit sfîrșitul, că vrei să te duci la fiecare să-ți iei rămas bun, să-i rogi să te ierte. Ce mai, domnule, ca în clipa morții. Dar nu te miști. Stai țeapăn, cu gura încleștată, pentru că, îți ziceam, n-ai voie să arăți că ți-e frică. Și ceilalți simt la fel, și ei ar vrea să-și ia rămas bun de la tine, dar stau bătoși, numai ochii li se rotesc în cap. Cînd se deschide ușa...

— N-aș face așa ceva ! șoptise Stanciu.

— Nici eu nu m-aș face jandarm, îi răspunsese prompt Vasile, continuînd : În primul rînd trebuie să sări repede, unul după altul. Apoi să numeri pînă la cinsprezece și de-abia după aia să tragi de inel. Dar cine a mai avut răbdare să numere ? Spaima e atît de mare, că tot îți zici c-o să ajungi la pămînt și parașuta nu se mai deschide. Și nu se deschide !

— Aoleo ! gemuse Stanciu.

— Nu se deschide la țanc. Și nici tu nu te uiți în urmă să vezi cum iese din ea o parașută mai mică, parcă o fată. E cît o umbrelă. Asta o trage pe aia mare. Iar cînd iese,

cea mare, se lungește și de-abia cînd s-a făcut cît o sută de fuioare de lînă, puse cap la cap, începe să ia aer. Ce ți-am spus eu acum durează cîteva clipe. Dar acolo sus ți se pare că a trecut o veșnicie. Ești încredințat că ai murit, auzi și cîntec de popă, simți în nas miros de tămîie, văzduhul e plin de sunet de clopote. Ei, și cînd te-ai împăcat cu gîndul că ți-a fost dat puțin de trăit pe lumea asta, simți smucitura. Dacă te smucește unul pe uliță, te superi și-i dai o palmă. Acolo sus urli de bucurie cînd te-a smucit parașuta. Ți-a dat viața înapoi. De-abia acum deschizi și tu ochii. Că noi întotdeauna deschidem ochii prea tîrziu și numai după o smucitură. Ce-a fost frumos însă ai pierdut : căderea liberă. Să zbori fără să te ții de nimic. Lucru care nu ți s-a mai întîmplat niciodată. N-ai nici scară, n-ai nici frînghie, n-ai nici măcar dușumeaua avionului sub tine, și zbori. Ca un uliu care se repede să apuce pămîntul în gheare. Și tu, tocmai atunci ți-ai găsit să închizi ochii... Mă oltene, tu pricepi ce-ți vorbesc aci ?

— Pricep.

— E bine. Pe șeful ăsta de post îl cam ține nevastă-sa sub papuc.

— Lasă-l, zisese Stanciu. Termină ce-ai început !

— Îți place ?

— Îmi place.

— Atunci de ce dracu n-arunci mantaua aia de pe umeri și pușca să te duci să sări și tu o dată ?

— Hai, mă nea Vasile, îl rugase Stanciu, zi-i mai departe.

— Cum îți spuneam, îi deschizi la smucitură. Te uiți năucit în jur, dar urli de bucurie că ți s-a deschis pînza de deasupra. Vezi mai întîi parașutele de sub tine. Sînt ca niște castroane din armată, cu gura în jos, argintii sau roșii. După aia începi să vorbești cu ai tăi. Acum plutești încet și te legeni ca o limbă de clopot în noaptea de înviere. Cum ai presăra tu boabe de porumb pe pămînt, așa a presărat avionul castroane cu gura în jos. Dacă ai sărit la urmă de tot, primul e ca la un kilometru de tine. Dar vorbești cu el cum vorbim noi acum.

— Așa de încet ? se mirase Stanciu.

— Da, mă. Pentru că atunci între oameni nu mai e nimic. Nici case, nici pomi, nici necazuri, nici ordine, nici

frică. Și cînd nu sînt toate astea, oamenii se aud bine unii pe alții. Și înțeleg ce le spui, și-ți răspund veseli, chiar dacă te-ai certat la cuțite cu ei înainte de-a te urca în avion. Atunci simți pentru prima oară că ești frate cu ei, că aveți aceeași mamă... Dar în timpul ăsta pămîntul crește, vine spre tine, hotărît să te apuce de picioare, de parcă i-ar fi frică să nu te scape în altă lume. Vezi pămîntul cum vine spre tine. Nu te duci tu spre el, el vine spre tine. Ca și cînd i-ar fi pus cineva aluat la temelie și el crește. Copacii, casele, vitele, oamenii se umflă din ce în ce. Din tufe pomii se fac pomi, din șoareci vitele se prefac în vite, iar degețelele se transformă în oameni. Și toate astea te iau în brațe, cînd ai atins iarba, și dau cu tine de pămînt, furioase că le-ai tras o spaimă, c-ai vrut să fugi de ele. Vîntul, cît o fi de slab, îți umflă parașuta culcată și te tîrăște peste cîmp...

Stanciu se uitase atunci la Vasile Mihalcea ca la un om care a dat norocului cu piciorul, ca la un nebun aproape, invidiindu-l în același timp pentru că a avut tăria să se rupă de lumea aceea — care nu era a lui, dar în care banul se cîștiga mai ușor —, întorcîndu-se la pămînt și la vite. Rămăsese însă încedințat că fostul mecanic de avioane este un om deosebit. Cînd se ivea o discuție despre Vasile, el îi lua apărarea. Vorbele lui ajunseseră la urechile celuilalt și acesta îl considerase cel mai bun prieten al lui. Cînd Stanciu a plecat la Brăila, după scandalul cu Frigiolu, au tras un chef pe cinste și s-au despărțit la miezul nopții, pupîndu-se în mijlocul uliței.

Acum se întîlniseră iar, fiecare mai bătrîn cu zece ani.

Tot drumul pînă acasă, Vasile îi vorbi despre necazurile lui, făcîndu-l pe Stanciu să se întrebe : „Astea-s necazuri ?!" Că nu se plîngea nici de bani, nici de mîncare, nici de sănătate ; de nimic care constituie motiv de văicăreală pentru omul obișnuit. În clipa aceea, dacă l-ar fi întrebat cineva pe Stanciu de ce anume se plînge Vasile Mihalcea, el n-ar fi știut să spună. Sau ar fi rezumat în felul următor : „Toți din sat sînt împotriva lui. Că orice vrea el să facă pentru Vadra, oamenii se opun". Dar de ce ? La întrebarea asta și Stanciu ar fi răspuns ca toată lumea : „Că e nebun ! În loc să-și trăiască traiul, se pune în gură cu toată lumea !".

Credința aceasta îi fu zdruncinată însă la intrarea în gospodăria lui Vasile Mihalcea. Din casa veche nu mai rămăsese nimic. Pe locul ei își făcuse alta. Cînd o văzu, plutonierul se posomorî. Nu era ca o gară nouă, cum și-o făcuse Dinu Bujor, ci ca o gospodărie ardelenească, în formă de potcoavă, așezată cu fața spre soare. În spatele casei se vedea un fel de prepeleac, avînd pe el cîteva butoaie de tablă, unite între ele cu țevi. Una din aceste țevi cobora și intra în pămînt pe gura unui tub de ciment. „Trage apa din fîntînă ! se gîndi Stanciu. Înseamnă că are canal, ca la Brăila".

Cînd intrară în casă simți o căldură plăcută, dar nu văzu soba oarbă, obișnuită în partea locului. Nu avu timp să întrebe prea multe pentru că Vasile Mihalcea continua să-i vorbească :

— N-am să mă las, mă Stanciule, că ar însemna că m-am întors degeaba în sat. Dar pînă una alta rămîn numai la ograda mea. Nu trebuia să mă reped la obște de cum am venit. Trebuia întîi să mă salt pe mine, să-i fac să se uite mirați la gospodăria mea, să vie să mă întrebe cum am făcut și eu să mă las rugat. Așa le căpătam încrederea. Și de-abia după aia să atac obștea și celelalte... Iartă-mă o clipă !

Ieși afară cu Eugenia, se întoarseră amîndoi cu pîine, farfurii și gustări. Fata se mișca cu îndemînare : la unsprezece ani, o fată de la țară ține loc de mamă la cinci copii. Mîinile i se mișcau repede, sigure, iar ochii îi fugeau în toate părțile să vadă dacă nu lipsește ceva.

Privind bunătățile de pe masă, Stanciu nu se putu opri să nu-l întrebe pe Vasile :

— Ce-ți trebuie ție dureri de cap ? Stai liniștit în casa ta. Văd că ți-ai făcut gospodărie bună, găsește-ți o femeie a lui dumnezeu, care să îngrijească de tine și de fată. Du-te, mă, seara la cîrciumă și bea-ți litra de vin. Du-te, mă, la petreceri, la baluri, la nunți, că-ți trece timpul lor și-o să-ți pară rău după aia. Eu să am banii tăi așa aș face. Ce te-apuci tu să te rogi de toți proștii și de toți mocofanii să le faci bine ?

Vasile Mihalcea rîse îngăduitor și întinse paharul să dea noroc. Stanciu ciocni cu el, dar nu bău, supărat că celălalt nu pricepe cîtă dreptate are el.

— Crezi că numai tu ai sărit cu parașuta pe lumea asta?

— Te pomenești că de cînd nu te-am mai văzut ai sărit și tu ? îl privi uimit Vasile.

— Să mă ferească dumnezeu. Doar dacă m-o hua unul beat mort din post ca să mă arunce din avion. Vorbesc de ăilalți care-au mai sărit. Ce, toți s-au întors la urma lor ? Să-și mănînce ficații cu consătenii lor ? Nu ! Atunci ? Te găsești tu mai cu moț...

— Nu te necăji, mă Stanciule, încercă să-l liniștească Vasile Mihalcea. Sînt neamurile mele și trebuie să le-ajut.

— Cum să mă liniștesc, mă, cînd văd că un om cinstit ajunge de batjocură ? Și știi de ce ? Pentru că și eu am fost cinstit pînă acum și mi-a mers prost. Dar prost rău. Acum m-am hotărît să-ntoarc foaia.

— Ce-ți veni ?

— Păi, uite ce-mi veni...

Și îi povesti totul — de Vasile Mihalcea nu se ferea — din clipa în care primise ordinul pentru împușcarea lui Puiu Anton, pînă în momentul în care plecase de la post să-i ducă panerul lui Panait Spulber. Insistă asupra avocatului pentru că de la el pornea această schimbare. Aminti de Panțîru, de popa Frățilă, de Tudor Chivu, de gîndurile lui cu boierii...

— Știu că n-am făcut bine, încheie furios, dar asta e! Am avut eu pe cineva alături, care să-mi zică : „Nu face așa că uite ce poate să iasă !" ?

— Îți spun eu, se oferi Vasile. Popa Frățilă n-o să-și țină gura mai mult decît îl ține sperietura. Azi sau mîine își dă drumul, că el nu rabdă multă vreme pe cineva care-l are la mînă cu ceva...

— Popa n-are ce-mi face !

— Nu vorbi așa ! Îți ridică niște oameni în cap.

— Cum ?

— Uite cum : Vorbeai de dracila aia. Ei, află de la mine că, ne-o conveni nouă sau nu, popa este o tufă din gardul ăsta. Așa cum este și notarul, și perceptorul. Așa cum o să fii și tu peste un timp. De-asta îți spuneam eu că, vrînd-nevrînd, toți îmi sînt neamuri. Tot satul zice : *popa al nostru, notarul nostru* și peste cîtăva vreme va zice și *șeful nostru de post*. Dar, ca mai vechi, popa poate asmuți împotriva ta pe oamenii care-i sînt credincioși. Are

și el oamenii lui, cărora le-a făcut cîndva un bine. Că orice secătură face unuia un bine. Chiar fără voie, dar îl face. Pe urmă sînt bătrînii satului, babele și moșii ăia care urmează să-și ia rămas bun de la viață, și care se uită la popă cum se uită inculpatul la judecător înainte de pronunțarea sentinței. N-are decît să zică popa, trist, cu lacrimi în ochi : „Trebuia să vă ascult pe dumneavoastră cînd mi-ați zis să nu mă bag la legionari. Că, acum, uite, noul șef de post vrea să-mi ia viața." Ăia or să rămînă trăsniți, iar popa o să dea cu clanța mai departe : „Nu m-a suferit de cînd era sergent-major. Totdeauna mi-a căutat nod în papură..."

— N-am avut nimic cu el! se apără Stanciu. Ba, din contră, l-am ajutat cînd cu a lui Sighinaș...

— Toți mințim la strîmtoare, oltene ! Popa ce meserie are ? O să zică : „Acum mă are la mînă. Nu mă pot pune cu el, că e înarmat. Mai bine plec eu din sat, că n-o să mă ierte nici dacă mă vede cu capul pe tocător". După ce va spune vorbele astea poate să se ducă liniștit acasă. Moșii și babele vor avea grijă de restul. „Săracul, părintele, o să-și ia lumea în cap de frica jandarmului". „Păi de ce?!" vor întreba ai lor. „C-a fost legionar". „Vedeți-vă de treabă, că doar n-a omorît pe nimeni !" Atunci, babele și moșii, văzînd că nu sînt crezuți, pe ce le-a spus popa or să adauge de la ei, pînă reușesc să le transmită căscaților ălora furia lor împotriva ta. Îți vor pune în seamă vorbe care nici nu ți-a trecut prin minte să le zici. „Chiar eu l-am auzit pe jandarm spunînd, va susține unul, că de ce pune popa cartofi și nu-și vede de biserica lui ? Ce-i trebuie lui avere cînd are leafă și venit de la poporeni ?" Așa ceva supără satul, că în mintea tuturor există părerea ca fiecare om să aibă cît mai multă avere, că, uite, fără bani nu-ți iese nimic.

— Și-atunci ce să fac ? șopti Stanciu.

— Iei boul de coarne, te duci prin lume și spui : „Nu-i adevărat, oameni buni ! Popa a fost legionar și urma să-l impușc. Or, eu l-am iertat. Și el, în loc să-mi mulțumească, îmi scoate vorbe. Vedeți de cine vă înduioșați?" Oamenii s-ar dumiri. Pe cînd, dacă stai cu mîinile în sîn și lași vorbele popii să circule pe cărări și peste pîrleazuri, o să te

trezești că te întreabă cineva într-o zi : „Ce-ai, domnule șef, de nu-l mai lași pe părintele să slujească la căpătîiul bolnavilor sau la morții care au cazier ?“

— De unde pînă unde ? întrebă Stanciu nedumerit.

— Întreabă satul ! Sau notarul. Ăsta-i și mai șmecher. Am citit într-un ziar... Eugenio, ia dă-mi tu ziarul ăla de colo !

Fata îi aduse ziarul, Vasile îl desfăcu și citi următorul anunț : „S-a primit la redacție o plîngere din partea medicilor contra distileriei *Higiena* cum că produsele acestei firme, tonice și digestive, ajută la întărirea organismului și imunizează băutorul contra oricărei boli“. Ce zici de anunțul ăsta ?

— E tocmai pe dos, se bucură Stanciu că a priceput, ca să le cumpere lumea băuturile !

— Sînt pe lume oameni, zise Vasile, care au acest mare dar de la dumnezeu să scoată bani chiar înjurîndu-se pe ei înșiși. Alteori, ca să scape de dușmani, îi laudă pînă ce ăștia își dau sufletul.

— Mda, făcu plutonierul și rămase pe gînduri. După un timp zise visător : Am văzut odată la Roșiori pe unu care vindea oale. Striga cît îl ținea gura : „Uitați-vă ce marfă proastă vinde băiatul !“ Dădea cu oalele de pămînt. „Praf se face !“ zicea. Dar oalele nu se spărgeau. Și oamenii se înghesuiau să le cumpere.

— Ai priceput cum devine cazul, se bucură Vasile. Întoarcerea asta pe dos poate foarte bine s-o facă și notarul. Vin oameni la el cu fel de fel de treburi. E deajuns să le spună la doi-trei în timp ce le face bilete de vite sau alte hîrtii : „Barabaș nu era un bun șef de post. Stanciu, da ! E hotărît să facă ordine în sat. Numai că vouă nu prea o să vă convină“. „De ce să nu ne convină, domn notar ?“ or să întrebe ei. „Că vă aruncați cenușa-n uliță și nu e voie ; cîinii îi țineți slobozi și mușcă pe cine trece ; porcii vă ies la drum ; flăcăii cîntă noaptea ; trăiți neînsurați și ăsta-i concubinaj, se pedepsește de lege ; ieșiți beți din cîrciumi și urinați pe garduri ; faceți dîră de paie pe șosea cînd le aduceți din cîmp. Cîte dracu nu faceți ! Nu mai vorbesc că vă lăsați javrele slobode fără jujău la gît, mănîncă iepurii, sperie vînatul. O să vă amendeze de-o să vă vindeți și pămîntul ca să plătiți. Stanciu

e om hotărît, vrea să facă ordine, bravo lui !" Cu vorbe de-astea îţi ridică tot satul în cap şi n-ai ce-i face, că te laudă !

Stanciu îl asculta gînditor. Vasile continuă hotărît, dar în glasul lui simţi acum un fel de amărăciune :

— Pe urmă, Chiveştii. Aştia ai lui Chivu sînt şi ei o tufă de dracilă, şi încă una foarte puternică. E aşa de încîlcită în alelalte, prin interese, datorii, neputinţe sau duşmănii, că tot satul îi sprijină. Nu pentru că s-ar prăpădi de dragul lor, ci să trăiască, să-şi poată lua înapoi cu ce i-au păgubit ăştia, sau să apuce să se răzbune, sau numai aşa, să-i vadă chinuindu-se pînă la adînci bătrîneţe pentru o bucată de pîine. Or, dacă l-ai luat pe Ulică înseamnă că le-a scăpat unul. Sau, dacă o-ntorci pe partea ailaltă, lumea poate fi supărată pe dumneata şi pentru că l-ai luat pe cel mai crud, pe cel mai neputincios, lăsîndu-i pe hăndrălăii ceilalţi să-şi facă mai departe de cap. Ascultă-mă ce-ţi spun, Tudor Chivu şi-a rîs de tine. Mai rîde şi acum: „Mă, ce prost mai e şi Stanciu ăsta ! A venit cu o falcă-n cer şi una-n pămînt, i-am dat un puişor şi s-a potolit". Crezi tu că lui îi ardea să te pună la masă, cînd băieţii şi ginerii îi stăteau în ger la uşa postului ? Mai degrabă ţi-ar fi dat un par în cap. Dar s-a stăpînit, că-şi cunoştea interesul. Şi-o fi zis : „I-l dau azi pe Ulică şi mîine nu, dar poimîine e sigur înapoi!" Fie că nu-l condamnă, pentru că e minor, fie că fuge, dar de venit, vine înapoi. Tu nu vezi că de aici nu pleacă nimeni ? De prin alte părţi pleacă flăcăii la oraş să înveţe cîte o meserie, pleacă fetele şi intră servitoare, pleacă copii de şcoală să înveţe mai departe, îşi iau lumea-n cap cînd e secetă sau inundaţii. De aici nu pleacă nimeni. S-au dus cîţiva la Brăila să înveţe croitoria sau cizmăria, dar n-au stat. De ce crezi ? Îi trage pămîntul. Cei care-l au se întorc că-l au şi trebuie muncit, iar cei care n-au, se întorc, că trag nădejde să li se dea, să cumpere...

Tot ce-i spunea Vasile Mihalcea era şi nu era o noutate pentru Stanciu. Îl asculta însă tăcut, bucuros că toate astea vin din gura unui prieten şi a unui om care văzuse lumea...

Capitolul XI

Trecuseră cîteva săptămîni de cînd plutonierul venise în Vadra, și lumea începuse să uite întîmplarea cu Victor Barabaș... Se apropia Crăciunul. Șeful de post își propusese de cîteva zile să-i viziteze pe cei trei moșieri din raza postului său : generalul Antohi, Ciocardia și Țiței.

Stanciu făcu de seara foaie de patrulare pentru el și Dragomir spre moșia generalului Antohi. Urmau să plece cu noaptea în cap, conacul acestuia fiind cel mai îndepărtat punct de pe raza postului Vadra. Nu mai apucă însă s-o folosească, din cauza evenimentelor care urmară.

Să fi fost ora douăzeci și două. Plutonierul stătea în pat, alături de nevastă-sa. Le povestea copiilor una din întîmplările prin care trecuse el. Dorina — ca de obicei — ațipise, Mima și Tutuș însă stăteau nemișcați, cu ochii mari ațintiți asupra lui. Stanciu tocmai spunea :

— ...Atunci s-a băgat în față Marin Tudică. Ăsta era un om înalt, slab și rău, dar lumea ținea la el, că era drept. Nu mergea să-l răsucești de cap. Ei, și cînd boierul a zis că să fim mulțumiți cu ce ne dă el, că dacă n-ar fi el, n-am lua nici atît, se bagă în față Marin Tudică și zice : „Boierule, eu te rog să-ți bagi bine în cap că nu tu ne dai nouă. Noi te ținem pe tine, așa că..." Lumea a înmărmurit — era îndrăzneală mare ce zisese Tudică ! Nu se mai pomenise pînă atunci la noi să-i zică cineva tu lui Predescu!... Boierul n-a mai știut ce să facă. Se roșise la față, își frămînta palmele... Pînă la urmă a zis : „Ești un prost, Marin Tudocă !" Lumea a răsuflat ușurată, crezuse c-o să iasă rău de tot. Dar Marin Tudică, tot el zice : „Boierule, eu

sînt prost că n-am bani. Dacă aș avea, ia să vezi ce deștept aș fi !" S-a întors și a plecat. lumea a rîs...

— Parcă bate cineva, tăticule ! zise fata.

— Vezi-ți de treabă că nu bate nimeni !

Dar în aceeași clipă auzi și el niște ciocănituri timide în ușa tindei. Își ținu răsuflarea și în odaie se lăsă o tăcere apăsătoare. Cît fusese gălăgie, Dorina dormise. În tăcerea de-acum se trezi, întrebînd speriată :

— Ce-i, Sande ?

— Bate cineva, mămico ! zise și Tutuș.

Plutonierul se sculă și-și luă pantalonii, zicînd nemulțumit :

— Așa-i la post! Vin fel de fel de oameni, ca la poarta moașei.

În timp ce își încheia nasturii, bombăni ceva și despre faptul că, atîta timp cît e el în casă, să nu se teamă nimeni. „Cine știe cine-o mai fi și ce bucurie o să mai am pînă dimineață !"

Își luă pistolul, ferindu-se de-ai lui, și deschise ușa cît putu de încet. Ieși în tindă. Aici, după lumina din odăiță, i se păru că e întuneric beznă. Se apropie tiptil de ferestruica de lîngă ușă, căreia Dorina nu apucase să-i pună perdeluță. Se putea uita pe geam, fără să miște nimic, fără să fie simțit de cel de afară. Dar cu lumina lămpii încă în ochi nu văzu nici măcar o umbră. Strigă :

— Care ești ?

— Eu, dom'șef! se auzi o șoaptă. Ieșiți să vă zic ceva.

— Care eu? insistă plutonierul, lipit de perete. Dar, ca să nu creadă cel de afară că lui îi e teamă, adăugă: Sînt dezbrăcat !

— Niculaie Ciocan, dom'șef. Poate vă mai amintiți de mine, cînd ați fost prima oară la noi v-am dat eu o...

— Ești singur ? îl întrerupse Stanciu.

— Singur, dom'șef. Ceilalți or să vină numai dacă dumneavoastră le ziceți să vină...

— Ai chibrituri la tine, Niculaie ?

— Am, dom'șef !

— Atunci aprinde un băț și ține-l în căuș cu amîndouă mîinile să nu se stingă. Vreau să văd ceva aci...

Ascultător, Niculaie Ciocan scăpără un băț de chibrit și îl ținu ferit în podul palmelor, așa cum i se poruncise.

— Dă-te cu el mai aproape de fereastră că nu văd bine!

Plutonierul putu zări astfel un obraz tras, cu barba țepoasă. Părea un mort cu lumînarea la cap.

Dorina nu mai avu răbdare să aștepte întoarcerea lui Stanciu și se strecură în tindă. Lumina lămpii din odaie îi auri spinarea lui bărbatu-său :

— Cine-i, Sande ?

— Închide ușa ! scrîșni Stanciu.

Luminat astfel ar fi fost o țintă bună pentru cel de afară. Dorina se retrase înfricoșată și jignită în același timp. Plutonierul se uită pe fereastră, dar nu-l mai văzu pe Niculaie Ciocan — bățul de chibrit arsese.

— Mai aprinde, mă, unul !

În timp ce legionarul scăpără altul, șeful de post deschise ușa încet și ieși afară, fără ca celălalt, atent să nu i se stingă flacăra chibritului, să-l vadă. Stanciu așteptă să i se obișnuiască ochii cu întunericul. Niculaie Ciocan era la doi pași mai încolo, în dreptul ferestrei, privind în jos. Cînd bățul al doilea se pregătea să moară, zise supărat :

— De ce mă sculași, mă ?

Niculaie Ciocan scăpă crîmpeiul de jar din mînă. Se uitase atît de atent la flacără, că acum el era cel orbit. Privea spre ușă, dar nu vedea decît o pată albă, cămașa șefului de post.

— Bună seara, dom' Stanciu ! zise el umil. Vă rog să mă iertați dacă...

Bizuindu-se pe bănuiala lui firavă, plutonierul îi spuse atacînd direct :

— Niculaie, nu discut nimic cu tine !

— Aoleo, dom'șef !

— Nu discut cu tine pînă nu-mi predați tu și ceilalți toate armele. Altfel...

— Dom' șef, șopti Niculaie Ciocan, vi le-aducem pe toate, dar mai e vreo nădejde să scăpăm și noi... ?

— De voi depinde, Niculaie ! Întîi armele și cartușele, după care discutăm...

„Nu ne iartă !“ se îngrozi legionarul. Apoi jalnic :

— Am copii, dom'şef !

— Toţi avem copii. Numai că nu ne gîndim la ei cînd facem prostii. Ne aducem aminte de ei după...

— Aşa e, domnule şef, dar să vedeţi că...

— Nu te lungi la vorbă ! se răsti plutonierul. Fii cu băgare de seamă la ce-ţi spun : nu încercaţi să fugiţi, că toată ţara e împînzită de jandarmi şi poliţie. Pe cine prinde nu numai că-l rade de pe pămînt, dar îi ridică şi familia şi-i confiscă şi averea. Aşa că băgaţi de seamă. Du-te şi, cel tîrziu într-o oră, să fii înapoi.

Niculaie Ciocan se retrase încet. Şopti cu limba împleticindu-i-se în gură :

— Dumneavoastră ce să vă aducem, dom'şef ! ?

— Ce adică ? ! se prefăcu Stanciu nedumerit. A, nimic, Niculaie! Să nu vă prind că umblaţi cu prostii de-astea că mă supăr...

— Am o putină cu brînză de oaie, dom'şef...

— A ta sau furată ?

— A mea, din oile mele, dom'şef.

— Mă ! îl ameninţă plutonierul.

— Să nu mă mişc de-aci dacă nu e brînză cinstită !

— Bine, mă. Ad-o ! N-am nici eu prea multe că de-abia venii şi...

— Aşa-i la casă nouă, dom' Stanciu. Parcă eu cînd m-am însurat...

— Şterge-o Niculaie, pînă nu mă răzgîndesc !

— Să trăiţi ! Mi-aţi dat viaţă, să trăiţi !

Se răsuci şi alergă spre poarta mare. Dar nu reuşi s-o deschidă. Bîjbîia pe la balamale în loc să apese pe clanţă. Plutonierul bănui ce face. Strigă la el :

— Clanţa e în partea ailaltă, mă zăpăcitule !

— Mulţumesc, să trăiţi !

Plutonierul intră în casă bucuros. Dorina şi copiii îl priveau întrebători, aşteptînd să le spună ce s-a mai întîmplat :

— Nu v-aţi culcat, mă ? !

— Ce vrea ăla, Sande ? îl întrebă nevastă-sa.

— A venit să-i iert păcatele. Dar o să-l cam coste.

Spre uimirea Dorinei şi a copiilor, în loc să se dezbrace şi să se culce, Stanciu începu să se echipeze. Era bucuros că ce învăţase de la avocat se prindea, creştea şi înflorea

pe pămîntul satului Vadra. Era convins acum că popa Frățilă își făcuse datoria. Spusese unde trebuia tot ce-i zisese el să nu spună. Halal păstor !

— Nu te culci ? îl trezi Dorina din gînduri.

Stanciu se duse la ea și o ciupi de bărbie :

— Ți-amintești cînd ne-a dat Duduianu banii ăia și noi n-am vrut să-i luăm ? Ei, bine, am fost niște proști. Unul mai mare ca ălălalt. Acum ne-am deșteptat. Mîine dimineață o să mîncăm brînză de oaie cinstită !

Și ieși rîzînd, fără să mai dea alte lămuriri. Copiii nu înțeleseră nici ei mare lucru, dar faptul că tatăl lor era vesel le ajungea. Însemna că se pot culca liniștiți. Dorina era și ea bucuroasă de gluma bărbatului ei, iar ciupitul de bărbie îl simțea încă. Apoi oftă și se închină, șoptind :

— Ajută-ne doamne și ferește-ne de necazuri !

— Dragomire, scoală-te imediat și adu-mi-l aici pe Stan Milea ! ordonă Stanciu intrînd în post. Ala care te-a bătut în noaptea aia, precizează.

„Așa-ți trebuie, dacă nu-ți ții gura ! se ceartă soldatul, sărind din pat. Du-te acum la ăia și, dacă te simte unul din ei, o să ai parte de un glonț care o să ți-o închidă pe veci !"

— Năstase ! continuă plutonierul.

— Ordonați !

— Echiparea, că avem treabă !

— Îndată !

Sări din pat și, călcînd cu picioarele goale pe dușumea, ca și cînd n-ar fi avut galenți, începu să se încalțe. Dragomir își înnoda și el șireturile la bocanci, privindu-le cu mare atenție, deși de obicei le lega fără să se uite la ele. Năstase îi dădu un ghiont, fără să fie văzut de șeful postului, să se grăbească.

— O să avem niște *musafiri*, le explică Stanciu... Așa că uite ce ai tu de făcut ! continuă, adresîndu-se numai lui Năstase. Eu o să ies în curte și o să mă ascund, cu pistolul pregătit. Cînd vine Niculaie Ciocan să predea armele — trebuie să pice din clipă în clipă — ieși tu și...

Năstase îl privi uluit. Nu se putu opri să nu întrebe :

— De unde știți, dom'toner, c-o să vie ? !

— Ei, mă Năstase, nu totdeauna omul care te întreabă cîte ceva vrea să și afle ce-i spui tu. Gîndește-te, poate că el vrea să înțeleagă cu ce fel de oameni s-a înconjurat, buni, răi, proști, cinstiți, deștepți sau lichele. Ce au ei în inimă și în minte, adică. Așa că preiei tu armele de la el și eu te acopăr... Cîte arme au avut ei, știi ?

Năstase fu convins acum că și întrebarea aceasta era tot de verificare. Răspunse cît de precis crezu el :

— Opt. Opt inși, opt pistoale.

— Atît ?

— Păi cred că da, dom'toner. Într-un sat nu poți ține multă vreme o armă ascunsă. O bagi în fîn — dau vitele peste ea, o pui în casă — dă nevasta, o îngropi — o descoperă copiii cînd se joacă. Așa că...

— Bine ! Opt să fie dacă zici tu. Dar cu armele să fii totdeauna foarte atent. Le-ai strîns pe toate — dormi liniștit. Dacă-ți închipui numai că le-ai adunat, și-a mai rămas una în mîna unui prost, adio !

— Să trăiți, am înțeles, zise Năstase, continuînd să se îmbrace.

Stanciu vru să iasă afară, dar lîngă ușă se opri, întrebînd într-o doară :

— Ce-a văzut, mă, Ion Piciorus *atunci* sub gheață ?

Soldații tresăriră, privindu-l uimiți, dar nu întîrziară mult cu răspunsul :

— Abur, dom'toner ! zise repede Năstase.

— Fum, adăugă Dragomir.

— Hai, mă ! protestă Stanciu neîncrezător.

— Așa a spus el la lume, dom'toner, susținu Năstase. Aburul ăsta venea ușor, spre el, pe deasupra apei. Ca un nor subțire, plin de musculițe. Dar cînd s-a uitat mai bine, a văzut că erau oști.

— Adică armată ? se miră plutonierul. Ce fel de armată ?

— Nu și-a putut da seama, că n-a avut timp să se uite cum trebuie. Lui îi ardea buza să iasă, că-i lipsea aerul. Își arunca ochii într-acolo numai cînd nu se opintea cu spinarea în gheață. Soldăței mici, dar în coloane, ca la paradă, cu săbii la brîu și căști din căpăcele de ghindă în cap.

— Dar au stat puţin, dom'toner, spuse Dragomir, că pe urmă...

— Da, admise celălalt. Pe urmă trupele astea s-au făcut oi. Păşteau pe faţa apei, cu capul în jos. Înaintea lor era un berbec cu coarnele răsucite de cîteva ori. Asta, zicea Ion Piciorus, cînd l-a văzut că se zgîteşte la el, s-a repezit să-l împungă. Dar n-a mai apucat, că tocmai atunci i-a dat Tudor Chivu în spinare, de-afară, cu călcîiul, şi-a crăpat geamul ăla gros de-l ţinea el în spate. A închis ochii, că, zicea, i-a zdruncinat toţi creierii, şi cînd i-a deschis din nou, ce credeţi c-a văzut ?

— Ei ? !

— Iepuri, dom'toner ! Iepuri albi, care ţîşneau din toate părţile, îi fulgerau prin 'naintea ochilor. Unul, spunea Piciorus, i-a dat cu ciotul ăla de coadă pe la nas, de era gata să strănute... Tot ce-a văzut el acolo, era în turmă, dom'toner ! Pe urmă l-a scos nea Tudor afară şi l-a dus la cîrciumă să-i dea ţuică fiartă... Şi pe drum, cumnatusău, în loc să-i ceară socoteală : „Ce-ai avut, omule, cu mine de-ai vrut să mă îneci ?", îi tot zicea să-l asculte, şi-i povestea de trupele alea, de oi, de iepuri...

— Mda ! făcu plutonierul neîncrezător. De frică, omului i se năzare o mulţime de... Fiţi cu grijă la ce faceţi aci!

— S-a înţeles, dom'toner.

Venirea lui Niculaie Ciocan la post, cu armele, nu era periculoasă, dar Stanciu voia să le lase soldaţilor impresia că vizita asta de noapte s-ar putea termina şi altfel decît pe linişte.

— Aveţi grijă cum faceţi ! le mai strigă şi de pe prispă cu vocea înăbuşită.

Dragomir se opri din îmbrăcat :

— Nu mă mai duc după Stan Milea ?

— Deocamdată nu... S-ar putea să vină singur.

Ocoli postul şi se duse la poarta mare, din spate. În locuinţa lor lampa fusese stinsă. Se rezemă de tulpina dudului şi stătu nemişcat, trăgînd cu urechea.

După cîtva timp făcu repede cîţiva paşi în jurul dudului, apoi îşi bătu umerii cu braţele, să se încălzească. Mişcările astea însă îi reamintiră de palmele date de Stan Milea lui Dragomir. „Asta, îşi zise, trebuie băgat bine în viteză. Cum o să-i apăr cu pe soldaţi, aşa or să mă apere

și ei pe mine, în caz de ceva. Că, dacă te vinde soldatul, nici generalul nu mai are vreo putere !"...

Tresări pentru că se auzise un zdroncănit de căruță. Se ascunse și mai bine în spatele dudului. Cînd căruța se opri în fața porții, Stanciu auzi șoaptele mai multor inși :

— Intră singur, că noi te-așteptăm aci !

— Mă Niculaie, spuse altul, dacă simți că e groasă rău fluieră măcar o dată, s-o luăm din loc. Te scăpăm noi după aia, n-avea tu grijă.

— Să fiu al dracului dacă mai ieșim noi vii de-aci !

Era un glas de om înfricoșat, care și cînd îți cere un foc pentru țigară se bîlbîie, se îneacă, în timp ce pe față îi apar broboane de sudoare. Fără să se dezlipească de tulpina dudului, Stanciu zise, cît putu de liniștit :

— Vedeți că în fața voastră e o armă încărcată. Și făcu o pauză, ca cei din căruță să amorțească de frică, după care continuă : Dați-vă jos și intrați în curte fără zarvă.

— Doamne, apără-ne ! se auzi un geamăt.

Intrau unul cîte unul în curte, umili, lingușitori, zicînd:

— Bună seara, să trăiți, dom'șef !

Rămîneau pe loc încurcați, pentru că nu vedeau pe nimeni.

Ferit de întuneric, plutonierul se duse în vîrful picioarelor și se ascunse după buștenii de plop. De-acolo strigă înăbușit :

— Niculaie Ciocan !

— Prezent ! răspunse fostul primar, răsucindu-se brusc, în panică.

— Unde-s armele ? continuă șeful de post.

— Aci ! Le-am pus pe toate într-un săculeț.

— Ia-o înainte și voi după el ! Intrați fără gălăgie în post !

Începu să numere cu voce tare :

— Unu... doi... trei... patru... cinci... șase... Lipsesc doi. Cine ?

— Părintele Frățilă, șopti cineva, sugrumat de frică.

— Și ?

— Stan Milea.

— Vai de mama lui ! zise plutonierul. Ce v-ați oprit?... Tu ăla care te clatini, cine ești ?

— Gheoghe Zahaiiia ! se strădui fostul agent agricol să-și spună numele cît mai clar.

— Ești beat ? ! se miră Stanciu.

— Nu, dom'șeeef, am'seeaua umflată.

— Rămii ultimul ! îi ordonă șeful de post.

— Mă pușcă, fațiloor ! scînci Gheorghe Zaharia și picioarele începură să i se înmoaie de la genunchi.

— Și mai zici că nu ești beat ! îl mustră plutonierul, după care strigă : Mișcă !

Fostul agent agricol își adună toate forțele și zvicni înainte.

Intrară în post pe rînd, scuturîndu-și exagerat de mult tălpile de zăpadă. Voiau să lungească acest moment ; între patru pereți li se părea că viața le este mult mai primejduită decît afară.

— Năstase, ia-i în primire !

— Să trăiți, am înțeles !

El rămase cîteva clipe, uitîndu-se pe geam, la cei dinăuntru, după care se răsuci și se îndreptă spre poarta mare, unde era căruța lui Niculaie Ciocan. Caii fornăiră bucuroși la auzul pașilor, dar cînd simțiră om străin își ciuliră urechile cu răutate, gata să muște.

Căruța avea niște scînduri puse de-a curmezișul, să stea oamenii, dar între ele nu mai era nimeni. Doar o putină legată cu o pînză de in la gură. Stanciu o luă în brațe și o duse pe prispă, după care se înapoie la fereastră.

Cei șase legionari stăteau încremeniți, unul lîngă altul, cu spatele la paturile cazone. Ciugudeanu, cel mai voinic dintre ei, se ștergea des la nas. Lîngă el, doi inși, de care șeful de post nu-și putu da seama cine sînt fiindcă priveau dușumeaua. Ca și ei treilea, dar acesta își urmărea cu atenție vîrful bocancului, care desena ceva pe podea. Stanciu își fixă atenția asupra lui Gheorghe Zaharia : cu mîinile la spate și clătinîndu-se, acesta căuta din cînd în cînd speteaza de fier a patului în dreptul căruia se așezase, fără însă a îndrăzni să se rezeme de el. După ce-l privi un timp, plutonierul își mută privirea la Niculaie Ciocan. Acesta, deși umil, avea totuși ceva sfidător : în primul rînd îmbrăcămintea îi era total diferită de cea a consătenilor lui. Majoritatea aveau pe ei scurte și pantaloni de dimie — stofa de bază a satului, lîna — și bocanci sau opinci

în picioare. Niculaie Ciocan purta palton, costum, fular pufos la gît și ghete maro. Culorile nu se prea potriveau, dar nu plutonierul era cel mai indicat să le judece asortarea. El își zise doar : „Golanul ăsta a rămas cu gîndul la oraș", după care se întrebă : „Atunci de ce mama dracului nu pleacă din Vadra ? !"

Și felul în care stătea Niculaie Ciocan avea ceva sfidător : cu picioarele ușor desfăcute, în timp ce genunchii îi zvicneau nervos, ca și cînd ar fi fost un ofițer de cavalerie, care, enervat de soldați, își bate cravașa de jambierele bine lustruite.

— N-ai adus două pistoale ! se răstea Năstase la el.

— Unul e la părintele Frățilă, iar ălălalt la Stan Milea, se apăra Niculaie Ciocan.

Stanciu vru să intre, dar se opri : Dragomir, cu ochii mijiți, tocmai se apropia de legionari. Plutonierul așteptă să vadă ce are de gînd. Soldatul îi întrebă liniștit, pe toți :

— Voi ați fost atunci cînd m-a pălmuit Stan Milea ?

— Nu, dom' soldat, se apără repede Gheorghe Zaharia, că eu...

În momentul ăsta șeful de post își băgă pistolul în toc și intră în dormitor.

— N-au adus toate armele, dom'toner, raportă Năstase.

— Nu se poate, mă ! zise plutonierul calm.

— Întrebați-i ! îi sugeră soldatul îmbufnat.

— Domnule Stanciu, se avîntă spre el Niculaie Ciocan, le-am adus pe ale noastre, dar popa și Stan Milea...

— Gura ! îi ordonă plutonierul, ducîndu-se la godin.

Luă vătraiul de jos și începu să scormonească cu el, preocupat, în jăratic. După un timp spuse, fără să se uite la nimeni :

— Dar tu mai ai o armă, Niculaie Ciocan !

— Eu ? Să mor dacă...

— Sssst ! Dacă nu vrei să recunoști, te privește. Năstase, pune-l să dea o declarație. Să scrie cu mîna lui că nu mai are nici o armă și că dacă i s-o găsi vruna...

— N-am, dom'șef ! se văita Niculaie Ciocan. Ce-s ne-la nimeni :

— Scrie așa ! îl sfătui plutonierul. Dă-i, mă, o coală !

Niculaie Ciocan se îndreptă hotărît spre masă și luă tocul în mînă. Stanciu îl lăsă să se așeze pe scaun, să-și tragă

hîrtia în față și chiar să înmoaie tocul în cerneală. După care zise pe gînduri :

— O să căutăm prin magazie, în grajd, în buduroaiele vechi, în beci... Trebuie s-o găsim noi, că de avut are sigur.

La cuvîntul buduroaie Niculaie Ciocan se opri cu tocul în aer. O picătură albastră îi căzu pe coală, se lăți, și stropii care săriseră fură ajunși și acoperiți de pată. El o privea cu ochii măriți de frică. În locul ei văzu cum hîrtia se face roșcată, de parcă cineva, nevăzut, i-ar fi dat foc pe dedesubt. Împinse speriat coala din față și rămase cu privirile în jos. Se gîrbovise dintr-o dată. Toți se uitau nedumeriți la el, în afară de șeful postului care băga lemne în sobă. Cînd isprăvi se miră vesel :

— Ce faci, mă Niculaie ? ! Nu scrii ?

— Numai notarul mi-a făcut-o. Că nu i-am dat lotul să pună cartofi pe el.

— Ce tot bombăni acolo ? se mînie plutonierul. Scrii declarația sau predai arma ?

Niculaie Ciocan clătină trist din cap, continuînd să mormăie :

— Cîte nu i-am dat cu porcului ăstuia ! Dacă-l căutați în gluga de ciocani de lîngă closet, are patrușcinci de bidoane de untură. Eu l-am trimis cu bilețel la unul din oamenii noștri din Roman.

„Toți sînt mînjiți pe toate părțile !" își zise Stanciu. De data asta însă nu se mai bucură. „Să fiu cu ochii în patru de la cine iau și cît iau. Și bineînțeles, fără martori. Dacă s-o putea nici ăla care-mi dă să nu știe că mi-a dat mie. Și că mai am vreo urmă din ce mi-a dat. Altfel mă are o lepră ca ăsta la mînă".

Sigur că pe Noianu avea să-l strîngă cu ușa pentru bidoanele de untură. „Merge la complicitate și tăinuire de furt, își zise, dar nu unul ca ăsta trebuie să-l judece pe notar. E o autoritate publică și trebuie respectată". Se răsti la legionar.

— Niculaie Ciocan, vezi-ți de păcatele tale și lasă-le pe-ale altora !

— Dumneavoastră nu știți, dom' șef, că acuș două ore Noianu a dat telefon la Brăila că vă faceți de cap, pe-aici, pe la Vadra. L-am văzut venind de la primărie și mi-a spus și Gheorghe Ruptu.

— Foarte bine ! zise Stanciu liniştit. Cîinii latră, ursul trece.

— Ăsta o să vă pască zi şi noapte, dom'şef. Să vă spuie şi oamenii ăştia ce fel de cîine este. Nu, mă ?

Ceilalţi legionari mormăiră afirmativ. Stanciu se duse la masa de scris şi se aşeză pe scaun cu faţa la ei. Ăştia n-aveau nici pe departe obrăznicia lui Puiu Anton. Nişte ţărani oarecare, îmbrăcaţi — cu excepţia lui Niculaie Ciocan — în dulame negre sau roşcate din dimie ţesută în casă şi dată la piuă. Degetele le erau îngălbenite de tutun, cu unghii mari şi groase, boante, pentru că scurmau şi în pămînt cu ele. Rar era ţăranul care să-şi taie unghiile cu foarfeca. Se scurtau de la sine în timpul muncilor, dacă nu cumva se opriseră din creştere. Aşa le-ar fi avut şi el dacă ar fi rămas la ţară.

Sub privirile scrutătoare ale şefului de post, legionarii începură să-şi mute greutatea trupurilor de pe un picior pe altul, ştingheriţi, oftînd din cînd în cînd, unii sincer necăjiţi, alţii ca să-i trezească plutonierului mila.

— Uite ce face politica proastă din omul prost ! zise el.

Nu spusese politica, ci politica proastă. Dacă s-ar fi auzit că el e împotriva politicii, deci şi a regelui, ar fi dat de bucluc. El şi despre asta avea o părere foarte proastă, pe considerentul că, la fel cu toate celelalte, nu e sigură. „N-am văzut guvern ieşit la pensie !“ spunea el uneori. Nu-şi mai amintea dacă vorbele astea erau ale lui sau le auzise undeva. În orice caz le spunea ori de cîte ori avea prilejul.

Îi mai privi un timp pe legionari, gîndindu-se să dea, cum s-o lumina de ziuă, un telefon la Legiunea de jandarmi ca să raporteze despre capturarea armelor. Legionarii, neliniştiţi, îl priveau pe şeful de post... Niculaie Ciocan, speriat, mai ales după discuţia dinainte, hotărî să-şi încerce norocul :

— Domnule şef, eu am crezut că mi-aţi zis numai de pistoalele legionare. Că eu arma o am de la...

— Niculaie, m-ai supărat rău de tot ! mormăi plutonierul.

— Ştiu, dom'şef, ştiu !

— Şi voi ăştilalţi m-aţi supărat, continuă Stanciu trist, de parcă le-ar fi cîntat prohodul.

Făcu o pauză, apoi schimbă tonul :

— Dragomire ! îi ordonă soldatului. Te duci cu Niculaie Ciocan acasă şi-i iei arma. Treci, după aia, la Stan Milea...

— E plecat, dom'şef ! îi aminti Gheorghe Zaharia.

— Dacă e aşa, atunci îl iei pe fi-său. Dacă a fugit şi ăla, o iei pe nevastă-sa. Sau pe amîndoi. Să vină domnul Stan Milea trap la post. Aşa ! Iar pe voi, se adresă el legionarilor, o să încerc să vă scap...

Un oftat de uşurare răbufni din piepturile tuturor.

— Vă duceţi acasă şi vă vedeţi de treburile voastre. S-a-nţeles ?

— Daaa !

— Să nu văd pe cineva că vine la mine şi mi se plînge de voi...

— N-aveţi nici o grijă, dom'şef ! îl asigură Niculaie Ciocan.

— Aprobarea asta v-o dau cu de la mine putere. Pînă vorbesc cu Legiunea de jandarmi. N-o vrea colonelul să vă ierte, n-am ce vă face. Eu o să fac tot ce e omenesţe să-l induplec. Mă dau peste cap să vă scap. Dar să nu vă prind că-mi mai faceţi greutăţi, că o să vă plîngă nevestele. Ieşiţi afară !

Toţi şase se bulucirăspre uşă. Marin Ciugudeanu îşi înfipse mîinile în umerii celor din faţă şi-i trase cu putere înapoi. Ieşi primul, urlînd fericit :

— Măiculiţăăăă, am scăpat !

Gheorghe Zaharia, treaz acum, dar slăbit, alunecă de pe prispă şi căzu în tufa de măceş. Se sculă repede, îngrozit să nu-l cheme cineva înapoi pentru că rupsese cîteva crengi din trandafirul sălbatic. Fugi spre poartă împleticindu-se.

— Dragomire, iei întîi arma şi cartuşele... Niculaie Ciocan ! strigă brusc şeful de post.

— Prezent ! răcni cel de afară, încremenind.

— Să-i dai toate cartuşele soldatului !

— Dau, dom'şef !

— Nu cumva să...

— Nu, dom'şef !

— Pleacă, Dragomire !

Soldatul ieşi.

— Dom' toner, n-ar fi mai bine să mă duc și eu cu el ? întrebă Năstase.

— De ce ? se miră șeful de post. Ți-e teamă pentru Dragomir ?

— E băiat bun, dar nu cunoaște lumea. N-aș vrea să pățească ceva.

— Lasă-l să belească ochii !

Și, cu asta, se duse să se culce.

Dimineața, de cum intră în post, îl întrebă pe Năstase :

— Unde-i Dragomir ?

— În bucătărie, dom' toner. Face de mîncare, iar eu dau cu mătura.

— I-a luat arma și cartușele lui Niculaie Ciocan ?

— Da, să trăiți !

— Pe Stan Milea l-a adus ?

— Nu, dom'toner ! Nu l-a găsit. Dar i-a ridicat nevasta și băiatul. Sînt în dormitor. Să-i băgăm în beci ?

— Nu ! Dar fiți cu ochii pe ei, că eu plec la...

Nu-i spuse unde se duce. Voia să discute cu Vasile Mihalcea despre cele întîmplate în noaptea aia la post.

Ieși în curte. Cînd să dea colțul spre alee tresări : un om privea pe fereastra dormitorului soldaților. Stătea un timp pe prispă în genunchi, apoi își lua căciula din cap, se sălta puțin, se uita înăuntru și iar se lăsa în jos, acoperindu-și creștetul. Era atît de concentrat încît nu-i auzi pașii. „Cine-o fi ăsta și ce face acolo ? !" se întrebă plutonierul nedumerit. Apoi își zise încet :

— Parcă ar fi Stan Milea.

Stan Milea vru din nou să se uite pe fereastră, dar se opri. Auzise pași. Își întoarse capul spre uliță, mijindu-și ochii să distingă cine e. Nu mai vedea bine. Nevastă-sa îi zicea : „Țuica ți-a zăpăcit creierii, Stane !" Iar el o repezea, dar în gînd îi da dreptate. Se jura că nu mai pune strop pe limbă, dar nu putea rezista tentației nici măcar un ceas.

Din ce știa el, din ce-i mai spusese Vasile Mihalcea, plutonierul reușise să înțeleagă unele lucruri :

În lupta cu pămîntul se aleseseră cîteva categorii de oameni : unii care îl munceau cu înverșunare, alții care îl lucrau în silă, iar alții, sătui de chinuri și deziluzii, care

ziceau în fiecare an că-l lasă dracului și pleacă, iar în primăvară se apucau de muncă. Exista și a patra categorie, a celor care-l lucrau din umbră : cu oameni cu ziua, sau îl dădeau în parte, căutîndu-și alte preocupări : se făceau agenți agricoli, factori poștali, guarzi cîmpeni, morari, își procurau prese de ulei, darace de lînă, trioare, teascuri de vin, mașini de tricotat...

Stan Milea găsise la un bătrîn din Brăila un cazan de făcut țuică, tocmai cînd căuta o cale de a scăpa de prășit și secerat. Luase cazanul și de atunci nimeni nu-l mai văzuse treaz. Pămîntul îl dădea în parte și, de n-ar fi fost baba, cei care îl munceau nu i-ar fi adus acasă nici un sac de boabe.

Pe Stan Milea, se gîndi Stanciu, va trebui să-l învăț minte, să ia aminte că cine se leagă de un jandarm are de furcă cu mine. Dar nu e bine să-l bat în văzul lumii. Ăsta răcnește, se face că leșină, trezește milă în populație. Îl fac martir. Mai bine îl bat bine la post, iar oamenilor le spun doar că ce i-am făcut eu lui o să pomenească. Și ei or să zică : „Așa-i trebuie !"

Stan Milea îl recunoscu de-abia acum pe plutonier și-și scoase căciula din cap. Îl aștepta umil și speriat. Nici măcar bună ziua nu putu articula. Fălcile i se încleștaseră. „Treaz nu poate să fie !" își zise Stanciu și se hotărî să-i tragă bătrînului o sperietură care să-i alunge aburii țuicii din cap.

— Ești legionar, Stan Milea ?

Bătrînul dădu grăbit din cap.

— Ai atacat cu pistolul în mînă pe locuitorul Iordache Gîscă ?

Omul își lăsă privirile în jos, avînd întipărit pe față un rînjet timp.

— Răspunde-mi la ce te întreb ! îl somă șeful de post.

— 'Zeu... luat... mințile... Aveți milă...

— Ți-a luat dumnezeu mințile ! îl îngînă plutonierul. Cu cine-ai mai fost cînd i-ai spart ăluia cazanul de țuică ?

Stan Milea holbă ochii. În ei începu să se zbată spaima unei nenorociri pe care n-o bănuise.

— Singur ai fost ? insistă Stanciu.

— Singur, dom' şef ! se grăbi bătrînul să prindă din zbor sugestia. Singur, că dumnezeu numai pe mine m-a întors de cap...

— Dacă minţi...

— Nu mint, dom'şef. Singur am fost. Băiatul meu n-are nici un amestec. El era la şcoala aia de... A fost bun la 'ritmetică. Singur am făcut prostia, că eu... Dom'şef eu sînt vinovat ! Face-ţi-mi mie ce-oţi şti, dar daţi-i drumul băiatului... Omorîţi-o şi pe babă dacă vreţi. Sîntem bătrîni, nu ne mai arde de viaţa asta. Dar pe el...

— Să te omoare pe tine, beţivule ! se auzi un ţipăt din post. Cu mine ce să aibă ? !

Şi capul babei lui Stan Milea, ciufulit şi desfigurat de furie, apăru la fereastră. Bătea în geam cu un deget uscat şi striga, arătîndu-l pe bărbatu-său :

— Să-l omori fără milă, jandarmule, că mi-a mîncat zilele ! Dă la toţi să bea pe gratis şi cînd se îmbată răstoarnă hîrdăul cu ţuică. Dă în el cu piciorul ca bezmeticu'.

Pe urmă, degetul ei uscat se îndreptă acuzator şi spre Sache, care apăruse lîngă ea, la fereastră, privind cu dispreţ spre taică-su :

— Şi pe el să-l scărmănaţi bine de tot. De nimeni nu vrea să asculte ! Îi spui una, el face alta. Se crede ăl mai deştept limbric de pe faţa pămîntului. Dacă şfiam îi dam cu pumnii în cap cînd era mic. Uite-aşa !

Şi baba începu să-şi dea cu pumnii în cap. Se lovea cu putere ca şi cînd n-ar fi fost capul ei. „Parcă n-ar fi acelaşi sînge !" gîndi, scîrbit, plutonierul.

— Nea Stane, trebuie să-i dai lui Gîscă înapoi cazanul de făcut ţuică. Altfel...

— De unde să-l mai dau ? tresări bătrînul.

— Nu-l mai ai ? !

— Nu mai ţiu minte. Împuşcă-mă, dar nu ţiu minte.

Stanciu se uită nedumerit la bătrîn. Stan Milea începuse să ridice glasul. Nu-i mai era frică. Părea că nepăsarea fiului şi răutatea nevesti-sii îl făcuseră să uite că era la postul de jandarmi. Zise şuierînd :

— Nu dau nimic ! Şi mie mi-au luat alţii fel de fel, m-au furat. Mi le-au mai dat înapoi ? Eu de ce să fiu mai prost ? Dacă a fost bleg şi m-a lăsat să i-l iau, înseamnă

că nu-i trebuia. Nu-i dau nici praful care s-a așezat pe el. S-a spălat pe bot.

Stanciu îi arse o palmă și bătrînul căzu fulgerat la pămînt. Dar parcă nu simți nici o durere. Continuă să bolborosească de jos :

— Nu-l dau ! S-a spălat pe bot.

— O să facem percheziție, nenorocitule ! îl avertiză șeful de post cu răutate.

Stan Milea nu pricepu, se răsuci spre fereastră, întrebător. Nevastă-sa rîdea, și dinții ei galbeni, cariați, erau cum nu se poate mai nimeriți pentru disprețul cu care îi înfrunta privirile lui bărbatu-său.

— Năstase, ia-l și închide-l în beci ! Stai ! Sache ! Vino încoace !

— Da, domnule Stanciu !

— Tac-tu văd că e nebun.

— E, dom' șef.

— Fii tu mai cu cap și dă omului cazanul înapoi.

— Îl chem să și-l ia.

— Bine. Pistolul unde-i ?

— La el. Îl ține... Ia cătați-l la spate.

— Percheziționează-l, Năstase !

Bătrînul încercă să se ferească, dar soldatul îi răsuci mîinile la spate. După ce-i săltă bulendrele, strîmbînd din nas — Stan Milea dormise pe unde apucase —, scoase pistolul și i-l dădu plutonierului.

— Așa, spuse Stanciu.

— Bate-l, domnule șef, că m-a speriat cu mîrlăniile lui , îi spuse Sache însuflețit. Am și eu doi ani făcuți la școala de arte și meserii, am umblat, cum se zice, prin lume... Cînd o să veniți pe la cazanul nostru de țuică o să vă fac chipul în lemn de tei. Ne-a învățat acolo să sculptăm în lemn. Întîi vă fac cu creionul, pe urmă cu un cuțit de cizmărie...

Maică-sa, din spatele ferestrei, îl privea cu dispreț. „Nu e tare ! păreau să spună ochii ei. O să dea de rîpă tot ce-am agonisit eu și n-a reușit să bea ta-su!" Cînd nu mai putu răbda pălăvrăgeala fiului, ieși afară și îl trase de mînecă pe Stanciu, făcîndu-i semn să se aplece, că vrea să-i spună un secret. În timp ce i-l arăta din ochi pe Sache, șopti :

— Şi-a cumpărat izmene scurte. Uite, pînă aci. O să dea de dracu într-o zi.

Şi rîse, dezvelindu-şi din nou dinţii galbeni, mîncaţi de carii. Auzind şuşoteala maică-sii, Sache se opri din pălăvrăgit, fixînd-o cu răceală. Aceasta oftă demonstrativ şi îşi trase broboada pe ochi. Dar Stanciu le spuse să plece şi nu-i mai luă în seamă.

Dădu o raită prin casă, le spuse alor lui că totul e în regulă şi să nu-l aştepte cu masa ; s-ar putea să întîrzie.

— Te duci la Vasile Nebunu ? întrebă Dorina.

— Da, zise Stanciu fără să bănuiască ce gîndea nevastă-sa. Dorina auzise despre fuga lui Vasile Mihalcea de acasă şi, ca orice soţie şi mamă, îl judecase foarte aspru : îşi lăsase nevasta cu un copil mic în braţe. Umblînd prin vecini, de cînd sosiseră la Vadra, auzise şi de plecarea Sultănichii, cu unul de la Bucureşti, cu pălărie neagră, dar Dorina n-o condamnase : „Dacă n-o lăsa Vasile singură atunci, şi-ar fi văzut de casa ei !" Nici faptul că Vasile, de cînd s-a întors, a crescut-o pe Eugenia singur n-o îmbunase. Fetiţa umbla spălată, pieptănată, cu o rochiţă călcată cu grijă de mîinile lui Vasile şi se ducea cu regularitate la şcoală, unde, se zicea, avea numai note de zece. Taică-su îşi muncea singur pămîntul, dînd şi primind ajutorul vecinilor, dar fără să li-l ceară vreodată cu dinadinsul. Dorinei nu-i plăcea ca bărbatu-său să se împrietenească cu unul care şi-a lăsat nevasta şi copilul. „Cine ştie ce prostii îi mai bagă în cap lui Sande !"

Stanciu deşi o văzu bosumflată nu stătu să afle ce are. Venise vremea ca mofturile nevesti-sii să treacă pe ultimul plan.

Spre seară, cînd plutonierul se întoarse la post, Stan Milea era şi mai furios. Părea că timpul pe care îl petrecuse în beci, singur, în întuneric şi după mulţi ani cu mintea trează, îl făcuse să-şi dea seama că n-are pe nimeni în toată lumea asta, cît e ea de mare. Băiatul şi nevasta se dovediseră a-i fi duşmani. Descoperi acest fapt cu atîta claritate, că aproape se sufocă de furie. Încercă să se liniştească : „Nu poa' să fie aşa ! vorbea el singur, ca orice beţiv înveterat. Cîte n-am făcut eu pentru ei... Cum să se ridice ei împotriva mea ? !".

Cînd se întorsese în zori acasă, flămînd și țeapăn de frig, o vecină-i spusese că pe Sache și pe babă i-au luat jandarmii. Gîndul că băiatul lui e la post, că e bătut pentru că el fugise, îl făcuse să uite de uscăciunea din gură, pe care o simțise tot timpul cît a stat ascuns. N-a mai avut cînd să deschidă la cazan, să-și bea nelipsita-i ulcică de țuică. Avea o dragoste animalică față de vlăstarul lui, tînăr și viguros. Era singurul din neamul lor care știa carte. Și cîtă carte încă : patru clase în sat și două la școala de arte și meserii. Pentru Stan Milea așa ceva însemna ceea ce înseamnă pentru un învățător de țară cînd un copil de-al lui își ia doctoratul.

Sache și baba îi vorbiseră întotdeauna cu același dispreț ca cel de azi, dar acest dispreț nu pătrunsese niciodată pînă la mintea lui amorțită de băutură. Acum îi părea rău că nu apucase să se îmbete înainte de a da ochii cu ei. Totul ar fi fost ca de obicei : el ar fi continuat să-i înjure, dîndu-le fel de fel de porunci, fără să se mai intereseze și dacă le îndeplinesc, iar ei, făcînd cum îi taie capul, s-ar fi certat, cu o dușmănie pe care el n-o simțise niciodată. Acum o văzuse pentru prima oară și îl scîrbi. Singura soluție pe care o vedea era să se opună tuturor, pentru că nu mai avea pe cine se bizui. Nu-i părea rău de nimic din ce făcuse, fie la Vadra, fie prin împrejurimi, pentru că, fiind beat sau doar amețit, de fiecare dată, nu mai ținea minte mare lucru. Perioada în care purtase cămașă verde, peste pantalonii lui de dimie (cînd era cald numai peste izmene) și pistolul la șold, fusese și cea mai favorabilă bețiilor îndelungate. Își aducea vag aminte că în timpul acesta avusese întotdeauna ceva de sărbătorit, ceva să se bucure. Toți îl îndemnau să cînte. Dacă Sache și-ar fi privit tatăl cu atenție și cu un pic de dragoste, ar fi trebuit să pună caii la căruță și să-l ducă la spital. Omul era intoxicat cu alcool. Momentele de luciditate, rare, nu erau nici măcar autentice, pentru că nici o băutură care trece ani de zile prin același loc nu se poate să lase malurile neatinse. Trezirea de azi era poate cea mai îndelungată, de aceea era și foarte tristă.

Cînd veni Dragomir, trimis de șeful postului să-l ia din beci și să-l ducă în cancelarie, Stan Milea se uită la soldat ca la unul pe care îl vede pentru prima oară în

viață. Habar n-avea că, într-o noapte, în fața bisericii, îi dăduse acestui flăcău două palme.

Vizita la generalul Antohi o făcu a doua zi. În timp ce se apropiau de conacul acestuia îl întrebă pe soldat :

— Domnul general mai are echipa aia de dansuri ?

— Care, dom' toner ? ! se miră soldatul.

„Deci n-o mai are !"

În vremea tinereții lui, generalul Antohi înființase la moșie o echipă artistică — cor și dansuri. De cîntece îl pusese să se ocupe pe învățătorul Condruț, iar sarcina instruirii dansatorilor și-o rezervase lui. În repertoriul formației conduse de el, introdusese și un *franch-cancan*, plăcîndu-i lui foarte mult această cascadă de mișcări și sunete, încă de pe vremea cînd studia la Saint-Cyr. Pentru toate celelalte dansuri avea taraf, numai pentru cel franțuzesc punea placa de patefon. Fetele din sat nu se arătaseră deloc intimidate de figurile dansului străin — poate și unde nu știau cît era el de celebru în lume. Se descurcau mai mult decît onorabil pînă în final, cînd, în loc de șpagat, ele săreau o dată în sus, își îndepărtau picioarele în aer și cădeau exact pe tocuri, rămînînd într-un echilibru de invidiat, care îi uimea pe musafirii generalului. Pentru fetele din sat însă, obișnuite să stea în căruță în picioare ca să primească fînul, paiele sau cocenii de porumb, așezîndu-le cum trebuie, în timp ce caii mergeau de la o grămadă la alta, o asemenea performanță nu era de loc greu de obținut.

Atunci, demult — în primele zile ale venirii lui la Vadra —, însoțindu-l pe Victor Barabaș, viitorul naș al lui și al copiilor lui, Stanciu nimerise la moșie chiar în timpul unei astfel de petreceri. Oaspeții generalului stăteau pe veranda largă de la intrarea în clădirea conacului, în timp ce Antohi, ca un autentic regizor tehnic din zilele noastre, supraveghea buna desfășurare a spectacolului. Ba era și sonorizator, fiindcă el învîrtea manivela patefonului, potrivea acul pe placă...

Sergentul-major rîsese, pentru că dansatoarele îmbătrîniseră de-acum, odată cu animatorul lor artistic. Iar înlocuirea celor care muriseră între timp se făcuse tot cu femei serioase, altfel s-ar fi creat discordanțe de ritm în

interiorul formației. Ce-a văzut Stanciu atunci ? Niște babe care-și scuturau, ce-i drept, foarte energic, fustele, niște guri aproape știrbe care rînjeau, *fermecător* în intenția lor, ca în alte vremuri, unora alunecîndu-le basmalele colorate de pe cap, lăsînd să se vadă niște caiere de păr surit bine, greu de descurcat. De sub bluzele galbene *le* săreau în sus niște țîțe lungi, cît limba vacii — sau, cel puțin, așa i se păruse atunci, mai tînăr fiind.

Întrevederea cu Antohi fu destul de scurtă. Generalul îl primi în dormitor, îmbrăcat într-o cămașă cazonă, fără guler, și în izmene de *americă*.

— Să trăiți, domnule general, permiteți-mi să mă prezint ! Sînt plutonierul Alexandru Stanciu, din Legiunea de jandarmi Brăila, regimentul cinci Marea, proaspăt numit șeful postului Vadra. Supus ordinelor dumneavoastră !

Voise să-i arate din capul locului bătrînului moșier că el e un militar dezgheţat. După această prezentare, Antohi trebuia să spună oricui : „Noul șef de post e numai inimă în el !"

Dar generalul nu păru deloc impresionat de vioiciunea plutonierului. Îl ascultă atent, inspectîndu-i tăcut, din obișnuință, cizmele, nasturii de la manta, cheutorile de la gît și cascheta. Cînd termină, zise posomorît :

— Ți-e diagonala răsucită pe umăr, ostaș !

Apoi îi întoarse spatele să-și ia papucii, pe piciorul gol, timp în care se uită de două ori, peste umăr, la Stanciu.

„Ce mă-sa are ? !" se îngrijoră plutonierul. Își roti ochii prin dormitor : pe pat era o cămașă albă, călcată cu grijă, cu funduliță de carton la gît, așa cum le aranja la spălătoria lui Isac Bivolaru de pe strada Regală din Brăila. Pe noptieră văzu un ceas mare de buzunar, galben-platinat, apoi pantofii noi, la picioarele patului, iar prin ușa deschisă a șifonierului se zărea un lung șir de costume civile și militare.

După ce-și luă papucii, generalul Antohi se duse la ușă și strigă scurt :

— Ioane !

Apoi se întoarse și se uită cu insistență la plutonier. Generalul era slab, dar, în cămașa și izmenele largi, părea că e numai piele și os. Stanciu îi suportă țeapăn privirile.

„Așa o fi el obișnuit să facă la început cu ăi de nu-i cunoaște !“ își zise. După care adăugă :

— Eu am mai fost pe la dumneavoastră, domnule general...

— Cine te-a trimis aici ? îl întrerupse Antohi.

— Nimeni, să trăiți, domnule general ! Venii doar să mă prezint, că așa se face : noul șef de post are datoria să se prezinte la toți domnii moșieri de pe raza postului. Veneam mai de mult, dar am avut necazuri în comună cu...

— La Țiței te-ai dus, la Ciocardia ? îl întrerupse Antohi.

— Nu, domnule general ! Cum era să mă duc întîi la dînșii ? se apără șeful de post, aproape indignat, ca de o acuzare gravă. Întîi la dumneavoastră.

— Ei, de ce ?

— Că sînteți militar, domnule general. Pentru mine militarul trece de o mie de ori înaintea civilului...

— Sfîrșește cu minciunile, îi zise Antohi nemulțumit, răsucindu-se spre ușă. E gata, mă ? !

— Gata, domnule general. Mai c-aș face și eu una...

— Păi, după ce ies eu... Dar e cald înăuntru ?

— Ca-n cuptor. Uitați ce-am nădușit eu... Poftiți !

Generalul Antohi se îndreptă spre ușă, poruncindu-i soldatului :

— Ia ștergar, săpun... Am cu ce mă limpezi ?... halat, apa de colonie și tot ce trebuie pentru bărbierit... Vino încoace, plutonierule !

„Unde dracu mă duce ? ! tresări Stanciu, pornind în urma generalului. Te pomenești că mă pune să-l frec pe spate !“

Soldatul rămase în dormitor să aducă ce i se ordonase.

Lipăind ca o babă în papuci, generalul coborî cîteva trepte. Convins că în spatele lui se află șeful de post, spuse:

— Fac niște băi cu foi de nuc, fierte în apă sărată. Mă supără reumatismul. Ai așa ceva ?

— N-am, domnule general ! grăbi pasul Stanciu.

— Ești fericit ! Cine zici că te-a trimis la mine ?

— Nimeni, domnule general. Am venit singur ca să mă prezint la...

— O ţii ca prostul într-o minciună.

„Asta e nebun !" se enervă plutonierul. Apoi căută să înţeleagă de ce crede Antohi că pe el l-ar fi trimis cineva. „De cine se teme ?"

Cînd ajunseră în subsolul casei, Stanciu rămase uimit: pereţii pivniţei erau acoperiţi cu faianţă albastră, iar în loc de ciment, pe jos avea mozaic colorat în alb şi negru. O sobă de teracotă duduia, înfundată cu lemne uscate. În colţuri, băgate în felinare de stradă, ardeau patru lămpi. Se mai vedea un butoiaş de tablă cu robinet, aşezat deasupra unui lavoar. În sfîrşit, o canapea îmbrăcată în piele.

Ceea ce nu se potrivea cu luxul băii era storcătorul de struguri, mare cît coşul unei căruţe. Fusese aşezat chiar în mijlocul încăperii. În el, ordonanţa, peste foile de nuc, turnase apă fiartă. Unele pluteau încă la suprafaţă şi, pe măsură ce se opăreau, cădeau la fund.

— Vine o vîrstă — oftă Antohi — cînd asculţi de oricine şi te bagi în orice numai să scapi.

În timpul acesta generalul încercă apa din storcător cu mîna. Şi-o trase repede afară, dînd din cap nemulţumit. Apoi strigă spre scară :

— Termometrul, Ioane !

— E bună, dom' general ! se auzi vocea soldatului de sus. Intraţi fără grijă ; am încercat-o cu cotul.

— Să vă ajut cu ceva, domnule general ?

— N-ai cu ce, spuse Antohi. Dacă ai intra în locul meu, ar mai fi ceva...

— Intru, domnule general ! se oferi plutonierul vesel.

— ...Sau să-mi dai mie picioarele tale...

— Vi le dau, domnule general !

Antohi îl măsură posomorît de jos în sus, apoi îşi dezlegă izmenele şi le lăsă să cadă pe mozaic.

— Pune-le în cuier ! îi ordonă plutonierului.

Stanciu se aplecă şi le luă. „Pot să zic că nu vreau, că doar nu e general activ, dar nu e bine să-l supăr".

— Vezi că e un cuier agăţat în spatele uşii !

Îi aruncă şi cămaşa, apoi intră în storcător, scoţînd nişte gemete amestecate : de plăcere şi de frică în acelaşi timp. Stanciu îşi făcu de lucru cu aranjatul lenjeriei, pînă

ce generalul se cufundă în apă. Brațele le lăsă afară, sprijinindu-se de marginile jgheabului. Se vedea că începe să-i placă.

— Cine ți-a dat ordin să mă supraveghezi ? întrebă brusc.

— Nimeni, domnule general !... Pot să vă întreb și eu ceva ?

— Da, plutonier.

— De ce vă temeți dumneavoastră ? Aveți moșie mare, mașini de lucrat pămîntul, iar pe deasupra și oameni sus puși la București...

— Ajunge ! îl opri Antohi, cu un gest iritat. M-au mai întrebat și alții : „De ce nu vă vedeți de treburile dumneavoastră ?" Și, tot ca tine, au înșirat : „Aveți avere, pensie mare, de erou, plecați cînd vreți la Paris, la Londra..." Unii, și mai obraznici, mi-au zis că la etatea mea ar trebui să mă potolesc...

Generalul pufni furios pe nări. Stanciu aștepta nemișcat, dar din ce în ce mai nemulțumit. Simțea pe sub manta cum începe să curgă apa de pe el — căldura umedă din subsol era înăbușitoare. Ar fi vrut să plece, spunîndu-i moșierului : „Vă aștept afară pînă terminați !" Dar chiar în clipa aceea, bătrînul militar mormăi ca pentru el :

— Ăștia din fruntea țării, cînd simt că au făcut prostii grave — sau sînt pe cale să le facă — încep să se teamă de cei din jurul lor. Azi le e frică chiar și de prietenii de pînă mai ieri. Cum e cazul meu... Cine te-a trimis la mine?

— Nimeni, domnule general.

— Plutonierule, mie poți să-mi spui, că te fac om, insistă Antohi.

— N-am ce să vă spun, domnule general ! se apără Stanciu.

— Mă superi, să știi ! îl avertiză moșierul. Ai nevastă?

— Am, să trăiți !

— Copii ?

— Doi.

— Le trebuie și lor ba una, ba alta, nu ? Ai numai de cîștigat dacă îmi spui ce ți s-a ordonat să faci !

Stanciu tăcu, pricepînd de-abia acum că generalul se teme de supravegherea autorităților. Căută să-și amin-

teasca ce instrucțiuni primise în legătură cu *supravegherea persoanelor suspecte*. Și poate că nu și-ar fi amintit atît de repede, dacă soldatul bătrîn nu venea de sus, cu ștergarul, săpunul și niște cutiuțe albe de porțelan.

— Băgați-vă mîinile în apă, îi porunci supărat generalului, că atunci n-am făcut nimic. Numai barba să vă rămînă afară !

Cît timp ordonanța așeză lucrurile aduse pe policioara de sticlă de deasupra lavoarului, Antohi nu discută nimic cu șeful de post. De-abia cînd soldatul plecă iar, trimis de data asta după un burete, generalul continuă :

— Ei ?

— Păi, cum se obișnuiește în asemenea cazuri, domnule general...

— Adică ? !

— Cine intră la dumneavoastră, cine iese, cît a stat, ce-ați vorbit... Pe urmă...

— De unde știi tu ce-am vorbit ? !

Stanciu tăcu. Generalul își răsuci capul spre el, privindu-l intrigat.

— Ei ! îl îndemnă.

— Am informatori printre oamenii dumneavoastră, minți Stanciu senin.

— Ce spui ? ! În casa mea ? ! se înfurie Antohi. Care-s ăia ?

Stanciu lăsă capul în jos, mormăind :

— Nu pot să vă spun...

— Îți dau zece mii ! decise generalul.

— Nu pot nici pentru cincizeci... Dar fiți fără grijă că, orice mi-ar spune ei, rămîne sub cascheta mea. N-ajunge pe masa cuiva de la Brăila sau de la București.

Generalul se cufundă din nou în apă pînă la gît. În baie se instală liniștea.

Stanciu își scoase batista și, după ce-și luă cascheta de pe cap, începu să-și șteargă fruntea și ceafa de transpirație. Într-un tîrziu Antohi spuse :

— Bine ! Ai o hîrtie și un creion în geantă ?... Scrie !... „Eliberați domnului plutonier"... Cum ai zis că te cheamă ?

— Alexandru Stanciu !

— „Plutonierului Alexandru Stanciu un porc !" Dă-mi să-l semnez și te duci cu bonul la crescătorie să...

— Mai bine mi-ați da o vacă, domnule general, că n-am ce da la soldați să mănînce.

— Ia și porcul, ia și vaca și du-te-n... Ești un băiat bun și, cînd om termina cu idiotul ăsta de Carol, te voi avea în vedere.

— Vă mulțumesc frumos, domnule general... Banii tot de la crescătorie îi iau ? făcu Stanciu pe neștiutorul.

— Stai, mă ! Primești de la mine un pogon cu viță nobilă dacă... Ai auzit de unul Vasile Mihalcea la Vadra ?

— Se poate, domnule general ? ! Vasile ăsta e...

Stanciu își înghiți ultimele cuvinte. Voise să spună că e *prieten cu mine*, dar ceva din glasul lui Antohi îl făcuse să tacă.

— E un tîmpit ! completă moșierul. M-am înțeles cu țăranii din Vadra să-mi vindă pămîntul Obștei și el umblă să-i oprească.

— Ce pot să-i fac ? întrebă plutonierul îngrijorat.

— Te privește ! Ai nevoie de vie nobilă ?... Găsește-i un nod în papură și trimite-l la închisoare pînă închei afacerea. Maximum două luni.

„Prea îmi mersese totul bine pînă acl, ca să nu mi se înfunde !" bolborosi Stanciu nemulțumit, făcînd o întoarcere scurtă.

Capitolul XII

Se apropia iarăşi toamna... Satul părea că s-a liniştit. Predarea armelor de către legionari îi bucurase pe oameni. Dezbăteau întîmplarea pentru a nu se ştie cîta oară şi indiferent unde s-ar fi aflat — la arat, la prăşit, la coasă... Stanciu îşi vedea în linişte de treburile lui. Apoi avea grijă să aducă acasă, să nu le lipsească nimic alor lui, ba să mai şi pună ceva deoparte. De la o vreme plutonierul luase obiceiul ca, în fiecare dimineaţă, după ce rezolva puţina corespondenţă a postului, să treacă pe la cîrciuma lui Costică Dudău. Bătrînul, deşi la 70 de ani, se ţinea bine. Doar ochii îl lăsaseră : pe amîndoi se pusese o perdea de ceaţă albăstruie. Ca să vadă totuşi, întindea gîtul şi-şi încreţea mult fruntea. Se vorbea — femeile mai ales vorbeau — că l-a ajuns blestemul lui Cojoacă, un argat cam prostănac care găsise un butoiaş cu aur, în malul gropii de unde lua lumea lut pentru lipit casele. Costică Dudău cică i l-ar fi înlocuit cu altul, tot putrezit, dar plin cu fiare ruginite. Unii se jurau chiar că l-au văzut pe cîrciumar, între căpiţele cu paie din fundul curţii, spălînd galbenii cu apă şi cenuşă între degetele lui oarbe, aşezîndu-i apoi pe rogojină, unul lîngă altul, ca pe biscuiţi în tavă, înainte de a-i băga în cuptor. Iar după ce se uscaseră la soare, i-a pus într-o traistă din lînă groasă, pe care a legat-o la gură şi a dispărut cu ea în grajd...

Stanciu nu mai dădea de multă vreme crezare unor asemenea poveşti ; despre mai toţi oamenii bogaţi dintr-un sat — indiferent din ce parte a ţării ar fi fost — se spunea, fie că au dat peste o comoară, fie că, într-o noapte

viforoasă, au omorît un boier, un călător doldora de bani. „Le e rușine să recunoască pe față, își zicea plutonierul, că ei l-au îmbogățit pe Dudău, lăsîndu-i în sertarul tejghelei, ca proștii, ultimul leu !“

Dar era adevărat că bătrînul își păzea banii mai ceva decît își păzise lumina ochilor. Toată lumea știa că nu dormea două nopți în același loc : o dată în pod, altă dată în șură, în grajd, în beci chiar... Temător de hoți, cîrciumarul se bucura ori de cîte ori șeful postului, indiferent care ar fi fost ăla, îi călca pragul salonului său destul de mare și întunecos — avea ferestre mici, toate spre Nord și cu gratii groase, făcute din fier lat, folosit de obicei ca șină la roțile de căruță.

Dimineața, la ora la care se ducea Stanciu pe acolo, localul era gol.

— Bine ai venit, dom' șef ! îi striga bătrînul, recunoscîndu-l mai mult după călcătură. Iei cu mine o țuică galbenă ?

Și, deși nu mai vedea aproape de loc, iar mîinile îi erau mult mai nesigure decît în urmă cu 12 ani, turna din sticlă într-un țoi — pentru el — și într-un dorobanț pîntecos — pentru plutonier —, fără să verse măcar o picătură. Ciocneau, sorbeau, plescăiau din limbă, după care șeful de post întreba :

— Ceva nou?

Cîrciumarul începea să-și deșerte sacul : Dragomir Dulea, unul din amărîții din Vadra, a băut cu o seară în urmă o sticlă întreagă de rom, iar la plată a scos un teanc mare de bani. De unde-i are ?

— Mda ! făcea Stanciu, repetînd încet cele auzite, ca să și le fixeze mai bine în minte.

— Un podgorean din Jariștea, continua bătrînul, s-a plîns în prăvălie că, înainte de a trece podul peste Buzău, din pădurea de plopi i-au ieșit în față doi inși care, cu vorbe mieroase, au încercat să-l tragă de limbă : ce fel de vin are în butoi, cam cît o să ia pe el și, mai ales, cînd se întoarce de la Brăila ?

— Cine ar putea fi ? se interesa plutonierul, cu ochii la dorobanțul din mînă.

— După cum a zis ăla că arătau, parcă ar fi ai lui Petcu. Dar s-ar putea să fi rîs de podgorean, că au obiceiul ăsta de-a se ține de glume. Anul trecut au legat de căruța unui păcurar de pe la Moreni un cîine mort și tot ei i-au ieșit după aia înainte la pod, să-l întrebe cu cît vinde lupul.

— Mda !

— Tot aseară, continua Dudău, Veta lui Condurache a venit tîrziu, cînd eu mă pregăteam de-acum să trag obloanele, să cumpere un kil de țuică, zicînd că le-a căzut musafiri pe cap...

— Ce fel ?

— De-ai lor, corturari, spoitori...

— Mda !

Toate aceste informații și multe altele erau știri obișnuite în viața unei așezări, dar în caz de asasinat, furt sau tîlhărie, una din ele putea să devină cheia care l-ar fi ajutat să rezolve cazul. Așa că orice amănunt putea să-i fie, cîndva, de folos, cu o singură condiție : să-l memoreze bine și exact. Iar Costică Dudău, cu experiența lui de aproape 55 de ani de negustorie, știa foarte bine că informarea unui polițist era cea mai bună cale pentru a-și păzi propria traistă cu bani.

Într-un tîrziu, cînd Stanciu punea hotărît dorobanțul pe tejghea, bătrînul îl întreba :

— Nu mai iei unul ?

— Nu ! Dacă mai afli ceva...

— Lasă, dom'șef că știu eu...

Plutonierul saluta scurt, îndreptîndu-se spre ușă. Odată ajuns la post, scria niște note informative, dădea un telefon la Brăila, iar cînd termina, ocolea casa și venea în dos la locuința lor. Aici, în timp ce mînca ceva, se interesa calm de copii — unde sînt, nu se pregătesc și ei de școală ? — Dorinei ce-i trebuie, ce-a mai aflat de la femeile vecinilor... Totul părea acum simplu, ușor, lipsit de primejdie...

Stanciu avea însă să se convingă destul de repede că la Vadra — ca în orice comună de altfel — liniștea unui șef de post ține foarte puțin ; cel mult cîteva luni. Uneori cîteva ceasuri. Mereu se întîmpla ceva, mereu se strica

ceva în acest angrenaj, atît de simplu la prima vedere, numit sat. Pentru că efectele vînzolelii lumii se resimțeau și aici. Cum ? Greu de explicat, fiindcă Vadra părea că se află la capătul pămîntului. Calea ferată o ocolise, șoseaua era evitată de marele trafic, fiind plină de gropi și praf ; toamna și primăvara noroiul o făcea impracticabilă pentru mașini. Căruțele erau singurele vehicule care se încumetau să circule pe ea. Cu toate acestea Vadra simțea pe propria-i piele tot ce se petrece pe glob. Dacă în Japonia se producea un cutremur, valurile lui nevăzute ajungeau într-un fel și aici. Sleite de puteri, dar ajungeau, și cuiul bătut în perete, ca să țină icoana, cădea. E adevărat că de la Vadra nu plecau niciodată seisme care să influențeze viața marilor metropole, în schimb ea primea, așa cum primește o plajă întinsă, tot ce răzbătea obosit pînă la ea. Iar ce nu răzbătea, era tras cu cangea la mal de oamenii care veneau sau treceau prin cîrciuma lui Costică Dudău. Hotărîrile luate de marile centre din țară sau de peste graniță influențau destinele acestor țărani fără ca ei să știe cum. La început spuneau cel mult : „Așa a vrut Dumnezeu!" Mai tîrziu însă...

Într-o dimineață de început de septembrie 1940, Stanciu stătea ca de obicei rezemat de tejgheaua lui Costică Dudău, cu dorobanțul în mînă, privind prin ușa deschisă bătătura din fața cîrciumii. Era acoperită cu balegă și ogrinjii vitelor de la carele care măseseră aici, iar în zori plecaseră spre Brăila, Rîmnic sau Focșani. Afară era un soare blînd...

„Toate se terminară cu bine !" își zise plutonierul, împăcat sufletește. De fapt era mulțumit de el însuși, că se descurcase în niște situații în care altul, poate mai repezit, mai *disciplinat*, și-ar fi frînt gîtul. Acasă avea de-acum o vacă, doi purcei, păsări, mălai, făină, totul primit fără ca el să fi pretins ceva.

Il asculta pe bătrînul cîrciumar vorbind și nu se îndura să se întoarcă la post. Stătea calm, moleșit de țuică, dar și de gîndul bunăstării care i se anunța. Așa că, aproape ca prin vis, văzu apărînd în ușă un ins mărunțel, care călcă foarte hotărît peste prag, fără să salute. Ca și

cînd ar fi avut un mesaj important de transmis și se temea să nu-l uite, înaintă repede spre tejghea și, cam la jumătatea salonului, se opri scurt, militărește, apoi, brusc, ridică un braț bine întins în sus și strigă pițigăiat :

— Trăiască Legiunea și Căpitanul !

Stanciu încremeni, strîngînd instinctiv dorobanțul gol în palmă. Doar ochii îl fixau întrebători pe noul venit, încercînd să-l identifice — era greu, spatele și nu fața fiindu-i luminat de soarele ce năvălea pe ușă. Individul i se păru o clipă că ar fi străin de sat. Apoi, încet, întrebător, își întoarse privirile spre cîrciumar. Bătrînul însă își lungise gîtul, iar ochii, acoperiți cu acea pînză albăstrie, și-i mijea, străduindu-se și el să-l recunoască pe cel care apăruse într-un fel atît de neobișnuit în localul lui.

— Șefule, adăugă acesta, fără să-i pese că plutonierul nu se uită la el, de azi înainte nu mai ai voie să intri aici !

Stanciu puse dorobanțul încet pe tejghea, ca și cînd i-ar fi fost teamă să nu-l spargă și, calm, porni cu pași leneși spre noul venit. De-abia acum, apropiindu-se, reuși să-i distingă fața : tînără, de om pînă în 30 de ani, slabă, cu pomeții osoși, nasul ascuțit, iar ochii vii, neliniștiți în orbite. Își coborî privirile mai jos : o flanea veche, niște pantaloni peticiți, de culoare nedefinită, iar în picioare *gumari*, încălțați fără ciorapi. Brațul întins lăsa să se vadă flaneaua descusută la subsuoară.

— De ce să nu mai intru în cîrciumă ? se interesă Stanciu cu blîndețe.

— Că așa vreau eu ! spuse tînărul cu mîndrie.

De-abia apucă să termine, că o palmă dată cu sete îl făcu să se întindă prin aer, aproape orizontal, ca apoi să cadă pe dușumea cu o bufnitură surdă.

— Dom' șef ! strigă Dudău. Ce-ai făcut ? !

— Cum adică ? se întoarse plutonierul, tot calm, aproape zîmbitor, spre cîrciumar.

— Ne omoară pe amîndoi ! gemu bătrînul.

— Cine ? rîse șeful de post. Asta ? !

Și-i dădu celui căzut un picior în șale.

— Nu mai da ! strigă Dudău. Ai lui or să ne facă de petrecanie dacă au venit la putere.

Stanciu rîse scurt — i se păruse o glumă. Apoi se încruntă, privindu-l țintă pe cîrciumar. Acesta se ștergea grăbit cu poalele șorțului alb pe față. Obrajii i se congestionaseră, iar transpirația îi șiroia de pe frunte pe obraji.

— Nu se poate ! șopti plutonierul, privind cînd la cel de jos, cînd la Dudău. De ce nu mi-ai spus ? șopti într-un tîrziu.

— Credeam că știi mai multe — tocmai vroiam să te întreb — se apără cîrciumarul. Regele a dat în primire, l-a lăsat pe fi-su, iar țara a fost declarată stat național-legionar. Au trecut aseară tîrziu unii pe-aici...

Stanciu, alb la față, se rezemă de tejghea, apucînd dorobanțul cu mîna tremurîndă. Îl bătu ușor cu fundul de tablă, să-i fie reumplut. Dar bătrînul nu-i luă cererea în seamă. Apucase o cană cu apă și se repezise să-l aducă în simțiri pe legionarul căzut pe dușumea ; nu mai dădea nici un semn de viață.

— Al cui e ? întrebă plutonierul.

— De-ai lui Brînză, mormăi bătrînul, căutîndu-i tînărului fața cu mîinile pe bîjbîite. Ăstuia îi zice Orez, iar soră-sii Colăcica. Numai la mîncare le e gîndul. Ar fi în stare să se mănînce și unul pe altul... Cu ce-ai dat, dom-șef ?

— Cu palma, n-ai fost de față ? se apără plutonierul, Trăiește ?

— Da, dar nu-ș ce dracu are de nu-și mai vine în fire... Ce mă fac dacă moare la mine în prăvălie ?

— Nu moare nimeni dintr-o palmă, zise șeful de post încercînd să pară nepăsător. Cînd se trezește umple-i o traistă cu ceva de-ale gurii și spune-i să nu trăncănească, altfel...

Ieși repede din cîrciumă, aproape amețit, dar întrebîndu-se furios : „De ce dracu nu m-oi fi stăpînit ? !“ O apucă la stînga.

După cîțiva pași se opri dezorientat, șoptind : „Ce-am făcut eu aseară de n-am auzit de schimbare ? !“ Își amintea vag că intrase în casă mai devreme, dar... Începu să reconstituie la iuțeală : mîncase, le povestise copiilor ceva din tinerețea lui, apoi... Apoi îl chemase Năstase la telefon,

cam pe la ora 9. I se telefonà de la Legiunea de jandarmi. Ridicase receptorul, dar la celălalt capăt al firului nu auzise pe nimeni. Îl pusese jos, așteptînd un nou apel... După cîtăva vreme încercase el să sune, dar își dăduse seama că s-a defectat. „Tocmai ieri !" oftă plutonierul.

După ce trecu din nou prin fața cîrciumii — fără să se uite înăuntru, ca și cînd i-ar fi fost groază că-l vede pe al lui Brînză mort pe dușumea — își încetini iarăși pașii și se opri, nemaiștiind încotro să se ducă.

— Mergi spre post, domnule Stanciu ?

Plutonierul se răsuci brusc, căutînd neliniștit cu privirea pe cel care îl strigase. Nici măcar nu auzise șareta învățătorului apropiindu-se.

— Da, spuse nesigur. Da, la post ! repetă apoi hotărît, dar fără să se uite la Condruț.

Iar cînd se uită, văzu că n-are loc : în șaretă mai era cineva, un băiețandru, cu hățurile în mînă.

— Păi cum să stau ? se miră iritat.

— Mîi dumneata calul, iar Vasilică se duce acasă. Hai !

„El nu poate, își zise plutonierul. A început și ăsta să se creadă boier !" De-abia cînd se urcă în șaretă și văzu fața palidă și suptă a învățătorului își aminti că omul vine de la spital — fusese gata să moară.

— Ce-ți făcură doctorii ? îl întrebă aproape automat, apucînd hățurile.

— Ba una, ba alta, se strădui Condruț să rîdă. Dar m-au asigurat c-o să trăiesc și cu un singur...

— Pe la Brăila ce-i ? îl întrerupse plutonierul, cu gîndul aiurea, plesnind calul ud de nădușeală cu sfîrcul biciului.

— Nebunie ! zise Condruț, posomorîndu-se. Ar fi trebuit să mai stau în spital vreo zece zile, dar m-am grăbit să vin acasă, să fiu cu fetele, cu nevasta... E nebunie ! repetă. Regele a renunțat la tron, Mihai e tînăr, așa că nimeni nu știe încotro ne îndreptăm... Iar pe 15 începem școala.

Tăcu un timp, după care adăugă :

— Dacă ne-or da descreierații ăștia voie.

Stanciu îl privi scurt, amintindu-și de Decu, bătrînul sergent de stradă, cu care se dusese la avocatul Anton, să-l

împuște pe Puiu. Și ăla tot descreierați le zicea legionarilor. „Ce-o mai fi făcînd ? se întrebă. Dacă n-a ieșit la pensie, or să-i mănînce zilele ăștia ai lui Horia Sima..."

— ...Umblă pe străzi înarmați, urlă, cîntă de bucurie, spunea supărat învățătorul. De cîteva nopți n-am mai închis ochii. Se cred tari fiindcă au venit la putere, dar să știi de la mine că asta nu înseamnă nimic. Lumea nu-i iubește.

— Dar ce-i ăla stat național-legionar, domnule Condruț ?

— O prostie ! Vor să ne facă să credem că reprezintă mai mult decît un guvern. Să gîndim legionărește, dacă se poate spune așa. Asta vor. Însă eu cred...

Pe neașteptate calul, din trapul mărunt în care mersese pînă atunci, o porni în galop, ca și cînd s-ar fi speriat de ceva. Stanciu vru să-l strunească, dar învățătorul, deși se strîmba de durere, îl opri :

— Lasă-l ! Simte că se apropie de casă și nu mai are răbdare.

— Nu cumva o mai simți și altceva ? îl întrebă plutonierul, trăgînd totuși hățurile.

— Nu-i exclus. Dar să știi de la mine un lucru : partidele astea vin și se duc, noi rămînem... Treci pe la mine cînd ai timp, să vorbim în liniște.

Despărțindu-se de învățător, Stanciu o luă pe de-a dreptul, prin locul școlii, acolo unde-și țineau Chiveștii nutrețurile. Intră în curtea postului, pe portiță. Trecu grăbit prin cancelarie și veni în dormitor. Soldații săriră în picioare, luînd poziție de drepți. Lui Dragomir îi alunecă un galent pe podeaua dată de curînd cu motorină și piciorul i se frînse brusc din gleznă. Se auzi un geamăt scurt, urmat de o bolboroseală : „Fii cu băgare de seamă, Dragomire că poți să ți-l rupi tocmai cînd să te liberezi !" Năstase își prinse camaradul de cot, susținîndu-l.

Stanciu nu auzi și nu văzu nimic din toate astea. El se îndreptase direct spre telefon. În timp ce sălta receptorul din furcă și apuca manivela, îi întrebă pe soldați :

— Merge ?

— Da, să trăiți ! Ne-a sunat primăria.

— Voi ați aflat ceva despre ce s-a întîmplat ieri ?

— Nu, să trăiţi ! răspunse Năstase prevăzător, în timp ce Dragomir se mărgini să salte din umeri.

— Păi, ce să ştiţi ! mormăi şeful de post, învîrtind enervat manivela telefonului. Voi doar la mîncare vă pricepeţi...

Vorbea cu gîndul la ce va auzi în receptor. Dorea din tot sufletul ca vocea sergentului de la centrala Legiunii de jandarmi să fie veselă, chiar obraznică — nu l-ar mai fi pus la punct ca altădată.

Dar acesta, după ce răspunse cu întîrziere, zise scurt :

— Iertaţi-mă, don'toner, dar la noi e careu !

— Ce fel de careu ? tresări Stanciu.

— Sînt legionarii aici, se auzi şoptit în receptor. Sunaţi mai tîrziu.

Şi, înainte ca şeful de post să mai apuce să zică ceva, telefonul se închise. Plutonierul rămase prostit cu receptorul în mînă. Apoi îl puse încet în furcă. Soldaţii îl priveau nemişcaţi, curioşi, neîndrăznind să întrebe ce s-a întîmplat.

Stanciu ieşi afară, cu capul în jos. „Legionarii la Legiunea de jandarmi ? !“ se frămînta uluit şi, în acelaşi timp, speriat, fără să-l surprindă asemănarea termenilor, atît de evidentă pentru altcineva. Lui îi era foarte clar că jandarmeria, instituţie veche de pază şi ordine, nu avea nimic comun cu *descreieraţii ăia*. De la început jandarmii nu se înţeleseseră cu legionarii, fără să ştie însă şi de la ce se luaseră. Oricum, faptul că sergentul de la centrala lor telefonică era speriat, însemna că *verzii* nu veniseră acolo cu gînduri de împăcare. Cum o să se împace colonelul Cireşaru cu nişte indivizi care făceau tot ce le trecea prin cap, fără să ţină seamă de lege, de oameni, de...

Călca nesigur pe pietrişul aleii care ducea la portiţă. Nu-i tremurau genunchii, dar îşi simţea picioarele moi, fără vlagă. Steagul tricolor, de tablă, din vîrful catargului vopsit şi el în roşu, galben şi albastru, scîrţîia trist. „Ne-aşteaptă vremuri grele !“ îşi spuse Stanciu. „Cu ăştia la putere...“

Şi se opri, fiindcă nu-şi putea închipui ce se va întîmpla. Bănuia că va fi rău, dar nu şi cum va arăta acesta. Dacă legionarii omorîseră oameni *mari* cînd erau în opo-

ziție, ce vor face acum, avînd miniștrii lor, mai ales la Interne ? Greu de presupus.

Înainta cu pași mici, cum nu mai mersese niciodată de cînd îmbrăcase uniforma militară. Odată ajuns la gard, își rezemă coatele de leațul de sus, uitîndu-se pe deasupra ulucilor, în lungul uliței, ca și cînd ar fi așteptat ceva, pe cineva... Nu s-ar fi mirat dacă, dinspre primărie, ar fi apărut o coloană de mașini negre sau vreun camion plin cu legionari, cîntînd încruntați, cu mîinile pe arme.

Pe drum nu se vedea însă decît un vițel scăpat de la țăruș. De cîte ori călca cu copita pe capătul funiei ce-i atîrna de gît, își repezea capul în jos, atingînd pămîntul cu botul, ceea ce-l făcea să sufle speriat pe nări. „Nici ăstuia nu-i e prea limpede ce se întîmplă cu el !" își zise plutonierul dezlipindu-se de gard.

Tot cu pași mici, de om bolnav parcă, se îndreptă spre locuința lor, din spatele postului. „Să-i spun Dorinei ?" se întrebă. „Nu !" hotărî în primul moment. Apoi își zise că trebuie să afle și nevastă-sa. În caz de *ceva* să știe ce are de făcut. Și imediat se văzu întins într-un coșciug grosolan, cu mîinile pe piept, în timp ce deasupra lor se odihnea cascheta lui albastră, ca un colac de pîine mucegăită. Alături carabina. Dorina, plînsă, se chinuia să îndese paie pe lîngă el, ca și cînd s-ar fi temut că, în timpul lungului drum pe care pornise, i s-ar fi putut roade uniforma de scîndurile care îl țineau atît de bine îmbrățișat. Auzi și un ciripit lung, neîntrerupt de cîrstei, dar metalic, ca și cînd pasărea ar fi avut ciocul de fier. Apoi clămpănitul unei berze, ca zgomotul făcut de două șipci uscate, bătute una de alta... Se opri și înțelese : Năstase venea fuga din post, lovind puternic cu galenții în dușumelele cancelariei, apoi ale prispei, strigînd :

— La telefon, dom' toner !

Stanciu zvîcni spre trepte, urcîndu-le parcă fără să le atingă. Avea o veste ! Bună, rea, dar va ști măcar la ce să se aștepte. Nesiguranța face neputincios pînă și pe cel mai tare om. Smulse receptorul din furcă și răcni :

— Ce-a fost acolo, mă Eftimie ? !

Dar nu se auzi nimic. Bătu furios în furcă, strigînd întruna : alo, alo, alo...

— Jale mare, don'toner ! scînci o voce stinsă de la celălalt capăt al firului.

— Adică ?

— Acum au plecat. Dacă n-aş fi văzut cu ochii mei, nu credeam...

— Ia-o de la început ! îi ordonă şeful de post.

Sergentul de la centrală îşi suflă nasul, mormăi ceva, apoi vocea i se mai limpezi :

— Azi-dimineaţă, la ora şase fix, că tocmai preluam schimbul, au apărut în faţa porţilor... Îl luase pe dom' colonel de-acasă, din pat...

— Au îndrăznit ? ! şopti Stanciu.

— Da. L-au pus de-ai dracului să se îmbrace ca de paradă. Avea şi mantaua pe dînsul, cu toate că nu-i încă vremea. Au calculat zic eu chestia asta cu mult înainte...

— Şi ?

— Santinelele au încercat să... Săracii, ei nu ştiau nimic ! Zor-nevoie să prezinte onorul la comandant. Nu i-au lăsat : au sărit mai mulţi din maşini, le-au luat armele, muniţia şi i-au împins să deschidă porţile. Alţi haidamaci au năvălit peste noi, cu pistoalele în mîini. Pînă să ne dezmeticim... Don' colonel cică le-ar fi zis : „Băieţii n-au nici o vină !" Dar cine îi mai dădea dînsului vreo atenţie ? Maşinile au intrat în curte — le rechiziţionaseră pe toate alea de piaţă. De jos se auzeau numai răcnete, înjurături şi ordine : mobilizarea întregului efectiv, pentru toate gradele... A fost la fel ca în noaptea *aia*, don' toner, cînd v-a trimis pe dumneavoastră să...

— Lasă, lasă ! făcu Stanciu, dînd din mînă, ca şi cînd ar fi vrut să alunge din trecutul lui povestea cu avocatul Anton şi fiul acestuia. A adunat toată lumea la Legiunea de jandarmi ?

— Da. Pe domnii ofiţeri care aveau telefon i-am vestit eu. Restul au fost aduşi cu maşinile de piaţă. Au venit toţi, i-au pus în careu. Dom' colonel era închis la dînsul în birou. Nu ştiam ce-o să fie, ne întrebam noi între noi ce-o să se întîmple. Şeful legionarilor era croitorul Ilcescu, ăla de are magazin cu ateliere pe Galaţi. Era cu toţi patru băieţii lui, în uniforme verzi, gătiţi, îşi dădeau importanţă...

— Îi ştiu ! îl întrerupse plutonierul, cu vocea răguşită.

— ...Cînd careul a fost gata, Ilcescu ne-a zis că au venit legionarii la putere, că regele a fugit cu trenul, că au tras în el, dar nu l-au nimerit...

— În rege ? ! șopti Stanciu.

— Da, da ! „Acum, a zis Ilcescu, s-a terminat, noi sîntem călare pe situație !" Și-a rîs, don'toner. Avea numai aur în gură. A rîs : „Carol al doilea o călărește pe Lupeasca, iar noi țara, să vedem cine e mai cîștigat !" Rîdeau și ai lui, erau foarte veseli...

Sergentul oftă lung, timp în care plutonierul, de teamă ca celălalt să nu reînceapă povestea și să scape vreun cuvînt, își ținu respirația :

— După aia l-au adus pe dom' colonel. Era alb la față, săracu' ! Dînsul e și așa cam gălbejit, dar acum era ca hîrtia. „Iată-l pe criminal !" a spus Ilcescu și i-a dat brînci în mijlocul careului. „Din cauza lui au fost omorîți unii dintre cei mai credincioși camarazi de-ai noștri. Va plăti scump !"

— L-au împușcat ? întrebă Stanciu, cu vocea sugrumată.

— Nu. Au vrut să facă bîlci, altfel l-ar fi lichidat de-acasă. Vă ziceam că eu cred că au pregătit mai demult circul ăsta. Întîi să-l batjocorească au vrut, și după aia să-l judece cum știu ei. Că așa a zis Ilcescu : „Tribunalul nostru o să hotărască cum va sfîrși !"

— Vai de el ! oftă plutonierul.

— În fața careului... Toți fierbeam de furie, don' toner ! Ne batjocoreau comandantul, iar noi stam și ne uitam. Dar ce puteam face ? Ne dezarmaseră... L-au pus pe don' colonel să se descingă, să-și arunce jos centura, pistolul, diagonala și cascheta... Îi tremurau mîinile, săracul ! Dar nu de frică ! De rușine, zic eu : coșcogeamite colonelul, în fața subordonaților... Ilcescu a simțit că-l doare, că s-a apropiat de dînsul și a început să-i rupă nasturii de la manta, unul cîte unul, și-i trîntea de pămînt. Pe urmă i-a smuls galoanele și i le-a aruncat la picioare... Să fi avut o armă cu repetiție omoram la ei cîți aș fi putut, pe urmă nu mi-ar mai fi păsat...

— Ești însurat ? îl întrebă Stanciu.

— Nu, don' toner.

— Ei, atunci de-aia... Și ?

— Asta a fost ! După aia, Ilcescu l-a întors pe dom' colonel cu spatele și i-a dat un picior în fund. Tare, cu sete. Și l-a înjurat : „Du-te-n... mă-tii !" I-a făcut vînt în brațele ălorlalți legionari. Ăștia rînjeau. Așa, rînjind, l-au urcat pe dom'colonel în mașina lor și...

În receptor se auzi un sughiț, după care urmară cîteva șoapte :

— Dumneavoastră... bine...

— Ce spui, mă ?

— Ziceam că dumneavoastră ați ieșit bine, cel mai bine din afacerea asta.

— Eu ? tresări Stanciu. De ce ?

— Ilcescu ăla ne-a mai zis... După ce l-a pornit pe dom' colonel a strigat la noi : „Mă jandarmilor, cînd veți mai primi ordin împotriva legionarilor să faceți ca plutonierul Alexandru Stanciu, altfel o pățiți ca Cireșaru !"... Le-o fi zis avocatul că dumneavoastră nu v-ați repezit să-i împușcați băiatul...

Șeful de post se lăsă încet pe scaun, ca și cînd i s-ar fi tăiat picioarele. La așa ceva nu se așteptase ! Ar fi trebuit să se bucure, fiindcă amenințarea legionară se depărta de el, dar ceva din adîncul lui se revolta împotriva acelei întorsături pe care o luaseră lucrurile. Mai bine mort decît să-l laude legionarii. Ce vor gîndi acum despre el camarazii lui ? !

— Don'toner ! se auzi în receptor. Don'toner, mă auziți ?

— Da, șopti Stanciu, stins.

— Acum fac cercetări : toți subofițerii, în frunte cu don' adjutant Andone, au fost chemați la Chestură. Vor să afle cine i-a împușcat *atunci* pe ai lor. Dacă-i află, s-a zis cu dînșii... Asta e ! De dumneavoastră e bine, să trăiți !

Stanciu rămase multă vreme cu receptorul lipit de ureche. Soldații continuau să-l privească nedumeriți. Înțelegeau că se petrec lucruri grave, dar ce anume... Șeful de post vru să pună receptorul în furcă, dar nimeri alături de aparat. Iar cînd se ridică, păși spre ușă de parcă i-ar fi amorțit picioarele.

— Don' toner, vă e rău ? îndrăzni Năstase.

— Nu mie, mă ! oftă șeful de post. Țării ăsteia nu-i e bine.

Dar venirea legionarilor la putere nu era decît începutul necazurilor lui Stanciu. La cîteva zile, în fața postului opri o mașină neagră, de piață, cum li se zicea atunci taxiurilor, care claxonă puternic. Plutonierul sări de pe scaun, aplecîndu-se peste masă, să vadă cine a venit. Zări mașina și așteptă să vadă cine coboară din ea, dar cei dinăuntru întîrziau... „Inspecție !" își zise. Cu mișcări precise își aranjă cureaua, diagonala. Apoi își duse repede mîna la șold și verifică dacă nasturele tocului de pistol e bine închis. În timp ce ieșea grăbit, strigă spre soldații aflați în bucătărie :

— Dragomire, Năstase, echiparea !

Coborî în fugă treptele din fața postului și alergă spre portiță, căutînd să vadă printre crăpăturile scîndurilor din gard pe cei în mașină.

Claxonatul acela puternic și lung îl făcuse curios și pe Tutuș. Băiatul veni în fugă, dar nu îndrăzni să iasă în uliță — se apropie de portiță numai după ce taică-său ajunsese lîngă mașină.

După ce salută scurt, Stanciu se aplecă — călcîiele îi erau bine lipite — și apucă mînerul nichelat al ușii din spate. Pe banchetă era, într-adevăr, un militar, dar nu-și putu da seama ce grad are. În fugă remarcă însă, oarecum mai liniștit, că e tînăr — lipsă de experiență, deci bine pentru el. Nu reuși să deschidă ușa imediat și cineva dinăuntru îl ajută. Dar o împinse cu putere lovindu-l în piept. Plutonierul se dezechilibră și făcu un pas înapoi, unde era șanțul. Alunecă și se trezi în fund pe malul celălalt. Un val de roșeață îi invadă obrajii, în timp ce ochii îi cereau rugători iertare superiorului care tocmai ieșea alene din mașină. Șeful de post nu mai apucă să zvîcnească de jos, așa cum ar fi dorit : încremeni cu privirile ațintite la fața bucălată a militarului... Așa-zisului militar !... care, după ce-i făcu vînt portierei, rămase drept, uitîndu-se disprețuitor la plutonier. Pleoapele ochilor ușor bulbucați îi stăteau încremenite. Sub privirile acelea înghețate, șeful de post se ridică încet, dar cu un zîmbet neîncrezător pe față, ca și cînd și-ar fi zis că n-are de ce să se teamă. Șopti, fără să-l slăbească din ochi pe cel din fața lui :

— Să trăiți, dom'Puiu !

Cățărat pe gard, Tutuș văzu cum legionarul face un pas înainte, obligîndu-l pe taică-său să rămînă pe fundul șanțului, în poziție de drepți.

— De ce paștele mă-tii, mă găinarule, m-ai ținut atîta în baltă ? strigă brusc.

— Dom'Puiu ! încercă Stanciu să protestèze, dar celălalt nu-i mai dădu voie să vorbească :

— N-a fost vorba c-o să mă anunți cînd pot să mă întorc acasă ?

Și jap o palmă. Năucit, plutonierul se aplecă să-și ia cascheta, dar Puiu Anton îi dădu cu sete o lovitură de picior în coaste, trîntindu-l la pămînt. Tutuș închise ochii, să nu vadă ce urmează. El știa ce-o să se întîmple : taică-său avea să se repeadă la legionar, așa cum se repezise la logofătul Bria, la banda lui Duduianu, la... Praf îl va face !

După cîteva clipe se miră că îl mai aude încă pe Puiu Anton răcnind, că a stat ca prostul în baltă vreo trei luni, mîncînd numai pește, ori lui nu-i place peștele, varsă de scîrba lui de cînd se știe, iar el, Stanciu, ca să-și bată joc, l-a ținut imobilizat acolo, deși promisese că-l va anunța pe avocat să...

Dezorientat, Tutuș deschise ochii și nu-i veni să creadă ce vede : de partea cealaltă a mașinii stăteau încă doi legionari, cu mîinile sprijinite de acoperișul ei. Pistoalele le țineau culcate pe tabla neagră, lucioasă, îndreptate spre taică-său. Iar cînd coborî puțin ochii, zări și șoferul — avea și ăsta o armă în mînă, dar una ciudată, de care el nu mai văzuse pînă atunci : scurtă și cu o cutie lungă, metalică, probabil plină cu cartușe. Toți legionarii ăștia rînjeau la tatăl lui, în timp ce acesta, în poziție de drepți, dar cu privirile în jos, asculta *morala* care i se făcea. Cascheta și-o ținea în mînă — nu mai avea curajul să și-o pună pe cap — așteptîndu-se la alte palme.

Băiatul întoarse capul spre post : Dragomir și Năstase, echipați în pripă, stăteau aliniați, gata de inspecție. Tutuș rîse, după care, cu un soi de răutate crudă întipărită pe față, își întoarse din nou privirile la scena din uliță...

— Nu te împuşc pentru că nici tu nu m-ai împuşcat pe mine, spunea Puiu Anton, dar să ştii că dacă... Ai auzit ce-a păţit Cireşaru ?

— Da, şopti Stanciu.

Buzele îi sîngerau, dar el nu îndrăznea să şi le şteargă cu mîneca vestonului. Ar fi vrut să scoată pistolul. Să tragă acum, dacă atunci nu fusese în stare s-o facă. Dar nasturele de la toc era bine închis şi pînă l-ar fi desfăcut, ceilalţi l-ar fi secerat.

— Dacă aud că nu le dai concursul oamenilor noştri de aici, te-ai ars ! mai spuse Puiu Anton privindu-l dispreţuitor pe jandarm, după care se adresă celorlalţi : Hai !

Se urcă în maşină, trîntind portiera cu putere. Şoferul îşi trase picioarele şi porni motorul, dar cu uşa deschisă. Legionarii de pe partea cealaltă, rămaseră pe scara maşinii, ţinînd încă pistoalele în mînă. Pămîntul moale, de la ultimele ploi căzute, sări de sub roţi cînd maşina porni cu viteză înainte...

Urmărind-o cu privirea, Stanciu îşi scutură gînditor cascheta de noroi, de frunzele uscate. „Îmi cazi tu altă dată în mîini !" îşi spuse, după care se răsuci spre portiţă. Aici dădu peste băiat :

— De ce nu l-ai făcut terci, haiducule ? îl întrebă acesta cu impertinenţă.

Taică-său vru să-l plesnească, dar parcă nu mai avea putere în mîini. De-abia ridică palma. Tutuş nu se feri, deşi se aştepta să fie pocnit. Însă în loc să-l lovească, Stanciu îl mîngîie pe creştet, oftînd :

— O să te faci tu mare şi atunci o să pricepi mai bine cum e pe lumea asta.

Băiatul stătu puţin, apoi o zbughi spre casă. Trecînd pe lîngă soldaţi, le comandă autoritar :

— Pentru onor la dreaaap-ta !

Spre seară, Stanciu se duse la Vasile Mihalcea şi-i povesti tot ce se întîmplase la post. El ce părere avea ?

— Foarte bine ai făcut ! îi spuse Vasile. Dacă omori un lup, nu înseamnă că ai lichidat toată haita. Ai răbdare !

Dar venirea legionarilor la putere nu era decît începutul : nu după multă vreme în sat apărură şi aliaţii lor:

Era tot într-o dimineață, dar de toamnă tîrzie, foarte friguroasă, cu chiciură pe copaci. Frunzele de varză de prin curțile oamenilor, singurele care mai rămăseseră nearse de brumă, își pierduseră culoarea, căpătînd un aspect sticlos ca fundul de sifon spart. Stanciu plecase în patrulare împreună cu Năstase. Mergea înainte, iar soldatul cu un pas în urma lui. Nici unuia nu-i ardea de vorbă. De cîte ori deschideau gura, un norișor de abur o lua înaintea cuvintelor.

De-abia trecuseră de casa babii Spulberoaia, cînd soldatul șopti uluit :

— Ia uitați-vă, don'toner !

Trezit din gîndurile lui, Stanciu întoarse capul, iritat că subordonatul îi va arăta cine știe ce prostie. Năstase privea însă în lături, cu ochii holbați, ca și cînd ar fi văzut o femeie născînd lîngă gard. Uitindu-se în direcția aia, Stanciu încetini pasul fără să vrea : pe locul oborului de gloabă, gol de cînd se strînsese recolta de pe cîmp, erau acum aliniate vreo zece-cincisprezece mașini curioase, nemaivăzute prin partea locului, ca niște case pe roți, cu burlane din care ieșea un fum cafeniu. Formau un semicerc ce încadra două bucătării de campanie. În jurul acestora se învîrteau niște tineri blonzi-alburii, mulți dezbrăcați pînă la brîu.

— Nemții ! șopti Stanciu fără să vrea. Cînd dracu au apărut, de nu i-am simțit ?

Auzise că au intrat în țară, dar nu se așteptase să-i aibă pe raza postului. Îi știa din timpul ultimului război și crescuse dușmănindu-i. Îi vedea, cu ochii copilului de atunci, umblînd din casă în casă, însoțiți de un tîlmaci, luîndu-le oamenilor căldările de aramă și cîte un porc de la două familii. Acum părea că nu-i interesează nimic de genul acesta, umblau nepăsători pe afară goi pînă la brîu. „Ce nație o mai fi și asta de nu simte frigul ?“ se întrebă. Nu i se părea deloc firesc ca niște oameni ca toți oamenii să umble dezbrăcați cînd lumea din sat punea de-acum pe ea tot ce avea mai gros. Așa cum preotesii nu i se păruse normal ca Matilda lui Sighinaș să doarmă cum o făcuse mă-sa deasupra plăpumii și cu lumina aprinsă.

Plutonierul încerca să se liniștească, făcînd o legătură între fata gardianului de la primărie și nemți, zicîndu-și

aproape vesel : „Sînt și ăștia niște curve !“ Numai că ideea i se păru prea subțire ca să plece liniștit mai departe, în patrulare.

— Te întorci la post, îi ordonă lui Năstase, și fii cu ochii în patru ! În caz de ceva, mă găsești la învățătorul Condruț.

Trebuia să stea de vorbă cu un om luminat. Poate știa mai multe decît el.

În drum spre casa învățătorului, se opri însă la cîrciuma lui Costică Dudău. Localul era aproape plin, vedrenii se adunaseră încercînd să răspundă la întrebarea : de ce s-a oprit detașamentul nemțesc în satul lor ? De ce nu se dusese la Brăila sau Galați ? Sau de ce nu s-a oprit la Focșani, că doar trecuse prin orașul ăla la venirea încoace ? Și pentru că nu știa nimeni adevărul; oamenii își dădeau cu presupusul :

— Așteaptă grosul armatei ! zise Sandu Viju, salutîndu-l în același timp pe șeful de post.

— S-or fi rătăcit de-ai lor, spuse Grigore Nichifor, el însuși un rătăcit pe lumea asta.

— Eu bănuiesc că sînt în refacere, își dădu cu părerea Petrică Sava.

Cîți inși — atîtea păreri. Această încîlceală de idei îl scoase din sărite pe Ilie Ciudin, țăranul care dusese colonelului Cireșaru plocoanele lui Victor Barabaș :

— Voi sînteți proști, mă ? strigă furios. Voi nu știți ce fac nemții pe unde ajung ? Cumpără de la noi și trimit mîncare la ai lor, în Germania. Asta e !

Toți rămaseră cu privirile ațintite asupra consăteanului lor. Au venit după chilipiruri ? păreau să întrebe ochii lor. Atunci e în regulă ! Era dreptul fiecăruia să se ducă oriunde a auzit că produsele lui se vînd mai scump, și să vină aici — chiar și din Germania ! — dacă poate să cumpere mai ieftin. Cu asta problema venirii nemților la Vadra păru să fie lămurită. Cei mai mulți plecară acasă, să le explice și alor lor cum stă situația, iar cei rămași se răsuciră spre cîrciumar, cerîndu-i să le umple dorobanțurile cu țuică — se anunța o afacere la orizont.

Stanciu zîmbi disprețuitor, salută și ieși din local, îndreptîndu-se spre locuința învățătorului. De cînd îl du-

sese cu şareta, se gîndise deseori la Condruţ. Îl cunoştea de mult, dar nu-l interesase — un învăţător oarecare. Ştiuse doar că e însurat, că are două fete, că nevastă-sa e şi ea învăţătoare — o femeie înaltă şi slabă, foarte tăcută. Ca şi cînd i-ar fi dat soţului şi părerile ei ca să le spună la lume, ea fiind foarte ocupată cu casa, cu copiii... Condruţ în schimb — mai ales înainte de a se îmbolnăvi de plămîni — era de-ajuns să-l întrebi ceva, că se şi pornea să-ţi spună o sumedenie de lucruri, întrebîndu-te mereu : „Pricepi ?" Din cauza asta, cînd se îmbolnăvise, popa Frăţilă cică ar fi spus : „Asta a răcit fiindcă a stat tot timpul cu gura deschisă !"

De cînd revenise la Vadra, Stanciu aflase cîteva informaţii mai puţin obişnuite despre acest învăţător : în primul rînd că nu era înscris în nici un partid. Iar cînd îl întrebase prefectul Davidescu, în trecere prin sat cu cîteva luni în urmă, de ce nu vrea el să facă politică, Condruţ îi răspunsese destul de hotărît : „Cum nu fac, domnule prefect ? ! Nu-mi sparg toată ziua plămînii cu ţăranii şi cu copiii lor să înveţe ?" Davidescu rîsese, dînd dintr-o mînă, ca şi cînd ar fi vrut să zică : e cam prost individul ! „Asta ţi-e meseria, îi explicase, n-are nici o legătură cu ce te-am întrebat eu". Pricepînd semnificaţia gestului, învăţătorul îi zisese : „Cînd vor ajunge ei *să ştie ce trebuie* nu se vor mai înscrie nici la liberali, nici la ţărănişti, nici la..." „Dar unde ? !" întrebase prefectul, devenit brusc foarte atent. „Vedem noi atunci !" rîsese învăţătorul, după care se scuzase, zicînd că nu se simte bine, şi plecase spre şcoală.

Un biet învăţător care înfruntă un prefect, se gîndise Stanciu atunci, înseamnă că ştie *ceva*, aşteaptă *ceva*, altfel s-ar arunca în politică, odată cu ceilalţi. Sau şi-ar ţine gura, capul plecat...

De curînd şeful de post mai aflase ceva în legătură cu Condruţ : în clipa în care se auzise că doctorii i-au scos un plămîn, popa Frăţilă se închinase oftînd cu făţărnicie evidentă : „Dumnezeu să-l ţină sănătos, că noi toţi sîntem dornici să-l auzim vorbind numai pe jumătate decît înainte !" Stanciu — ca şi prefectul — devenise şi el mai atent. Începuse să se intereseze pe la oameni, dornic să priceapă cam ce spune învăţătorul de-l deran-

jează pe popă. Că ce altceva putea să însemne dorința lui de a-l auzi pe Condruț vorbind *pe jumătate* ? Mare lucru însă nu aflase. Doar că, într-adevăr, învățătorul vorbește mai puțin, că ieșea din clasă sleit de puteri, strîngîndu-și întruna paltonul în jurul trupului, în timp ce de pe față i se scurgeau șiroaie de transpirație.

„Ce știe ? se întrebă acum plutonierul. Și de ce nu-i înghite pe legionari ? De unde are atîta curaj ? O fi avînd legături cu oameni mai mari, mai tari..."

Îl găsi pe învățător în cancelarie, cu o căciulă de astrahan, roasă, pe cap. Ținea un creion în mînă, dar privirile îi erau ațintite în gol. Nu se miră că-l vede pe șeful de post. Părea chiar că așteptase ca acesta să vină la el, deoarece îl întrebă :

— După ce-ai trecut de oborul de gloabă te-ai mai oprit pe undeva ?

— Da, răspunse plutonierul, pe la Dudău.

— Stai jos, scaunul e cald încă.

— Cine a fost la dumneata ?

— Mai mulți, de-asta nici n-am mai intrat la clasă. Ultimul a trecut pe la mine Vasile Mihalcea. Era bucuros că au venit nemții...

— E nebun ? ! șopti Stanciu, privindu-l neîncrezător pe Condruț.

— De ce nu ? se miră acesta zîmbind. Dacă lumea-i zice *nebunul*, măcar să știe pentru ce... E mai sănătos la minte ca mulți dintre noi ! oftă învățătorul, redevenind serios. Are o idee puțin fatalistă : că ce-i este dat cuiva să trăiască, orice ar face, trece prin ce-i este destinat. Asta, susține el, se aplică și la un întreg popor. „Dacă e să fim cu nemții, mi-a zis, atunci să fim, dar mai repede !" Să terminăm adică și cu ei, și să ieșim la lumină, la liniște, la pace...

Condruț tăcu, în timp ce Stanciu se străduia să înțeleagă mai bine ce-i spusese învățătorul și cît de primejdioasă era ideea lui Vasile, prietenul lui.

— Omul trecut de prima tinerețe, zise încet Condruț, după o pauză, cînd simte că moare, îl preocupă viitorul țării mai mult ca pe unul sănătos... Pare paradoxal ce-ți

spun, dar să știi că așa e !... Mă iau ca exemplu pe mine : dîndu-mi seama că s-ar putea să trec în lumea drepților, am început să mă frămînt în legătură cu soarta fetelor mele, a nevesti-mii. Ce vor face ele fără mine ? Și mi-am răspuns : Ce vor face și ceilalți ! Dar ceilalți ce-or să facă ?... Așa am ajuns la soarta țării ! Că, dacă ea va merge pe un drum drept, le va fi și fetelor mele bine. Pricepi ?

— Ai judecat cum trebuie ! spuse Stanciu, convins că și el ar fi gîndit la fel, în cazul în care s-ar fi aflat pe pragul unei operații hotărîtoare, cu foarte mici sorți de izbîndă.

— Bun, dar n-am murit ! continuă învățătorul. Întrebarea rămîne în picioare : ce vor face copiii mei ? Ce-i voi învăța eu ! mi-am răspuns. Și eu ce-o să le spun ?... Aici a fost mai greu. Că, în principiu, eu nu-s de acord cu ce susține Vasile Mihalcea, dar practic, după ce Hitler a invadat atîtea țări, cum și cu ce ne-am putea apăra noi de năvălirea teutonă ?

— Păi, n-au venit ca aliați ? se miră plutonierul, deconcertat.

Condruț rîse, dar foarte scurt — un hohot doar — fiindcă fața i se și schimonosise de durere. Își apăsă pieptul cu palma, răsuflă adînc de cîteva ori, după care se scuză față de șeful de post :

— Nu m-am obișnuit încă să respir cu un singur plămîn.

— În vremurile astea e greu și cu doi, zise încet plutonierul, privindu-l pe Condruț cu milă.

Învățătorul se aplecă brusc spre șeful de post, vorbindu-i în șoaptă, dar cu o lucire vie în ochi :

— Dumitale să-ți fie clar un lucru ! Că indiferent prin ce vom fi nevoiți să trecem, vom trece ! Noi românii am mai fost puși în astfel de situații. Poate nu de asemenea proporții, dar încercările, știi foarte bine, nu ne-au ocolit. Îți spun acum, ce le zic și copiilor la *Citire* și *Istoria neamului* : „Poporul ăsta n-a izbutit nimeni pînă acum să-l îngenunche și nici nu va reuși vreodată !" Ei nu mă întreabă, dar eu le spun și de ce : „Fiindcă pentru noi nu e nimic nou, care să ne ia adică pe nepregătite", și le po-

vestesc de năvălirile migratorilor și de dominația otomană... Așa le spun. Iar dumitale îți mai zic ceva : pe noi nu ne poate cuceri nimeni, că sîntem un popor de *soldați* îmbrăcați în civil. Ești militar și cunoști : la alte nații, perioada de instrucție a recruților durează și un an de zile, în timp ce la noi șase luni, iar la nevoie trei ; în caz de forță majoră chiar și o lună. Curajul ostașului român n-a depins niciodată de timpul în care s-a pregătit de război, ci de ideea că-și apără vatra, hotarele naționale. De aici vitejia lui ! Ești de acord cu mine ?

— Da, șopti Stanciu.

— În timp ce Hitler — fii foarte atent la ce-ți spun ! — nu are nici un soldat *viteaz*...

— Nu poți să zici așa ceva, dom'Condruț ! protestă slab plutonierul.

— Te-am rugat să fii atent, îi atrase învățătorul atenția, înfierbîntat. *Vi-teaz*, am spus. N-are de unde. Poate să aibă nebuni, fanatici, exaltați de extinderea *spațiului vital*, dar asta-i cu totul altceva. Ei nu apără, ei luptă să cucerească.

— Tot dracu ăla-i !

— Nu-i adevărat ! Soldații Germaniei — marca lor majoritate — luptă de nevoie : și-au lăsat acasă familii, rude, gospodării, idealuri de realizat și, la ordinul lui Hitler, au pus mîna pe arme. Lipsa mobilului autentic îi va pierde și pe comandanții lor. De ce ? întrebă Condruț, ca să-și răspundă tot el : Pentru că moralul le este scăzut, fără acoperire.

Stanciu, care nu înțelesese toate cuvintele pe care le folosea învățătorul, dădu neîncrezător din cap. Condruț rîse din nou, avînd însă grijă să-și apese pieptul cu palma :

— Nu mă crezi pentru că nu vrei să mă crezi ! spuse. Te arăți sceptic ca să mă înflăcărezi pe mine, să-ți mai aduc și alte argumente în sprijinul ideii că nemții sînt slabi. Atunci te rog să te uiți atent la nemții din oborul de gloabă. Foarte atent !... Eu m-am repezit dimineața la baba Spulberoaia, chipurile să mă tragă pe piept, masaj adică, și i-am privit pe fereastră. Nu sînt *viteji !* Cîțiva se uitau cu interes, dar și cu jale, la niște flăcăi din sat care duceau vitele la adăpat. Pe urmă au intrat, încruntați, în mașinile alea ale lor. Pricepi ? Aruncă dumneata

la noapte o piatră pe acoperişul uneia din ele. Ce crezi c-o să se întîmple ? Vor sări cu toţii din aşternuturi, lovindu-se cu capul de patul suprapus sau de acoperişul de tablă, întrebîndu-se înnebuniţi ce să facă. Pînă la urmă vor ieşi buluc afară, vor trage la întîmplare — nu mi s-au părut a fi nişte ostaşi cu experienţă...

Învăţătorul intuise într-un fel adevărul : detaşamentul nemţesc, cantonat la Vadra, ştia să conducă maşini, să execute planuri de fortificaţii, să mînuiască staţiile radio sau gonio, dar nu avea experienţa unui atac de noapte. La orele de teorie li se vorbise despre aşa ceva, dar practic... În primăvara lui 1938, cînd Germania ocupa Austria, soldaţii aceştia abia auziseră de centrele de recrutare militară. În vara aceluiaşi an, cînd fusese ocupată Cehoslovacia, ei începuseră să se joace de-a soldaţii în taberele *Hitlerjungend*-ului. Mureau de ciudă că n-au fost ei primii care să intre în Praga de Aur. Fiecare calorie servită în tabără, în farfurii de aluminiu, îşi atinsese ţinta : îi făcuse nerăbdători să plece la luptă, împotriva oricui, cu condiţia să le fie arătat cu degetul de führer. Dar mai aveau pînă atunci. Întîi trebuiau să fie măsuraţi, cîntăriţi şi verificaţi de comisiile medicale, care nu respingeau pe nimeni. Apoi urmase încorporarea şi îmbrăcarea în uniforme, adică uniformizarea, perioada de instrucţie, specializarea la diverse arme, utilaje şi operaţiuni. Şi, cînd toate astea se terminaseră, începuse aşteptarea sau zilele de visare. „Ajungem la Paris !" îşi spuneau. „Mai degrabă la Londra !" N-au fost dislocaţi nici pentru ocuparea Poloniei, fapt care le-a întărit şi mai mult convingerea că sînt păstraţi pentru acţiuni de elită. „Poate America !" Nici cînd visa unul urît nu spunea că a ajuns în estul Europei. Estul însemna în primul rînd Rusia, adică bolşevicii, iar despre bolşevici li se spuseseră lucruri îngrozitoare. Într-o noapte fuseseră sculaţi cu alarmă. Li s-a dat muniţie de război, şi au fost îmbarcaţi în maşini. Pînă la Vadra nu s-au mai oprit. „Unde sîntem ? !" s-au întrebat unul pe altul. „În Balcani". „În Carpaţi". „Trebuie să aşteptăm !". N-aveau nimic împotrivă să aştepte, dar unde erau femeile, barurile, pivniţele celebre, despre care le

vorbiseră, cu atîta entuziasm, soldații veniți în permisie, de prin cine știe ce colț de Europă ? ! Să zicem că s-ar fi mulțumit și cu lichidul ăsta negru, mirosind a pămînt și a doagă de butoi mucegăit, denumit impropriu vin, dar de unde femei ? Că fetele din Vadra, cînd treceau prin dreptul lor se cocîrjau și-și trăgeau broboadele peste ochi, să pară cît mai urîte și neputincioase. Și chiar de-ar fi fost și baruri, și femei, și vinuri alese, ei tot nu s-ar fi putut bucura de ele, fiindcă n-aveau voie să părăsească oborul de gloabă. „N-aveți ce vedea aici !" le spunea comandantul. Interdicția aceasta însă avea altă explicație : venind ca aliați în România, celor de la Berlin le era teamă ca soldații să nu-și dea în petec prea devreme.

Se poate ca unii dintre soldații blonzi-alburii, tot călcînd prin baligile înghețate din oborul de gloabă, să fi făcut vreo legătură între soarta vitelor închise aici — de unde, unele ajungeau și la abator — și viața lor pe pămîntul românesc. Dar asta mai tîrziu.

Condruț vorbea, vorbea, în timp ce Stanciu se uita tăcut la el, întrebîndu-se : „Cu cine seamănă învățătorul ăsta ! ?" Ceva îi amintea de alt om care venise de undeva și, tot așa, îi explica lui, cu mare siguranță, niște chestiuni despre care el crezuse că le știe, dar acum se convingea că nu le cunoaște nici pe jumătate, dar nu reușea să-și dea seama despre cine e vorba...

— Domnule Condruț, ce-ai făcut dumneata acolo, la spital ?

Învățătorul se opri surprins, apoi zîmbi, pricepînd cam unde bate șeful de post. Dar nu-i răspunse decît printr-un he, he, he ! Și rîsul acesta slab, bătrînesc aproape, îi aminti plutonierului de Tudor Chivu. Ăla îi vorbise cam tot așa, cînd venise vorba despre indivizii pe care îi cunoscuse în pușcărie.

— Pînă una, alta, zise învățătorul, vreau să-ți atrag atenția că ce vorbim noi nu trebuie discutat la cîrciumă cu oameni despre care nu știi sigur ce hram poartă. Și eu, și dumneata trebuie să le băgăm oamenilor în cap, încă de pe acum, că noi nu avem nimic comun cu ăștia ai lui Hitler. Apoi să le strecurăm în suflet convingerea

că, odată și-odată, dar nu peste mult timp, s-ar putea să stricăm cîrdășia cu ei, chiar să luptăm împotriva lor...

— Mergi cam departe, domnule Condruț ! îi atrase plutonierul atenția, privind îngrijorat spre ușa cancelariei.

— Ți-e teamă pînă să te și gîndești la o asemenea posibilitate ? ! se miră învățătorul.

— Da, că e periculos ce zici. Eu trebuie să raportez, așa am ordin...

— Bun, admise Condruț, nu mai insist pe tema asta. O singură chestiune mai am să-ți spun : popa Frățilă va încerca, dacă n-o fi și încercat pînă acum, să te atragă de partea verzilor lui, cu crucea într-o mînă și cu arma în cealaltă, cum îi place lui să spună. Nu te lăsa momit ! Se vor deda la abuzuri, mai ceva ca înainte, pentru că prezența detașamentului nemțesc din sat le va mări curajul. Nu te da cu ei ! Ai răbdare pînă s-o întoarce roata. Că se va întoarce !

— Ești dumneata sigur... că legionarii ar putea să pice ?

— Pînă acum n-am văzut guvern ieșit la pensie ! spuse Condruț sentențios.

— Asta așa-i ! admise șeful de post cu glas hotărît, bucuros să afle un gînd al lui la un om așa de învățat.

— Și mai știu ceva — și încă foarte sigur ! Că așa cum trăiesc eu cu un singur plămîn, poate să supraviețuiască și țara noastră cu o bucată de carne ruptă din ea. Fiindcă în situația în care ne aflăm noi acum asta înseamnă dizidența legionară. Dar e încă lipită de trup, așa cum era bojocul meu stîng legat de celălalt. Cînd mi l-a extirpat... Și, după cum vezi, trăiesc. Mai am și neobrăzarea să rîd cîteodată. Sînt slab, dar bucuros că am scăpat de partea aia, tot a mea, e adevărat, dar care se ambiționa să mă bage în mormînt... „Uite că am scăpat !" îmi zic. Așa o să scape și țara noastră de...

— Dar cînd ? ! gemu Stanciu, simțind încă pe obraz palmele lui Puiu Anton și flăcările disprețuitoare din privirea băiatului său. Cînd, domnule Condruț ?

— Cînd o veni vremea operației ! spuse acesta simplu. Dumitale nu-ți cere nimeni să lupți, ci doar să stai deoparte, să te faci că nu vezi... Lasă-ne pe noi să facem ce trebuie.

— Care *noi* ? ! tresări șeful de post.

— Ei... rîse învățătorul.

Bătîndu-l liniștitor pe spate, îl conduse pe plutonier spre ușă. Stanciu simți că este exclus de la o treabă importantă, dar nu crezu de cuviință să se supere. Dimpotrivă. Îl cuprinse o liniște ciudată, frumoasă, la gîndul că niște oameni învățați și mult mai hotărîți decît el, se ocupă temeinic de acea treabă importantă și căreia el — dar numai în gînd — avea să-i zică mai tîrziu : *operațiunea curățirea țării.*

Ajuns acasă le ordonă soldaților să se ducă la bucătărie. Apoi îi strigă pe copii, care se zbenguiau prin curte. Tutuș o rupse la fugă, urmat de soru-sa. După cîțiva pași se opri pentru o clipă privind în sus. Mima, venind din urmă, îl îmbrînci zicîndu-i :

— Ce, mă blegule, n-ai mai văzut drapel ? ! și fugi în cancelarie.

— Te burdușesc ! hotărî băiatul repezindu-se după ea.

Intră tropăind în post și se opri brusc — deși taică-su nu apucase încă să-i spună : „Las-o în pace, Tutuș !" — cu ochii ațintiți pe rastelul cu arme. Dacă n-ar fi fost Stanciu de față, ar fi luat una și (zîmbi încîntat) ce spaimă i-ar fi tras el soră-sii. Dar taică-su nu le dădea voie să pună mîna pe armă și — cu atît mai puțin — s-o îndrepte spre cineva, chiar cînd știa că e neîncărcată. Circulau destule povești despre copiii altor militari care își împușcaseră, din joacă, frații, colegii sau părinții.

De data asta Stanciu se îndreptă hotărît spre rastel. Tutuș se feri instinctiv de o palmă care ar fi putut să-i fie dată fără un motiv precis, doar așa, să fie. Dar taică-su îl mîngîie pe creștet cu o mînă, în timp ce cu cealaltă luă o carabină *Manlicher*. Îi spuse apoi fetei :

— Cheam-o și pe mă-ta !

Fata fugi afară, iar Stanciu deschise lada de fier, *lada secretă* cum era trecută în inventar. Din ea scoase o cutie lungă de carton, avînd desenată pe ea un cartuș, cu glonțul în sus. O puse pe masă, în timp ce băiatul îl privea curios, neînțelegînd ce vrea taică-su să facă.

Dorina veni încruntată ; o luase de la treabă...

Bărbatu-său n-o luă însă în seamă, deşi observase atît cutele de pe frunte, strînse ambiţios, cît şi gura făcută pungă, semne după care el şi copiii cunoşteau că e pornită împotriva unuia dintre ei. Spuse, deci, cu gîndul în altă parte :

— Staţi jos !

Toţi se priviră nedumeriţi, neînţelegînd ce se întîmplă. Stanciu le văzu ezitarea şi se înfurie întîi pe nevastă-sa :

— Ai un scaun aci, de ce nu stai ? Iar voi...

Se duse cu paşi mari la Tutuş, îl luă fără efort de subsuori şi îl puse pe un pat, dîndu-i drumul cam de sus. Băiatul nu zise însă nimic, surprins că salteaua cedase uşor. Se trezi astfel într-un culcuş cald, destul de plăcut. Mima fu şi ea plantată, cu aceeaşi viteză, în patul alăturat. Dorina se grăbi să se aşeze pe unicul scaun existent. Stanciu se interesă posomorît :

— Staţi bine ?

— Ihî ! răspunse Mima pentru toţi.

Nimeni din familie nu bănuia ce vrea şeful postului de la ei. Nici chiar Stanciu nu-şi dădea încă seama pînă unde va împinge ideea care îi venise în minte. Ca să cîştige timp o întrebă pe nevastă-sa :

— Te-ai uitat vreodată, de aproape, la o armă ?

— Nu. Ce, eu am timp să...

— Altă dată să-ţi faci, o sfătui bărbatu-său, calm. Naşa Sevastiţa...

Puse arma pe masă, alături de cartuşe. Hotărî să le predea mai întîi teoria mînuirii armei şi pe urmă partea practică, aşa cum se obişnuia în toate şcolile militare. Dar, mai înainte, le spuse :

— Măi copii, am venit aci, la Vadra, ca să fim mai liniştiţi, să avem gospodăria noastră, dar s-au întîmplat anumite lucruri... Mima, dacă nu stai locului, te cîrpesc !

Mima se apucase să tragă, prin cearşaf, un fir de pai care ieşea din saltea, aşa că protestă :

— Dacă mă înţeapă...

— Gura !

Acest ordin, dat cu răutate şi însoţit de o privire cruntă, îi avertiză pe toţi membrii familiei că ce urmau să facă ei de-acum încolo nu mai era joacă. Ca şi la adu-

narea jandarmilor, noaptea la Legiunea de jandarmi, aici se pregătea ceva menit să le schimbe cursul vieţii.

— L-aţi văzut pe naş Victor, continuă Stanciu. A murit, dar a *scăpat*. Eu... Eu am avut ordin de la colonel să ar o uliţă de sat cu ăla de l-a omorît. Şi a trebuit să-l execut, că altfel mă pîra vreunul ; sînt şi aici destui codoşi. Cine ştie ce mai păţeam dacă nu făceam aşa cum mi s-a ordonat.

Dorina se foi neliniştită pe scaun.

— Apoi ştiţi ce s-a întîmplat cu Niculaie Ciocan şi cu ăilalţi. Acum au venit legionarii la putere... or să vrea să se răzbune. N-or putea pe mine, or să încerce cu voi. Trebuie să vă feriţi, iar cînd nu sînt eu acasă să vă şi apăraţi.

— Mă Lixandre, să ne ducem de-aici ! scînci Dorina.

— Nu se poate ! o repezi bărbatu-său. Dacă am avea pămînt sau aş şti vreo meserie...

— Uite, am lua cîteva căruţe din sat, am pune lucrurile înapoi...

— Şi unde să te duci ? se răsti Stanciu la ea. Cui să spun şi ce să-i spun ? Că mi-e frică ? Nu pot, femeie !

— Eu nu mai pricep, zise ea, ce fel de om o mai fi şi ăla care-şi bagă familia în primejdie cu bună ştiinţă. Şi nu e pentru prima oară. Dacă ar fi pentru prima oară aş mai înţelege. Îmi pare rău că n-am atîtea degete la mîini şi la picioare ca să-ţi înşir eu, fără să poţi zice nu, de cîte ori ai dovedit că nu-ţi pasă de copii şi de nevastă...

În timpul ăsta, Stanciu nu se putu opri să nu se gîndească din nou la Sevastiţa, că una ca aia nu s-ar fi dat în lături să-şi apere casa şi copiii cu arma în mînă. „Ce, n-am văzut-o eu cum a mînuit închizătorul ? !"

Observînd că bărbatu-său întîrzie să-i răspundă, că nu-i zice măcar să-şi pună lacăt la gură, Dorina avu parcă o presimţire, că o compară cu naşă-sa ! Aşa că răbufni cu şi mai multă răutate :

— Ştiu eu ce-ai vrea tu ! Să fac ce-a făcut naşa Sevastiţa. Dar ai văzut-o cum a plecat ? Cu bărbatu-său în coşciug. Dacă vrei să pleci şi tu tot ca naş Victor, spune-mi, că atunci fac şi eu ca ea. Sau, mai bine, îmi iau copiii şi mă duc la Drăcşani, iar tu găseşte-ţi alta !

Stanciu fu obligat să recunoască, în sinea lui, că nevastă-sa are dreptate. Dacă se gîndea bine, nici una ca Sevastița nu i-ar fi trebuit : prea se băga în toate ! Dacă avea poftă de struguri trimitea soldații în patrulare la Ciocardia, cu toate că bărbatu-său le făcuse foaie de patrulare în altă parte. Dacă Barabaș se îmbăta, ea nu-i mai dădea nici moartă drumul în casă și ăla, săracul, venea de se culca aci în post. Rîdeau soldații de el. Plus că nu era inspecție la care ea să nu-l reclame că e bețiv, muieratic, c-o bate și că nu-i aduce leafa acasă. „Ei, dă-o dracului — încheie Stanciu — dacă și asta o mai fi nevastă... !"

— Taci ? îl iscodi Dorina. Nu-mi spui cum să mă port de-acum încolo ?

Stanciu o luă pe după umeri, sfătuind-o :

— Nu te mai prosti ! N-am eu nevoie de altă femeie. Dar vezi și tu care e necazul. Trebuie să ne considerăm mobilizați pe loc.

— Mobilizează-te tu, dacă vrei. Eu n-am poftă să stau în casă cu arma lîngă mine.

Dar vorbise mai liniștită, lăsîndu-se clar să se vadă că gestul lui Stanciu cu luatul pe după umeri nu rămăsese fără rezultat.

— Nu trebuia să te fi măritat cu un militar, mai zise el glumind.

— Chiar ! fu și ea de acord.

— Să te fi dus după mocanul ăla din Scrioaștea, că avea cinci sute de oi și opt măgari.

Dorina îi dădu mîna jos de pe umeri fără să zîmbească, cum ar fi făcut în alte împrejurări cînd bărbatu-său glumea despre fostul ei pretendent. Mocanul din Scrioaștea fusese întotdeauna pentru ea celălalt fel de viață, simplu și liniștit, pe care l-ar fi putut duce dacă nu se mărita cu un jandarm. Ar fi avut — într-adevăr — de toate, dar nu i-ar mai fi zis nimeni *madam* Stanciu. Deși crescuse la țară, orgoliul ei depășea uneori cu mult pretențiile unei neveste de moșier.

— Dorino, îi spuse bărbatu-său, vreau să pricepi că acum trebuie să fim mai uniți ca oricînd. Și, ca să n-o mai lase pe nevastă-sa să depărteze discuția, de ceea ce credea el că este important în acea clipă, trecu direct la instrucția

lor : Arma se compune din două părți : partea lemnoasă și partea metalică sau fieroasă...

Culcușul din pat începuse să-l moleșească pe Tutus, trăgindu-l la somn. Mima și maică-sa, în schimb, ascultau cu atenție, mișcîndu-și întruna buzele, ca și cînd ar fi repetat în gînd cele spuse de plutonier. Dorina însă se gîndea la altceva : „Am ajuns și la armă. Asta înseamnă că de-acum trebuie să ne luăm rămas bun de la liniște, de la omenie, de la milă, chiar și de la lege. De la tot. Viața și bunăstarea noastră atîrnă numai de noi". Dorina vedea în asta un semn ceresc : dumnezeu le întorsese spatele pentru niște păcate, dintre care unele și le amintea, altele nu. Dar asta nu însemna că nu le făcuse. Rămăsese de vreo zece ori însărcinată, dar avea numai doi copii. Mare păcat ! Ar fi putut în acest moment să se revolte și să strige : „Cu ce să hrănesc zece copii, doamne ? !" Dar nici nu se gîndi să ridice glasul. Tăcea resemnată.

— Din partea lemnoasă face parte patul armei, cămașa trăgaciului și... Tutuș, ieși afară dacă ți-e somn !

Băiatul deschise imediat ochii, mari, dar răspunse moale și chiar cu puțin dispreț :

— Eu cunosc toate piesele armei !

— Vezi că te pun să repeți și, dacă nu știi, bătaia ta n-o ia nimeni ! îl avertiză taică-su. Dar Tutuș lăsă din nou să-i cadă pleoapele peste ochi, șoptind :

— Nu mi-e frică.

Lui Stanciu îi plăcu totuși această siguranță disprețuitoare. Și înainte de a-și continua explicația despre celelalte părți componente ale armei, se întrebă dacă n-ar fi bine să-l facă ofițer.

Cînd termină cu teoria armei, trase un sertar de la masa de scris și luă de-acolo cîteva tuburi de cartuș goale. Ținînd unul între degete li-l arătă pe îndelete, apoi cum se introduce pe țeavă, cum se ia linia de ochire și cum trebuie să tragi, ținîndu-ți respirația. Cam asta era partea teoretică.

— Ia treci, Dorino, și încarc-o !

Nevastă-sa se sculă de pe scaun, luînd cu teamă carabina. Cu aceeași mînă vru să ia și tuburile goale de pe masă, dar le scăpă pe jos. Se aplecă să le adune, scăpînd de data asta arma. Mima și Tutuș pufniră în rîs. Cînd se

ridică, ținînd arma într-o mînă și cartușele în cealaltă, Dorina avea lacrimi în ochi. Li se făcu milă. Cu siguranță, ea simțea cel mai bine întreaga amenințare ce se putea ascunde în spatele unor astfel de exerciții.

Pentru că nu era o simplă amenințare cu moartea cuiva, ci una care putea să le descompleteze *efectivul*, să le strice rosturile, împiedicîndu-i să strîngă pentru bătrînețea lor și, în special, pentru viitorul copiilor.

Încărcă arma de cîteva ori, ținînd-o la distanță și mînuindu-i închizătorul ca pe lingura de mestecat magiunul. Apoi Stanciu îi spuse să-și potrivească patul armei în umăr și să ia linia de ochire.

— Am mîinile prea scurte ! încercă ea să-și scuze neîndemînarea.

Stanciu o dădăci, o aranjă, îi dădu sfaturi, exact cum ar fi procedat cu un recrut greu de cap și, ca niciodată, nu se înfurie. Dorina ajunse, în sfîrșit, să ia linia de ochire prin fereastra dormitorului, avînd ca obiectiv o cioară cocoțată pe vîrful unui par din fundul grădinii. Pasărea stătea liniștită, din cînd în cînd își băga ciocul sub aripă, fără să aibă habar că servește cu ceva interesele familiei Stanciu.

— Foc ! comandă plutonierul.

Percutorul țăcăni scurt, lovind în capsa care mai fusese percutată.

— Asta e ! se declară Stanciu mulțumit. Treci, Mima !

— Trebuie să tragă și ea ? se interesă Dorina.

— Toți !

Dacă în mîna ei, femeie în toată firea, arma însemna poate un lucru nu chiar așa de îngrozitor, în mîna fetei, a unui copil, ea devenea ceva greu de suportat pentru o mamă. Se sculă și se duse în odăile din spatele postului să vadă ce mai e pe acolo.

— Să vii cînd te strig ! îi ordonă Stanciu.

La Brăila, cu toată oprelișteа impusă de părinți de a nu se atinge de arme, cum rămîneau singuri acasă, Tutuș zicea : „Hai, să facem trageri !" Mima era imediat gata, dar cu o condiție : „Nu îndrepți țeava spre mine !" „Sigur ! zicea Tutuș. Ochim icoana !" Deschideau ușa din *camera mare*, să fie poligonul mai lung, se culcau pe rogojina din

camera cu mașina de gătit, cu picioarele sub plită, apoi Mima lua carabina, iar Tutuș arma de vînătoare. Prin ușa deschisă, pe peretele din fundul celeilalte camere, nu se vedea decît icoana Maicii Domnului cu pruncul în brațe. „Tu ocheşti pe-a bătrînă, zicea Tutuș, iar eu pe ăla micu !" Armau, ocheau și trăgeau, făcînd din gură : *Poaac !*

Așa că, spre uimirea plutonierului, Mima luă tuburile goale, le îndesă cu îndemînare în magazia armei, băgă unul pe țeavă și se rezemă de masă, pentru a lua linia de ochire.

— Bravo, Mima ! zise Stanciu încîntat. Ai prins repede. Hai afară, să tragem la țintă...

— Dar eu ? sări Tutuș.

— Nu te prosti, că știi foarte bine ! îl repezi plutonierul.

Băiatul, de fapt, asta și voia : să declare taică-su în fața soră-sii că el nu e un începător. La Brăila, de cîte ori se ducea pe la Legiunea de jandarmi, intra întîi în sala de șters armele. Soldații îl lăsau să le monteze și să le demonteze, că era bun de gură sau, cum ziceau ei, *vorbește ca un om mare.*

Ieșiră în curtea din fața postului. Stanciu strigă la soldați și cei doi veniră în pas alergător. Mima fu trimisă s-o aducă pe maică-sa.

— Mă, voi aveți pe-aici o țintă ? îi întrebă plutonierul pe soldați.

— N-avem, dom'toner, răspunse Năstase cu părere de rău.

— N-am mai făcut trageri de cînd eram la companie, adăugă Dragomir.

— Rău, mă băieți ! îi mustră Stanciu, vorbind ca Cireșaru, calm și cu *mă băieți*. Luați o scîndură mai lată și rezemați-o de parul de colo...

— Care par, dom'toner ? se interesă Dragomir foarte îndatoritor.

— Ala pe care stă cioara aia...

Alergară amîndoi prin curte, unul spre beci, celălalt spre closet, ca doi cîini de vînătoare care știu că iepurele rănit s-a ascuns pe undeva, pe-acolo. Dorina veni bombănind :

— Stai aici ! îi zise Stanciu. Tu eşti comandant de pluton...

Încerca să glumească, să ia totul cît mai uşor, dar ştia că, învăţîndu-i pe ai lui să tragă cu arma, îşi crea detaşamentul acela de ostaşi credincioşi după care jinduia orice militar. Ai lui nu erau puternici, dar îi erau credincioşi. Regreta că a lăsat-o pe Dorina să facă avorturile alea. Acum ar fi avut, poate, cinci-şase băieţi pe care să se poată bizui : „Cîte unul la fiecare fereastră şi restul la colţurile casei !" îşi zise el, văzînd cu ochii minţii postul asediat de legionari, iar pe el comandînd detaşamentului său : „Foc !"

Din uşa closetului, Năstase ridică în sus o şipcă, strigînd :

— Asta-i bună, dom'toner ?

— Ţi-am spus mai lată.

— Dar asta ?

— Ce dracu, mă ? ! se supără Stanciu. Du-te şi ia o scîndură de la pat !

Dar nu mai fu nevoie. Lui Dragomir îi venise ideea să intre în beci. De acolo ieşi cu un fund de butoi.

— Altceva mai bun nu cred să găsim, dom'toner.

— Bine, mă ! admise Stanciu. Pune-l unde ţi-am zis.

Dragomir fugi cu fundul de butoi în braţe, dar se opri descumpănit : cioara zburase. Se întoarse cu teamă spre plutonier, întrebînd abia auzit :

— Pe care par stătea, dom' toner ? !

— Ăştia-s proşti de-a binelea ! se plînse Stanciu alor săi, apoi răcni : Pune-l dracului undeva ! Şi încet : Ori singur, ori cu ei...

Dragomir fugi spre fundul grădinii, clefăind cu bocancii prin pămîntul noroios. Alergă de la un par la altul — nici unul nu i se părea potrivit. Pînă la urmă se hotărî la cel mai gros. În acest timp, Năstase aduse un braţ de paie şi le aşternu la picioarele Dorinei : prima tragere se face culcat.

— Dragomire, vino încoa' ! strigă plutonierul la soldatul din fundul grădinii. Apoi se întoarse spre nevastă-sa : Hai, Dorino, ia-ţi poziţia de tragere !

Femeia se lungi pe aşternutul de paie, mînuind cît putea de energic închizătorul armei, după care aşteptă să-i

dea bărbatu-său cartuşe. Poate de ruşinea soldaţilor, care o văzuseră pe Sevastiţa trăgînd cu pricepere, Dorina voia să se comporte cît mai firesc. Stanciu însă, nebănuind ce ambiţii o rod pe nevastă-sa, îi recomandă grijuliu :

— Fixează arma bine în umăr, că reculul...

— Hai, dragă, dă-mi cartuşele ! se răsti Dorina, necăjită că el n-a priceput nimic : „Spune că în faţa străinilor să fim... şi tot el..."

Uimit de această îndrăzneală, Stanciu îi întinse o serie de cinci cartuşe. Dorina le îndesă cu degetul în magazia armei, smucind prea tare închizătorul, aşa că unul, în loc să intre pe ţeavă, sări afară, şi ea fu obligată să-l culeagă din paie şi să-l pună la loc. De-abia acum începu plutonierul să bănuiască adevărata cauză pentru care nevastă-sa se răstise la el : spaima deghizată în curaj. Ca să-i arate că a înţeles despre ce e vorba şi ca s-o reabiliteze în faţa soldaţilor, îi zise :

— Adică ce-ţi spun eu ţie, că doar ai mai tras, şi încă bine !

Remarca aceasta fu bună pentru moment, pentru că, după ce Dorina trase cele cinci cartuşe, fără să facă măcar o dată să tresară fundul de butoi, faptul că mai trăsese şi *încă bine* deveni, evident, o glumă nesărată.

Dorina se sculă îmbufnată, palidă la faţă şi, scuturîndu-şi haina de paie, spuse :

— Îmi lăcrimează ochii !

Plecă spre casă. De-abia după ce dădu colţul casei, începu să-şi frece cu mîna stîngă umărul drept, mustrîndu-se în acelaşi timp că, de la primul cartuş şi pînă la ultimul, n-a avut tăria să deschidă ochii.

După ultimul foc tras de maică-sa, Mima îşi scoase degetele din urechi, uitîndu-se speriată la Tutuş. Băiatul înţelese că soru-sa, care se jucase de multe ori la Brăila cu arma, dar fără cartuşe, nu era prea bucuroasă acum să le şi audă pocnind. Îi rîse în nas, zicînd tare :

— Tăticule, Mima de-abia aşteaptă să ciuruiască ţinta !

— Atunci să stea jos !

După ce-i aruncă o privire furioasă lui Tutuş, fata se lungi pe paie, mai mult moartă decît vie. Făcu tot ce tre-

buie, cu precizie, pînă la apăsarea pe trăgaci. Aici se opri, părînd că se gîndește sau se roagă. Tutuș se aplecă să vadă ce face. Ochii fetei clipeau des, umeziți parcă de lacrimi. Fără să vrea, Tutuș se simți cuprins de o duioșie pe care n-o mai încercase niciodată față de sora lui. Îi șopti cu căldură :

— Oprește-ți respirația cînd tragi...

Fata îl privi recunoscătoare ; nu pentru sfat, ci pentru căldura din glasul lui. Trase. La al treilea cartuș văzură cu toții fundul de butoi tresărind, iar la ultimul sări chiar o așchie.

— Domnișoara l-a izbit de două ori ! strigă Năstase încîntat.

Mima se sculă bucuroasă și îi plesni lui Tutuș una după ceafă :

— Ai văzut, mă bășinosule !

Stanciu o strînse în brațe, sărutînd-o pe căciuliță. Apoi se încruntă :

— Cine te-a învățat pe tine să vorbești așa ? !

Mima rîse, știindu-se protejată de rezultatul tragerii. Rămase însă surprinsă, apoi indignată cînd Stanciu îi aplică cîteva palme la spate, trimițînd-o în casă. Mai mult ca sigur că n-o duruse, dar începu să plîngă cu sughițuri, de rușine că a fost bătută de față cu soldații.

Tutuș se trînti cu burta pe paie, luînd arma în mîini cu multă siguranță. Mînui închizătorul și aruncă afară tubul ultimului cartuș tras de soru-sa. „Vă arăt eu imediat cum se ochește !" părea să spună figura lui serioasă. Taică-su îi aruncă însă un singur cartuș.

— Ce-i asta ? ! se miră băiatul. Lor cîte cinci și mie numai unul ? !

— Lasă, nu le mai stricăm ! mormăi Stanciu.

Tutuș nu se așteptase la atîta nedreptate. Aruncă arma și cartușul în zăpadă, după care se sculă furios, plecînd spre fundul grădinii.

— Vino înapoi ! îi porunci taică-su.

Tutuș îi arătă cotul și grăbi pasul. Aici nu mai erau la Brăila, să n-aibă unde fugi. Stanciu vru să se ia după el,

dar, după cîţiva paşi, se lăsă păgubaş. Îşi dădu seama că băiatul a scăpat la lărgime şi că trebuie să găsească alte căi ca să-l stăpînească.

— Vii tu acasă ! îl ameninţă el, mai mult de ochii soldaţilor, ca în felul ăsta să bage încă o dată la cap că nici un ordin de-al lui nu trebuia să rămînă neexecutat, dacă ţineau la pielea lor.

— Năstase, adună tuburile goale, iar tu, Dragomire, adu ţinta, c-o să ne mai trebuiască.

Redactor : MARIANA AVANU
Tehnoredactor : GH. CUCOŞ

*

Bun de tipar 20.02.1985. Apărut 1985.
Coli tipar 26. B10694.

*

Comanda nr. 50 020
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România

Lei 19,50